(Kotsis Iván dr)

---

irod

Magyar Építőművészet. 1926. 1. sz.
(Dr Kotsis Iván munkái 1922–1925, tanúm képpel.)

1) József kir herceg tihanyi kastélya
2) Regnum Marianum templom.
3) Esterházy Pál herceg pavillonja az 1925. ein soproni mezőgazdasági és ipari kiállításon
4) Kossuth tajos mm. tanácsos kastélya Szépkalmon.
5) Nyaraló Balatonboglárón fordítás

6) Csendőrlaktanya terve.
7.) Margitszigeti tejivó-csarnok.
8) Ehrlich Mihály mérnök Istenhegyi-uti családi háza
9. Bánrévei vámőrségi laktanya.
10. A budapesti Magyar Néprajzi muzeum egyik első díjat nyert pályaterve.
11. Zalaegerszegi II. röm. kat. templom tervei.

Képekkel és tervrajzokkal.

Kotsis Iván

Tér és Forma

1940. 217. l.

(Többlakásos villa Budapesten az Árvácska utcában, képekkel.)

terverte fenti

IX.

VEGYESEK

Kotsis Iván dr

Magyar Építőművészet.

1941. 253. l.

(Bérház a Prohászka Ottokár-utcán Székesfehérvár, Rajzzal és alaprajzzal.)

Kotsis Iván

Magyar Építőművészet

1941. 216, 217. l.

(Bérház a Gauz-utcában. Királyi Magyar Pázmány Péter tudományegyetem diákjóléti alapjainak bérháza, képekkel és alaprajzzal.)

fűszer és vegyeskereskedés
CIGÁND

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kotsis Iván

Magyar Építőművészet
1941. 218, 219. l. (Bérház
a Kanizsai-utcában,
képpel és alaprajzzal.)

Kotsis Zvándr.

VII. Városliget. Magna Domina Hungarorum (Regnum) – templom. Terverte fenti. Épült 1926–30. Tornyaninas kész, sőt a templom alatti rész sem.

Halász Bp-20

Fi. l.

tartott «másodlagos» forrásból merítenek. Sőt bizonyos mértékig áll ez a XV. sz. olasz művészetre is, melynek antikhoz kapcsolódó elemei másodkézből, a toszkánai proto-reneszánszból, vagy a bizánci művészetből származnak.

A középkor számára tehát megvolt a lehetőség, hogy az antik művészet hagyományait más, korban és területen közelálló népek művészetéből, vagy a felszínen maradt ókori emlékekből megismerje és saját művészi kultúrájába építhesse. A következő fejezetekben, ha az ókornak a középkori művészetre gyakorolt hatásáról beszélünk, inkább a továbbélő antik művészi hagyományok szorosabb megragadásáról, átvételéről, mint az ókori művészet ujjászületéséről, vagy fölélesztéséről lesz szó. Az antik művészet mint hatóerő, csiraképes mag volt elvetve a középkor századaiban, csupán a talaj alkalmasságán múlott, hogy mikor és milyen mérvben virágzik ki, színesíti ~~meg~~ a középkori művészet virágcsokrát.

Kotsis Iván dr

tervei szerint épült
1928. ban Nyíregy-
házán az ev. csyház
háromemeletes bér-
palotája.

Hünck
57. l.

1835	40	1874	350	1912	200	19
1836	24	1875	150	1913	24	19
1837	1200	1876	—	1914	120	19
1838	250	1877	240	1915	240	19
1839	240	1878	100	1916	120	19
1840	160	1879	200	1917	100	19
1841	240	1880	600	1918	500	19
1842	240	1881	250	1919	800	19
1843	80	1882	160	1920	560	19
1844	80	1883	160	1921	640	19
1845	320	1884	240	1922	320	19
1846	80	1885	160	1923	600	19
1847	600	1886	32	1924	600	19
1848	80	1887	160	1925	170	19
1849	2000					

A tárgyak becsáron alu

(Die Gegenstände werden unter dem S

Kiállitás: 1927 november 13 –
Aukció: 1927 november 21-tő

Ausstellung: Vom 13 – 20. Nove
Versteigerung: Vom 21. November 1

Kotsis Iván dr

terverte a bpesti vá-
rosligeti Regnum
Marianum rk. egyhaz-
község templomát.
Épült 1930-34.

iród
z
Biertempl.
XIII. l.

<Kotsis Iván dr.>

<> A zalaegerszegi templom.

MAGYAR EPITOMUVESZET

1928. 4. sz. szám
kepjel és műszaki rajzzal.

a templom és a vele kapcsolatos terencrendi kolostor, neobarok.

VASÁRNAP
11
Kat. Misericord.
Prot. Leo

HÉTFŐ
12
Kat. Gyula p.
Prot. Gyula

Izr.. Ijar

KEDD
13
Kat. Hermenegild
Prot. Ida

SZERDA
14

Kotsis Iván dr

A nyíregyházi ág. ev. egyházközség bérháza

MAGYAR·EPITOMUVESZET
1929. 7-8. sz.
képekkel és alaprajzokkal.

AZ
ATHENAEUM
NYOMÁSA
37321.

< Kotsis Iván >

Könyve

<) A M. Kir. József Nádor Műegyetem Aerodynamikai Intézete. Különlenyomat a Technika 1939. évi 7. számából

ed

Pálffy János hagyom.
Bazin 16
Ebedlő

...an
~~12-ben.~~ Eltemették Amsterdamban

II : 50.

~~[illegible]~~ kissé jobbrafordultan áll va és ~~[illegible]~~
ében paranesnyi palczát tart, mig balját csípő-
vállaira omlik, szemöldöke barna, sze-
Szükrefogott kézelős ingének ujja
kabátja felett ~~az~~ rejtve egy érem hatszoros arany-
tja kereszteződik. Balján piros teri-
ová ~~[illegible]~~ köpenyegét és kalapját tet-
a emelkedik. A háttért ~~[illegible]~~ tenger
~~[illegible]~~ elyeknek két elsejéről ágyukkal lö-
. Jelzése alól balra: ~~[illegible]~~ A. van der Helst

135·8 : 119
~~119.5~~ cm. — Száma a törzsleltárban
~~[illegible]~~
...ke 18000 K.

...int:
...trait des Commandanten Gedeon de Wildt.
..., 119.5 cm. breit 135.6 hoch.

678

115 84

...—

Nalf

18000

Kotsis Iván

A FA- ÉS LINÓMETSZETRŐL

Míg a középkorban a mecénás, a főpap adta meg a művészi témát s szabta meg a megoldás módját, a művész adta hozzá a maga művészetét, addig ma a l'art pour l'art korszakában mind a témát, mind a megoldás mikéntjét a művész maga választhatja meg.

A középkorban „az artifex maga végezte a munka technikai részét, kezdve a nyersanyag előállításán, természetes, hogy a mesterember öntudata fejlődött ki benne, mig a mű szellemi értékének érdeme másokat illetett. Az alkotások mutatják, hogy ez a körülmény mennyire nem befolyásolta hátrányosan a művészetet, melynek célja végeredményben nem a nagy művészgeniek, hanem értékes alkotások kitermelése."[1]

művész (pl. aquatinta és karc, rézkarc és rézmetszet) s csak nagy grafikus érzi meg azt, mikor melyiket alkalmazza. Helyes stilusérzék nélkül a grafika e területén súlyos vétkeket lehet elkövetni. Különösen a fa- és linometszet között nehéz megtalálni a megfelelő megoldási módot, amennyiben nagy fekete felületeket linometszetben alkalmazunk, természetesen egyensulyban fehér mezőkkel, mig a fametszetben vékony vonalak metszése (a fametsző nagyítóval vizsgálja metszőkésének vonalát) emeli a mű értékét.

A puhább és könnyebben metszhető linoleum inkább alkalmas nagyobb fekete foltok megoldására, a fametszet sok párhuzamos vonal használatát engedi meg, amelyek igen kis területen ha-

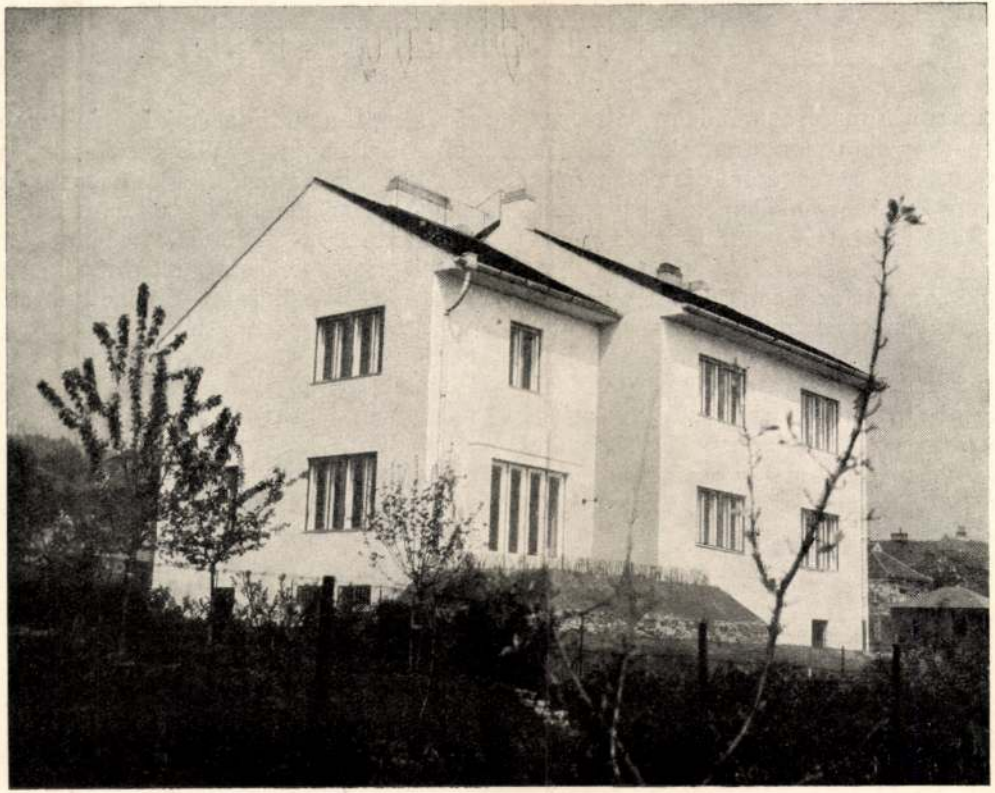

Képzőművészet
1935. 13. p.

Kotsis Iván: Muskátli uccai villa

Kotsis Iván dr

A Zalaegerszegen épülő II. rom. kath. templom és zárda tervezete.

Jentitol.

Távlati Ép. Főbejárati homlokzat, karcsztmetszet, hosszmetszet stb

Repr.

MMÉE Közl

1925. 27–28

7

Kotsis Iván dr

Dr Iwan Kotsis: Entwürfe von zwei staatlichen Volksschulen. Moderne Bauformen 1921. 83. l. Egyéb tervek, köztük: Entwurf zu einem Gebäude für die Architektur-Abteilung d. Techn. Hochschule zu Budapest. U.o 1921. 84-88. l.

Kotsis Iván

Az átépített székesfehérvári városháza két szárnya. Balra a volt Zichy-palota, jobbra a régi városházépület, műemlék barokk-kapujával. (Tóth felv.)

Képes Pesti Hírlap. 1938. jan. 18.

29, 160, 167. 165, 206, 229.
Lőcse *217.*
Luka *14.*

Óbuda 132.
Óléc *16.*
Oroszvár *16.*
Óvár *225.*
Pápa *12, 14, 15, 18,* 116.
Páris *10.*
Páty *12.*
Petőfalu *12, 16.*
Pécel *9, 12, 14, 221,* 3, 75—76, 129, 191.
Pétervására *12.*
Pilis *226,* 64, 68.
Pilisszántó *12, 18.*
Pomáz *12.*
Pozsony *14, 220.*
Ráckeve *12, 14, 217,* 37—44, 217.
Rád *226,* 123.
Rákosszentmihály *16, 231,* 185.
Regőce *12.*
Rohó *15,* 176.
Rohonc *14, 214,* 17.
Romhány *226,* 141.
Saint-Cloud *1*
Sárköz *12.*
Sárospatak *21*
Sárvár *214,* 2
Seregélyes *12.*
Stomfa *14.*
Sümeg 63.
Szent Benedek
Szent Mihály
Széchény *12.*
Szinna *12.*
Szirák *12, 219*
Tajnasári *12.*
Tallós *12.*
Tarnaőrs *12.*
Tata *12, 15,* 205, 223.
Tavarna *12.*
Tápiószentmár
Temesremete
Tereske *16, 2*

Kotsis Iván

Orbits Vilmos és Zsigmond Imre tervezték a szolnoki gabonatárházat.
508. sz. reprodukció. 1931.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

15 il

Kotsis Iván dr. épitész M.D.K.

KÖZTI

Az Erkel Szinház 1959évi átépitésének terve.

repr.

Főépitésvezető: Makra Jenő,

Épitésvezető: Arató Jánosné,

Képzőművészeti alkotások: Kovács Ferenc, Grantner jenő, Győri Dezső, Madarassy Walter.

Magyar Épitőművészet , 1960/1. 26-31.1.

M.D.K.

Kotsis Iván épitett

Székesfehérvár, Zichy palota a jobb oldal-
homlokzat jobb 3 tengelye 1936-37-
ből.

Gerth. Müem. 1959 I. 354.

M.O.K.

Kotsis Iván építész

Székesfehérvár, Arany János u 3, 4, és 5 n. házak
1938 ban renoválta.

" Arany János u 8, 9 n. ház
renoválása 1938 ban.

" István tér 9, renoválás

Gerth. Műemk. 1959 I. 357.

Kotsis Iván MDK

épitész
Dr1 Eckhart-villa, Budapest Muskátli utca

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

M.D.K.

Kotsis Iván, építész

székesfehérvári városháza átépítésével kapcsolatban keresztülvitt átalakításának képei a Szt. Anna kápolna előtti téren.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1939. 73. kót. 128-129. old. 15-20. á

M.D.K.

Kotsis Iván, építész

szekesfehérvári városház-átalakításának udvari-ci rész-let felvételei.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1939. 73. kót. 133-144. old. 29-63. á.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész

„a széresfehérvári Városháza
átépítését ismertető cikrét számos
alaprajzzal, homlokzati rajzzal, metszet-
tel és fényképpel illusztrálja, melyek
átalakítás előtt és átalakítás utáni
állapotban mutatják a Zichy palotá-
ból és az egy szinttel alacsonyabb Bier-
bauer házból kialakított új, egységes
megjelenésű Városházat."

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1939. 73. kötet. 126-127. old. 1-12. á.

Kotsis Iván

1942-ben a Vár/o?-u. 1 számu házat alkotta, és a Bajcsy Zs. lesen épult sarokházat, erkélyel sarok

(XVIII-XIX sz)

Arany János u. 3. lakóház lépcsőházából nyitó ajtót ő renoválta 1938-ban. (107 rép)

1820 körüli egyemeletes klasicista ház zöreszetes kapuját ő renoválta 1938-ban.

Dr. Fitz J. – Csánár L. – Papp I., Szétes fehérvár, Bp. 1966.

96 l.
51

3106 - FNYV 1

A KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE ÉS A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK

MEGHÍVJA ÖNT

HEINRICH EHMSEN

FESTŐMŰVÉSZ (1886-1965)

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1967 MÁJUS 26-ÁN PÉNTEKEN DÉLUTÁN 4 ÓRAKOR

MŰCSARNOK, HŐSÖK TERE

M.D.K.

Kotsis Iván, építész

tervei szerint épült meg a nékesfehérvári új Városháza a régi Lichy palotában, a Bierbauer házban és a környező kisebb zeg-zugos épületekben elhelyezett régi városháza helyén, azok teljes átépítésével és a rendeltetésnek megfelelő egységesítéssel (1935-1937.)

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1939. 73. köt. 121. old.

MDK

dr. Kotsis Iván, ép.

Emeletes családi lakóház a Muskátli-utcában.

Ház és alaprajz. Kép. a 67.l.-en.

Györgyiujmagyép. II.

M.D.K.

Dr. Kolsia Iván, építész, tanár

ismerteti a tervei alapján felépült lehanyi biológiai intézet épületeit, a tervezés és a kivitel módozatait.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1928. 62. köt. 143-162. old. 39. szöv. ábra 1. rajzmelléklet

M.D.K.

Kotsis Iván, mérnök tanár

nyert megbízást a
szeresfehérvári városháza
átépítési terveinek el-
készítésére.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVI. évf.

jul. 10. sz. 5. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVI. évf.

sz. 5 old.

M.D.K.

[Kotsis Iván. építész]

tervei szerint épült tihányi biológiai kutatóintézet ünnepélyes megnyitása alkalmából a lap három hasábon ismerteti a megjelent előkelőségek névsorát, az épület összes szakmai vállalkozóját – csak a tervező építész nevét nem.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII. évf.

szept. 7. sz. 7. old.

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván, mücg-tanár

Terveket készített a Pázmány Péter Tudomány-egyetemnek a budai Ganz-utcában építendő három-emeletes bérhára részére

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVI. évf.

okt. 9. sz. 5. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVI. évf.

sz. old.

MDK

Kotsis Iván dr.

Családi lakóház Budapest-Mártonhegyen. Repr.
A családiház telkének alaprajza. "

Építőmunka, 1934. 3.sz. 55.l.

M.D.K.

dr. Kotsis Iván, építész-tanár

barokkstilü tervét fogadta el a templomépítési bizottság a zalaegerszegi róm. katl. templom és vele összefüggő ferencrendi zárda felépítésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1925. XLVI. évf.

aug. 5. sz. 4. old.

MDK

Kotsis István dr.

Családi lakóház Budapest-Mártonhegyen.Kép a házról és telkének alaprajza.

Épitőmunka, 1934. 3.sz. 55.l.

Kotsis István

Előadást tartott az építészkongresszuson

N.936.IX.lo.

Kotsis Iván épitesi M.D.K.

1942 ben épitette a kéresfehérvár, Várfok u. 1. házat.

Fitz J: Séta a régi kéresfehérvárt. kéres fehérvár 1956, 23

Kotsis István

épitész MDK

terve:
" Belvárosi tér helyreállitás után" Székesfehérvár. repr.

Gerő:ÉpMüe 235.o.

Kotsis Iván MDK
építész

Szfvár Arany János utca 3. épület mai homlokzatát ~~tőlx~~ az ő tervei szerint kapta /§ 1938ban.
Szfvár Arany János utca 5.sz. épület homlokzata is.

/§/ Fitz, Székesfehérvár. 53.o.

Repr. Arany J. utca 3. 51. kép
Arany J. utca 3-7. 52. kép.

Kotsis Iván
építész MDK

Szfvár. Arany János u. 8. homlokzatának renoválása 1938-ban.
Repr. 66. kép. "Arany János utca

Fitz, Székesfehérvár, 56.o.

Kotsis Iván
építész MDK

A szfvári városház-tömbjének kialakitása. 1936/37
Müemlékek helyreállitása(Arany János u. 3,5,8, 9).

Fitz, Székesfehérvár 41.o. és 43.o.

Uj épület: Várfok utca 1. (1942-ben)
u.o. 41.o.

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván müegyetemi tanár

A Siesta szanatóriumot tervezte.
Négy fényképrepr. a szanatórium épületéről, egyik szobájáról, a kertrészletről, és a kaszinóteremről.

Világhirre tett szert a Siesta szanatórium.. c. Szinházi Élet. Bp. 1928. okt. 14-20. XVIII. évf. 42. sz. 110-111. lap

Kotsis Iván, építész

M.D.K.

tervei szerint magkar-
dik a bajai reálgimnázium
építését, melyre 1.500.000 p-öt
irányoztak elő.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

okt. 2. sz. 6. old.

M.D.K.

Kossis Iván, építész

tervei szerint épült fel a tormyospálcai csendőrlaktanya.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.
ápr. 12. az. VI. old.

M.D.K.

Dr. Kalsis Iván, építész

Első díjas tervének ismertetése a tatabányai kaszinóra kiírt pályázaton.

(117. old.)

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1922. évf. 29-30. sz.

Színes távlati rajz és 2 alaprajz a kötet utolsó oldalán.

M.D.K.

Kossis Iván, építész

Első díjat nyert a tatabányai hasznó terv pályázatán, mely hosszú idők óta az első építészeti pályázat volt hazánkban.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1922. XLIII. évf.

aug. 2. sz. 2. old.

Kotsis Iván

MDK

épitész
Állami védőnőképző intézet
Dr. Kresz nyaraló Balatonkenesén
Dr. Novák villa Szekszárdon

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

ID. DR. KOTSIS IVÁN

ÉPITÉSZ. EZ ÉV DECEMBERÉBEN LESZ 80. ÉVES.

TERVEZÉSÉBEN KÉSZÜLT:

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA BÉRHÁZA (BP. XII. NÉMETVÖLGYI ÚT)

AZ EÖTVÖS LORÁND TUD.EGY. KÖZPONTI ÉPÜLETÉNEK HOMLOKZATI HELYREÁLLITÁSA

A BOTANIKUS KERT ÚJRAÉPITETT PÁLMAHÁZA.

PÁLYATERV (1953): A BUDAI VÁRPALOTA DUNAPARTI HOMLOKZATÁNAK KIALAKITÁSA.

REPR: 4 RAJZ, 5 FOTO.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1969/6. 46-49. LAP.

Studenten-Erholungsheim
in Tihany
Prof. dr I. Kotsis

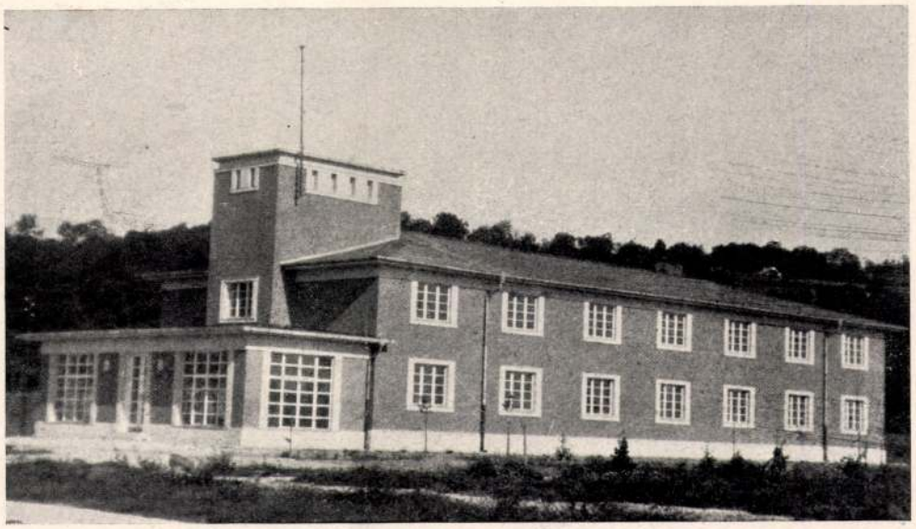

DIÁKÜDÜLŐTELEP ÚJTIHANYBAN

TERVEZTE: DR. KOTSIS IVÁN MŰEGYETEMI TANÁR

Az építészet nagy esztétikai, sőt világnézeti kérdései a tervező rajzasztalán minden új feladat alkalmából lelkiismereti kérdéssé kell hogy váljanak s az igazi építész lelkében azzá is válnak. Kevésbé fontos az, hogy mi az a válasz, amelyet a kérdésre ad, a szemlélő minden esetben találni fog egy-két babérlevelet rokonszenve jeléül, ha azt látja, hogy a munka az intellektus kohójának bélyegét viseli. Bizonyára nem lesz senki, aki a német Schmidthenner érdemét el nem ismerné, pedig *formailag* egy világ választja el a modern építészet elismert „avantgardistáitól", de az is bizonyos, hogy hidegvérrel térhetünk napirendre az esztétikai konjunktúralovagok egész sora felett, akiknek munkái arról tanuskodnak, hogy számukra az építészet formaproblémái nem lelkiismereti, hanem úgyszólván rajztechnikai kérdések.

Fokozott érdeklődéssel fordulunk azok felé, akiket a szerencse nagy feladatokkal tüntet ki Várjuk tőlük az építész-karakterek bátor megnyilatkozásait. Várjuk az eredményes síkraszállást a közvéleményt jelentő építészeti világlapok hasábjain a magyar (nem tévesztendő össze a „magyaros"-sal!) gondolatért, hogy a pozsonyi, kassai, prágai, bécsi, bledi példák mellett csonkamagyarországiakat is lássunk. Sajnos, az utóbbi tíz évben ennek úgyszólván *jelét sem láttuk!* Pe-

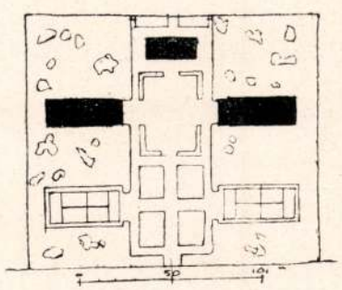

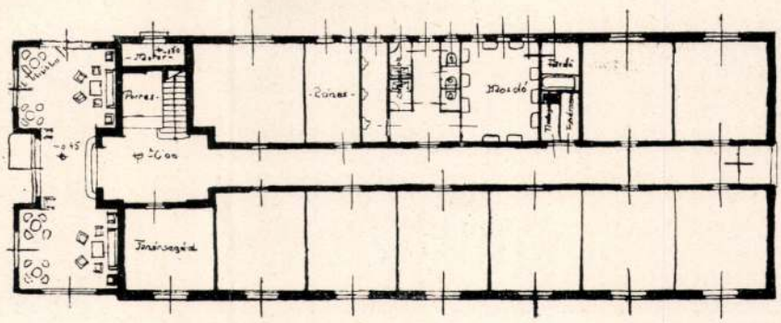

Helyszínrajz **Alaprajz**

Diáküdülőtelep Újtihanyban — Tervezte dr ing. Kotsis Iván

Térés Forma
1933. 1. k.

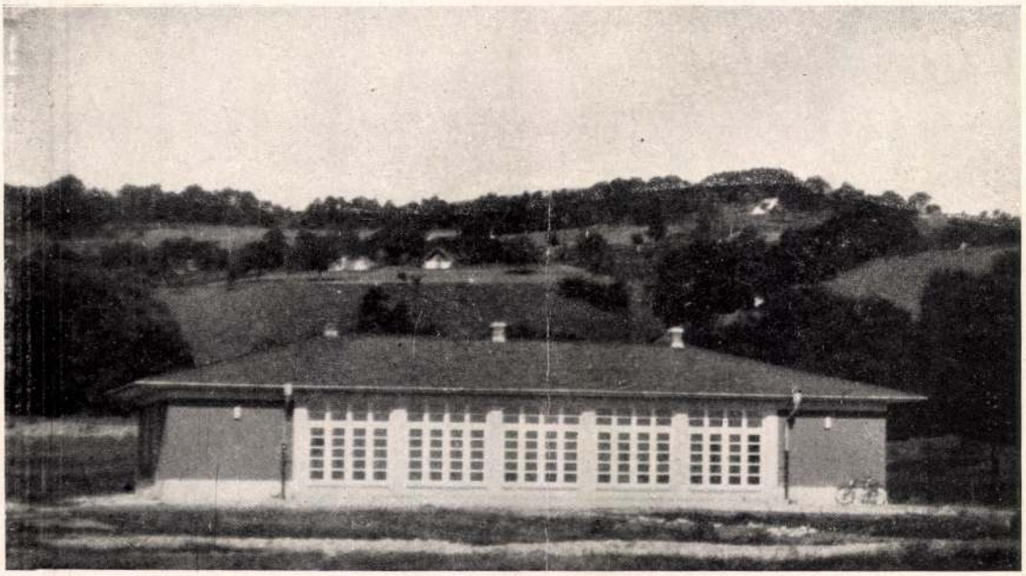

Étterem-épület

dig a címek, a feladatok, a megkülönböztetett helyzeti előnyök is épúgy köteleznek ma, mint a nemesség. Meg kell állapítanunk, hogy e nemzeti szempontból úgyszólván becsületbeli kötelességnek a „Senki Jánosok" aránytalanul több erőfeszítéssel igyekeztek eleget tenni, mint a „Valaki Gyulák".

Bejárati veranda

Ezek a gondolatok ébredtek e sorok írójában dr Kotsis Iván műegyetemi tanár újtihanyi diáküdülőtelepének e hasábokon való bemutatása alkalmával. Kotsis tanár hosszú utat tett meg a zalaegerszegi és városligeti templomaitól az egészségügy védőnőképző intézetig, vagy az itt bemutatott diáküdülőtelepig, mely utóbbiak nem szorulnak arra, hogy szavakkal adjunk róluk leírást. Korunknak úgyszólván minden mesteréről eltérők lehetnek a vélemények, s így eltérhetnek ez esetben is. Ez alkalommal annak a megállapítására szorítkozom — s ebben aligha fognak a vélemények eltérni —, hogy dr Kotsis Iván tanár építészetünk kérdéseiből lelkiismereti kérdést csinált, ezzel a kérdéssel becsületes küzdelmet folytat, s ennek a küzdelmének nyiltszini fejezetei, vagyis megépült munkái megállották a helyüket az itthoni és a nemzetközi közvélemény előtt. Ez utóbbival kapcsolatban egyike volt azoknak a keveseknek, akiknek létezéséről a külföld tudomást szerzett s melyből következtethetett arra, hogy Magyarországon az utóbbi tíz esztendőben párszáz millió pengőt, többek közt, építkezésre is fordítottak.

Padányi Gulyás Jenő

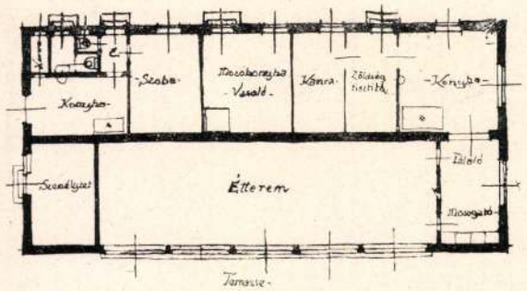

Alaprajz

Kotsis Iván

irod Pipics Zoltán dr:
Három nemzedék a mű-
vészet megújhodásáról
Uj Magyarság, 1935 apr. 28.

KOTSIS IVÁN Dr.:

— Az utolsó harminc évi vajúdás után az építészti törekvések tisztultabb irányba terelődtek, amennyiben azokat ma két vezető szempont irányítja: 1. az épület rendeltetésének maradéknélküli kielégítése, amelynél nem kell formai koncessziókat tenni, mint az eklekticizmus, illetve egyéni formaképzés korában. 2. Mint ezt elősegítő eszközök rendelkezésére állanak a szerkesztői tudomány új eredményei és az építőtehnika segítségülvétele mellett az ipar nagy tömegben állított elő az utolsó évtized során. Hogy az épület művészi értékű legyen, ahhoz az kell, hogy az építész a *rendeltetés* fokozott kielégítését a fejlett építőtechnika segíségülvétele mellett az *esztétikai törvényszerűségek* kereteiben oldja meg. Amíg azelőtt a formák elsajátítása végett fordultunk a történelmi mult építményeihez, addig ma ezeknek a törvényszerűségeknek a megismeréséért, mert ezek bármely törekvésű korban egyformán nevelő, illetve fegyelmező erejűek maradnak.

Kotsis Iván

cikk

Wasmuths Monatshefte

1930. sept.

JEGYZETEK

JEGYZETEK

Kotsis Iván dr

Müller Pál: Balatoni üdülőhár és szállodaterv. Tér és Forma 1930. 265—268. l. (Képekkel.)

Fenti tervvel a balatonfüredi Magda csendőrségi üdülő és szanatórium épülete megvalósult.

Tervet készített a tihanyi szállóra, amely azonban terv maradt.

Tiszteletpéldány.

Kotsis Iván

Balatonboglári templom
irod.

Jajczay Jánosdr:
Die Christliche Kunst
1938.

5.—

(Kisse rongaltak!)

Kotsis Iván dr., okl. építész, műszaki doktor, az épülettervezés ny. r. tanára. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1923. március 31-én; nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1926. július 27-én, nyilvános rendes tanárrá 1928. január 3-án. XI., Kanizsai-utca 5. Távbeszélő a lakáson: 268—140, a tanszéken: 258—607.

Pr Józsefnúcza 1938/39.
II. 9. l.

Kotsis Iván dr

Platz zu machen, während in den rumänisc
Holzkirchen stehn. Diesen letzteren sche
zentral angeordneten Grundriss stammt v
haustyphus auf Einwirkungen der ungaris
lerland und in der Gegend von Kalotasze
genartigen Stylgestaltet, für welchen de
denan die romanische Architektur anknüp
ist. Diese Turmform ist ein beliebtes, na
romanischen Baukunst, wofür sich in Fels
tökhely in Oberungarn schöne Beispiele
bürgen bis in die Gotik hinein, was von
vásárhely, Csikrákos und in den Sächsisc
/Bistritz/, Nagyszeben /Hermannstadt/, Na
usw. zur genüge beweisen. Die Holzkirchen
gens auf eine lange Stilgeschichte zurü

Kotsis Iván dr

Könyvjegyzék 1943

NÉMETH JÓZSEF MŰSZAKI KÖNYVKIADÓ

Kotsis I. Családi házak és nyaralók (több színes táblával és sok képpel)	6·—
— Az olasz renaissance. Építő művészet formaképzése II. átdolgozott kiadás	6·—
— Az olasz építőművészet homlokzati és térrendszerei. II. kiadás	6·—
— Középeurópai renaissance építőművészet alaktana	5·—
— Magyarország építőművészeti emlékeinek tervszerű feltárása	·80
— Tervezetek	16·—
— A tihanyi biológiai intézet	2·—

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kotsis Iván

Kotsis Iván: Tihanyi biológiai kutatóintézet.

Rátth 308. l.

Kotsis Iván:
A Regnum Marianum egyházközség temploma
a Városligetben.

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrhölgynek

BUDAPEST,

ifj. Kellner E. Bpest.

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

Kotsis Iván dr

cód

Magyar Építőmű-
vészet. 1942. 4–7. l.
(Homlokzatok eszté-
tikai tatarozása
Székesfehérvárott,
kepekkel.)

Fenti tervezése
alapjan hajtottak
végre, főleg városi
épületeken.

BIBLIAÁRUDA
* FITZUS ZOLTÁN *
Györgyészentmiklós

Kotsis Iván dr

balatoni csendőrüdülő-
ház

Repr

Architecture d'aujourd'hui.

Paris, 1932.

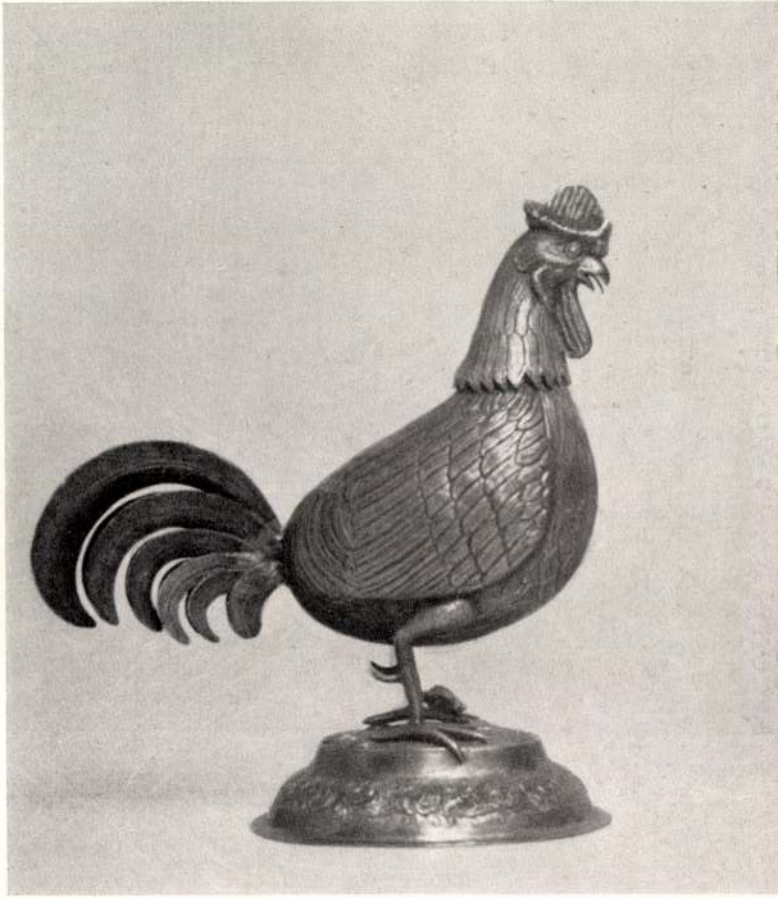

876

A MAI ÉPÍTŐMŰVÉSZET ÉS A KÖZÖNSÉG

A „MAGYAR SZEMLE" mult évi októberi számában Glatz Oszkár mester „Fiatal művészeink" címen figyelemreméltó közleményt írt, melyben amellett, hogy a mai gazdasági válság által különösen sujtott, megbizatáshoz nehezen jutó fiatal képzőművészek sorsa iránti jogos aggodalmának adott kifejezést, több mélyenszántó gondolatot helyezett el.

Szeretném itt most röviden az ő megállapításait az építőművészet terére átvinni, azoknak e térre ható vonatkozásait kidomborítani, vizsgálva, hogy azok itt hogyan realizálódnak.

Az egyik gondolata, egészen röviden visszaadva az, hogy a művészet akkor fog általános és igazi lenni, ha azt mindenki megérti, ha a művész és közönség közötti távolság a minimumra fog csökkenni. Amint ő mondja, az olyan művészetnek, amely csak önmagáért van, nincs létjogosultsága. A művésznek el kell indulni a közönség felé, a közönségnek a művész felé, és amidőn feleúton találkozni fognak: ez lesz az a kívánt nyugvópont, amelyen termelő és fogyasztó egymást meg fogják érteni, amelyen a művészeti termékek elterjedése és azok értékelése gyakorlatilag is meg fog valósulni, amikor a kérdés gazdasági vonatkozásaiban is megoldás áll elő, mert a közönség az általa megértett művészeti termékekre szívesen fog anyagilag is áldozni.

Ebben a tekintetben az építészet terén a helyzet a társművészetekhez viszonyítva talán a legkedvezőbb.

E folyóirat egy korábbi számában részletesen foglalkoztam azokkal az indító okokkal, amelyek a korszerű építészetet kiváltották; ezek: az egyszerűségre és a tárgyilagosságra való törekvés. Mindkettő a mai ember lelkivilágában gyökeredzik, tehát természetes alapja van. Egyikük sem külső behatások folyománya. Megvilágítottam, hogy amint az egyszerűségre való törekvés nem az anyagi szegénység következménye, úgy a tárgyilagosságra való törekvés nem a lelki szegénység, a fantáziahiány eredménye.

Miután tehát a mai építészet irányelvei ilyesformán nemhogy a ma emberének felfogásával ellentétben állanának, de egyenesen abból fakadnak, szükségszerűen kell, hogy annak eredményei a mai embernek tessenek. A helyzet az, hogy általában tetszenek is.

Elsősorban azért, mert akarva — nem akarva belátja, hogy azok részére számos gyakorlati előnyt nyujtanak. Egészségesebb lakásokat, napfényes belsőségeket, sok tisztaságot, nagyfokú higiéniát. Kevés karbantartási munkát és költséget. A historizmus általi megkötöttségtől való felszabadulás lehetővé teszi az épülethez fűzött gyakorlati igények fesztelen kielégíthetését: az épületek jobbak, értelmesebbek, gyakorlatiasabbak lesznek, használati értékük nagyobb.

Magyar Szemle 1934. XX. 1. sz.

Másodsorban azért tetszenek, mert közönségünk lassanként megérti azok nyelvezetét. Kétségtelen, hogy az irányzat elején az átmenet nem ment könnyen; a közönség ragaszkodott az eklekticizmushoz, különösen a magyar, mert alaptermészete konzervatív; mivel azonban éppen annyira tanulékony is, könnyen keresztüljutott az átmeneten. És az új stílus annál könnyebben és mélyebben fog benne gyökeret verni, mentől jobban látni fogja azokat a kvalitásokat, melyeket az ki tud termelni, és érezni, hogy az egyszerű tömegekben, nyugodt vonalazásokban és síma falsíkokban művészi tartalom van; hogy azokkal hangulatot lehet előadni, éppen úgy, mint történelmi tagozásokkal, és harmóniát alkotni, mint az elmult korok részletképzéseivel; ha látni fogja, hogy az új irányzat egyszerű és keresetlen kifejezésmódjai nem törekszenek a megjelenés ridegségére, a hangulat száműzésére, a benyomás elszárítására, végeredményben, amint mondani szokták, az építészet „elmechanizálására", hanem azokkal éppen úgy lehet poézist kifejezésre juttatni, mint a történelmi formákkal. Hogy azok nem rideg matematikai formuláknak épületekbe rögzített eredményei, hanem telve vannak lélekkel és tartalommal.

Ugy ez a poézis, mely a lélekre hat, mint a tartalom, mely az elmére hat, a mai ember lelkéhez és elméjéhez állanak közel, és ezért kell, hogy ezeket egyidejűleg megszeresse és megértse, sokkal inkább, mint a történelmi alakzatokat, amelyek a dolog természeténél fogva mindig az illető elmult kor gondolatvilágából származnak és amelyek kis belemélyedés után idegeneknek kell hogy feltűnjenek. A történelmi formákhoz való ragaszkodás nem meggyőződésből élt közönségünkben, hanem megszokásból, hiszen az ötven esztendős eklekticizmus során, amely alatt Európa nagyvárosai túlnyomórészükben kiépültek, csak ezt látta; ebben a környezetben nőtt fel, és ez az irányzat nevelődött bele. Ezért tartotta egyedül szépnek és tért nehezen át az újabb törekvések appreciálására.

Nézzünk csak néhány hevenyészve kiragadott példát.

Kétségbevonom, hogy a ma emberének esztétikai meggyőződésből kifolyó szükséglete volna az, hogy lakóházának külseje és belseje rokokó cirádákkal legyen feldíszítve; ellenben állítom, hogy jobban kielégíti egy keresetlen, nyugodt, világos külső, mert ez életének harmonikusabb és tisztább keretet ad.

Kétségbevonom, hogy a mai ember lelki szükségletét kielégítené egy gótikus komorságú, sötét és misztikus templomtér, avagy egy szertelenségében tobzódó barokk katedrális, amelyben aranyozott stukkó drapériák, cirádás zárókövek között repülő angyalok és dúsan díszekkel megrakott mennyezetek kápráztatják el; ellenben állítom, hogy közelebb áll lelkéhez az a templomtér, amely az áhítatot egyszerű és közvetlen formákban fejezi ki. Az ilyen, tartalmában mély vallásosságot kifejező, de formáiban keresetlenebb templombelső épp úgy közelebb áll hozzá, mint ahogyan a pompás barokk templom gazdag baldachinos szószékéről elhangzott pathétikus egyházi szónoklatnál könnyebben férkőzik a ma emberéhez a közvetlen egyszerűséggel, valamint a szívre és elmére egyidejűleg ható értelmességgel elhangzott, világos, tárgyilagos, tömör templomi prédikáció,

amit az egyházak haladó szelleme bölcsen és tervszerűen alakított ki ilyenné.

Kétségbevonom, hogy a ma emberének akár lelki, akár testi szükséglete volna lakásában a francia királyok stílusaiban kiképzett bútorberendezés, ehelyett állítom, hogy közelebb esnek hozzá lakályosan kiképzett, világos otthonában a használhatóságukban kényelmes és formájukban keresetlen bútorok.

Kétségbevonom, hogy a ma embere megkívánná például, hogy egy pályaudvar egy történelmi korú palota, avagy császári therma benyomását keltse, amelynek csarnokába a római arcus triumphalis motívumán keresztül léphet be, és oszlopos architektúrával felékesített, de általában sötét és nehezen tisztántartható várótermében töltse idejét; ellenben állítom, hogy közelebb áll hozzá egy architektonikus tagozatoktól mentes, ezzel szemben világosan és higiénikusan megoldott praktikus állomásépület.

Az analógiák hosszú sorát lehetne folytatnom annak igazolására, hogy ez a közeledés, a közönség és a művész között, amelyről Glatz írt, ezen a téren már nagyon előrehaladt és közel vagyunk ahhoz a bizonyos félúthoz.

Itt ki kell térnem egy körülményre s ez az, hogy azok a hibák, amelyek a korszerű irányzat során keletkeztek és amelyek különösképpen eleinte túlzásokból állottak elő, semmiképpen sem írhatók annak rovására. Hogy ízléstelen épületek az új művészetben is keletkeznek, az egészen természetes, hiszen az új ízlés nem tette az építészek százait egy csapással mind művészekké, amit különben egyetlen stílus sem tett meg. Az eklekticizmus korában is töméntelen sok kontármunka keletkezett; ezek legfeljebb akkor nem voltak annyira kirivók, mert sablonba voltak beleöltöztetve. És viszont a joggal kifogásolt individualisztikus korban, amelynek végső kinövése a jelen század elején szecesszió néven jelentkezett és formái a mai ember szemében sok esetben egyenesen elviselhetetlenek, — keletkeztek értékes, sőt abszolút becsű termékek is, így a kitünő bécsi iskola (Olbrich, Josef Hoffmann, Otto Wagner) számos műve.

Hogy egy épület építőművészileg értékes-e vagy sem, azt sohasem a stílus döntötte el, hanem mindig az alkotó egyén rátermettsége. Született művészember a mai stílusban is tud értékálló munkát alkotni, míg a kontár még akkor sem fog maradandót építeni, ha a legnagyobb gondossággal kopírozza is le a történelmi stílusok rendszereit.

E rövid kitérés után térjünk át Glatz másik gondolatára s ez az, mely szerint a művészetben az individuális törekvésekkel szemben manapság a kollektív törekvések hódítanak teret.

Ha valahol, úgy ez az építészetben nyilvánul meg, és pedig egyrészről a megrendelő fél, másrészről és főként a feladatok tárgyainak tekintetében.

Az elsőt illetőleg, amíg a régi időkben az építtetők uralkodók, pápák, főurak, az arisztokrácia, gazdag kereskedők, tehetős mecénások voltak, addig ma a legfőbb megrendelők a közületek.

A másodikat illetően, amíg régen a főtémák egyéniek voltak, addig ma túlnyomóan közérdekűek.

Hogy csak a hozzánk legközelebb eső feladatkört, a lakáskérdést nézzük: amíg azelőtt a főprobléma az egyéni ház volt, a saját ház annak különféle terjedelmeiben, tehát akár palota vagy kastély, vagy úrilak vagy polgári ház alakjában, addig a világháború óta az építészet legnagyobb horderejű feladata a széles rétegek részére való egészséges lakásnak tervszerűen összefoglalt alakban való megoldása. Tudatára ébredtünk ugyanis annak, hogy mindaddig, amíg az élelem és ruházkodás mellett nincs mindenkinek emberi igényeit kielégítő lakása, addig a társadalom békéjére, a közegészségügy általános emelkedésére, méginkább a kultúra felfokozására számítani nem lehet. E széles rétegek részére alkotandó lakások a dolog természeténél fogva nem egyénileg voltak megoldhatók, hanem egységes keretekben, átfogó elgondolásokkal. Ezek alatt természetesen nem a világháború előtt épült rossz tömeglakásokat értem, hanem modern irányelvek mellett megoldott egészséges beosztású elrendezéseket, aminőket a nyugateurópai országokban több százezer példányban létesítettek, amely lakótelepek nagyszabású együttesükben és harmonikus összképükben a legtökéletesebben tükrözik vissza a modern építészet kollektív jellegét.

S a mai építészet többi témái is mind ilyenek: a test kultuszát szolgáló intézmények: a sportfórumok, stadionok, strandfürdők, nagyméretű gyógyintézetek, tüdőszanatóriumok, egyéb népjóléti és népvédelmi létesítmények; a lélek kultuszát szolgáló közintézmények: előadócsarnokok, hangversenytermek, nagy befogadóképességű mozgófényképszínházak, népkönyvtárak, tudományos és kutató-intézetek, — mindmegannyian a közönség érdekeit átfogó célzattal készülő építmények.

A modern városrendezés során nem monumentális dísztereket készítünk, amelyek a nagyközönség elol el vannak zárva, avagy csak a nap bizonyos óráiban közelíthetők meg, hanem mindenki részére szolgáló üdülő-köztereket, gyepesített-fásított parkokat, amelyeket játszóterségekkel és gyermekek részére létesített fürdőmedencékkel díszítünk.

A mai iparművészetnek nem az a vívmánya, ha a műbútorasztalos egy megrendelő mecénás részére hosszas fáradozással, mesteri munkával, sajátkezűleg kifarag egy díszes karosszéket, hanem az, ha művészi és technikai felkészültségével oly alakot szerkeszt meg, amely kényelmes, szolíd, tartós, szép, és nagy tömegben géperővel olcsón előállítható, hogy az mindenki részére megszerezhető legyen és ezáltal munkája eredményének sok ember láthassa hasznát.

A megrendelő fél tehát lassanként tényleg a közület lesz, a fogyasztó pedig a nagyközönség.

Az alkotó művész azonban emellett is — aminthogy mindig is így volt és lesz is — az e g y é n maradt.

Az ő hivatása, hogy széles körök részére termelve egyenletesen emelje a nagy rétegek ízlésbeli színvonalát és ezt éppen az imént tárgyalt kollektív munkakörénél fogva könnyen tudja megtenni, könnyebben, mint azelőtt, amikor kisszámú egyedek részére dolgozott.

Most nagyobb az akciórádiusa, — de éppen ezért súlyosabb a felelőssége is.

KOTSIS IVÁN

MAROS-TORDA VÁRMEGYE SZÉKHÁZÁNAK HOMLOKZATI ÁTALAKÍTÁSA MAROSVÁSÁRHELYT.

A román uralom alatt eredetileg tervezett homlokzat rajza.

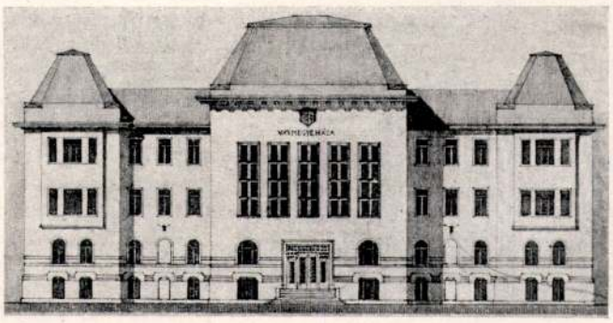

A meglévő tömegek, nyilások és tetőidomoknak gazdasági okokból eredő kényszerű megtartásával Kotsis Iván által tervezett és kivitelre került homlokzat rajza.

Az épület külsejének képe a visszacsatolás időpontjában.

Az épület külsejének képe a fent feltüntetett terv szerint megépítve.

Észak-Erdély visszatértekor egy pár félig kész épület befejezési munkája is ránk várt. Ezek a románok által elkezdett középületek abban az általuk bizáncinak nevezett s román nemzetinek tartott stílusban indultak, amelyet e hasábokról kellő bírálati méltatásokból ismernek az *Építészet* olvasói. Az építész igen nehéz feladat előtt állt ezekben az esetekben. A nehézségek fontosabbjai: adott alaprajzok, korlátolt anyagi eszközök, rövid befejezési határidők. Ily körülmények közt teljes felelősséget a tervező alig vállalhat a műért. Legjobb munkát akkor végez, ha bölcs mérséklettel símítja el a „bizánci" törekvések bántóbb ugrándozásait. Esetünkben — Marosvásárhelyt — is fenyegetett a veszély, voltak, akik a századeleji secessio magyarkodásaival akartak rátromfolni a „románkodásokra" s a vasbeton kopjafák rémképei már a minisztériumok előadóasztaláig eljutottak. Érdekes és jellemző: egyes vásárhelyiek csupa jószándékból annak a *multnak* a jegyében kívánták ezt a stílust, amelyet a városháza és a kultúrpalota vittek be az ősi székely megyeszékhely régi falai közé. Szerencsére sikerült megakadályozni, hogy a kolozsvári hadtestparancsnokság épületénél történt eltévelyedések itt is megismétlődjenek. *Dr. Kotsis* Iván az adott esetben a legjobbat végezte s csak sajnálhatjuk, hogy javaslatba hozott első megoldási terve anyagi okokból kivitelre nem kerülhetett. Így voltaképen nem az épület áttervezésére, hanem egy adott nehéz helyzet szanálására kerülhetett csak sor.

(P. G. J.)

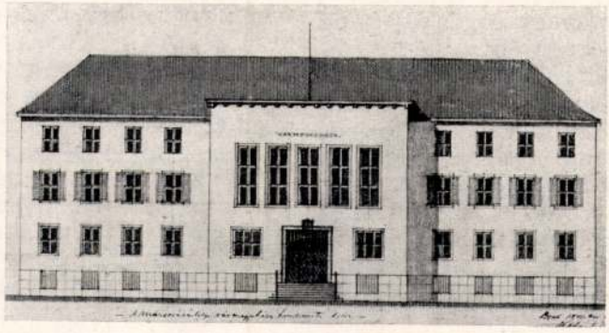

Kotsis Iván javasolt első megoldása.

Kiadja: a Magyar Mérnök- és Építészegylet Budapest, IV., Realtanoda-utca 12-15.

40.474. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Budapest, VIII., Múzeum-körút 6. (F.: Thiering Richárd.)

Építészet · 1942. 2. füzet. 68. l.

ÉPÍTÉSI NAPLÓ

Kiss István építész

Kiss István építész 1857-ben született Kőrösladányban, hol édesatyja kereskedő volt. Iskoláit Nagyváradon és Budapesten végezte, itt csakhamar kitűnt tehetségével és szorgalmával. Korán érik munkájának elismerését jelző ösztön díjak és pályadíjak. Tudását Német-, Francia- és Angolországban fejlesztette. Így töltött egy évet Hansen és két évet Schmidt bécsi tervező irodájában. Visszatérve, számos tervpályázaton nyert első díjat, mégsem ezeket sorakoztatjuk fel, amikor késő utódok emlékét kívánjuk feleleveníteni. A marosvásárhelyi Székelyföldi Iparmúzeum terveit készíti el anyagi áldozattal, sőt a művezetést díjtalanul vállalta, ezenfelül gyüjtésével gyarapította a nemes cél érdekében általa is pártolt építkezést.

Számos kórházat, törvényszéket épített, melyek közül a Baross-utcai II. sebészeti klinika és az I., II. kórbonctani épület az ismertebbek. Méltó képviselői alkotójuknak és koruknak. Műegyetemi magántanárságot szerzett és az Egylet életében tevékenyen vett részt.

Sajnálattal jegyezzük fel, hogy az ifjú Szlovák állam a mult évben Pozsony rendezésére hírdetett nemzetközi tervpályázatát előlünk, magyar építészek elől elzárta. Mint a Monatshefte für Baukunst 25. évf. 3. számában olvashattuk: „a pályázat nyilvános, névtelen s Szlovákia, Németország, a Protektorátus, Olaszország és Jugoszlávia árja szakemberei vehetnek rajta részt." Mi egyik felsorolt államhoz sem tartozunk, de úgy érezzük, lett volna annyi jogcímünk a résztvételre, mint a felsoroltak bármelyikének. Nem hisszük, hogy Magyarország kizárná a szlovák építészeket, ha nemzetközi pályázatot írna ki, sőt őszintén örülnénk, ha ily esetben díjat is nyernének. Úgy halljuk, Pozsony rendezése során a négytornyú vár lebontásának gondolatával is foglalkoznak szlovák kartársaink. Kérjük, ne tegyék ezt. Ne kövessék a cseheket azon az úton, amelyen Pozsonyt annyi idegenséggel terhelték meg. A fejlődés mindig összeegyeztethető a multtal — s ez a feladat építész számára is egyike a legérdekesebbeknek. Hetvenötéves Egyletünk e lapjai megindulásuk óta szlovák nyelven is közlik a tartalmi összefoglalót. Vajon olvassák-e szlovák kartársaink? Vagy olyan nagy volna a távolság még mindig Pozsony és Budapest közt? [1]

Ha már az idegeneknél tartunk, emlékezzünk meg R. Fischer úrnak a „Das Reich" című lap multévi 46. számában a Bánátról írt cikkéről is, melyben igen tanulságos sorokat találunk. Leírja, hogy a törökvész után teljesen kipusztult népesség — azaz a magyarság — helyébe oly időben telepítettek ide friss népanyagot, amikor a korszellem értett a nagyvonalú tervezéshez. „A theréziánus barokkstílú kastélyok igen figyelemreméltó jelei az akkori Bécs uralkodó erejének: ezek úgy állanak itt, mint egy messzire kisugárzó és magabiztos uralmi gondolat fundamentumai. Főúri térigényükkel, szabatosságukkal, melyet a jozefinus telepítő klasszicizmustól örököltek, éppen oly jól megállanak egyedül, vidéki kastélyokként, mint a jómódú polgárság városi házaiként, a hosszú utcasorokban." Ime, még századok után is elevenen él az épületek szelleme s a rokon szellem megértő örömmel ismeri fel bennök a testvéri vonásokat. De érdekes, mennyire idegennek érzi városaink jellegét: „A terek oly terjedelmesek, mintha elszakadtak volna szélei. Nyilván semmi szükség sem volt rá, hogy a házak a magasba terjedjenek. Hiányzanak a meghitt utcaszegletek, amelyekben az élet megáll s melegét visszasugározza. Az embert kezdetben a végtelen síkság tudata kíséri nyomon, amelybe ezek az utcák beletorkolnak . . . az elveszettség érzése lepi meg az embert . . ." Ime, mily *idegen* a cikkírónak a magyar városkép tágassága, nyiltsága, végtelenbe vesző nyugodt elterülése. De ezt viszont mi érezzük otthonos vonásnak, úgy, mint ahogy nyugtalanul feszengünk Nürnberg szűk és zeg-zugos házsorai közt.

A feladat nyilván egyszerű. Olyan városokat, házakat kell terveznünk, amelyek mibennünk indítsanak meg lépten nyomon multunkra, szellemünkre utaló, megnyugtató gondolattársításokat, hogy mi érezzük magunkat otthonosan falai között, még ha közben az átutazó idegen furcsán, elveszettként érezné is magát . . .

„Nem kell a városrendezésben szétválasztanunk a követelmények kielégítését és a szépészetet, nem kell a szépet és monumentálisat öncélúan keresnünk, márc sakazért sem, mert az ilyen törekvés szükségszerűen együtt jár a mai élet jogos igényeinek háttérbeszorításával, meghazudtolásával és legtöbbször üres formalizmusra vezet. Én hiszem és vallom, hogy önmagában hordja a szépséget minden, ami igaz, önmagában hordja a monumentalitás lehetőségét minden, ami monumentális elveknek köszönheti létezését." Ha hozzáfűzzük, hogy a szerző a várost élő szervezetnek tekinti, amelynek van anyagi, de szellemi élete is és ez az élet, mint minden, ami él, volt, van és lesz, akkor jellemeztük Rihmer Pál tanulmányainak gyüjteményes kiadását. Hogy a magyar városok — szűkebb értelemben véve az alföldi városok — életére a magyar városodás szükségességére és lehetőségeire hangsúlyozottan kitér, a könyvnek külön érdeme. Szeretnők, ha széles körben olvasnák és ha városaink érdekében minél több megállapítása valósággá válna. És várjuk, hogy Rihmer Pál vizsgálatait a városok abszolút nagyságára is kiterjeszti és itt az emberrel, mint léptékkel közelíti meg a kérdést, vajjon a város, ez az élő szervezet bizonyos nagysági rend túlhaladásával nem lehetetlenül-e el. —

(Rihmer Pál: Városok a multban és jövőben. (Kir. Magy. Egyetemi Nyomda, 1942. — 127 oldal, sok képpel.)

[1] Felhívjuk olvasóink figyelmét szerkesztőnk „Pozsony kövei" c. cikkére. (Reggeli Magyarország, 1941. IV. 26.)

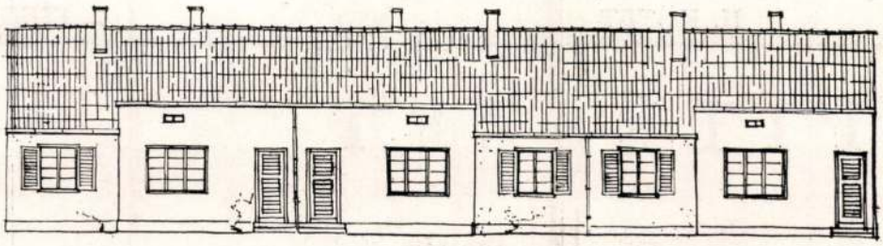

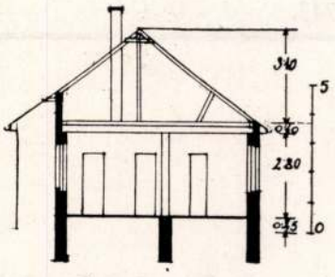

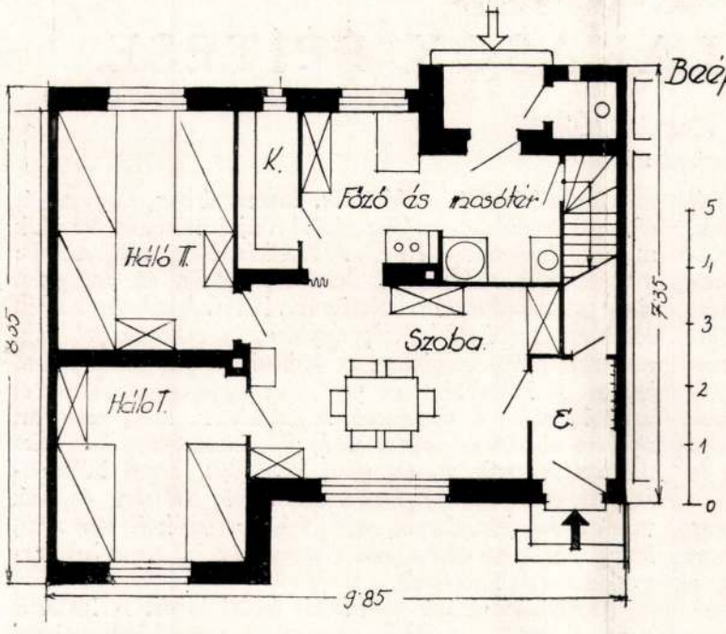

Kotsis Iván terve.

Ötágyas lakás.
Vízvezetéki berendezés nélkül készült terv. A nappali szobától függönnyel elválasztott egyesített főző és mosótér; kijárás a kertbe ez utóbbin át.
A kis fedett kilépő tornácból nyilik a klozet.
A három helyiség egyetlen központosan elhelyezett kályhából fülik.
Padláslépcső alatt fatartó van.

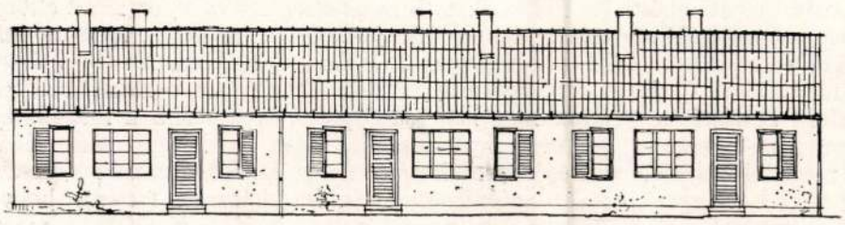

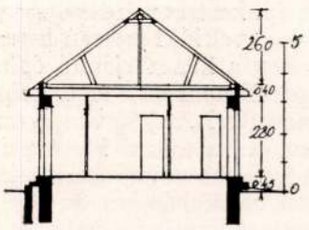

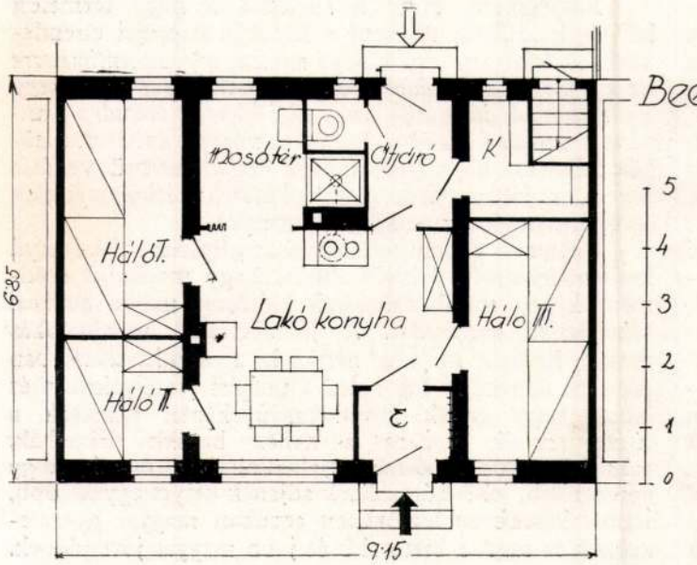

Kotsis Iván terve.

Ötágyas lakás.
Vízvezetéki berendezést feltételező megoldás. A tűzhely felett melegvíztartó, amelyet a tűzhely füstje melegít mint egy fürdőszobakályhát; a melegvíz a tárolóból a szomszédos zuhanyfülkébe vezettetik.
Mosdó, zuhany és W. C. egy helyre összecsoportosítva.

Építészet. 1942. 2. füzet.
34, 35. l.
(Munkáslakások.)

ÉPÍTÉSZET

AZ ÚJ MUNKÁSLAKÁSOK ÉPÍTÉSE.

Irta: DR. VARGA JÓZSEF
m. kir. iparügyi miniszter.

Közelmultban jelentek meg a hivatalos lapban azok a szociálpolitikai szempontból nagyhorderejű rendeletek, amelyeket a kormány a munkáslakások építésének előmozdítása érdekében kibocsátott. A rendeletek jelentőségét nemcsak abban látom, hogy biztosítják az építést a mai háborús anyaggazdálkodás mellett, hanem különösen abban, hogy lehetővé teszik a korszerű lakáspolitikai elvek érvényesülését.

A rendeleteket a magyar építészvilág számára három szempontból szeretném megvilágítani, és pedig: az építési hitel kérdésének, szociális vonatkozásainak és végül magának a lakásnak a szempontjából.

A lakásépítés ügye a hosszúlejáratú hitelekkel van szoros összefüggésben. Ezek hiánya a lakásépítést károsan befolyásolja, vagy teljesen megszüntetheti; ha pedig a hitel drága, drága lesz a lakás is. A magyar pénzintézetek az első világháború utáni tragikus összeomlásban tőkéjük hatalmas részét elveszítették s képtelenek voltak arra, hogy akár a mezőgazdaság, akár az építkezés számára szükséges hosszúlejáratú hiteleket rendelkezésre bocsáthassák. Lassan felgyülemlő tőkéjükkel elsősorban mozgékonyságukat kívánták biztosítani és ezért húzódoztak az építkezésben érdekeltséget vállalni, míg a magántőke a zálogleveleken szerzett keserű tapasztalatai miatt idegenkedett a hosszúlejáratú építési hitelek nyujtásától. Csak 1930-ban sikerült az Országos Lakásépítési Hitelszövetkezet (O. L. H.) kötvényei számára kedvező légkört teremteni és biztosítani kötvényei számára a megfelelő piacot. A legújabb rendeletek alapján most már az O. L. H. nemcsak családiházakra, de ipari, kereskedelmi és bányavállalatok részére is fog kölcsönt folyósítani munkáslakóházak építésére. A kölcsön törlesztésének időtartama 20 év, a telekérték és építési költség együttes összegének 50%-áig terjed (az építési összeg 55—60%) 95%-os árfolyamon folyósítják és évi annuitása a tőketörlesztő részletekkel, a kezelési díjjal és az 5·5% kamattal együtt 8·6%.

Az előnyös hosszúlejáratú hitel tehát biztosítva van, de ezen túlmenően, szociális okok miatt a kincstár jelentős áldozatokat hozott azért, hogy a kisjövedelemű munkásnak is megfelelő lakást biztosítson. Ezért, a pénzügyminiszter úr a felépült házakra 30 éves, a községi pótadóra is kiterjedő rendkívüli házadómentességet engedélyezett; a munkáslakóházak építése céljára vásárolt ingatlanok szerzésére illetékmentességet biztosított; ezenfelül mind a kincstár, mind az építtető vállalat az építkezésbe fektetett tőke 52·5%-a után évi 2%-os kamathozzájárulást vállal 20 éven át. A kedvezményekben azonban csak azok a vállalatok részesülnek, amelyek a lakások bérét a L. Á. B. hozzájárulásával állapítják meg.

Egyrészt tehát az olcsó hitel és a nagyobbtömegű építkezésnél lehetséges racionalizálás az olcsóbb termelést biztosítja, másrészt a nagyfokú állami kedvezmények a munkás lakbérét csökkentik. Bízom abban, hogy a két tényező eredőjeképen biztosítani tudjuk munkáslakásaink magas színvonalú építését. A hitelkérdéshez még annyit: a munkások számára is lehetővé tettük az eddiginél lényegesen kedvezőbb kölcsön felvételét. A kölcsön a telek érték és az építési költség együttes összegének 70%-áig terjedhet s így valójában az építési költség 80—85%-át jelenti. A kölcsönből az 50%-nak ugyanolyan feltételei vannak, mint a vállalatok kölcsönének, 20% azonban 25 éves törlesztési időtartamú, 2% kamatozású és a tőke törlesztése csak 20 év után kezdődik. Ilyen kölcsönfeltételek mellett nyilvánvalóan sok vállalat és sok munkás fog jelentkezni, tehát fokozott szükség van arra, hogy a felvilágosítást adó tisztviselők jó alaprajzú tervekkel rendelkezzenek.

Köztudomásúak a *kislakás* óriási hibái. A kislakás nem alkalmas a család számára. A tehetősebb polgári osztály reprezentációs lakásainak egy, vagy kétszobahallos lekicsinyített mása talán arra még jó, hogy hazug módon szolgálja ki a társadalmi érintkezés külsőségeit, de lakásnak már nem jó, a gyermeknek pedig ellensége. Ha millió ok és kényszerűség szülte is, az mind eltörpül ennek az egynek jelentősége mellett, *mert a lakás élettere legyen a családnak, ne pedig sírboltja!* Ennek a lakástípusnak további elterjedését nemzeti érdekeink miatt meg kell akadályozni és legalább a munkásságot megóvni használatától. Igaz, a kérdés nem tisztán műszaki vonatkozású, de az építészekkel való kapcsolata miatt szükségesnek és kívánatosnak tartom, hogy a magyar élet ezernyi nyitott kérdése közül *ezt* a magyar építészmérnökök felszínen tartsák.

Kétségtelen, hogy a kislakást a nagy termelési költségek szülték, de nem a kislakás alaprajzi elrendezését. *A lakás arra való, hogy minden négyzetcentiméterre az egyént és a családot szolgálja, nem pedig arra, hogy szomszédok és ismerősök, vagy régi bútorok számára fenntartott tiszta szoba legyen.* A magyar építészmérnökök feladata, hogy lakásainknak ezt a parvenü vonását kiirtsa, s jóbeosztású, igazi lakóértékű lakásalaprajzot szolgáltassanak a munkásaink számára.

Örömmel vettem tudomásul az „Építészet" ezirányú kezdeményezését. Hiszek abban, hogy munkájuk eredményeképen munkáslakásaink kultúrája magas európai színvonalra emelkedik. A jó alaprajzú munkáslakás nevelő hatását nyilván nemcsak a munkásosztályban érezteti, hanem ki fog hatni a polgári osztályokra is és lehet, hogy ennek következményeképen nemcsak a *tiszta szobák*, hanem a nehéz barokk úriszobák, rokkokó szalónok, ó-német ebédlők is eltűnnek, hogy egyszerűbb, jobb bútoroknak adjanak helyet egyszerűbb, jobb lakásokban; legfőképen azonban magyar gyermekeknek és ezzel a biztosabb és jobb magyar jövendőnek.

, teste gyöngyházkagyló, aranyozott bronz és vörösréz fog-
ppal. Rajta gyikok, béka, teknősbéka és rák. Szárnya moz-
elschmuck in Form eines Pelikan, den Körper bildet eine
Bronzefassung. Darauf Frosch, Schildkröte und Krebs.
Illusztr. XXXVIII. tábla.

ranyozva, talpa hatkarélyos, toronyidomú, szentségtartóján
ezüst corpussal. Magyar, XV. sz. — Gotische Monstranz,
sechspassigem Fuss. Ungarisch, XV. Jh
Illusztr. XXXIX. tábla.

VIII. KÜLÖNFÉ

1121. TÜKÖRKERET, diófa, berakott dis
Intarsia. Italienisch, A. XIX. Jh.

1122. ELEFÁNTCSONT DOMBORMŰ, o
alakját ábrázolja, aranyozott empir
Halbfigur des Christus mit der Do

1123. TÜKÖR, cseresznyefa, berakott d
intarsiert. Ungarisch, E. XVIII. J

1124. MOLNÁR CÉHLÁDA, tölgyfa, rok
1773. — Zunfttruhe der Müllner,

1125. JÓSIKA MIKLÓS: ZRINYI A K

1126. TÓTH KÁLMÁN ÖSSZES KÖLTI

1127. ÖT KÖTET különféle kis könyv.

1128. KILENC KÖTET különféle könyv

(Kotsis Iván)

könyve

( ) A tihanyi Magyar Biologiai Kutatóinteret épületei. Kny. A MMÉE közl. 2-r 39 kej 23 l. Bp 1928.

Gent (1273)

10233-1913. tan. sz.

A Müemlékek Országos

E L N Ö K S

Hivatkozással a Fa

tárgyában intézett 4839-1913. t

Elnökség által ezen megkeresés

laszra, van szerencsénk a kivá

a kéréssel küldenimeg, hogy mé

zésre vonatkozó esetleges óha

közölni.

Tájékozásul van s

a mellékelt helyszinrajzonlát

ság, a zöld vonalak pedig a vá

rázolják.-

Kotsis Iván építőművész

Terveivel szerepelt a Magyar Mérnök- és Építészegylet kiáll.-án.

M.H.932.III.13.

Kotsis János

Győr 1779–1782

P.

Yankó Ötvösapródok

II. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kotsis Iván dr

ivrd

Ki - Kicsoda?

450. l.

Meghivó

A MAGYAR KULTUR

tagjai és barátai elhatározták,ho
nap d.u.6 órakor a

PANNONIA SZ

külön termében összejönnek,hogy t
órát eltöltsenek.Mivel

ZENE VAN

a fiatalságnak táncra is nyilik a
ket meghivhatják.

BELÉPTIDIJ

de kérjük a résztvevőket,hogy müv
jegyet vásároljanak meg /ára 1 P.
kat segitik elő,hanem értékes müt
Kellő siker esetén a délutáni öss
a szabadban.
Kérjük,hogy megjelenéséről előre
Oszkár u.55.Tel.532-57./

Kotsis Iván dr

M. Képzőművészek Egyesületének kiállítások

Pesti Napló

1934. dec. 22.

(Kitüntetések a Műcsarnok kiállításain.)

Harangny jelő rajzával. Amatőrkötés .(Bolti ára 3·80 P.)
Pontértéke: 7.

7. **Lambrecht Kálmán:** HERMAN OTTÓ ÉLETE. A legnagyobb magyar természettudós életének, küzdelmeinek és sikereinek regényes története. Számos képpel. Félvászonkötés. (Bolti ára 3·80 P.)
Pontértéke: 6.

8. **Féja Géza:** MESÉLŐ FALU. Magyar népmesék és mondák. Harmos Károly fametszeteivel. (Bolti ára 3·80 P.) **Pontértéke: 6.**

e és vásárlási jog?

fizetésért járó 50 ponton felül a vásárlási jog lép érvénybe, mely esetben 1 pont vételára 50 fillér. De jegyezhető dupla előfizetés is, amikor a kétszeres előfizetési díjért 100 pontértékű könyv jár. A Magyar Könyvbarátok előfizetői szabadon vásárolhatják úgy az I., mint a II. jegyzékben szereplő könyveket, valamint a III. jegyzékben szereplő Könyvbarátok Kis Könyveit.
(Az illetménykötetek portómentesek, a vásárolt vagy cserekönyvek portókötelesek.)

további tervek:

Bartucz Lajos: FAJKÉRDÉS ÉS NEMZETKUTATÁS stb. stb.

A további illetményköteteket a kéziratban kezeink között lévő hatalmas irodalmi értéket reprezentáló anyag javából úgy állítjuk össze, hogy a megjelenő kötetek minden alkalommal meglepetést keltsenek és a legnagyobb igényű olvasók számára is tiszta irodalmi élvezetet nyujtsanak!

Kotsis Iván dr

cikk

Tér és Forma

1933. 185. l.

(Magyar építészek
kiállítása Párizsban.)

Kotsis Iván

irod
2 bogláris templom
Repr.

L'Architecture [redacted]
d'Aujourd'hui. (Páris)

1934. jul. nám.

< Kotsis Iván dr >

cikke

< > A köreljövő lakásépítési programmja.

Magyar Építőművészet

1942. 176 - 178. l.

kapja apja birtokát, 1352-ben az aradi, e
küküllei főesperes, mint ilyen visszaté
egész haláláig az esztergomi érsek helyta
éveket, amikor Futahi Demeter erdélyi p

Nagy Lajosról szóló életrajzát vald
1352-ig terjed és 1367 körül keletkezhe
oklevelekre támaszkodva, írja le ura életé
gomi nyugalmában készült, Nagy Lajos
terjed a király haláláig. A két rész elé összef
hangokat üt meg. Vegeciust idézi és rajta
állítja példának és ebben keresi Nagy Laj
hódítani kell és hatalomban bővelkedni.

Művének első része még a krónikák
a lázongó szászok megrendszabályozásáról
bemutatására — és csak azután említi a
eseményeket. Krónikás sorrendben mond
használatával ad hitelt előadásának. Benne
második részében már a legmodernebb vel
nem krónikát, hanem életrajzot ír. Olyan
amit ritkán tapasztalhatunk egy életen, eg

Kotsis Iván dr

Magyar Építőművészet

1942. 186, 187. l. (Köz-
művek bérhára Székes-
fehérvárott, kejpekkel és
alaprájzokkal.)

Terverte fenti.

Amint előszavában az olvasóközön
fejezetekre osztotta, hogy minél könnyebb
benne az olvasó, ne szidja érte, hanem jav
és olvasó között, amit csak az irodalmi
Küküllei nemcsak a Nagy Lajos-kori kancel
hanem a XIV. század szellemi elitjének mc
való intenzív részvételét is bizonyítja.

Ugyancsak humanista kapcsolatokra
szerzője is. Ez a sokáig Alsani Bálintnak,
Kardos Tibor szerint esetleg András pálos a
gondolkodását őrizte meg. Érdekes példá
A téma tipikusan középkori. Nagy Lajo
esetén megfogadja a magyar Pálosrend név
nek Velencéből való hazahozatalát. Alsani
békekötésből hazatérve, a titkos békepon
az ereklyéket. A feldolgozás, a stílus, a ker
utal, ugyanezt igazolja a művészi és term

A pécsi egyetem szentbeszédeinek
már fentebb szóltunk, és bár Kardos Tibo
halála utáni időre teszi, nyugodtan elfoga
uralkodó korahumanista szellem bizonyság
ágyai voltak a humanizmusnak. A jogi okta
ség tanításában, Bolognában csak úgy,
csúsztak be, míg Bolognában már a kors
„hatalmas humanista buzdítással avatta fe

Kotsis Iván dr

Magyar Építőművészet.

1942. 188. l. (Bárhány-
lomb Székesfehérvárott
a Horthy Miklós-tér
délnyugati sarkán, képpel
és tervrajzokkal.) — 189. l.
(Takarékpénztárak és
Bankok Orsz. Nyugdíj-
intézetének bérháza Szé-
kesfehérvárott, képekkel és
beosztási alaprajzzal.)

Terverte fenti.

építményből. Még ennyi sem maradt rá
várban épített Szent Márton-templomból
alapján 1349 körül épített a királyné. Cs
határában a lövöldi karthauzi-kolostorról,
ról, pedig mindkettőt Lajos alapította és

Építészettechnikai szempontból pá
ségünkre. Az előbb említett lövöldi kar
Hölgykőből építette, a munkások 1369
szénagyüjtőit s az igazságot szolgáltató ok
között László és Péter ács, Péter tímár és
kolostornál dolgozó kőcsiszolók (politore
Az oklevélnek, különösen a kőcsiszolókra v
kőmegmunkálásra enged következtetni és
nosztrai pálos-templom csiszolt kőből ép

Még értékesebb a Képes Krónika tá
ről. Nem gondolhatunk természetesen a
székesfehérvári, nagyváradi, lippai tem
de az is valószínű, hogy a képek nem
A templomokat ábrázoló miniatúrák köz
az érett gótika formarendszerét és díszítő
beli emlékek részletformáival, mintha egy
nének. Közelebb enged a középkori építő
székesegyház építését ábrázoló miniatúrá
Támpillérekkel díszített szentélye már kés
befejezésén dolgozik, ahol egy mérműveki
Hatalmas csigarendszerrel megoldott dar

Kotsis Iván dr

Magyar Építőművészet

1942. 82 — 89. l. (A m. kir. Országos Közegészségügyi Intézet épületei. Hivatali és tanfolyami épület. A budapesti m. kir. állami Szülőnő- és Védőnőképző Intézet. A kassai m. kir. állami Védőnőképző Intézet, képekkel és alaprajzokkal.)

Tervezte Fantó.

és játékkereskedése
CSILLAGHY,
Mátyás király-ut 2. sz.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

<Kotsis Iván>

könyve

<> Az olasz renaissance
építőművészet homlok-
zatai és térrendszerei.
3. kiad. Bp. 1947.
118 l.

Kotsis Iván dr

N. 3551

Az alábbi pályázaton Mihailich Győző műegyetemi tanárral együtt II. díjat nyert.

Pesti Napló 1930. jun. 30.
(A Boráros-téri híd terv pályázata.)

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
D.
1930. ápr. 3.
251 1930

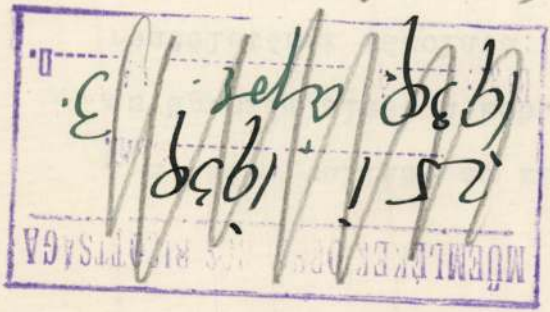

Fentiének egy másik, egy nyilám hidtervét kitüntető díszérebben részesítettér

A m. kir. vallás- és közokt
és ügyszám alatt a keb. szá
rendeletének másolata:

Utasitom,
terhére utaljon ki a ref. lelké
a szalonnai templom műemlék jel
költségeihez való hozzájárulás

Kotsis Iván dr

l.

Magy. Iparm

1938. 330. l.

Tekintetes Igazgatóságának!

N a g y v á r a d.

vánitása közt őszinte hálás érzelmein-

ói Vilmos püspök ur szives közbenjárá-

lőadója, Henszlmann Imre ~~által~~, midőn

on a mult században keleten kutatáso-

yban, Rodostóban, Skutariban és Ismid-

és bujdosó hiveire vonatkozó emlékek-

Kotsis Iván
építész
szül. 1889. Aradon

fotorás!

Vállalk. Lapja
jub. albuma.
Bp. 1929.
185 — 191. l.
Archeppel, képekkel és unnvecinek jegyzékével

A könyv a MOB
könyvtarban
181. sz. a.

Kotsis Iván dr

pályázat utján nyert meg, biztást ~~meg~~ a Regnum Marianum egyházközsége ~~[illegible]~~ (pleb. templomanak) épitésére, melyet XI. századi olasz és délfrancia román stilusban tervezett meg. Épült 1926–1929-ben.

erőd

Hauseregyházköz

201, 202 l.

Lepold: Adatok 11. l. — Egyházművészeti kiállítás, 1930., 287. szám. — Csányi Károly: Az Iparművészeti Múzeum egyházművészeti kiállítása. MM, VI., 1930., 309. l. — Horváth Henrik: Zsigmond király és kora. Bp. 1937., 186. l. (Képe XXVIII. táblán.) — Genthon: AZEFK, 11—12. l. (12. kép.) — Lepold—Lippay 37. l. — Lepold Katalógus 34. szám.

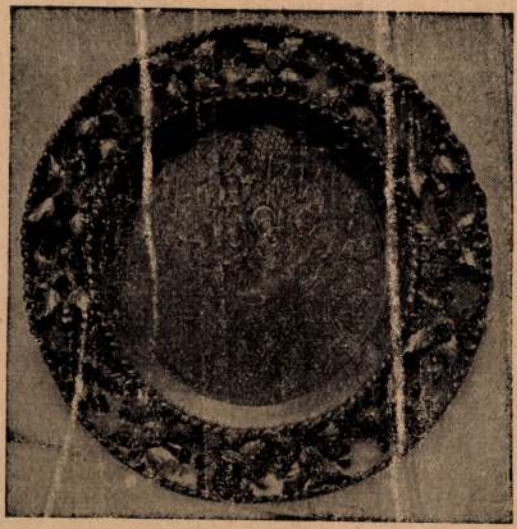

251. kép. *Függő ereklyetartó, 1490 körül.*

Kotsis Iván

könyve

<> A renaissance
épitészet formái
3. kiadás Bp.
1948.

Képeit.
BUDAPEST·IV.
KÁROLY KIRÁLY ÚT 28 • GERLÓCZY·U.5

Kotsis Iván dr

Tervezetek. Készitette — épitész, műegyetemi m. tanár 1912-1922.
Entwürfe des Architekten —.
Budapest, 1922. Neineth József
Legnagyobb 8-r. 78 l. és vines mellékletek.
Hekler Antalnak ajánlott példány

Kotsis Iván

I. 1. p. h.

2.- P

Kotsis Iván

Lux Kálmán

Wälder Gyula

vód
2

Ybl Ervin: Milyen lesz a Boráros-téri híd? Budapesti Hírlap. 1931. dec. 25.

00 pengő felhasználá-
nolásomat feltérjeszténi.
ábrázsgiltalni s részem-
megadni méltóztassék.
adatai szerint 97 P. 12 f.
mutatkozik, mely örne-
ből fedezetem s kérem, hogy
rábbi munkálatokra
részemre kiutalni

március 19

Mély tisztelettel

[illegible] Kálmán
műszaki tanácsos.

Kotsis Iván

cvád

Jbl Ervin: A budapesti új Regnum Marianum plébániatemplom. Hogyan díszítsék az új templom belsejét?
Budapesti Hirlap
1931. jul. 12.

Fenti tervezte

Kotsis Iván

épitép

Gentmüeml

206 (Kolbsnor),

51 q. l.

lötte

:

ános mindegyik köből fara-
k.

esarnok belseje nagyon díszesen
ntén a régi Tympanon is,
t szobrok szinten a polychrom
iszint az aranyozást is.

gen kérem Kegyelmes Úrat
ogy a templomban már meg-
müveim, és tekintettel a jelen-

a *si-akadályversenyek* (slalom) rendezését és napról-napra népszerűbbé váló síversenyek elméleti gyakorlását segíti elő, mert azt a pályát, amelyet az asztalon a sielőt jelképező tárcsák segítségével futunk be, a valóságban a fehér havon emberi erő és ügyesség segítségével hasonló módon írjuk le.

Kund Ede okleves gépészmérnök az *autó tüzelőanyag-fogyasztását* igyekszik csökkenteni találmányával. Az autó akkor is fogyaszt tüzelőanyagot, mikor nem a motor hajtja a járóművet, hanem a járómű a motort. A mérnök találmánya olyan berendezés, amely ezt a fölösleges tüzelőanyag-fogyasztást megszünteti. A szerkezet akkor kezd működésbe, mikor a motor fordulatszámának emelkedésével az üres járati tüzelőanyagadagolás megkezdődik.

Nagyon érdekes és újszerű *Pfeiffer* Magda találmánya, amely a színpadot reformálja meg újszerű súgóberendezéssel. Kétségtelen, hogy a súgólyuk nem ideális berendezés. A súgó hangja alulról jön, tehát a súgónak hangosabban kell beszélnie, hogy a színész meghallja, amellett a színésznek bizonyos testtartást kell magára erőszakolnia, hogy a hangot megérthesse, ha pedig a súgó aránylag hangosan beszél, hangja kiszűrődik a nézőtérre és esetleg tönkre is teheti az illuziót. Emellett a súgólyuk zavarhatja a díszlet hatását, vagy a színészek szabad mozgását is. Ezek az elgondolások késztették Pfeiffer Magdát arra, hogy megreformálja a színpadot ebben a vonatkozásban. Az ő berendezésének lényege a súgó előtt elhelyezett mikrofón, amely több hangosan beszélővel kapcsolatos. Ezeket a

negy n
a ma

Az indiai kormány
mányútra küldte Eu
Iyengar híres vegyész
bay-i egyetemen szerze
az indiai Sind tarto
mezőgazdasági kísérleti
gyésze és ebben a mi
többször volt külföldi
A fiatal indus vegyész
tanulmányi útjából n
magyar fővárosban tölt
professzornak a szikes
ról világszerte ismert
ban végez kísérleteket
tanulmányokat. A fiatal
magyarországi tartóz
Halle, Groningen, Roth
tom és *Szudán* érintésé
a közeljövőben hazájába

A Magyar Természett
sulat mezőgazdasági
Shama Iyengart tiszte
ülést tartott, amelyen a
rendkívül érdekes elő
tette nemcsak szűkebb
nem egész Indiának égh
viszonyait. A továbbiak
India északnyugati rész
tartomány ismertetésére
ban rendkívül szegény
a termelés lehetősége cs
az öntözésen nyugszik
terméketlen terület. A
az indiai kormány hat
ket áldozott öntözőbere
tésére, több mint 350 m
tartomány területén n

...napig tanulmányozza ...gyar szikes talajokat

...féléves tanul-...ópába *Shama* ..., aki a bom-...tt diplomát és ...ány sakrandi állomás ve-...ségben már ...anulmányúton. ...hat hónapos ...gy hónapot a ...s itt Sigmond ...alaj kutatásai-...laboratóriumá-...és szikes talaj ...indus vegyész ...kodása után ...*mstedt, Egyip-*...vel tér vissza ...

...adományi Tár-...szakosztálya ...letére ünnepi ...fiatal vegyész ...dásban ismer-...hazájának, ha-...ajlati és talaj-...ban rátért az ...én fekvő Sind ... A csapadék-...tartományban ...aknem teljesen ...s ezért sok a ... utóbbi időben ...almas összege-...adezések létesí-...illió pengőt. A ...agyon gyako-riak a sós talajok, melyeknek 1.8% az átlagos sótartalma. *Annak ellenére, hogy a sótartalom igen magas, ismertette az előadó, vegetáció mégis lehetséges, mert a sók nem olyan károsak, mint a mi szikeseinkben előforduló szóda.* Érdekes, hogy egyes helyeken a talajban a só 7—8%-ra is felhalmozódik s nevezetes, hogy az itt honos növények jól bírják az 1—2%-os sótartalmat, míg a meghonosításra behozott növények rövidesen elpusztulnak. A továbbiakban ismertette az előadó, hogy a sós talajok megjavítására háromféle módszert alkalmaznak Indiában, de legtöbbször a nálunk is használt vízzel való elárasztást. Ezzel a káros sókat oly mélyre mossák a talajba, hogy a növények már nem érzik káros hatásukat. Az elárasztást rendesen cirok és gyapot termesztésével kötik össze, mert azt tapasztalták, hogy ily módon sokkal eredményesebb a javítás, mint a tisztán elárasztással. A kémiai javításhoz nagymennyiségű kalciumkloridot szórnak ki a javítandó talajra. Ez különösen az első évben igen kedvezően hat a gyapotmagvak csírázására, de már a második évben a hatás erősen lecsökken. Ez az eljárás bizonytalan hatása mellett még nagyon költséges is, ezért új szereket keresnek a talajok kémiai javítására. Nagyon érdekes módja a sós talajok megjavításának az, amikor egyes sókat jól tűrő növények termesztésével igyekeznek a talajt megjavítani.

Kotsis Iván dr

terveste az alatbi
épületeket

röd

MÉ. 1941-322,
323. l. (Székes-
fehérvár, Berényi-
uti kislakásos telep;
képekkel és hely-
színrajzzal.)

Vegjes

d. 77

1 Köt. 8r

Marschall,

Dr. – in Marienburg

Welchen Volksstämmen gehören die altpreussischen Gräber-Funde an?

(Separat-Abdruck aus den Schriften der Naturforschenden Gesellschaft in Danzig. Dritten Bandes zweites Heft).

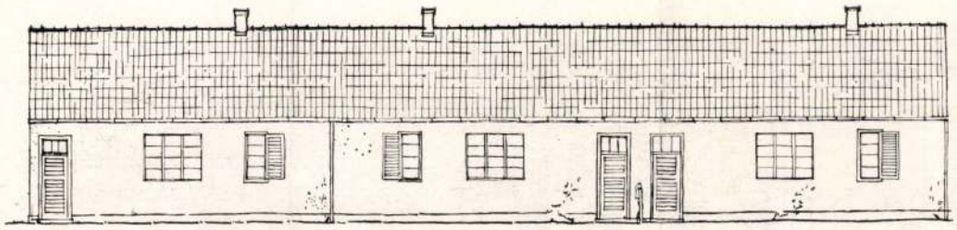

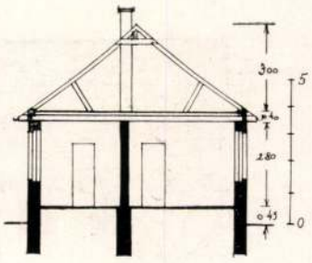

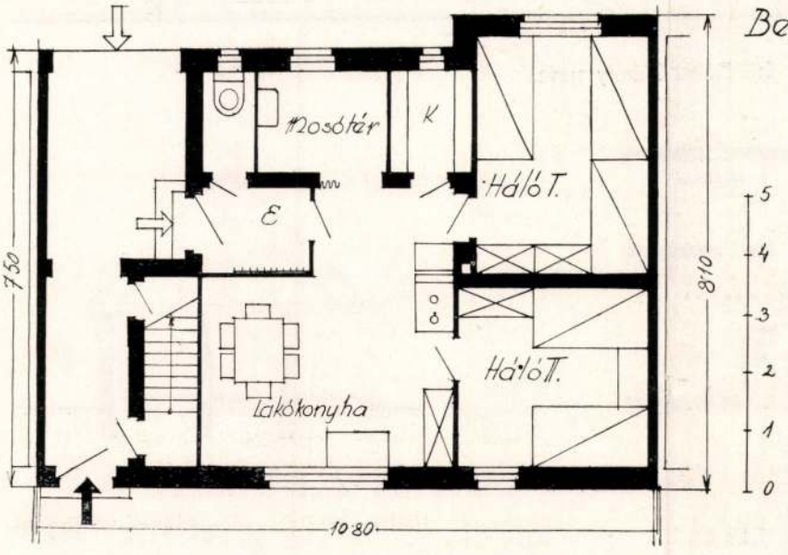

Beépített köbtartalom 300 m³.

Kotsis Iván terve.

Ötágyas lakás.
Az utcáról közvetlen átjárás vezet a kertbe, mely átjáró belső szélesebbik fele fedett tornác gyanánt tartózkodásra is alkalmas.
A lakókonyhában lévő tűzhely cserépkályhával épült egybe; a füst az utóbbin áthaladva jút a kéménybe, amellett külön is befűthető, végül nyáron a tűzhelyből közvetlenül kivezethető a füst. A házban tehát egyetlen fűtőberendezés van, amely a lakókonyhán át a két kisméretű hálóhelyiséget is felmelegíti.
Padláslépcső alatt fatartó fülke van. — Vízvezetékre tervezett típus; ennek hiányában a klozett a tornác felől nyitandó.

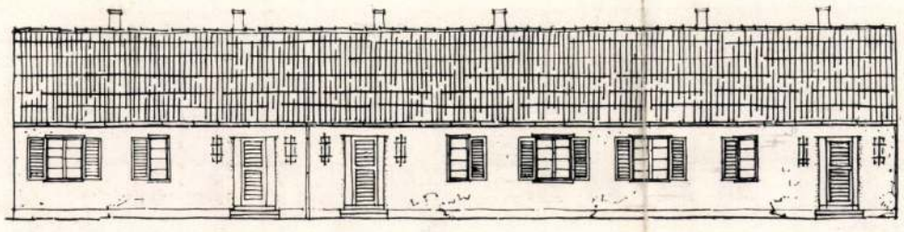

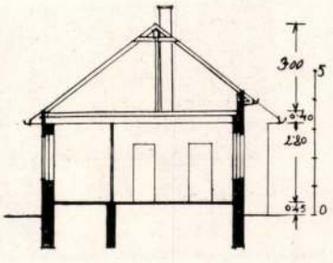

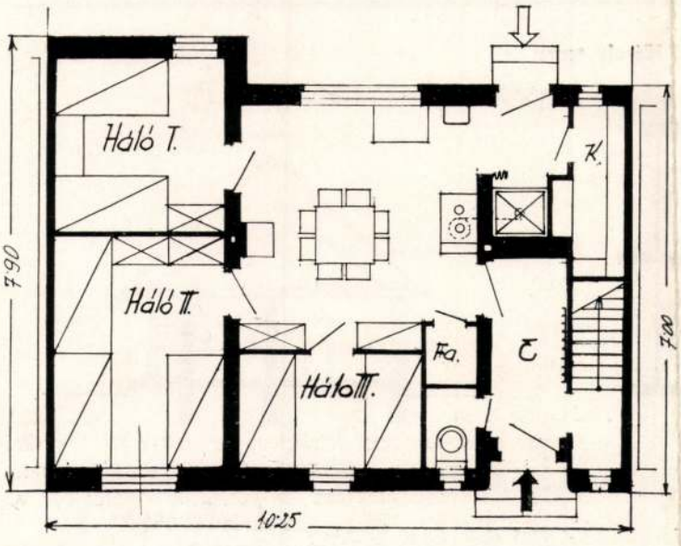

Beépített köbtartalom 275 m³

Kotsis Iván terve.

Hétágyas lakás.
Vízvezetéki berendezést feltételező terv. A tűzhely felett melegvíztároló berendezés. A három hálóhelyiség a lakókonyhából melegszik, amelyben a tűzhelyen kívül kályha is van.

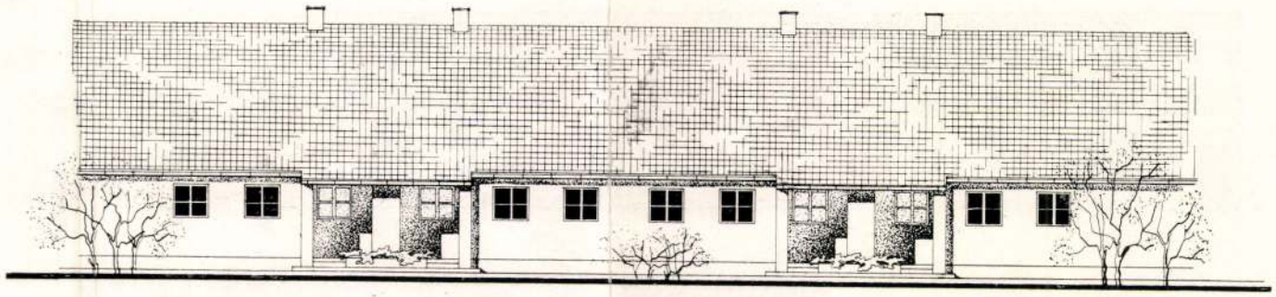

Ifj. Dávid Károly terve.

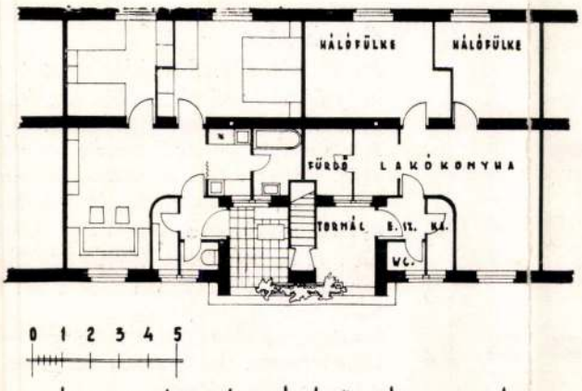

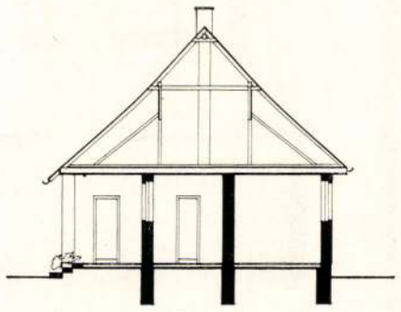

LAKÓKONYHÁS KÉT HÁLÓFÜLKÉS SORHÁZ

BEÉPITÉS: 265 M³

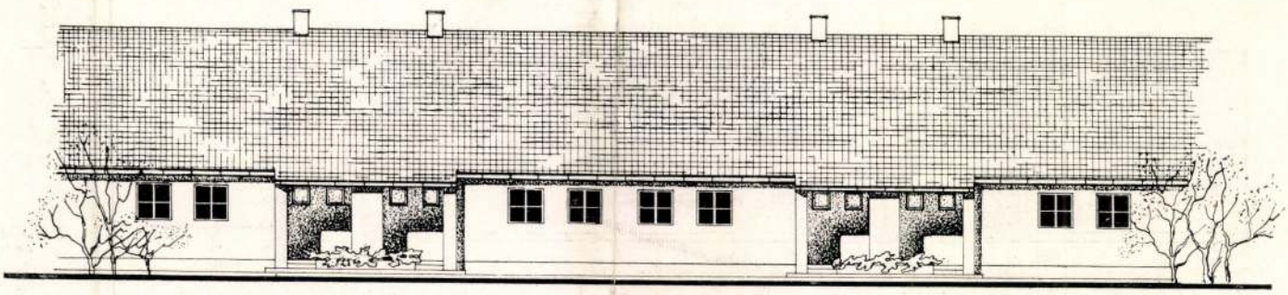

Ifj. Dávid Károly terve.

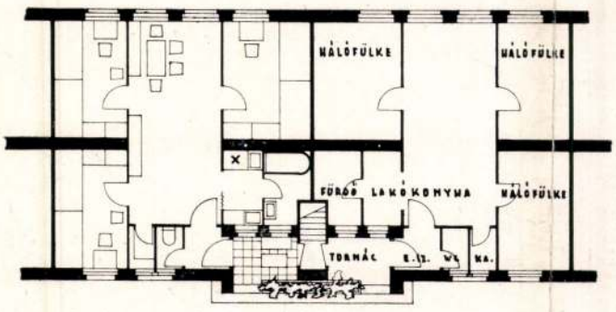

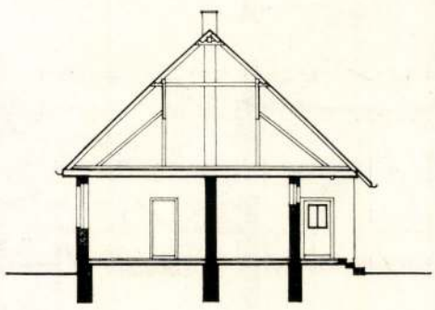

LAKÓKONYHÁS HÁROM HÁLÓFÜLKÉS SORHÁZ.

BEÉPITÉS: 295 M³

1934. nov. 28.

Készülődés legi háborúra

A pozsonyi Goerz-gyár egyik mérnöke »berendezést nem látható mozgó repülőgépek helyének megállapítására és e helyet meghatározó adatoknak más eszközökre, például fényszórókra vagy vezérlőkészülékekre való átvitelére« talált fel. A találmány lényege, hogy valamely távcsőszerkezet a hangiránymegállapítóval vezérelt két szegvevővel és a fényszórót vezető két szögadóval kapcsolódik. Ezek egyike a levegőben levő cél tetőponti szögének, a másik a cél magassági szögének beállítására való.

⊙ **Rizst fognak termelni a víz alá helyezett Hortobágyon, ahol már megkezdték a tároló építését — piknik-alapon.** *Debrecenből jejentik:* A hortobágyi híd közelében százhúszezer pengő költséggel építik meg a tárolómedencét, amelyben a tavaszi és a téli vizeket gyüjtik össze. Egyelőre körülbelül kétezer holdnyi területet fognak vízzel elárasztani a Hortobágyon a száraz hónapokban. Érdekesen jellemző a mai helyzetre, hogy e nagyon kívánatos munkálatok költségét milyen úton teremtik elő. A földmüvelésügyi miniszter hatvanezer pengőt ad, ehez járul a város által megszavazott húszezer pengő, valamint a balmazujvárosi inségakció tizenötezer pengője, amelyet az ottani inségesek foglalkoztatására irányzott elő a belügyminiszter. A hiányzó pénzt az Alsószabolcsi Ármentesítő Társulat bocsátja rendelkezésre. A terv szerint először a Borsodlaponyag nevü területrészt fogják feljavítani és hasznosítani, de mindenekelőtt a Hortobágy folyó medrének elrekesztő gátját építik meg. Most érkezett meg a városhoz a földmüvelésügyi miniszter leirata, amelyben közli, hogy a megigért hatvanezer pengő rendelkezésre áll s előírja, hogy a munkálatokat a csapadékvíz tárolásával kell megkezdeni. A tervezés és a talajvizsgálat előmunkálatai már készen állnak. A duzzasztógát a Hortobágy Malomház-szakaszán épül, innen történik a víznek a tárolóba gyüjtése. A tervet úgy készítették, hogy az öntözési terület fejleszthető legyen. A zsilipezési eljáráshoz kapcsolódnak később a szivattyúszerkezetek és akkor nagyobb területeket fognak öntözni a Tiszából kiemelendő víztömegekkel. A víz felduzzasztását és lebocsátását vízszínszabályozó zsilipek látják el. *Az árterületen elkülönítenek egy százhúsz holdnyi területet, ahol a nyáron majd rétöntözéssel és rizstermeléssel kísérleteznek.*

⊙ **»Közmunkák, középítkezések és a magángazdaság beruházásának jelentősége«** címmel tartott előadást a Mérnök- és Építészegyletben dr. újlaki *Müller* Pál, a Magyar Tégla- és Agyagárugyárosok Országos Egyesületének elnöke. Előadásában ismertette a beruházások különböző fajait, utalt az építkezések fontosságára, amelynek legnagyobb előnye, hogy nemcsak sok munkást foglalkoztat, hanem számtalan más iparágat is foglalkoztat. Különös részletességgel foglalkozott a németországi beruházások problémájával és német statisztikai adatokkal igazolta, hogy *például az útépítésbe fektetett tőkéből negyvenhét százalék helyszíni munkabérre, huszonöt százalék építőanyagokra, tizenkét százalék gépekre és beruházási tárgyakra esett.* Az építkezések, útépítések és egyéb beruházások következtében másfél év alatt hatmillióról két és fél millióra csökkent a munkanélküliek száma, az általános termelési index 61-ről 88-ra, az építőipari index 37-ről 79-re emelkedett. Kiemelte az előadó, hogy a beruházások nem okoztak hitelinflációt, sőt a pénzintézetek takarékállománya 9.9 milliárdról 11.7 milliárdra emelkedett, a mukaalkalmak következtében.

⊙ **A város különböző területeln fúrandó száz kúttal akarják olcsóbbá tenni az uccák locsolását.** A főváros sokat áldoz köztisztasági célokra és a köztisztasági hivatal minden tekintetben meg is felelt hivatásának, úgy, hogy Budapest közterületei világviszonylatban sem esnek a tisztaság szempontjából kifogás alá. A mostani nehéz viszonyok között azonban a köztisztasági szolgálat költségeit is redukálni kellett, még pedig elég nagy mértékben. *Néhány évvel ezelőtt még 11 milliót költött a főváros évente a köztisztasági hivatal által végzett munkálatokra, ma már azonban csak 7 millió pengő körül mozog az intézmény költségvetése.* Ebben az összegben igen tekintélyes summával szerepel az uccák locsolása, amit egész évben bőségesen végeznek. Most érdekes ötlet merült fel ezeknek a költségeknek a redukálására. *Hofbauer* Gyula építész és *Mayer* István geológus ajánlatot nyujtottak be a fővároshoz, amelyben előadják tervüket az uccalocsolás olcsóbbítására. *A javaslat szerint a főváros területén száz kutat kellene fúrni és az ezekből termelt vízzel locsolnák a főváros közterületeit.* Ez nemcsak sokkal olcsóbb lenne, hanem amellett tehermentesítené is a vízműveket, mert hiszen Budapesten mintegy hétmilliő négyzetméternyi úttest kerül állandóan öntözés alá, ami rengeteg vizet emészt fel. Az ajánlattevők vállalkoznak arra, hogy a kutakat a főváros különböző helyein megépítik. Az ajánlatot a főváros a Vízművekhez és a Köztisztasági Hivatalhoz továbbította véleményadás végett és a javaslatok beérkezése után határoznak az illetékesek majd arról, vajjon a propozíciót érdemleges tárgyalás alá bocsátják-e.

Autóutat építenek az Északi Jeges tengerhez

Norvégiában érdekes terv megvalósítását határozták el az illetékes körök. Autóutat építenek az *Északi sark* járható részeire, mely útvonal az ország fővárosából, *Elsfjordig* haladna és minden vonatkozásban az idegenforgalom fellendítését szolgálná. *Ezideig az Elsfjordtól északra fekvő területeket csak hajóval közelíthették meg, de a tervbevett útvonal kiépülése esetén az Északi sark járható területei gyorsan és kényelmes úton közelíthetők meg.* Az út megépítése a szakértők becslése szerint hét-nyolc évig tarthat s idegenforgalmi jelentősége rendkívül nagy lehet.

⊙ **Magyar művészi sikerek külföldön.** A »L'Architekture d'aujourd'hui« címen Párizsban megjelenő nagy nemzetközi építészeti és művészeti folyóirat legújabb számában, amely a korszerű templomépítészettel foglalkozik, a magyar művészek és építészek alkotásai közül *Molnár C. Pál oltárképe, Szlehló Lily színes templomablaka, Árkay Bertalan városmajori temploma és Kotsis Iván balatonboglári falusi temploma* jelent meg válogatott nemzetközi anyag között. A francianyelvű, tartalmas és szépkiállítású revü magyarországi levelezője, ifj. *Masirevich* György építész, — aki állandóan gondoskodik a magyar alkotások nemzetközi ismertetéséről, — a folyóirat központi építészi szerkesztője pedig, az állandóan Párizsban élő fiatal magyar építész, Vágó Péter, Vágó József fia, akinek legtöbb érdeme van a kitünő építészeti anyag összeállításában.

⊙ **Önmüködő gázgyujtókészülék.** *Wölfinger* István *önmüködő gázgyujtókészüléket* talált fel, mely részben a takarékosságot és a humánus szempontot tartja szem előtt. Takarékosság abban áll, hogy a gáz meggyujtásánál nem kell többé gyufa, vagy bármely más gyujtószerszám, *hanem a készülék maga a gáz ömlése pillanatában elektromos szikrával lobbantja lángra a gázt.* Humánus szempontból a fontossága az, hogy *a gázmérgezés a minimálisra van mérsékelve, mert a gáz ömlése pillanatában már szikra jön létre és így nincs felesleges gáz, mi a mérgezést elő tudná segíteni.* A készüléket gáztüzhelyre, gázrezsóra, gázkályhára; vagy bármely más gázkészülékre könnyen, minden átalakítás nélkül lehet felszerelni.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. nyomása. Nyomdaigazgató: Wózner L.

Legújabb magyar találmányok

Modern siugrójáték, billentyűs színpadi sugóberendezés, önmelegítő konzerv és egyéb érdekes találmányok

A szabadalmi bírósághoz legutóbb bejelentett találmányok között ismét több érdekes és ötletes elgondolás van.

Érdekes Brasch Jenő budafoki gyárigazgató hangszóróval ellátott hangátvivő berendezése is. Az eddig ismert hasonló berendezések a hangfelvevő helyen hallgató, illetve hangszóró használat esetén külön erősítő berendezést alkalmaznak, hogy a vezeték másik végén levő mikrofónba bemondott szó érzékelhető legyen. Az új találmány, amely különösen kisebb magánterületek céljaira alkalmas, egy áramforrással és egy vagy több hangszóróval kapcsol, egy vagy több mikrofón különerősítő készülék nélkül működik.

Fodor Endre találmánya a *Hopp-Si* (slalom) játék ügyességi társasjáték, amelyet két vagy több személy síklapon, lehetőleg asztalon játszhatik. A *si-akadályversenyhez* (slalom) hasonlóan akár az asztalon közvetlenül elhelyezve, akár már egy előre elkészített akadályokkal megtűzdelt sík-lapon folyik a játék. Felnőttek és gyermekek számára egyaránt szórakoztató. Nemcsak a kézügyességet fejleszti, hanem a *si-akadályversenyek* (slalom) rendezését és napról-napra népszerűbbé váló síversenyek elméleti gyakorlását segíti elő, mert azt a pályát, amelyet az asztalon a sielőt jelképező tárcsák segítségével futunk be, a valóságban a fehér havon emberi erő és ügyesség segítségével hasonló módon írjuk le.

Kund Ede okleveles gépészmérnök az *autó tüzelőanyag-fogyasztását* igyekszik csökkenteni találmányával. Az autó akkor is fogyaszt tüzelőanyagot, mikor nem a motor hajtja a járóművet, hanem a járómű a motort. A mérnök találmánya olyan berendezés, amely ezt a fölösleges tüzelőanyag-fogyasztást megszünteti. A szerkezet akkor kezd működésbe, mikor a motor fordulatszámának emelkedésével az üres járati tüzelőanyagadagolás megkezdődik.

Nagyon érdekes és újszerű *Pfeiffer* Magda találmánya, amely a színpadot reformálja meg újszerű súgóberendezéssel. Kétségtelen, hogy a súgólyuk nem ideális berendezés. A súgó hangja alulról jön, tehát a súgónak hangosabban kell beszélnie, hogy a színész meghallja, amellett a színésznek bizonyos testtartást kell magára erőszakolnia, hogy a hangot megérthesse, ha pedig a súgó aránylag hangosan beszél, hangja kiszűrődik a nézőtérre és esetleg tönkre is teheti az illuziót. Emellett a súgólyuk zavarhatja a díszlet hatását, vagy a színészek szabad mozgását is. Ezek az elgondolások késztették Pfeiffer Magdát arra, hogy megreformálja a színpadot ebben a vonatkozásban. Az ő berendezésének lényege a súgó előtt elhelyezett mikrofón, amely több hangosan beszélővel kapcsolatos. Ezeket a hangszórókat a színpad különböző pontjain díszletek vagy a színfalak mögött eltakartan helyezi el. *A hangszórók erősségét úgy állítja be, hogy hangjukat csak a közvetlen közelükben állók hallhatják meg s a súgó a kezelőügyében levő billentyűkkel ellátott táblán tetszés szerint kapcsolhatja be azokat a színészek helyzetének megfelelően.*

Szabó Endre találmánya a vasúti összeütközéseket már a kezdet kezdetén, csírájában fojtja el. A találmánynál a feltaláló szerint többé nem fordulhat elő összeütközés, vagy hátulról való belerohanás az álló szerelvénybe, mert a mostani biztosító berendezéseket úgyszólván majdnem-száz százalékig biztossá és megbízhatóvá teszi. A szerkezet mindig csak egy szerelvény számára teszi (nyitja) szabaddá az utat, úgyhogy egy második, illetve egy harmadik vonat most már semmi esetre sem futhat a már mozgásban lévő szerelvénybe, illetve hátulról bele. Ez által az összeütközések is már a megszületendő pillanatban elkerülhetők.

Fischer Imre magánhivatalnok *önmelegítő konzerdobozt* szerkesztett. Konzervdoboza forrasztás nélkül, rájhajtásos módon egy alsó üres dobozrésszel meghosszabbodott. Ennek az oldalán két szerelőlyukacska és egy nagyobb, elzárható nyílás van, amelynél szilárd spirituszdarab befér. Ez a spiritusz körülbelül öt perc alatt egyenletes, lassú lánggal fölmelegíti az ételt.

Freiwirth György okleveles gépészmérnök találmánya a *hajfürt felcsavarító készülék*, amely vízhullámosításhoz alkalmazható. A készüléknek szétvehető orsója és erre erősíthető külön hajfogó pántrugói vannak. A főelőnye a feltaláló szerint, hogy a felcsavart hajfürt közepéből az orsó eltávolítható és ezzel a hajfürt belseje a szárító levegő részére hozzáférhetővé válik.

Shama Iyengar indiai vegyész az indiai kormány megbízásából négy hónapig tanulmányozza a magyar szikes talajokat

Az indiai kormány féléves tanulmányútra küldte Európába *Shama Iyengar* híres vegyészt, aki a bombay-i egyetemen szerzett diplomát és az indiai Sind tartomány sakrandi mezőgazdasági kísérleti állomás vegyésze és ebben a minőségben már többször volt külföldi tanulmányúton. A fiatal indus vegyész hat hónapos tanulmányi útjából négy hónapot a magyar fővárosban tölt s itt Sigmond professzornak a szikes talaj kutatásairól világszerte ismert laboratóriumában végez kísérleteket és szikes talaj tanulmányokat. A fiatal indus vegyész magyarországi tartózkodása után *Halle, Groningen, Rothamstedt, Egyiptom* és *Szudán* érintésével tér vissza a közeljövőben hazájába.

A Magyar Természettudományi Társulat mezőgazdasági szakosztálya Shama Iyengart tiszteletére ünnepi ülést tartott, amelyen a fiatal vegyész rendkívül érdekes előadásban ismertette nemcsak szűkebb hazájának, hanem egész Indiának éghajlati és talajviszonyait. A továbbiakban rátért az India északnyugati részén fekvő Sind tartomány ismertetésére. A csapadékban rendkívül szegény tartományban a termelés lehetősége csaknem teljesen az öntözésen nyugszik és ezért sok a terméketlen terület. Az utóbbi időben az indiai kormány hatalmas összegeket áldozott öntözőberendezések létesítésére, több mint 350 millió pengőt. A tartomány területén nagyon gyakoriak a sós talajok, melyeknek 1.8% az átlagos sótartalma. *Annak ellenére, hogy a sótartalom igen magas, ismertette az előadó, vegetáció mégis lehetséges, mert a sók nem olyan károsak, mint a mi szikeseinkben előforduló szóda.* Érdekes, hogy egyes helyeken a talajban a só 7—8%-ra is felhalmozódik s nevezetes, hogy az itt honos növények jól bírják az 1—2%-os sótartalmat, míg a meghonosításra behozott növények rövidesen elpusztulnak. A továbbiakban ismertette az előadó, hogy a sós talajok megjavítására háromféle módszert alkalmaznak Indiában, de legtöbbször a nálunk is használt vízzel való elárasztást. Ezzel a káros sókat oly mélyre mossák a talajba, hogy a növények már nem érzik káros hatásukat. Az elárasztást rendesen cirok és gyapot termesztésével kötik össze, mert azt tapasztalták, hogy ily módon sokkal eredményesebb a javítás, mint a tisztán elárasztással. A kémiai javításhoz nagymennyiségű kalciumkloridot szórnak ki a javítandó talajra. Ez különösen az első évben igen kedvezően hat a gyapotmagvak csírázására, de már a második évben a hatás erősen lecsökken. Ez az eljárás bizonytalan hatása mellett még nagyon költséges is, ezért új szereket keresnek a talajok kémiai javítására. Nagyon érdekes módja a sós talajok megjavításának az, amikor egyes sókat jól tűrő növények termesztésével igyekeznek a talajt megjavítani.

m.] (Tüzoltói felitása.) Nagytarcsa közzivónyomó kocsifecskendő, rezeték, 5 drb. fáklya és továbbá egy régi kocsira április 3-án árlejtettek: Walser Ferenc 17 fill., Budapesti épgyár r. t. 1660 kor., álmán (Budapest) 1825 nhoffer Frigyes fiai

tárából kiselejtezett ócska fémnemü A tüzifára tartott árverés eredményt mig a fémnemüekre a következő Klein Henrik (Homonna) 3886 Bajor Ignác (Budapest) 3120 Abeles Emil (Budapest) 3611 Weiner és Kohn (Budapest) 97 fill., Weisz Herman (Nyitra 73 fillérrel.

Klein Henrik ajánlatát jóváh felterjesztették a földmivelésügyi mir

Sóvár. (Hordók eladása.)

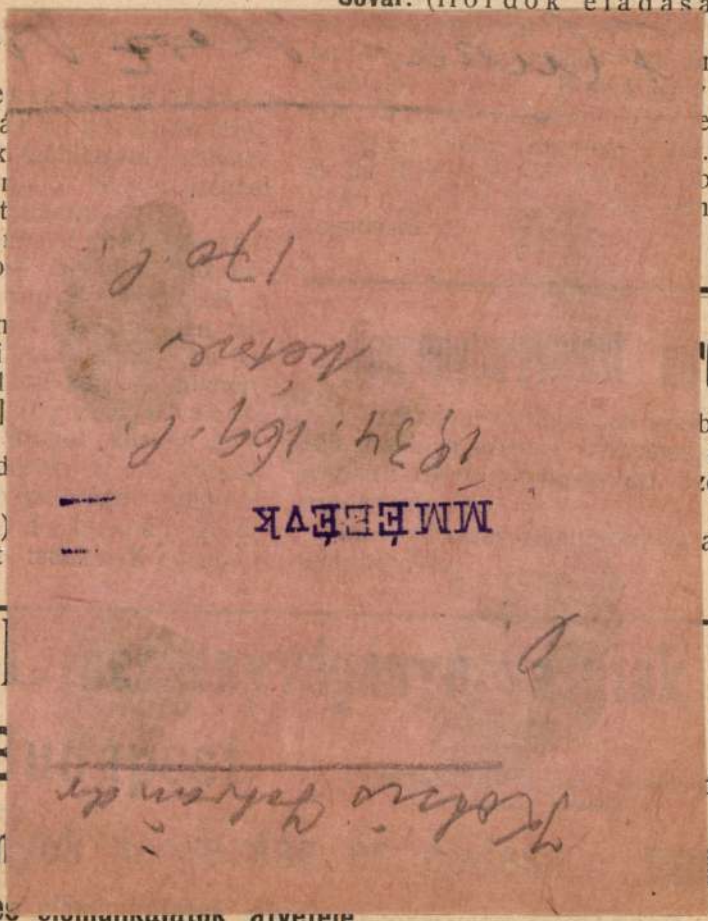

n. (Lakás és istálló épités.) város tanácsa március 2-án árott felügyelői és kocsis lakás, valaló épitésére 17.345 kor. 85 fill. előAjánlatot tettek: Csomay Kálmán zattal, Gyökeres és Takács igedéssel.
áros költségvetésében fenti épületekre 00 kor. van előirányozva, a tervek sitásával ujabbi árlejtés fog kitüzetni s m.] (Iskola épités.) Vép közrósága március 31-én árlejtést 506 kor. 97 fillérrel tervezett iskola Ajánlatot tettek: Müller Ede ., Moger István 41.500 kor.-val. r István ajánlatát fogadták el.
(Óvoda épités Tiszakálán.) A zombori kir. tanfelügyelőség 1-én árlejtést tartott a Tiszakálmán sitendő óvoda épitésére 20.134 kor. irányzattal. Ajánlatot tettek: Lerch Lerch Róbert (Ujvidék) 3%, oszits József és Basztalovics vidék) 8%, Reich Keresztély (Titel) Kullmann Frigyes és Dietroly (Titel) 9·2%, Pfeiffer Fülöp 4½% árengedéssel, Eidenmüllérek és Harfmann Jakab (Bul- felülfizetéssel.
h Keresztély ajánlatát jóváhagyás véob helyre terjesztették.
. (Gazdasági épületek épiA palánkai m. kir. áll. csikótelepen magtárépület és nyári munkásház (24.729 kor. 81 fill.) a csikótelep éné! március 31-én tartott árlejtésen ző vállalkozók pályáztak: Angyal Zombor) 27 944 kor. 69 fill., Anweiler 7.697 kor. 37 fill., Petrovits Vása előirányzattal épitendő já tartozó melléképületek céljából Brassó város ta árlejtést tartott. Ajánlat Mór és Bruck Emil (János (Brassó) 6% feli János (Brassó) 8 5%, P 5%, Krémer Józse Kertsch Frigyes (B sel, Eiven Károly (B ges és mázoló munkár az ácsmunkára 10% fel Stenner János ajá kor. 47 fillér árban.
Lőcse. (Templom állitás.) Az alábbi n sára a lőcsei m. kir. ál április 2-án árlejt tettek:
az iglói r. k. templo tására (2609 kor. 87 fill Szilasi Lipót (Igló)
a ruszkini r. k. templ tására (3058 kor. 22 fill 7%, Frohmann E dással.
A ruszkini templom sára Stein Ede kapc templom helyreállitási r az iglóváhelyi paplakr irányzott munkálataira n
Kálnó. [Nógrád m.] építés.) A pinci kör soncon április 3-á Kálnó községben létesit óvónői lakás építésére költségelőirányzattal. Aj Antal és Bonczók

nc kovács specialisták CSÁNYI és

(Kotsis Iván dr.)

cikke

U.4235

(-) A tihanyi biológiai intézetben a jövő évben megindul a tudományos munka.

Nemzeti Ujság.

1926. okt. 24.

III
786 (3636).
811 (44).

807.

1905.

nak ki (ok kötö)
bontakozó angyal közül szem-
gordonkán játszik, (balrol egy) közoledik és egy

261
368 cm.
7-iki 20578 sz. leirattal 100 K-án.
rgonaja felett;
(fresko) (VII).

316

Kotsis Iván

U. 4200

A Regnum Mariánum egyházközség Budapesten épített 18 templomának és a Zalaegerszegen épülő második vk. templom tervezési képei.

Repr.

Nemzeti Ujság képes melléklete 1926. aug. 15.

III
772(3606).
817(47).

645.

1905.

balra nézve

stennőjét ábrázolja, [illegible] fes-
l karjára nehezedik, jobb kezében pedig
[illegible] nyakára csavarodott kigyó
Kontyba tűzött haját szalagok
deréktól fogva takarja.
cm. 275x136.
iki 20578 sz. leirattal 300 K-án.

786

K 306

Fort Oszkár és Társa

BUDAPEST,

IX. Angyal-u. 19.

MMÉEÉVK

1937 164.1

est

k, m

j-, s

akba

ga

segédkezés.

Saját műhely mindennemü fürószerszámokra.

VASSZERKEZETI GYÁR

BUDAPEST, VI., Lehel-utca 8.

TELEFON: 82-70. **INTERURB**

Készit: Szegecselt tartókat és oszlopokat, minde szerkezeteket, idomvasablakokat, csigalépcsőket fedélszékeket, ivlámpa oszlopokat, vasgerenda és annak szerelését.

Tervek és költségvetések készitése a gyár mé a legnagyobb szakértelemmel végeztet

Vidéki szállitásokra különösen beren

agyarak és egyéb ipartelepek figyelmébe!

Kotsis Iván

[illegible] MMÉSÉvk

1940. 93-1.

Haidekker

Budapest, Üll

Képes árjegyzék, valamint költs
pontos és gyors

födemek, lépc

sz. határozata alapján.

A szállitandó tárgyak mennyisége és minősége, a vonatkozó feltételek, költségvetés, műszaki leirás, lámp kimutatás, tervek a kollégium jószágigazgatóságánál megt és a pályázni akarók rendelkezésére állanak.

A szabályszerüen kiállitott, aláirt ajánlatok lepecsétel és „Ajánlat a nagyenyedi Bethlen-kollégium villamos berendezésére“ felirattal ellátott boritékba zárva legkés **évi február hó 15-én déli 12 óráig** a nagyenyedi kollégium jogügyi és jószágigazgatóságánál Nagyenye tandók be, vagy oda posta utján beküldendők.

Az ajánlat végösszegének **5%-a** bánatpénz gyar pénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban nak fent jelzett benyujtási határideje **előtti napon déli** a kollégium jogügyi és jószágigazgatóságához Nagyer teendő.

A versenytárgyalás a nagyenyedi kollégium jószá ságánál az ajánlatok benyujtása után rögtön meg fog azon az ajánlattevők, vagy azok igazolt helyettesei jeler

Nagyenyed, 1909. január 19.

Bartha Zsig

2–3 helyettes jószágig

Hirdetések és előfizetések

felvétetnek a kiadóhivatalban

BUDAPEST,

IV. kerület, Régi posta-utca 3. sz.

NY

ság

ELVÁLLAL mindennemü bádogos-, szerelő- valamint gázlángok jókarbantartását, épület- és tos munkálatokat és idevágó javitásokat is.

<Kotsis Iván dr>

Cikke

( ) A M. Kir. József Nádor Műegyetem Aerodynamikai Intézete. Tervezte és közreadja —. Technika 1939. 284—290. l. képekkel és mintaki rajzokkal.

V. Bd. (1857. I.) [illegible]

VI. Bd. (1859. II.) 1.–96. M., 12 „ „

VII. Bd. (1860. I.) 1.–96. M., 12 „ „

VIII. Bd. (1860. II.) 1.–96. M., 12 „ „

IX. Bd. (1861. I.) 1.–96. M., 12 „ „

X. Bd. (1861. II.) 1.–96. M., 12 „ „

XI. Bd. (1862. I.) 1.–96. M., 12 „ „

XII. Bd. (1862. II.) 1.–96. M., 12 „ „

XIII. Bd. (1863. I.) 1.–64. M., 12 „ „

XIV. Bd. (1863. II.) 65.–128. M., 12 „ „

XV. Bd. (1864. I.) 1.–64. M., 12 „ „

XVI. Bd. (1864. II.) 1.–64. M., 12 „ „

Kossis Ivan ifj

szig. ép. hallg. 1941-42.

Kossis Tamás.

A pesti magyar ev. egyház új Deák-téri templomának terve, egyházi hivatalokkal, kultúrteremmel és bérházzal egybekötve, az új városhára elrendezésébe beleillesztve, képekkel és alaprajzokkal

Technika

1943, 68, 69. l

I. – XIX. + 1. – 621. ll., 8 képes tábla.

Freiburg im Breisgau
Herder
1896.

II. Erste Abtheilung. Mittelalter.
Mit Titelbild in Heliogravüre und 306 Abbildungen
im Texte. I. – XI. + 1. – 512. ll., 11 képes tábla

u. o., 1897

Zweite Abtheilung. Renaissance
und Neuzeit. Erste Hälfte. Mit
132 Abbildungen. 1. – 282. ll., 10 képes
tábla _____ u. o., 1900.

Kotsis Iván dr.

Uj magyar épületek.
7. közl. A Felten-Quilleaume sodrony és sodronykötelgyár Rt. munkásbérháza Budapesten, XI. Fehérvári-út 135-137. sz.

Technika 1940.
198 – 201. l. munkai rajzokkal és képekkel.

Terverte fenti.

Muv

C. 100

1 Röt. 4r

Hildebrandt,

Ad. M.

Heraldisches Musterbuch.

Für Edelleute, Kunstfreunde, Architecten, Bildhauer, Holzschneider, Graveure, Lithographen, Wappenmaler etc.

I – II + 1 – 44. M. I –

Kotsis Iván dr

Technika 1940.

40—43. l. képekkel
és műszaki rajzokkal
(Új magyar épületek.
2. köt. A m. kir.
Orsz. Közegészségügyi
Intézet hivatal és
laboratóriumépülete,
Budapest, IX. Gyáli
út 2.)

Terveste pesti.
épült 1938-39-ben

Műv.

i. 71

1 köt. 4 r.

Ipolyi

Arnold

A besztercebányai egyházi műemlékek
története és helyreállítása.

Hét szín- és könyomatú képtáblával és ötvenség
fametszettel.

Rajok, tervezetek és kivitel Storno Ferencztől

< Kotsis Iván >

cikke

< ? > Eger építőmesterei a XVIII. század második felében.

ME. 1912. 9–10 sz. Egerből

VILÁG LEGJOBB IRÓGÉPE

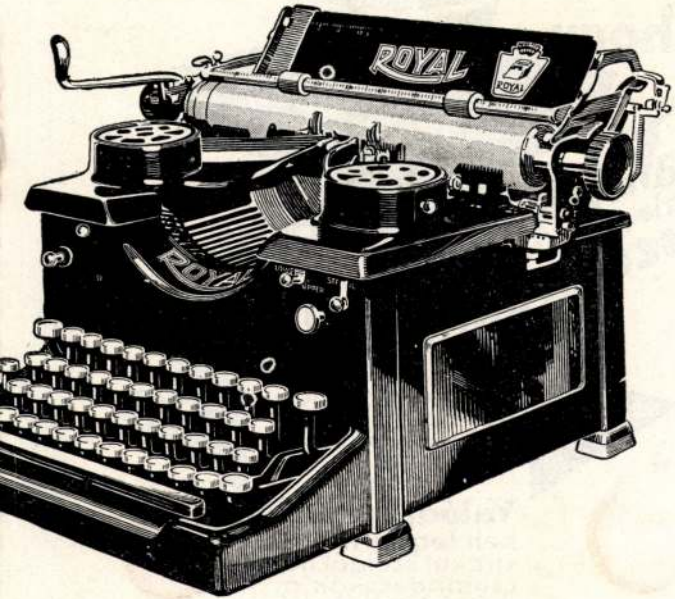

VEZÉRKÉPVISELET:

STANDARD

CLUJ

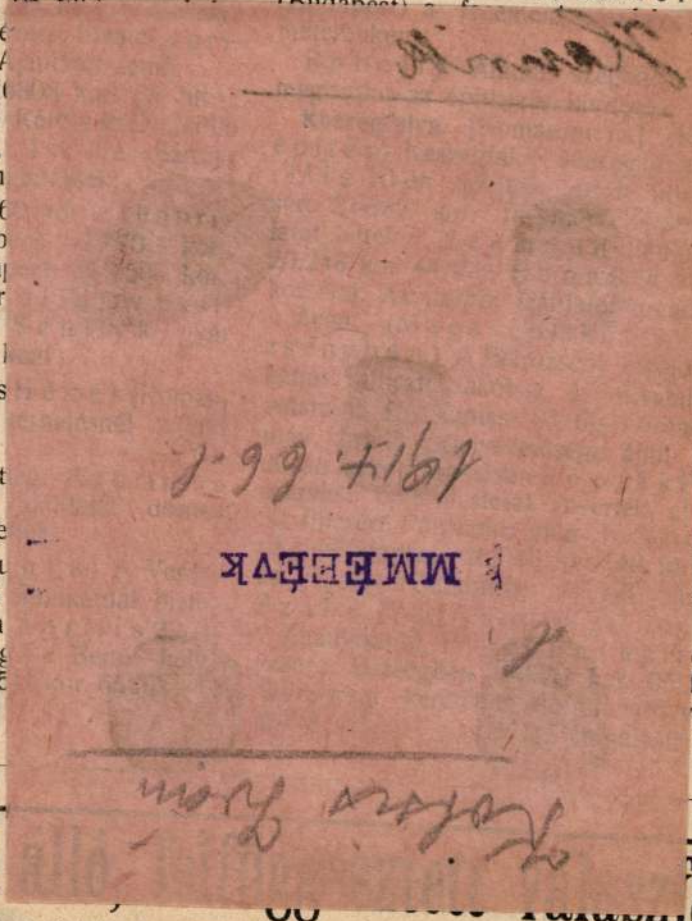

ik méretezésénél a válaszfal sulya nem vétetik számításba. — Minden

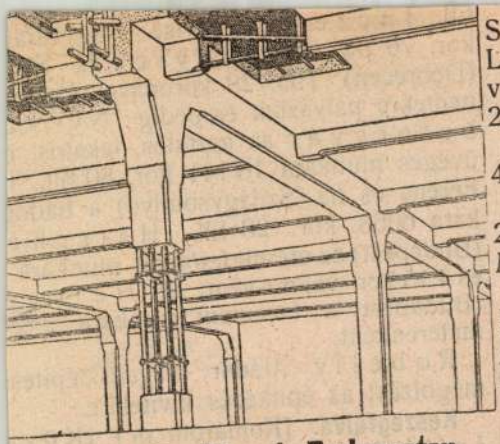

t Ede és Társai Budapesten,
II., PÁLFFY-TÉR 1. SZÁM.
TELEFON 111—33.

Salzleitner Alajos Lajos 48.722·80 kor., P vetter csak a beton 20.151 kor.;
az asztalos munkára 4955·80 kor., Fiala Já
a lakatos munkára: S 2178·70 kor, Horari Marton Lajos 2218·6
a bádogos munkára: 1228·02 kor., özv. Kr 1072·20 kor. Miche kor.;
az ácsmunkára: Spri Haybäck Ágoston 2 wald Ármin és fia 24
az üveges munkára: L 709·25 kor., Ringba kor., Frankotta Go
a mázoló munkára: Z 1054·12 kor., Raab M
a fütési berendezésre: kor.-val.

Az ajánlatokat átszán városi mérnöki hivatalna

Temesvár. (Vizer mesvár szab. kir. vár 22-én árlejtést tartott előirányzat keretében építésére. Ajánlatot tette
az összes munkára: (Temesvár) 171.034 kor.

enytárgyalások eredményei.

a) **Építő munkálatok.**

t. (Felvételi épület építése állomáson.) A máv. budapest-zletvezetősége április 21-én ár-ott a Szob állomáson létesitendő fel-let építésére. Ajánlatot tettek: Kal-Koch (Budapest) 47283 kor. 20 fill.,

eocsini Cementgyári U

Központi igazgatóság: BUDAPEST, V., Alkotmány-utca
Gyárak: Beocsin (Szerémmegye). Vasut-, hajó- és távirdaállo

Szavatolunk a szabványokat messze felülmuló minőség

Cement- és M

Kotsis Iván dr

C. Hóman Bálint. A Magyar Nemzeti Museum öt éve. Bp. 1929.

141. l.

Az Ács Géza könyvkötőmestern

1/ Ladislaus Éber : Ein ungedruckter

2/ Gulyás Pál : A könyvnyomtatás Mag

3/ Potemkin Ödön : Sáros vármegye le

4./Beschreibung des hochfürstlichen

5/ Balásházy : Debrecen mint van, s

6/ Gemälde von Pressburg. Piros.

XXXTorXaXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

7/ Hanko József : Torda városának he

8/ Neusohl und dessen Umgebungen. Zöl

10/ Antón Rochel : Reise in das Banat

11/ Ifj. Csemegi József: Tervezés-te

12/ Kiss István : A Pápai Plébánia Tö

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kotsis Iván do

wód

1

MÉ 1917. 7–94

30. P.

József finánvahár

Erkher

FEGRAIN

Kotsis Iván dr

műegyetemi nyilv. r.
tanárrá nevezték ki
1928. jan.

ÉIÉM, 1928. 5–6. n.
19. l. (Dr Kotsis Iván
műegyetemi tanár.)

Kérjük a munka szives e

Budapest, 1913. decembe

A Hangya 2000 pengős ösztöndíjából:

a) *400 pengős ösztöndíjat kapott:* Szendrey Lajos a gazdasági szaktanárképző intézet hallgatója;

b) *200 pengős ösztöndíjat kapott:* Beregszászi László, Nyárs László, Sebestyén Győző és Szabadka István a közgazdasági és kereskedelmi osztály, Sasvári László és Tamásy József a közigazgatási osztály, Jánosi György és Farkas Vince a gazdasági szaktanárképző intézet hallgatója.

A Futura 400 pengős ösztöndíját: nemes Fóris Ferenc a közgazdasági és kereskedelmi osztály hallgatója kapta.

A T. É. B. E. 1000 pengős ösztöndíjából:

a) *200 pengős ösztöndíjat kapott:* Somogyi Endre a közgazdasági és kereskedelmi osztály hallgatója;

b) *50 pengős ösztöndíjat kapott együttesen:* Fóris Ferenc és Karádi István a közgazdasági és kereskedelmi osztály hallgatója.

A Miskolci Kerületi Kereskedelmi és Iparkamara 400 pengős ösztöndíját Jellinek Mária a közgazdasági és kereskedelmi osztály hallgatója kapta.

V. Különböző alapítványi, jutalom-, szorgalmi, szigorlati és segélydíjak.

a) *A mérnöki és építészmérnöki, valamint a gépész- és vegyészmérnöki karon.*

A *Horthy Miklós Magyarország Kormányzója Ő Főméltósága* 10 éves kormányzói jubileumának emlékezetére alapított 300 pengő összegű jutalomdíj Bálint János gépészmérnök-hallgatónak;

a *Magyar Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesülete* 2000 pengős tanulmányi ösztöndíjából 400—400 pengős jutalomdíj Mikes György, Ártándi Károly, Bártfai F. Szilárd, Mester László és Halmay Jenő vegyészmérnök-hallgatóknak ítéltetett oda;

a *Lichtenstein Lajos*-féle tanulmányi segélydíj alapítvány jövedelméből kiadásra kerülő 160 pengős segélydíj Kelemen László gépészmérnök-hallgatónak;

a *néhai Deutsch Lajos* okl. gépészmérnök, Budapest Székesfőváros Elektromos Művei volt vezérigazgatója és a Műegyetem egykori hallgatója emlékének a megörökítése végett létesített alapítvány jövedelméből az 1939/40. tanévben kiadásra került 280 pengő jutalomdíj Kovásznay László gépészmérnök-hallgatónak;

a *Horváth Ignác*-féle pályadíj Sarkadi Szabó István mérnök-, Pelikán József, Tóth Elemér építész-, és Csiki Ernő gépészmérnök-hallgatónak. Ezenkívül Sarkadi Szabó István és Pelikán József külön dícséretben is részesült.

a *Nagy Virgil*-féle jutalomdíj Pongor Gábor építészmérnök-hallgatónak;

a *Szőnyi Paulina*-féle jutalomdíj Mikes György vegyészmérnök-hallgatónak;

a *Gerlóczy*-féle jutalomdíj Szász Tamás Dénes gépészmérnök-hallgatónak;

a *Fábián*-féle jutalomdíj báró Zech Konstantin okl. vegyészmérnöknek, míg

a *Hauszmann Alajos*-féle jutalomdíjat felerészben Balogh Ottó, felerészben Kotsis Iván építészmérnökhallgatók nyerték el, Tóth Elemér és Vass Endre építészmérnök-hallgatók pedig érdemes munkásságukra való tekintettel dícséretben részesültek;

a *Műegyetemi Csendőrszázlóalj jutalomdíjalapítványából* jutalomdíjban részesült: Fazekas József mérnök-hallgató, továbbá Hajnal Endre, Majoros Andor, Máté Imre, Szebehely Győző, Zoltán Oszkár, Strommer Gyula, Tamássy Kálmán, Zachemski Ferenc, Erdélyi István gépészmérnök-hallgatók, valamint Nagy Frigyes vegyészmérnök-hallgató;

a KauserEigel-féle szorgalmi díjat Gállik István mérnök-, és Balogh György vegyészmérnök-hallgató;

az *Ilosvay-Daday*-féle szigorlati díját Bozó János okl. vegyészmérnök,

a *Stoczek*-féle szigorlati díjat Bikfalvi András szigorló mérnök és Miklódy Géza szigorló gépészmérnök-hallgató,

az *Ilosvay Lajos*-féle jutalomdíj Zalay Endre és Mester László vegyészmérnök, végül

a *Szilágyi Béla*-féle jutalomdíj Bulkai Lajos gépészmérnök-hallgatónak ítéltetett oda.

b) *A bánya-, kohó- és erdőmérnöki karon.*

80 pengős tan- és mellékdíjsegélyben részesültek: Czitrovszky László és Minya Albert erdőmérnök-hallgatók.

60 pengős tan- és mellékdíjsegélyben részesült: Barcsák András bányamérnök-hallgató.

57 pengős tan- és mellékdíjsegélyben részesült: Melega Sándor erdőmérnök-hallgató.

35 pengős tan- és mellékdíjsegélyben részesültek: Csiszarik Béla IV. éves és Varga Gábor erdőmérnök-hallgatók.

23 pengős tan- és mellékdíjsegélyben részesültek: Henzel János, Ortutay Iván és Jaszenovics László erdőmérnök-hallgató.

József nádor 1939/40

Kotsis Iván dr.

nem díjazott
terv

vrod

MÉ. 1917. 7–9. h.
15–17 l.
(A József-fiú-
árvaház terv-
pályázata, távlati
képpel és mű-
szaki rajzokkal

biztos

◆

Az egyik a halál, a másik

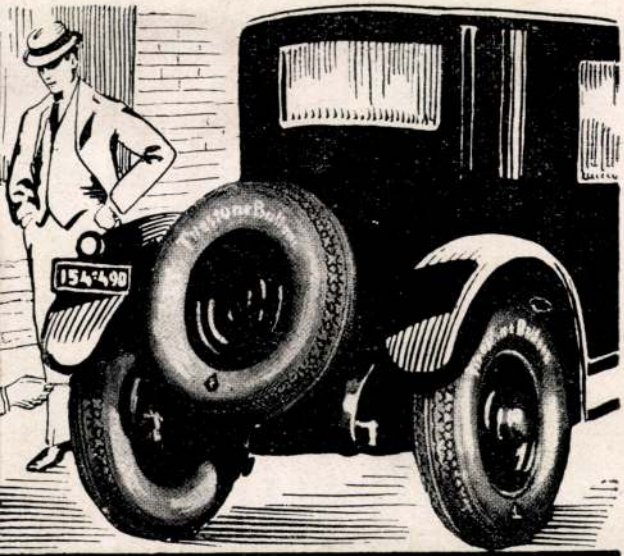

estone

VEZÉRKÉPVISELETE
LF HADRASKI
BUCUREȘTI
ERAL BERTHELOT № 16.

Kotsis Iván dr

írod rezit vett az alábbi pályázaton, díjat nem nyert

MÉ. 1914. 3. n. 15. l.

(A Rezsőtéri templom tervpályázata, távlati kép, alapraj)

SEGESVÁRY ÉS TÁRSAI
FESTÉKNAGYKERESKEDÉS

MEGJELENIK

1927. OKTOBER // CLUJ-KOLOZ

< Kotsis Iván >

könyvel

< > Az újkor építészetének tárgymutatója. Bp. 1948. A Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványai E. 35/

33 l.

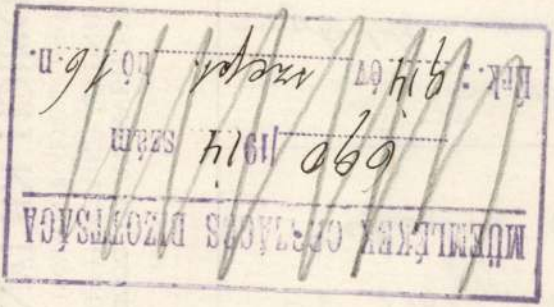

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS DIZOTTSÁGA
690 1914 szám
Erk.: 1914 év szept. hó 16. n.

KILIÁN FRIGYES FRIEDRICH KILIÁN'S

UTÓDA (NOSÉDA TIVADAR) NACHFOLGER (THEODOR NOSÉDA)

MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMI KÖNIGL. UNGAR. UNIVERSITÄTS-

KÖNYVKERESKEDÉSE Telefon 196 BUCHHANDLUNG

IV. VÁCZI-UTCZA 32.

Gründungsjahr 1832. alapitási év.

(Kotsis Iván)

cikke

[ ] Baukünstlerische Verbesserung der historischen Stadtkernes einer Kleinstadt. Müegyetemi Közlemények.

Lapszám:

Méltóságos
Nagyságos
Főtisztelendő
Tekintetes Műemlékek Orsz.

Katholikus theológia, szépirodalom, remekírók és díszművek. Mindennemű iskolakönyvek, szótárak stb. □ □ Imakönyvek minden nyel-

STEPHANEUM NYOM
A SZENT ISTV
EGYESÍTETT ÜZEMEI
FOLYÓSZÁMI
Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 30.

Bélyegmentes a m. kir. pénzügyminisztérium 1881 máj
kelt és a budapesti m. kir. pénzügyigazgatósághoz 20.0
érkezett rendelete értelmében.

1. Gondnok: Bernáth Aurél

<Kotsis Iván dr>

könyve

<> Terveretek.

Készitette –.

1912–1922

Bp. 1922

ced

(Kotsis Iván dr)

cikke

( ) A székesfehérvári kultusház. Technika. 1941. 133—135. l.

A kultusházat Schmidl Ferenc tervezte.

Müv.

6.12

1 köt. 4r

Ephemeris Salonitana

qua monumenta sacra praecipue
Salonitana in honorem I. congressus
christianae antiquitatis auctorum
consilio et auctoritate C. R. Musaei
Archaeologici Salonitani illustrantur

1.–58. l.
I.–V. képes tábla

Jadera

Kotsis Iván

a Rezsőtéri Ferenc
József Jub. templom
hályatervei fem
tisét -
díjat nem nyert
stb

lásd

MÉ. 1914. 7-8. sz.
18 - 29. l.

Könyvtárunkban

2. kép. LONGINUS (Szent Péter temploma, Róma).

Példa reá szent Ignác lelkigyakorlatos könyve, de elsősorban a Szentírás. Az allegorikus alakok élnek, beszélnek, cselekszenek. Spanyolországban a színdarabok szereplői is már tisztán allegorikus alakok.

A képzőművészet pedig haladt a korral. Megtehette, mert a nép már reá nevelődött.

Bernini követi a példát. Allegorikus megszemélyesítői és a test és hús embere között nincs különbség. Eleinte jelzi még az anyag: pl. VIII. Orbán síremlékén az allegorikus alak ideális kifejezője a halaványmárvány, a test kifejezője a sötét bronz; de később ez a különbség is eltünik pl. VII. Sándor sírjánál, hol minden fehér márvány, legfeljebb a márvány különböző foka, csiszolása sejteti a két ellentétes világot.

De az allegoriában is a *hatáskeltés* a cél. Azért drámai momentumokra, mozgásra, cselekvésre volt szükség az allegorikus alakoknál is, amit ismét csak szemnek, kéznek, élethűen lehetett kifejezésre juttatni, még pedig az allegoria természetének megfelelően. Mi ebben képtelenséget látnánk, fából vaskarikát. De egy Ariosto, Calderon kora és szelleme megbirkózott a lehetetlenséggel. Bernini is. Berninek pl. egy-egy síremléke Calderon stílusában valóságos auto, egy-egy szent cselekmény, melynek középpontja a koporsóban fekvő halott. Hatástkeltő allegoria az is, amikor VIII. Orbán címeréből kimásznak a méhek és nyugtalanul keresik a koporsón és a márványtalapzaton a címer gazdáját.

Még *az angyalokat* is arra használja fel Bernini, hogy egy-egy borongós lelkiállapotot, hangulatot kifejezzenek, képviseljenek, megszemélyesítsenek. Bernini oltárain vagy egyéb alkotásain egész sereg angyallal találkozunk, kik irattekercset bontanak szét vagy szent tárgyakkal, kínzóeszközökkel játszanak (angyalhid). Ezeknél az angyaloknál azután minden, a haj, a szárny, benne a tollazat a legapróbb részletezéssel „természetes, élethü, test és hús!"

Eleven allegoria Bernininél még maga a *halál* is, amiért

(Kotsis Iván)

Könyve

( ) Magyarország
építőművészeti
emlékeinek terv-
szerű feltárása.
Bp. 1921.

Gent (1274)

miniszter 1903 évi junius hó 16-án

di kir. adóhivatalhoz intézett rende-

ási munkáinak folytathatására Möller

(Kilenczezer) koronányi hitelt en-

lt, hogy ezen összeg erejéig az

tek fedezésére nevezettnek hivatalos

kötelezettsége mellett fizetéseket

szegeket a vallás- és közokt. minist.

Kotsis Iván dr

Technika 1941.
67. l. (Kislakásos
sosháztelep Székes-
fehérvárott. Hely-
ninrajzzal és alap-
rajzokkal)

terverte fenti

Müv.

C. 91.

1 Köt. 4r

Forrer
R.

Unedierte Federzeichnungen,
Miniaturen und Initialen
des Mittelalters.

Mit 50 Tafeln in Lichtdruck

Kotsis Iván dr

irod

MÉ, 1920 – 1–6 t.

(Családi házak c. könyvének ism.)

36.547. — K. M

Kotsis Iván dr.

tervezte a Budapesti Regnum Marianum (rk.) plébánia templomot a Damjanich utca sengelyében. 1925-ben. Épült 1926–31. Az épület érdekessége, hogy – amerikai példára az egyházközségi egyesületek helyiségei az épület alagsorában vannak elhelyezve.

Horvtemplép

33. l.

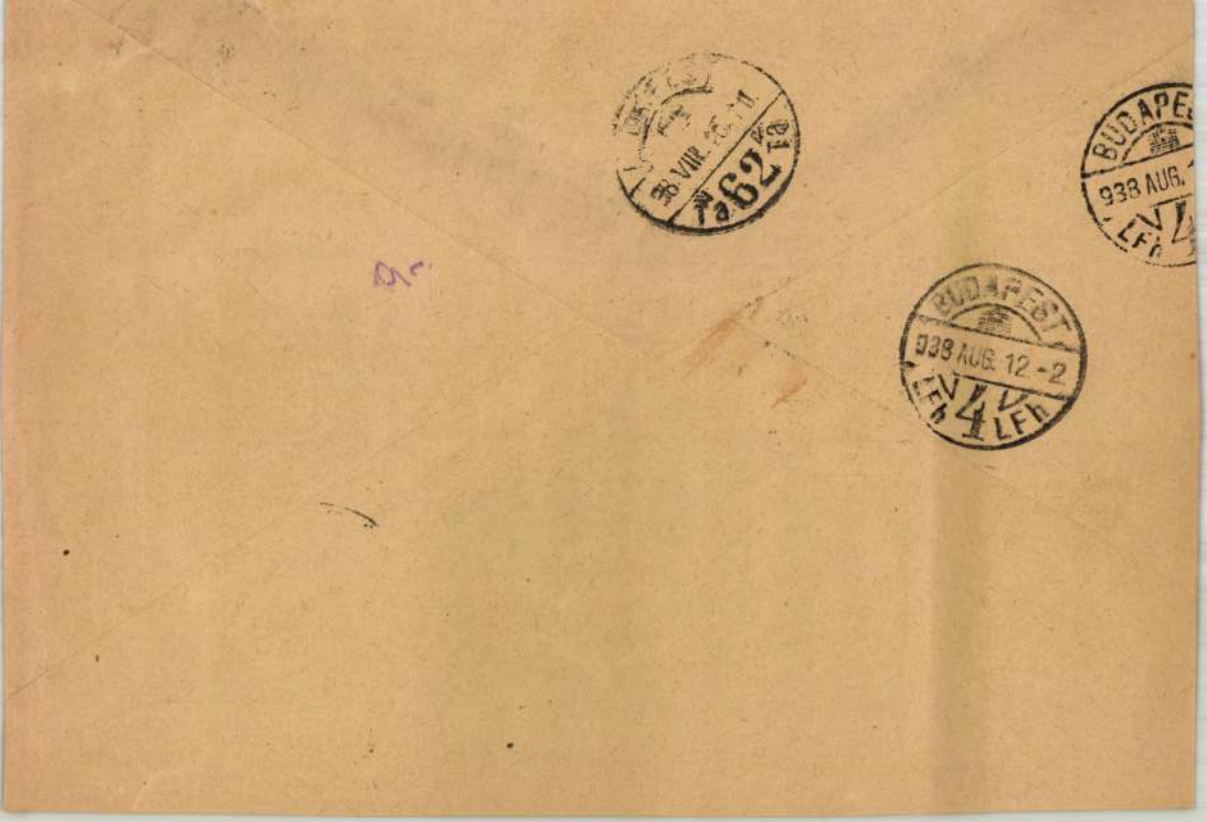
BUDAPEST
938 AUG. 12 -2
LFh 4 LFh

Kotsis Iván, építész

l. Breuer Marcel

Major Máté: Az építészet megújulásában 935-940
Jelenkor, Pécs, 1982. okt.

XXV/10

KOTSIS IVÁN

A HELYREÁLLÍTÁS
TERVEZŐJE

Borsos László: Adalékok a Pest megyei tanács
székházának építéstörténetéhez
Műemlékvédelem, 1975. 3. sz. 153-156. l.

A jövő építészei

Azt a fejlődést, amely az építészet terén az utolsó évtizedek alatt beállott, nagyközönségünk lassankint megismeri és méltányolja. Pedig az uj építészet eredményeit eleinte idegenkedve nézte, főként azért, mert formailag szokatlanok voltak előtte és még inkább azért, mert *csak ezeket* látta az uj építészetben és egyebet nem.

Holott az épületek külső megjelenési formája, amely oly sok esetben feltünő módon eltér a régebbiektől, nem jelenti a haladó építészet egyetlen, legfontosabb vivmányát és tulajdonságát. Hanem e külső mögött sok mindenféle rejtőzik: sok gondolat és megoldás, amelyet a mai élet és a mai célszerüségek logikusan teremtettek meg. A külső nem öncél — ez a mai építészet egyik sarkalatos alaptétele, — hanem annak a sokféle gyakorlati és esztétikai meggondolásnak eredménye, amely egy épület helyes megtervezésénél közrejátszhat.

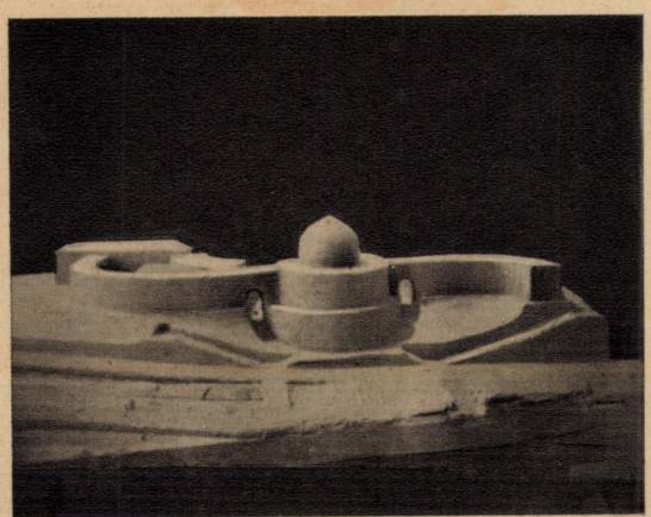

Sebők Miklós: Budai muzeum a Tabánban

Az uj építészet főteljesitményei a következők:

1. Az épületek rendeltetését céltudatosan átgondolja és azt maradéktalanul kielégiti ugy, hogy az épületben az odaszánt funkciókkal a legjobban és legkönnyebben lehessen lebonyolitani.

Déman Pál: Étterem és kávéház a Vérmezőn

Vaits Sándor: Kilátó és étterem a Kissvábhegyen

2. Megkeresi a felépités leggazdaságosabb eszközeit. mellőz minden pazarlást, anyagban és térben egyaránt.

3. Az épitőtechnika fejlődésével keletkezett uj anyagok és épületfelszerelések igénybevételével jobbá és kényelmesebbé teszi a lakhatást.

Ezek a törekvések eredményezték azt, hogy a mai házak alapelrendezése, vagyis beosztása és felépitése, egyszóval belső organizációja, eltér a régebbiektől; ezek hozták létre a gyakran látható különleges tömegcsoportositásokat, nyilás-kialakitásokat, ujszerü arányokat stb. Mindezek nem szeszélyből keletkeztek, hanem a fenti három szempont kielégitése céljából. A külső kialakitások szemléleténél *ezt figyelembe kell venni,* s akkor mingyárt át tudjuk értékelni azokat.

Ugy áll a helyzet, ha az építészetet helyesen akarjuk tanitani, akkor itt is ugyanabban a sorrendben kell eljárnunk, mint ahogyan maguk az épületek keletkeznek: nem a külső kifejezésmódokat kell tanitanunk, mert ebből ujra formalizmus származna. Hanem azt, hogy mik az épület használhatóságának, gazdaságos előállitásának és célszerü berendezésének legfőbb kellékei. — Ha ezeket okosan valósitjuk meg, vagyis váltjuk gyakorlatra, akkor bebizonyosodik, hogy az épület külsejének igy kellett kialakulnia. Hogy az uj építészetben is a valódi megoldást csak *igazi építőművész* hozhatja, az vitán felül áll. Hiszen az építészetben a „művészi" faktor ma is épp ugy szerepet játszik, mint régente és mint bármikor a jövőben is. Csakis rátermett építész keze tudja a korszerü épületet ugy összefogni és formába önteni, hogy az épitmény végeredményben egységes és artisztikus alkotás legyen.

DR. KOTSIS IVÁN
műegyetemi tanár.

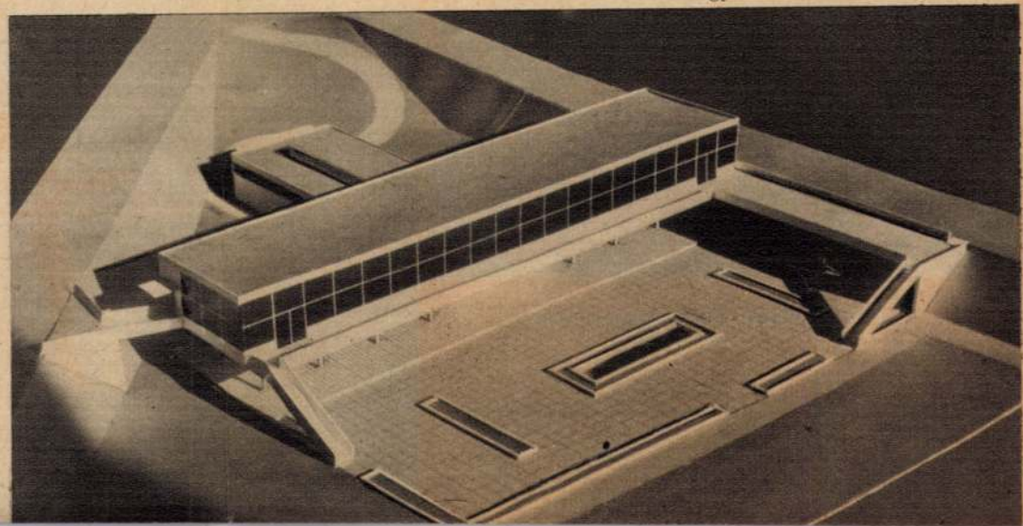

Ünnep 1935. II. 7.

fényképésztechnika ugyanis még nem tartott ott, hogy az ilyen légtornász-mozdulatok villámgyors lefolyását ezredrésznyi percek szakaszaira fel tudta volna bontani és elmosódás nélkül lerögziteni. Ma már filmtudomány az álló filmet is odáig vitte. Legtöbb képünk — amint látjuk — „repülés" közben ábrázolja a csoportot, ami azt jelenti, hogy villanásnyi idő alatt készültek.

A Concello-k hiresek arról egész Amerikában, hogy ahol csak föllépnek, zsufolt házat vonzanak. Mindenki tudja, ha beül estére a cirkuszba: izgalmas, lélekzetelfojtó perceket fog átélni. Megbabonázva figyel majd föl negyedórákon át a magasba, mert tudja, világosan látja, hogy ott három szédületes tudásu artista percről-percre igazán az életével játszik.

Artlo Concello háromszoros halálugrás után

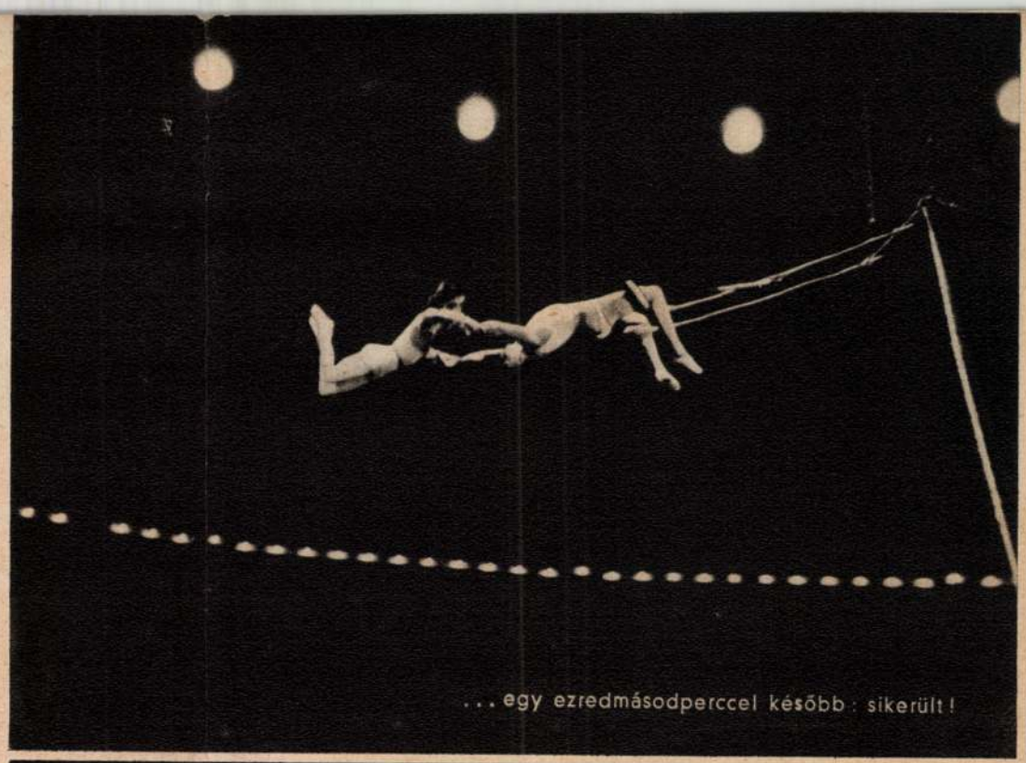

. . . egy ezredmásodperccel később : sikerült !

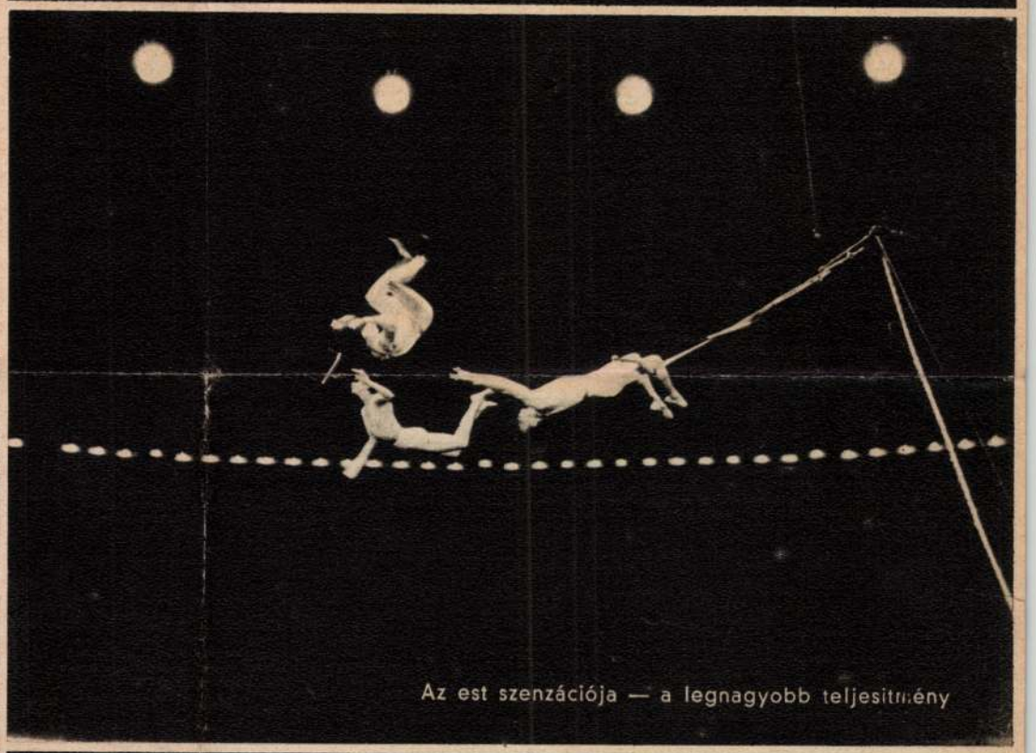

Az est szenzációja — a legnagyobb teljesitmény

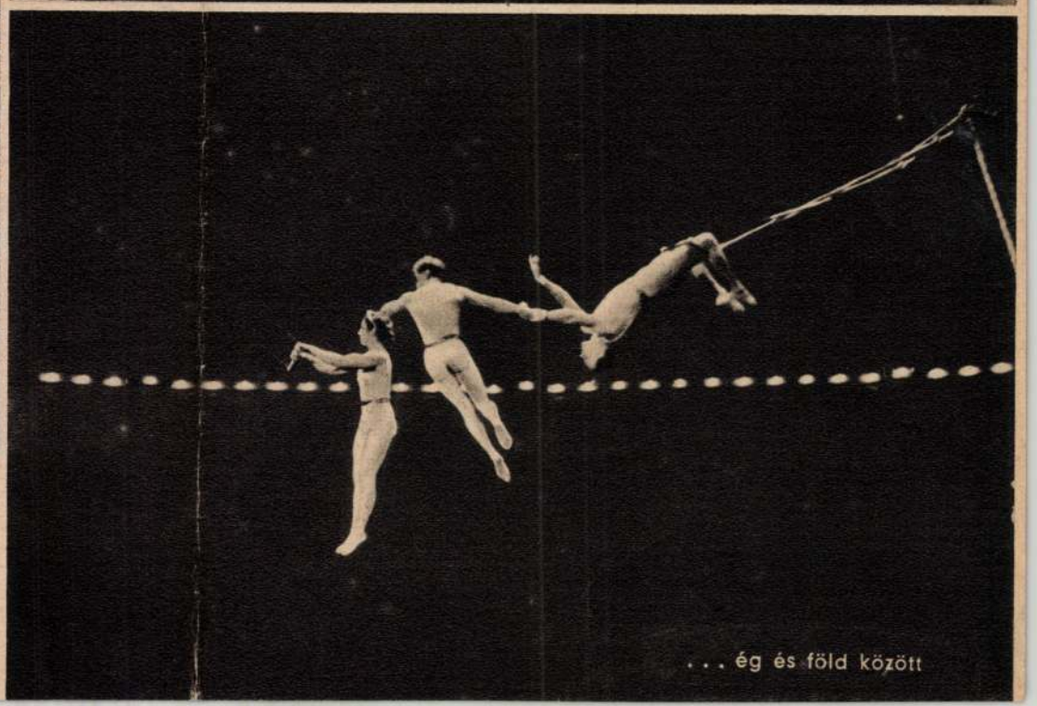

. . . ég és föld között

idősb.. dr. Kotsis István, építész

Pályafutásának 60. évében tavalyelőtt kapta meg gyémántdiplomáját, 1971-ben pedig a Bpi Műszaki Egyetem díszdoktorává avatta.

A cikk írója érdekes beszélgetésből kiemelve mutatja be pályafutását, műveinek kiemelkedő egységeit, korfelfogását, művészeti elveit és véleményét...

Grossi István: Az egyszerűség az igazság kapuja 4-5. r.

Nérszabadság, Bp. 1972. márc. 10.

< Kotsis Iván >

< > Lakáskultura és gondozási válság. Magyar Szemle. 1934. 353–362. l.

< > Építőművészetünk időszerű kérdései. MMÉE Közl. 1934. 306–311. l.

(1820-tól 2042-ig)

Kotsis Iván dr

irod
2

B. V. dr: Újabb írások
az építészetről.
Tér és Forma
1943. 52. l.

goldal.

Die gotische Architektur der sieb
Selbstständigkeit mehrere mit der
Ein solcher gemeinsamer Zug ist d
die Kronstädter Schwarze Kirche e
deren Portale an die jenigen der
und des Kaschauer Domes erinnern.
bene Turmhelm von Nagydisznód, Na
Oben schon erwehnt auch eine Grup
Vornehmlich bei den kleinern Dorf
wesentliche Unterschiede, vor all
Gegenden im Verhältnisse zum Schi
während bei den ungarischen Dorfk
gekerht ist.

(Kotsis Iván)

Könyve

( ) Esztétikai szempontok a magyar vidéki városok képeinek kialakításánál

Bpp. 1940.

...ességeit művészi fénykép repro-
...irodalmi nivón álló szöveg ki-
...mainkat, melyek havonta jelen-
...zterium engedélye alapján a m.
... s a kassa-oderbergi vasut összes
..., szalon, hálo és étkezőkocsik
...k.
...kal nemcsak a közfigyelmet akar-
...felhívni és állandóan ébrentarta-
...és vidékek idegenforgalmának
...em kulturmisszió teljesítve a
...tartó történelmi becsű nevezetessé-
...tetni.
...minél hathatósabban szolgálhassuk,
...sék, tisztelettel arra kérjük a te-
...ék rendelkezésünkre bocsájta-
...üentléreket, amelyek a t. Bizottság-
...eskedjék közölni velünk, megkap-

1938. MÁJUS, II. ÉVF., 5. SZÁM. Dr. Detre László: A tanszemélyzet gümőkór-problémája. *Dr. Kerbolt László:* Mit jelent a tuberculosis a községnek? *Dr. Dubóczky Béla:* Szovjet-Unió. *Dr. N. Modrovich Emil:* Lipoidkezelés és ingertherapia. *Dr. Bitróczky József:* Mellhártyaráknak érdekes lefolyású esete. *Dr. Orosz Dezső:* Az üdültetés jelentősége a gümőkór elleni küzdelemben.

JÚNIUS, 6. SZÁM. Dr. Zetelaky József: A gümőkór-kérdés megítélése a korszerű hadsereg szempontjából. *Dr. Bokréta András:* A légmellképződés okairól és a tüdő veleszületett üreges képződményeiről. *Dr. Pongor Ferenc:* Kísérletek a gümőbacillus kitenyésztésére pleurális exsudatumokból. *Dr. Gáli Géza:* Orvosi jelentés a József-szanatórium 1937. évi működéséről.

FOGORVOSI SZEMLE.

Megjelenik havonként. Felelős szerkesztő: Dr. VARGA ISTVÁN. Társszerkesztő: Dr. MOLNÁR LÁSZLÓ. Szerkesztőség: Bpest, IV. Múzeum-körút 39.

1938. MÁJUS, XXXI. ÉVF., 5. SZÁM. Jakabházy István dr.: Fogeredetű felső állcsonti cysták és azok gyökeres műtétei *Brenndörfer János dr.:* Újrendszerű anatoform foghúzó fogó. *König József dr.:* A fémalapú porcellánkoronák bírálata és zománctechnikai alapismeretek.

JÚNIUS, 6. SZÁM. Bánhegyi István dr. és Landgraf Ervin dr.: Kísérletes vizsgálatok a dentális csonthártya és csontlobok bakteriologiáját illetően. *König József dr.:* A fogszabályozó kötések forgató mellékhatásáról. *Bruszt Pál dr.:* Kétgyökerű felső középső metszőfog. *Ferenczi Gáspár dr.:* Mumificatio naturalis. *Waldvogel Konrád dr.:* A paradentózis megelőzése.

MAGYAR FOGORVOSOK LAPJA.

Megjelenik kéthetenként. Szerkeszti: Dr. BIHARI JENŐ. Főszerkesztő: Dr. HORVÁTH LAJOS. Társszerkesztő: Dr. SZECSEY LAJOS. Szerkesztőség: Bpest, VII., Erzsébet-krt. 34. Előfizetési ára egész évre 12 P, egyes szám ára 1 P.

1938. MÁJUS 25., XVI. ÉVF., 10. SZÁM. Dr. Sattler Jenő: Az alsó és felső állcsont sérüléseinek sebészi vonatkozásai a gyakorló fogorvos szempontjából. *Dr. Halász Henrik:* Utak, módok és irányelvek a caries megelőzésére. — A külföldi szaksajtó tudományos érdekességei: Összefoglaló jelentés a fogsebészetről és határterületeiről. A gócfertőzés. — Válogatott cikkek a külföld szaklapjaiból. — Kérdések a mindennapi gyakorlat köréből.

1938. JÚNIUS 25., XVI. ÉVF., 11—12. SZÁM. BESZÁMOLÓ A KÜLFÖLDI SZAKIRODALOMRÓL: *Prothetica:* A hézagos fogazat occlusiós síkja és ennek kiigazítása. *A gyökérkezelés problémái:* Az electrolysises gyökérkezelés hatásáról. Adalék a vitalamputatio indikációjához. *A paradentium megbetegedései:* Paradentitises tünet vagy dohányzás-okozta gingivitis? *Vegyes:* Újabb gyógyeljárások a fogászatban. A terhesség kapcsán fellépő nyálkahártyaelváltozások és azok kezelése ascorbinsavval, C-vitaminnal. — Válogatott cikkek a külföld szaklapjaiból. — Kérdések a mindennapi gyakorlat köréből.

FOGTECHNIKAI SZEMLE.

Megjelenik havonként. Szerkeszti: WEISZ ZSIGMOND. Felelős szerkesztő: LAKATOS MANÓ. Szerkesztőség: Bpest, VII., Nagydiófa-u. 25. Előfizetési ára egész évre 12 P, egyes szám ára 1 P.

1938. MÁJUS, XVIII. ÉVF., 5. SZÁM. A május 7-i Országos Nagygyűlés. — *Weisz Zsigmond:* Az „Elguss" elektromos porcellánöntő készülékről. *Major András:* Hozzászólás a műhely higiéniához.

JÚNIUS, 6. SZÁM. Legyen elég az üldöztetésből! — *Spieler József:* Meise-szívó alkalmazása fémlemezeknél. — Protétikai megoldások. *Dr. A. Kubicki:* A Paladon protézisanyagáról.

ÁLLATORVOSI LAPOK.

Megjelenik havonta kétszer. Szerkeszti: Dr. KOTLÁN SÁNDOR. Szerkesztőség: Bpest, VII., Rottenbiller-u. 25. Kiadóhivatal: VII., Garay-u. 5. Előfizetési ára egy évre 20 P.

1938. MÁJUS 1., LXI. ÉVF., 9. SZÁM. Dr. v. Tóth Antal: Baromfispirochaetosisra vonatkozó vizsgálatok. *Dr. Papp György:* A szarutok kialakulása és átöröklés jellegei. — Irodalmi szemle. — *Dr. Semsey Géza, dr. László Sámuel:* Adatok a gümőkóros szarvasmarhák húsának elbírálásához. *Beck Aladár.* A vágóállatok kábításáról. *Dr. Zimmermann Ágoston:* A holismusról.

MÁJUS 15., LXI. ÉVF., 10. SZÁM. Dr. Szepeshelyi Andor: Az ondósejtek mikropathológiája. *Dr. Buzna Dezső:* A Bacillus suipestifer előfordulása a sertések bélsarában évszakok szerint. *Dr. Hajdu Gusztáv és Dr. Korzenszky József:* Vizsgálatok a lovak, szarvasmarhák és juhok bélsarának paratyphus-bacillustartalmáról. *Dr. v. Tóth Antal:* Baromfispirochaetosisra vonatkozó vizsgálatok. — Irodalmi szemle. — *Dr. Vass István:* Védekezés a ragadós száj- és körömfájásnak külföldről való behurcolása ellen.

JÚNIUS 1., 11. SZÁM. Dr. Zimmermann Gusztáv: A vénarendszer synopsisa. *Dr. László Ferenc:* A sertés izomphypoplasiája. *Dr. Papp György:* A szaru szövettani képe és minősége. *Dr. Szabó Albert:* Adatok a méz fertőző csiratartalmához. *Dr. Marosfy Lajos:* Gennyes here- és herezacskógyulladás vakbélcsapolás után. — Irodalmi szemle.

JÚNIUS 15., 12. SZÁM. Dr. v. Tóth Antal: A himlőről. *Dr. Szabó Albert:* Vizsgálatok a sertésgümőkór okozójának típusairól. *Dr. Zimmermann Gusztáv:* A vénarendszer synopsisa. *Dr. Horváth Imre:* A „Yatren-vaccina E—104" lakalmazása a kutyák szopornyicája esetén. — Irodalmi szemle. — *Dr. Zimmermann Ágoston:* Az új magyar középiskolai reformról.

A MAGYAR GYÓGYSZERTUDOMÁNYI TÁRSASÁG ÉRTESÍTŐJE.

Megjelenik évenként hatszor. Szerkeszti: Dr. LIPTÁK PÁL. Szerkesztőség: Bpest, Üllői-út 26. III. Előfizetési ára egész évre 16 P.

1938. MÁJUS, XIV. ÉVF., 3. SZÁM. Dr. Jakabházy Zsigmond: Elnöki megnyitó beszéd a M. Gy. T. 1938. évi közgyűlésén. *Dr. Horváth Jenő:* Beszámoló a M. Gy. T. 1937. évi működéséről. *Dr. Peres Ernő:* Halolaj kimutatása a lenolajban. *Takácsi Horváth Dénes:* A sebészeti gyapot vizsgálata. *Dr. Kemény Lóránd:* Alkalmas-e a nyulak collargolsaponin anaemiája májkészítmények értékmeghatározására? — Referátumok. — *Dr. Zalay Dezső:* Kérdések és feleletek. *Dr. Horváth Jenő:* Krónika.

EGÉSZSÉG.

Megjelenik havonként. Szerkeszti: BUCHGRABER JÁNOS Dr., DARÁNYI GYULA Dr. és MELLY JÓZSEF Dr. Szerkesztőség: Bpest, VIII., Eszterházy-u. 9. Előfizetési ára egész évre 8 P.

1938. MÁJUS, 52. ÉVF., 5. SZÁM. Gelei József: Az egysejtű állatok közegészségügyi vonatkozásai. *Haranghy László dr.:* A coli baktériumok elterjedtsége és vízhygienai jelentősége. *Fischer Ernő dr.:* Izomgyengítő, láb és gerincrontó civilisatios szokások. — RÖVID KÖZLÉSEK. *Grósz István dr.:* Vakság megelőzése Angliában. *ifj. Sós Ernő dr.:* A javuló egészség 25 éve *Ambrus:* Az Orvosi Továbbképzés Nemzetközi Akadémiája.

JÚNIUS, 6. SZÁM. Puder Sándor dr.: Gyógyítható-e a tuberculosis? — RÖVID KÖZLÉSEK. *Ambrus:* Dr. Pavel Biseng csehországi orvos kutatásai.

NÉPEGÉSZSÉGÜGY.

Megjelenik havonta kétszer. Főszerkesztő: Dr. KOLOSVÁRY SÁNDOR. Szerkesztők: GROSCH KÁROLY, Dr. LOVREKOVICH ISTVÁN, Dr. KOVACSICS GYULA. Szerkesztőség: Bpest, I., Uri-u. 49. Előfizetési ára egész évre 8 P, egyes szám ára 50 fillér.

1938. MÁJUS 1., XIX. ÉVF., 9. SZÁM. Dr. Ernyey István: A magzatelhajtás elleni védekezés kérdése. *Dr. Kiss Mihály:* A hulladéktárolás fogyatékossága és a légyveszedelem.

MÁJUS 15., 10. SZÁM. Dr. Johan Béla: A magyar falu ivóvízellátása. *Dr. Ernyey István:* A magzatelhajtás elleni védekezés kérdése. *Dr. Varga Kálmán:* Faluegészségügy és a községi (kör) orvos szerepe a falu egészségügyi kultúrájának emelésében.

JÚNIUS 1., 11. SZÁM. Dr. Somogyi Zsigmond: A lépfene mint foglalkozási betegség. *Dr. Varga László:* Országos egészségügyi nyilvántartás szervezése. *vitéz dr. Törő István:* Inséges gyermekek megsegítése.

JÚNIUS 15., 12. SZÁM. Dr. Kovács Ferenc: A felvilágosító egészségügyi és családvédelmi előadások nemzetvédő jelentősége. *Dr. Lehner Imre:* A társadalombiztosítás és az orvosi gyakorlat.

Technika. Technológia

BÁNYÁSZATI ÉS KOHÁSZATI LAPOK.

Megjelenik félhavonként. Főszerkesztő: LITSCHAUER LAJOS †. Felelős szerkesztő: JAKÓBY LÁSZLÓ. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Bpest, IX., Lónyay-u. 41. Előfizetési ára egész évre 24 P, egyes szám ára 2 P.

1938. MÁJUS 1., LXXI. ÉVF., 9. SZÁM. Dr. Mihalovits János: Polhem Kristóf, a magyar vérből származott svéd Archimedes. *Dr. granasztói Rihmer László:* „Az újabb hazai ásványi nyersanyagkutatás" a Nemzetközi Vásáron. — Statisztika. — Hírek. — Könyvismertetés.

MÁJUS 15., 10. SZÁM. Dr. Geleji Sándor: A Mannesmann rendszerű lyukasztó csőhengerlésnél fellépő erők és erőszükséglet kiszámítása *Dr. Bán Imre:* Az erőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi IV. t-c. végrehajtása tárgyában kiadott rendelet bányászati vonatkozású intézkedései. — Statisztika. — Hírek.

JÚLIUS 1., 11. SZÁM. Horváth József: Adatok Brennberg bányaklímájához. — Statisztika. — Hírek.

JÚNIUS 15., 12. SZÁM. Becker Ervin: Az aluminium rövid metallurgiája. *Gaál István dr.:* Amiről a bíráló megfeledkezett (Válaszul Szalai Tibor bírálatára.) *Dr. Szalai Tibor:* Észrevételek Gaál István „Amiről a bíráló megfeledkezett" c. közleményére. *Dr. Schmidt Eligius Róbert:* Budapest dunaparti altalajának geotermikus gradiense. — Hírek.

ELEKTROTECHNIKA.

Megjelenik havonként. Főszerkesztő: WILCZEK ERNŐ. Szerkesztők: Vitéz GOHÉR MIHÁLY és LENKEI ANDOR. Szerkesztőség: Bpest, V., Honvéd-u. 22. Előfizetési ára egész évre 24 P.

1938. MÁJUS 31. ÉVF. 9—10. SZÁM. Wilheim Gusztáv: A világítástechnika gyakorlati alkalmazása a vasúti üzemben. *Nyári Jenő:* Villamoshajtású kézi fúrógépek belső fogazású kerekekkel. *Ghyczy Pál:* Szerkesztési eljárás az izzólámpák élettartama szempontjából egyenértékű középfeszültség meghatározására, adott feszültségdiagramm esetén. — Egyesületi hírek.

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik kéthetenként. Felelős szerkesztők: FEYÉR GYULA és Dr. FROHNER JÓZSEF. Szerkesztőség: Bpest, IV., Reáltanoda-u. 13—15. Előfizetési ára negyedévre 6 P, egyes szám ára 1.20 P.

1938. MÁJUS 1. LXXII. K. 17—18. SZÁM. Cságoly József: Adatok a bitumenek viszkozitásának ismeretéhez. — A Korrózió fontossága. — Szemle. — Szakirodalom.

MÁJUS 15., 19—20. SZÁM. Dr. Hoepfner Pál: Az Építészkongresszusok szükségességéről a XIV. párisi nemzetközi Építészkongresszus kapcsán. *Padányi Gulyás Jenő:* Előadó körutam Pozsonyban, Prágában és Brünnben. — Szemle. — Szakirodalom. — Magyar Műszaki Múzeum.

JÚNIUS 5. 21—22. SZÁM. Az Országos Ivóvízellátási Nagygyűlés. — A Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek évi rendes közgyűlése. Közgyűlési előadás: *Tátray István dr.:* A városrendezés feladatai. — Szakirodalom. — Magyar Műszaki Múzeum

JÚNIUS 26. 23—24. SZÁM. A vegyészmérnöki szakosztály előadás-sorozata és javaslata a mezőgazdasági termelés hatásfokának és minőségének javítására. *Dr. Móry Béla:* Bevezető beszéd. *Dr. Sigmund Elek:* Vegyészmérnökeink hivatása mezőgazdaságunk fejlesztése terén. — A vegyészmérnöki szakosztály javaslata és annak tárgyalása. — *Dr. Papp Simon:* A dunántúli petróleum- és földgázkutatások. *Dr. Nyul Gyula:* A magyar ásványolajak feldolgozása. — Szemle. — Szakirodalom.

TECHNIKA.

Megjelenik havonként. Főszerkesztő: Dr. PATTANTYÚS Á. GÉZA. Szerkesztő: EÖRI FINTOR ZOLTÁN. Szerkesztőség: Bpest, XI., Műegyetem. Előfizetési ára egész évre 12 P, egyes szám ára 2 P.

1938. MÁJUS. XIX. ÉVF. 5. SZÁM. Komondy Zoltán: Előmelegített tüzelőanyaggal járó Diesel-mótorok. *Bercsi József:* A nyersolaj feldolgozása. *Kádas Kálmán dr.:* A Harmadik Birodalom pénzügyi politikája és a német közmunkák pénzellátása. *Synek János:* Bevésőzárak biztonsága: *Kotsis Iván dr.:* A budapesti III. kerületi m. kir. Árpád gimnázium pályaterve. *Havlár Győző dr.:* Tartók saját rezgésszámának közelítő meghatározása. *Piskóty Szabó Ferenc:* A japán kertművészet.

JÚNIUS. 6. SZÁM. Pattantyús Á. Géza dr.: Munkagépek hajtásának üzemtani feltételei. *Petri István:* Szénfeltárás tetralinnal. *Trautsch Kálmán:* Néhány szó a keverékkel dolgozó járóműmótor fékpadi vizsgálatáról és jellemző görbéiről. *Kotsis Iván dr.:* A tervezési tanszéken készült feladatok gyüjteménye. *Lux Géza:* Újabb ásatások a Margitszigeten. *Lechner Egon:* Néhány szó a géprajzok kótázásáról.

Hadügy

MAGYAR KATONAI SZEMLE.

Megjelenik havonként. Szerkeszti: Vitéz BERKÓ ISTVÁN. Szerkesztőség: Bpest, VIII., József-u. 48. I. 9. Előfizetési ára egész évre 24 P, egyes szám ára 2 P.

1938. MÁJUS. VIII. ÉVF. 5. SZÁM. Vitéz Mérey László: Harc a Magyar Alföldön. *Schmoll Endre:* A korszerű vegyi háború. *Szigetváry Vilmos:* Az áttörő csata. *Karlóczy Ferenc* A harcászati érdekekért folyó halogatóharcról. *Rásky Jenő:* A földi felderítés jelentősége és értéke a jövőben. *Tóth Béla:* A legénység lovaskiképzése. *Scholtz Imre:* Tüzérségi feladatok nagy térben kis erővel. *vitéz Vörös Géza:* Nézetek a harckocsik alkalmazásáról. *Ordasi Pál:* A kocsin való csapatszállítás rögtönzése *Szécsányi József:* A jugoszláv hadsereg 1937. évi hadgyakorlata. *Móricz Kálmán:* Évszázadok távlatába tekintő külpolitikai célkitüzések. *Papp Gyula:* Éles lőgyakorlatoknál lezárandó terület csökkentése. *vitéz Benke József, Udvardy-Trajtler Tibor, vitéz Siznay András, Ujváry Elemér és Szigetváry Vilmos:* Van-e jövője és miért az öntöltő puskának mint hadseregfegyvernek? *vitéz Dánfy Mihály:* A gyalogsági harccsoport tűzvezetése. *Sólyom András:* A spanyol háború a légierők szempontjából. *vitéz Szentnémedy Ferenc:* A multévi légi hadgyakorlatok és azok tapasztalatai. *vitéz Pottyondy Gusztáv:* Légi fényképező és navigációs feladatok egyszerűsítése. *Dékány Sándor:* A lövegirányzékok felillesztésével kapcsolatos hibák a csőcsapra helyezett irányzéknál. *Keviczky Kálmán:* Hogyan készül a film? *Tschandl Tivadar:* Az Északamerikai Egyesült Államok rohambürü anyagai. *Gallos József:* A Röntgen-átvilágítás felhasználásának lehetőségei a löszertechnikában. *Molnár Zoltán:* Málhásállatok a hadrakelt seregnél. *Lippay Artúr dr.:* Mentés megszervezése vasúti szerencsétlenségek alkalmával. *Clauser Mihály dr.:* Egykorú kézirat Budavár 1849. évi visszafoglalásáról. *Bakos Károly dr.* A lovak szürke és deres színváltozatai. *Csucs János dr.:* Belgium lótenyésztése. *Jármy András:* A Bruce Lowe- számok értéke. *Kerezsi Endre:* A sportolók célgimnasztikája.

< Kotsis Iván >

< > A magyar épi-
tészet.
Különnyomat
a Magyar Szemle
1939. szept. szám-
ból.
Bp. 1939.

SZÜCS LÁSZLÓ
uri szabó
Budapest, IV, Váci-utca 22.
Telefon: 189-786.

Budapest, 193 9. VII. 29.

..... sz.

SZÁMLA

Méltóságos ifj. Szentiványi Gyula urnak
Nagyságos urhölgynek

Budapest

Fizetendő és perlendő Budapesten. Feltételek

			Ár	Összeg	
		Egy öltöny elkészítése kisételesen	P.	85'	—

MDK

Kotsis Iván dr.

A tihanyi magyar biológiai kutatóintézet épületei.
Irta: Dr.Kotsis Iván.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, 1928.
XI. 11. 307.lap

1933 DECEMBER 13 SZERDA

NÉPSZERŰ TUDOMÁNYOS ÉS TECHNIKAI NAPLÓ

A PESTI NAPLÓ INGYEN MELLÉKLETE

Mégsem választották külön a tervezést és a kivitelezést az építőipari törvénytervezetben!

Az építőipari érdekeltségek lázas izgalommal várják *az építőipari törvénytervezetnek* a legutóbb a kereskedelmi minisztériumban tartott egyeztető tárgyalások nyomán kialakult *módosítását*. Előreláthatólag sikerülni fog az összes vitás kérdésekben kielégítő és áthidaló megoldást találni, csupán *a tervező építészi karnak a tervezés és kivitelezés munkaköreinek teljes különválasztására vonatkozó követelése körül várhatók élesebb összeütközések.* Az illetékes kormányhatóság álláspontja szerint ugyanis csupán az eredetileg tervezett és a 12-ik paragrafusban foglalt *egy és ugyanazon épületen történő kettéválasztása* a tervezés és kivitelezés munkaköreinek maradna benn a tervezetben, olyan indokolással, hogy bár *a teljes különválasztás adná meg a probléma végérvényes megoldását*, mégis el kell egyelőre ettől tekinteni, mert ez esetleg — *az építkezések drágításával* járna... Miután egy ilyen *félmegoldásnak* törvénybe iktatása a tervezőépítészi foglalkozásnak mint kenyérkereseti lehetőségnek *teljes lehetetlenülését jelentené és a diplomás fiatalság egész tömegét fosztaná meg a jövő minden reményétől*, mérhetetlen elkeseredéssel készül az építészfiatalság jogos és a közérdek szempontjából nagyjelentőségű követelésének érvényesítésére. *Az összes építésztestületek* egybehangzó álláspontja szerint *az épületek tervezésének és kivitelezésének teljes, foglalkozás szerinti különválasztása az egyetlen megoldás*, mely az országszerte felburjánzott építő és tervező *kontárkodásnak* egyszersmindenkorra végét vetné és megmentené városainkat és *az építtető közönséget* a további súlyos károsodásoktól.

Az építkezés válsága

Németországban a közelmultban kiadott »a gazdasági élet fellendítéséről és a munkanélküliség leküzdéséről szóló birodalmi rendelet« egymilliárd márkát hoz forgalomba »*Arbeitsschein*« címen, melynek amortizálását a Birodalmi Bankkal szemben öt esztendő alatt garantálja a kormány. Ebből 500 milliót 30—40 százalékos hozzájárulás formájában *a magasépítőipar táplálására*, 500 milliót pedig az »*Arbeitsscheer*«-ek révén *mélyépítkezésekre* fordít. Tehát az ilymódon a gazdasági élet csatornáiba bocsátott 3.5—4 milliárd márka összeggel kívánja elősegíteni a birodalmi kormány *a normális életfolyamatot és leküzdeni a munkanélküliséget.*

Hasonló nagyszabású építési tevékenységgel találkozunk *Olaszországban.* Angliában, *Londonban egész városrészeket bontanak le*, hogy az avult, öreg házak helyén a korszerű követelményeknek megfelelően építkezzenek.

És mi történik nálunk? A belügyminiszter minden komoly indokolás mellőzésével megakadályozza a főváros egyetlen nagyszabású építőmunkáját, a *Társadalombiztosító Intézet kislakásos bérházépítkezéseinek* a végrehajtását, melyre az intézetet törvény kötelezi és amelyre már egymilliópengős befektetést eszközölt. Az 1928. évi XI. tc. rendelkezései értelmében ugyanis az OTI járuléktartalékjainak 40 százalékát *lóteles felhasználni*, hogy ilymódon a kiszivattyúzott összegek visszakerüljenek az építőipar csatornáiba.

A pénzügyminiszter nem kívánja meghosszabbítani a 30 éves házadómenteséget, mert a családiházak építése — tekintettel a bérházakban üresen álló lakásokra — sérti a háztulajdonosok érdekeit és károsítja tőkéjüket.

A perifériákra menekül a lakosság az avult, öreg bérházakból

Kétségtelen, hogy a fővárosban az élet az extenzív *kitelepedés mellett* foglalt állást. A statisztika tanulsága szerint a saját kertes házra való törekvést, amely egyébként felbecsülhetetlen nemzetpolitikai jelentőséggel bír és egyetlen módja a független középosztály kialakulásának, megakasztani többé nem lehet. Ezt az elemi erővel megnyilatkozó ösztönös törekvést teljességgel indokoltnak látjuk, ha betekintünk *a főváros lakásviszonyainak statisztikájába.* Fővárosunk 430.000 lakószobája közül 183.000 négyoldalról körülépített naptalan, levegőtlen kútudvarokra nyílik, 7.019 szoba pedig, ami szinte kultúrbotránnyszámba megy, zárt folyosóra, légudvarra és lépcsőházba. A főváros összes lakásainak 75.6 százaléka *nélkülözi a belső WC-ét.*

Ezek a hivatalos statisztikai adatok teljességgel nyilvánvalóvá teszik, hogy miért menekül a lakosság tehetősebb része a silány és *a legminimálisabb emberi követelményeket sem kielégítő házakból* és miért látja életcélját a saját kertes ház megvalósításában.

Korántsem állja meg azonban a helyét az a feltevés, mintha a lakosság saját otthon után való törekvése olyan méreteket öltene, amely egyáltalában veszélyeztetné

a bérházingatlant. A főváros lakásainak mindössze 8 százaléka kertes családiház és az évi szaporulat sem több, mint 0.6—0.8 százalék.

Ezzel szemben *a bérlakások üresedése* oly nagymérvű, hogy ezt mással, mint a kereseti lehetőségek összezsugorodásával magyarázni nem lehet. Ezt igazolja az 1—2-szobás olcsóbb kislakások növekvő laksűrűsége. Mindezeket figyelembevéve tisztán láthatjuk, hogy az a tény, hogy a kormány — magáévá téve a Háztulajdonosok Szövetsége álláspontját — korlátozza a családiházak építését, *nemcsak nem mérsékli a bérházak üresedését, hanem ellenkezőleg újabb széles néprétegeknél okoz jövedelemcsökkenést*, tovább mélyítve a házbérüzlet válságát. Ennek a fennen hirdetett »válságnak« komolysága felől is aggályaink vannak, hiszen azt látjuk, hogy városszerte tömegével építenek újabb és újabb bérházakat.

A budapesti bérházak egyharmada megérett a bontásra

A Székesfővárosi Statisztikai Hivatal adatai szerint a budapesti bérházak 28 százaléka 50 évnél, 40 százaléka pedig 40 évnél idősebb és javarészt *megérett a bontásra*. Régen meghozta az építési költségeken túlmenő busás hasznát, különösen ha figyelembe vesszük, hogy a jelzálogkölcsönöknek az inflációs időben elértéktelenedett papírpénzzel történt törlesztése révén *a háztulajdon valósággal nemzeti ajándékhoz jutott*.

A hivatalos aggályok

A székesfőváros hivatalos körei részéről azzal szokták a családiházak építését kárhoztatni, hogy a város kiterjedését nagymértékben növelve *a közművek építése révén erősen terhelik a közületet*. Ez az aggály — tekintve a családiházszaporulat viszonylagosan csekély mennyiségét — nem fogadható el. Másrészt *a perifériákon folyó anarchisztikus építkezés* és az ennek nyomán járó aránytalan közműköltségekért legkevésbé az építtető lakosság tehető felelőssé. A baj forrása *a székesfőváros tervszerűtlen telekpolitikájában* és a felburjánzott telekspekulációban keresendő, továbbá abban, hogy *a székesfőváros még ma sem rendelkezik korszerű városrendezési tervezetekkel*.

A kormányhatóság részéről hangoztatott másik főbenjáró kifogás, az adómentes új építkezések által csökkenő kincstári jövedelem veszélye sem forog fenn akkor, mikor tudvalévő, hogy a kormány gondoskodott arról, hogy az építésre szánt tőke 30 százaléka a különböző csatornákon a közületi pénztárakba kerüljön.

Mi a teendőnk?

Az építőtársadalom országos megmozdulására van szükség, hogy az építőmunka vitális feltételeit biztosíthassuk. Az adókedvezmények és az építőmunka intézményes alátámasztásának eddigi módozatait nemhogy szűkíteni, hanem fokozott mértékben bővíteni kívánjuk, mert legjobb meggyőződésünk szerint *csak a termelés, az alkotómunka vezetheti át a magyar társadalmat azokon a válságokon, melyeket számunkra a sors kijelölt*.

vitéz Sándor József,
a Tervező Magánépítészek
Országos Egyesületének
titkára

ÉPÍTÉSZ-NOTESZ

Hiába, divatban van az építészet. Legutóbb, valószínűleg témahiány folytán a jónevű humorista értekezett a rádióban a modern bérházépítésről, amelyről ugyan saját kijelentése szerint fogalma sincs (vagy nagyonis vicces fogalmai vannak róla), — de azért nem spórolt meg a hallgatóság számára egyetlen rossz viccet sem, amit a témáról valaha is elmondtak. Nem kerülne nagy fáradságunkba, ha a kissé archaikus szellemeskedések mintájára hasonólan elmés és könnyed modorban tollhegyre tűznénk a »stílusosan« épített ház morfológiáját. Minthogy azonban félünk, hogy ez nem kerülne a rádió műsorára, nem élünk a csábító alkalommal, csak csodáljuk, hogy az új építészetnek ez az ihletett magyarázója miért nem inkább a saját háza (saját királyutcai háza) előtt söpör?

*

A hivatlan és hivatatlan rádióelőadások során jól esik egy perere megállni annál az előadásnál, melyet *Kotsis* Iván műegyetemi professzor tartott nemrégiben erről a témáról. *Kotsis* Iván volt az első a hivatalos építészet képviselői közül, aki fenntartás nélkül az új építészeti irányok mellé állt és azóta minden alkalommal kifogástalan tárgyilagossággal foglalkozik az építészet nagy kérdéseivel. Rádióelőadása kitűnő összefoglalása volt a mai építészeti problémáknak.

*

Ismét megnyílt a fővárosban egy új sörözö *»magyar stílusban«* berendezve. Szegény *Feszl* Frigyes, nagyot nézne, ha az ő hite szerint annakidején szintén *»magyar stílben«* tervezett Vigadó falai között a nemzeti stílus »újjáébredését« megláthatná. Meg kell már egyszer mondani, hogy ezeknek az utóbbi időben felburjánzó magyar virslibároknak semmi közük nincs a magyarsághoz. Legfeljebb karrikatúráját adják annak, hogy egyikmásik megporcosodott díszlettervezői fantázia mikép képzeli el a maga tulipánttal hímzett másodvirágzását.

*

Új áruház nyílt meg a Belvárosban. *Agostan* Emil első pesti modern üzletházát vette át új gazda. Hozzátehetjük mingyárt, hogy a tervező iparművészek, akiket fogadott, ügyesen mentették át a régi épület értékeit és alkalmazták a megváltozott idő követelményeihez. Viszont itt is ismét jó példáját látjuk annak, hogy egy ügyes iparművészet még nem építészet. Egy vérbeli építész tudta volna, hogy egy modern áruház főütőere a lépcsőház, az köti össze az egyes emeleteken lévő osztályokat, az adja a vérkeringést az üzleti élethez. Az áruház tervezői azzal, hogy a régi bérházlépcsőt meghagyva, azt szinte kirekesztették az áruházból, alákötötték az egész üzleti forgalmat, lehetetlenné tették egy emeletről emeletre fel és alá hullámzó, lüktető, erőteljes áruházatmoszféra kialakulását — szépen *terveztek*, de roszszul *organizáltak*. Építeni pedig végső fokon mégis csak annyi, mint organizálni.

Kósa Zoltán

⊙ **A debreceni Nagyerdőben felállítandó reumaszállót sürgetnek.** A debreceni kereskedelmi és iparkamara legutóbbi értekezletén a vezetőség bejelentette, hogy a decemberi OTI-közgyűlésen javaslatot nyujtanak be, amelyben *reumaszálló és kórház felállítását kérik* a debreceni Nagyerdőben, a hőforrás területén. Az indítványt *a kamara* egyhangú helyesléssel fogadta és hozzájárult *az ipartestület és a debreceni munkásság* képviselete is. Bejelentették, hogy közgyűlési képviselőik útján szintén támogatják a javaslatot.

⊙ **»Teherautófuvarozás új rendje Magyarországon« cím alatt jelent meg** Dr. *Visegrády* József könyve, amelyben a szerző a Magyar Teherautófuvarozók Országos Központi Szövetkezete (Mateosz) keletkezését, a teherautófuvarozók mozgalmát és azokat a közlekedéspolitikai szempontokat ismerteti, amelyek a teherautófuvarozás új rendjének megállapításánál irányelvül szolgáltak. *A vasút és autó együttműködését* és az autónak a magyar áruforgalomba való szerves beillesztését a világ összes államait megelőzően először Magyarország juttatta a gyakorlati megvalósítás stádiumába. Az új rend hivatva van arra, hogy a vasút és az autó versenyének megszüntetésével nemcsak az autófuvarozás terén fennállott lehetetlen állapotoknak vessen véget, az autófuvarozók szociális szempontjait elégítse ki, hanem számol a vasutak nemzetgazdasági és állampénzügyi érdekeivel is és egyúttal a gazdasági életnek is a közlekedés terén a lehető legnagyobb előnyöket kívánja nyujtani.

Az ibolyántúli sugarak — életsugarak

Bizonyos trópusi lepkefajtának a szárnyai különösen gazdag színekben pompáznak. Megállapítást nyert, hogy *szárnypikkelyeiknek* a mikroszkópban megfigyelhető nagysága meghatározott összefüggésben áll a szárny színeinek megfelelő *hullámhosszakkal*. Annak a jelenségnek egyik megnyilvánulásáról van itt szó, melyet a fizikusok *»igen vékony hártyák színei«* néven ismernek (gondoljunk forró rézlemeznek a »futószíneire« vagy azoknak a finom olajrétegeknek arany-bronz-ibolya csillogására, melyeket néha autók a nedves aszfalt vízpocsolyáin hagynak hátra). E színpompás pillangók között sokszor akadnak *teljesen fekete* példányok. Kiderült, hogy ezeknek a szárnypikkelynagysága *ultraibolya hullámhosszaknak* felel meg, számunkra láthatatlan színeknek tehát, melyek nekünk feketék. A zoológusok már régen tudják, hogy a rovarvilág nagy hányada, hangyák, lepkék, méhek, olyan sugárzásokat érzékelnek közvetlenül a szemükkel, *melyek az ember számára láthatatlanok*. Márpedig a madarak, virágok és pillangók színpompái nem az emberért vannak, hanem többnyire a szerelem és szaporodás céljait szolgálják. Ezek *a számunkra fekete* pillangók tehát egymást alighanem nekünk egészen elképzelhetetlen, csodás *idegenszerű színekben* látják díszelegni.

A rovaroknak ez a sajátossága hasznos szolgálatokat tesz az embernek a *trópusokban*, az ott kellemetlenkedő szúnyogok és moszkitók elleni védelemben, ami e forró vidékeken, ahol a rovarok a bágyadtságot és a betegségek terjedését nagyban fokozzák, egyenesen életkérdés. A megfigyelés megmutatta, hogy ezeket a rovarokat a láthatatlan ultraibolya színek *éppen úgy vonzzák, mint lámpafény az éjjeli lepkéket*. Így rovarcsapdát lehet építeni olyan kvarclámpa segélyével, melynek kvarcüvegburka kolloidális nikkeloxid hozzávegyítése következtében teljesen fekete, vagyis fényhatlan, de csak a látható fény számára, míg a lámpa izzó higanygőze által kibocsátott ultraibolyasugárzás bőségesen kijut a szabadba. A rovarok összegyűlnek ebben a láthatatlan — az alvó embert nem zavaró — ultraibolyasugárkévében, *mely azonfelül a levegő oxigénjére tudvalevőleg ozonképző befolyást gyakorol*. Az ozon az embernek egészséges, ellenben a rovarokra a sugarak által termelt mennyiségében pusztító hatást gyakorol.

E láthatatlan sugarak hullámhosszai sajátságos módon ugyanabba a körzetbe tartoznak, mint a *Gurvitsch* tanár által felfedezett »életsugárzás«- vagy »szerves sugárzás«-éi. Az orosz biológus a szakkörök figyelmét néhány évvel ezelőtt arra a csodálatos jelenségre hívta fel, hogy *fiatal*, csirázó hagymák sajátságos sugarakat bocsátanak ki, melyek nemcsak hogy a közvetlen szomszédságban lévő növényi szöveteket vagy kisebb fiatal állatokat serkentenek *növekedésre* és sejtosztódásra, hanem az általuk ért szerves anyagok maguk is ilyen sugarakat kezdenek termelni. A sugarak láthatatlanok (sötét szobában is kimutathatók) és kvarcüvegen át tudnak hatolni, mert egészen közeli rokonai a napfény ultraibolyahullámainak, melyek a strandon bőrünket oly egészségesen barnítják. Ezeket az életsugarakat, melyek úgylátszik minden fiatal szervezet növekedését kísérik, ma már érzékeltetni lehet a fotocella révén, mert e sugarak ereje nem állandó, hanem hullámzó intenzitású. A fotocella ezeket az *ingadozásokat*, melyek *minden állatnál vagy növénynél más és más természetűek*, szinte mérhetetlenül gyenge áramerősségingadozásokká alakítja, utóbbiakat azonban aztán elektroncsöves (rádiólámpás) készülékben tízezerszeresen felerősítve hangszóróba lehet vezetni és így nagyobb hallgatóság számára is — például tanteremben — *hallhatóvá* tenni és kényelmesen tanulmányozni. A Bécsben jelenleg folyó rendszeres kísérletek célja e »szerves« sugarak egész birodalmát átkutatni és különösen az *orvostanban* való használhatóságukat megvizsgálni. Az a remény hogy az új sugárzásfajta a *rákkezelésnél* fog fontos szerepet vinni, ugyan még nem vált valóra, de *sebek* gyógyításánál, különösen *csonttöréseknél* a Gurvitsch-sugarak váratlanul hathatós segítségnek bizonyulnak, — ez érthető is, hiszen élő szövetek fejlődése növekedése alkalmával keletkeznek.

Neubauer Frigyes mérnök

Számlamásolatok helyett fotókópiákat készítenek a newyorki irodaüzemekben

A newyorki nagy irodaüzemekben a nap-nap után készülő sokezer számláról nem másolatot készítenek, hanem egy kisméretű fényképet. Erre az újításra helymegtakarítás miatt volt szükség. Ugyanis az amerikai drága házbérek következében minden talpalatnyi helyet gazdaságosan kell kihasználni s ez a módszer megfelelőbb, amennyiben 1000 számla másolata alig 100 négyzetmilliméter helyet igényel.

Erre a célra egy különleges fényképezőgép áll rendelkezésre, mely az iratgyűjtőkosár széléhez van erősítve. Amikor egy-egy számla a kosárba hull, egy érzékeny kart megmozgat, amely a fényképezőgépet bekapcsolja s az érzékeny filmszalagra két kép rögződik le. Az egyik fotokópia a könyvelőségé lesz, a másik a vállalat páncélszekrényébe kerül.

Készülék a kasszafúrók elfogására

A berlini szabadalmi hivatalban rendkívül érdekes találmányt jelentettek be. Egy pénzszekrény belsejében elhelyezett *beszélőszerkezet és telefón* lehetővé teszi, hogy amennyiben bűnös kezek érintik a vasszekrényt, a telefónnal összekapcsolt *hanglemez felhívja a rendőrséget*, azonkívül az uccai *bejáratnál hangos szóval* figyelmezteti a járókelőket, hogy *betörők vannak az épületben*.

Laboratóriumokat a középiskolákba!

Érdekes ötletet vetett fel a debreceni tanári kör legutóbbi ülésén **dr. Pintér** Mihály piarista gimnáziumi tanár. A középiskolai fizikai gyakorlatokról szóló előadásában azt hangoztatta, hogy a középiskolai fizikai, sőt vegytani oktatásnak fogyatékossága az egyéni gyakorlat hiánya. *Az oktatás ma csak bemutató kísérletezéssel dolgozik, ami nem kelti fel eléggé a tanulók érdeklődését.* Az érdeklődés felkeltésére csak az lenne alkalmas, ha a középiskolában is bevezetnék *a laboratóriumi gyakorlatot* és az egyéni kísérletezési módszert. A fejlődés mai iránya szinte megköveteli, hogy az ifjúság széles rétegeit ilyenmódon tegyék fogékonnyá *az élet modern problémái iránt*.

⊙ **Központi fűtést** vezet be a **debreceni közkórház.** A debreceni közkórházban eddig *kályhákkal fűtötték a kórtermeket és az ambulanciákat.* A kórháznak ezen a higiéniaellenes fogyatékosságán most végre segítettek és a sebészeti, gümőkóros és elmeosztályok helyiségeibe most vezetik be a *központi fűtést.*

Kotsis Iván
építész

A fejlődéstan főproblémái megoldás útján

A *Német Természetvizsgalók és Orvosok Egyesületének* 92-ik vándorgyűlésén, amelyet Wiesbadenben és Mainzban tartottak, több igen érdekes előadás hangzott el. Különösen érdekes volt H. *Spemann*, a fejlődéstan és szövetátültetés ismertnevű búvárának az előadása, melyet »*Kísérleti adatok a fejlődéstan elméletéhez*« címen tartott. Ebben összefoglalta a fejlődéstan legújabb eredményeit és jelenlegi állását. Előadását saját összefoglalása alapján alábbiakban ismertetjük.

A fejlődéstanban Wilhelm *Roux* volt megindítója az exakt analizisnek. A tőle számított modern fejlődéstan még korábbi spekulatív korából átvett két teóriát örökségül, amelyek a fejlődéstan főproblémájára kívánnak megfelelni. A *praeformációs* teória az egyik, amely szerint a megtermékenyített csírasejtben már determinálva van az egész későbbi szervezet, minden szervével együtt, amelyeknek tehát csak ki kell bontakozniuk. Az *epigenezis* elmélet a másik, amely szerint ép ellenkezőleg a szervezet különböző részei csak a többi kölcsönhatása következtében nyerik el szokásos formáikat.

Az első idevágó kísérletek peték és fiatal csírák kettésosztásával és a kettéosztott részek egymástól elkülönített továbbtenyésztésével próbáltak megfelelni e problémára. Az eredmények eleinte igen ellentmondóak voltak. Mégis a békapetére vonatkozóan azzal az eredménnyel zárultak, hogy annak fejlődése részben és egészben *epigenetikus úton kezdődik*. Az egyes részek fejlődése a többivel összefüggésben áll. De ez csak a kezdet kezdetére vonatkozik. Az epigenetikus úton keletkezett kezdetleges alak fejlődésének *további menetet már határozottan praeformisztikus jellegű*. A csíra egyes determinált területei a többitől elkülönítve is meghatározott irányban fejlődnek tovább. *A fejlődésben van tehát egy kritikus stádium, ahol a végdeterminálás bekövetkezik.*

Spemann kísérletei ebből a stádiumból indultak ki. Fiatal kétéltű csírák legkülönbözőbb részeiből származó kis darabkákat cserélt ki egymással. Kitűnt, hogy ebben a stádiumban a későbbi epidermiszből válhat *agy, izomzat, vese*, ha a csiragazda megfelelő helyére kerül. Valamivel később azonban már szabad környezetben is *csak epidermisz* válik belőle. Az is kitűnt, hogy a csíra bizonyos részei indikálhatják más részek fejlődését. Így keletkezik idegen epidermiszben agy az alatta fekvő mesodermális szövet, szemlencse a szemüveg indukáló hatására. Egy darabka átültetett blastoporus ajakból mesterségesen indukálható egy egész másodlagos embrionális kezdemény agygyal, hátgerinccel, szemekkel, stb.

Újabban egymástól egészen *távolálló fajok* szöveteiből vett részek kicserélésével végeztek ily kísérleteket. Az átültetett szövetekben oly szervek keletkezhetnek, amelyek a gazdaállatban máskülönben nem jöttek volna létre. Igen érdekes példa erre a következő: A gyíklárvák szájában fogak vannak, a békák lárvái, az ú. n. ebihalak szájában azonban a fogak helyét szarúállkapcsok foglalják el. *Ha egy fiatal békacsirának a hátsó hasrészéből levágott valamely darabkáját egy ép oly fiatal gyíkcsíra azon részébe ültetjük, melyből később a szája fejlődne ki, akkor ott száj fejlődik ugyan, amely a béka hasrészéből — ahonnan az átültetett darabka származott — sohasem fejlődött volna ki, de ez a száj nem gyikszáj, mert nincsenek fogai, noha a gyík test én képződött, hanem inkább békaszáj, annak minden jellegzetes tulajdonságával.*

Az ingernek, mely ezt a fejlődést kiváltotta, van tehát minden bizonnyal egy meghatározott *helyi jegye*, adott esetben szájrészi. Egy gyíklárva, melynek egyáltalán nincsen szaruállkapcsa, hogyan juthatna másképpen egy ezt kiváltó ingerhez?

Spemann transzplantációs kísérleteiből tehát bebizonyult, hogy a szövetek fejlődése tisztán *helyszerűen* történik.

Dr. Fenyvessy László

⊙ **Gázmezőhöz ért a hortobágyi mélyfúrás.** A második hortobágyi mélyfúrás elérte *a kritikus mélységet*. A fúrókészülék túljutott a százegyven méteren és olyan réteghez érkezett ahonnan *minden pillanatban várható a földgáz feltörése*. Az előző fúrásnál százötven méter mélységben következett be a detonáció.

A legidősebb mérnök ünneplése

A zürichi magyar egyesület az elmult napokban ünnepelte az egyesület nesztorát, *Popper* Istvánt, akinek a kormányzó a közelmult napokban adományozta a kormányfőtanácsosi címet. A szellemi és fizikai erejének teljében levő *86 esztendős Popper* Istvánt, aki a magyar iparvállalkozás hőskorszakától a mai időkig fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki, a legöregebb mérnökünket, akinek a műszaki és technikai tudományok terén való irodalmi működése ma is meleg elismerésre talál, megérdemelt kitüntetése alkalmával valósággal elárasztották üdvözlésekkel. A zürichi magyar egyesület bensőséges szeretettel köszöntötte kiváló tagját és átadta neki az egész magyar társadalom üdvözlését.

⊙ **»A magánmérnöki tevékenység a Mérnöki Kamara működésének 10. esztendejében.«** Ezen címmel tartott előadást a Magánmérnökök Országos Szövetségében Dr. *Szilas* Oszkár. Előadásában azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy a mérnöki kamara működésének 10. esztendejében *a mérnöki rendtartásról szóló törvény* hogyan vált be és milyen tapasztalatokat szereztek a mérnöki rendtartás alkalmazhatósága és hasznossága tekintetében.

Előadásában arra a konkluzióra jutott, hogy a mérnöki rendtartásról szóló törvény *általában bevált*, azonban a magánmérnöki gyakorlat tekintetében további szervezésre és a rendtartás további kiépítésére, a magánmérnöki tervezés és művezetés terén a helyzet javítására és fejlesztésére van szükség.

Úgy mint *az orvosi gyakorlat terén* az általános gyakorlatra jogosított orvoson kívül specialisták, szakorvosok vannak, szükségesnek tartja, hogy a *mérnöki gyakorlat terén is megkülönböztessék a különleges gyakorlattal rendelkező tervező mérnököket*, hogy a specialistát kereső publikum tudja, kik az egyes szakmában különleges tapasztalattal bíró tervező és építésvezető mérnökök.

A mérnöki gyakorlat további kiépítése céljából azonfelül javasolja, hogy alkossa meg a mérnöki kamara a mérnöki magánmunkák szabályzatát, mely szabályzat azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy az egyes munkák előkészítése megtervezése és az ajánlatok bekérése, odaítélése, szerződések kötése, az építés ellenőrzése mely módon történjék.

⊙ **Vegyészeti és festékszakmai továbbképzés céljaira a *Magyar Műszaki Szövetség*** elméleti és gyakorlati tanfolyamot szervezett. Festékkereskedők, alkalmazottaik, a vegyészeti iparágak tisztviselői és a feldolgozóipar tagjai részesülhetnek továbbképzésben. Beiratkozni hétköznaponként d. u. 5—7 óra között lehet a Magyar Műszaki Szövetség V., Kádár u. 5. sz. alatti titkári hivatalában.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. nyomása. Nyomdaigazgató: Wózner L.

Kossis Iván

SZEPTEMBER

1939

MAGYAR SZEMLE

Szerkesztőbizottság:

GRÓF BETHLEN ISTVÁN elnök

SZEKFŰ GYULA alelnök

A búza — KERÉK MIHÁLY

Menekülés a faluból — KOVÁCS IMRE

A szovjetparaszt — MARÉK DÉNES

A mai magyar építészet — KOTSIS IVÁN

A propaganda — SZEPESVÁRALJAI HAENDEL VILMOS

Az új Középeurópa gazdasági forgalma — RUISZ REZSŐ

Dobrudzsa — CSISZÁR BÉLA

Népies történelem — ISTVÁNYI GÉZA

A debreceni ifjúság telepítései — PÉTER ZOLTÁN

Irodalmi csetepaté — FÁBIÁN ISTVÁN

Sigtuna — TERESCSÉN FERENC

Magyar zenealet — PRAHÁCS MARGIT

Külpolitikai szemle — GOGOLÁK LAJOS

Lyon, Párizs, Liége — ZOLNAI BÉLA

Szerkeszti:

ECKHARDT SÁNDOR

MAGYAR SZEMLE TÁRSASÁG
Budapest, Vilmos császár-út 26.

ELŐFIZETÉSI ÁRA
6 ingyen „Kincsestár"-kötettel
évi 9 pengő 60 filér

< Kotsis Iván dr >

cikke

< > Viszonválasz
[Živuška Alfonznak].
Építészet.
1941. 2 sz. 61. l.

Kotsis Iván dr

A mai kor építő-
művészete címen
tartott előadást
a Soproni Nyári
Egyetemen

MMÉE Közl
1938. 254. l.

Ingó műemlékek bizottsága

Tsz.: 188-405.

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

<Kotsis Iván dr>

Könyve

<> A korszerű
lakás építésének
problémái

Különlenyomat
a Technika 1932.
4. számából

Könyvár számban

ép-

elü-

gazga-

k

Bi-

ytas-

entén

tásá-

atott

ilö-

ıtos

ltá-

ka-

mai,

hid-

a

< Kossis Ivan >

< > A magyar lakásépítés a háború után. Buvár 1936. 817–821. l.

IV.

ARANY, EZÜST, ÉKSZERTÁRGYAK

431. Kotsis Iván, ép. mDK

Szül.: Arad, 1889 Okl. kelte: 1911 sz. 4784

A m.kir. József műegyetemen oklevelet, abszolutori vagy oklevélhez hasonlót nyert építészek névjegyzéke 1873-1928-ig.

MP-IP - MP-MÜV 1931. márc. 1. 41.1.

Mtnt/46/1940.

MEGHIVÓ

a MAGYAR RACIONALIZÁLÁSI BIZOTTSÁG és annak háztartásgazdasági szakosztálya tisztelettel meghivja t. Cimet

f. évi december 11.-én, szerdán, d. u. 6 órakor

a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet nagytermében (IV., Reáltanoda-u. 13.) tartandó ülésére, melynek tárgya

Kotsis Iván dr. műegyetemi ny. r. tanár előadása:

Lakásépitésünk mai feladatai

cimmel.

Budapest, 1940. november havában.

A MAGYAR RACIONALIZÁLÁSI BIZOTTSÁG

Kotsis Iván dr

MAGYAR RACIONALIZÁLÁSI BIZOTTSÁG

BUDAPEST, VI., Andrássy-ut 5. — TELEFON: 223—653.

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

Műemlékek Országos Bizottsága

BUDAPEST urnak

IX. Rákos u. 11.

MDK

Kotsis Iván dr. műegy.tanár

"A jövő építészei" c. cikke.

Ünnep, 1935. II. 7.sz.

·KRÓNIKA·

DR. WINCHKLER ISTVÁN ny. kereskedelem- és közlekedésügyi miniszternek 1936 decemberében nyujtotta át ünnepélyesen a társulat küldöttsége — melynek tagjai Lakatos Arthur festőművész tanár, kiállítási bizottsági elnök, Ligeti Miklós m. kir. kormányfőtanácsos, szobrászművész, alelnök, dr. báró Szalay Gábor államtitkár, propagandabizottsági elnök, Szablya János m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvezető alelnök és Helbing László titkár voltak — a társulat tiszteletbeli tagsági oklevelet, amelyet K. Bartha Ferenc grafikusművész tervezett. Dr. Winchkler István, miniszterségе alatt nagy szeretettel és lelkességgel támogatta és karolta fel a magyar iparművészet és háziipar törekvéseit s mindenkor örömmel nyujtott módot, hogy azt a társulat úgy bel- mint külföldön propagálhassa. Ezekért az érdemeiért választotta meg a társulat őt tiszteletbeli tagjává, hogy jelét adja őszinte ragaszkodásának. Dr. Winchkler István meleg szavakkal köszönte meg a megtiszteltetést és megígérte, hogy új munkakörében is szeretettel fogja kísérni tovább a társulat munkásságát.

KITÜNTETÉSEK. A hivatalos lap karácsonyi száma kedves hírt közölt, amikor tudatta, hogy a Kormányzó Úr Őfőméltósága dr. báró Kruchina Károly miniszteri osztályfőnöknek buzgó és eredményes szolgálatai elismeréseül a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozta. A hivatalos lap szilveszteri számában pedig azt közölte, hogy a Kormányzó megengedte dr. Layer Károlynak, az Iparművészeti Múzeum igazgatójának a belga II. Lipót-rend középkeresztjének elfogadását és viselését. Mind a két kitüntetett csendes, szerény, de eredményekben dús munkásságával szolgált reá a jól megérdemelt kitüntetésekre. Mindkettőjük kitüntetéséhez a magyar iparművészek szeretetteljes üdvözletét tolmácsoljuk.

DR. NÉMETHY KÁROLY székesfővárosi tanácsnok, a magyar iparművészet igaz barátja, most töltötte be 25 éves szolgálati jubileumát. E kedves ünnep alkalmából a társulat elnöksége küldöttségileg kereste fel dr. Némethy Károlyt, hogy őt üdvözölje és a magyar iparművészet iránt mindenkor tanusított szeretetéért és támogatásáért köszönetét fejezze ki neki. A társulat ügyvezető alelnöke meleghangú beszéd kíséretében nyujtotta át neki az elnökség ajándékát, egy művészi kivitelű ezüsttálat, amelyet Hodina A. Mihály ötvösművész készített, kérve, hogy a jövőben is tartsa meg szeretetében a magyar iparművészeket és támogassa továbbra is társulatunk munkásságát. Dr. Némethy Károly meghatottan köszönte meg a figyelmet és rámutatott arra a hatalmas fellendülésre, amely a társulat munkássága következtében minden vonalon tapasztalható. „A magam részéről és a magam hatáskörében a jövőben is a legnagyobb szeretettel és örömmel fogom támogatni a társulat nemes, kulturális törekvéseit" — mondotta a tanácsnok.

KORMÁNYZÓI ELISMERÉS. E folyóirat olvasói előtt ismeretesek azok az érdemek, melyeket Bodon Károly építőiparművész, az elmult év folyamán a helsinki-i magyar kiállítás felállításával és rendezésével szerzett. Örömmel olvastuk, hogy legfelsőbb helyen is méltányolták ezeket az érdemeket és Bodon Károly kormányzói elismerésben részesült. Velünk együtt bizonyára nagy megelégedéssel olvassák ezt iparművészeink körében is, ahol Bodonnak közel négy évtizedes értékes és csendes munkásságát, melynek jelentős része külföldi kiállításokra esett, mindig nagy szeretettel méltányolták.

STEINDL-CÉH. Az egykori építész nevével és az alapító, néhai Alpár Ignác szellemében még most is meghitt összejöveteleket tart a nagyrészt építészekből és műiparosokból álló Steindl-céh. Tagjai, dr. Hültl Dezső elnöklete alatt baráti körben ünneplik meg azokat, akik a magyar művészetnek vagy iparnak dicsőséget szereztek. Ilyen meleg ováció tárgya volt Seenger Béla kormányfőtanácsos, társulatunk alelnöke, valamint Telcs Ede és Berán Lajos, a két kiváló művész, akiket számos felköszöntőben ünnepeltek a Steindl-céh tagjai.

AZ ÚJ KERESZTÉNY SÍREMLÉKRŐL. Mülheim an der Ruhrban nemrég katolikus egyházművészeti kongresszus volt, melyen sok szó esett az egyházművészeteknek mult századbeli hanyatlásáról. Ezzel a témakörrel kapcsolatban dr. Hoff nyugalmazott múzeumigazgató a temetőművészet mai kívánalmairól tartott előadást. A sírkert és a sírkövek egyaránt azt a tájékozatlanságot tüntetik fel — mondta dr. Hoff — amely általában is jellemzi az embereket a halállal szemben való viselkedésükben. Sivár összevisszaság van a temetőkben mindenfelé. A halálban, a pihenésben való közösség ma már legfeljebb a falusi temetőkben, vagy a plébániatemplom körüli dombon jut kifejezésre, de nem a nagyvárosok távoli temetőiben. A katonatemetőkben is érvényesül ez a sírkeresztek egyformasága révén. Így pl. Hannoverben van egy mintaszerű temető, egyforma kövekkel és sírlapokkal. De mégha nincs is a sírok egyöntetűsége keresztülvíve, akkor is lehetne a nagyvonalú elrendezéssel művészies összbenyomást kelteni. Utalt még az előadó arra is, hogy a temetési szertartások, a halottas kocsi (mely a régi fejedelmi pompát utánozza), a ravatali dísz, mindez a barokk-stílus hagyatéka s az ami azon időben hív kifejezése volt a korszellemnek, ma inkább csak a jelenkornak szánalmas gyengeségét bizonyítja, mert nem találja meg a saját kifejező formáit a halál méltósága számára. N.

A FŐVÁROSI MŰEMLÉKEK SORSA. Mostanában az újságokban hadakozó cikkek egész sora jelent meg vélt vagy valóságos műemlékrombolók ellen, akik „le akarják bontatni fővárosunk olyan szépségeit, melyek történelmi és esztétikai jellege kétségtelen". A Citadella volt ezeknek a vaktüzeléseknek célpontja, melyet, mint a multban is, állandóan láthatatlan „vandálok" ellen védenek a túlbuzgó újságcikkek. Az igazság pedig ebben a kérdésben az, hogy a főváros városfejlesztési

készültek. A hajó felett alacsony fa fedélszerkezet van, horganyzott vaslemez héjjalással.

A bejárat melletti fülkékben egyik oldalt a Madonna-oltár, másik oldalán gyóntatószék.

A belső falfelület két rétegben felhordott durva vakolással készült, tiszta fehérre lemeszelve. A padlóburkolat, éppúgy a szentélylépcsők sötétbarna színű klinkertéglából. A padok ébenfa fekete színűre pácolt tölgyfából ; hasonló fekete színűek a szószék és az énekkarzat mellvédjét lezáró könyöklők is.

Az épület belsejében lévő összes felszerelések és berendezési tárgyak egységesen terveztettek meg, így az oltár, a padok, gyóntatószék, keresztelő-medence, sekrestyeajtó melletti csengő, örökmécses, gyertyatartók, stb.

A mesterséges megvilágítás az oldalfalakon körülbelül 2.50 méter padló feletti magasságban elhelyezett opál falikarokkal történik ; készültek ezenkívül egyes helyeken rejtett fényforrások. A mennyezetről lelógó csillárok nem készültek, mert ezek zavarták volna a templom súlypontjára, vagyis az oltár mögötti feszületre való rálátást akár nappali, akár esteli, vagyis meggyujtott állapotban, mely utóbbi esetben ezenkívül még vakítottak is volna ; míg az ablakok között elhelyezett egyszerű formájú lámpatestek nyugodt, egyenletes fényt adnak, amely a mögöttük lévő fehér falról kellemesen reflektálódik, bőségesen megvilágítva a templomteret ; amellett viszonylag alacsony elhelyezésüknél fogva jól rávilágítanak a padokra is, úgy, hogy még a legtávolabb eső ülőhelyeken is jól lehet látni és olvasni.

A külső homlokzat síma falsíkjai különlegesen plasztikus texturájú kőporos vakolattal készültek, olymódon, hogy a felhordott vakolaton vakolóléccel utasítás szerint bordázatok lettek beleszántva.

A torony sisakja vasbetonvázból áll és vörösrézzel vonatott be. A sisak oszlopai között fatokokban 8 mm vastag üveglemezekből készült zsaluzat foglaltatik, azért, hogy a sisak belsejében lévő és egymás felett elhelyezett 4 darab harang kívülről látható legyen, ami főként akkor ad érdekes képet, ha a harangok mozgásban vannak. A hang az üvegzsaluk között éppoly jól széjjelterjed, mint az általában használatos deszkazsalulevelek között és az üveglemezeknél netán várható mellékrezgések nem észlelhetők.

A templomnak úgy külsejében, mint belsejében látható egyszerű és puritán kiképzése nem elsősorban az anyagi eszközök korlátolt volta miatt készült, hanem azért, mert ebben a keresetlen felfogásban illett a legjobban a környező falu és vidék képébe, valamint azért, mert több lelket lehet megéreztetni egyszerű eszközökkel, mint gazdag és mesterkélt módokon.

A templom belsejének szobrászi kiképzését minden egyes részletében Ohmann Béla szobrászművész

Illusztráció. Buday György fametszete.

készítette, minden darabjában mesterművet szolgáltatva, éspedig : a főoltár feletti nagy feszületet, amely hársfából készült, enyhén színezve ; a szószékkel átellenben lévő falon elhelyezett Madonnát, szintén fából faragva, élénkebb színezéssel ; az ablakok között lévő 14 stációt, terrakottából égetve, ötletes keresztalakú körvonalakban ; a bejárat melletti Szent Antal-szobrot, végül a bejárat melletti fülkében lévő Mária-reliefet az ottani mellékoltár felett.

A templom belsejének egysége, úgy a belső felszerelési tárgyak, mint a plasztikai kiképzés során mondhatni ideális zavartalanságban biztosíttatott, ami elsősorban a templom haladószellemű és a művészi igényekkel szemben követésreméltóan fogékony plébánosának, Varga Bélának az érdeme, aki lehetővé tette, hogy a templom belsejének összes felszerelési és díszítési tárgyai, annak dacára, hogy azok nem egyszerre, hanem az évek során esetenkint jelentkező áldozatkész hívők adományaiból folyamatosan szereztettek be, minden egyes esetben pontosan a tervező építész intencióinak figyelembevételével és a vele együttműködő szobrászművész közreműködésével készültek és így semmi diszharmóniát keltő gesztus a templomba be nem jutott.

Hasonló elismerés illeti az adakozókat, akik minden alkalommal készséggel követték a mi irányításunkat.

Meg kell még emlékeznem a külsőben, a bejárat mentén lévő nyolc darab szép reliefről (Krisztus és a hét szentség), amelyeket Wilt Tibor szobrász-művész készített.

Dr. KOTSIS IVÁN

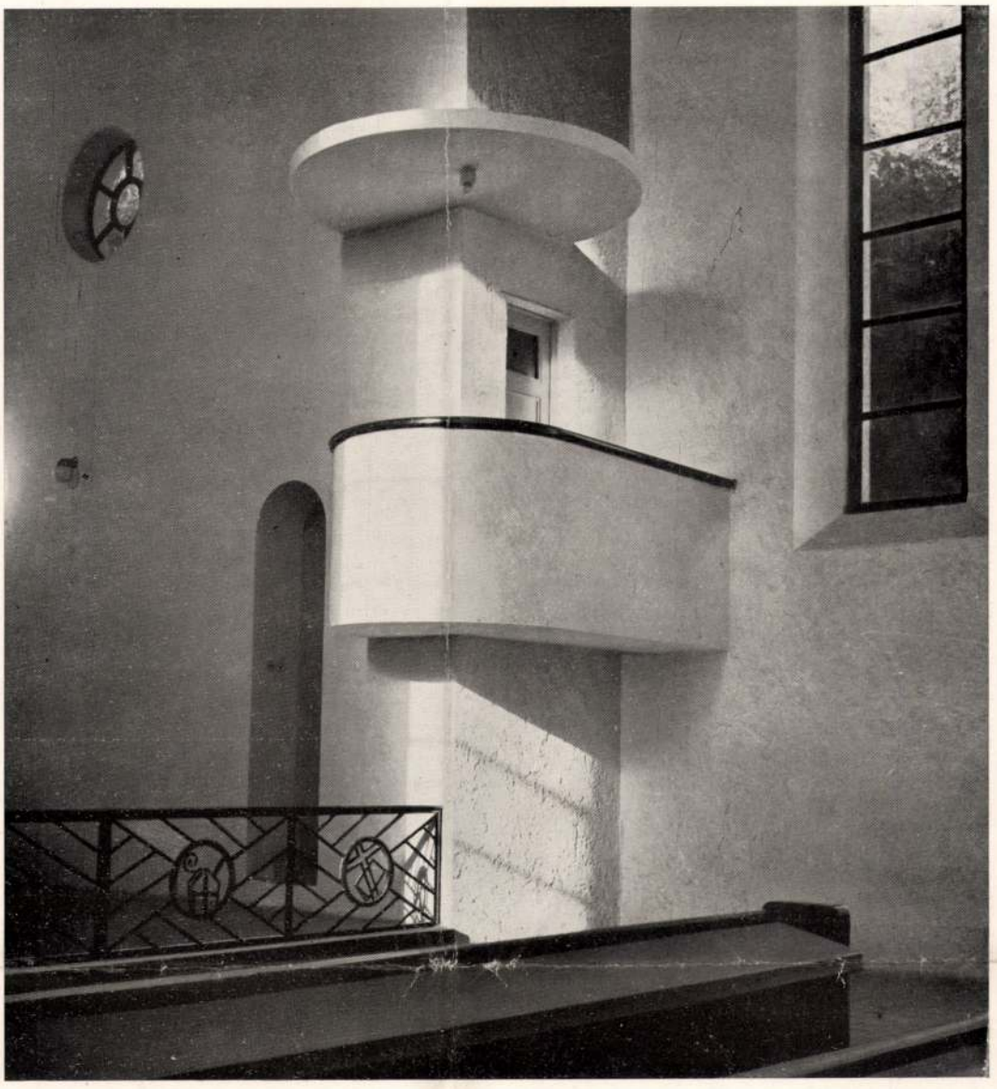

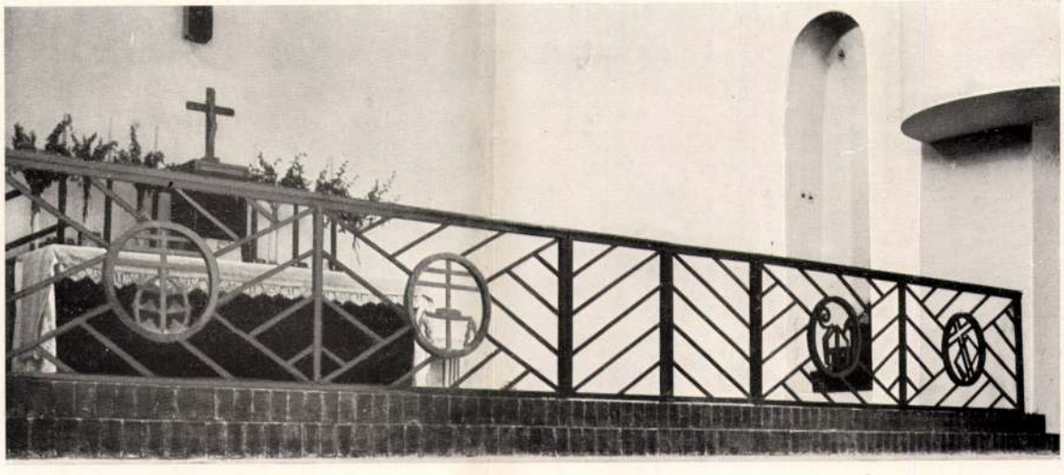

Részletek a balatonboglári római katholikus templomból. Fent: Szószék. Lent: Szentélyrács. Kotsis Iván tervei. Details aus der römisch-katholischen Kirche in Balatonboglár. Oben: Kanzel. Unten: Gitter des Allerheiligsten. Entwürfe von Iván Kotsis. — Details from the rom. cath. church in Balatonboglár. Above: pulpit. Below: railing of sanctuary. Designed by Iván Kotsis.

A balatonboglári r. kath. templom homlokzata. Tervezte Kotsis Iván. — Façade der römisch-katholischen Kirche in Balatonboglár. Entwurf von Iván Kotsis. — Façade of the rom. cath. church in Balatonboglár. Designed by Iván Kotsis.

De e szomorú időkből is kimagaslik a Magyar Iparművészet két monumentális szép száma. Egyik az Erzsébet-emlékmű-pályázat magas színvonaláról tanuskodik (1916), a másik a húsz évvel ezelőtt lefolyt IV. Károly király koronázását körülvevő művészet emlékfüzete. Szablya János számolt itt be a koronázás áhítatos mozzanatairól, kiemelve gróf Bánffy Miklós szerencsés kezű rendezését és ízlését. Ugyanebben az évben (1917) Szablya Frischauf Ferenc egyházművészeti és liturgikus iparművészeti tevékenységét ismertette hosszabb tanulmányban a korán elköltözött Margitay Ernő.

De már ekkor, a háború két utolsó évében feltűnően észrevehető a folyóirat szűkebbre mért terjedelme és az anyagi leromlás sok egyéb külsősége.

Szakítsuk meg itt e krónika folyását az emlékezés néhány percével azok egyénisége felé fordulva, akik ez években a Magyar Iparművészet szerkesztőszobáiból örökre eltávoztak.

1910-ben Fittler Kamill, folyóiratunk első szerkesztője húnyt el ötvenhét éves korában. Zürichben szerezte meg építészeti oklevelét, Párizsban tanult tovább, idehaza pedig mint építész tevékenykedett, amíg 1896-ban az Iparművészeti Iskola élére nem állították. Sokoldalú képességeivel, kedves, joviális egyéniségével, sikerült ezt az iskolát magas színvonalra emelnie.

1910-től kezdve tehát Györgyi Kálmán egyedül végezte társulati nehéz elfoglaltsága mellett a folyóirat szerkesztésének munkáját. Körülbelül 1912 táján lett munkatársává, majd segédszerkesztővé a fiatal, nagyképzettségű Sztrakoniczky Károly dr. Az akkor már ismertnevű esztétikus, a Szépművészeti Múzeum tisztviselőkarának egyik reménysége, csupa frisseséget, aktuális érdeklődést vitt a szerkesztőség életébe. Tragikus halála, mely az orosz csatatéren, huszonhat éves korában fosztott meg tőle, mélységes bánatot és pótolhatatlan űrt hagyott maga után mindenfelé, elsősorban pedig a Magyar Iparművészet szerkesztőségében.

Tudjuk, hogy mily nehéz válságok évei következtek még jó sokáig ezután szerencsétlen nemzetünkre. A Magyar Iparművészet elsorvadt és hovatovább már képek nélkül, évi négy, sőt két szürke számmal, apró krónikák beszámolóival küzködött a gyász és közöny tengerében.

De szilárdan állt őrhelyén néhány munkatársával a kipróbált és törhetetlen szerkesztő.

A romokból új élet fakad

Mi tartotta a folyóiratban a lelket? Elsősorban és főként szerkesztőjének mély, szinte vallásos optimizmusa. Az a nemes lelkület, mely nem csüggedt a társadalmi és gazdasági összeomlások idején és spirituális hitének egébe emelkedett akkor is, mikor legjobb barátaitól fosztotta meg a Végzet. Az 1920-as évben Fieber Henrikről, a jeles egyházművészeti íróról és munkatársról írt nekrológot a folyóiratba Kriesch Aladár s még ugyanabban az évben az ő halálát parentálja el Márkus László emelkedett szavakkal: „Krieschnek is nagy szerencséje volt és nekünk is szerencsénk volt, hogy ő Kalotaszeg zárt kis világába talált. Ott lelkével megtelepülvén, az ottani kövekből és fákból építette meg házát és az ottani virágokat ültette kertjébe."

Egy tündöklő és fájdalmas világ tünt el és az, amely utána következett, csak igen lassan jelent meg a világtörténelem forgószínpadán.

Lassan bár, de mégis újra felderengenek a Magyar Iparművészet lapjai is. 1923-tól újra képes oldalak, pár kiállítás (Monza 1923, Lipótvárosi kaszinóban társulatunk lakáskiállítása 1923), a magyaros formák szeretetének és a finom ízlésnek életakaratáról számolnak be.

A lakások problémája — az újjáépülő társadalom legsürgősebb feladatai közé tartozik. Egész sor kisebb-nagyobb tanulmány foglalkozik ezzel a korszerű kérdéssel (Nádai Pál, Kozma Lajos 1926-ban) és az 1927-es évfolyamban Elek Artur nagy megnyitó cikke rámutat azokra a hatósági feladatokra is, melyekkel az iparművészeti tevékenységet meg lehet indítani. Házak, szobrok, homlokzatok művészi renoválása, vidéki egyetemi épületek emelése, hivatalszobák berendezése, az utcák esztétikájának javítása, vaskorlátok, vasból való pavillonok ízléses tervezése s más ily programmpontok várnak megvalósításra Elek tanuságtétele szerint.

A fejlődés hullámvonala túl volt a mélyponton. A következő évben már újra hat füzet jut a Magyar Iparművészet olvasóinak évente és a tartalmas lüktető életről tesz bizonyságot, mikor a külföldi kiállítások mellett az itthoni művészek tevékenységéről ad bőséges szemléltetést. Végh Gyula a könyvművészetről írt több cikket, más számokban Lechner Jenő, Moiret Ödön, Finta Sándor, Molnár Farkas és Vágó József munkásságával ismerkedünk meg.

S ugyanekkor, mikor folyóiratában a dísztelen lakásról, az új utcaképről, a technika és az új otthon összefüggéseiről irat korszerű cikkeket a szerkesztő, ő maga szíve régi vágyának engedve kiadja Czakó Elemérrel együtt szerkesztett szép képes könyvét „A magyaros ízlésről" (1929).

Mintha csak szellemi végrendelete lett volna ez a könyv a magyar népszellem e melegszívű barátjának, alig pár hónappal könyve megjelenése után, elköltözött Györgyi is régi, hűséges barátai után. Mikor négy évvel később az Iparművészeti Társulat gyönyörű kiállítással és egy emlékünnepséggel áldozott nemes szellemének, e sorok írója pregnáns rövidséggel igyekezett összefoglalni mellszobrának feliratát. „Györgyi Kálmán meghalt egy csodálatosan összhangzatos életnek alkonyán. Hetven éves létének csaknem félszázadát a zsendülő fiatal lelkek virágos kertjében töltötte, szépségekkel itatta át az ifjúságot. Harmincöt évet az Országos Magyar Iparművészeti Társulat élén állva arra szentelt, hogy becsületesen fejlessze tovább korunk szellemében a magyar iparművészet hagyományait. Nagy eszmények csendes úttörője volt."

Akik munkatársai s barátai közül még életben maradtak, legjobban tudják értékelni, mit jelentett egyénisége a magyar művészi kultúra kifinomításában.

Veszteségünk pedig csak nagyon nehezen volt pótolható. Mint a társulatunk vezetésében, úgy e folyóiratnak szerkesztésében is csak többszörös

zökkenők után lehetett a végleges nyugalmat és folytonosságot biztosítani.

A szerkesztés új korszaka

Különös kedvezése a Sorsnak, hogy éppen a legsúlyosabb személyi válság idején a folyóirat szerkesztése — habár átmenetileg is — kipróbált kézbe került: Czakó Elemér dr. gondjaiba. Széleskörű tudása, kifinomult ízlése meglátszik azon a féléves szerkesztői munkán is, mely a régi szellemnek folytatása mellett új, érdekes számokkal gazdagította a folyóirat köteteit.

Az 1930-as év második felétől kezdve új gondozó veszi kezébe a Magyar Iparművészet sorsát: Szablya Frischauf Ferenc, a jelenlegi szerkesztő.

Ez az évfolyam egyébként már dús és szép tartalmú számokkal kedveskedett újból az olvasóknak.

Előtérbe került újra a magyaros építészet és a népies iparművészet, melyről egész sereg érdekes cikk jelent meg Bátky Zsigmond, Háry Gyula, Kárpáti Aurél és Kertész K. Róbert tollából. Ugyanennek az évfolyamnak nagyon sikerült száma az, mely a félszázados Iparművészeti Iskola nagyszabású kiállítását mutatta be, míg a következő évben Györgyi Dénes szép architektúráját a debreceni Déry-Múzeum, az 1932-ik évben pedig a „Szegedi Fogadalmi-templom"-szám emelkedik ki az aktualitások sorából.

Ennek a maradandó értékű számnak tanulmányait gr. Klebelsberg Kunó hangulatos cikke nyitotta meg, a szép képek szövegoldalait azonkívül Kertész K. Róbert, Ybl Ervin és Szőnyi Ottó fejtegetései tették gazdagabbá. Szomorú érdekessége még e számnak, hogy az egyúttal a Templom-tér jeles építészének, Rerrich Bélának szentelt búcsuztatót is közli.

Az új szerkesztés is tartja magát a közel félszázados tradícióhoz, melynek a sokoldalúság, a nemzeti hagyományok ápolása és a világszerte áramló törekvések hű tolmácsolása volt a zsinórmértéke.

Innen van, hogy ugyanakkor, mikor a népművészet a legszélesebb keretben és az erdélyi műkincsek a legbehatóbb méltatásban kerülnek bemutatásra (1931), ugyancsak érdekes cikkek sorakoznak fel az amerikai luxusszobákról, csőbútorokról, fotomontázsról, álarcokról stb., stb. A különleges számok között maradandó értékű két szép modern magyar grafikai szám (1930 és 1932), melyekben az utolsó két évtized művészi grafikájának történetét nagyon szemléltető módon pergeti le e tanulmányok írója: Rosner Károly.

A legutóbbi két évfolyam a hazai és külföldi kiállítások gazdag tartalmából merít. Ugyanakkor éber figyelemmel kíséri a technikai, a színpadművészeti s a művészi nevelési problémák új alakulását is. Mint a társulati életnek messze világító ünnepi monumentuma, úgy tör fel ebből a keretből a jubileumi lakáskiállítást bemutató gazdag szám.

Az új szerkesztés tehát, ha lehet, még szélesebb keretekben akarja a hagyományos szellemet ébrentartani. Erre vall az is, hogy az 1935. évfolyam óta külön divat-melléklettel gazdagodott a Magyar Iparművészet, a Muskátli bekapcsolódásával. Szerencsés együttműködése ez a folyóirat a mai magyar öltözködési törekvésnek, mely 1934-ben indult el a TESz köréből és annak a népies minták nyomán haladó női rajz- és kézimunka-kultúrának, melyet az állami nőipariskola gondos szeretettel űz évtizedek óta. Jelenleg a Muskátli szerkesztését és ezen iskola igazgatását Spolarich László irányítja egy sereg jeles tanár és tanárnő közreműködésével.

*

A film lepergett és ha egy-két helyen vannak is felhős, borús kockái, a négy évtizedes történetnek csak ragyogó lapjai maradnak meg az emlékezetben. A magyar szellemi életnek történetében ezt a sok szép kötetet külön polc illeti meg, külön becsülés, külön hála, hiszen egy nemzetnek és nemzedéknek csinosodását szolgálta és szolgálja törhetetlen akaraterővel.

NÁDAI PÁL

A BALATONBOGLÁRI RÓMAI KATHOLIKUS TEMPLOM

A templom részben a község állandó lakói, részben a fürdőtelep nyaralói részére épült; elhelyezése olyan, hogy mindkét helyről könnyen hozzáférhető. Lankás domboldalon áll, alulról lejtővel, illetve lépcsőkkel megközelíthetően. A templom előtt az országzászló-tér, melynek révén az épületre széles rálátás nyílik.

A templom alapelrendezése egyhajós tagolatlan, vízszintes lefedésű tér, körülbelül 600 főnyi befogadóképességgel; mellette az építménnyel összekapcsolva, de különállóan lealapozva a harangtorony.

A templomtér szélessége 10 méter; szerkezeti vázát vasbeton pillérek és ezeket a mennyezet magasságában összekötő vasbeton bordák képezik, vagyis keretrendszerek készültek, ami azért volt szükséges, hogy a 10 méter magas építmény szélnyomás ellen biztosítva legyen. A vasbeton pilléreket belső felületükön átmenő téglasorok burkolják, nehogy a téglától eltérő hővezetésük folytán azon mentén a templom belsejében pára csapódjék le.

A vasbeton bordákat hosszanti irányú tölgyfa gerendák hidalják át, melyek sötét színűre pácoltak. Ezeken természetes színben meghagyott kovaföldlemezek fekszenek, melyek egyben szigetelik a templombelsőt a tetőtér felől hideg és meleg ellen, valamint akusztikailag is jól beváltak. A kovaföldlemezek szélein az ott kiadódó mezők mentén téglavörös színűre mázolt hézagtakaró keretlécek

MAI TEMPLOMOK

Írta BIERBAUER VIRGIL

A katolikus egyház szellemének egyik nagy csodája, hogy változhatatlan sarkalatos hitelvei az európai művészetnek változatos fejlődése során miként öltöttek mindig új és új építészi alakot. A kezdet kezdetén az ősi egyház bevonult a rómaiak építette bazilikákba és azokat a maga szellemének olyan örök érvényűnek látszó kifejezőivé tudta átalakítani, amilyennek ma is látjuk, például a ravennai Santa Maria in Classe-t, — s a velencei San Marco csodálatos ékszerszekrényében magáévá tudta tenni később Bizánc építő- és díszítőművészetét. Ez a szellem csaknem ugyanakkor megteremtette a korai román bazilikák isten-kereső komorságát, amiből azután szinte logikusan fejlődött ki francia földön a korai gótika racionalizmusa, hogy azután újra misztikummá váljék: a színes üvegablakon átszűrt fények csodájává... A templomok változó formanyelve mindig ugyanazokat a hitelveket hirdeti, akkor is, amikor a renaissance a maga építészetének szintaxisát a római építészet maradványainak felismeréséből formálja, vagy amikor Michelangelo kezén ez az első klasszicizmus a barokk lázas vallási lendületében a Tridentinum szenvedélyének jegyében új misztícizmusnak világát szüli meg. A keresztény építészetben két évezreden keresztül szüntelen megismétlődik a Pünkösd csodája: amikor az apostolok 40 nyelven szóltak, bárcsak anyanyelvüket beszélték.

A XIX. század a történelembe visszanéző beállítottságával elcsodálkozik e formagazdagságon s a látvány pompájának hatása alatt gyávává lesz, elveszti művészeti önbizalmát: lehet-e még új formát alkotni, nem helyesebb-e a múlt útjait követni, a múlt formái között válogatni? Művészettörténetünk megalapozója, Henszlman Imre le is írja: «Szinte lehetetlen már olyan homlokzatot feltalálni, amelynek berendezése és alapja egy régihez ne hasonlítana». És Európa-szerte egyedül csak gróf Széchényi István meri kimondani: «mily szemtelenség néhány száz vagy ezer évvel előbb bizonyos szabályokat állítani fel a jövő számára, vagy inkább még míly gyávaság íly szabályok rabja sőt bolondja lenni örökleg. Győzzön az ok, csak az ok, de a régiség és még kevésbbé az a nimbus, melyet csalbölcsek saját sötét céljuk, vagy világos hiúságuk elburkolásuk véggett szoktak a régiség körül terjeszteni». (Pesti Por és Sár). Csoda-e, hogy kisebb szellemek, nálunk és világszerte, az építészeti mult utánzásának egyedül üdvözítő mivoltát hirdetik, s mivel tekintélyes erőkkel birtak —, azok akik másképpen gondolkoztak, akik a keresztény építészet örökké megújhodó multját élesebben látták, némaságra, tétlenségre ítélt különcök maradtak sokáig. De amikor a világháború után az építészeti megújhodás világszerte diadalmaskodott, és az építészet terén a múlt században uralkodó ortodoxia megtört, néhány bátorszellemű építőművész hozzá hasonló merészebb gondolkodású egyházi építtetővel karöltve újszellemű templomokat kezdett építeni.

Talán az elsők egyike volt August Perret, — aki már a XX. század első éveiben hívője és szerelmese volt a vasbeton építésnek, — aki mikor 1922 körül Páris egyik munkásnegyedében templomot építhetett, megépíttette az első katolikus templomot, amely éppúgy saját korának lelkületében, saját korának anyagaival fejezte ki a római egyház hitét, mint egykoron az Ile de France első gótikus katedrálisai. S mint a gót katedrálisokat, mint a párisi Cité Sainte Chapelle-jét, ezt a szerény templomot is át-meg átszövi a Nap istenalkotta fényorgonájának örök melódiája. És a templom felszentelésekor Páris érseke joggal mondhatta el a zsoltár szavait: «Szeretem a te házad ékességét». Perret kezdeményezése nyomán világszerte új, mai és mégis katolikus templomok épültek, amelyek

A baseli Szent Antal-templom. Tervezte Karl Moser

FOTO SCHUCHMANN ZOLTÁN

Tükör 1938. május.

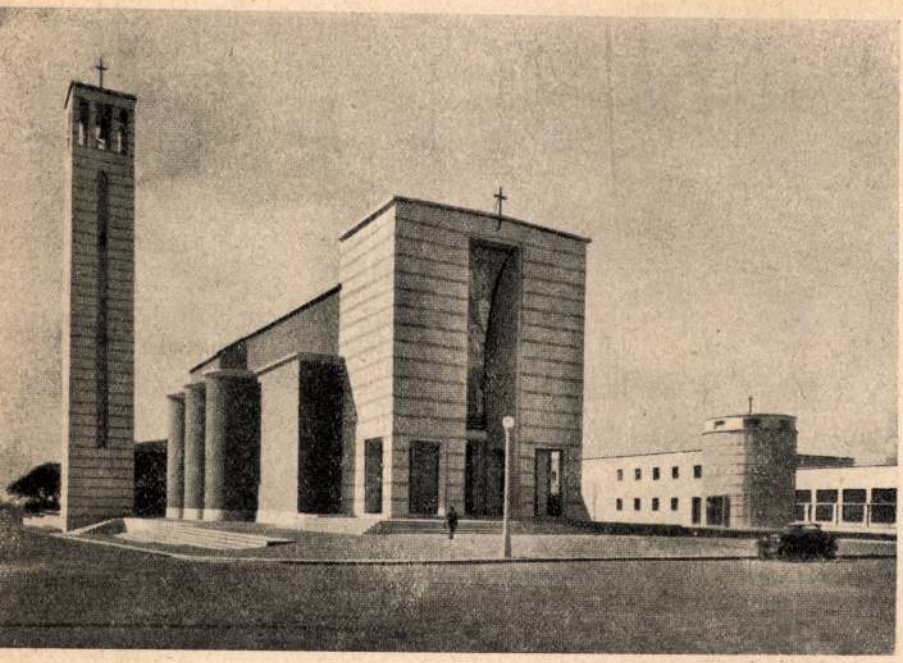

Sabandia temploma.
Tervezték Cancellotti
és Piccinato

A városmajori templom belseje.
Tervezte Arkay Bertalan
(Foto Belvárosi Fotomühely)

a ma nyelvén fejezik ki az örök eszmét. Vastag köteteket lehetne írni e fejlődésmenetről, állomásairól, művészeti eredményeiről.

Az új építészet nagy svájci apostola, Karl Moser, — úgy tetszik, a francia Perret hatása alatt, — ugyanazt tette, amit a nagy gótikus mesterek, amikor a kor anyagából, betonból és vasból, e két anyag belső tulajdonságai szerint építette fel Baselban 1926-ban az egyszerűségében megrendítően nagy Szent Antal templomot.

Érdekes megfigyelni az egyházi építészet megújhodásának hatását olyan mesterekre, akik lényüknél s neveltetésüknél fogva talán még erősebben benne gyökereznek a mult építészetében. Míg az új építészeti irányokon is változás esik : az újnak hatása alatt alapjában megváltozik a régihez való viszonyuk is, — nevezetesen az következik be, hogy míg régebben a mult megcsodált és követendő példáin elsősorban a részleteket látták, és önálló alkotásaik során elsősorban e részletek minél dúsabb halmozásában élték ki magukat, most — kétségtelenül az új irány hatása alatt, — meglátták az egyházi építészet nagy történelmi emlékeinek lényegét. E megfiatalodásnak s a lényeg felismerésének egyik legszebb példáját Albert Bosslet pfalzi építész adta néhány tucatnyi templomának

megalkotásakor. Művészetét jól tükrözi a Münster-Schwarzachban felépített nagy bencés apátsági templom, a mester egyik legutolsó alkotása, amely nyilvánvalón a rajnamenti székesegyházak építőművészeti hagyományait követi, viszont a formáknak olyan egyszerűsítésével, a külsőséges és járulékos díszítményekről való olyan lemondással, amely kifejezi építészetünk mai, a lényegesre törekvő és a mellékest elhanyagoló művészeti álláspontját. Ennek az építésznek életműve világosan magyarázza, hogy a régi templomok művészi értéke számunkra a nagy formákban, a tömegelrendezésben rejlik, s nem azokban a díszítő részletekben, amelyeknek valóságos kifejező tartalma annyira korhoz-kötött volt, hogy ma már csak tetszetős, de üres külsőséggé vált számunkra.

Amikor az olasz építészet fiatalsága Mussolini védőszárnya alatt Itáliában is diadalra viszi az új építészet hitvallását, egymásután jelentkeznek Itália történelmi értékekkel átitatott földjén az új építészet szellemében fogant templomok is, amelyek leváltották az ókeresztény, renaissance és barokkstílus-utánzatú templomoknak sorát. Ezek között talán az egyik legjellegzetesebb a Piccinato és Cancelotti tervei szerint Sabaudiában megépített templom, gazdag térplasztikájú, téglából rakott hajójával, márvánnyal borított előcsarnokával és harangtornyával, meg a különálló, hengeralakú keresztelőkápolnájával. A tervezők művészi célzata az volt, hogy az épület plasztikáját minél tisztább sztereometriában dolgozzák ki. Éppen ezért a művészi hatás lényegévé a formák és tömegek egyszerűségét tették, amelyet különösen a városházától a templom felé vezető utcáról jövet érezni. A felesleges és külsőséges, az épülettömbök lényegi formáihoz csak szinte utólagosan hozzáillesztett díszítményekről ugyancsak lemondtak és épp ezzel érték el a monumentalitás nem mindennapos mértékét.

A montmagny-i Szent Teréz-templom. Tervezte A. G. Perret

Vajjon az egész európai egyházi építészetet átjáró megújhodásból hogyan vette ki részét Magyarország, ahol a háború után évtizedekben igen nagy számmal épültek új templomok? Jól tudjuk, hogy a háború utáni esztétikai elmélet e téren is erősen érezteti a hatását: mint a profán középületek esetében, úgy az egyházi épületekében is, a hivatalos és közfelfogás szerint jóízlésű, becsületes felfogású úriember építész csak barokk, vagy neoklasszikus építészetet művelhetett, mert, úgy mondják «ez a magyar építészetnek két évszázados nemzeti hagyománya» Csodálatosképpen senki sem vetette fel határozottan azt a kérdést: hogyan lehetséges, hogy a hazánkban oly gazdag virágzásra jutott barokk építészetet, amely az országot pompásabbnál pompásabb templomokkal népesítette be, Győrtől Egerig, Nagyszombattól Temesvárig, leválthatta a klasszicizmus, továbbá hogyan történt, hogy, ha a stílusok örökre kötelezők, hogy a rokokó Eger kellős közepén Pyrker érsek Hild Józseffel egy hűvösen klasszicizáló templomot építtetett? Sőt hogy Migazzi váci püspök elődjének, Althan püspöknek barokk székesegyház-tervét — amelyet Pilgram Antal készített — félrevetette, és a francia Cannaval-lal megépíttette a klasszicizmus egyik korai magyar emlékét? Nem is szólván arról, hogy a Pollack Mihály klasszicisztikus műtermében nevelkedett Ybl Miklós az olasz gótikában fogant templomot emelt Fóton és pedig Pollack Mihály nagyszerű klasszicisztikus kastélyának tőszomszédságában, — hogy ugyanő néhány évtizeddel később a renaissance minden pompáját szétterítette a budapesti Szent István templomon. Tehát 150, sőt még 50 évvel ezelőtt nem volt illetlenség ellentétbe helyezkedni az előző kornak építészeti stílusával! Viszont a háború utáni magyar építészeknek csak a XVII.—XVIII. vagy XIX. század formanyelvén volt szabad a maguk művészi meggyőződését kifejezni. Vajjon csakugyan csak a mult nyelvén tehet a magyar építész tanúságot a maga vallásos meggyőződéséről?

Másfél évtizeden át megtámadhatatlan volt ez az álláspont, amelyet a közvélemény, az úgynevezett úriemberi gondolkodás és a hivatalos felfogás egyaránt táplált és támogatott. A 30-as évek kezdetén ez az álláspont kezdett meginogni, mert frisebb, fiatalabb és bátrabb lelkű, hívő építészek felvetették magukban ezeket a kérdéseket, egyrészt

A pasaréti-templom. Tervezte Rimanóczy Gyula
(Foto Seldner Zoltán)

mert nem voltak hajlandók az Isten és ember előtti maskara-játékra, másrészt mert erőt éreztek magukban arra, hogy hitüket a saját nyelvükön, tarka idegen tollak kölcsönvétele nélkül is kifejezzék. Tervek és rajzok jelentek meg, amelyek ez új utakról adtak számot, merész elgondolások, tanúság-tételek a hitről, a hit új nyelvéről. Így valósult meg elsőnek 1932—33-ban a második budapesti városmajori templom, Árkay Bertalan tervei nyomán, új építészetünk egyik legtisztább alkotása, egyházi építészetünk megújhodásának mérföldköve. Újnak, — sokak számára érthetetlenül újnak és merésznek tűnt ez a templom, amikor öt évvel ezelőtt felszentelték. De vajjon új-e? avagy nem inkább a keresztény templom ősi térszükségletének mai megvalósítása? Egyszerű nagy csarnok, amelyben minden pillantást magához vonz az eucharisztikus titkok oltára! Vajjon új-e az, hogy az építész minél több helyet kívánt biztosítani a vallás misztériumainak képszerű ábrázolására, a biblia pauperum megvalósítására? S vajjon annyira új-e, hogy e képeket a fénnyel íratja a templomtér oldalaira, és pedig üvegfestményekkel, melyeket mesterien alkotott meg Árkayné Sztéhló Lily? Ismételjük és hangsúlyozzuk, hogy mindez ősi hagyománya a keresztény templomépítésnek, sőt azt mondjuk, hogy ez az igazi hagyomány, nem pedig az, hogy a falakat teleragasztjuk majd félköríves román díszítményekkel, majd meg u. n. rokoko díszítményekkel, szalagfonatokkal, avagy nyugtalanul hajlongó lebernyegekkel. Meggyőződésünk szerint Árkay Bertalan követte az igazi hagyományt, s az ősi alapgondolatok megvalósítására felhasználta a mai építő technika minden eszközét, a vasbetonpillérek nyulánkságát, ami a látás szabadságát biztosítja minden hívő számára s megadta a roppant méretű ablakok lehetőségét. A betonnak újszerű, ötletes kezelése feleslegessé tette a falak vakolattal burkolását, a tufával kevert beton kőszerű jelleget ad a burkolatlan falnak. De Árkay Bertalan nemcsak alkalmazni tudta a mai szerkezeteket, hanem azokból új és érdekes formákat is tudott csiholni, a templom szövevényes egészében is, és a részletekben is, amelyeknek gazdag változatossága újra meg újra meglepi a szemlélőt. De legjobban jellemzi e művész munkáját a kérlelhetetlen művészi logika, amely egyetlen ponton sem volt hajlandó megalkudni a közönség ízlésével, egyetlen egyszer sem volt hajlandó apró kedvességekkel behízelegni magát a közönség szívébe. És valljuk meg, hogy ez nem mindennapos jelensége művészetünknek.

Azon az úton, amelyet a hamis hagyománytisztelet őserdejében Árkay vágott, egymásután törtek be kitűnő magyar építészek : Kotsis Iván megépítette az egyszerűségében oly megkapó balatonboglári templomot, amelyet különösen magyarnak érzünk ; Rimanóczy Gyula Budapesten a Pasaréti-út végére állította a Ferences templomot, amely szeretetreméltóságával nőtt a hívek seregének szívéhez és amely az árkádokkal a templomtesthez odafűzött karcsú tornyával rendkívül szerencsésen illeszkedik a városképbe, mert nemcsak hogy lezárja a Pasaréti utat és annak végén szimbolikus erővel mutat a magasba az egek Urához, hanem a hegyoldalba vezető Csévi-út minden kanyarodójáról is jól látható s a zöldelő dombokról, a Látóhegy erdőinek fenyvesei közül lenéző számára is állandóan érezteti Isten házának jelenlétét. Különös figyelmet érdemel az, hogy a templom szobrászi díszei igazi művészkezekből — Lőte Évától — erednek. Ebben is új jelenséget látunk : ahol mai szellemű építészek tervezik a templomot, érvényesíteni tudják azt az akaratukat, hogy a templom belsejébe ne kerüljenek kegyszer-kereskedők ipari cikkei, hanem igazi vallásos áhitatból fakadt művészi alkotások állíttassanak fel. Szontagh Pál Salgótarjában épített monumentális ferences templomot, s Körmendi Nándor egészen újszerű felfogású terve szerint Komáromban és Csornán építenek templomokat, amelyek arra lesznek hivatottak, hogy tanúságot tegyenek napjaink hitéről, aminthogy a mult hitének változó építészeti kifejezés formáiról ékesen beszél Ják apátsági temploma, Kassa dómja, Esztergom vörösmárvány kápolnája, Eger Minoritatemploma és az esztergomi várhegyre állított prímási székesegyház.

TELEKVÁLTOZÁSOK VÁROSTÖRTÉNETI JELENTŐSÉGE

DR GOSZTONYI GYULA

A történelmi szükségszerűség törvényei alapján kialakuló város legelemibb vízszintes vetületi alkotórésze a magántulajdonban lévő telek, amelynek különböző csoportjait a köztulajdont alkotó területek kapcsolják össze a várostérkép szerves egészévé. A városkép szempontjából tehát a telek a város területi eleme, mikor is a különböző méretű és alakú, köz- és magántulajdonban lévő telkek, térelemek összesége adja a város tulajdonjogi helyrajzi állapotát, az ezek beépítésére célzó kihasználási lehetőségek pedig a város háromdimenziós képét alakítják ki. A telkek magassági kihasználását a felépítés gyakorlati lehetőségeinek keretén belül, a telkek egymásközti viszonylatában jogszokások, törvények, szabályrendeletek, megállapodások szabályozzák.

A városkép szempontjából a kiindulópontot természetesen maga a telek, mint elemi térrész jelenti, a rajta létesült építmény ennek csupán függvénye, azaz mindenkor maga a kétdimenziós telek a sine qua non, az emberi birtoklás ősi tárgya, az életszükségletek kielégíthetésének elemi kerete. A telek, mint körülhatárolt, érzékelhető tárgyi valóság, emberi beavatkozás közvetlen eredményeként vált le a föld felszínének emberi célokra alkalmas területrészeiből, így mint emberi alkotás, szükségszerűen alá van vetve a változás emberi törvényének. A tudományos kutatómunka szempontjából az emberi alkotómunka és a következményeként létrejött telekváltozások viszonylatában a teljes kölcsönösség áll fenn, azaz ahogy az életszükségletek egyedi és közösségi biztosítására célzó emberi alkotótevékenység telekváltozásokat hoz létre, úgy minden érzékelhető telekváltozás bizonyos, jogi feltételekkel szabályozott emberi alkotótevékenységre vezethető vissza.

A városkép kialakulása, annak minden változása így emberi alkotómunka következménye, amely persze mindenkor az állandó és változó, természeti, azaz az emberen kívül álló adottságokhoz idomul. A kialakulás, illetve a változások mindenkori helyzetének reprodukcióját a megszerkesztett, pontos felmérések alapján készült várostérkép ábrázolja, amelyeknek különböző időpontokban készült sorozatai a térelemek szerint végrehajtott összehasonlítás alapján világosan mutatják be az egyes térelemek, telkek változásait. Még ha nem is ismerjük a változtató alkotótevékenység belső, történeti rúgóit, e folyamatos változásokból, alakulásokból bizonyos gyakorlati tapasztalatok segítségével módunk van visszakövetkeztetni azokra az okokra, amelyek a változásokat létrehozták, különösen akkor, ha gyakorlati adatok alapján megkíséreljük, hogy legalább is megközelítően kielemezzük a telekváltozások és emberi alkotótevékenység kapcsolatainak bizonyosan fennálló törvényszerűségeit, mert így lehetőség nyílik arra is, hogy bizonyos megközelítéssel visszaszerkesszünk, vagy interpoláljunk olyan várostérképeket, vagy térképrészleteket, amelyekről történeti adataink gyéren, vagy egyáltalában nem állanak rendelkezésünkre. Ezzel pedig alkalmunk nyílik arra, hogy megtalálva bizonyos helyrajzi változások nyomait, ezeknek megállapítható okaiból emberi megközelítéssel kitöltsünk olyan hézagokat, amelyek ott tátonganak várostörténeteink lapjain.[1]

A továbbiakban *Pécs* meglévő várostérképei alapján kíséreljük meg, hogy felkutassuk e törvényszerűségek nyomait. Szerencsére a török kor óta három évszázad egymást követő, részletes térképei állanak rendelkezésünkre, a magyar várostörténetnek éppen abból a kritikus kétszáz esztendejéből, amikor ősi magyar városok süllyedtek vissza a középkor homályába, hogy jelentéktelen falucskaként tengődjenek tovább, ugyanakkor a török hódoltság másfélszáz esztendeje után — jelentéktelen középkori telepek indultak külső és belső okok hatására nagyszerű virágzásnak. Pécs 1686-ban szabadult fel a török megszállás alól, ezt megelőzően az egykorú történetírók a város nagyságát Bécséhez hasonlították, a török pedig földi paradicsomnak nevezte, jelentősége tehát Szent István pécsi püspökségalapítása óta minden vitán felül áll. Eltekintve a tanulmányunk szempontjából jelentéktelen távlati képektől, metszetektől, Pécs első, műszaki értelemben vett térképét a XVII. század végén készíti el a minden bizonnyal Badeni Lajos visszafoglaló csapataiban szolgáló francia hadimérnök, *Haüy*. Ez a térkép feltünteti a város és vár akkori erődítményrendszerét, valamint a város teljes úthálózatát. (1. rajz a. ábra.) E térkép telekhatárokat még nem tüntet fel,[2] bár mondanunk is felesleges, hogy a török hódoltság alatt erősen polgáriasult Pécs belső telekrendszerének határai a visszafoglalás minden természetszerű pusztítása ellenére is megmaradtak és alapjául szolgáltak a következő évtizedek telepítéssel kapcsolatos birtokrendezésének. A török és magyar egykorú történetírók, a török kincstári defterek világot vetnek a török hódoltság köz- és magánbirtokrendszerére, amelyből a következő évszázadok telekrendszere folytatásként alakult ki, mert elképzelhetetlen, hogy a visszafoglalás és új rendezés a korábbi határokat teljesen megsemmisítette volna. A visszafoglalás utáni donációk, visszaperlések alapjait mindenkor a hódoltság előtti, vagy alatti birtoktestek alkotják, másrészt az 1723 körül készült telekkönyv számos adata olyan birtoktestet határoz meg, amelynek tulajdonosa, vagy ennek jogutódjai megállapíthatóan kétségtelenül a hódoltság idejéből származtatják birtokukat (Harambasa, Olajbeg vezetéknevű birtokosok stb.), bizonyos tehát, hogy a telekrendszer, amely azóta lényegében változatlanul megmaradt, legalább is fő vonásaiban éppúgy a törökkori, illetve az ezt megelőző középkori rendszer nyomait mutatja, mintahogy a Haüy által feltüntetett úthálózat is ebből az időszakból származik, feltétlenül középkori nyomvonalakon. A már említett 1723 körül készült telekkönyvet a város tanácsa készíttette ; e telekkönyv Pécs mai belvárosára vonatkozóan 1—454. helyszínrajzi szám alatt telkenkint meg-

[1] E tanulmány rövid vázlata Pécs város telekváltozásait részletesen tárgyaló tanulmányomnak, amely a belváros telektömbjeit dolgozza fel és a megállapítások részletes bizonyítékaira mutat rá, ennek alapján kísérli meg felvázolni Pécs hódoltság alatti és középkori várostérképét.

[2] *L. szerző:* A pécsi Szent Péter székesegyház eredete, 1939. tárgymutató szerint.

e tekintetben szembetűnők. Különben is a középületek korszerű elhelyezésére nem alkalmas az ilyenfajta kötöttség. Mennyivel helyesebb lett volna a telep egyik részén hosszabb lakótömböket építeni és azokat egyöntetűen összefoglalni, a középületeket pedig egy külön hangsúlyozott csoportelrendezésben megint csak együttesen elrendezni. Előnyös lett volna ez azért is, mert akkor mellettük ki lehetett volna alakítani egy, a forgalomtól elválasztó közkertet. Az iskolával és óvodával kapcsolatban hiányzik a közös udvar. A többi játszóteret kevésbbé zárt környezetben, inkább oldalt lehetett volna elhelyezni.

Az épülettömbök közel észak-déli irányúak. Igen rövidek és pavillonszerűen elaprózottak, ezért a közöttük kiadódó 1 : 1, illetőleg 1 : $1^3/_4$ légtérarányok megfelelőek. A választott sávos beépítési mód különben igen örvendetes haladás még az oly nehezen kiharcolt keretes beépítéssel szemben is (pl. Bocskai-úti fővárosi tömb). Itt is bebizonyult, hogy megfelelő alaprajzot csak megfelelő telken és beépítés mellett lehet kialakítani.

A két kelet-nyugati utca kialakítása sikerült, ellenben az észak-déli lakó-út és a telep nyugati felén fekvő tömbök közötti betekintés képei már igen zavarosak.

Szerencsés a lakóépületek azonos párkánymagassága és az egységes kerítés. Nem jelent előnyt ellenben az egyes lakóépület-típusok cserélgetése, valamint az egymás mellett álló, de azonos alaprajzi egységek formadíszének váltogatása sem. A tégla- és vakolatfelületek elaprózása a homlokzaton erőltetett hatást kelt. Szerintünk baj az, ha a vélt sivárság elkerülésére a döntőbizottságok a közület műszaki osztályait vagy a tervezőket ilyen eszközök használatára kényszerítik.

Az épületek alaprajzi elrendezései a megkívánt lakókonyhás (16 m²), két hálófülkés (16 m²), függőfolyosó nélküli, zártlépcsőházról nyíló típusnak igen ügyes és sokféle megoldását mutatják. Az alaprajzi rendszernek erre a kialakítására a műszaki részen túlmenő tényezők voltak döntőek.

A rendelkezésre álló korlátolt anyagi eszközök mellett az égető lakásszükséglet gyors kielégítése, a korábban elmulasztott városépítő- és szervező munka hiánya okozza az ilyen *video meliora proboque deteriora sequor* megoldás hibáit. Ilyen megoldások esetében, mint itt is, a tervezőknek nagyobb és nehezebb munkát kell végezniök a kielégítő eredményért, mintha egy nagyszabású egésznek csak a részletében dolgoznának és a város egészébe, illetve a közvetlen környezetbe illeszkedés tekintetében biztos városrendezési támpontok volnának adva, mert csak ezek biztosíthatják az általános elrendezés minden vonatkozású teljes összhangját.

Szalágyi Géza.

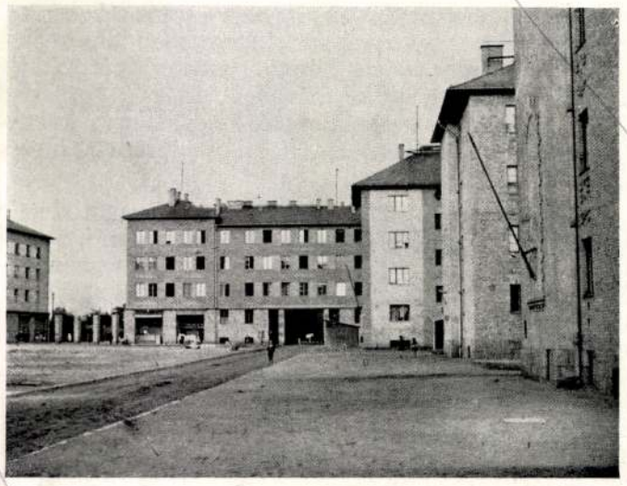

Kelet-nyugati utca képe a Pongrác-úti lezárással

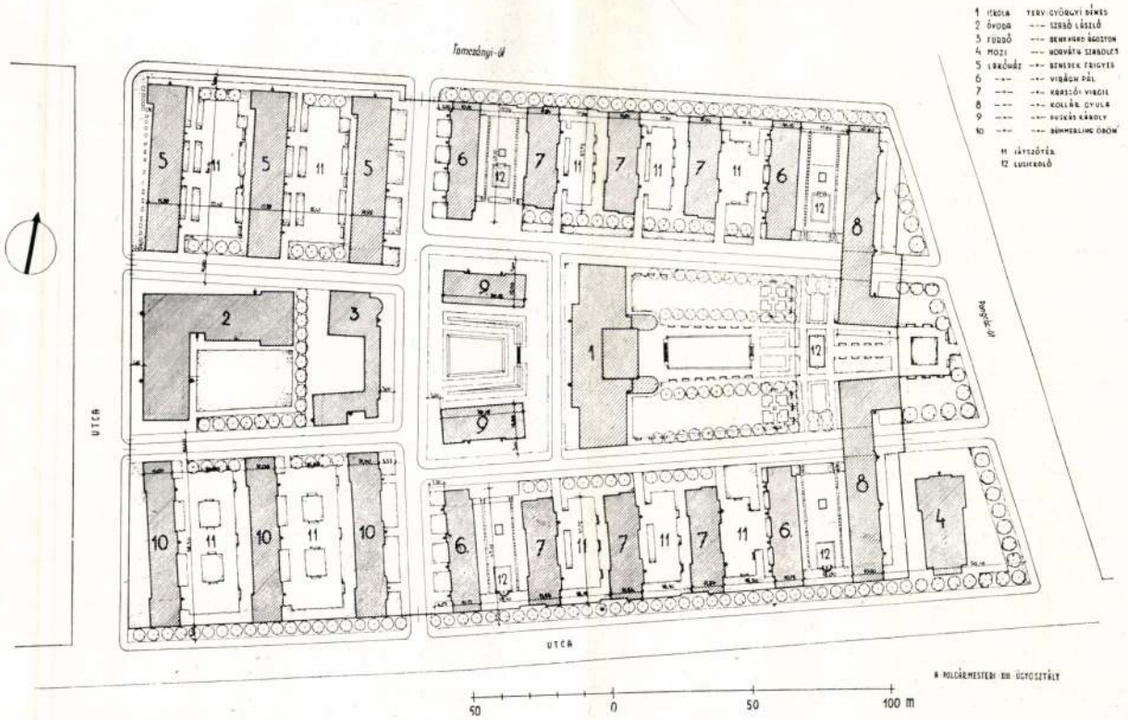

A Budapest X. ker. Tomcsányi- és Pongrác-úti lakótelep helyszínrajza, lépték 1 : 5000

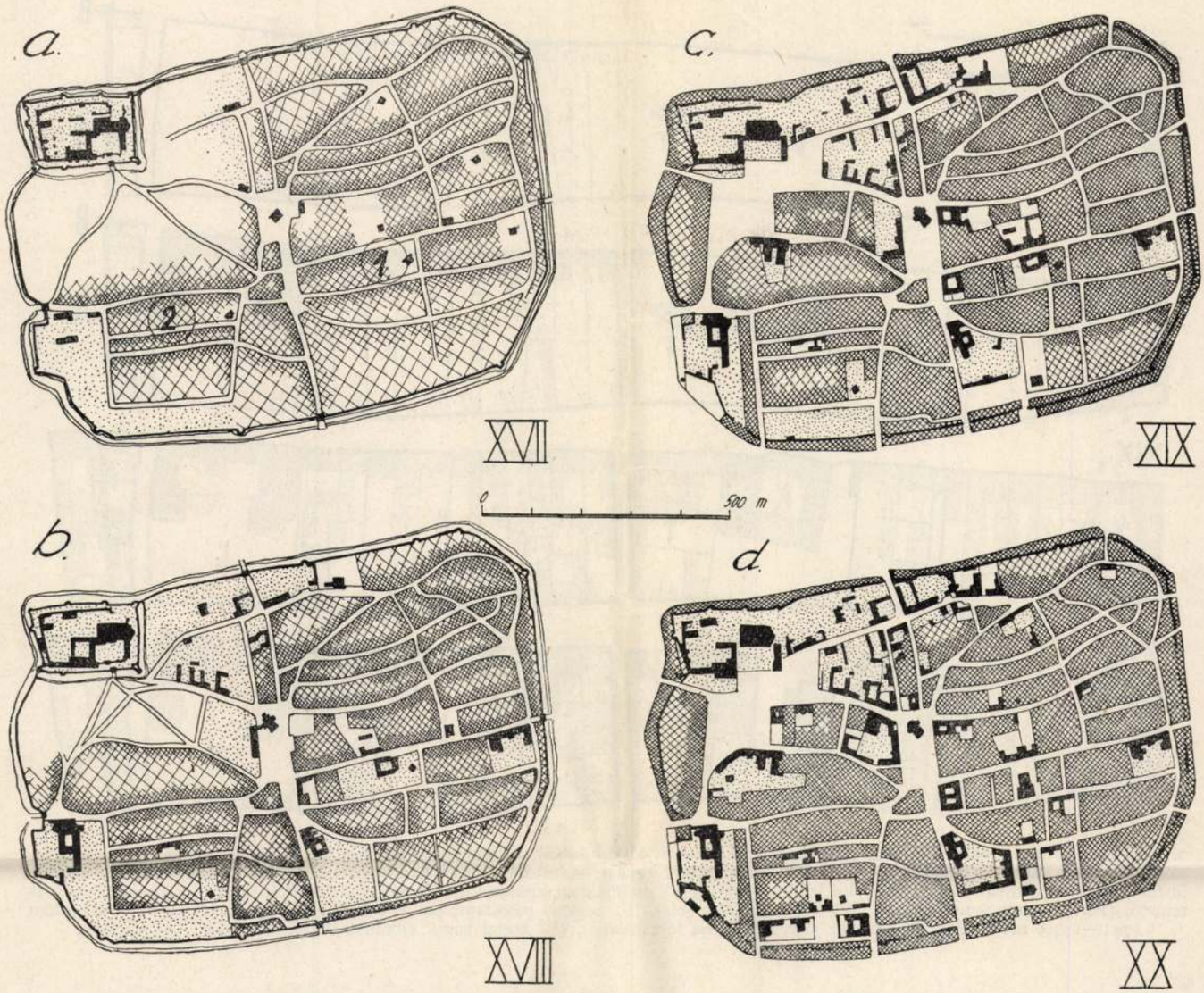

1. rajz. Pécs úthálózata és beépítési sűrűsége *a)* XVII. század végén Haüy várostérképe alapján (1. telektömb. l. 2. rajz, 2. telektömb l. 3. rajz), *b)* a XVIII. században az 1723. évi telekkönyv és 1777. évi várostérkép szerint, *c)* a XIX. században az 1865. évi várostérkép alapján, *d)* az 1913. évi felmérések és várostérkép szerint. A pontozott területek az egyház birtoktesteit jelzik, a fehér területek állami és városi közintézmények, társadalmi testületek telkeit.

nevezi az akkori telektulajdonosokat, közli a telkek főméreteit és megadja a telkek beépítését, gazdasági felosztását (ház, udvar, kert), valamint akkori állapotát (égett ház, puszta hely stb.). Mivel minden teleknél megnevezi az utcát, ahol a telek helyet foglal és megnevezi az érintkező szomszédtelkek tulajdonosait, a várostérkép megrajzolása különösebb nehézséget nem okoz.[3] A telekkönyv alapján megszerkesztett várostérkép úthálózata teljesen megfelel Haüy úthálózatának, leszámítva néhány jelentéktelen változást és bővűlést, de teljesen fedi az 1777-ben készült és telekhatárokat is feltüntető várostérkép rendszerét (1. rajz *b)* ábra). Ez utóbbi az azelőtt püspöki földesúri városnak szabad királyi városi rangra emelését megelőzőleg készült és két változatban ismeretes;[4] az egyik csupán az úthálózatot tünteti fel, a másik az egyes telektömbök felosztását és beépítését is. A sorrendben következő, ugyancsak pontos telekhatárokat és beépítést feltüntető várostérkép közel száz évvel később, 1865-ben készült műszaki szempontból a korszerű igényeknek teljesen megfelelő kivitelben (1. rajz *c)* ábra). Ezt követte 1913-ban a város nagyléptékű részletes és pontos felmérése,[5] amelynek alapján 1:1000 méretarányú szelvények készültek (1. rajz *d)* ábra). Ezek a szelvények szolgáltak vizsgálataim alapjául, ezekbe helyettesítettem be az 1865., 1777. és 1723. évi állapotot, hogy egységes alapon legyenek összehasonlíthatók (2. és 3. rajz).

A vizsgálatok eddigi eredményei röviden az alábbiakban foglalhatók össze.

[3] *Bárdos István:* Pécs régi német utcanevei, 1933. 16. és kk. lap. A telekkönyv Pécs szab. kir. város levéltárában. Itt fejezem ki köszönetemet dr. Vörös Márton főlevéltáros úrnak a telekkönyv tanulmányozhatásáért. A telekkönyv demográfiai adatait dr. Babics András dolgozza fel.

[4] Pécs szab. kir. város levéltárában Szőnyi Ottó másolata, az eredeti holléte ismeretlen.

[5] Pécs szab. kir. város mérnöki hivatalában.

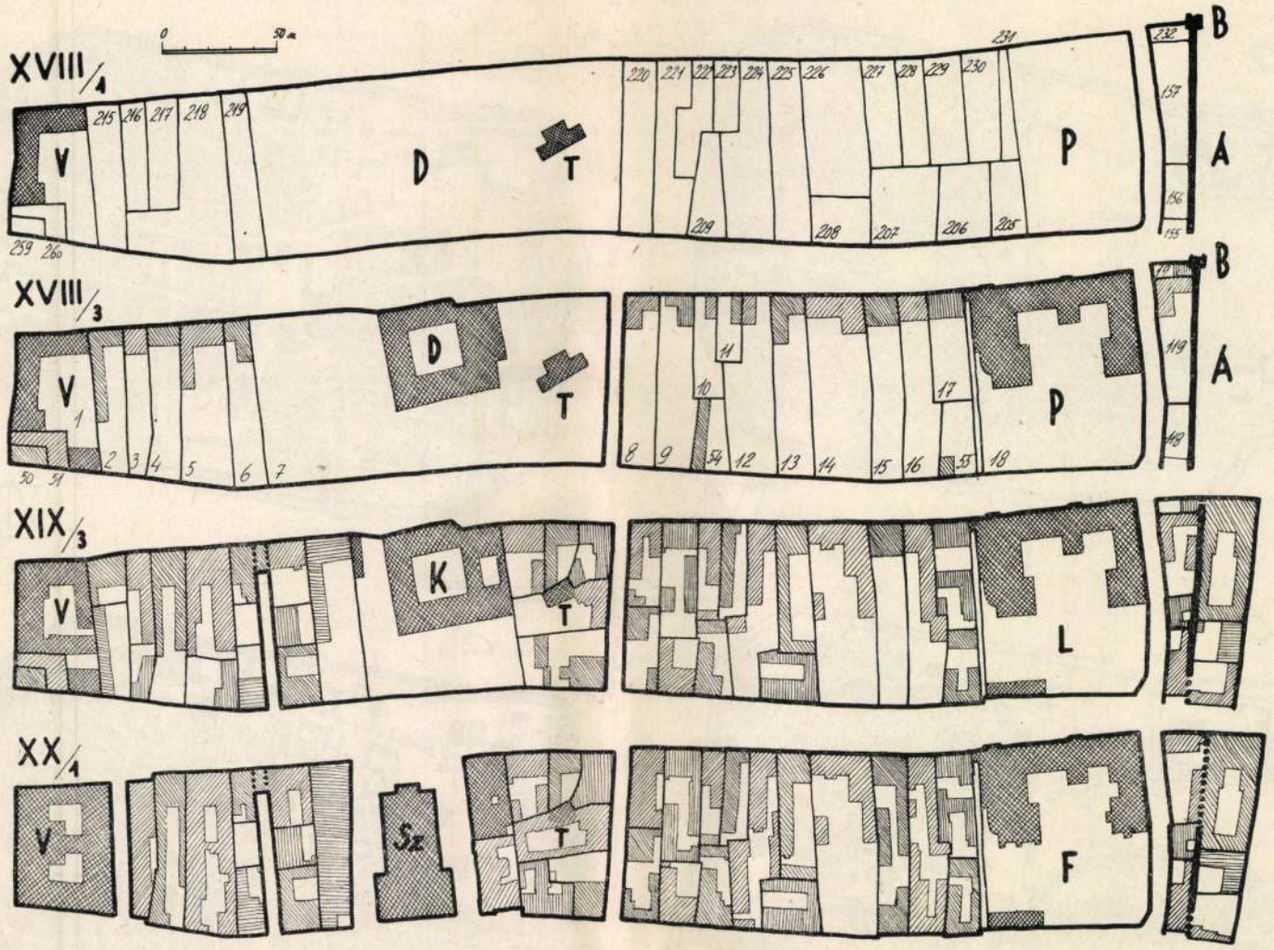

2. rajz. Az 1 a) rajz 1. telektömbjei a mai Király-, Lyceum-, Perczel-utcák és Széchenyi-tér között. (V) városi székház (török hódoltság után, majd 1831—32, végül 1907-ben), (D) domonkosok egykori kolostora és temploma (ép. 1726, majd 1782-től katonai nevelőintézet, 1852-től katonai kórház, ma színház, ép. 1893—95; a domonkostemplomot ma bérházzá alakították át), (T) török templom és temető, (Ferhád pasa temploma, ép. XVI. sz. második fele), (P) egykori pálostemplom és kolostor (ép. kolostor 1757—75, templom 1741—1749, majd 1833-tól püspöki joglyceum, ma főreáliskola), (B) budai kapu, elbontva XIX. sz. elején. (A) várárok.

1. A városi megántelkek zöme általában a *szalagtelek* formai típusára vezethető vissza, amelynek jellemzője az utcafronti és mélységi méret viszonyszámának feltünő nagysága. A szalagtelek nyílhatik egy vagy két utcára; a két utcára nyíló szalagtelek tekinthető a régibb típusnak, amikor is az egyik utcavonal főútvonal, a másik mellékútvonal volt. Kétutcafrontos szalagtelek keletkezhetik úgy is, hogy egy nagyobb mélységű szalagtelket később keresztirányú utcanyítás metsz át. A szalagtelek keresztirányú osztódásából keletkezik általában az egyutcafrontos szalagtelek. Ha a szalagtelket hosszirányban is utcavonal határolja, előbb-utóbb bekövetkezik a keresztirányú osztódás rendesen három, néha több telekre, amikor két saroktelek és rendszerint egy vagy több közbülső telek alakul ki, e telkek azonban rendesen már négyszögletűek. A szalagtelek hosszirányú osztódással kettős, vagy néha többszörös ikerszalagtelekké alakulhat, de hasonló osztódás állhat elő nagyobb négyszögtelek hasonló megosztásából is. Két vagy több szomszédos szalagtelekből nagyobb szélességű szalagtelek, vagy négyszögtelek olvad össze. Ha azonban a szomszédos szalagtelkek mélységi mérete különböző, szabálytalan L, T stb. alakú telek keletkezik. Szalagtelek osztódása következhetik be fióktelek alakításával, amikor a kihasított telek vagy telkek mélysége kisebb, mint az anyateleké, ebben az esetben az anyatelek az előzőhöz hasonló L, T stb. szabálytalan formát vehet fel. Szabálytalan telek alakulhat a szomszédos telkek egy vagy több belső, nem utcafronti részletének beolvasztásával. A bemutatott két telektömb (2. és 3. rajz) futtában vett megtekintése is meggyőz arról, hogy a vizsgált kétszáz évben, három egymást követő évszázad folyamán a szalagtelkek osztása és összeolvasztása az említett módozatok és azok változatainak mindegyike szerint egyformán előfordul, a telekváltoztatásokra irányuló törekvés mind pozitív, mind negatív irányban egyformán megfigyelhető. Így tehát egyes korszakokra jellemző tulajdonságok nem állapíthatók meg. A meglehetősen változó tereplejtést felmutató belvárosi területen a szalagtípusú telkek egyaránt előfordulnak a sík (legfeljebb 3—5% lejtésű) és a meredek (18%-ig) területrészeken is, utóbbi esetben mélységi osztódásuk természetesen igen ritka, ennek oka az osztással kialakítható telekrész kihasználásának (beépítés, megközelítés) technikai nehézségeiben rejlik.

2. A városi magántelkek másik csoportját a többékevésbbé szabályos *négyszögtelkek* alkotják, amelyekre jellemző az, hogy utcafronti és mélységi méreteiknek viszonyszáma aránylag kicsi. A vizsgált kétszáz év alatt a négyszögtelkek — kisebbszámú ősi előfordulásukon kívül — főként a szalagtelkek már említett különböző osztódásából, új utcavonalak beiktatásából, várfalmenti keskeny teleksávok, megszünt várárokterületek felosztá-

sából, vagyis szétosztásból és összeolvasztásból keletkeznek. A négyszögtelkek belső szétosztása gyakran szabálytalan T, L stb. alakú telkek keletkezését eredményezi, összeolvasztásuk viszont nagyobbméretű szabályos szalag- vagy négyszögtelkek, vagy szabálytalan telkek kialakulására vezet.

3. A *szabálytalan telkek* kialakulása többféle okból következhetik be. Egymással nem párhuzamosan haladó utcavonalak köze, nem derékszögű utcakereszteződések éppúgy okai lehetnek, mint az előzőkben már ismertetett összeolvasztás, vagy belső osztódás. Telekhatárok kisebb szabálytalansága, fogazás stb. későbbi beépítésekkel kapcsolatos változtatásokra, helyi jelentőségű területcserére, területrendezésre, önkényes foglalásokra (kerítés, tűzfal helye stb.) vezethető vissza, az utóbbi esetben e változás az újabb felméréseknél mint területnövekedés, illetve csökkenés jelentkezik. A városrendezéssel kapcsolatos útvonalrendezések rendszerint a telek szabályosítását jelentik. Rendesen területcsonkítással kapcsolatosak, éppúgy, mint az új utcanyítások is, amelyek az érintkező telkek további felosztását segítik elő és magángazdasági jelentőségük éppen ebben rejlik.

4. Szabályos és szabálytalan teleksorok kialakulása igen gyakran valamely *korábbi építmény* jelenlétére vezethető vissza, ami várostörténeti szempontból különösen fontos. A 2. rajz T-jelű helyén a máskülönben megokolatlan szabálytalan telekcsoport kialakulását az ott épült török templom okozta, ennek néhány részlete a helyén álló udvari épületrész padlásán még ma is látható. Hasonló alapon még másik két helyen is sikerült törökkori templomépítmény pontos helyét megállapítani. Közös közbülső határvonal mentén sorakozó szabályos szalag- és négyszögtelek, néha szabálytalan teleksorok érintkező vonala viszont egykori várfal jelenlétére vezethető vissza. A belváros kerületén ilyen alapon majdnem teljes egészében sikerült rekonstruálni a középkori városfal helyét, amely azóta sokhelyen megsemmisült, részben azonban tűzfalként beépítve, vagy szabadon még ma is áll (1. rajz *d)* ábra). Ebben az esetben a várárok helyét és méretét a várfal mentén, annak külső oldalán sorakozó, rendesen szabályos négyszögtelkek sora határozza meg. Gyakran valamely nagyobbméretű középkori építmény összefüggő, egyenesvonalú határfalai is hasonló eredményre vezetnek. Így a domonkosrendiek Citrom-utcai kolostortemplomának északi fala ma is telekhatárt alkot teleksorozat között és az építménycsoport helye ilyen alapon nagyjából máris körvonalozható.

5. *Ujabbkori közintézmények* létesítése rendszerint telekösszeolvasztással kapcsolatos, amikor is a korábbi telekhatárok teljesen megszünnek, a beépítés, vagy éppen új utcanyítás ezek nyomait is teljesen megszünteti, eltünteti, így a korábbi telekmegosztási állapotra a fennálló helyzetből következtetni alig lehet. A 2. rajz V és P helye, azaz a városháza és egykori páloskolostor, majd Lyceum (L) és főreáliskola (F) mai területe is ilyen összeolvasztások útján keletkezett. Viszont korábbi egyházi és világi közintézmények megszüntetése telkük nagyobbmérvű felaprózására vezet; a korábbi egységes állapot meghatározása itt is nehézségeket okoz, azonban bizonyos támpontot nyújthatnak olyan kisebb-nagyobb szabálytalanságok, vagy rendszertelenségek, amelyek az egyébként szabályos rendszer vázától eltérnek; így a 2. rajz D-jelű egykori domonkosrendi telkének határvonalait a később nyitott két utca határozza meg, amelyek újabbkeletű kisméretű parcellázásokra adtak alkalmat; így az eredeti telek nagysága még akkor is megállapítható volna, ha korábbi térképünk nem állana rendelkezésre.

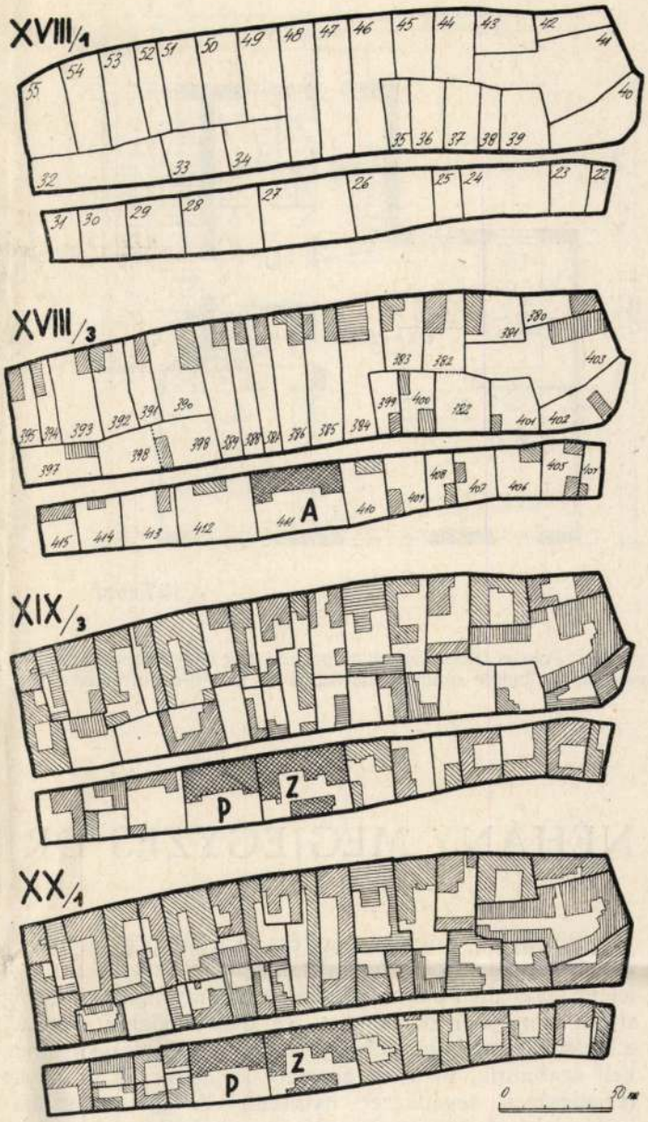

3. rajz. Az 1a) rajz 2. telektömbjei a mai Ferenciek-utcája, Jókai-tér, Deák-utca, Zrínyi-utca és Várady Antal-utca között, osztó útvonala a Hunyadi-utca. (A) ferences apácák kolostora (1743, majd 1869. reáliskola, ma zeneiskola) (P) reáliskola, 1914-től polgári fiúiskola.

6. *Nagyobbméretű szalag-, négyszög-, vagy szabálytalan telkek*, amennyiben nem egyházi vagy világi közintézmények céljaira szolgálnak, vagy szolgáltak egykor, rendeltetésük szerint mezőgazdasági, kertgazdasági jellegűek, a kisebb méretűek viszont csupán lakóépület, udvar és kisebb konyhakert elhelyezésére alkalmasak. A *kisméretű négyszög- és szalagtelkek* általában újabb keletűek, utcanyításokkal, be nem épített várfalmenti területrészek, közterületek felosztásával kapcsolatosak, lakóépület elhelyezésére szolgálnak, mint ilyenek a városias beépítés sűrítését vonják maguk után.

E vázlatosan ismertetett törvényszerűségek módot nyújtanak annak megállapítására, hogyan alakult ki városaink mai jellege.

Meggyőződésünk, hogy amennyiben magyar városaink telekviszonyait a rendelkezésre álló térképek alapján hasonló vizsgálat alá vetjük, sikerülni fog e törvényszerűségeket teljesen biztos, megingathatatlan alapokra fektetni.

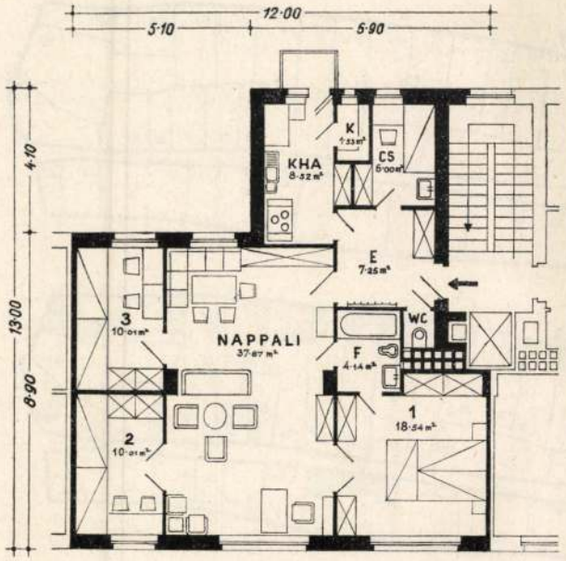

1. típus. Polgári lakás javasolt alaprajza: egy nagy központi nappali szoba, belőle nyíló 3 hálószobával, 12 m-es utcafronton.

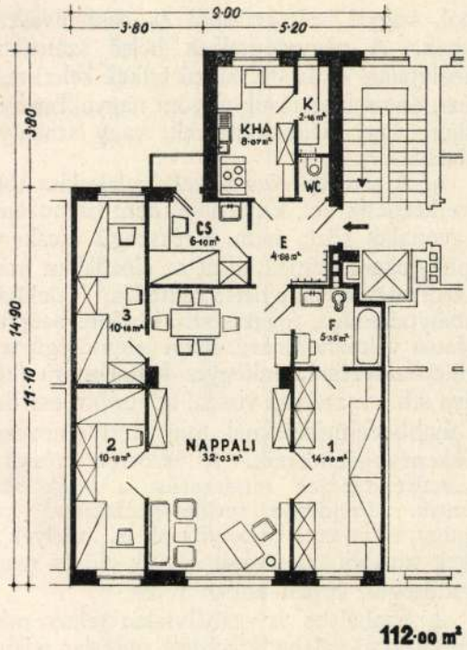

2. típus. Ugyanaz 9 m-es utcafronton, mely egyébként csak 2 szoba-hallos lakás kialakítására volna alkalmas.

NÉHÁNY MEGJEGYZÉS DR KOTSIS IVÁN JAVASLATÁHOZ

Bizonyára minden építész kartársunk örömmel fogadta Kotsis professzorunknak e lap 1. füzetében megjelent javaslatát: a mai bérlakások alaprajzának korszerűsítése igen jelentős nemzet- és családvédelmi feladat; e lakásokat valóban a többgyermekes családok igényeihez kell szabnunk, ha nem akarunk az egyke és az egyse terjedésének segédkezet nyujtani. A mai kétszobahallos lakások beosztása csakis gyermektelen házaspárokat elégíthet ki. Mint a példák mutatják, hasonló alapterületen gyermekszobákkal felszerelt lakásokat is lehet, sőt kell is kialakítani.

Itt csupán a középpolgári családok számára javasolt típusokra akarok kitérni. A közölt alaprajzok kétségtelenül meg is oldják a kérdést, ha szigorúan szakszempontok szerint ítélkezünk, de az az érzésem, hogy mégse elégítenék ki a lakáskereső család igényét. Hiába hadakozunk a reprezentáció ellen, ez szinte faji tulajdonságunk s éppen ezért a városi lakosság nagy része is a *mutatós* lakásokat részesíti előnyben. Szószerint vett reprezentációról természetesen a középkeresetű családoknál nem beszélhetünk, már csak a korlátozott jövedelem miatt sem, a tervezett típusok inkább a kedvezőbb térhatásra törekednek a helyiségek központos elrendezésével. Ennek megfelelően a ruhatárat, illetve a hallt elhagytam, helyesebben mondva egyesítettem a nappali szobával. A nappalit tettem az otthon középpontjába, ez a helyiség magán viseli a lakószoba és az eredeti értelmezésű hall sajátságait. Innen nyílnak jobbra-balra a hálószobák s így a térkapcsolás jobb hatást ad (szinte a háromszobahallos lakás benyomását kelti) arányára kicsiny alapterületen (1. típus).

További akadálya is van azonban e lakástípusok elterjedésének és pedig az, hogy viszonylag széles utcafrontot igényelnek. Kísérletet tettem (2. típus), hogy egy ilyen 3 hálószobás lakást olyan telekszélességi méret alapul vételével tervezzek meg, amilyen szélesség egyébként csupán 2 szoba-hallos lakások kialakítására volna alkalmas. A 10 öles telekszélességből ered a 9 méteres lakásszélességi méret, ezen a szélességen még megoldható a szóbanforgó lakástípus.

A gyermekszobákat egyenlő nagyokra vettem és 2—2, összesen 4 gyermekkel számoltam; természetesen ezen a területen 2 vagy 3 gyermek kényelmesebben helyezhető el. A ruhatár elhagyásával gondoskodni kellett arról, hogy a szobákban jusson elég hely szekrényeknek. Tapasztalatom szerint egy gyermeknek elegendő a 80 cm széles, 60 cm mélységű szekrény, felnőtteknél a szükséges szekrényszélesség fejenként átlag 200 cm-re tehető (100 cm felső ruháknak, 100 cm fehérneműnek). Ezeknek a követelményeknek mindkét típus szobái megfelelnek.

A kiskeresetű családok lakásaira itt nem térek rá, minthogy szerintem a javasolt típusok (arányukra keskeny menetek kétoldali megvilágítással) új telekosztást tesznek szükségessé, tehát megoldásuk már nem is annyira alaprajzi, mint inkább városrendezési feladat.

Soraimmal korántsem akarok bírálni, csupán a kérdés megoldását szeretném egy lépéssel előbbre vinni, mert Kotsis professzorunk javaslata nemcsak megérdemli, de meg is kívánja a legszélesebbkörű megvitatást, hogy ezzel a gondolat mind a szakemberek, mind az építtetők, mind pedig a nagyközönség körében minél inkább elterjedjen és minél népszerűbbé váljék.

Zivuska Alfonz

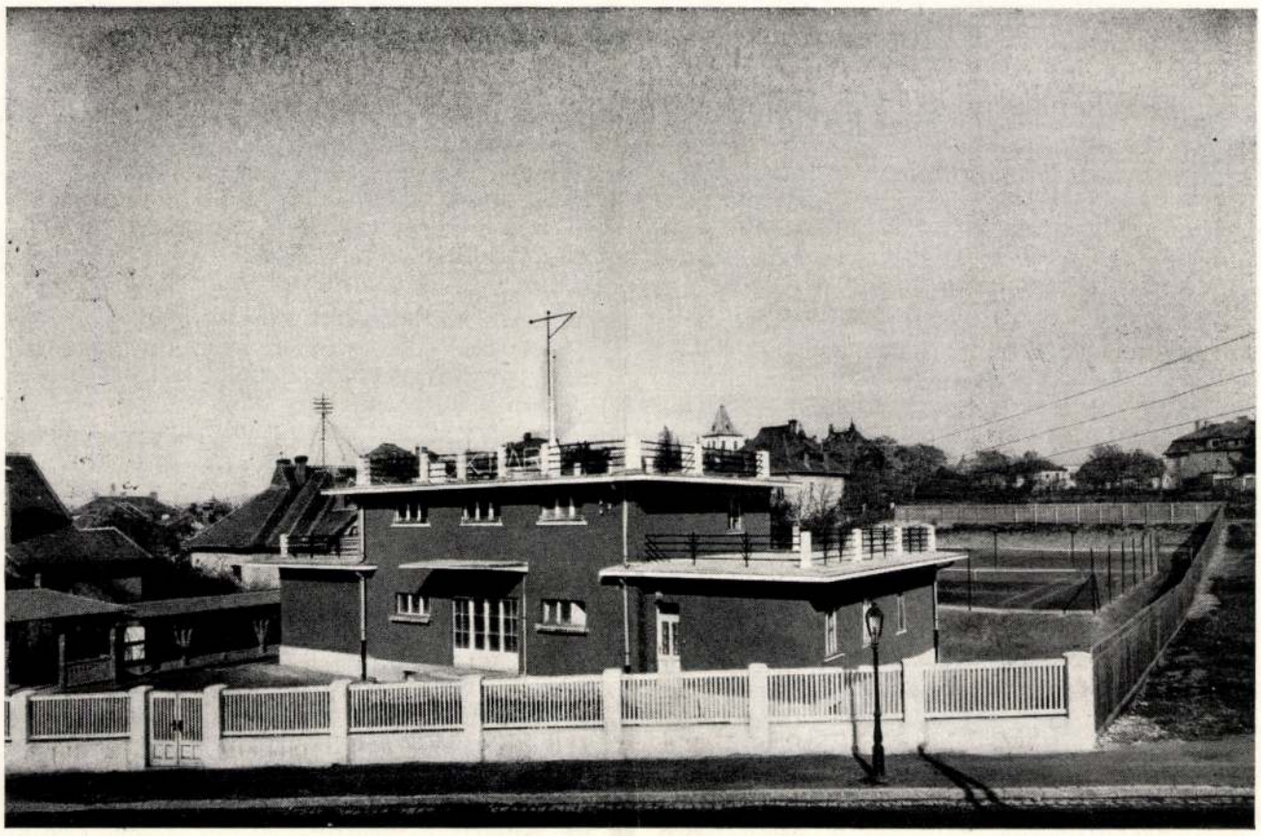

Dr. Hültl Dezső: A Moktár sportklubháza.

AZ ÉPÍTÉSZTANÁROK HIVATÁSÁRÓL

Állandó figyelemmel kell, hogy kísérjük a Műegyetem tájékát. Mi készül ott, mit tanítanak építész ifjainknak, mit produkálnak a tanárok. Az egyetlen intézmény, amelyben az építőművészet szép titkaiba avatják a legifjabb generációt.

Kár, hogy egyetlen. Egyedülálló volta oly kötelezettségeket rak a Műegyetem tanerőire, amelyek bizonyos tekintetben ellentmondanak egymásnak. Elegendő kellene, hogy legyen a multnak ismertetése, az elmult évszázadok építészetének tanítása, az építészet grammaire-jének előítélet nélkül való beoltása a fogékony ifjú lelkekbe. Az életbe bekerülve azonban nem elég útravalót hoz az, aki manapság csakis a múltnak építészeti elemeit kapja tarsolyába. Szükség volna egy külön építészeti akadémiára, amelyen keresztül az út a Műegyetemről a való életbe vezet.

Fölötte kényes a Műegyetem tanárainak helyzete. Penzumuk az ókor, középkor stílusainak tanítása és ez feltétlenül feszélyezi őket akkor is, amikor a tanterem falain kívül állanak, amikor ők a gyakorló építész hivatását töltik be.

Mert hát élnie a műegyetemi tanárnak is kell, ahol élet alatt nemcsak a materiális és fizikai megélhetést értem, hanem a lelki emóciók kiélését. Az alkotás gyönyörűségét nem szabad megtagadni attól, akitől telik alkotó erőre. A Műegyetem tanárai pedig különösen joggal tarthatnak igényt alkalmakra, hogy épület-poémákat hozzanak világra, mert a tanárok tartsanak lépést az építészet fejlődésével, alakulásával, tudjanak mindent, amit a gyakorlat tudtukra adhat. A gyakorlatnak ellentmondó tanításokat ugyanis akkor sem szabad adni, hogy ha tisztára a mult idők stílusait ismerteti is a tanár.

De mondottam, a Műegyetemre túlságosan nagy tananyag nehezedik, mert nem lévén építőakadémiánk, a gyakorlat számára is csak a Műegyetem adhat útmutatást az építészeti tanszak hallgatóinak.

Senki fia nem kívánhatja, hogy teszem, az ókori építészet előadója teljes életében soha más formanyelvvel ne építhessen, csakis az antik stílusával. Mégis láttuk a múltban, hogy a középkori építészet tanszakának professzora szinte kizárólag gótikus ízlést erőszakolt azokra az épületekre, amelyeknek megalkotására meg-

SÜRGŐS TENNIVALÓK

Sűrűn olvasunk a napisajtóban, gyakran hallunk szenvedélyes gyűlések és demonstrációk alkalmával a hazai iparágak pangásáról. Sok szó esett már az építőipar súlyos helyzetéről is és az építkezést gátló körülmények következtében sokat szenvedő építőipari társadalom komoly bajairól.

Nem egészen azonos forrásból ered azonban az a baj, amelyről most akarunk szólani: a hazai építőművészet válságáról. Hiszen még azt sem lehet mondani, hogy az utóbbi évek folyamán nem épültek volna nagy számban új alkotások. Azt sem állíthatjuk, hogy ne lett volna alkalom nagyszabású pályázatokon, komoly és korszerűen érdekes eszmei feladatokon résztvenni. Ha végignézzük az utóbbi évek eldöntésre került tervpályázatainak sorát, szembetünik az érdekes feladatok és komoly építészi elmélyedésnek alkalmat adó kérdéseknek egész sorozata és azt látjuk, hogy lett volna alkalom egy egységes és megbontatlan, de korszerű magyar építőművészet kifejlődésére.

Még túlságosan benne gyökerezünk a korunkban ahhoz, semhogy tisztán láthatnók a mai építőművészeti korszak kialakulásának komponenseit, annyit azonban még így is meg tudunk állapítani, hogy hazai építészetünk művelői maguk is bizonytalanul állanak a problémák előtt, kényszerű megalkuvási manőverekkel és ötletszerűen kezelt stíluskérdésekkel kénytelenek összeegyeztetni a maguk legjobb, legbensőbb meggyőződését. A hazai tekintélyek, komoly és súlyos egyéniségek hiánya okozza talán azt a különös helyzetet, hogy úgyszólván minden tervezőiroda egy-egy külön bástya a hazai építőművészet frontján, amelynek falain belül egy önállóan kiépített művészeti rendszer uralkodik. Az építészeti együttműködést sajnos, csak abban az irányban tapasztaljuk, ahol némely pályázat alkalmával a nyerés iránti kívánság befolyásolja az alkotás folyamatát.

Mi sem természetesebb, mint hogy ilyen körülmények között az 1930-ban tartandó nemzetközi építészkongresszus és ezzel kapcsolatos kiállítás ténye meglehetősen felkavarta a kedélyeket. A homályos öntudatból ébredni kezdett a művészi lelkiismeret és megszólaltak a különféle nézetek és hangok a kiállítás és kongresszus mellett és ellen. Nem akarunk most vitába bocsájtkozni és annak a kétségtelenül hasznos és fontos kultúreseménynek a szükségességét hangoztatni, amit egy ilyen kongresszus és kiállítás jelent, mindössze csak a magyar építészek belátására és művészi önkritikájára akarunk apellálni abban az irányban, hogy mentsék, ami menthető és tekintet nélkül az elmúlt évek nem éppen előnyös tapasztalataira, vegyenek részt minden komoly pályázaton a maguk részéről is a legnagyobb szigorúsággal, komolysággal és művészi becsületességgel. Egy-egy mérnökegyleti kiállításra valamely hazai pályázatnak gyakran olyan elszomorító képet mutatott, hogy szinte örülnünk kellett a nem túlságosan nagy nyilvánosságnak.

Egy nemzetközi építészkiállítás azonban súlyosan esik latba, itten nem lehet a magyar építészeknek jóközepest produkálni és megelégedni pusztán a házigazda szerepével. A város és az állam is segédkezet kellene hogy nyujtson a szabad alkotás lehetőségére. Olyan pályázatokat kellene kiírni, amelyek függetlenül a megvalósítás időpontjától lehetőséget nyujtanak még mostan is a mulasztottak részben való pótlására. Rengeteg kérdés van, amely megoldásra vár. A Nemzeti Stadion, az új pesti városháza, az új főkapitányság, mind egy-egy hatalmas feladat. A legszebb gondolatok születhetnek vele kapcsolatban és mindezek fölött fontos gyakorlati értéke is lehet. Hiszen a nemrégiben Budapesten tartott Magyar Irodalmi és Művészeti Kongresszuson is hallottunk egy érdekes indítványt, amely azt célozta, hogy az állam évenként egy-egy építészeti nagydíjra hirdessen pályázatot. Milyen szépen kapcsolódhatna most össze ez az életrevaló indítvány az 1930-as kiállítás ügyével és mindezek mellett a praktikus céllal is.

Néhány biztató jel, mint például az ezidei mérnökegyleti nagypályázat eredménye is mutatja, hogy milyen sok kitermeletlen érték szunnyad a magyar építészek között. Látjuk, hogy egy-egy komoly és művészileg megragadó feladat mennyire képes ihletett munkát eredményezni. A tétlenségre kárhozott magyar építészek nagy sokaságából nem tudni mikor és hogyan fog kinőni egy új világnagyság és magunkra vessünk, hogyha nem adjuk meg a módot a legszebb lehetőségek megszületésére.

Elő kell készíteni a magyar építőművészet újjászületését, mert egy esetleges építőkonjunktúra alkalmából nagy megrázkódtatásokkal járhat egy olyan magáraeszmélés, amely a mai pangásos időben még csak elméleti téren okozhatna zavarokat. Meg vagyunk győződve róla, hogy ez az újjászületés hamarosan meg fog történni és nem szabad megengednünk, hogy a biztató jelekkel szemben a kényelmes várakozás álláspontját foglalja el művészeti közéletünk. Azt sem szabad tétlenül nézni, hogy a magyar építészet a többi hazai művészetekkel szemben modern értelemben véve elmaradott legyen, mert a mi országunk is bele kell hogy kerüljön a nagy világáramlatba, amely az építészet előnyomulását jelzi a művészetek frontján.

Komor János.

bízást kapott. A renesszánsz tanár építményeiben az olasz renesszánsz stílus alkalmazását tartotta kötelezőnek. Az ókori építészet előadója pedig valami kompromisszum félét kötött Vignola oszloprendjeivel és a „Mauch"-beli profilok kissé egyéni lében való feleresztésével grammatikát állított össze, amelynek elemeitől a világ minden kincséért sem tért volna el.

Az elődök még valahogyan kitarthattak a történelmi stílusok alkalmazása mellett, mert évtizedekkel ezelőtt senki nem mert a tankönyv repertoir-jától eltérni. Még a laikus közönségben is élt a meggyőződés, hogy az ismert stílusok valamelyikében kell művészkednie az építésznek, különben anarkia, vagy jobb esetben tudatlanság az, amit művel. A Műegyetem falain kívül álló építőművész stílus nélküli stíluskísérleteit nevették vagy megvetették.

A régi professzorok nem éreztek kényelmetlenséget, amikor magángyakorlatukban hitük szerint hívek maradtak a katedrán előadottakhoz. Az ókori építészet tanára meg volt róla győződve, hogy köz- és magánépítkezései az antik szellemet tükröztetik, a középkor hérosza pedig ugyancsak nem látott ellentmondást a mának épített épületekben, hogyha csúcsívekkel, fiálékkal, krabbákkal, támívekkel és egyéb a gótika tárházából vett rekvizitumokkal laborált.

A mai tanárok bátran levethetik iskolai uniformisukat, amikor a gyakorlat számára építenek és teremtő erejüket érvényesíthetik teljesen a szívük sugallata szerint. Mégis vannak professzorok, akiket tanári mivoltuk feszélyez és még mindig iparkodnak valamelyik históriai stílus mércéjével ellenőriztetni jó polgár és jó professzor mivoltukat.

Hogy a régiek meggyőződésből cselekedtek, amikor „stílusban" építettek, bizonyítja többek közt egyik elől tanításmódja, amennyiben saját megépített alkotásainak brilliáns rajzait adta oda hallgatóinak lemásolásra, mint az antik művészet példaszemelvényeit. Nem lehetett tisztán látni akkor és nehéz tisztán látni a stílus kérdésében ma is. De bizonyos, hogy már dereng mindenfelé, már kezdjük látni, hogy a históriai stílusok eszközeivel nem lehet a modern építészeti problémákat maradéktalanul helyesen megoldani.

Ezt kell, hogy lássák a Műegyetem professzorai is. A világért sem kívánom tőlük, hogy históriai stílusban építsenek és ne higyjék, hogy bárki is ezt kívánja. Ha pedig akadna ilyen anakronizmust követelő, ne törődjenek vele.

A műegyetemi tanár, amikor a gyakorlatnak épít, ne is emlékezzék tanári mivoltára.

Szeretném, hogyha az összes műegyetemi tanárok sorjában publikálnák most épülő műveiket, amivel színt vallanának építészeti meggyőződésükről.

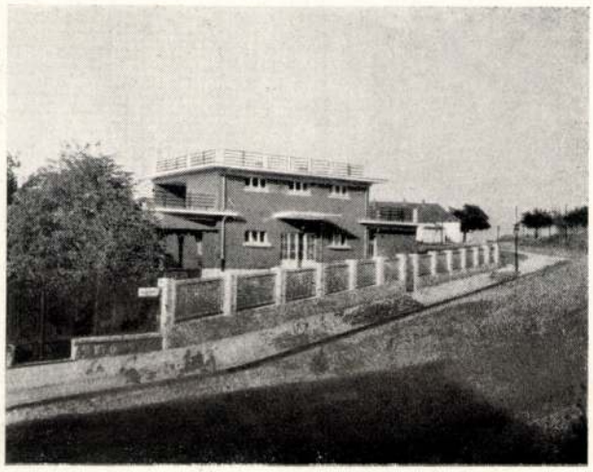

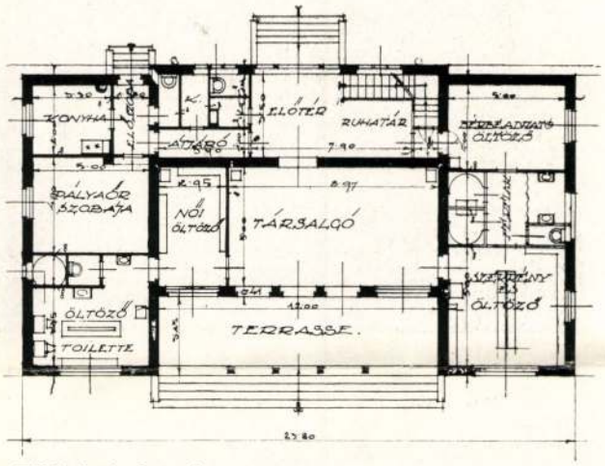

Földszinti alaprajz.

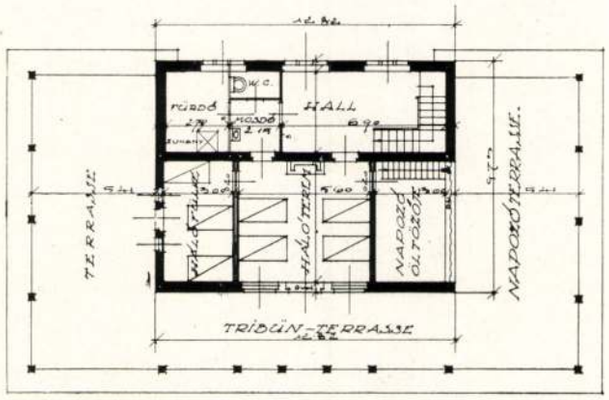

Emeleti alaprajz.

Dr. Hültl Dezső bájos kis sportklubházával nyitnám meg a sort. Ő az a professzor, aki leghamarább függetlenítette magát a história szorításától és sorjában építette a modern felfogást tükröztető műveit. A legmerészebb modernség dokumentálására eddig nem igen volt alkalma. Régibb alkotásai koruk felfogásában

Dr. Kotsis Iván: Bérház Nyiregyházán.

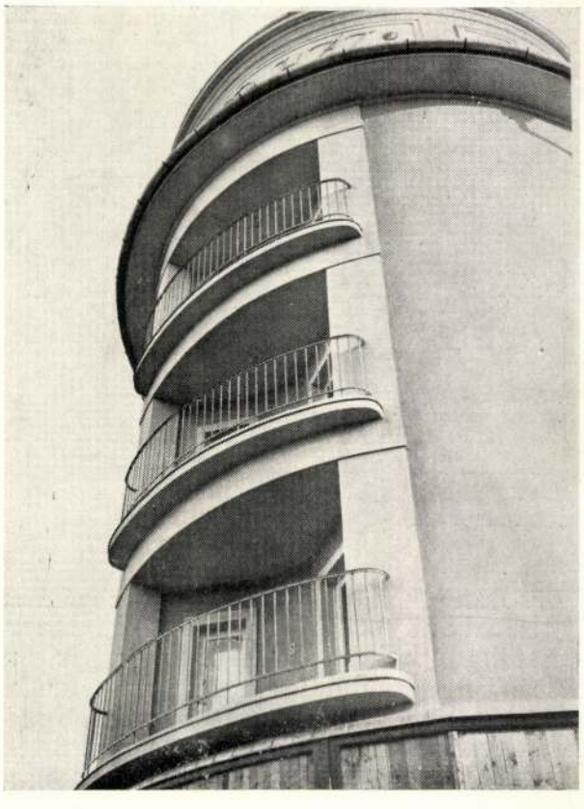

fogantak, és akkoriban moderneknek voltak nevezhetők. Azóta forradalom volt az építőművészet terén is és a felszabadult plajbászok sok helyt bizony minden önmérséklet nélkül vadul vetették magukat az építészeti problémákra. De általában helyesnek, jónak kell mondanunk a felszabadulást, amelynek folytán fentartás nélkül, teljesen tárgyilagosan lehet a feladott kérdésekre válaszolni, minden históriai stílus által való feszélyezettségtől mentesen. A mai életviszonyokkal járó mai szerkezetek gyökeresen új formavilág megalkotását követelik és e követelményt tudomásul kell vennie minden építőművésznek még akkor is, hogyha egyúttal műegyetemi tanár. Dr. Hültl Dezső kis műve tanusítja, hogy tervezője levonta az új szerkezetekkel járó konzekvenciákat. Legalább a homlokzat képzésénél. Az alaprajz még régi vizeken evez, de a probléma oly kicsiny méretű, hogy talán nem is volt benne helye a szerkezeti bravúrnak. Az architektúra üde és ifjúi erőről tanuskodik, aminek éppen dr. Hültl Dezsőnél csak örvendeni lehet. Üdvös példaadása ez annak, hogy a jó pap mennyire mindig tanul, hogy mindig is taníthasson. A másik példa dr. Kotsis Iván soklakásos bérháza. Kotsis tanszéke a reneszánsz mellett túlnyomó részben a korszerű ter-

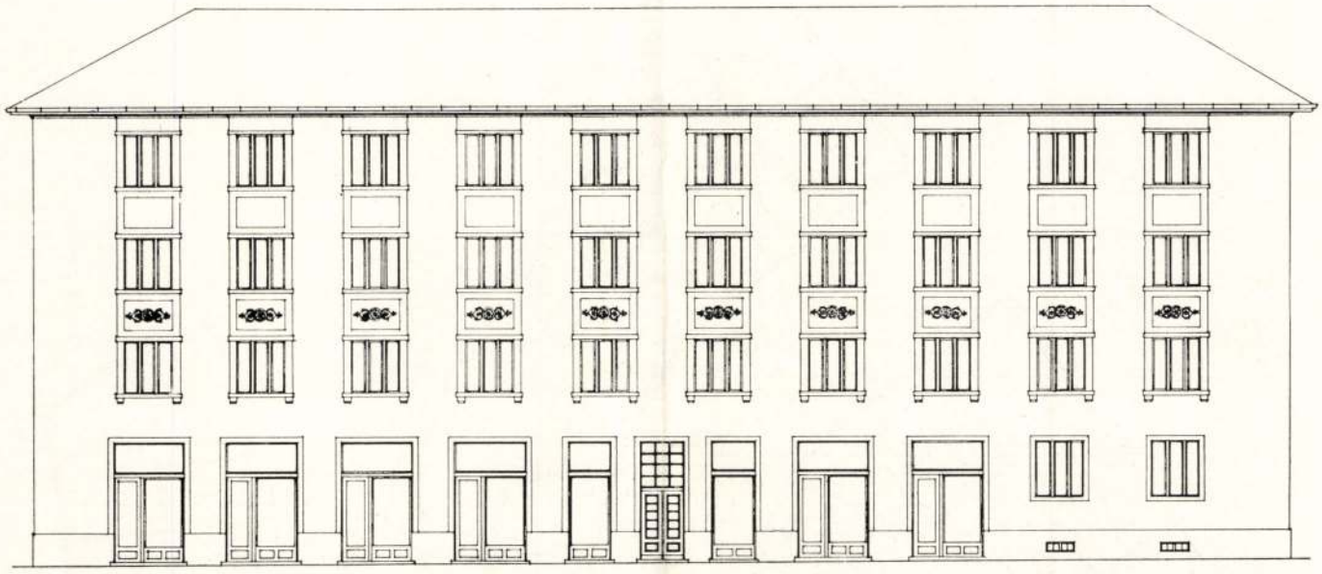

Belső uccai homlokzat.

A belső ucca képe.

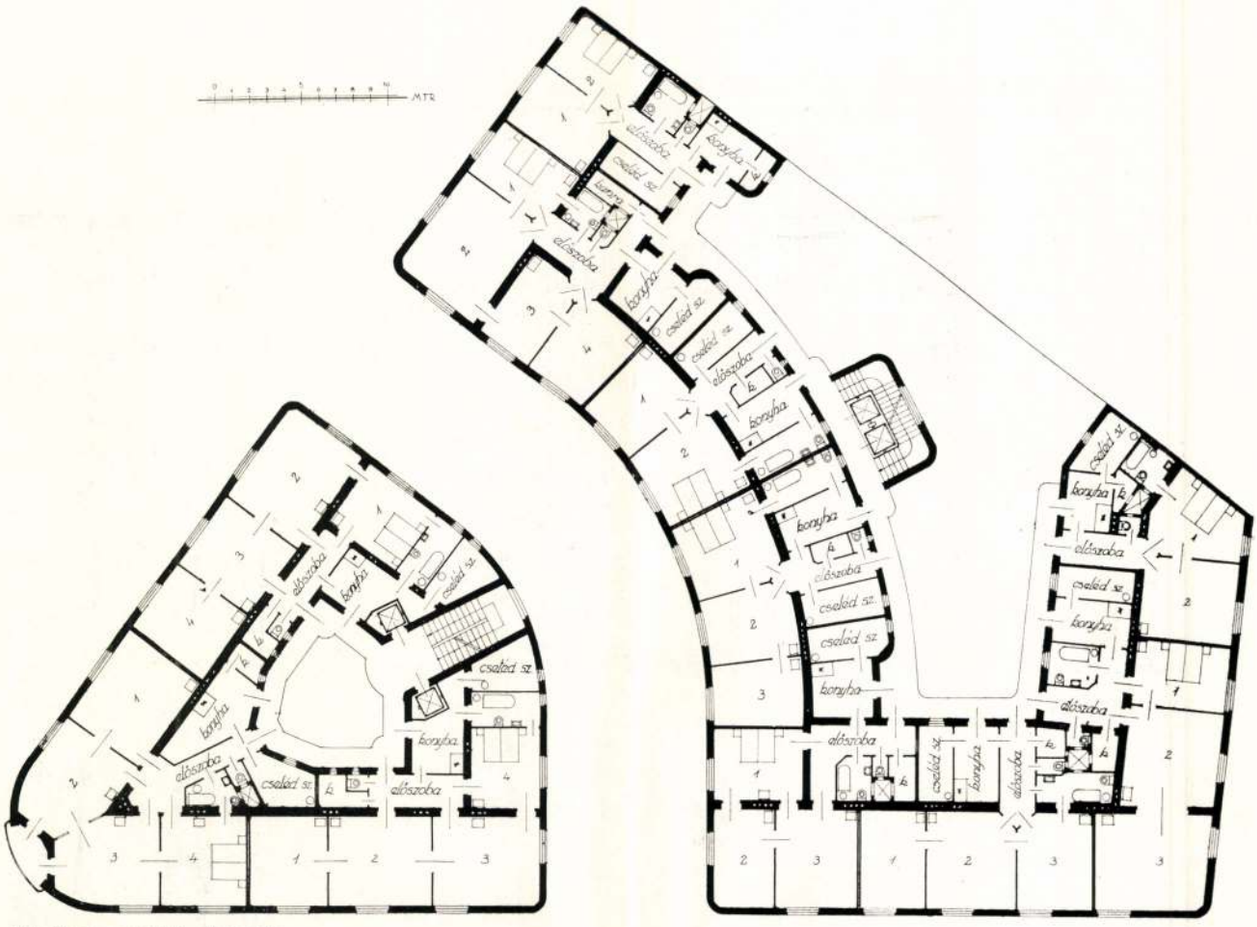

Általános emeleti alaprajz.

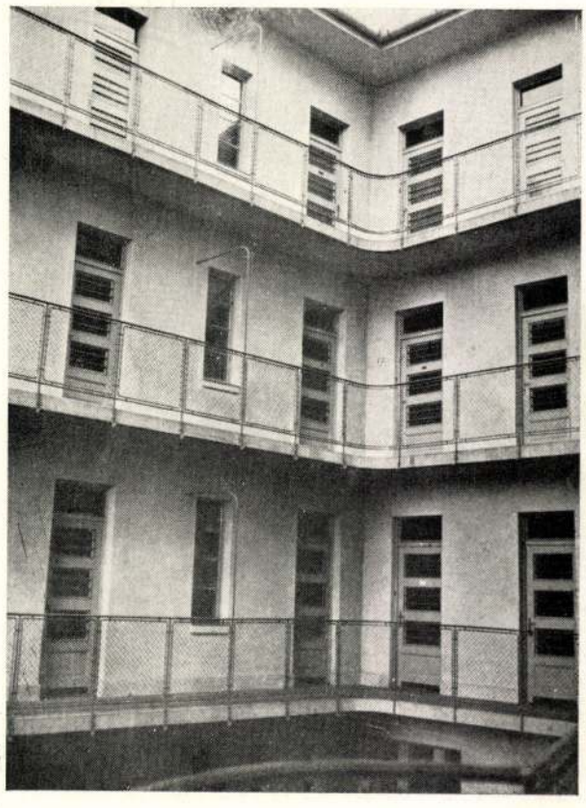

Az udvar képe.

vezés tanításával foglalkozik. Jelen épületnél is modern feladattal állt szemben. Fából vaskarika, vakolt kőkváder nincs, amit határozottan javára írunk a tervező tanárnak. Intelligens nyugalom a frontokon. A sarokfeltét formálása és az összevont egymás fölötti ablakok, még régi játék. Egészben azonban mentes minden tanáros pedantériától, jóvágású bérház. Már csak egy ugrás a teljes modernizmushoz. Az alaprajz szimétriára törekszik, bár a telek nem szimétrikus alakú. Az ívelésen átvágó magánucca üdvös eredménye, hogy az összes lakószobák uccára nyílnak. A látszólag teljesen különálló két épület a föld alatt átjáróval van összekötve, ide le közlekednek a felvonók s így a nagyobb épület padlásterében lévő mosókonyhát a kisebb épület lakói is zavartalanul használhatják. A szokásos helykiuzsorázást itt hiába keressük: két-, három- és négyszobás lakások, amelyeknek szobái jóval nagyobbak a szokványos méretnél.

A nyílt folyosó rendszerének alkalmazását gazdasági meggondolások diktálták, de nincsen vele nagyobb hátrány, mert a folyosóra csakis mellékhelyiségek nyílnak.

Dr. Kotsis Iván szakít a kétszárnyas ajtó megokolatlan alkalmazásával. Értelmetlen nagyzolás ez és igen helyesen tette, hogy mindvégig beéri az egyszárnyú ajtókkal, amelyek több

férőhelyet biztosítanak és fölösleges költekezést kikerülni segítenek. A kétszárnyú ajtónak rendszerint csak az egyik szárnyát használják, ez pedig lényegesen szűkebb, mint az egyszárnyúnak nyílása. Érthetetlen mégis, hogy miért ragaszkodnak a polgári lakásnál fölösleges kétszárnyhoz annyira, hogy vannak bankok, amelyek a kölcsön nyújtásánál a kétszárnyú ajtók alkalmazását kikötik.

A függőfolyosók aszfalttal födvék, a drága kovácsolt vasrácsok helyett vaskeretre alkalmazott sodronyháló gyakorlatilag célszerű és nyugodt képet ad az udvarnak. A homlokzat terranovával vakolt. Az építés összköltsége 1,282.000 pengő, egy köbméterre esik 43.40 pengő.

A telek éles szeglete a sarokban alaprajzi nehézségeket okozott, az íves ucca pedig aránylag túlkicsiny területre redukálta a saroképületet. Innen van a saroklakás mellékhelyiségeinek szokatlan alapformája, bármennyire ügyesen alakította is őket a tervező. A szimétriáról való lemondás esetében ezek az erőltetett formák minden bizonnyal elkerültettek volna. Viszont kérdéses, hogy a csupa uccai szoba elérése nem nagyobb előny-e, és nem a tervezőnek volt-e igaza, amikor inkább belenyugodott a sarokbeli formahátrányokba, de a csupa uccai lakások alakítását forszírozta.

Nem tudom megérteni azokat, akikből a mo-

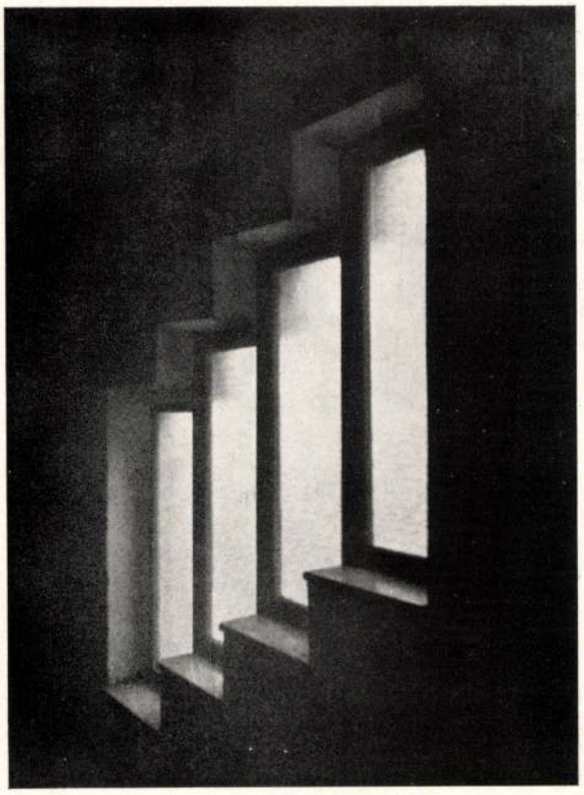

A lépcsőház ablaka.

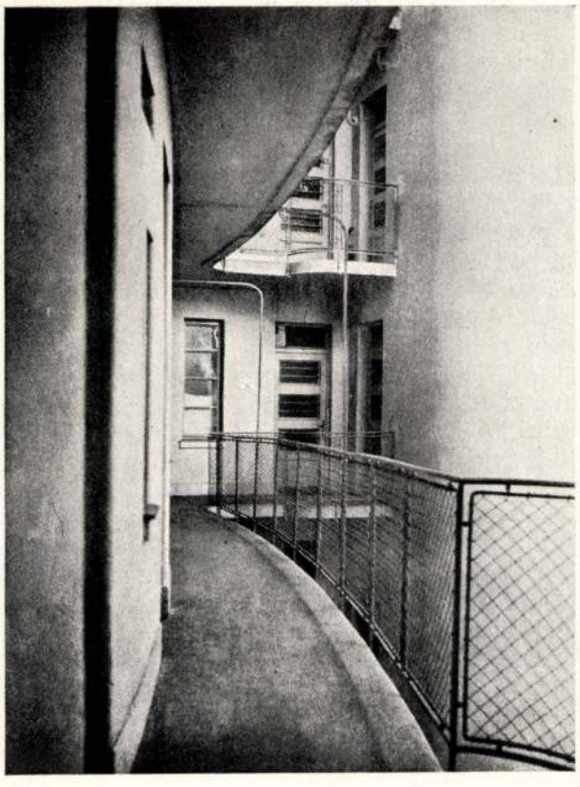

A folyosó és rács.

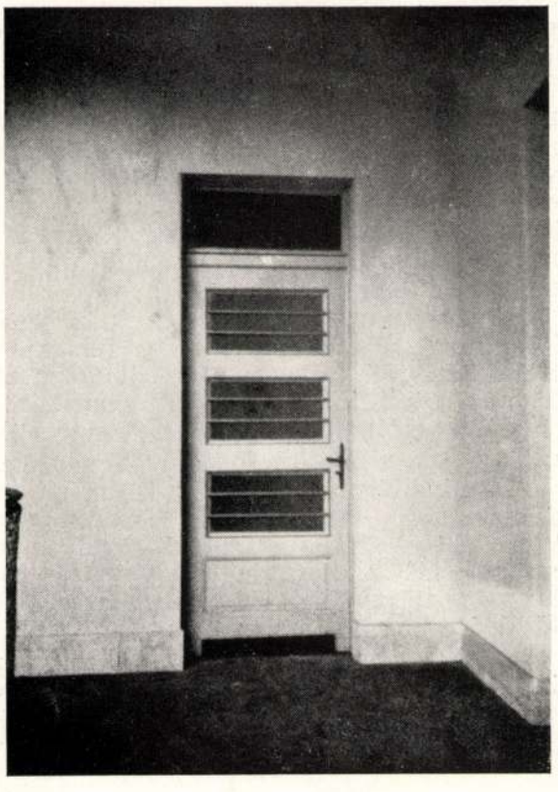

Előszobaajtó.

dernség jelszavának említése idegességet vált ki; hiszen a legtökéletesebb architektúrák valamennyien telivér modernek voltak a maguk helyén és idején. A művészettörténelem logikája követelteti vélünk, hogy a mának is legyen meg a maga legtökéletesebb, tehát legmodernebb építőművészete.

A műegyetem tanárait feszélyezi, mint mondottam és amint mindenki tudja, az, hogy történelmet tanítanak és azt vélik, hogy ezt a történelmet az alkotásaikon is ragyogtatniok kell. Pedig dehogy is kell. Éppen ellenkezőleg, a legfelsőbb építészeti tanintézet professzorának feladata az is, hogy a legújabb lehetőségeket saját maga által megépített művekben mutassa meg, tanítása necsak a közvetlen hallgatóságának szóljon, hanem a tágabb értelemben vett tanítványseregnek, a nagyközönségnek is.

Dr. Hültl Dezsőről merem remélni, hogy legközelebbi alkotásai a modernség jegyében fogantak lesznek. A kis sportház kóstoló: mutatja a tervezőjük hajlandóságát a modernség szelleme iránt és kedves készségét is. Ő tervezi a nagy autóbuszgarázst, amelynek természete szinte viszi a megalkotóját a modernség árjába. A Műegyetem vasszerkezeti és vasbeton tudománya hivatalosan is segítségére van a tervezőnek. Újat kell, hogy mondjon majd nékünk ez az épület. Ugyancsak modern feladat a bánhidai villamos központ épületkomplekszuma is. Itt hiába akarna dr. Hültl Dezső renesszánsz vagy antik vagy más históriai stílust érvényesíteni. Szerencsére nem is akarja. A feladatot az új szerkezetekre való tekintettel egyszerűen egyénien, modern szellemben oldja meg.

Nem is lehet igazán jó modern építész más, mint igazán művelt ember. Fokozva a tételt, nem is lehet igaz építő vagy egyáltalában művészember, alkotóművész más, mint művelt és okos ember. A műveltség, okosság szükséges, de természetesen nem elegendő feltétel: ama bizonyos isteni szikra, a tehetség, a költői lélek ugyancsak elengedhetetlen.

Michelangelo nem lehetett volna az a legtökéletesebb képzőművész, aki a világ örök rajongó bámulatára volt, hogyha nem lett volna meg benne a szép írásművek, a költői szonettek termelésére való készség. Korának legműveltebb embere volt, nemcsak a legnagyobb művésze.

A legfelsőbb építőművészeti tanintézet professzorától éppen ezért remélem és várom a legtökéletesebb művészi produkciót, tehát a legmodernebbet is, mert az ő tanszékére kell logikusan a legműveltebb és legtehetségesebb építőművésznek kerülnie.

Bizalmam van dr. Kotsis Iványban is. Benne is megnyilvánul a modernség felé való törekvés akarata. Láttam tanítványainak kisebb munkáit, amelyek üde modernséget lehelnek. Nem nagyszabású problémák még, kerti házak, kis vidéki lakások, őrházak, mi egyebek, amelyek konstruktíve még nem tekinthetők modern problémáknak. A hagyomány szinte megkívánja a régi egyszerű szerkezetek alkalmazását, de már a grammatika mankóját eldobálták és gerincesen, egyenesen haladnak céljuk felé. Nincsenek gipszdíszek, korintusi, vagy egyéb fejezetbombasztok, kváderezések, hamis rizalitok és más ócskaságok, hanem a feladat természetéhez símuló természetesség mindenütt és a tehetségek kibontakozása a szabad levegőn szinte érzik.

Csak azt kívánnám, hogy ne álljunk meg a homlokzatképzésnél. A homlokzat az épületnek csak egyikfajta vetülete. Már pedig modernnek, igaznak, saját korunk művészetével telítettnek kell lennie minden vetületnek, tehát az egész koncepciónak.

Modernséget necsak azok az épületek mutassanak, amelyeknek kimondottan új a rendeltetésük, annyira, hogy a régi architektúrák nem nyujtanak példát, mintát. Új legyen, az új szerkezetekkel számot vető legyen a lakóház is. A soklakásos épúgy, mint a legszerényebb egyes lakás.

A legkevesebb anyag felhasználásával a legnagyobb térfogat beépítése a gazdasági tekintetben legmodernebb feladat és ennek a megoldásában segítségünkre jő az új szerkezet.

A soklakásos bérház ma még túlságosan tapad a kettős traktus rendszeréhez. Sablónja van már ennek, amelyet a házépítő spekulánsok csaknem oly jól vagy még jobban ismernek, mint az építészek. A középfalat pedig halálra ítéli a vasbeton, amelynek a tíz méterek áthidalása gyerekjáték. A legújabb építőanyagok sorában az üveg is helyet foglal és ezt előnyösen lehet felhasználni. A soklakásos bérházban el tudok képzelni minden lakást különkülön több nívósnak. Az ablakok alakítása, a nyilt folyosónak a lakáshoz tartozó erkéllyé való redukálása, a térnek minden legkisebb részletében való teljes érvényesítése, értékesítése előbb utóbb új lakásépítő stílushoz fog vezetni. A hagyományt mindenek felett tisztelni illik, meg kell ismerni a multat, a mult az a bázis, amelyben tovább építhetünk. De új viszonyok közepette a multnak eszközei elégtelenek és alkalmatlanok is. A históriai stílus kényszeredett applikálását le kell vetni, de ez csak fele útja a teljes felszabadulásnak. Az új szerkezetek klasszikus alkalmazását pedig a Műegyetem építésztanáraitól várjuk.

Komor Marcell

csapatkereszt tulajdonosa. Egyetemi ny. rk. tanárrá kineveztetett 1935. július 6-án, ny. r. tanárrá kineveztetett 1937. június 30-án. *XI., Horthy Miklós-út 15/b.* Távbeszélő a lakáson: 268—438, a tanszéken: 456—186.

Jáky József dr., okl. mérnök, műszaki doktor, a közlekedésügy és vasútépítéstan ny. rk. tanára, az Országos Közlekedési Bizottság és az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottság tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet választmányának tagja, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének választmányi tagja és az Anyagvizsgálók Közlönye szerkesztője, az American Society of Civil Engineers Soil Mechanics and Foundations Division Advisory Boardjának tagja, az International Conference on Soil Mechanics magyar csoportjának elnöke, a hadiékítményes és kardos Signum Laudis, a Károly-csapatkereszt tulajdonosa. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1936. július 28-án. *XI., Lenke-tér 7.* Távbeszélő a lakáson: 259—576, a tanszéken: 258—629.

Kotsis Endre dr., okl. építészmérnök, műszaki doktor, a magasépítéstan ny. rk. tanára. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1938. július 28-án. *XI., Horthy Miklós-út 15.* Távbeszélő a lakáson: 269—173, a tanszéken: 258—625.

Liska József dr., okl. gépész- és elektromérnök, műszaki doktor, az elektrotechnika ny. r. tanára, m. kir. kormányfőtanácsos, a villamos művek ügyeiben a M. Kir. Kúrián eljáró különbíróság ülnök-tagja, valamint az Országos Iparügyi Tanács tagja. Egyetemi nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1939. június 30-án. *XI., Otthon-u. 36.* Távbeszélő a lakáson: 257—068, a tanszéken: 259—519.

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Hültl Dezső dr., okl. építész, műszaki doktor, az újkori építéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1930/31—1931/32. tanévekben volt rektora, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1917/18—1918/19. tanévekben volt dékánja, az Országgyűlés Felsőházának a műegyetem mérnöki és építészmérnöki kara által választott tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnak, valamint e tanács elnöki tanácsának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak, valamint e tanács intézőbizottságának, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának és a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának tagja, a Steindl-céh elnök-céhmestere, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet volt alelnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tiszte-

tagja, a Magyar Tudományos Akadémia Geodéziai és Geofizikai Nemzeti Bizottságának elnöke, a Földmérő Magánmérnökök Országos Egyesületének elnöke, a Magyar Fotogrammetriai Társaság elnöke, a Műegyetemi Diákjóléti Tanári Bizottság ügyvezető alelnöke, a Műegyetemi Segélyegylet tanárelnöke, a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának tagja. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1913. augusztus 13-án. *XI., Horthy Miklós-út 79.* Távbeszélő a lakáson: 269—355, a tanszéken: 259—530.

Kossalka János dr., okl. mérnök, műszaki doktor, a hídépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1924/25—1925/26. tanévekben volt dékánja, a Mérnöki Kamara volt elnöke, az Országos Felsőoktatási Tanács tagja. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1916. június 28-án. *XI., Mészöly-u. 5.* Távbeszélő a lakáson: 268—344, a tanszéken: 259—503.

Mihailich Győző dr., okl. mérnök, műszaki doktor, a hídépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1928/29—1929/30. tanévekben volt dékánja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Mérnöki Kamara elnöke, a M. Kir. Kúria szabadalmi ülnöke, az Országos Természettudományi Tanács intézőbizottságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet út-, vasút- és hídépítési osztályának volt elnöke, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének volt elnöke, az Internationale Vereinigung für Brückenbau und Hochbau állandó bizottságának tagja, magyarországi csoportjának elnöke, a „Hungária" Magyar Technikusok Egyesületének örökös tiszteletbeli magisztere, a Műegyetemi Lövészegylet védnöke, a Magyar Érdemrend középkeresztjének, valamint a polgári Signum Laudis érdemrendnek a tulajdonosa. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1916. október 6-án; nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1920. április 20-án. *XI., Ulászló-u. 70.* Távbeszélő a lakáson: 259—752, a tanszéken: 258—701.

Méhes Zoltán, okl. mérnök, az út- és vasútépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának az 1937/38. tanévben volt dékánja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tiszteleti tagja. Ny. rk. tanári címet kapott 1915. augusztus 17-én, ny. r. tanárrá kineveztetett 1925. augusztus 17-én. *II., Udvarhely-u. 16.* Távbeszélő a lakáson: 165—848, a tanszéken: 258—602.

Stachó Tibor dr., bölcsészettudományi doktor, a matematika ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának e. i. dékánja, a Matematikai és Fizikai Társulat alapító és választmányi tagja, a Deutsche Mathematiker-Vereinigung és a Gesellschaft für angewandte Mathematik und Mechanik tagja, a „Hungária" Magyar Technikusok Egyesületének magisztere, tart. tüzérfőhadnagy, a hadiékítményes és kardos Signum Laudis, az ezüst és bronz vitézségi érem s a Károly-

Csányi Károly, okl. építész, a középkori építészet ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának az 1938/39. tanévben volt dékánja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Ösztöndíjtanács és a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának tagja, az Országos M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság kültagja, a katonai és polgári Signum Laudis tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1932. szeptember 17-én. *XI., Ábel Jenő-utca 14.* Távbeszélő a lakáson: 269—457, a tanszéken: 259—514.

Csonka Pál dr., okl. építész, műszaki doktor, az alkalmazott szilárdságtan ny. rk. tanára. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1936. július 28-án. *XI., Horthy Miklós-út 31.* Távbeszélő a lakáson: 269—416, a tanszéken: 258—633.

Arvé Károly, okl. építész, az épületszerkezettan ny. rk. tanára. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1939. június 30-án. *XII., Zsámbéki-út 15.* Távbeszélő a lakáson: 358—202, a tanszéken: 258—637.

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Schimanek Emil, okl. gépészmérnök, a gépszerkezettan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1923/24—1924/25. tanévekben volt rektora, gépészmérnöki osztályának pedig az 1916/17—1917/18. tanévekben volt dékánja, az Országos Ösztöndíjtanács, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Természettudományi Tanács intézőbizottságának tagja. A Felső Oktatásügyi Egyesület elnöke. Nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1900. október 16-án, nyilvános rendes tanárrá 1902. december 4-én. *V., Kossuth Lajos-tér 14.* Távbeszélő a lakáson: 126—326. a tanszéken: 258—502.

Bresztovszky Béla dr., okl. gépészmérnök, műszaki doktor, a műszaki mechanika ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem gépészmérnöki osztályának az 1920/21—1921/22. és az 1925/26—1926/27. tanévekben volt dékánja, a műszaki mechanikai laboratóriummal kapcsolt Kísérleti Állomás főnöke, az Országos Középítési Tanács tagja, a Budapesti Mérnöki Kamara tagja, a Magyar Aero-Szövetség alapító tagja és volt alelnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének volt elnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja és volt főtitkára, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének választmányi tagja, a Verein Deutscher Ingenieure, a Deutscher Verband für die Materialprüfung, valamint a Nemzetközi Anyagvizsgáló Egylet tagja, a Műegyetemi Sportrepülő Egyesületnek tanár-

leti tagja és volt elnöke, a Magyar Képzőművészeti Társulat művész-alelnöke, a Benczúr-Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságának és választmányának tagja, a londoni „The Royal Institute of British Architects" tiszteleti levelező tagja, a Magyar Érdemrend középkeresztjének, a Corvin-koszorúnak és a Corvin-láncnak tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja és a Vörös Kereszt II. oszt. hadiékítményes díszjelvényének tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1913. július 28-án. *XI., Rezeda-utca 5.* Távbeszélő a lakáson: 269—271, a tanszéken: 259—651.

Wälder Gyula, okl. építész, az ókori építéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1930/31—1931/32. tanévekben volt dékánja, a M. Kir. József Nádor Műegyetemnek az 1938/39. tanévben volt rektora, miniszteri tanácsos, országgyűlési képviselő, a II. osztályú Magyar Érdemkereszt és a Corvin-koszorú tulajdonosa, Vas vármegye törvényhatósági bizottságának örökös tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Országos Iparügyi Tanács építészi szakosztályának elnöke, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnak, a Műemlékek Országos Bizottságának, az Országos Középítési Tanácsnak, az Országos Felsőoktatási Tanácsnak, az Egyházművészeti Tanácsnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak és az egri egyházmegye egyházművészeti bizottságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek és a Magyar Képzőművészek Egyesületének volt elnöke, a Képzőművészeti Társulatnak, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének, az Országos Magyar Iparművészeti Társulatnak választmányi tagja, a Steindl-céh céhmestere és alelnöke, a Magyar Tégla- és Agyagárugyárosok Országos Egyesületének örökös tiszteleti tagja. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1923. június 2-án. *XI., Himfy-utca 9.* Távbeszélő a lakáson: 269—435, a tanszéken: 258—631.

Romsauer Lajos dr., okl. középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, az ábrázoló geometria ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának az 1935/36—1936/37. tanévekben volt dékánja, a Budapesti Állami Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1922. május 16-án, nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1924. július 29-én. *XI., Sasadi-út 21.* Távbeszélő a tanszéken: 259—652.

Kotsis Iván dr., okl. építész, műszaki doktor, az épülettervezés ny. r. tanára. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1923. március 31-én; nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1926. július 27-én, nyilvános rendes tanárrá 1928. január 3-án. *XI., Kanizsai-utca 5.* Távbeszélő a lakáson: 268—140, a tanszéken: 258—607.

a kongresszus folyó év szeptember hó 24-étől október hó 6-áig fog a londoni Imperial Institute helyiségeiben ülésezni. Díszelnöke: Earl of Balfour, elnöke: Sir Mond M. Alfréd. Rendezésében résztvesznek az összes idevágó munkakörű brit intézmények és egyesületek. A műszaki bizottság élén: Lander C. H., a tudományos és ipari kutatás miniszteriális osztályának vezetője áll.

A kongresszus műszaki programmja öt fejezetre tagozódik:

I. Szilárd tüzelőszerek.
II. Folyékony tüzelőszerek.
III. Gáznemű tüzelőszerek.
IV. Vegyes hőgazdasági kérdések.
V. Általános kérdések.

Az I—III. fejezet mindegyike négy alcímet ölel fel éspedig:

1. A tüzelőszerek összetétele és osztályozása.
2. A tüzelőszerek feldolgozása.
3. A tüzelőszerek tárolása, kezelése és szállítása.
4. A tüzelőszerek felhasználása.

A IV. fejezet tárgyköre:

A) A villamosság felhasználása:
  a) ipari fűtésre,
  b) házi fűtésre.
B) A hulladékmeleg értékesítése.

Az V. fejezet tárgyköre:

A) Tüzelőtechnikusok kiképzése.
B) Az ipari hőgazdaságossággal foglalkozó intézmények célja és szervezete.
C) A tüzelőszerek rendszeresebb kihasználásának gazdasági lehetőségei.

A kongresszuson tanulmányokat elsősorban tüzeléstechnikai szakintézetek és szakegyesületek, másodsorban magánszakértők mutathatnak be. A tanulmányok nyelve angol, francia vagy német és hossza legfeljebb 7500 szó lehet. Az ábrák és képek legnagyobb mérete 10×18 *cm* lesz. A tanulmányok kinyomtatása Londonban, a konferencia titkárságának ellenőrzése mellett fog történni, a szerzőknek azonban módjukban fog állani, hogy a konferencia lezajlása után, 1928 november hó 30-áig, a kefelenyomaton kisebb változtatásokat eszközölhessenek.

A bemutatni szándékozott tanulmányokat csakis a nemzeti bizottság elnöke, vagy, nemzeti bizottság híján, a hivatalos nemzeti megbízott továbbíthatja. Benyujtási határidő: *1928 április 1.*

Alulírott, mint Magyarország hivatalos képviselője a nemzetközi intézőbizottságban, felkéri azokat, akik a kongresszuson akár mint előadók, akár mint tagok résztvenni óhajtanak, hogy ebbeli szándékukat vele mielőbb írásban közöljék.

(Cím: VI, Andrássy-út 75. IV. em. 9. Távbeszélő: Teréz 264—60 fő- és 162 mellékállomás.) *Verebélÿ László.*

A II. nemzetközi bitumenes szén konferencia vezetősége felhívja mindazok figyelmét, akik a tüzelési technika haladásában érdekeltek, hogy az 1928. évi november havában tartandó konferencia helye: *Carnegie Institute of Technology Pittsburgh, Pennsylvania.* Az érdeklődök a konferencia részletes programmjára vonatkozó felvilágosításokat a konferencia titkárától (Professor Sunner Bolly, fenti címen) kaphatják meg.

Az út-, vasút- és hídépítési szakosztály 1928 január hó 5-én tartott ülése. Elnök: *Dr. Mihailich Győző.* Jegyző: *Hász Sándor.* Az ülés tárgya: *Sámy Sándor* előadása: *A bécsi és lipcsei útkongresszusokról* cím alatt. Előadó kimerítően ismertette a kongresszusok tárgyalási anyagát, kritikai szemmel kísérve a mi hazai viszonyaink szempontjából; majd számos vetített kép bemutatásával kapcsolatban ismertette a kongresszusokkal kapcsolatos próbaútmegtekintések anyagát, azonkívül értékes tanácsokkal szolgált az útkérdés tudományos kutatására vonatkozólag.

1928. évi január hó 12-én tartott ülés. Elnök: Dr. *Mihailich Győző.* Jegyző: *Hász Sándor.* Elnök megnyitó szavaiban rámutat a nagyobb szilárdságú acélok gazdasági szükségességére, amelynek következménye a folytvas bukása lett. Az ülés tárgya: *Dr. Gállik István: A nagyobb szilárdságú acélok kérdésének állása Magyarországon* című előadása. Az amsterdami nemzetközi anyagvizsgáló kongresszus számára előadó a fenti kérdésről kimerítő tanulmányt írt, amivel a multnak egy óriási hiányát pótolta, annál is inkább, mivel a külföldön eddig kevéssé tudtak arról a nagyszabású és iránytszabó munkálatokról, amit ezen a téren Magyarország végzett. Az előadás meg fog jelenni a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének Közlönyében.

Személyi hír. *Mihelyffy Frigyes,* a Magyar Siemens Schuckert-Művek főmérnöke, f. évi január hó 23-án ünnepelte a cégnél eltöltött 25 éves szolgálatának jubileumát, amely alkalommal kartársai értékes ajándékkal rótták le a jubiláns iránt érzett szimpátiájukat.

A mű- és középítési szakosztályok üléseinek jegyzőkönyve. *1927 december* hó *19-én.* Elnök: Láczay-Fritz Oszkár. Jegyző: Králik László. Elnök felkéri Bierbauer István műszaki főigazgatót, a székesfővárosi garage-tervpályázattal kapcsolatos beszámolójának megtartására. Előadó részletesen ismerteti a bírálóbizottság összeállítását, annak működését, a tervpályázat eredményét és a kiállított terveket. Majd több külföldi terv alapján vetített képek kíséretében ismerteti a modern garage-építkezés főbb irányelveit. Ezután hosszabb eszmecsere fejlődik ki afelett, vajjon a lezajlott pályázat eredménye, tekintve a telek helytelen megválasztását és annak szük méreteit, kielégítőnek mondható-e és Hoepfner Guido, Till Antal ügyvezető igazgató és Karkas Rezső fővárosi főmérnök hozzászólásai után az a nézet alakult ki, hogy bár a pályázat bebizonyította a telek alkalmatlan voltát, meddőnek azért nem mondható, mert a főváros az által, hogy alkalmat adott a pályázat kiírásával tervező építészeinek a kérdés tanulmányozására, a jövőben a végleges tervek elkészítésénél az összes kedvező és kedvezőtlen szempontok birtokában lesz.

Elnök megköszöni, úgy előadónak az alapos beszámolót, mint az egyes hozzászólásokat és felkéri Schoditsch Lajost, a kiskúnfélegyházi kórház kiállított pályaterveinek ismertetésére.

Szakosztályok Schoditsch Lajos beszámolóját köszönettel tudomásul veszik, majd több kisebb, a tervpályázatokkal kapcsolatos kérdés letárgyalása után elnök az ülést bezárja.

1928 január hó 2-án tartott ülés. Elnök: K. Császár Ferenc, jegyző: Králik László, hitelesítők: Jakabfy Zoltán és Körmendy Nándor.

Elnök az ülést megnyitja és az új esztendő alkalmából melegen üdvözli a szakosztályokat. Ismerteti a Zentralvereinigung der Architekten Wien köszönő levelét, melyben a jubileumi esztendő alkalmából küldött szerencsekívánatainkat köszönik meg, továbbá a kereskedelmi minisztérium levelét, melyben a mezőtúri posta pályaterveinek az Egyletben való kiállítását és ismertetését köszöni meg. Bemutatja a kiskúnfélegyházán lezajlott kórháztervpályázat bírálati pótjegyzőkönyvét és jelenti, hogy Szombathely város egy színház és mozi terveinek beszerzésére pályázat hirdetését határozta el.

Kommer szóváteszi, hogy a tervpályázatokra beérkezett terveket a kiíró hatóságok nem minden esetben küldik meg az Egyletnek kiállítás céljára és kéri az elnökség intézkedését. Francsek és Sándy hozzászólásai után a szakosztályok úgy határoznak, hogy a jövőben a kiküldött bírálóbizottsági tagok kérjék meg minden egyes esetben a kiíró feleket a terveknek elküldésére.

Francsek kifogásolja, hogy a folyó hó 15-én lejáró pécsi iparostanonciskola terveire kiírt pályázat bíráló bizottságában az Egylet kiküldötte nem szerepel. Elnök válaszában kifejti, hogy a bíráló bizottságnak ilyirányú kiegészítése tárgyában már intézkedett.

Körmendy indítványozza, hogy a mezőkövesdi községháza pályatervei a szabályzat értelmében az összehívandó plenáris bírálóbizottsági ülésen legyenek felbontva és ne, mint az a multban már megtörtént, a helyibizottsági tagok által. Szakosztályok az indítványhoz hozzájárulnak és kimondják, hogy az elnökség keresse meg a községi főjegyzőt ily értelemben.

1928 január hó 16-án tartott ülés. Elnök: Láczay-Fritz Oszkár, jegyző: Králik László, hitelesítők: Sennyey József és Thomas Antal.

Elnök az ülést megnyitja és kihirdeti a szegedi fogadalmi templom-tér rendezésére kiírt tervpályázat eredményét, mely szerint az I. díjat Rerrich Béla, a II. díjat Wälder Gyula, a III. díjat pedig Háry Géza tervei nyerték. Megvétetett Kotsis Iván dr., Foerk Ernő és Thomas Antal terve. Megvételre lettek ajánlva Katona Mihály és Sebestyén Endre munkái. Továbbá jelenti, hogy a mezőkövesdi községházára kiírt tervpályázaton I. díjjal Gerstenberger és Arvé, II. díjjal Lechner Jenő dr. és III. díjjal Beke Ferenc és Feszelyi építészek tervei lettek kitüntetve. Megvételre ajánltattak a „Ki tud jobbat", „Rozmaring", „Magyar Barokk" és „Hímes Párta" jeligéjű tervek, dícséretben részesültek: „Matyóház", „Új otthon", „Kaláris" és „Igazság" jeligéjű tervek. Elnök a pályanyertes kartársaknak úgy a maga, mint a szakosztályok nevében őszinte szerencsekívánatait fejezi ki, majd jelenti, hogy az egyleti nagypályázatra 5 darab pályaterv érkezett be és a bíráló bizottság összehívása iránt intézkedés történt.

Ezután a szakosztályok szótöbbséggel kimondják, hogy az ezévi építészeti nagypályázat tárgya egy stadionnal kapcsolatos sportpalota, a Kéler Napoleon-pályázat tárgya pedig egy luteránus templom és paplak megtervezése legyen.

K. Császár Ferenc, mint az Építőmesterek Egylete és Szövetsége együttes küldöttségének tagja, ismerteti a 30 éves adómentesség meghosszabbítása és a lebontott házak helyére épí-

tendő házak teljes adómentessége tárgyában Bud János pénzügyminiszter és Vass József népjóléti miniszter elé terjesztett kérelmeket. Szakosztályok előadó ismertetését mindvégig fokozott érdeklődéssel s figyelemmel hallgatták és egyhangú megnyugvással vették tudomásul a miniszterek válaszait.

K. Császár Ferenc jelenti továbbá, hogy az építőipar racionalizálása immár egy országos kérdéssé megérett problémának tekintendő és indítványozza, hogy a szakosztályok a kérdés tanulmányozására küldjék ki Schulek Jánost, Hoepfner Guidót és Mueller Félix dr.-t, kiknek közreműködésével reméli, hogy még ez év folyamán eredményes munkásságról tehet jelentést. Szakosztályok az indítványt elfogadják és az albizottság kiküldését jóváhagyják azzal, hogy az magát szükség szerint további tagokkal egészítheti ki.

Jakab Dezső indítványozza, hogy az 1930. évben székesfővárosunkban ülésező XII. nemzetközi építészkongresszus tárgysorozatába vétessék fel az építészek szellemi tulajdonjogának hatásosabb védelme. Mueller Félix dr. az indítványhoz hozzájárul, megjegyzi azonban, hogy e kérdésnek napirendre tűzését előzetesen az állandó bizottságtól kell kérelmezni és majd ez fogja azt a kongresszus tárgysorozatába beiktatni. Elnök a szakosztályok nevében megköszöni Jakabnak értékes indítványát és felkéri, hogy jogászok bevonásával dolgozza ki az ügyre vonatkozó részletes javaslatát. Majd ismerteti az építőmesterek átiratát, melyben értesítik a szakosztályi tagokat, hogy építkezéseiknél a villanyosáram bekötését az Elektromos Művektől ne mulasszák el jó időben kérni, mivel a multban torlódások állottak elő és az áramszolgáltatást csak nagy késedelemmel lehetett megkapni. Szakosztályok az átiratot köszönettel tudomásul veszik.

Ezután elnök elrendeli a különféle bizottságok tagjainak megválasztására a szavazást. Egyhangú szavazattal megválasztattak az ezévi nagypályázat bíráló bizottságába mint rendes tagok: Hültl Dezső dr., Kommer József, Uy Károly és Müller Pál, mint póttagok: Irsik László és Klucsik Vilmos. A Kéler Napoleon-pályázat bíráló bizottságába rendes tagnak: Schulek János, Hoepfner Pál és Beke Ferenc, póttagnak: Szerényi Ödön. A Hollán-pályázat bíráló bizottságába: Almási Balogh Lóránt. A Kossuth közgazdasági pályázat tárgyának megállapító bizottságába: Sándy Gyula és Bierbauer Virgil dr. Az egyleti tanácsba kiküldetett K. Császár Ferenc. A szombathelyi színház és mozi tervpályázat bíráló bizottságába: Láczay-Fritz Oszkár, mint póttag: Francsek Imre. A pécsi iparostanonciskola bíráló bizottságába: Foerk Ernő, mint póttag: Mueller Félix dr. Szakosztályi tagul felvétetett: Preisz Lajos.

1928 január 23-án tartott ülés. Elnök: K. Császár Ferenc, jegyző: Králik László.

Elnök az ülést megnyitja és üdvözli Jakabffy Zoltánt kinevezése és Rerrich Béla kitüntetése alkalmából. Napirend előtt Lechner Jenő dr. kér szót, ki szóváteszi azokat a méltatlan kritikákat, melyekkel egyesek az utóbbi időben nyiltan és burkoltan illetik Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter nagyvonalú kultúrtevékenységét. Szakosztályok mindenben egyetértenek előadóval és végül határozati javaslatot fogadnak el, mely szerint hálájukat és elismerésüket fejezik ki a kultuszminiszter iránt, visszautasítják a méltatlan kritikákat és elhatározzák, hogy a kultuszminisztert egy felirattal fogják üdvözölni, melyben tiltakoznak minden olyan kísérlet ellen, mely alkalmas arra, hogy megingassa a társadalomnak azt a szilárd meggyőződését, mely szerint a magyar lélek fundamentuma és létszükséglete a művészet és tudomány és az ezekben rejlő jólét és haladás. — Egyben felkérik ő excellenciáját arra, hogy ne engedje magát ily támadásokkal elkedvetleníteni és céltudatos törekvéseiben megbénítani, biztosítják a legteljesebb bizalmukról és készek őt minden erejükkel támogatni nemes törekvéseiben.

Másirányú elfoglaltsága folytán K. Császár Ferenc az elnöki széket átadja Láczay-Fritz Oszkárnak.

Bierbauer Virgil dr. jelenti, hogy a működő bizottság megbizatása folytán eljárt a Magyar Rádió igazgatóságánál és az igazgatóság teljes mértékü hozzájárulását kapta a szakosztályi tagok által tartandó építészeti tárgyú ismeretterjesztő felolvasások tartásához. Egyben egy programmtervezetet mutat be. Szakosztályok a jelentést tudomásul veszik és megbízzák előadót a további tárgyalások és a végleges programm összeállítására.

Medgyaszay István, mint a Balatoni Szövetség napokban megalakított műszaki bizottságának elnöke, bejelenti, hogy a szövetség a közeljövőben egy tervkiállítást óhajt rendezni amelyen való részvételre felkéri a szakosztályok tagjait. Elnök a felhívást megköszöni és a maga részéről is biztosítja előadót, hogy szakosztályaink tagjai mindenben hozzá fognak járulni a kiállítás sikeréhez. Előadó a támogatásért előre is köszönetet mond.

Elnök bejelenti, hogy a győri szegényház tervpályázatán I. díjjal: Bayer Lajos, II. díjjal: Polgár Rudolf, III. díjjal: Sennyey és Körmendi építészek tervei lettek kitüntetve és megvételre ajánltattak az „1927" és „Gy" jeligéjü tervek. Majd bejelenti, hogy Verebély dr. előadását folyó hó 30-ról február hó 23-ra halasztotta el.

Ismerteti a pozsonyi Dunavásár felhívását tervkiállításra. Szakosztályok több hozzászólás után úgy határoznak, hogy a részvételt hivatalos minőségben nem tartják célirányosnak.

Padányi Gulyás Jenő jelenti, hogy a működő bizottság megbízása folytán eljárt a Budapesti Nemzetközi Vásár igazgatóságánál és kieszközölte, hogy a vásárral kapcsolatban egy kisebb tervkiállítás is megrendezhető legyen. Szakosztályok köszönettel tudomásul veszik az igazgatóság előzékenységét.

Rerrich Béla szóváteszi, hogy az egyik napilapban a szegedi fogadalmi templom tervpályázatával kapcsolatban egyik kartársunkról és annak pályatervéről egy olyan cikk jelent meg, mely úgy etikai, mint kollégiális szempontból súlyos elbírálás alá esik; védelmet kér arranézve, hogy a jövőben ilyesmi elő ne fordulhasson. Több hozzászólás után szakosztályok felkérik Rerrichet, hogy az ügy részletes kivizsgálása céljából az inkriminált cikket terjessze az elnökség, illetve a működő bizottság elé.

Ezután elnök felkéri Jakabffy Zoltánt a szegedi templomtérpályázat pályaterveinek ismertetésére. Jakabffy részletesen beszámol az egyes tervek kapcsán a pályázók munkásságáról és általában megállapítja, hogy az egész pályázat úgy megoldás, mint művészi interpretálás tekintetében magas nivón áll. Szakosztályok az ismertetést köszönettel tudomásul veszik.

Müller Pál s. k., *Králik László* s. k.,
sz. o. jegyzők.

A bánya-, kohó- és erdőmérnöki doktorátus és magántanári intézmény ügye. Európának második legrégibb műszaki főiskolája, a másfélszázados nagyhírű *soproni m. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola*, nem bír a doktorrá-avatás és magántanárrá képesítés jogával, pedig szervezeti szabályzata és tanulmányrendje teljesen azonos a műegyetemével és a hasonjellegű külföldi főiskolákéval.

A nyugati szomszédállamok (Németország, Ausztria, Csehszlovákia) önálló főiskolái régóta (1904) bírnak e jogokkal. Sőt ma már minden állam, melynek bánya-, kohó- és erdőmérnökök képzésére szolgáló önálló főiskolája vagy fakultása van — szinte kivétel nélkül —, bevezette a doktori és magántanári intézményt. De beszéljenek az adatok: az angol, francia, olasz, svájci, belga, norvég, svéd, orosz, amerikai, japán bányászati, illetőleg erdészeti főiskolákon megvannak e kiváltságok. Ezek között több olyan intézet van, hol a tudományos személyzet, felszerelés, hallgatóság, — ezzel együtt az intézet nívója és jelentősége kisebb a mienkénél. Egyes utódállamoknak a háború után nagysietve felállított egészen újkeletü főiskolái is bírnak e jogokkal — és ez alapon nem ismerik el sajátjukkal egyenrangúnak a mi főiskolánk okleveleit. Ennek más államok részéről is ki vagyunk téve, míg a mai helyzet fennáll.

Magunk segítettük elő, hogy egyik százados kultúrértékünk külföldön devalválódjék. Az elmondottakból nyilvánvaló, hogy a mai helyzet — oktatás és szakszempontokon túl — nemzeti szempontból is teljesen tarthatatlan és *parancsoló követelmény, hogy hazánk legrégibb (1763) technikai főiskolájának szervezeti hiányai* — melynek mintájára szervezték meg 1794-ben Párizsban az Ecole Politechniquen a laboratóriumi oktatást — *az évek óta tartó habozás és huzavona után végre megszüntettessenek.*

Ez ügyben a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti szövetségének bányászati és kohászati szakosztálya most felterjesztéssel élt a pénzügyi, földmüvelésügyi és vallás- és közoktatásügyi miniszter urakhoz.

A bányászati és kohászati, valamint a gépészeti, gyáripari és elektrotechnikai szakosztályok együttes ülése. 1927 december 17-én. Elnök: *Aknaszlatinai György Albert* Jegyző: *Marek László.* Az ülés tárgya: *Mazalán Pál előadása a Rotary-féle mélyfúró rendszerről.*

Mazalán Pál bányamérnök előadásában a jelenleg használatos mélyfúrórendszerekről adott áttekintés után a Rotary-rendszerű mélyfúrásokkal elért eredményeket ismertette. Ez a mélyfúrási rendszer az amerikai Egyesült Államokban 1900. évben nyert először alkalmazást és azóta ott csaknem az összes többi rendszereket kiszorította, aminek oka főleg abban keresendő, hogy ezzel a módszerrel egyébként ugyanazon üzemköltség mellett sokkal gyorsabb haladás érhető el ismert talajviszonyok mellett. Számos adatot sorolt fel az előadó azokról a mélyfúrásokról, amelyeket amerikai tartózkodása alatt személyesen tanulmányozott. Kaliforniában ezzel a rendszerrel 30 nap alatt mélyítenek le egy kb. 1000 *m* mély fúrást, Texasban pedig egy 1500 *m* mély fúrás elkészítése, felszerelés-

ANGABEN
zur Bildung der Architekten an der Kgl. Ung. Polytechnischen Hochschule in Budapest.

Zusammengestellt von Dr. Ing. IVAN KOTSIS, ord. Professor.

Der Studienplan der Fachabteilung für Architektur ist dermassen zusammengestellt worden, dass ein einheitlicher Lehrgang die Ausbildung aller Studenten ermöglicht, sollen sie sich in der Zukunft welchem Zweige des Baufaches immer widmen; so ist dieser Studienplan gleich geeignet für die zukünftigen Architekten, sowie für Baukonstrukteure, Bauunternehmer und endlich für die zukünftigen Baubeamten. Dieser Umstand ist damit begründet, dass in Ungarn nur eine einzige Polytechnische Hochschule besteht, folglich müssen alle, nach irgendwelcher Richtung hin strebenden Studenten der Architekten-Fachabteilung ihre Ausbildung an derselben erlangen können.

Die Studien, wie auch an den übrigen Abteilungen der Polytechnischen Hochschule, umfassen vier und einhalb Jahr, d. i. neun Semester. Für die Dauer jeden Semesters ist ein obligatorischer Lehrplan vorgeschrieben, mit genauer Feststellung der im betreffenden Semester aufzunehmenden Gegenstände, der wöchentlichen Stundenzahl und der einheitlichen Stundeneinteilung derselben, von denen keinerlei Abweichung gestattet ist.

Alle Gegenstände des Studienplans sind obligatorisch. Es ist aus jedem derselben, auf Grund von mündlichen Prüfungen, bezw. Zeichnungen, ein gewisser Fortschritt aufzuweisen. Ausserdem sind am Ende des vierten, sechsten und neunten Semesters Rigorosa abzulegen; im Rahmen des letzten, d. h. dritten Rigorosums ist auch ein Diplom-Entwurf zu verfertigen und nach erfolgreichem Bestehen dieses Rigorosums wird dann das Diplom ausgefolgt.

Vorbedingung zur Erlangung der eine höhere Qualifizierung bedeutenden und an allen Fakultäten der Kgl. Ung. Joseph Polytechnischen Hochschule seit 1901 erlangbaren — natürlicherweise aber nicht obligatorischen — Doktor-Ingenieurs-Stufe ist die Abfassung einer Doktordissertation und die Ablegung einer mündlichen Doktorprüfung, welch' letztere aus einem Hauptgegenstand und zwei Nebengegenständen besteht.

Der Studienplan der Architektenbildung unterliegt, dem heutzutage sich zusehends steigernden Grad der Entwicklung entsprechend, stetigen Umgestaltungen. Die letzte Umänderung des Programms fand im Laufe des vergangenen Jahres statt. Nach dem Standpunkte der Hochschule darf nämlich der Studienplan — ungeachtet dessen, dass eventuelle Abänderungen desselben wegen der Aufeinanderfolge der Jahrgänge mit gebundenem Lehrplan Schwierigkeiten hervorrufen können — besonders heutzutage nicht als steifer Rahmen betrachtet werden, sondern er soll stets den Erfordernissen des praktischen Lebens angepasst werden.

Die Fachabteilung für Architektur umfasst folgende Gruppen von Gegenständen:

1.) Mathematische und naturwissenschaftliche Hilfsgegenstände: Mathematik, Mechanik, Darstellende Geometrie, Chemie, Chemische Technologie, Gesteinskunde.

2.) Technische Hilfsgegenstände: Geodäsie, Encyklopädische Maschinenkunde.

3.) Baukonstruktionslehre und Statik: Baukonstruktionslehre, Wasserversorgung, Heizung und Lüftung von Gebäuden, Elektrische Einrichtungen von Gebäuden, Statik der Baukonstruktionen, Eisenbau und Eisenbetonbau.

4.) Gegenstände des Entwerfens: Entwerfen und Einrichtung von Gebäuden, Übungen im Entwerfen, Städtebau, Raumkunst, Entwerfen und Konstruktionen von industriellen und landwirtschaftlichen Bauten.

5.) Kunsthistorische Gegenstände: Baukunst des Altertums, Baukunst des Mittelalters, Baukunst der Neuzeit, Geschichte der bildenden Künste.

6.) Graphik und Plastik: Freihandzeichnen, Aktzeichnen, Aquarellieren, Ornamentlehre, Modellieren.

7.) Wirtschafts- und rechtswissenschaftliche Gegenstände: Volkswirtschaftslehre, Ungarisches Staats- und Verwaltungsrecht, Ungarisches Privatrecht.

Im Rahmen der Fachabteilung für Architektur bestehen derzeit 9 Lehrkanzeln und zwar in folgender Einteilung:

I. Lehrkanzel für Baukonstruktionslehre (Prof. K. Nagy).

II. Lehrkanzel für Baukonstruktionslehre (Prof. Gy. Sándy)

Angewandte Festigkeitslehre (Prof. A. Czakó)

Baukunst des Altertums (Prof. Gy. Wälder)

Baukunst des Mittelalters (Prof. I. Möller)

Baukunst der Neuzeit (Prof. Dr. Ing. D. Hültl)

Entwerfen von Gebäuden (Prof. Dr. Ing. I. Kotsis).

Städtebau (Prof. L. Warga).

Zeichnen (Prof. Gy. Sváb).

Sämtliche Lehrkanzeln stehen unter der Leitung von Professoren, die Anzahl letzterer beträgt also 9.

Im Unterricht der Hörer der Fachabteilung wirken ausser der oben Genannten, u. zw. im Unterricht der Hilfsgegenstände, 7 ordentliche Professoren aus anderen Fakultäten und 9 beauftragte Professoren mit.

An den angeführten 9 Lehrkanzeln des Architektenfaches wirken insgesamt 9 Adjunkte, 8 Assistenten und 7 Hilfsassistenten mit.

Anzahl der ausserordentlichen Professoren: 1.

Anzahl der in der Fachabteilung für Architektur habilitierten Privatdozenten: 5.

I. TANÉV.

1. Szemeszter:

Matematika	3 — 3
Ábrázoló geometria	4 — 4
Mechanika I.	3 — 3
Chemia	6 — -
Kőzettan	2 — -
Ókori építészet I.	2 — 4
Szabadkézi rajz	- — 6
Hetenként:	20 — 20
Összesen:	40 óra.

2. Szemeszter:

Matematika	3 — 3
Ábrázoló geometria	4 — 4
Mechanika I.	3 — 3
Ókori építészet I.	2 — 4
Szabadkézi rajz	- — 6
Épületszerkezetek I.	2 — 3
Alkalmazott szilárdságtan I. (Építőanyagok)	2 — -
Hetenként	16 — 23
Összesen:	39 óra.

II. TANÉV.

3. Szemeszter:

Chemiai technológia	3 — -
Alkalmazott szilárdságtan II.	3 — 3
Épületszerkezetek II.	4 — 6
Ókori építészet II.	2 — 4
Középkori építészet I.	4 — 3
Ékítménytan I.	- — 4
Alakrajz	- — 2
Általános géptan	4 — -
Hetenként:	20—22
Összesen:	42 óra.

4. Szemeszter:

Alkalmazott szilárdságtan III.	4 — 3
Épületszerkezetek II.	4 — 6
Ókori építészet II.	2 — 4
Középkori építészet I.	4 — 3
Épületek tervezése és berendezése I.	2 — -
Ékítménytan I.	- — 4
Alakrajz	- — 2
Hetenként:	16 —22
Összesen:	38 óra.

III. TANÉV.

5. Szemeszter:

Vas és vasbeton szerkezetek I.	3 — 3
Épületszerkezetek III.	5 — 4
Középkori építészet II.	2 — 4
Újkori építészet I.	2 — 2
Épületek tervezése és berendezése II.	3 — -
Tervezés I.	- — 6
Ékítménytan II.	- — 4
Vízfestés	- — 2
Mintázás I.	- — 2
Hetenként:	15 —27
Összesen:	42 óra.

6. Szemeszter:

Geodézia elemei	2 — -
Vas és vasbeton szerkezetek I.	3 — 3
Épületszerkezetek III.	4 — 4
Középkori építészet II.	2 — 4
Újkori építészet I.	2 — 2
Épületek tervezése és berendezése II.	3 — -
Tervezés I.	- — 6
Ékítménytan II.	- — 4
Vízfestés	- — 2
Mintázás I.	- — 2
Hetenként:	16 —27
Összesen:	43 óra.

IV. TANÉV.

7. Szemeszter:

Épületek elektromos berendezései	2 —
Vas és vasbeton szerkezetek I.	2 — 2
Vas és vasbeton szerkezetek II.	3 — 3
Újkori építészet II.	3 — -
Tervezés II.	- —15
Képzőművészetek története I.	2 — -
Mintázás II.	- — 2
Városépítészet	2 — -
Hetenként:	14 —22
Összesen:	36 óra.

8. Szemeszter:

Épületek vízellátása és fűtése	2 — -
Újkori építészet II.	3 — -
Tervezés II.	- —15
Képzőművészetek története I.	2 — -
Városépítészet	2 — 2
Térművészet	2 — -
Ipari és gazdasági épületek tervezése és szerkezetei	3 — -
Mintázás II.	- — 2
Közgazdaságtan	4 — -
Magyar közjog és közigazgatási jog	2 — -
Hetenként:	20 —19
Összesen:	39 óra.

V. TANÉV.

9. Szemeszter:

Képzőművészetek története II.	3 — -
Közgazdaságtan	4 — -
Magyar közjog és közigazgatási jog	3 — -
Magyar magánjog	3 — -
Hetenként:	13 — -
Összesen:	13 óra.

thereof the Department puts forward in the present booklet a selection of the projects contained in the exhibition, giving for the persons therein interested also some particulars about the training of Architects as it takes place at the Polytechnical High-School of Budapest.

In demonstrating its work to the Members of the Congress, the Department of Architecture wishes that the Architects convened from all over the World, who have honoured our country with their visit, may get a proof of the desire of life —manifesting itself in this instance on the technical domain—of a Nation that has been afflicted with the Great War much harder than any other nation, and of the conscious and hopeful preparation of the whole Nation for a better future!

A l'occasion du XII-ème Congrès International des Architectes, qui aura lieu du 7 au 14 Septembre 1930 à Budapest, la capitale de la Hongrie, les professeurs et les étudiants de la Section d'Architecture de l'Université Royale Hongroise des Sciences Techniques, dont l'histoire remonte déjà à plus d'un demi-siècle, se font plaisir de dire la bienvenue cordiale aux membres très honorés du Congrès.

A cette occasion solennelle, la section d'architecture de l'Université des Sciences Techniques va démontrer son activité dans le cadre d'une exposition composée des travaux de ses étudiants et en mémoire de cela elle a publié dans le présent cahier les spécimens des plans exposés, de même elle veut faire connaître en raccourci la méthode de l'éducation des futurs architectes à l'Université pour ceux qui s'y intéressent.

La Section d'Architecture a le désir de rendre témoignage devant Messieurs les Architectes qui sont venus de tous les coins du monde pour nous faire l'honneur de leur visite, du vouloir-vivre—se manifestant cette fois-ci dans un domaine des sciences techniques—d'un pays affligé le plus cruellement par les conséquences de la guerre mondiale, et de sa préparation pleine d'espoir pour un meilleur avenir!

All'occasione del XII-o Congresso Internazionale degli Architetti, avente luogo a Budapest, capitale dell'Ungheria, dal 7 al 14 Settembre 1930, i professori e gli studenti della Facoltà di Architettura della Regia Ungherese Università delle Scienze Tecniche, la cui storia rimonta a più di cinquant'anni, hanno l'onore di dare il benvenuto agli spettabili membri del Congresso.

A quest'occasione solenne la Facoltà di Architettura dell'Università delle Scienze Tecniche dimostra la sua attività nel quadro di una esposizione composta degli lavori dei suoi studenti e in memoria ha pubblicato nel presente fascicolo una raccolta dei progetti esposti, nonchè fa conoscere in compendio il metodo di educazione di architetti all'Università per le persone che se ne interessano.

La Facoltà di Architettura desidera dar prova ai Signori Architetti venuti da tutte le parti del mondo, i quali ci fanno l'onore della loro visita, del desiderio di vivere, manifestantesi in quest'occasione su un territorio tecnico, di una nazione più crudelmente afflitta dalla guerra mondiale fra tutte le nazioni e della sua preparazione e ferme fede in un miglior avvenire!

ADATOK
a budapesti M. Kir József Műegyetemen folyó építészneveléshez.

Összeállította: Dr. KOTSIS IVÁN műegyetemi ny. r. tanár.

Az Építészi Osztály tanulmányi rendje olyképen állíttatott össze, hogy annak révén egyöntetű tanmenet mellett nyerhetik el kiképzésüket az építészi pályának bármely ágazatára készülő növendékek, így elsősorban a leendő tervező építőművészek, constructeurök, építési vállalkozók és végül a leendő építész tisztviselők. Oka ennek az, hogy Magyarországon csak egyetlen műegyetem van, amelyen tehát meg kell találnia bármely irányban törekvő építésznövendéknek a kiképzését.

A tanulmányok, miként a Műegyetem többi fakultásán, úgy itt is négy és fél éven, vagyis 9 szemeszteren át tartanak. Minden szemeszter tartamára kötelező tanmenet iratik elő, az illető szemeszterben felveendő tárgyaknak, azok heti óraszámainak és egyöntetű órabeosztásainak pontos megállapításával, melyektől eltérni nem lehet.

A tanrend összes tárgyai kötelezők, azoknak mindegyikéből szóbeli vizsgálatok, illetve rajzok alapján tanulmányi eredményt kell felmutatni; ezenkívül a negyedik, hatodik és kilencedik szemeszter végén szigorlat teendő; a legutolsó, vagyis a harmadik szigorlat keretében készítendő el a szigorlati tervezet s ezen szigorlat sikeres letétele után adatik ki az oklevél.

A magasabb minősítést jelképező és a budapesti M. kir. József Műegyetem összes osztályain az 1901 év óta megszerezhető, — de természetszerűleg nem kötelező — műszaki doktorátus elnyerésének előfeltétele egy doktori dissertáció megszerkesztése és szóbeli doktori szigorlat letétele, amely utóbbinak egy fő- és két mellék-tárgya van.

Az építész-oktatás tanmenete a fejlődésnek napjainkban észlelhető fokozott üteme szerint állandó módosításnak van alávetve; a programm legutóbbi átalakítása épen az elmult év folyamán eszközöltetett. A Műegyetem álláspontja az, hogy annak dacára, hogy a tanmenet időnkénti változtatása a kötött tanrendű évfolyamok egymásutánja miatt nehézségeket okoz, a tanmenetet nem lehet, különösképen ma, merev keretnek tekinteni, hanem azt a gyakorlati élet követelményeihez képest állandóan idomítani kell.

Az Építészi Osztály a következő tantárgy-csoportokat öleli fel:

1.) Matematikai és természettudományi segédtantárgyak: Matematika, Mechanika, Ábrázoló geometria, Chemia, Chemiai technológia, Kőzettan.

2.) Technikai segédtantárgyak: Geodézia, Géptan.

3.) Szerkezettani és statikai tárgyak: Épületszerkezetek, Épületek vízellátása és fűtése, Épületek elektromos berendezései, Alkalmazott szilárdságtan, Vas és vasbeton szerkezetek.

4.) Tervezési tárgyak: Épületek tervezése és berendezése, Épülettervezési gyakorlatok, Városépítészet, Térművészet, Ipari és gazdasági épületek tervezése.

5.) Művészettörténeti tárgyak: Ókori építészet, Középkori építészet, Újkori építészet, Képzőművészetek története.

6.) Grafikai és plasztikai kiképzés tárgyai: Szabadkézi rajz, Alakrajz, Vízfestés, Ékítménytan, Mintázás.

7.) Közgazdasági és jogi tárgyak: Közgazdaságtan, Magyar közjog és közigazgatási jog, Magyar magánjog.

Az Építészi Osztálynak ezidőszerint 9 tanszéke van, és pedig a következők:

I. Épületszerkezettani tanszék (Nagy Károly tanár).

II. Épületszerkezettani tanszék (Sándy Gyula tanár).

Alkalmazott szilárdságtani tanszék (Czakó Adolf tanár).

Az ókori építészet tanszéke (Wälder Gyula tanár).

A középkori építészet tanszéke (Möller István tanár).

Az újkori építészet tanszéke (Dr. Hültl Dezső tanár).

Épülettervezési tanszék (Dr. Kotsis Iván tanár).

Városépítészeti tanszék (Warga László tanár).

Rajzi tanszék (Sváb Gyula tanár).

Az összes tanszékeket nyilvános rendes tanárok látják el, ezeknek száma tehát összesen 9.

Az építész-oktatásban közreműködik ezeken kívül a segédtárgyak oktatásában 7 egyéb osztálybeli nyilvános rendes tanár és 9 meghívott előadó

Az imént felsorolt 9 építészi tanszék mellett közreműködik összesen 6 adjunktus, 8 tanársegéd és 7 kisegítő tanársegéd.

Címzetes rendkívüli tanárok száma: 1.

Az építészi szakban habilitált magántanárok száma: 5.

Az építészhallgatók száma a legutóbbi 1929/30 tanévben a következő volt:

Az	I. évfolyamban:	64.
A	II. „	55.
A	III. „	71.
A	IV. „	44.

A legutóbbi évben kiadott építészi oklevelek száma: 62.

Az eddig kiadott építész-doktori oklevelek száma: 10.

Az építészi osztály adminisztratív tekintetben egyesítve van a mérnöki osztállyal.

A tárgyaknak 9 szemeszterre való elosztását az alábbi összeállítás tünteti fel, megjegyezve, hogy a tantárgyak melletti számok közül az első számjegy a heti előadási órák számát, a második a heti gyakorlati órák számát jelenti.

Csányi Károly, okl. építész, a középkori építészet ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának az 1938/39. tanévben volt dékánja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Ösztöndíjtanács és a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának tagja, az Országos M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság kültagja, a katonai és polgári Signum Laudis tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1932. szeptember 17-én. *XI., Ábel Jenő-utca 14.* Távbeszélő a lakáson: 269—457, a tanszéken: 259—514.

Csonka Pál dr., okl. építész, műszaki doktor, az alkalmazott szilárdságtan ny. rk. tanára. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1936. július 28-án. *XI., Horthy Miklós-út 31.* Távbeszélő a lakáson: 269—416, a tanszéken: 258—633.

Arvé Károly, okl. építész, az épületszerkezettan ny. rk. tanára. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1939. június 30-án. *XII., Zsámbéki-út 15.* Távbeszélő a lakáson: 358—202, a tanszéken: 258—637.

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Schimanek Emil, okl. gépészmérnök, a gépszerkezettan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1923/24—1924/25. tanévekben volt rektora, gépészmérnöki osztályának pedig az 1916/17—1917/18. tanévekben volt dékánja, az Országos Ösztöndíjtanács, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Természettudományi Tanács intézőbizottságának tagja. A Felső Oktatásügyi Egyesület elnöke. Nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1900. október 16-án, nyilvános rendes tanárrá 1902. december 4-én. *V., Kossuth Lajos-tér 14.* Távbeszélő a lakáson: 126—326, a tanszéken: 258—502.

Bresztovszky Béla dr., okl. gépészmérnök, műszaki doktor, a műszaki mechanika ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem gépészmérnöki osztályának az 1920/21—1921/22. és az 1925/26—1926/27. tanévekben volt dékánja, a műszaki mechanikai laboratóriummal kapcsolt Kísérleti Állomás főnöke, az Országos Középítési Tanács tagja, a Budapesti Mérnöki Kamara tagja, a Magyar Aéro-Szövetség alapító tagja és volt alelnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének volt elnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja és volt főtitkára, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének választmányi tagja, a Verein Deutscher Ingenieure, a Deutscher Verband für die Materialprüfung, valamint a Nemzetközi Anyagvizsgáló Egylet tagja, a Műegyetemi Sportrepülő Egyesületnek tanár-

leti tagja és volt elnöke, a Magyar Képzőművészeti Társulat művész-alelnöke, a Benczúr-Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságának és választmányának tagja, a londoni „The Royal Institute of British Architects" tiszteleti levelező tagja, a Magyar Érdemrend középkeresztjének, a Corvin-koszorúnak és a Corvin-láncnak tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja és a Vörös Kereszt II. oszt. hadiékítményes díszjelvényének tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1913. július 28-án. *XI., Rezeda-utca 5.* Távbeszélő a lakáson: 269—271, a tanszéken: 259—651.

Wälder Gyula, okl. építész, az ókori építéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1930/31—1931/32. tanévekben volt dékánja, a M. Kir. József Nádor Műegyetemnek az 1938/39. tanévben volt rektora, miniszteri tanácsos, országgyűlési képviselő, a II. osztályú Magyar Érdemkereszt és a Corvin-koszorú tulajdonosa, Vas vármegye törvényhatósági bizottságának örökös tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Országos Iparügyi Tanács építészi szakosztályának elnöke, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnak, a Műemlékek Országos Bizottságának, az Országos Középítési Tanácsnak, az Országos Felsőoktatási Tanácsnak, az Egyházművészeti Tanácsnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak és az egri egyházmegye egyházművészeti bizottságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek és a Magyar Képzőművészek Egyesületének volt elnöke, a Képzőművészeti Társulatnak, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének, az Országos Magyar Iparművészeti Társulatnak választmányi tagja, a Steindl-céh céhmestere és alelnöke, a Magyar Tégla- és Agyagárugyárosok Országos Egyesületének örökös tiszteleti tagja. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1923. június 2-án. *XI., Himfy-utca 9.* Távbeszélő a lakáson: 269—435, a tanszéken: 258—631.

Romsauer Lajos dr., okl. középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, az ábrázoló geometria ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának az 1935/36—1936/37. tanévekben volt dékánja, a Budapesti Állami Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1922. május 16-án, nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1924. július 29-én. *XI., Sasadi-út 21.* Távbeszélő a tanszéken: 259—652.

Kotsis Iván dr., okl. építész, műszaki doktor, az épülettervezés ny. r. tanára. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1923. március 31-én; nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1926. július 27-én, nyilvános rendes tanárrá 1928. január 3-án. *XI., Kanizsai-utca 5.* Távbeszélő a lakáson: 268—140, a tanszéken: 258—607.

csapatkereszt tulajdonosa. Egyetemi ny. rk. tanárrá kineveztetett 1935. július 6-án, ny. r. tanárrá kineveztetett 1937. június 30-án. *XI., Horthy Miklós-út 15/b.* Távbeszélő a lakáson: 268—438, a tanszéken: 456—186.

Liska József dr., okl. gépész- és elektromérnök, műszaki doktor, az elektrotechnika ny. r. tanára, m. kir. kormányfőtanácsos, a villamos művek ügyeiben a M. Kir. Kúrián eljáró különbíróság ülnök-tagja, valamint az Országos Iparügyi Tanács tagja. Egyetemi nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1939. június 30-án. *XI., Otthon-u. 36.* Távbeszélő a lakáson: 257—068, a tanszéken: 259—519.

Jáky József dr., okl. mérnök, műszaki doktor, a közlekedésügy és vasútépítéstan ny. r. tanára, az Országos Közlekedési Bizottság és az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottság tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet választmányának tagja, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének választmányi tagja és az Anyagvizsgálók Közlönye szerkesztője, az American Society of Civil Engineers Soil Mechanics and Foundations Division Advisory Boardjának tagja, az International Conference on Soil Mechanics magyar csoportjának elnöke, a hadiékítményes és kardos Signum Laudis, a Károly-csapatkereszt tulajdonosa. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1936. július 28-án. Egyetemi nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1939. szeptember 23-án. *XI., Verpeléti-út 12.* Távbeszélő a lakáson: 259—576, a tanszéken: 258—629.

Kotsis Endre dr., okl. építészmérnök, műszaki doktor, a magasépítéstan ny. rk. tanára. Egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1938. július 28-án. *XI., Horthy Miklós-út 15.* Távbeszélő a lakáson: 269—173, a tanszéken: 258—625. (L. a 12. pontnál is.)

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Hültl Dezső dr., okl. építész, műszaki doktor, az újkori építéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1930/31—1931/32. tanévekben volt rektora, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1917/18—1918/19. tanévekben volt dékánja, az Országgyűlés Felsőházának a műegyetem mérnöki és építészmérnöki kara által választott tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnak, valamint e tanács elnöki tanácsának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak, valamint e tanács intézőbizottságának, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának és a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának tagja, a Steindl-céh elnök-céhmestere, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet volt alelnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tiszte-

Tanács tagja, a Budapesten szervezett Földmérő Vizsgáló Bizottság tagja, a Magyar Tudományos Akadémia Geodéziai és Geofizikai Nemzeti Bizottságának elnöke, a Földmérő Magánmérnökök Országos Egyesületének elnöke, a Magyar Fotogrammetriai Társaság elnöke, a Műegyetemi Diákjóléti Tanári Bizottság ügyvezető alelnöke, a Műegyetemi Segélyegylet tanárelnöke, a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának tagja. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1913. augusztus 13-án. *XI., Horthy Miklós-út 79.* Távbeszélő a lakáson: 269—355, a tanszéken: 259—530.

Kossalka János dr., okl. mérnök, műszaki doktor, a hídépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1924/25—1925/26. tanévekben volt dékánja, a Mérnöki Kamara volt elnöke, az Országos Felsőoktatási Tanács tagja. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1916. június 28-án. *XI., Mészöly-u. 5.* Távbeszélő a lakáson: 268—344, a tanszéken: 259—503.

Mihailich Győző dr., okl. mérnök, műszaki doktor, a hídépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1928/29—1929/30. tanévekben volt dékánja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Mérnöki Kamara elnöke, a M. Kir. Kúria szabadalmi ülnöke, az Országos Természettudományi Tanács intézőbizottságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet út-, vasút- és hídépítési osztályának volt elnöke, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének volt elnöke, az Internationale Vereinigung für Brückenbau und Hochbau állandó bizottságának tagja, magyarországi csoportjának elnöke, a „Hungária" Magyar Technikusok Egyesületének örökös tiszteletbeli magisztere, a Műegyetemi Lövészegylet védnöke, a Magyar Érdemrend középkeresztjének, valamint a polgári Signum Laudis érdemrendnek a tulajdonosa. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1916. október 6-án; nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1920. április 20-án. *XI., Ulászló-u. 70.* Távbeszélő a lakáson: 259—752, a tanszéken: 258—701.

Méhes Zoltán, okl. mérnök, az út- és vasútépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának az 1937/38. tanévben volt dékánja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tiszteleti tagja. Ny. rk. tanári címet kapott 1915. augusztus 17-én, ny. r. tanárrá kineveztetett 1925. augusztus 17-én. *II., Udvarhely-u. 16.* Távbeszélő a lakáson: 165—848, a tanszéken: 258—602.

Stachó Tibor dr., bölcsészettudományi doktor, a matematika ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának e. i. dékánja, a Matematikai és Fizikai Társulat alapító és választmányi tagja, a Deutsche Mathematiker-Vereinigung és a Gesellschaft für angewandte Mathematik und Mechanik tagja, a „Hungária" Magyar Technikusok Egyesületének magisztere, tart. tüzérfőhadnagy, a hadiékítményes és kardos Signum Laudis, az ezüst és bronz vitézségi érem s a Károly-

Kotsis Iván dr

1933 feb-márc

A tihanyi Élet-
tani Intézet terv-
rajzai.

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

SZÍVES FIGYELMÉT KÜL

hogy az 1942. é

1. az anyaország és az összes visszac egységes betűrendben vannak fels
2. az 1941. évi népszámlálás a
3. a visszacsatolt városok és községek rendben is megvannak nevezve, ezenkívü idegen (cseh, ruszin, román, jugoszláv) el
4. Minden város és község legközeleb

AZ 1942. ÉVI HELYSÉGN

I. Általános rész.

Az ország részletes közigazgatási, törvénykezési és pénzügyi beosztása.

II. Betűrendes rész.

Az ország összes városainak és községeinek betűrendes felsorolása a következő adatokkal:

a) *a város, község neve és jellege,*

b) *vármegye és járás, illetve körjegyzőség megjelölése,*

A kötet f. év március havában jelenik meg

Teljes tis

Telefon: 3

MIÉRT AVULT EL ÉS NEM HASZNÁ

KIADÁSÚ HELY

Mert: 1. **Mintegy 4200 város és közsé**
2. **10.000 változás állott be** az
igazgatási, törvénykezési, pénzügyi
3. **111 új község alakult;**
4. **346 község megszűnt és má**
5. **423 község neve megváltozo**

98.369. — Hornyánszky V. R. T. — Felelős kiadó: vitéz Várady Károly.

1933-ban négy sorsolást rendez az Uj Idők

Négyszáz nyereményt sorsolunk ki 30.000 pengő értékben, a sorsolásban valamennyi előfizetőnk résztvesz

Közismert az a meghitt és bensőséges viszony, amely az Uj Idők szerkesztőségét olvasóközönségéhez fűzi és amely egyebek között abban is megnyilvánul, hogy olvasóink leplezetlen őszinteséggel mondják el véleményüket úgy a szerkesztőség, mint a kiadóhivatal munkájáról. Postánk hű tükre olvasóink gondolkozásának, mi pedig mindent elkövetünk, hogy kívánságaik megvalósuljanak, észrevételeiket tanácsoknak tekintjük és, ha tehetjük, követjük.

Az elmúlt esztendő folyamán sok száz levélben jutott kifejezésre az az óhaj, hogy évente *ne csak egy* olvasót juttasson nagy ajándékhoz az Uj Idők, hanem úgy rendezzük a dolgot, hogy *minél többen* juthassanak, lehetőleg sorsolás útján, nagyértékű nyereményekhez.

Engedtünk a minden oldalról felhangzó kívánságnak és az 1933-as esztendőben négy sorsoláson 400 nyereményt sorsolunk ki előfizetőink között, olyan 400 nyereményt, amelynek értéke meghaladja a *30.000 pengőt* is.

A sorsolásban az Uj Idők *minden előfizetője* díjtalanul vesz részt, akár régi előfizető, akár új.

Valamennyien számozott Részvételi Igazolványt kapnak és az igazolvány számával vesznek részt a sorsolásban, amelyet királyi közjegyző közreműködése mellett rendezünk.

A Részvételi Igazolvány elnyeréséhez mindössze az szükséges, hogy az előfizető az Uj Időkben közlésre kerülő rejtvények közül akár csak *egyetlenegyet* megfejtsen és a megfejtést hozzánk eljuttassa. A rejtvények megfejtéséhez sem lexikon, sem más segédeszköz nem szükséges. Olyanok is megfejthetik a rejtvényeket, akik rejtvényfejtéssel eddig nem foglalkoztak. Az első rejtvényt mai számunk 620. oldalán közöljük.

Az első sorsolást 1933 februárjában tartjuk meg. Az első sorsolás főnyereményei a következők:

1. Kétszobás, terraszos, görögrendszerű nyaraló-ház, konyhával és mosdófülkével.
2. 150 négyszögöl telek, Balaton-Lidón (745. sz.).
3. Női kelengye, 62 darab, 800 pengő értékben.
4. Herczeg Ferenc munkáinak díszkiadása (40 kötet).
5. 12 személyes étkezőkészlet, 100 darabból.
6. 4 + 1 lámpás rádió.
7. Kerti garnitúra: asztal ernyővel, 1 pad, 2 karosszék és 2 szék.
8. Ebédlő-csillár 5 + 1 lánggal.
9. Herendi teáskészlet, hatszemélyes (9 darab).
10. Csathó Kálmán munkáinak díszkiadása, 12 kötet, félbőrkötésben.
11. Hangulatlámpa.
12. Pörge Gergely olajfestménye.
13. P. Gulácsy Irén munkái bőrkötésben, 8 kötet.
14. Férfi íróasztalkészlet.
15. Viski János olajfestménye.
16. Cholnoky Jenő: A Föld titkai című műve, 6 kötetben, egészvászonkötésben.
17. Női íróasztalkészlet.
18. A Magyar Regények sorozat 20 kötete.
19. Márvány névjegytartó figurával.
20. Fényképezőgép.
21. A Magyar Regények 10 kötete.
22. Íróasztali állólámpa.
23. Töltőtoll.
24. Lyka Károly: A művészetek története (2 kötet).

Modern magyar templomépítés. A balatonboglári új templom. Kotsis Iván építész-tanár műve

25. Baktay Ervin: India című műve, 2 kötetben, vászonkötésben.
26. Könyvtartó, 2 darab, réz.
27—30. Utalvány tizenöt pengő bolti áru könyvre.
31—100. Utalvány tíz pengő bolti áru könyvre.

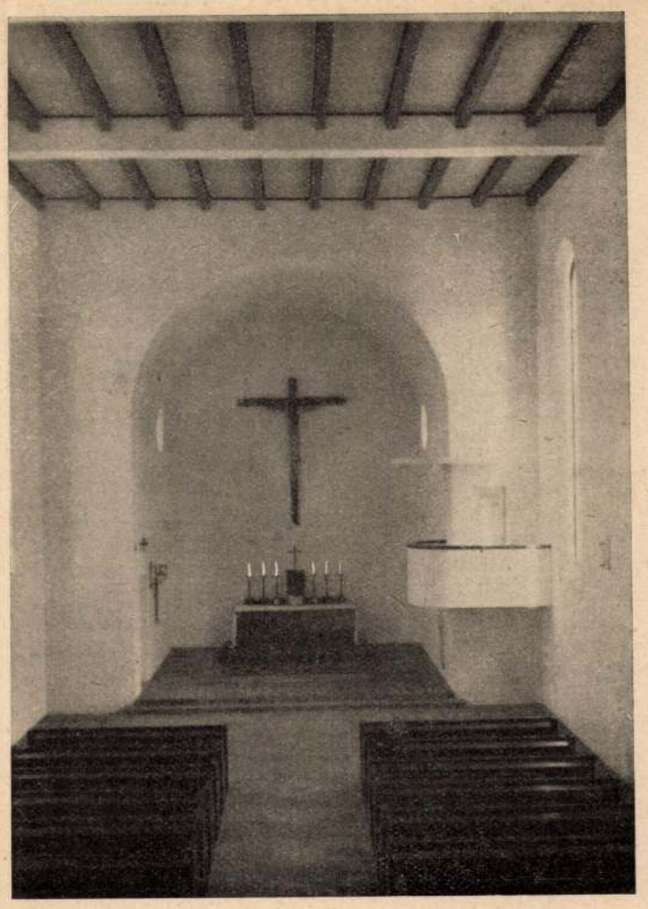

A balatonboglári új templom modern alakítású szentélye. Kotsis Iván építész-tanár műve

Uj Idők 1932. 46. sz.

A csalétek

— Elbeszélés —

Irta: **Andre Dubois**

Nincsen ember szenvedély nélkül. Philippe Barange, a híres festő, eléggé ártatlan szenvedélyeknek hódolt. A halászáért és a jó feketekávéért rajongott.

A halászási idény kezdetekor Párizsból orleansi kis birtokára költözött. Villájától nem túlmesszе kanyargott a zöldellő rétektől határolt, nyárfáktól szegélyezett, haldús Cize folyó. Barange kora hajnalban kibaktatott a folyóhoz és úgy elmerült a kedvenc sportjába, hogy még az ebéd idejéről is megfeledkezett. Gazdasszonyát otthon a méreg emésztette, minden étel elfőtt, odasült, a habkönnyű felfújtak összeestek. Szerencsére az ebéd fénypontján, az illatos, zamatos, erős feketekávén nem ronthatott a késés.

...Ezen a ragyogóan napfényes júliusi napon, mintha a Cize folyó valamennyi hallakója öngyilkosságot határozott volna el. Ahányszor csak Barange a horgát bevetette, máris egy kövér pisztráng ficánkolt rajta. Barange nagy megelégedettségében a világon senki emberfiával nem cserélt volna. Szélesperemű szalmakalapját hátrataszította a tarkójára és pipájával a szájában, üdvözült mosollyal, mozdulatlanul ült a folyó partján, lesve a zsákmányokat. A mellette álló fedeles kosárban már egész halom pisztráng ficánkolt.

Természetesen ezúttal is megfeledkezett az ebédidőről. Jobban, mint valaha, mert egyszerre csak arra eszmélt, hogy átkozottul éhes. Ki sem bírja, míg eléggé távoleső otthonába visszabandukol. Majd inkább a falu közeli fogadójában ebédel s az otthoni ebédet megeszi vacsorára. Rettenetesen éhes volt!

Összeszedegette a halászeszközöket, karjára akasztotta a pisztrángokkal telt kosarat és indult a fogadó felé. Grabouille, a potrohos fogadós, tisztességtudón sietett vendége elé.

— Hozta Isten, Barange úr!... hogy sikerült a halászat?

Barange válasz helyett diadalmas arccal felnyitotta a kosár fedelét. A fogadós lelkes csodálkozással csapta össze a kezét.

— Ide nézzen!... — hencegett Barange, majd nagylelkűen kijelentette: — Ezt mind maguknak adom.

Ekkorra már a fogadósné és a két lánya is kisereglettek a dús zsákmány megcsodálására. Puszta udvariasságból egy kicsit tiltakoztak, de persze nagy örömmel fogadták a fogadó étlapját gazdagító pisztrángtömeget.

— Hogyan köszönjük... hogyan hálájuk meg?... ó, Barange úr, bizonyára még nem ebédelt... méltóztassék beljebb kerülni...

A fogadósné fehér abroszt terített az ablak melletti, legnapsütöttebb asztalra, a lányok virággal ékesítették. Minden jóval kínálták a kedves vendéget, rendeljen, amit csak akar.

Barange, sonkás omlettet, vajban sült burgonyaszeletekkel körített beefsteaket, sajtot és könnyű fehér bort rendelt. A fogadósné maga sietett összeválogatni a legfrissebb tojásokat az omlethez.

A fogadós ottmaradt a vendég szórakoztatására. Áradozva dícsérte Barange halásztehetségét.

— Hiába, na!... az egész környéken sincs több ilyen mesteri halász, mint a művész úr!... Hacsak egyszer elárulná a sikere titkát!

Barange csak félfüllel hallgatta a fogadós fecsegését. Hatalmas étvággyal fogyasztotta az elébe tálalt jobbnál-jobb fogásokat, de a szíve kínosan összeszorult, amikor arra gondolt, hogy micsoda élvezhetetlen feketekávéval fogják megvendégelni a jó ebéd után. Mert ha a mennyei mannát tálalnák elébe, az sem ér egy fabatkát se, ha nem ihat rá olyan zamatos, illatos feketekávét, mint amilyent otthon, a gazdasszonya, különös gonddal maga állít elébe, ebéd után.

— Mit akaszt a horgára, Barange úr? — faggatta tovább a fogadós, — ugyan árulja már el!

— Találja ki! — felelte szórakozottan Barange, aranyszínű burgonyaszeletekkel körített, angolosra sütött beefsteaket falatozva.

A fogadós hiába töprengett, hiába sorolta fel a halak közismert inyencségeit, Barange csak a fejét rázta. A vérbeli halászok még a diplomatáknál is titoktartóbbak, ha a horgászási trükkjeikről szó esik. Barange arca most hirtelen felderült. Fényes ötlet világított az agyába.

— Hát jó, elárulom, — szólt határozottan. — Tudja mit akasztok én a horogra?... mi a legbiztosabb csalétek?... Cikória.

— Cikória?... — bámult a fogadós, — közönséges cikória, amiből a kávét főzik?

— Úgy van!... közönséges cikória, amiből maguk a kávét főzik. A halak bomlanak érte. S nagyonis lekötelezném nek, ha egy csomaggal adnának nekem. Ebéd után visszamegyek halászni és kifogyta m belőle. Az utolsó morzsáig.

A fogadós átsietett a konyhába és fontoskodva hozta a kívánt cikóriát. Miközben a csomagot Barange elébe állította, sajnálkozva megjegyezte:

— Sajnos, magunknak sincs több. Elfogyott. Az asszony éppen ma délután készül a városba a fűszereshez.

— Hát biz ez édeskevés! — sopánkodott Barange. — hátha akad még egy kevés... ezzel nem sokra jutok.

Nekiláttak a kutatásnak. Éléskamra, konyhaszekrény, fiókok minden rejtekét átkutatták. Az egyik leány a konyhaasztal fiókjában felfedezett még egy kis csomag cikóriát és nem törődve anyja dühös pillantásaival, büszkén nyújtotta át Barange-nak.

— Több nincs?

— Egy csipetnyi sem.

Barange a két csomag cikóriát a zsebébe sülyesztette és elégedetten nekilátott a sajt elfogyasztásának.

— Most pedig kedves Grabouillené, egy csésze nagyon erős, forró feketekávét kérek...

A fogadósné úgy nézett rá, mintha a csillagokat kérte volna az égről. Majdhogy kiszaladt a száján:

— És a cikória?

De mégsem szólt. Megnémult a megdöbbenéstől. Fejét csóválva tipegett a konyhába, hogy életében először a kávét, kávéból főzze.

Franciából fordította: Margittay Szaniszlóné.

Ha igaz is az, amit kimondunk, többnyire van valami lényegesen hozzátartozó, amit elhallgatunk.

*

Minden ember hős, vértanu, aki másoknak adja az életét és nem a maga kedvéért éli le.

*

Sokan kérlelhetetlenül bíráskodnak mások fölött, akkor, amikor már biztosan tudják magukról, hogy ők nem eshetnek abba a vétekbe, amit elítélnek.

FLIGL JÓZSEF

Kotsis Iván

test? Harmadszor: miért kell magának ehhez előbb vízbeugrani? Ugorjon egyenesen a krematóriumba. Negyedszer: miért kell egyáltalán ugrani?

BÁNATOS (az íróasztal melletti székbe roskad): Mert én ezt nem bírom tovább. Nekem elég volt. Egyébként, ha a novellámat ma se tudom eladni, nincs is más választásom. A lakásomból kidobtak — az önérzetem... az ellenállóképességem össze van törve... nem megy tovább... (Elcsuklik a hangja, eltakarja az arcát.)

BEZERÉDI (felnéz a kéziratokból, nézi, részvéttel, csóválja a fejét): Mondja fiam, — hogy lehet valaki ilyen ostoba?

BÁNATOS (könnyek közt, szórakozottan): Köszönöm, jól.

BEZERÉDI: Hát miért ragaszkodik maga ehhez a rögeszméhez, hogy magának el kell helyeznie a novelláját — hogy magának egyáltalán meg kellett írni ezt a novellát? Hiszen annyi mindenféle pálya van. Az ember még püspök is lehet. És ha már írói becsvágyai vannak — hát miért ragaszkodik ehhez az Oliviához?

BÁNATOS (tompán): Mert ebbe beleírtam a lelkemet.

BEZERÉDI: Ugyan kérem. Oliviának van két lelke, magának egy, az összesen három. És a háromból együttvéve nem jön ki egy elfogadható tárca.

BÁNATOS: Hát mit csináljak? Nem tudok mást írni, csak ami a lelkemben van.

BEZERÉDI: Ez az. Ezt nem akarja maga megérteni. Hiába van benne a maga lelke, a közönség nem erre kíváncsi. A közönségnek, fiam, mese kell, mese, történet, cselekmény. Izgalmas, érdekfeszítő cselekmény.

BÁNATOS: De hiszen az én novellámban...

BEZERÉDI (türelmetlenül): Menjen már! Mi van a maga novellájában? Hogy egy fiú szeret egy asszonyt, az asszony nem tud választani a fiú és a férje közt és végre elkergeti a fiút. A fiú elmegy és szenved, de a végén valami nagy üzletet csinál, vagy mit..

BÁNATOS (elragadtatva figyelt, most méltatlankodva): Dehogy üzletet... híres ember lesz belőle... ünnepelt író...

BEZERÉDI: Vagy ünnepelt író, bánom is én, szóval jól keres. Na és erre az asszony visszajön hozzá és felkínálja magát...

BÁNATOS: Illetve úgy érzi, hogy megváltozott a lelke...

BEZERÉDI: Megváltozott a lelke, bánom is én. Mire a fiú...

BÁNATOS (felál, megjátsza a jelenetet): Szomorúan és szeretettel végignézi és csak ennyit mond: „Asszonyom — én valamikor sokat sírtam — ha vissza tudja adni nekem ezeket a könnyeket — akkor gondoljon rám megint. De most — Isten vele!" És otthagyja őt... (Sóhajt.)

BEZERÉDI: Hát igen. Hát mi ez? Ez egy történet? Ez egy hülyeség, egy lapos, romantikus, érzelgős szamárság, amilyent még a vidéki lapok is csak a nyolcvanas években közöltek.

BÁNATOS (kétségbeesetten): De szerkesztő úr!... Ez *megtörtént* — ez a valóságban *megtörtént* — és nem a nyolcvanas években... hanem ezekben az években...

BEZERÉDI (gúnyosan): Kivel történt meg?

BÁNATOS (lesüti a szemét).

BEZERÉDI: Szóval magával. Maga az ünnepelt író.

BÁNATOS (síránkozva): Csak lennék — ha elfogadnák a tárcámat...

BEZERÉDI: Szóval, ha elfogadnák a tárcáját, akkor valóra válna az, amiről a tárca szól, hogy maga gőgösen elrugná önagyságát, aki a lábai előtt vinnyogna. Szóval, ez a hülye és unalmas novella attól jó lenne, hogy megjelenne.

BÁNATOS (révetegen): Az élet ilyen csodálatos.

BEZERÉDI: Az élet, fiam, általában elég csodálatos — de nem a maga élete, amiről azt hiszi, még senki ilyet át nem élt, — holott a legbanálisabb valami a világon. Maga azt hiszi, ha megírja azt, ami magával történt, az valami különös dolog, egyszerűen azért, mert magával történt. Holott mindenkivel megesik, csak maga nem tud róla.

BÁNATOS (felfigyel): Hm. Tehát azt hiszi — azt kell megírni, ami *mással* történik, nem velünk? (Gondolkodik.)

BEZERÉDI: Mit tudom én! Nem vagyok kritikus. Csak azt akarom mondani, hogy ez nem ajánlólevél, hogy valami megtörtént. *Érdekesnek* kell lenni a dolognak, akár megtörtént, akár nem. Tudja mit, — érdekesnek se kell lenni. Tudja milyennek kell lenni egy tárcának, ahhoz, hogy nálunk megjelenjen?

BÁNATOS: Milyennek?

BEZERÉDI: Olyannak, hogy a főszerkesztő úrnak tessék. Nem az fontos, hogy nekem tetszik-e, vagy nem, mert én úgyse adhatom le. Az se fontos, hogy a közönségnek tetszik-e, mert nem a közönség közli. A főszerkesztő úrnak kellene, hogy tessen. De annak nem tetszik, az a baj, fiam. Pedig tudja, mennyire kellene most éppen a főszerkesztő úrnak egy tárca? Éppen most mondta nekem, hogy holnapra kellene egy jó tárca — és szívesen hozna valami ujat, egy új nevet, ha találna valakit. De annak olyasminek kellene lenni, ami *neki* tetszik.

Nincs többé álmatlan éjszaka. Altatógép, amely különleges zümmögésével álomba ringat. Dr. Salomon berlini orvos találmánya

BÁNATOS: Hát milyen tetszik neki?

BEZERÉDI: Azt ő tudja, nem én.

BÁNATOS (gondolkodik, aztán elszántan): Hát majd én meg fogom tudni.

BEZERÉDI (gúnyosan): Most, lapzárta előtt egy órával?

BÁNATOS (felugrik, ruganyosan, lázasan): Most, lapzárta előtt egy órával. A novellámnak meg kell jelenni, mert különben nem hajthatom le ma este a fejemet. És meg fog jelenni! (Bezerédi elé áll.) Kedves szerkesztő úr, — holnap az ünnepi számban az én novellám fog megjelenni!!!

BEZERÉDI (gúnyosan): Akkor megeszem az egész ünnepi számot. Mondom, hogy neki nem tetszik a téma.

BÁNATOS: Majd fog neki tetszeni

BEZERÉDI: Neki más témák tetszenek.

BÁNATOS: Majd azt fogja hinni más téma.

BEZERÉDI: Neki csak olyan téma tetszik, amit ő is ki tudna találni.

BÁNATOS: Majd azt fogja hinni, hogy ő találta ki.

BEZERÉDI: Ő egy hiú ember, a témát ő szereti adni.

BÁNATOS: Majd ő fogja adni.

BEZERÉDI: De hogy lesz ideje megírni?

BÁNATOS: Annyit kérek — hagyjanak engem beszélni a szerkesztő úrral, a többit bízza rám. Egy órai időm van még — ez a cselekvés órája! Csak még egyet — hol van Olivia?

BEZERÉDI (a papírkosárra mutat): Itt.

BÁNATOS: Helyes.

BEZERÉDI: Mit akar Oliviától?

BÁNATOS: Nagyon valószínű, hogy még szükségem lesz rá.

SZERKESZTŐ (sietve jön balról. Láthatóan fel van villanyozva, szórakozott és élénk, de jóindulatú hangulatban van): Na hát kérem — most pedig vissza a munkához!... Sietni, sietni, egy óra mulva lapzárta!... Kérem, Bezerédi, az izét... (Meglátja Bánatost, gyanakodva nézi.) Pardon — velem parancsol?

BEZERÉDI (gúnyosan) Bánatos Lajos úr — az Olivia két lelke című novella szerzője.

SZERKESZTŐ (elneveti magát): Ja — maga az?

Az Egyetemes Regénytár programmján Anatol France, Farkas Pál, Hall Caine, Meredith, Stratz stb. művei szerepelnek.

A budapesti városligeti Regnum Marianum most épülő templomának modellje. Kotsis Iván dr. tanár terve

BEZERÉDI: A szerkesztő úrral akar beszélni — mondtam neki, hogy most nagyon el van foglalva...

SZERKESZTŐ (jóindulattal): Hát kérem, egy-két percet szakíthatok... Ugyis beszélni akartam magával... meg akarom magyarázni... Bezerédikém, a törvényszék... ja igen, talált valamit?

BEZERÉDI: Még nem.

SZERKESZTŐ: Jó, hagyja, majd én elintézem. Hát siessen, Bezerédikém, zárunk.

BEZERÉDI: Megyek. (El.)

BÁNATOS (leül, szerencsétlen arcot vág).

SZERKESZTŐ (szórakozottan a kéziratok közt kotorász): Ja, igen... szóval a maga izéje... a Bezerédi úr bizonyára már megmondta magának...

BÁNATOS (lecsüggesztett fejjel, tettetett megadással): Igen, megmondta. Hogy a novellám nem közölhető, sajnos.

SZERKESZTŐ: Nem, fiam. A történet jelentéktelen, sablonos, nem érdekelheti a közönséget.

BÁNATOS: Én pedig igyekeztem...

SZERKESZTŐ: Igyekezett, persze, hogy igyekezett. Nem is a megírással van baj. Avval én nem sokat szoktam törődni. Mondom, a meséje nem érdekes...

BÁNATOS: Az ember csak azt mesélheti el, amit átélt.

SZERKESZTŐ: No igen, — dehát az, amit átélt, semmi különöset nem jelent más számára.

BÁNATOS: Igen, ezt mondta a Bezerédi úr is.

SZERKESZTŐ: Látja, pedig kár. Mert magában van becsvágy, lelkesedés. És én nagyon szeretem a lelkes fiatalembereket. De addig, amíg maga ragaszkodik ehhez az egyetlen élményéhez, csak azért, mert maga átélte, nem fog zöldágra vergődni. Jobb, ha abbahagyja. Másfelé kellene keresgélni témáért, — hiszen az élet olyan gazdag.

BÁNATOS (busan): De nem az enyém.

SZERKESZTŐ: Hja, fiam, arról én nem tehetek.

BÁNATOS (merengve): Igen, — sokszor gondoltam rá... hogy mások életét kellene figyelnem... valami különöset, eredetit meglátni! Az én szürke életem, — éppen az előbb, mikor meglátam a szerkesztő urat, künt a folyosón.

SZERKESZTŐ (élénken): Mikor?

BÁNATOS: Mikor felment a társalgóba... egy hölgy várta...

SZERKESZTŐ (zavartan): Kérem ez egy kivételes eset volt, — különben csak itt szoktam fogadni a szobámban...

BÁNATOS (lelkesen): Tudom, tudom, hiszen éppen ez az... Mindjárt tudtam, hogy valami kivételes eset lehet... és arra gondoltam, hogy ez az én bajom... hogy velem semmi rendkivüli, kivételes dolog nem történik, nem történhetik... Hogy vannak, akiknek az élete csupa izgalmas, rendkivüli kaland... hogy nekem azokat kellene figyelni, akik élnek, akik valakik, akik benne vannak a nagy, izgalmas életben... akik dolgoznak, harcolnak, akiknek pályafutásuk van... akkor talán tudnék olyat írni, amilyent szeretnék.

SZERKESZTŐ (szerényen): No istenem, — amennyiben rám céloz... én éppen nem...

BÁNATOS (rajongva): Ó, ön nem is tudhatja persze, — kérem az ön pályafutása olyan iramban alakult ki, hogy nem is volt ideje eltünődni, áttekinteni mindazt, ami az életben történt... De én sokszor gondoltam rá: istenem, milyen érdekes lehetett! milyen változatos! milyen rendkivüli! egy nagy pályafutás!

SZERKESZTŐ (kenetteljesen, rezgő hangon): Higyje el, fiatal barátom, nem volt az más, mint munka és harc. És ha volt némi szerény sikerem, — azt csak annak köszönhetem, hogy nem tértem le az utamról.

BÁNATOS: Igen, — ez az, amit a nyilvánosság tud. De az ilyen nagyszerű élet mögött, mint a főszerkesztő úré, mindig van, amit csak a művész érthet meg — a kulisszák közt, az indulásban... valami, ami a művész számára mindent megmagyaráz...

SZERKESZTŐ (mosolyogva): Szóval — maga szeretne engem kivallatni?

BÁNATOS: Dehogy... csak arra gondoltam...

SZERKESZTŐ: Istenem, hát mi van ebben? Szegény, ismeretlen fiatalember voltam, mint a többi, — valamikor.

BÁNATOS: Szegény és ismeretlen, eddig elhiszem, — de nem olyan, mint a többi. Mert a többi megmaradt szegénynek és ismeretlennek, míg ön... A többivel tudniillik nem történt semmi. Önnel történt valami már akkor.

SZERKESZTŐ: Honnan veszi?

BÁNATOS (határozottan): Biztos vagyok benne.

SZERKESZTŐ (elgondolkozva): Lehet, — de milyen különös ez, hogy éppen most... (feláll, hátratett kezekkel járkálni kezd). No igen, igen... (hirtelen megáll Bánatos előtt, vállára csap, mosolyogva): Ugy látom, fiatalember, magának téma kellene mi? Valami különös, — valami érdekes... az életből ellesve, mi? Hogy ne mindig a maga kis világa — egyszer már az igazi élet? Hát tudja mit, — mondok én magának egy mesét. Egy mesét valakiről, — akárkiről. Mondjuk, egy régi ismerősömről. Nevezzük Akárkinek. Ez az Akárki egy szegény, ismeretlen valaki volt valamikor.

BÁNATOS (áhitattal): Igenis... értem. A főszerkesztő úr nem akarja, hogy tudjam, hogy a főszerkesztő úr volt az.

SZERKESZTŐ: Ugyan kérem, kérem az mindegy. És tegyük fel, hogy ez a fiatalember olyanféle volt, mint én...

BÁNATOS (hirtelen): És szeretett valakit... egy csodálatos asszonyt...

SZERKESZTŐ (habozva): Nos hát — lehet...

BÁNATOS (rajongva): Tessék továbbmondani... tessék mondani... olyan érdekes...

SZERKESZTŐ: Mit lehetne még erről mondani?

BÁNATOS: Asszony volt, úgy-e?

SZERKESZTŐ: Asszony.

BÁNATOS: És ő is szerette a szerk... az illetőt, mondjuk. És — úgy-e, nem tudott választani a férje és a szerkesz... az illető közt?

SZERKESZTŐ (tünődve nézi): Enynyire izgatja a téma?

BÁNATOS (mohón): Ó, nem is hiszi főszerkesztő úr... ez más valami, igen... Elképzelem ezt az asszonyt, ahogy a főszerkesztő úr leírta az imént... vörös hajjal... olyan plasztikusan áll előttem, ahogy leírta, pár szóval... úgy-e, azt tetszett mondani, hogy vörös haja volt?

SZERKESZTŐ (bizonytalanul): Olyan vörösesféle.

BÁNATOS: És — tessék csak mondani tovább — miért maradt mégis a férje mellett? Mert ezt nem jól értettem.

SZERKESZTŐ: Azért, mert azt hitte...

BÁNATOS (közbevág, fejéhez kap): Hát persze! Milyen buta vagyok! Hiszen abból, amit elmondott a főszerkesztő úr, világos! Mert azt hitte, hogy a fiatalember nem szereti eléggé... ha szeretné, akkor harcolna érte...

SZERKESZTŐ: Ugy van — szóról-szóra ezt mondta!

BÁNATOS: Igen, vannak ilyen nők —

Az „Uj Idők" olvasói negyedévre 50.000 koronával fizethetnek elő az Egyetemes Regénytárra.

Uj Idők 1926. II. félév

Bimbó | irta: Fernande Prissé

Bár nálad lehetnék. Itt ülök egy nagy városban — a város persze tarka és élénk és az emberek sok dolgot adnak nekem, és ez néha örvendetes, néha elbusító. De gyakran gondoltam rád. És most elbeszélgetek veled, és nem akarok arra gondolni, hogy olyan messze vagyunk egymástól, úgy érzem, mintha itt állnál mellettem. Bár nálad lehetnék, te kedves állatom, kicsi, füstös bocikám, a te sötét és meleg istállódban, bár érezhetném a melegedet s bár átfoghatnám két karommal a te vastag, bőráncu nyakadat.

Gyakran gondoltam arra, hogy elmegyek hozzád, és látod, szinte azt hiszem, hogyha engedtem volna ennek a gondolatnak, meg sem betegedtem volna itt a városban. Igazán el kell hinned, a szivem annyiszor vágyakozott utánad, és látod, éppen most jövök rá, hogy már nem lehetsz az a buta kis boci, amelyik akkor olyan tehetetlenül állt mellettem. Gyapjas bundád már bizonyosan sima és fényes lett és bizonyosan jó nagyot nőttél azóta. Május, junius, julius, augusztus, szeptember — öt hónapos vagy már, bizonyára meg tudod különböztetni az embereket és ki tudod választani a legjobb falatokat.

Bár ott lehetnék nálad és hozhatnék neked a szénapadlásról, amelyre mindjárt a te helyed mellett van a feljárás, egy jó nagy nyaláb illatos szénát, mint ahogy anyádnak hoztam, mielőtt téged a világra hozott.

Napok óta ültünk már akkor mi hárman és számolgattunk a kalendáriumban — de te nem jöttél. Az anyád elnehezülve és még mindig egyedül állt az istállóban. Még feszültek a medence-szalagjai, majd ha megereszkednek, akkor fogsz te megérkezni, mondta a gazdasszony.

Reggeltől estig és estétől megint reggelig vártunk. Egyszer egy egész éjszakát anyád mellett töltöttem. Az istállóban friss alom és trágya nehéz szaga terjengett és attól elaludtam. De a láncok csörgése és az anyád kemény lélegzete nemsokára megint felébresztett. A kakas álmosan kukorékolt a szénában, és a tyukok kotyogtak. Micu, a tarka cica, a fekhelyemre ugrott és ráfeküdt a fehércsikos, piros takaróra. Ünnepnapot harangoztak be a faluban. Azt hittem, hogy anyád világra fog hozni ezen az éjszakán, de megvirradt és anyád nyugodtan állt.

Mennyi gondot okoztál nekünk, te meg anyád. Miért nem jöttél, kis boci? Egész nap mindig volt valaki mellettetek, vagy a gazda, vagy a gazdasszony, vagy én.

Este megeredt az eső. Halkan és egyenletesen hullott alá az égből és mégkorábban sötétségbe burkolta a napot. Egyszer még kiment a gazda az istállóba. Amikor visszajött azt mondta: nem jösz meg reggel előtt. Még együtt ültünk a konyhában, a nyitott tüzhelyen ott állt a kormos tejeslábas, akkor a parasztgazdának úgy rémlett, mintha anyádat hallaná. Kiment az udvaron keresztül az istállóba, de legott visszajött és megzörgette az ablakot. Lett is mindjárt lótás-futás, elsőnek a gazdasszony, utána a szolgáló, majd én, úgy ahogy voltam, mezitláb futottam az udvaron át, be az istállóba. És te ott feküdtél a szalmában, még maszatosan és a parasztgazda friss szénával tisztogatott. A szolgáló tartotta a lámpát föléd és dicsért téged, a gazda pedig szétvetett lábakkal állt előtted és megveregette az oldaladat. Egy kicsit még gyenge voltál, és ő lehajolt és belelehelt az orrlyukaidba.

Sosem foglak elfelejteni, Bimbó, — amikor kis idő mulva úggyel-bajjal lábraállltál. Nagymehezen feltérdeltél az első lábaiddal, a hátsókat nekifeszitetted a földnek, egy kicsit segitett a gazda is, azután ott álltál remegve előttünk.

A bundád barna volt, feketén füstös, mint a topáz, a szemeid: uszó sötétség, a lábaidat szétterpesztetted, hogy biztosabban megálljál rajtuk, nagyfülü fejedet felém forditottad. Nagy szemeiddel egyenest rámnéztél, akkor neked ajándékoztam a szivemet.

Anyád a földön feküdt, nehéz lélegzettől emelkedett a teste és a lehellete fehéren állt meg a hüvös éjszakai levegőben. A vékony acéllánc csillámlott a nyakán. Az első gyermeke voltál, s minthogy nem mozdultál és nem mentél oda hozzá, idegen voltál neki. El fog taposni téged, aggodalmaskodott a gazda.

Egyszerre csak tüsszentened kellett, nagyon megijedtél ettől, az én arcom egészen vizes lett. Ekkor nézett először rád az anyád, idegenül s kissé bizalmatlanul. Feléd forditotta a fejét, a fülét hegyezte, a szeme bizonytalan lett, majd szelid, utána fojtott horkanás — erőlködve megemelkedett és térden hozzád kuszott. Orra egész közel jött a szemeidhez, a füleidhez, rádismert, anyásan és gyengéden nyalogatta a bundádat. A gyermeke lettél. Azután, amikor egy nyaláb szalmával lejöttem a szénapadlásról, már egészen hozzásimultál és melengetted magadat. Később a gazda átvitt téged a saját rekeszedbe, egészen még nem bizott meg az anyádban. És másnap reggel a magad jószántából mégis ott állt tál mellette — hogy is sikerült neked?

A szolgáló az ágynemüjét bevitte az istállóba, mellettetek akart maradni. A gazda gondosan bezárta az istálló ajtaját. Az eső elállt, itt-ott egy csillag fénylett az égen, a kut vize susogott a sötétségben. A konyhában a gazdasszony teát főzött az anyádnak.

Bimbó lesz a neve, mondta a gazdasszony. Későn tértünk pihenőre. — Bár nálad lehetnék. Az istálló-ajtó hasadékain most jönne be az első világosság, talán megint jönne a cica és hizelegne a lábam körül. Talán odajönnél hozzám és hozzádörzsölnéd a fejedet a vállamhoz?

Domb és bomb

Pannika már nagyon nagy lány, már nemsokára három éves lesz. Már nem kell tanakodni azon, hogy vajjon mit is akar: érthetően, tisztán beszél. Éppen csak a Kö, a Gö meg a Rö nem sikerül még neki.

De Pannika máskülönben is nagy lány, már lesve-lopva figyeli, amit a nagyok beszélnek, főképpen ha a jelenlétében őróla van szó. Igy esik meg, hogy meghallja azt is, amit az anyukája egy néninek mesél, hogy „Pannika régebben gomb helyett ugy mondta *bomb*...“

Másnap más néni jön látogatóba. Kedves néni, aki nagyszerüen elmulattatja Pannikát. Pannika nagyokat kacag, de azután felébred benne az önérzet: ő is tud mondani olyat, amitől a néni kacagni fog.

— Elzsi néni, — mondja és megfog egy gombot a néni ruháján, — amitol ticsi voltam, ugy mondtam, hogy *bomb!*

Pannika a néni ölébe veti magát és ugy kacag azon, hogy milyen csacsi volt, amikor még „ticsi volt“!

A néni is nevet és két keze közé fogja Pannika fejét.

— Hát most már jól mondod, Pannika?

— Hogyne! — mondja Pannika és nagylányságának büszkeségében kihuzza magát. — Most ugy mondom, hogy *domb!*... *Á—m*

tárgy idegenebb, mint előttünk, mert annyi nemes és szép, ami az emberiséget felemeli, a nemetek műve. A ti nemes tekintetekből szi a férfi lelkierőt és elszánt bátorságot. Ti fontok koszorut homloka körül. Ti vagytok a polgári erény és nemzetiség védangyalai, mely nélkületek — higyjétek — soha ki nem fejlik vagy nemsokára elhervad.

Ti emelitek egekbe a port és halhatatlanságra a halandót. Üdvözlet és hála Nektek!"

DR. LÁZÁR PIROSKA
leánygimnáziumi igazgató.

Az épitész

A „Családi Élet" szerkesztősége megtisztelt azzal a felhivással, hogy a pályaválasztások problémája során válaszoljak arra a kérdésre, hogy ki alkalmas épitészi pályára, tekintve, hogy ezen a téren a fogalmak meglehetősen tisztázatlanok. Értve ezalatt természetesen a tervező épitészi foglalkozást.

Régebben ezeket a kérdéseket általában egyoldaluan kezelték. Voltak bizonyos empirikus megállapitások, amelyeknek egyszerü alkalmazásával bizonyos biztonságos önérzettel intézték el a pályaválasztás kérdéseit. Ha például valakinek a középiskolában a matematikához kedve volt, akkor azt mérnöknek szánták; ha valakinek debatteri készségei voltak, azt az ügyvédi, vagy politikai pályára. Egy ilyen megállapitás volt az, hogy ha valaki ügyesen tudott rajzolni, ugy vélték, hogy épitésznek kell adni. Épp oly hibás megállapitás, mintha egy jó zenetechnikával biró, például jól zongorázó gyermeket zeneszerzőnek szántak volna.

Hogy ki való épitésznek, erre a kérdésre igy közvetlenül felelni nem lehet és „felelet" helyett inkább egy rövid „hozzászólást" szeretnék e helyen közreadni; a kérdést ugy próbálom megvilágitani, hogy leirom, hogy milyennek kell lennie egy kész épitésznek?

1. Az épitész elsősorban alkotó lélek: költő, akinek térbeli alakzatokat, vagyis tömegeket és tereket kell alakitania, teremtenie, a sajátjából; elképzelnie, belsejében megalkotnia. A megépités a könnyebbik része. A lényege a kigondolás, a lelki tartalommal való megtöltés.

Kell tehát hozzá *alkotó fantáziáju, gazdag lélek.*

2. Ez a koncepciós munka azonban, nem ugy, mint a társművészeteknél, kimondottan önmagát szolgáló művet létesit (mint képet, szobrot, szonátát, költeményt), hanem gyakorlati célzatu objektumokat: házat, amelyet használnak; lakást, amelyben élnek; kórházat, amelyben gyógyitanak; iskolát, amelyben tanitanak; szinházat, amelyben előadást tartanak; pályaudvart, amelyben vonatok közlekednek; templomot, amelyben a lelkek Istenhez keresnek kapcsolatot.

Tudnia kell, hogy ezekben a különféle rendeltetésü épületekben milyen funkciók folynak le és hogyan bonyolittatnak le azok.

Vagyis szükséges, hogy *ismerje az életet.*

Legyen sokoldalu tapasztalata, nagyfoku hajlandósága mindennek meglátására és megismerésére. Állandó és éber, mondhatni nyugtalan érdeklődés minden iránt. Éles megfigyelés, látnivágyás és kiváncsiság. Magábavonuló egyén eleve elzárja maga elől az élet szinességeit és sokféleségeit, tehát nem is tudhatja azokat szükség esetén épületeivel szolgálni.

3. Az élet szükségleteit jól megfigyelő épitész az általa alkotandó épületekben nemcsak fokozottan ki tudja elégiteni a felmerült igényeket, de ötleteivel egyenesen irányithatja az azokban lefolyó funkciókat. Támogatnia kell gondolataival a tervezett épületek üzemmenetét, elősegitenie, sőt, ha annak teljes tudatában van, ugy bele is kell avatkoznia abba, oly értelemben, hogy azt gyakorlati meggondolásai révén helyes irányba terelje és fejlessze. Kezdeményező erejének kell lennie, amellyel az épittetőket nemcsak rávezeti a helyesebb megoldásra, de azokért vállalja is a felelősséget, még abban az esetben is, ha munkája elé nehézségek gördülnek, mert biztonsággal látja a célját.

Kell tehát benne lennie *fanatikus erőnek.*

Mondhatni harckészségnek, mellyel ötleteit védelmezi és keresztülviszi.

4. Mivel munkái anyagból készülnek, illetve szerkesztetnek össze, tudnia, ismernie kell az anyagot és szerkezetét, nemcsak eltanulás segélyével, de érzéke révén is. Az anyag és a szerkezetek az ő eszközei, amelyekkel dolgoznia kell épp ugy, mint a szobrásznak az agyaggal, a zenésznek a hangszerrel, s az irónak a szóval.

Legyen tehát *veleszületett szerkezeti érzéke.*

A most felsorolt tulajdonságok talán nem oly kézzelfogható és könnyen megállapitható konkrétumok, aminőknek a felsorolását talán várni méltóztattak, s aminők például: éles szem, ügyes kéz, pontosság, rendszeretet, stb. Ez utóbbiak azonban mechanikai adottságok és ha nem is lényegtelenek, de csak másodsorban jöhetnek figyelembe az elsőrendü alapvető lelki tulajdonságok után.

DR. KOTSIS IVÁN
épitész, műegyetemi ny. r. tanár.

Alkonyi crescendo

Barackfa édes szűz virága,
sarjadó fű lehellet-árnya,
gyermekkorom boldogságálma...
Mily lágyan lejt a szél.

Alkonyi ég sápadó kékje,
biborfelhő lángoló mélye,
lányéveim sok hosszu éje...
Mily forrón kel a szél!

Orgonabokrok sürű lombja,
barázdált földek völgye-dombja,
anyaság első, drága gondja...
Elült az esti szél.

Kelő hold sápadt karimája,
kigyuló csillag rezgő lángja,
ébredő szivem halk imája...
Vihart jósol a szél.

Ádám Zsuzsa

Családi Élet 1934. I. évf. 2. sz.

RÉVAY MÓR JÁNOS *Írók, könyvek, kiadók.* Egy magyar könyvkiadó emlékiratai. Két kötet. Budapest, 1920. Révay Testvérek r.-t. — Ára 250 korona. — Könyv, amely jóval többet nyújt, mint amennyit igér. Megírására a kiadó-cég fennállásának ötvenedik évfordulója adott alkalmat, de korántsem a szokásos jubileumi kiadványok egyike és az egy emberöltő emlékeit összefoglaló író személye szerényen háttérbe szorul az események, adatok roppant tömege mögött. Valóban nem egyéb, mint a magyar könyv története az utolsó fél évszázad alatt, még pedig sajátságos, szokatlan szempontból, a művelt és nagyratörő kiadó szemüvegén keresztül nézve. A fölötte gazdag anyag mellett, amellyel a mű az irodalom- és művelődés történetét megajándékozza, a könyv előállításával, díszítésével kapcsolatos iparművészeti ágak mindegyike találhat benne megszívlelni valót, a reprodukcióban közölt címlapok, illusztrációk, könyvdíszek, prospektusok hosszú sora pedig érdekesen tükrözteti vissza könyvművészetünk fejlődését. A könyv a közelmult napok eseményeiről is beszámol és megkapóan írja le a kommunizmus szörnyű pusztításait és hatásait. Mindenkinek, akit illet, különösen figyelmébe ajánljuk a „szép könyv"-ről szóló fejezetet, amelynek oly józan és mégis bátorító végszava bár visszhangra találna: „Azon kell lennünk, hogy ne legyenek különlegesen szép könyveink, amelyeknek nincs is egyéb tulajdonságuk, mint hogy külsőségekben feltünőek, hanem, hogy *minden* könyv szép legyen, legalább minden jó könyv. Hosszú időre ez lesz az egyetlen eszközünk, amellyel művészi izlést juttathatunk majd el a legszélesebb rétegekbe!" é. l.

MAGYAR GRAFIKA címmel ez év elején a grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóiratot indított meg Bíró Miklós budapesti nyomdász (IX., Ráday-utca 26.), aki szerkeszti és kiadja az új lapot. Megállapíthatjuk, hogy sohasem indult meg folyóirat nehezebb viszonyok között, mint új laptársunk, mert eltekintve az anyaghiány miatt a nyomdaipart sujtó szinte leküzdhetetlen nehézségektől, a jövedelmezőségről hosszú időre eleve le kell mondania az ilyen folyóirat kiadójának, sőt számolhat meglehetős bizonyossággal némi különbözet elviselésére. Annál tiszteletreméltóbb Bíró Miklós vállalkozása; csakis szakmáját szerető, érte lelkesedő és nemes ügyszeretetből fakadó munkakedvvel és áldozatkészséggel lehet ma olyan lapot kiadni, mint amilyen a Magyar Grafika. Magvas cikkei, változatos, szakavatott és praktikus egyéb közleményei, valamint jó képei a legelőkelőbb szakfolyóirataink méltó társává avatják az új lapot. Minden magyar nyomdász és a magyar grafika iránt érdeklődő minden művelt ember bőségesen talál benne tanulságos és érdekes olvasni és látni valót. Eddig négy füzet jelent meg. Évi előfizetési díja 120 korona. Példányonkint 14 korona.

CSALÁDI HÁZAK. Tervezte dr. Kotsis Iván okl. építész. Németh József kiadása. Csinos füzetbe foglalta szerző egyszerű, praktikus terveit, melyekkel segitségére lehet mindazoknak, akik családi otthont akarnak maguknak épiteni. A középosztály helyzetét és igényeit tartja szem előtt, amidőn szigorú gazdálkodással ugyan, de a célszerűségi és egészségi követelményeknek megfelelően szerkesztette meg okos és világos alaprajzait s egyszerű, de ízléses homlokzatokkal látta el épületeit. A tervezett városi és falusi házak kellemes otthont ígérnek azoknak, akik e tervek szerint építik meg majd családi fészküket. E helyen megemlítjük, hogy szerző most adta közzé doktori munkáját: tervezet a kir. József műegyetem építészeti osztályának önálló épületére, mely szellemesen oldja meg a maga elé kitűzött eszmei feladatot. Mindkét művet melegen ajánlhatjuk az érdekelt szakkörök figyelmébe.

A SZÉP OTTHON. *Das schöne Heim. Alexander Koch, Darmstadt.* Az otthon kultusza terjed. Ha nem is mindig lelki szükségletből fakad a szép otthon után való kivánkozás, de igaz, hogy az akarat meg van s akad mindég elég szerencsés ember, akinek meg van a módja is rá, hogy magának szép és kellemes otthont teremtsen. Sokan, akik nem szerezhettek meg maguknak biztos ítélőképességet művészi dolgokban, gyakran tanácstalanul állnak a lakáskultusz egyik-másik kérdésével szemben. Bár nincsenek szigorúan meghatározott szabályai az otthon művészetének, de vannak általánosan elfogadott és bevált irányelvek, amelyeknek ismerete tájékoztatást adhat a keresőnek, a tétovázónak és megerősítheti a veleszületett művészi érzékkel bírót, vagy a maga külön esztétikája szerint cselekvőt ítéletében és elhatározásában. Ilyen praktikus tanácsadót talál az érdeklődő abban az okos és a lakásberendezés változatos és tág terrénumának minden részletére kiterjedő könyvben, melyet most adott ki a hírneves darmstadti Koch-féle kiadóvállalat. Nem száraz kátéja a lakásművészetnek, hanem a java esztétikusoknak szellemes és meggyőzően megokolt irányításai az otthonberendezéssel kapcsolatos sokféle kérdésekben. Nem csupán a műbarát, hanem az alkotó művész és iparos is meríthet belőle sok becses útmutatást és ötletet. A díszes, de illusztrációk nélkül megjelent kötetnek ára 20 márka.

A BÚTOR. (Möbel von Robert Schmidt.) A gótika előtti középkortól kezdve a mult század közepéig eső időszak stilusainak bútortermékeit, azok országonkénti jellemző sajátosságait tárgyaló munka a berendezési tárgyak közül csupán a szorosan vett és gyakran használt bútorokkal foglalkozik anélkül, hogy azoknak a térművészethez való viszonyát, vagy magának a helyiségnek kialakítását felölelné. A templomi bútorok jellemzése is csupán ott fordul elő, hol az a lakásbútorok formai fejlődésének megértésére szükséges. A gondosan illusztrált könyvnek célja gyűjtők és műkedvelők számára bútor formai ismereteket nyújtani, melyek nélkül eredményes gyűjtés az iparművészet e terén teljesen lehetetlen. A főleg formai megoldásokkal foglalkozó munka R. C. Schmidt et Co. kiadásában Berlinben jelent meg. K. G.

AZ ÖTVÖZÉS ÉS FORRASZTÁS MŰVÉSZETE. (Legier- u. Lötkunst Dr. I. Wüst. Verlag: Bernh. Fr. Voigt Leipzig.) A fémiparban előforduló legfontosabb ötvözetek és forrasztások, valamint az ötvözési és forrasztási eljárások terén az utóbbi idők kutatásainak eredményeit is magában foglalja az aacheni műegyetem kiváló technologusának munkája. Célját, hogy a gyakorlatban dolgozó, elméletileg kevésbé képzett fémiparos, ötvös számára is érthető és áttekinthető ismertetést nyújtson, jól oldja meg. A munka, mely a fémek műszaki tulajdonságaival, a fémek különleges leírásával, az ötvözetekkel, azok előállítási módjaival, színeivel, a fémek és ötvözetek forrasztásával, valamint a különböző forrasztó anyagokkal és azok tulajdonságaival, végül a forrasztásnál alkalmazott egyéb anyagokkal és eszközökkel foglalkozik, úgy fémiparosaink, mint ötvösművészeink technologiai ismereteinek bővítésére alkalmas. K. G.

Magyar Iparművészet
1920. 19. l.

A BÚTOR ÉS BÚTORSTILUSOK TÖRTÉNETE. (Einführung in die Geschichte des Mobiliars und die Möbelstile von Othmar von Leixner; Konrad Grethlein's Verlag, Leipzig.) A bútor történetével, a stilusok összeségével foglalkozó nagyobbrészt angol és francia díszesebb munkák mellett a német nyelven megjelent ily tanulmányok között a jónevű bécsi építésznek és pedagogusnak e bőven illusztrált kis könyve, mely a történelem előtti időktől kezdve a legutóbbi évek bútortermékeit, azok formai fejlődését, az anyagokat és a megmunkálások módjait rendszeresen ismerteti úgy a szakemberek, mint az érdeklődő műbarátok számára támaszul, illetve jól használható kútforrással szolgálhat. K. G.

KRÓNIKA

PAPIRHIÁNY — KÉPHIÁNY. Nehezen, mintha csak szomorú gazdasági viszonyaink hű tükre volna, indul e füzettel útjára ebben az évben elsőízben a Magyar Iparművészet. Ha az utolsó pár évben újra s újra olvasóink szíves elnézését kellett kérnünk lapunk anyagának, terjedelmének megfogyatkozása miatt, most kétszeresen is kötelességünk ez, mikor a hosszú szünet után legfőbb ékessége: illusztrációi nélkül jelenik meg a folyóirat olvasói előtt. De nem kell bővebben magyaráznunk, mint drágultak s romlottak meg nyomdai viszonyaink az utóbbi hónapokban, melyeken úgy-ahogy diadalmaskodtunk volna, csak az illusztrációkhoz való műnyomó papirosnak vagyunk teljes híjával. És sem hogy rosszúl, vagy nem ízléses módon jelentessük meg tervezőink és iparművészeink alkotásait, inkább a lemondást választottuk, mint a boszúságot. Ez a számunk tehát csak a szokott szóval, képes ívek és mellékletek nélkül számol be arról, hogy a magyar iparművészet ezernyi sebből vérző nemzeti életünk e napjaiban is meg van, él, dolgozik és új feltámadást remél. Ha nem is oly rég még külföldi versenyeken dicsőségesen hirdette alkotótehetségünk javaerejét, most sem csügged el: meg fog birkózni az anyagok hiányával, a szellemek aléltságával, a mindennap gondjaival. Mi mindenesetre éber figyelemmel kísérjük így is, hogy mi történik az iparművészet műhelyeiben, a rajzasztalok, a szerszámos padok mellett s gyűjtjük a munka bizonyságait is. Hogy azután mikor és minő képek. beszámolás formájában fogjuk olvasóinknak átnyújtani, azt még bizonyosan nem tudhatjuk. Lehet, hogy a helyzet javulásával újra vissza térhetünk majd az illusztrált füzetekhez, lehet, hogy egyelőre csak a mostanihoz hasonló és csupán szöveges számokkal szolgálunk, a képeket pedig egy összefoglaló évkönyben adjuk, — ki tudná a holnap számára szóló igéreteket megkockáztatni, mikor a jelen csak a nehézségeket sokasítja, nem a javulást egyengeti.

***

LYKA KÁROLY — KORMÁNYBIZTOS. Örömmel és megelégedéssel olvastuk azt a híradást, mely a Képzőművészeti Főiskola vezető állásának betöltéséről számolt be. S örömünket csak fokozza, hogy a főiskola nagyszabású reform-munkáinak irányítására a kiváló esztétikus és a művészi nevelés régi úttörője, Lyka Károly kapott meghívást. Hiszen nemcsak szorosan vett pedagógiai írásai, de úgyszólván minden kritikai írása és egész műtörténeti munkássága is a magyar nevelésügy szolgálatában állt: kortársaink közül senki nála finomabb tollal, mélyrehatóbb elevenséggel nem tudja egy-egy művészegyéniség vagy irányzat lényegét megértetni. Minden sorából az esztétikus biztos ítélő képessége érzik, melyet pártoskodás, elfogultság el nem homályosított. S a szónak nemcsak átvitt, de szószerinti értelmében is nevelik ezek az írások a magyar közönség nemes ambicióit, melyek az utóbbi években egyre erőteljesebben fordulnak a művészi munka megbecsülése felé. Most, hogy a reformra megérett főiskola élére került, természetesen módjában lesz Lykának nemcsak a művészet népszerűsítésének, hanem maguknak a művészek nevelésének ügyét is segíteni s a már évek óta reformra szorult intézményt új erőkkel felfrissíteni, új és pezsgő életet belevinni. Természetes azonban, hogy a mának és holnapnak nyomasztó gondjai e napon szükséges lépések elé minduntalan akadályul fognak tolulni. S minket Lyka jövendő munkássága elsősorban azért érdekel, mert ettől várjuk társulatunk többször is kifejezett álláspontjának érvényesítését a művészi és iparművészi nevelés összevonása dolgában. Nemcsak gazdasági szempontok, egy megcsonkított ország teherbírásának kényszere szól e mellett, hanem helyesen értelmezett pedagógiai szempontok is. Igazi művészetre érett társadalmakban a művészi s iparművészi nevelés alapjában el nem választható, azért ha a kettő a nevelésben különválik, abból egyfelől, művészproletárok tömege, másfelől mesteremberekké vált tervezők hada születik meg. A külföld iskolái ragyogó példáját szolgáltatják annak, mint kell az alsó évfolyamokban a művészi teremtő munka valamennyi ágazatát egyesíteni s mint kell az egyéniséget anyagok, technikák megismerése útján a tiszta művészetakarás kifejező formáihoz eljuttatni. A mi iskoláink itt is, amott is oly értékes erőkkel rendelkeznek, hogy azoknak egyoldalú felhasználása a művészek nevelésében csak meddő vetélkedést támaszthat s a legnehezebb kérdéseket hagyja nyitva: mi történjék azokkal az iparművészekkel, akik megértek a legtisztább grand art-ra s mi legyen azoknak a sorsa, akiket hajlamaik a hasznos művészetek kultiválására szorítanak. — A szorosan vett művészképzés reformja mellett időszerűvé vált a rajztanárképzés gyökeres rendezésének kérdése is. Ez utóbbi általános kultúrális szempontból talán még az előbbinél is fontosabb. Mert a művészi nevelésnek elengedhetetlen feltétele a jó rajztanítás. Ehhez pedig művészlelkű, lelkes, művelt és a modern pedagógia magasabbrendű céljait megértő, eszközeit ismerő, a tanítás művészetében is jártas rajztanárok kellenek. Az eddigi rajztanárképzés e részben sok-sok kívánni valót hagyott s ezért égetően szükségesekké váltak a szakkörök által régen sürgetett reformok.

Látni való tehát, hogy csupa nehéz, megoldásra váró feladat fogadja új tisztében Lykát, de hisszük, hogy egész emberhez való egész munkát fog ebben a minőségben is végezni.

Benzingewinnung aus Braunkohle durch Schwelung und Spaltung. Von Dr. Ing. Erich *Würzner*. 60 l. 33 ábrával, 24 táblával. Wilhelm Knapp, Halle a. d. Saale kiadása. Ára fűzve 5.60 Márka, kötve 6.80 Márka.

Seidenschnur, a freibergi barnaszénkutató intézet igazgatója, szerzőnek azt a disszertációs feladatot adta fel, hogy tanulmányozza, vajjon a barnaszén kigázologtatását, nem lehetséges-e úgy irányítani, hogy végeredményben a nehéz őskátrány helyett mindjárt könnyű párlatokat, jelesül benzint nyerjünk. E rovatban 1930-ban beszámoltunk a francia Prudhomme-nak könyvéről és az ő elmés eljárásáról, amely szerint ő a kátránygőzöket már a kigázologtatás folyamán nikkel katalyzátorral benzinre bontja. Automobilra szerelt ilyen készülék be is járta akkor ügyesen az egész világot. Úgy értesültünk, hogy nálunk is végeztek vele kísérleteket, de úgylátszik, az eljárás túldrága. Németországból nyert értesüléseink alapján az eljárás maga kifogástalannak bizonyult.

Würzner tulajdonképpen csak megismételte Fischer kísérleteit, mert Fischer is katalyzátorok nélkül vélte a kérdést megoldani. Az ilyen pyrogenetikus benzinek nem igen használhatók jól fel és így azokat utólag még katalyzátorral és hydrogennal stabilizálni kell. Würzner floridint, ätzkokszot, aktívszenet, silica gelt, stb. használt katalyzátorok gyanánt, még pedig közönséges légnyomásnál. Ezeknek a porózus testeknek nagy felületi vonzóereje pótolja mintegy a nagy nyomást.

Először laboratóriumban, majd kisebb kísérleti-üzemben gázologtatott ki szeneket s bontotta rögtön el a mindenkor megjelenő kátrányt. Floridinnel töltött és váltott krackk kamarákkal folytonos üzemű bontást is volt képes elérni; 1500 kg barnaszenet dolgozott fel 24 órában és a közönséges kigázologtatással szemben 3 és félszerte több benzint termelt ki. Ha „ätzkokszot" (800° Celsiusnál vízgőzzel kezelt barnaszén koksz) használt, úgy 370° Celsiusnál tapasztalta Würzner a legjobb hatásfokot.

Würzner szerint az így nyert benzin igen csekély raffinációs költséggel színteleníthető. Az első kísérletek még csak nem rég fejeződtek be és így be kell várnunk a részletesebb üzemi eredményeket. Mindenesetre ajánlatos volna e kísérleteket magyar szenekkel is elvégezni.

László Ernő.

Magyar szerzők irodalmi munkássága 1932/33-ban a technikai és ipari irodalom, valamint az ezekkel rokon tudományágak területén.

Közli: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

A) KÖNYVÉSZET. (Bibliográfia.)

VIII. közlemény. (CXLVI.)

(Jach): Optischer und akustischer Telegraph von Joseph Chudy. Auszug der Forschungen von **Dr. Eduard Lósy-Schmidt** in Budapest, veröffentlicht in der Zeitschrift Magyar Posta. Bd. 6, Heft 1, S. 1 ff., Januar 1932. (Archiv für Post und Telegraphie. Herausgegeben im Auftrag des Reichspostministeriums. Berlin, Oktober 1932. No. 10. S. 260—262. Ivrét. Reichsdruckerei, Berlin.

Gárdonyi Jenő: A régi felsőrendű szintezési alappontok magasságainak változásai. (A Magyar Királyi Állami Földmérés Közleményei. II.) Budapest, 1932. 8°, 18 l. 4 ábrával és 4 táblázattal.

Wilheim Gusztáv okl. gépészmérnök: Gyárak, pályaudvarok és villamoserőközpontok világítása. Budapest, 1932. 8°, 55 l. 31 ábrával és 8 táblázattal. Ifj. Kellner Ernő könyvnyomdája.

Budapest épület- és lakásviszonyai az 1920. és 1925. években. I. köt. (H. és é. n.) Budapest, Lex. 8°, 75+336 l. Budapest, Székesfőváros Házinyomdája.

Bánki Donát †, okl. gépészmérnök, műegyetemi nyilv. rendes tanár, a Magy. Tud. Akadémia lev. tagja: Dugattyús szivattyúk és kompresszorok gépszerkezettana. Kiegészítette: **dr. Pattantyús A. Géza** okl. gépészmérnök, műegyetemi nyilv. rendes tanár. Budapest, 1932. 8°, XII+162+1 l. 215 szövegábrával.

Kísérletügyi Közlemények. Közrebocsátja a M. Kir. Földmívelésügyi Minisztérium mezőgazdasági, kísérletügyi tanácsa. XXXV. köt. 1932. évf. Szerkeszti: **Grenczer Béla** kir. fővegyész. A M. Kir. Földmívelésügyi Miniszter kiadványa. Előfizetési dija egy évre 16.— pengő.

Prof. A. Kövesi: Die elektrischen Schweissverfahren bei den Eisenkonstruktionen, ihre Anwendung und die Berechnung der Schweissverbindungen. (A M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola bányászati és kohászati osztályának közleményeiből. 1932. évf. IV. köt.) Lex. 8°, 30 l. 14 szövegábrával.

A soproni M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola bányászati és kohászati osztályának közleményei. — Mitteilungen der berg- u. hüttenmännischen Abteilung an der kgl. ung. Hochschule für Berg- und Forstwesen zu Sopron, Ungarn, Schriftleitung: Dipl. Ing. **Ernst Cotel,** Professor der Eisenhüttenkunde, Dipl. Ing. **Eugen Tettamanti,** Professor der Bergwerksmaschinenkunde. Sopron, 1932. IV. köt. Lex. 8°, 270+2 l. számos ábrával és táblázattal. Im Verlage der Hochschule. Röttig—Romwalter Nyomda Rt. bérlői.

Dr. Guóth Béla: Osztrák tagosítások. (Különleny. a Geodéziai Közlöny VIII., 1932. évfolyamából.) Budapest, 1932. Lex. 8°, 17 l. 1 táblázattal „Élet" Irodalmi és Nyomda Rt.

Egyleti közlemények.

A zsámbéki templom újjáépítése ügyében Egyletünk elnöksége a Mű- és Középítési szakosztály javaslatára dr. *Hóman Bálint* v. és k. miniszter úrhoz az alábbi felterjesztést intézte:

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

A Magyar Mérnök- és Építész Egylet, a mű- és középítési szakosztályai f. évi október hó 30.-án megtartott rendes ülésén dr. Kotsis Iván műegy. ny. r. tanár javaslatára hozott határozata kapcsán az alábbi kérelemmel fordul Nagyméltóságodhoz:

Több ízben esett szó arról a tervről, mely szerint a zsámbéki középkori templomot meglévő maradványainak felhasználásával újra felépítik. A kiépítésnek a célja az volna, hogy a szóbanforgó emlékből búcsújáróhelyet létesítsenek és ezzel Csonka-Magyarország eme igen nevezetes műemlékére nemcsak a belföldiek, de a külföldről jött látogatók figyelmét is ráterelje.

A szóbanforgó tervezetben két dolgot kell egymástól széjjelválasztani; az egyik a templom rekonstruálása, a másik annak búcsújáróhellyé való kialakítása. Az előzőt nem szabad megcsinálni, az utóbbit meg kell valósítani.

A templomot azért nem szabad kiépíteni, mert az csak az egykori állagából áthozott mai állapotában műemlék. Abban a pillanatban, amelyben az ki lenne építve, illetve — egészítve teljes templommá, ha mégoly stílushűséggel is, de mai munkával, mai eszközökkel és a mai emberek közreműködésével, úgy már nem volna műemlék, hanem egy régi korok formáiban megépített eklektikus román templom. Ilyenből pedig már igen sok van nálunk, és ha el is lehet, vagy lehetett fogadni egy időben az eklektikus tervezést, mint irányzatot, helytállónak, úgy semmiesetre sem szabad egy műemléket ebbeli mivoltától azáltal megfosztani, hogy azt egy eklektikus épület egy részévé minősítsék át.

A műemlékvédelemnek ez a módja, amely szerint hiányos, illetve részben elpusztult történelmi korú épületeket — maradványaik felhasználásával újra felépítenek, már idejét multa; ezzel a *rekonstruálással* szemben a műemlékvédelemnek egyetlen helyes módja a *konzerválás*. Eszerint a műemlékeket gondosan és alaposan karban tartják, megerősítik, egyszóval igyekeznek azokat reánk maradt eredeti alakjukban fenntartani. Abból semmit sem távolítanak el, és ahhoz semmit sem építenek hozzá.

A templomnak búcsújáróhellyé való kiképzése igen könnyen oldható meg anélkül, hogy a templomhoz egy újjal is hozányúlnának. Nevezetesen a romok mellett vagy azok közelében építsék fel a búcsújáró templomot úgy, hogy az tömegében és megjelenésében a páratlan festői középkori templom-maradványokkal harmoniában álljon. Harmonia alatt természetesen nem azt értjük, hogy az középkori stílusban legyen tervezve, még kevésbbé, hogy a templom formáit próbálja utánozni, mert ez époly téves ténykedés volna, mint hogyha a templomot rekonstruálnák a tervbevett módon. A harmonia mikénti biztosítását, amely elsősorban az épület tömegéből, elhelyezéséből s a templommal való tömeg- és térbei kapcsolatából fog kiadódni, rá kell bízni a tervező építőművészekre, akik azt teljes bizonyossággal meg fogják tudni oldani.

A feladat nagyon szép és hasonló megoldásra már több példa is van. Leghelyesebb út ehhez az, hogy a problémára országos nyilvános tervpályázatot hirdessenek; meggyőződésünk, hogy a magyar építőművészi kar nagyon értékes versengést fog folytatni a kérdés helyes megoldásáért és meg is fogja azt találni.

Ennek a templomnak amellett, hogy tömegében s elrendezésében harmonikusan épülne ki a meglévő maradványokhoz, és amely természetesen nem elnyomni lesz hivatva azokat, hanem ellenkezően, összhangban kiemelni, a mai kor felfogásában, annak anyagaival és szerkezeteivel kell hogy épüljön, mely esetben époly őszinte, korszerű és művészi alkotás lesz, mint aminők a mellette lévő mintegy 800 esztendős multra visszatekintő középkori maradványok; mind a kettő a saját korának felfogását fogja kivetíteni és ebben az őszinteségben egymás mellett harmonikusan fognak megférni.

Fentiek alapján arra kérjük Nagyméltóságodat, hogy a templomnak tervezett kiépítése helyett annak csupán konzerválását és az új búcsújáró templomra egy országos nyilvános tervpályázat megtartását szorgalmazni kegyeskedjék.

Fogadja Nagyméltóságod nagyrabecsülésünk őszinte kifejezését.

Budapest, 1933. október hó 31.-én.

Dr. Frohner József s. k.
főtitkár.

Forster Gyula s. k.
elnök.

Kitüntetés. A kormányzó úr Őfőméltósága *Szücs Sándor* Miskolc város műszaki főtanácsosának közel négy évtizeden át teljesített buzgó és eredményes közszolgálata elismeréseül a III. osztályú Magyar Érdemkeresztet adományozta.

Személyi hírek. A m. kir. pénzügyminiszter úr a pécsi m. kir. bányászati és mélyfúrási szakiskolán a gyakorlati irányú szakoktatás biztosítása céljából alakítandó iskolaszék tagjaivá az 1934—1936. évek tartamára kinevezte *Balsay Aladár* m. kir. bányaügyi főtanácsos, bányaigazgatót, *Mazalán Pál* okl. bányamérnök, mélyfúrási vállalkozót, *Róth Flóris* m. kir. bányaügyi főtanácsos, bányaigazgatót és *Vizer Vilmos* m. kir. bányaügyi főtanácsos, központi bányaigazgatót.

A **Német Gáz- és Víztechnikusok Egyesülete** osztrák fiókegyesületének f. hó 11-én *Wienben* tartott kongresszusán ritka kitüntetésben és ünneplésben volt része *Schön Győzőnek*, Budapest Székesfőváros Gázművei h. vezérigazgatójának, akit a gáztechnika fejlesztése körül szerzett érdemei elismeréseül dísztagjává választott, amely kitüntetésben csak ritkán részesít egy-egy kiváló gáz- vagy víztechnikust.

Értesítés. Az 1933. évi november hó 12-én megjelent 45—46. számú Közlönyben a Nagykanizsa, megyei város polgármestere által közzétett tervpályázati hirdetmény kapcsán felhívtuk tagtársainkat, hogy miután a pályázat nem szabályos, a pályázaton való részvételtől mindaddig, amíg közbelépésünkre kedvező elintézést nem kapunk, tartózkodjanak.

Értesítjük tagtársainkat, hogy közbelépésünk eredményre vezetett, a bírálóbizottság összetételét időközben megfelelően módosították, közzéadott figyelmeztetésünket kérjük tárgytalannak tekinteni. A pályázaton való részvételnek tehát semmiféle akadálya nincs.

Mű- és Középítészeti Szakosztály Elnöksége.

Hibaigazítás. *Újvidék Beocsini Erőátvitel Duna-kereszteződéssel* című, 45—46. számokban közölt cikkünkbe, sajnálatos nyomdatechnikai zavar következtében, több értelemzavaró sajtóhiba csúszott be, melyeket a következőkben helyesbítünk. 251. oldal jobboldali hasáb 3-ik sorában 200 mm helyett 20 mm. 254. oldal 27. ábra magyarázó szövegében helyesen *g* katódesés levezetők. 255. oldal baloldali hasáb utolsó két sora és jobboldali hasáb első két sora törlendő. 255. oldal jobboldali hasáb *Motorikus hajtások* bekezdésének 3-ik sorában kezdődő mondat helyesen: A nagyfeszültségű elosztópont tartalmazza a beérkező kábelek földelőkéssel ellátott szakaszkapcsolóit, a motorok szakasz- és olajkapcsolóit, volt, ampermétereket, számlálókat, továbbá a motorokba beépített ellenállás hőmérők távmérőberendezéseit. Az indítók stb. 255. oldal 34. ábra fordítva nézendő, vagyis az alsó része felül van.

Az út,- vasút- és hídépítési szakosztálynak 1933. évi március hó 16-án tartott ülésének jegyzőkönyve. Elnök: *Lux* Ernő. Jegyző: *Harkányi* János.

Elnök, az ülés megnyitása után felkéri Prokopetz Lászlót, hogy *„A homokos kavics szemszerkezete és az Abrams-féle finomságmodulus"* című előadását tartsa meg.

Az előadó a betonszilárdságra befolyással rendelkező tényezők közül a homok és kavics szemszerkezetének hatásával foglalkozik.

A helyes szemszerkezet-megválasztás fontosságát hangsúlyozva, röviden ismerteti a legkedvezőbb szemszerkezetre vonatkozó kutatásokat. (Fuller, Hermann és Gráf, stb.). A szemszerkezetek értékelésére alkalmazott *módszerek*, az ideális vagy határgörbékkel való összehasonlítás, folytonos és azonos maximális szemnagyságú szemszerkezetek esetén jól *kezelhetők*, de az a hátrányuk, hogy egy egész sorát kizárják oly nem folytonos, lépcsős szemszerkezeteknek, melyek jó bedolgozhatóság és tömörség mellett kellő szilárdsággal rendelkeznek. Ezen nehézség áthidalására s egyben a szemszerkezet tulajdonságainak egységesebb értékelésére szolgáló törekvés vezetett az Abrams-féle finomságmodulus felállításához.

Az Abrams-féle finomságmodulus a százzal osztott szitamaradékok összege, az Abrams—Tylor-féle szitasorozaton, melynél a sziták lyukbősége úgy van megszabva, hogy minden következő szita lyukbősége a megelőzőnek kétszerese. A homok finomságmodulusa kisebb, mint a kavicsé.

Abrams kísérleteinek legfontosabb konkluziója az, hogy különböző szemszerkezeteket ugyanazon finomságmodulus esetén azonos cement és vízmennyiség mellett ugyanaz a szilárdság jellemez, ha a konzisztencia gyakorlatilag nem változik.

Az Abrams-féle theoria, a vele foglalkozó kutatók szerint (Hummel, Brebera, Roš) helyesnek bizonyult.

Az előadó kísérletei, melyeket a Műegyetem „Beton- és vasbetonépítési laboratóriumában" végzett, azt célozták: *a)* érvényes-e a finomságmodulus-theoria teljes általánosságban, a legszélsőségesebb eseteket is szemügyre véve, vagy fel kell állítani bizonyos korlátozásokat; *b)* van-e gyakorlati finomságmodulus-optimum; *c)* vannak-e lehetőségek a szóbantorgó anyagok szemszerkezetének megjavítására.

A felvetett kérdések vizsgálatát külön homokra és külön homokos kavicsra is kiterjesztette.

A kísérleti eredmények összefoglalásául homokra és homokos kavicsra is egyaránt mondhatni, hogy:

a) Ugyanolyan finomságmodulusú szemszerkezeteket gyakorlatilag ugyanazon nyomószilárdság és megfelelő bedolgozhatóság jellemez azonos vízcementfaktor mellett, amíg a szemszerkezet vegyesszemű, a maximális szemnagyság azonos s a finomhomok legfeljebb 0·3 mm alatt hiányzik, megjegyezvén, hogy — bár a bedolgozhatóság gyakorlatilag megfelelő volt — a kapott konzisztencia számok nem voltak mindig ugyanazok a számok. A maximális szemnagyság kisebb ingadozása, valamint egyes közbenső szemnagyságok hiánya nincsenek káros befolyással a beton szilárdságára és bedolgozhatóságára, egyes szélsőséges eseteket kivéve.

b) A cementmennyiségtől és a maximális szemnagyságtól függőleg megállapítható a gyakorlati optimum. A kísérletek szerint 0—5 mm-es homok, 500 kg/m³ cementmennyiség esetén a legkedvezőbb szemszerkezet finomságmodulusa kb. 3·95, 0—20 mm-es, ill. 0—30 mm-es homokoskavics, 300 kg/m³ cementmennyiség esetén pedig 5·15, ill. 5—6, mely értékek jól egyeznek Abrams és Brebera megfelelő adataival.

c) A finomságmodulus gyakorlati alkalmazásának legfőbb előnye épen abban van, hogy az optimális finomságmodulusok megadásával a homok és kavics szemszerkezetének megjavítása adott esetben egyszerű módon oldható meg a helyi viszonyoknak és a gazdaságosság kérdésének szemelőtt tartása mellett. A megjavítás lehetőségére nézve példákat hoz fel.

Harkányi János sz. o. jegyző.

A Vízépítési Szakosztály 1933. november 7-i ülésének jegyzőkönyve. A távollevő elnököt helyettesíti: *Kenessey Béla.* Jegyző: *Lászlóffy Woldemár.*

Elnöklő Kenessey Béla bejelenti, hogy Rohringer Sándor műegyetemi ny. r. tanár a szakosztály elnöke mint szakértő Törökországba kapott meghívást és így 3 hétig távol lesz.

A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Pogonyi György és Zauner István tagtársakat, majd rátérve az ülés tulajdonképpeni tárgyára felszólítja *Kun László*t *„Franciaország viziutai"* című előadásának megtartására.

A francia viziutak történetére vetett rövid visszapillantás után az előadó ismertette a viziszállításoknak három fontos tényezőjét és pedig elsősorban a *szállítókat* (hajósok és hajózási vállalatok), ahol kiemelte azt, hogy a francia hajózásnak egyelőre még nagyrészt kisipari jellege van. A kisipari jelleg túlnyomóan a csatornákon történő szállításokban uralkodik, míg a folyókon a hajózási vállalatok vannak túlsulyban, amelyek a háború óta mind erősebben vesznek részt a viziszállításokban. Másodsorban ismertette a francia *úszójárműtípusokat* és harmadsorban a *vontatási berendezéseket.*

Ezután rátért a francia viziutak áruforgalmára, megemlítve a legfontosabb anyagok (szén, építőanyagok, mezőgazdasági termékek, fémipari nyersanyagok stb.) lelőhelyeit, szállítási irányait és az egyes útvonalak forgalmi jelentőségét. Majd kitért a viziutak rövid jellemzésére és azokra a tervekre, amelyek jelenleg a francia vízügyi igazgatást foglalkoztatják.

Végül két újabb építkezést mutatott be és pedig a Szajna most folyó rendezési munkálatait és a Moselle-nek 1932-ben befejezett csatornázását.

Az előadáshoz elsőnek *Sajó Elemér* szólt hozzá. Utalt a magyar viziutak export-jelentőségére és az előttünk álló fejlődési lehetőségekre, majd a tiszai hajózóút fejlesztésének fontosságára. Örvendetes jelenségként említette meg a helyi érdekeltségek mozgolódását a viziutak fejlesztése érdekében, a kormány állásfoglalását a vízügyi műszaki szolgálat programmja mellett, végül azt a tényt, hogy a vasutak és viziutak közötti szerves kapcsolat kiépítése terén a budapesti kikötő megépítése után elérkezett a második lépés ideje is: a szolnoki átrakodó kikötő építése, egyelőre egy 300 vagón befogadására szolgáló tárházzal és modern átrakodó berendezéssel. Hangsúlyozta, hogy a külföldi tapasztalatok összegyüjtése és szakszerű feldolgozása a magyar viziúthálózat kifejlesztését illetően rendkívül hasznos szolgálatokat tehet.

Elnöklő *Kenessey Béla* sajnálkozását fejezi ki azon, hogy hazánkban a vasutak és viziutak közötti kapcsolat létesítése oly soká késett, majd megköszönve az előadó értékes és érdemes munkáját, az ülést bezárja.

Lászlóffy Woldemár sz. jegyző.

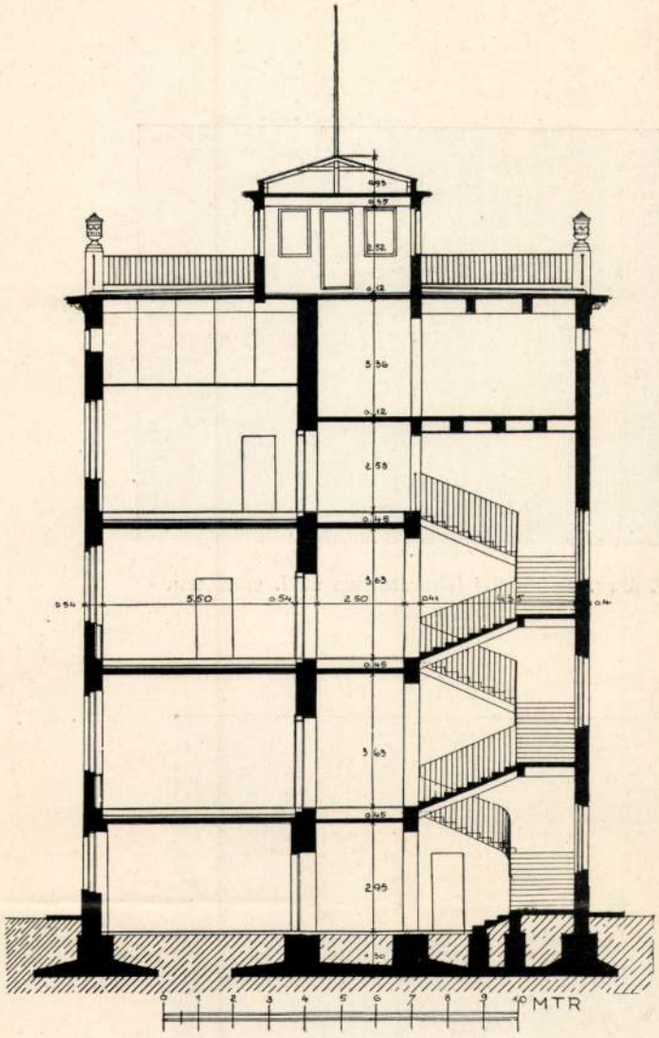

13. ábra. Metszet a lépcsőházon át.

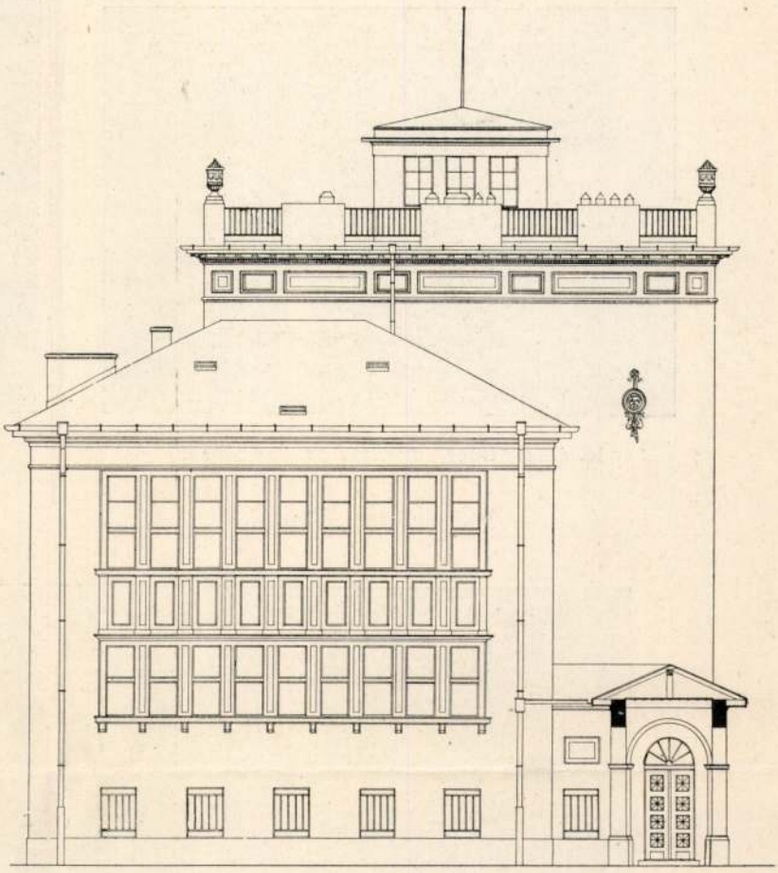

14. ábra. Északi homlokzat.

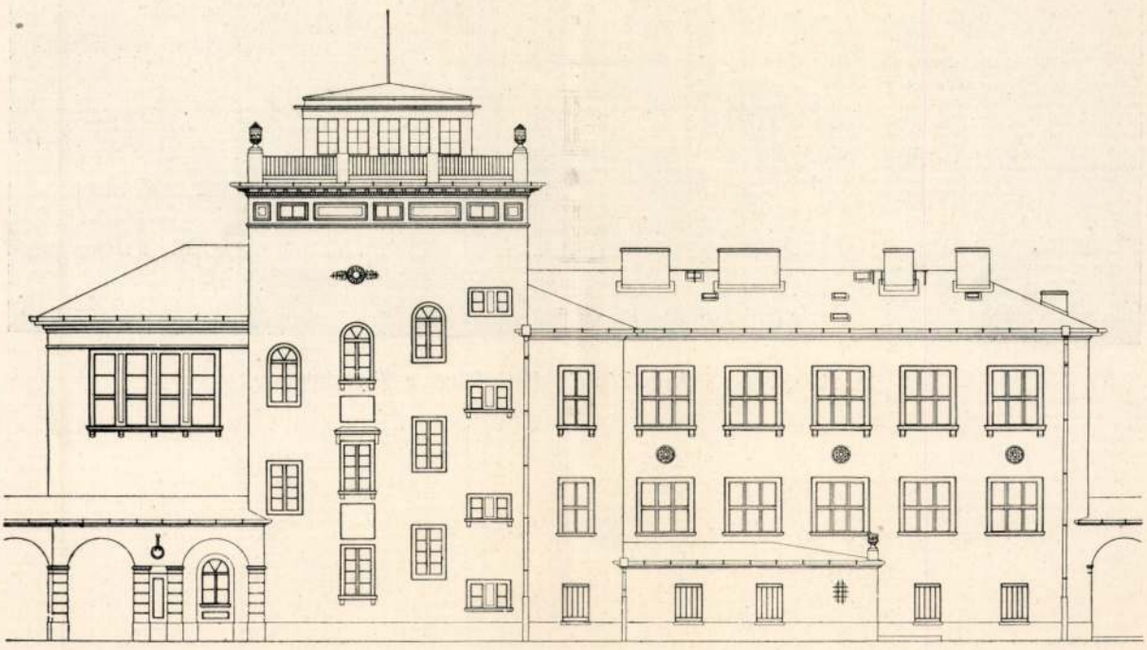

15. ábra. Nyugati homlokzat.

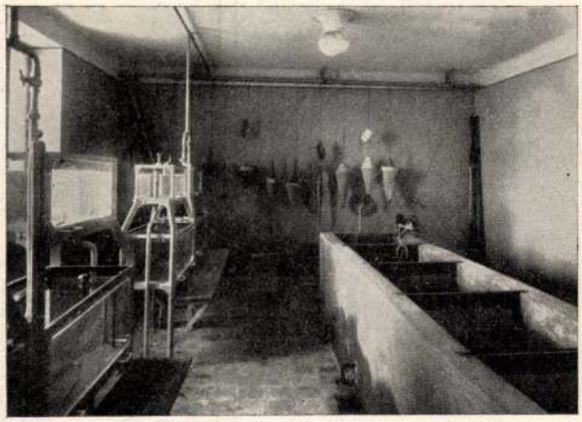

16. ábra. Hideg aquarium az alagsorban.

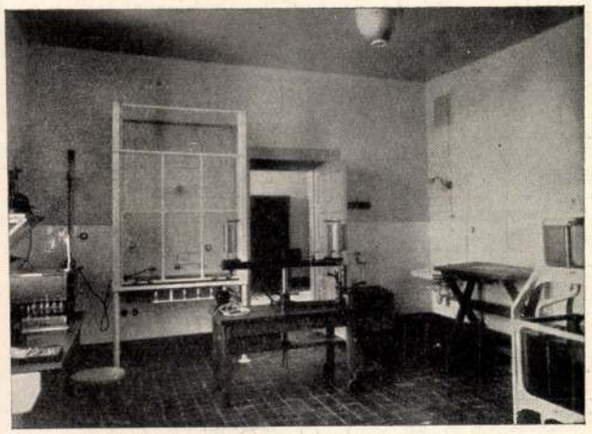

17. ábra. Fiziológiai laboratórium az I. emeleten.

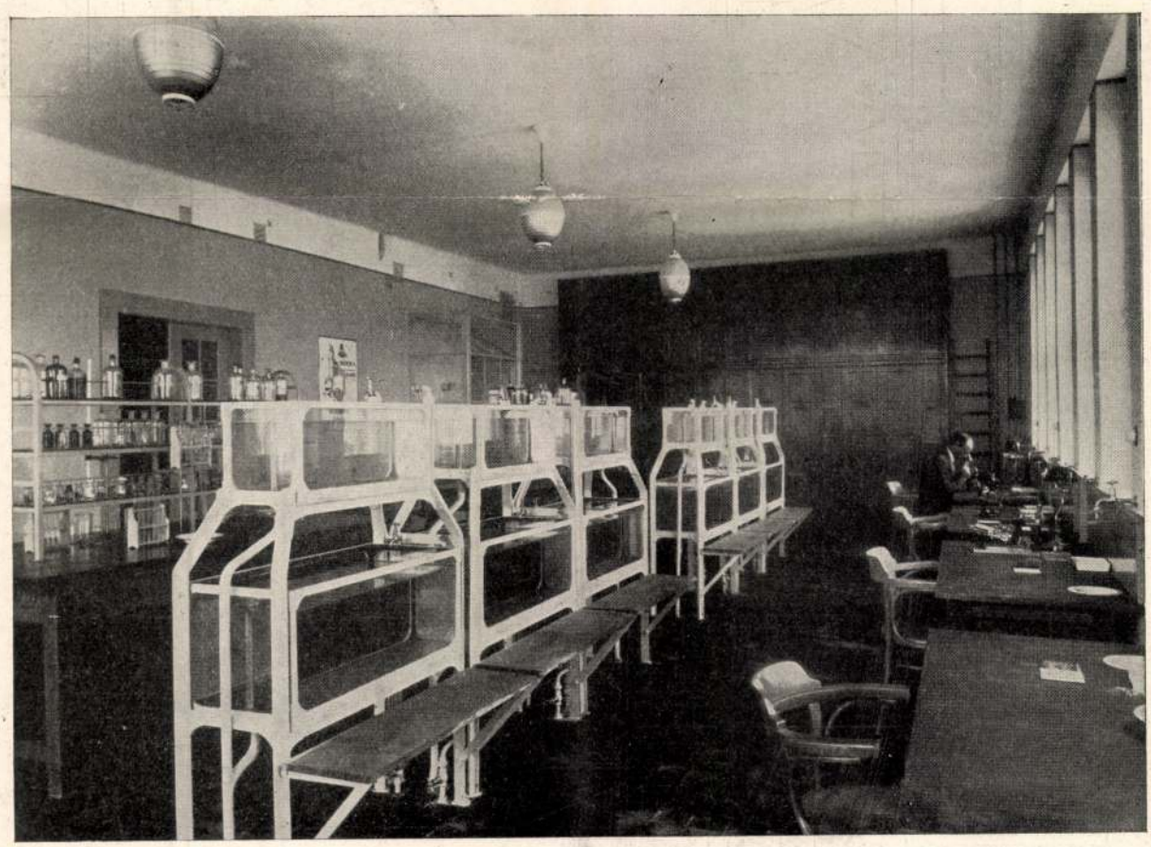

18. ábra. Nagy mikroszkópiai laboratórium a földszinten.

19. ábra. A kurzusterem északi ablaksora az I. emeleten.

20. ábra. Főlépcsőház.

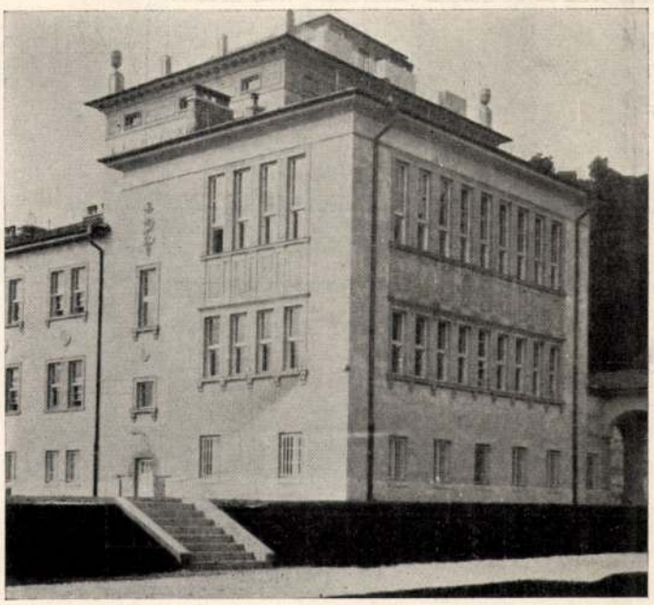

21. ábra. A kurzusterem és a nagy mikroszkópiai laboratórium szárnyainak külső képe.

22. ábra. A főlépcsőház és a csatlakozó bejáró arkádok külső képe.

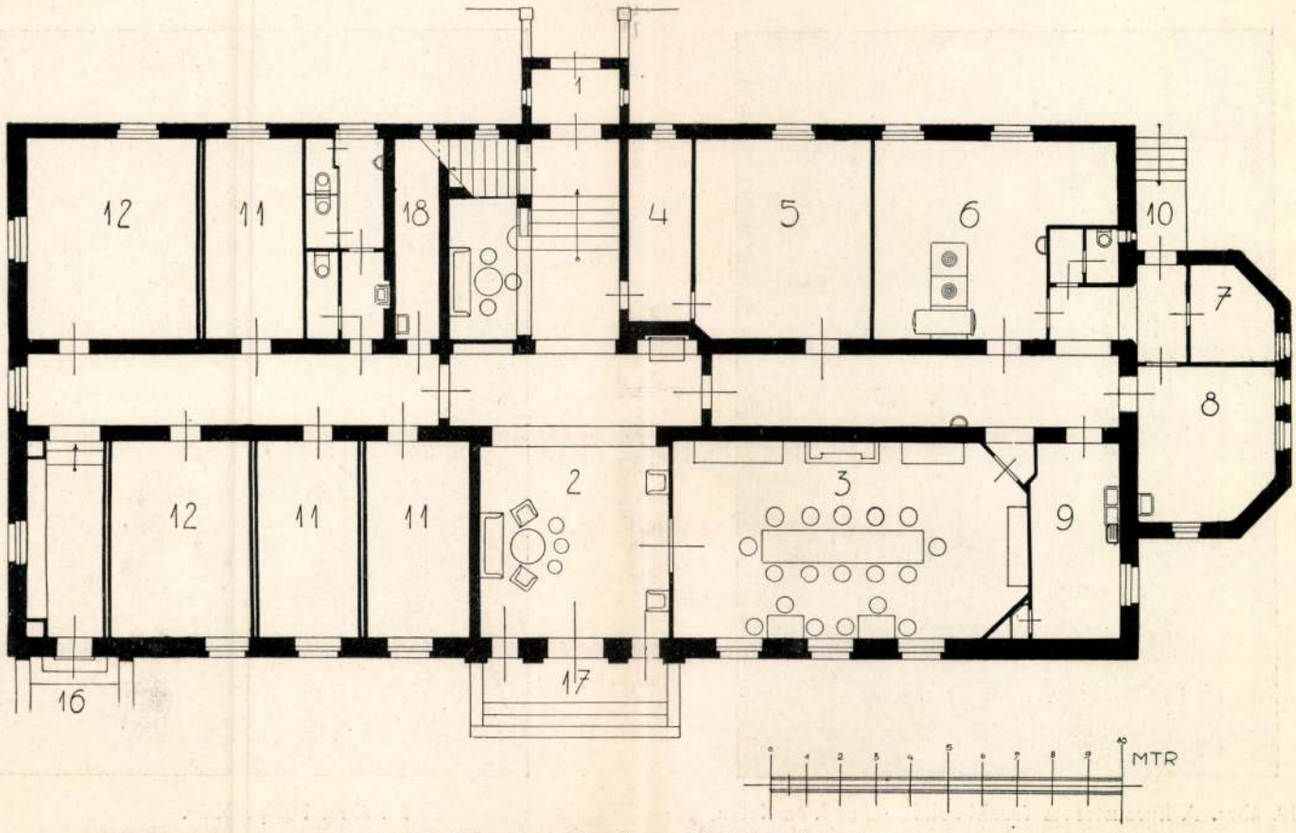

23. ábra. A tudós-otthon földszinti alaprajza.

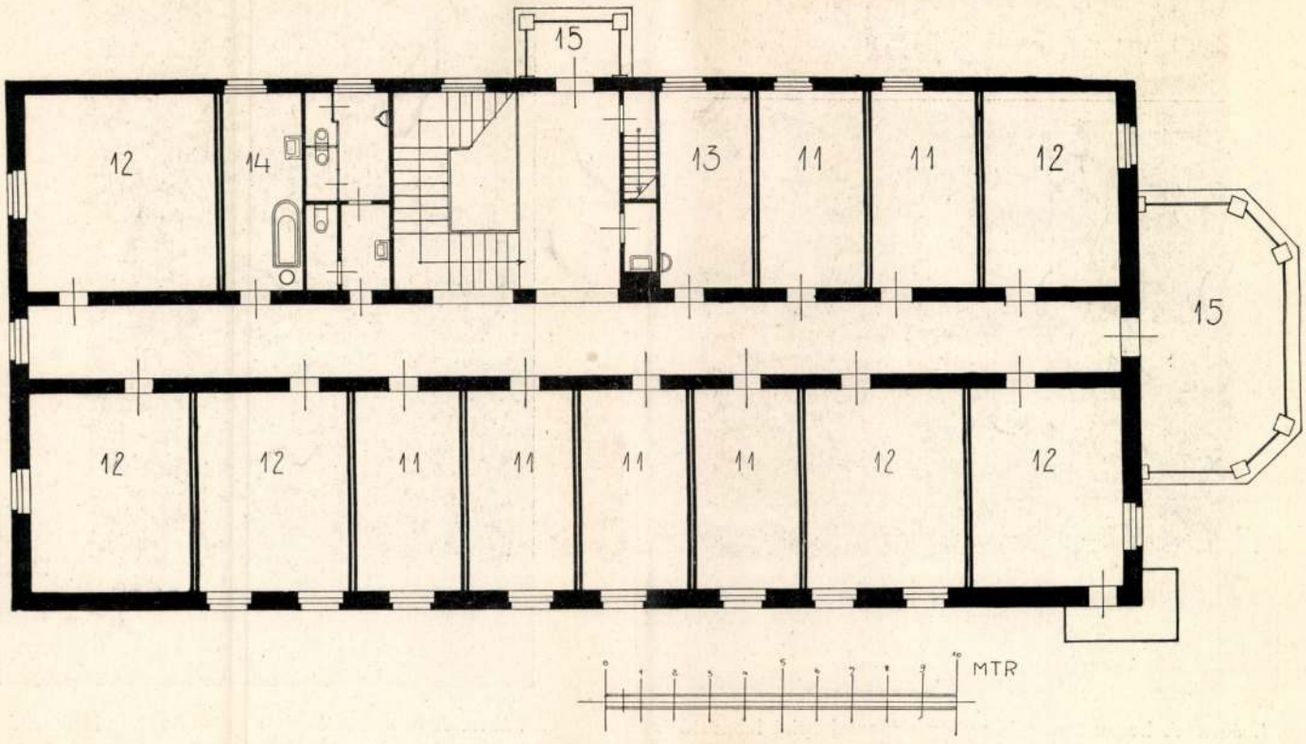

24. ábra. Emeleti alaprajz.

A tudós otthon helyiségeinek megnevezése:

1. Entrée.
2. Társalgó.
3. Ebédlő.
4. Portásfülke.
5. Portás lakószobája.
6. Konyha.
7. Kamra.
8. Mosókonyha.
9. Mosogató.
10. Mellékbejáró.
11. Egyágyas vendégszoba.
12. Kétágyas vendégszoba.
13. Személyzeti szoba.
14. Fürdő szoba.
15. Terrasse.
16. Átjáró a loggián át az intézetbe.
17. Kijáró.
18. Tisztogató kamra.

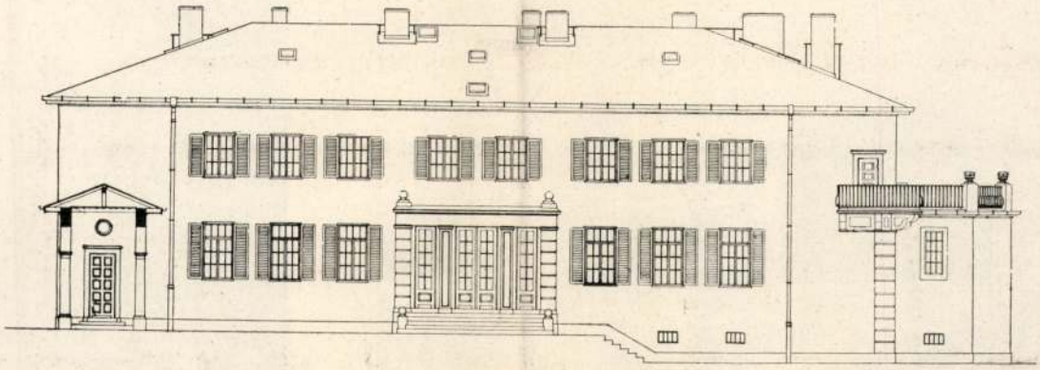

25. ábra. A tudós otthon Balaton felöli (keleti) homlokzata.

26. ábra. Társalgó.

27. ábra. Lépcsőház.

28. ábra. A tudós-otthon déli homlokzata a főépülethez vezető árkádokkal.

29. ábra. Az országút felőli támtal kiképzése a főbejárattal kapcsolatban.

30. ábra. Terrasse részlet.

31. ábra. Főbejárat.

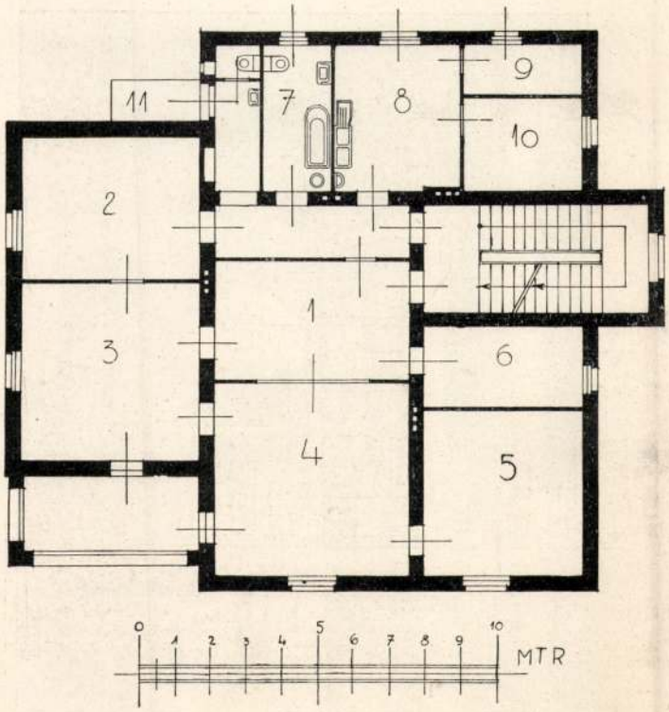

32. ábra. Az igazgatói lakóház I. emeletének alaprajza.

Az igazgatói lakóház helyiségeinek megnevezése.

1. Hall.
2. Hálószoba.
3. Gyermekszoba.
4. Ebédlő.
5. Nappali szoba.
6. Nevelőnő szobája.
7. Fürdőszoba.
8. Konyha.
9. Kamra.
10. Cselédszoba.
11. Poroló folyosó.

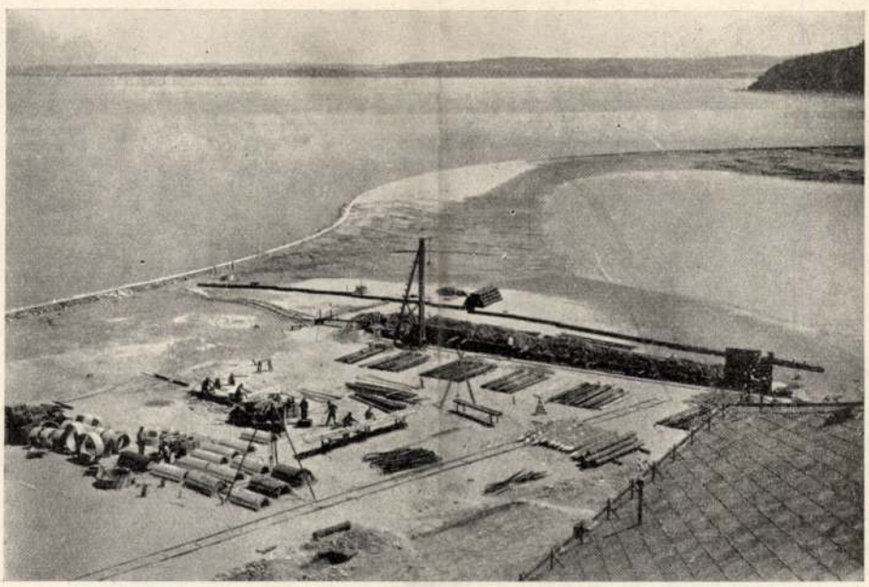

33. ábra. A telep Balaton-felőli szakaszának képe a munkálatok közben. Jobbról a part feltöltésének befejezése előtti állapot, középen a Balatonba vezető csatorna földmunkálatai.

34. ábra.

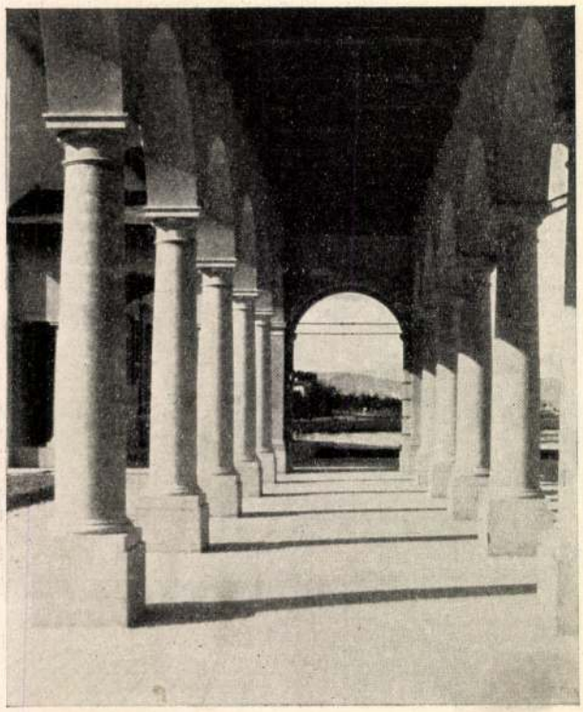

35. ábra.

Az összekötő arkádok képei.

36. ábra.
A kutató intézet képe az igazgatósági lakóépülethez vezető árkádokkal.

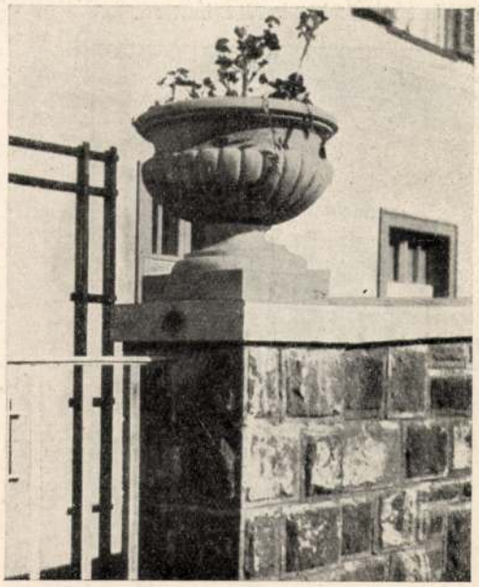

37. ábra.

38. ábra.

Kerti kiképzés részletei.

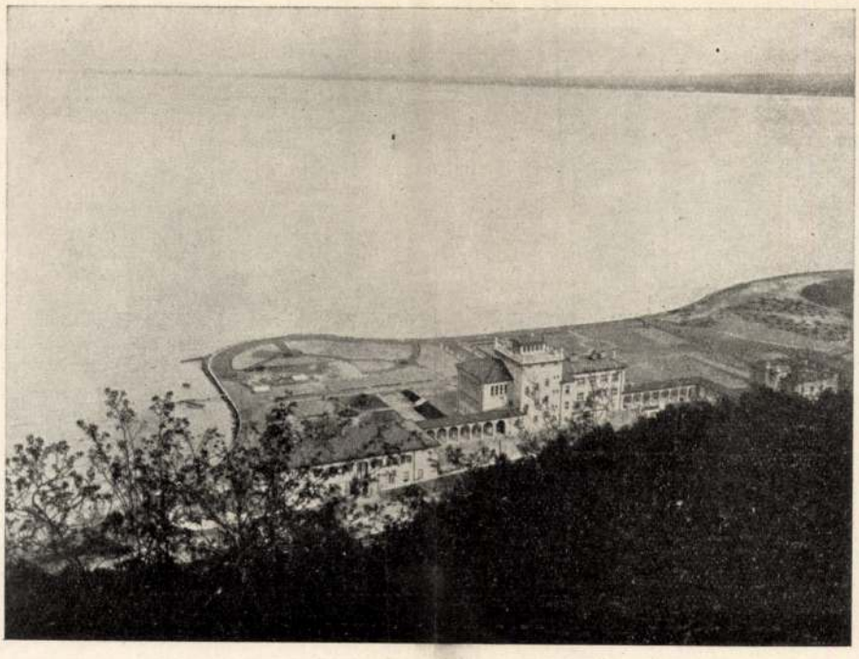

39. ábra. A telep madártávlati képe az apátsági templomtól nézve.

A tihanyi magyar biológiai kutatóintézet építkezésénél közreműködött vállalkozók és iparosok névsora.

1. Föld-, kőműves-, elhelyező-, szigetelő-, vas-, vasbeton-, ács-, tetőfedő- és burkolómunkák: *Langer Károly* (Budapest), egyideig társasviszonyban *Breila és Francsik* vállalkozókkal (Balatonfüred); ugyanezek a munkanemek az igazgatósági lakóépületnél: *Kellermann László* (Budapest).
2. Asztalosmunkák: *Lábody Béla* (Pesterzsébet).
3. Lakatosmunkák: *Berkes Kálmán és Fia* (Budapest).
4. Mázolómunkák: *Szappanos Gyula* (Balatonboglár).
5. Üveges munkák: *Braun Gyula* (Veszprém).
6. Dekoratív műkőmunkák: *Szabó Rezső* (Budapest).
7. Műkőlépcsők és lábazatok: *Vögerl Alajos* (Budapest).
8. Burkolómunkák (részben): *Kőipari R. T.* (Pécs).
9. Szobafestőmunkák: *Aitner Gyula* (Balatonfüred).
10. Bádogosmunkák: *Fritsch E. és Társa* (Budapest), valamint *Löwinger Miksa* (Balatonfüred).
11. Vízvezeték, csatornázás, központi fűtés és mindennemű egészségügyi berendezések: *Bründl János* (Budapest).
12. Villanyvilágítás, jelzőberendezés és villámhárító: *Orsovszky István* (Budapest).
13. Tolóablakok (Tomancsik rendszerben): *Müller Rezső* (Budapest).
14. Takaréktűzhelyek: *Molnár Lajos* (Budapest),
15. Vászonredőnymunkák: *Korányi és Fröhlich* (Budapest.)
16. Laboratoriumi és szállodai bútorberendezések: *Valnicsek Béla és Fia* (Budapest.)
17. Cserép kályhák: *Zsolnay Vilmos karámiai gyárak* (Pécs).

SZEMLE.

A mai kirakat mint a városi ház homlokzati kiképzésének fontos része. A kirakat nagyon sokáig semmiféle szerepet sem játszott. Hajdan az üzleti élet főkép a vásárokon játszódott le, ahol a kereskedők áruikat a földre, vagy állványokra helyezték, mint azt a piacokon ma is szemlélhetjük. Az üzlethelyiség első nyoma ott mutatkozik, ahol a vagyonbiztonság már bizonyos fokot ért el, mint pl. a római és keleti városokban. Kezdetben valami nyitott boltív alá húzódott be a kereskedő, csak később választották el az utcát az üzlettől. Mint a XV. Lajos-korabeli metszetekről láthatjuk, apró üvegtáblákból készítettek válaszfalakat, melyeken át az érdeklődő csak nehezen vehette az árucikkeket szemügyre. A mult század folyamán az üvegtechnika fejlődésével a kirakat üvegtáblái is megnagyobbodtak, s a közszemlére kitett holmik már nem voltak annyira elzárva a

1. ábra. Kőportál.

közönség elől, mint azelőtt. A növekvő verseny hatása alatt minden szomszédos falfelületet bádog- és üvegtáblákkal aggattak tele; az ezeken szemlélhető rémes festmények örök tanui e kor ízléstelenségének. Ezekután már jelentős lépés volt a díszes faportál és később a márvány és bronzkeretes kirakat.

A legújabb irány szerint, mely az 1925. évi párizsi nemzetközi iparművészeti kiállítás óta alakult ki, a díszítéseket és kiugrásokat elhagyják, miután általánossá vált az a vélemény, hogy a kirakatnak és az épület homlokzatának összhangban kell lennie. Ennek az elvnek szigorú alkalmazásával az üvegtáblákat közvetlenül a falkeretbe erősítik bele. Ez a legegyszerűbb, habár kissé hideg megoldás. Igen gyakran márványlapokkal borítják a szomszédos falfelületeket, mivel a márvány jobban harmonizál és tökéletesebben simul, a falhoz, mint a fa vagy bronz. Színe magára vonzza a tekintetet, anélkül azonban, hogy teljesen lekötné.

Kétféleképp alakítják a mai kirakatot, a fal nyílását vagy a maximumra hozzák, vagy ellenkezőleg a minimumra szorítják. Az elsőnél természetszerűen nem marad hely külső díszítésre s ezt inkább a vasalás, keret, stb. kiképzésével pótolják. A második esetben széles falkeret marad, melyet rendesen egyszerű és nemes tagozással látnak el. A kis falnyílásokat különböző négyszög, ovális stb. alakúra tervezik és sötétebb színű márványlapok közé helyezik, hogy a megvilágított kis kirakat élénkebb hatást keltsen.

2. ábra. Márványportál.

A mai kirakat egyetlen dísze a tulajdonosnak válogatott betükből összeállított neve. Igen fonos szerepet játszik még a hatásos, de nem kiáltó megvilágítás.

Ábráink a párizsi Siegel és Odette cégek kirakatjait szemléltetik, az első a kő, a második a márvány alkalmazására ad példát.

(L'Art Vivant, 1927, 69. sz.) *Sch. J.*

Újabb tapasztalatok a Ljungström-féle turbinás mozdonnyal. Nagybritanniában változatlan érdeklődéssel kísérik a turbinás mozdonyok kérdését. Legújabban a Beyer, Peacock & Co. gyárában épült 2000 *LE*-s Ljungström-mozdonnyal értel el a London, Midland and Scottish Railway gyorsvonati szolgálatában igen jó eredményeket. Ennek a mozdonynak, amelynél a hajtóerőt szolgáltató turbina a szerkocsin van elhelyezve, önsúlya 143 *t* és ebből 54 *t* van a tapadási súlyban kihasználva.

A Derby és Bedford közötti útvonalon menetrendszerű gyorsvonatot továbbítottak vele, a legkisebb üzemzavar nélkül, amidőn is a 13 négytengelyű kocsiból álló vonat súlya 400 *t*-n felül volt. A Manchester—Peak Forest vonalon, ahol a dugattyús mozdonyok mindig előfogattal közlekednek, a turbinás mozdony a gyorsvonatot egyedül továbbította és nemcsak a menetrendszerű időt tartotta be, hanem ezenfelül még 7 percnyi késést is behozott. A mozdony tüzelőszerfogyasztása az *Engineering* mult évi december 16-i száma szerint kisebb, mint a rendes gőzmozdonyoké.

Hasonló jó eredményekről számol be az Argentine State Railway, amelynél egyik Ljungström-mozdony 1 *m* nyomtávon teljesített rendszeres próbaszolgálatot. Különös dicsérettel emeli ki az idevágó jelentés a csekély friss víz szükségletét, az indításkor kifejthető nagy vonóerőt, a holtpont hiányát, valamint a pálya, különösen pedig a hidak nagyfokú kímélését, amelyet a hajtómülengések elmaradása idéz elő.

A Ljungström-mozdony legújabb példányainál mindazok az előnyök ki vannak használva, amelyeket a modern hőtechnika nyujthat. Különös gonddal van a levegő előmelegítése megoldva. Egyik segédturbina ventillátort hajt, amely az égéshez szükséges levegőmennyiséget a mozdony homlokoldalán a füstszekrénybe továbbítja. A levegő itt lamellák rendszerén áramlik keresztül, amelyeket a távozó füstgáz nagy hőmérsékletre hevít. A lamellák vízszintes tengely körül forgó dobban lassú forgó mozgást végeznek, úgyhogy a friss levegő átáramlását követő lehülés után ismét a forró füstgázok hatása alá kerülnek. (Az ismeretes Ljungström-féle léghevítő alkalmazása.)

Az angol turbinás mozdony rendszeres gyorsvonati szolgálatban 120 *km* óránkénti sebességet könnyűszerrel kifejthet és maximális segesség gyanánt 130 *km/óra* kifejtésére képes.

(V. D. I. Nachr. 52. 1927 dec. 28.) *Willheim Gusztáv.*

A tihanyi magyar biológiai kutató intézet.

Dr. KOTSIS IVÁN.[1]

1. ábra. A tihanyi magyar biológiai kutató intézet látképe.

Résumé: L'auteur, architecte projecteur et directeur des travaux de construction de l institut hongrois des études biologiques de Tihany, fait connaitre les batiments de l'institut, leurs destination, leur disposition, leur mode de construction et leur achèvement éxterieure.

A Tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézetnek, amely a *gróf Klebelsberg Kuno* m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr, a természettudományok nagyarányú fejlesztésére célzó széleskörű programmjának egyik főállomása, embrionális alakja a multban Révfülöpön igen szerény keretek között fenntartott, úgynevezett balatoni biológiai állomás volt, amely nehéz megközelíthetősége, hiányos felszerelése és az ottani kikötőépület két kis helyiségében szorongó kezdetleges elhelyezése fejlődésre alkalmatlannak bizonyult.

Kultuszminiszterünk abban az erős meggyőződésében, hogy egy anyagi és szellemi téren erősen megalapozott kutatóintézet szakszerű működésének tudományos és gyakorlati eredményei nemcsak hazai, de világraszóló viszonylatokban is mind az ország kultúrájára, mind az egész emberiségre kihatással kell, hogy legyenek, a szóbanforgó intézet nagyobb arányú és kibővített programm szerinti kiépítését tűzte ki feladatául.

Ennek az építő munkálatnak első feltétele az volt, hogy az intézetet Révfülöpről a Balaton oly pontjára helyezzék át, amely mind a kutató munka, mind a megközelíthetőség szempontjából a révfülöpinél alkalmasabb.

A Tihanyi Gyógyfürdő R. T. évekkel ezelőtt megvásárolta a tihanyi közbirtokosságtól a félsziget erdővel borított északkeleti lejtőjének és a hozzátartozó partnak nagy részét abból a célból, hogy a Balatonnak ezt a festői szépségű helyét európai nívójú fürdő- és nyaralóteleppé fejlessze ki. Ebből a célból, még mielőtt a felparcellázott telkeket árúba bocsájtotta volna, elkészíttette a közműveket, nevezetesen ellátta a telepet vízvezetéki és villanyvilágítási hálózattal, azután felkérte a kereskedelemügyi minisztériumot a telepen keresztül haladó útvonal kiépítésére.

Az ilyenformán beépítésre alkalmassá tett telep első építtetője József királyi herceg Őfensége volt, aki a telep déli végében elterülő körülbelül négy holdnyi területen az 1924—25. évben felépíttette kastélyát.

Amidőn a révfülöpi biológiai intézet áttelepítésének kérdése felmerült, Kultuszminiszterünk figyelmét az illetékesek felhívták a Tihanyi Gyógyfürdő R. T. ama egy tagban lévő és mintegy 5000 négyszögöl terjedelmű parti telkére, amely a főhercegi kastély közvetlen szomszédságában attól északra terült el és amelyet másik oldalán a balatoni körútnak a tihanyi kikötőhöz vezető szakasza, harmadik oldalán pedig a Balaton határol.

A telek a biológiai kutatóintézet elhelyezésére mindenképen igen alkalmas volt. És pedig elsősorban a Balatonhoz viszonyított általános fekvése révén, mivel az a Balatonnak felső medencéjében terül el, amely kivált a zalai oldalon lényegesen könnyebben közelíthető meg az alsónál, mert mind a hajó, mind a vonatközlekedés szempontjából a Balaton élénkebb forgalmú körzetébe esik; Balatonfüredhez, a Balatonnak eme legrégibb és legjobban kiépített fürdőtelepéhez való közelsége pedig egy állandó, télen-nyáron forgalmas központ szomszédságát biztosítja számára.

A könnyű megközelíthetés kiváltképen azért volt fontos, mert, mint az alábbiakból kitetszik, az intézet nyilvános akváriuma révén a nagyközönségnek, kivált a nyaralóközönségnek látogatására is számot tart. A hely a somogyi oldalról is könnyen megközelíthető,

[1] Előadta a Mű- és Középítési Szakosztályoknak 1928. évi június hó 11-én tartott ülésén.

a most kiépülő és ezen a nyáron meginduló Szántód—Tihanyi gőzkomp útján, Balatonfüredről, valamint Balatonföldvárról sűrű hajóközlekedéssel, végül télen és nyáron egyformán az utóbbi években lényegesen megjavított zalai parti vasút révén, Aszófő—Tihany állomásról; de talán legszebb és legnagyobb jövőt biztosító megközelítése lesz Balatonfüred felől a Balaton partja mentén haladó és ezidőszerint befejezés alatt álló autóút révén, mely a balatoni körútnak egyik szakasza és amely Balatonfüredről kiindulóan közvetlenül a Balaton partján halad és mind természeti, mind technikai szépségei folytán egyike lesz Csonka-Magyarország legszebb útszakaszainak.

A jó megközelíthetés mellett tudományos kutatás szempontjából a tihanyi elhelyezésnek számos más előnyei is vannak. Így elsősorban a mély víz közelsége, amelynek tanulmányozása nélkül a Balaton vízi életének kikutatása hiányos volna; azután a viszonylagos nyugalom és csend, amely onnan ered, hogy Tihany maga nem forgalmi gócpont, hanem csak ilyeneknek tőszomszédságába eső egyébként csendes hely, amely a megközelíthetés könnyű lehetősége ellenére az ott dolgozóknak nyugalmat biztosít; állandó nyaralóközönsége kevesebb és több a kirándulója.

Végezetül a hely romantikusan szép fekvése, valamint történelmi hagyományai egyaránt predesztinálják az intézet befogadására, amely intézet — amint azt gróf Klebelsberg Kuno miniszter úr az intézet megnyitásakor tartott nagyszabású beszédében kifejtette — lent, a Balaton partján, arra van hivatva, hogy folytassa azt a munkát a jövőben, amelyet a tudományos kutatás terén a hegy tetején fekvő Szent Benedekrendi kolostor a multban végzett.

A fentiek alapján az intézet elhelyezése a tihanyi félsziget javára dőlt el és hogy ez a megoldás menynyire célszerű volt, annak elkészülte óta bőségesen beigazolódott.

Legyen szabad ezek után az intézet rendeltetését röviden érintenem.

Amíg az intézet csiráját alkotó révfülöpi hidrobiológiai állomás kizárólag a balatoni állatvilág felkutatásával foglalkozott, addig a tihanyi intézet kibővített munkakörével *négyféle* célt szolgál.

1. Mindenekelőtt kiterjesztett alapokon folytatja eredeti tevékenységét, vagyis rendszeresen tanulmányozza a Balaton állat- és növényvilágát. Eme kutatásoknak tudományos és gyakorlati jelentősége egyaránt számottevő; az előbbi azért, mert felfedi a Balaton ismeretlen faunáját és flóráját a tudományos világ részére, a második azért, mert kísérleteinek eredményei hozzá fognak járulni a balatoni haltenyésztés tervszerű fejlesztéséhez.

2. Általános élettani kísérleteket végez, melyek során az állati szervezet egyes részeinek életműködését vizsgálja, hogy ennek eredményeiből az orvosi tudomány fejlődéséhez új alapokat teremtsen.

Mind az 1., mind a 2. alattiakban jelzett kutatómunkát részben állandóan az intézet keretében működő tudósok, részben pedig külső — magyar, illetve külföldi tudósok köréből jelentkező — kutatók végzik, akiknek e munkájukhoz az intézetben időről-időre a helyet és tudományos eszközöket rendelkezésére bocsátják.

3. Időközönként, kivált a nyári szünidőben, kurzusokat tartanak külső szakemberek, elsősorban középiskolai tanárok továbbképzésére.

4. A nyilvános akvárium révén megismerteti a nagyközönséget a Balaton állatvilágával.

Az intézet épületeit eme négyes célnak megfelelően rendeztem el és terveztem meg. (3. ábra.)

Az épületek csoportjának központját a kutató épület (1.) alkotja, amelynek laboratóriumaiban a tudományos munka folyik. Tőle délre, vele nyitott árkádokkal összekötve áll az intézetben állandóan működő tudósok lakóháza (5.), az igazgatók és adjunktusok elhelyezésére; északi oldalán ugyancsak árkádokkal van összekötve a szállószerűen alakított tudósok otthonával, melyben időlegesen dolgozó kutatók, valamint a kurzusokon résztvevők találnak helyet. (3.)

A nagyközönség számára a telep mélyebb szintjében elterülő parkban és pedig annak Balaton felőli szakaszán nyilvános akvárium épül. (4.)

Eme négy főépület alkotta csoportot a teleknek egyes helyein elhelyezett, méreteiben ugyan kisebb, de rendeltetésében nem kevésbbé fontos létesítmények egészítik ki. Ilyenek a fiziológiai kutatások részére tenyésztett kísérleti állatok istállója (12.), a vízi kutatások részére szükséges motoros hajókikötő épülete (8.), kapcsolatban kisebb parti fürdővel (9.), a szennyvízderítő épület (7.), szabadon álló akváriumok és terráriumok (11.), végül a kísérleti üvegház. (2.)

A felsorolt épületek az üvegház, a nyilvános akvárium és a motorcsónak-kikötő kivételével teljesen elkészültek; az említett három épület építésére a közeljövőben kerül sor, miután a kiépülés sorrendje az volt, hogy először a legszorosabb kutatás céljára szükséges épületek készüljenek el.

Az épületeket a terepen úgy csoportosítottuk, hogy a három főépület annak felső szintjében egységes összefüggő csoportot alakít, míg a többiek ezektől különállóan fekszenek. (5. ábra.) A terep be nem épített részei részint parkszerű kiképzést nyertek, részint pedig a déli oldalon botanikus kert telepítésére fognak szolgálni.

Az épületek rövid ismertetését a következőkben adom.

I. Kutató épület (6—22. ábra). A telep főépülete, melyben a tudományos munka folyik. Alagsorra, magasföldszintre, I. emeletre, egy kisebb II. emeleti részre, víztartóemeletre és végül tetőterraszra tagozódik.

Az alagsorban (6. ábra) a haltenyésztő helyiség, hideg akvárium, mikrofotográfiai műterem, raktárak, gépterem, a központi fűtés helyiségei, tüzelőszerraktár foglalnak helyet, ezeken kívül egy különbejáratú laboráns-lakás is van.

A földszinten (7. ábra) az igazgatói iroda és laboratórium, a könyvtár, a nagy mikroszkópiai laboratórium, a botanikus adjunktus laboratóriuma, valamint a bakteriológiai laboratórium találtak helyet.

Az I. emeleten (8. ábra) a fiziológiai laboratórium, 3 egyes kutatók számára készült laboratórium, a kémiai laboratórium, mérlegszoba, valamint a nagy kurzusterem sorakoznak. Mind a földszinten, mind az I. emeleten egy-egy laboráns-szoba is van.

A II. emeleten (9. ábra) a rajzterem, sötétkamra és optikai szoba foglalnak helyet. Innen belső falépcső vezet a víztartóemeletre (10. ábra), melyben a balatoni víz és tengeri víz tárolására való medencék vannak elhelyezve. Eme belső lépcsőn tovább haladva, a tetőterraszra jutunk fel (11. ábra), amelynek közepéből a meteorológiai megfigyelő helyiségei emelkednek ki.

A kutató épület egy traktusból és folyosóból álló rendszerben épült olymódon, hogy az intézetnek jövőben várható terjeszkedése során a déli oldal felé bármikor az épület egyszerű meghosszabbításával megnövelhető anélkül, hogy annak belső rendszere megváltoznék. A traktus mélysége a helyiség jó megvilágíthatóságára való tekintettel nem több, mint 5·50 *m*, a bőségesen megvilágított folyosó szélessége 2·50 *m*, azért, hogy szükség esetén annak külső fala mentén az ablakok alatt egy sor dolgozóasztal legyen elhelyezhető. Az alagsor emeletmagassága 2·95 *m*, a földszinté és I. emeleté 3·63 *m*, az I. emeleti nagy kurzusteremé 4·80 *m*.

A főlépcsőn kívül második kisebb lépcsőt is terveztem abból a célból, hogy a kiépítendő üvegház az épület különféle emeletsoraiban lévő laboratóriumokból könnyen megközelíthető legyen.

A laboratóriumok berendezésének legfőbb tárgyai a dolgozóasztalok, amelyek vízvezetékkel, lefolyóval, gáz- és villanyvezetékkel vannak ellátva, továbbá az egyes

helyiségekben szabadonálló és minden oldalról körüljárhatóan megközelíthető akváriumok, végül az ugyancsak mindennemű szerelvénnyel ellátott vegyi fülkék.

Az asztalokat mindenütt, szorosan a falhoz építve, az ablakok mellett rendeztük el. Az ablakok kialakításánál fő szempont az volt, hogy egyrészről az alsó szárnyak ne nyiljanak befelé, nehogy az asztalon elhelyezett kísérleti készülékeket szellőztetés közben zavarják, másrészről az, hogy kivált alsó részükön osztásokat ne tartalmazzanak, nehogy ezek a mikroszkópiai megfigyelések megvilágítását zavarják. Ennek következtében az ablakok alsó szárnyai tolóablakokként (19. ábra), ellensúly nélkül készültek, Tomancsik János budapesti asztalosárugyárának igen jól bevált szabadalma szerint.

Az akváriumok szegecselt vasvázzal, két medencével készültek és balatoni vízzel, valamint sűrített levegővezetékkel vannak ellátva (18. ábra).

A vegyi fülkék légelvezetői kőagyagcsövekkel béleltek. Az összes helyiségeknek szellőzőaknái vannak.

A kurzusterem igen tágas és három oldalról ablakokkal megvilágított helyiség, amelynél az ablakok olyan elrendezésűek, hogy minden egyes dolgozóhely elé egy-egy ablak jutott. Az ablakoknak eme sűrű elrendezése a külsőben a terem rendeltetését jellegzetesen juttatja kifejezésre (14. és 21. ábra).

Az épület felszerelését sok különféle vezeték és berendezés alkotja.

1. Így van *ivóvíz-vezeték* a köz-vízvezetéki hálózatból (nyomáscsökkentéssel) az ivóvíz-vételi helyekhez, mosdókhoz és mosogatókhoz.

2. Van *balatoni vízvezeték* az összes aquáriumokhoz, hogy az azokban tárolt állatok olyan viszonyok között élhessenek, mint a Balatonban. A balatoni vizet az alagsori gépteremben elhelyezett és elektromotorral hajtott körforgó szivattyúval, illetőleg az ezt szükség esetén helyettesítő benzinmótorral hajtott ugyanilyen szivattyúval emelik a Balatonból és nyomják a III. emeleten levő kovácsoltvasból készült két víztartóba (10. ábra). A Balatonból a vizet egy abba a parttól számított 200 *m* hosszúságban benyúló vezetéken veszik, amelynek megfelelő szűrőkészülékkel ellátott végpontjánál a víz mélysége mintegy 3 *m*. A vezeték 175 *mm* belső átmérőjű Eternit-csövekből készült, mely a Balaton fenekén nyugszik és a víz alatt teljes hosszában vasbetonból készült félköríves keresztmetszetű teknőkkel van lefedve abból a célból, hogy esetleges jégzajlás alkalmával a megrongálódásoktól óva legyen (33. ábra). A vízmedencék egyenkint 15 m^3 ürtartalmúak. Az épület belsejében elhelyezett és Balaton-vizet közvetítő vezetékek ónozott ólomcsövek; a csapok és egyéb szerelvények bronzból valók, nehogy a kísérleti állatok a selejtesebb anyagokból készült vezetékek és szerelvények oxidálása folytán fertőzött vizet kapva, elpusztuljanak; ennélfogva öntöttvas, kovácsoltvas, valamint sárgaréz szerelvényeket ebben a vezetékhálózatban sehol sem alkalmaztunk.

Takarékossági szempontokból a nagyobb vízfogyasztású mosogatóhelyeket, valamint a toilette-berendezéseket is a balatoni vízhálózatra kapcsoltuk rá; hasonló okból a jövőben a kert öntözését is megfelelő elágazó darabok beiktatásával Balaton-vízzel fogják lebonyolítani.

3. A *tengervíz-vezeték* a III. emelet magasságában elhelyezett 2 m^3 ürtartalmú kőagyagmedencéből ólomcsöveken jut az I. emeleten elrendtzett 3 darab akváriumhoz. Egyelőre a visszatáplálásról nem gondoskodtunk, de ez a rendszer utólag is bármikor könnyen beépíthető.

4. *Gázvezeték* az összes dolgozóasztalokhoz és vegyi fülkékhez a kívánt mennyiségben készült. A gázt háziag állítják elő benzin elporlasztása útján a földszinten elhelyezett és e célra alkalmas fejlesztőkészülékben. A készüléket mótorikus erő nélkül megfelelő ellensúlyval működő 50 darab rendes méretű Bunsen-féle lámpának egyidőben való üzembentartására méretezték, úgyhogy óránként 50×150 l = 7500 l gáz fejlesztésére alkalmas. Tekintve azt, hogy 1 *kg* benzinből 4500 liter gáz állítható elő, 1 lángzónak 1 órán át való használata mindössze 3·75 fillérbe kerül.

5. Az összes akváriumokhoz és vegyi fülkékhez *egy* atmoszféra túlnyomással külön hálózaton *préselt levegőt* vezetnek, melyet az alagsori gépteremben elhelyezett és elektromótorral hajtott légkompresszorban állítanak elő.

6. *Légritkító berendezés* vezet a bakteriológiai és kémiai laboratóriumokban levő vegyi fülkékhez. A légritkítást egy, a gépteremben elhelyezett rotációs vákumszivattyú idézi elő, az elérhető vákum kb. 72 *cm* higanyoszlopnak felel meg.

7. A *központi fűtés* kisnyomású melegvízfűtési rendszerben, egyelőre csak a főépület számára készült, az alagsorban felállított 2 drb öntöttvas kazánnal. A tudósok otthonában, valamint az igazgatói lakóházban cserépkályha-fűtés van.

8. A *lefolyó vezeték* ólom- és öntöttvascsövekből készült, ez utóbbiból készültek az épületen kívül fekvő betonpillérekre szerelt szakaszok is, azért, hogy az újonnan feltöltött terepnek várható süllyedésével előállható repedések ellen a hálózat biztosítva legyen.

Az épületekben keletkező szennyvizek teljesen különálló vezetékhálózaton át a derítőtelep üllepítő medencéjébe vezettetnek (3. ábra, 7. épület), ahonnan, miután szivattyúval megfelelően berendezett kokszszűrőrétegen átemelik, biológiai derítés után a Balatonba vezető ágba jutnak, melybe a tetővizek és az akváriumok tiszta lefolyó vizei a derítőberendezés elkerülésével torkollnak. A fentiekben vázolt igen bonyolult és nagy körültekintéssel megtervezett installációs berendezéseket a nyert utasítások nyomán Bründl János egészségügyi berendezési vállalata, gépészmérnökeinek részletes tervei alapján készítette el.

Abból a célból, hogy e nagyszámú vezetéket az egyes helyiségek különböző oldalain és sokhelyütt középen álló berendezési tárgyakhoz megfelelően elhúzhassuk, emeletközi födém gyanánt vastartók között porosz-süveg-boltozatot alkalmaztam, miután amellett, hogy ennek alsó felszine is sík, felső felszine bordamentes és azon megfelelő magasságú feltöltés közbeiktatásával a vezetékek a szükséges esésekben bármilyen irányban akadálytalanul voltak lefektethetők.

Az összes függélyes vezetékeket szabadonállóan szerelték, mindössze a vízszintes elágazások, valamint a lefolyócsatorna-vezetékeket vésték horonyba.

Nagy körültekintéssel van megoldva az épületek elektromos hálózata is, amely világítási és erőátviteli célokat (pl. mótorok és centrifugák hajtását) egyaránt szolgál. Az elektromos áramot az aszófői telep szolgáltatja és pedig világítási célra 220 voltos, erőátviteli célra 380 voltos, 50 periodusos háromfázisú váltóáramban.

A létesített Metrum-gyártmányú higanygőzös egyenirányító készülék, mely a rendelkezésre álló 380 voltos forgóáramot 120 voltos egyenárammá alakítja át, biológiai műszerek működtetéséhez és akkumulátorok töltéséhez szükséges áramot közvetíti. Az elektromos berendezéseket az adott utasítások alapján Orsovszky István mérnök tervezte és készítette el.

II. Tudósok otthona (23—31. ábra). Ez az épület, mint már említettük, az intézetben időszakonként dolgozó tudósok elszállásolására való. Kellően méretezett 8 drb egyágyas és ugyanannyi kétágyas szobát tartalmaz, tehát egyszerre összesen 24 vendéget fogadhat be, amely szám körülbelül megfelel az intézet idegen kutatók részére fenntartott dolgozóhelyei számának. Szükség esetén azonban, így nyári kurzusok idején is, a lakószobák kellő méretezése következtében az otthon befogadóképessége 42 főre fokozható. A földszinten társalgó- és étterem, valamint ez utóbbinak mellékhelyiségei s azonkívül egy altiszti lakás foglalnak helyet.

III. Az igazgatói lakóház (32. ábra) az I. emeleten egy 4 szobás lakást, valamint a földszinten egy 2 szobás lakást és mellékhelyiségét tartalmazza, azonkívül a

földszinten 2 előszobás és fürdőszobás garçon-szobája, végül az alagsorban egy altiszti lakása és megfelelő számú pincehelyisége is van.

Amint a fentiekből látható, az épületek rendeltetése meglehetősen változatos, sokoldalú igények kielégítésére hivatott.

A gyakorlati szempontból helyes és célszerű megoldás mellett elsőrangúan fontos volt a feladatnak a külső szerinti artisztikus megoldása is.

A telep épületei József kir. herceg Őfensége szomszédos kastélyával — amelyet annakidején szintén nekem volt szerencsém megtervezhetni — lezárt, egységes tájcsoportot alkotnak, miért is ezeket az épületeket egymással szoros harmóniában kellett kiképezni, anélkül, hogy teljesen eltérő rendeltetésüket külsejük elhomályosította volna.

Az egész komplexumot olaszos felfogásban oldottam meg, amely jelleget a viszonylag alacsony tetők, valamint az egyes épületeket összekötő terjengő árkádsorok is hangsúlyoznak. Ezzel a jelleggel ugyanis egyrészről az épületek belsejének a külsőben való keresetlen megjelenése könnyen összhangba volt hozható, mert ez a felfogás, különösen, ha figyelembe vesszük a festői és kötetlen korai olasz építmények levegőjét, alkalmasabb ilyen célok megközelítésére, mint az északi újabbkori stílusok merev, monumentális keretei. Másrészről igen megfelelőnek látszott az olaszos felfogás a természet nyujtotta környezetbe való hangulatos beleilleszkedésre is.

Meggyőződésem ugyanis az, hogy ha a balatonmenti építkezések külső jellegét helyesen kívánjuk megadni, úgy figyelmünket az olasz tengerpartok, az Adria dalmát partjai, valamint a felsőolaszországi tavak építkezései nyujtotta példák felé kell fordítanunk. A víz tükrének nagy és monumentális lezárása ugyanis maga után vonja azt, hogy a partját szegélyező épületek is a víztükörrel párhuzamosan elnyúló nagy, vagyis vízszintesen terjengő tömegeikkel és lapos tetejükkel harmónikusan simuljanak a tenger vagy tópart által megadott eme hangulathoz, amivel együtt jár a tömegeknek lehető legnagyobb egyszerűsége, szinte blokkszerűsége, nem kevésbbé pedig keresetlensége, sőt a részletezésnek lehetőség szerinti elkerülése. A tengerparti építészetben ezek a tulajdonságok, mint belső esztétikai szükségletek, évszázadokon át önmaguktól kitermelődtek és éppen azért mint irányító kereteket, el kell fogadnunk őket, amelyeken belül természetesen az egyéni felfogás és alakítás érvényesülésére még mindig bőséges alkalom nyílik.

A Balaton mentén ezidáig észlelt és ezidőszerint is sajnálatosan dívó szaggatott alaprajzokkal, a szélviharoktól állandóan rongált meredek tetőkkel, manzardszobákkal, oromzatokkal és saroktornyokkal létesített épületek nyugtalan kiképzése egyáltalában nem illik ide. Nem tekintve azt, hogy a fentiekből kifolyóan karakterük sem felel meg a helynek, amely ha valahová egyáltalán, úgy inkább hegyvidékre utalja őket, már csak azért is, mivel zavaró és egyöntetűséget nélkülöző összhatásuknál fogva nem biztosítják azt a nyugodt harmóniát, amelyet a Balaton fenséges tükrének hangulata joggal megkíván.

Az épületek külső összbenyomását egyébként az 1., 4., 5., 28., 36. és 39. ábrák szemléltetik.

A külső kiképzésben meleg-sárgaszínű kőporos vakolatot alkalmaztam, amelyből a szürkeszínű terranovával keretezett ablaknyílások mintegy kiemelkednek. Az épülettömegek között egyes pontokat növény és virág befogadására alkalmazott vázák élénkítenek (29., 30., 37. és 38. ábrák). A mindössze igen csekély mértékre korlátozott dekoratív kiképzéshez a vízi fauna motívumai szolgáltak alapul (30. ábra).

Ugyancsak olaszos jellegű alakítású a kert árkádsoraival (28., 34. és 35. ábrák), terrasszaival, széles lépcsőzeteivel és virágtartó kerti vázáival (3. és 5. ábra). A kert kiképzése két egymásra merőleges keresztirányú út körül bontakozik ki, amely utak közül az épületre merőleges irányú, végén lépcsőzettel, a Balatonhoz vezet. A Balaton tükréhez vezető lépcső két oldalát a Pásztor János szobrászművész műtermében készülő balatoni sellők artisztikus csoportjai fogják díszíteni.

Ugyancsak Pásztor János vésője alól, a parkban, a szálloda homlokzata előtt, a balatoni révész és halász tipikus figurái is megörökítést nyernek.

*

Az építőmunkákat aránylag rendkívül rövid idő alatt sikerült lebonyolítani, bárha azok során számos nehézséget kellett leküzdeni. Ezek nem utolsója az volt, hogy a teleknek a Tihanyi Gyógyfürdő R. T. által végzett feltöltése úgyszólván párhuzamosan haladt az építkezéssel és azzal együttesen fejeződött be. A telek alsó szakaszának feltöltését a m. kir. földmívelésügyi minisztérium Siófokon székelő Kikötő Építési Felügyelősége végezte kotrójával, úgy, hogy a Balaton medréből kikotort homokot a Tihanyi Gyógyfürdő R. T. által előre elkészített partfal mögé töltötte.

Az építkezés megkezdése előtt a telek alapos rendezése vált szükségessé, miután azt, mint említettem, részben Balaton-víz, részben pedig az építkezés útjában álló dombok borították. Amíg tehát egyrészről az előbb jelzett módon az alsó terepszakaszt fel kellett tölteni, addig a felső szintet, amelyre az épületek zöme került, le kelletett hordani, illetőleg megfelelően szabályozni kellett. Nehogy pedig ez utóbbi munkák az építkezést késleltessék, azokat a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium csongrádvármegyei földmunkásokkal házi kezelésben végeztette el, dr. *Janicsek József* mérnök, műegyetemi magántanár vezetése mellett és pedig igen gazdaságosan és rövid néhány hét leforgása alatt.

Az ekként előkészített terepen az alapkő letétele 1926. évi augusztus hó 26-án történt meg, melyen Bethlen István gróf miniszterelnök vezetése mellett a m. kir. kormány tagjai csaknem kivétel nélkül résztvettek, illetőleg képviseltették magukat. Nagyban emelte az ünnep fényét József és József Ferenc kir. herceg Őfenségeik megjelenése is. Az építőmunkálatok ugyanaz év szeptemberének második felében kezdődtek meg; a kutató épület és szálloda az idő rövidsége, valamint az időközben felmerült számos nehézség ellenére, még ugyannak az évnek vége előtt tető alá kerültek, míg a belső szerelő munkálatok az 1926/27. év telén készültek el, úgy, hogy az intézet 1927. év június hó folyamán használatba volt vehető. Június, július és augusztus hónapban a belső berendezések és a tudományos felszerelések munkái folytak, amelyeknek befejeztével 1927. év szeptember hó 11-én a Nemzetközi Zoológiai Kongresszus 400 vendégének jelenlétében az intézetet a Kormányzó úr Őfőméltósága átadta rendeltetésének.

*

Az építési költségek előirányzata a főépületre, tudósotthonra és az igazgatósági lakóépületre 1,003.000·— P volt, amely előirányzatot — a már többször említett és a helyi viszonyokból könnyen megmagyarázható nehézségek ellenére — egyetlen fillérrel sem kellett túllépni.

Az intézet tudományos berendezése, a kutató épületnek és szállodának bebútorozása, a konyhafelszerelés, a telekrendezés és minden egyéb mellékköltség, melyek azonban már nem az építkezési hitelt terhelték, kerek összegben 200.000 pengőre rúgtak.

Összesen beépült kereken 15.750 m³, amellyel az 1,003.000·— pengő építési költséget elosztva, köbméterenként 63·5 pengő fajlagos építési költséghez jutunk. Elég szerény költség, ha figyelembe vesszük egyrészről azt, hogy az építési költségből a fentiekben részletesen ismertetett, rendkívül komplikált installációs berendezésekre, a Balatonból vett víz hálózatának és tápláló berendezéseinek elkészítésére, a szennyvizeknek érthető okokból gondosan megoldott derítésére és elvezetésére, valamint az ugyancsak szokatlanul nagyszámú elektromos berendezések fedezésére az 1,003.000 P építési költségből 410.000 P, vagyis köbméterenkint 24 P

jut, amely összegnek levonásával 1 köbméter beépített térfogatra 37·5 P marad. Másrészről figyelembe kell venni azt is, hogy az építkezés a tihanyi félszigeten rendkívül költséges, miután az aszófő—tihanyi vasútállomás az építkezés helyétől 8 *km*-re esik és az építkezés folyamán csak a hegyen túl fekvő községen keresztül volt megközelíthető, amely körülmény az építőanyagok odafuvarozását rendkívül megdrágította. Az anyagszállítás másik módja vízi úton volt megoldható és pedig az alsóörsi partról, vagyis kétszeri átrakodással olymódon, hogy anyagtárolásra az építkezés környezetében lévő helyszűke miatt az alsóörsi kikötőt kellett felhasználni.

Mindezek mellett figyelembe kell venni azt is, hogy az összes munkálatok és pedig mind az építő-, mind az iparosmunkálatok, távolról sem voltak szabványszerűek, hanem a speciális rendeltetésnek megfelelően, sok részükben igen különlegesek, valamint azt is, hogy azok mindannyiát teljesen elsőrangú kivitelben kellett elkészíteni, nemcsak azért, hogy céljuknak megfeleljenek, hanem azért is, hogy az itt megforduló nagyszámú idegen előtt a magyar építőipar fejlettségét beigazolják.

*

A munkák egész folyamát végigkísérte gróf *Klebelsberg Kuno* miniszter Úr Őnagyméltóságának az a határozott intenciója, hogy az építményeknek sem gyakorlati, sem építőművészi szempontból semmi kívánnivalót hagyniok nem szabad, mely célnak elérésében Őnagyméltósága mind a közreműködő tudósoknak, mind az építőknek a legmesszebbmenő személyes és közvetlen támogatást nyujtotta és a munkálatok felett azok legvégső stádiumáig a legféltőbb gondossággal őrködött.

A tervezői munkálatokat szakemberek bevonásával megtartott sok előtanulmány és tárgyalás előzte meg. Az építkezési munkák lebonyolításának összes szálai mind gyakorlati, mind művészi és anyagi vonatkozásaiban a legelső lépéstől kezdve a teljes befejezésig dr. *Magyary Zoltán* miniszteri tanácsosnak, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium egyetemi osztálya vezetőjének kezében futottak össze, aki a feladat tudománypolitikai horderejétől áthatva, teljes odaadással vetette latba erejét azért, hogy az intézet a tudományos kutatások tekintetében kitűzött rendeltetésének tökéletesen megfelelhessen. Az ő vezetése mellett, egy előzetesen megtartott külföldi tanulmányúton szereztük meg a tervezéshez szükséges adatok egy részét.

A programmot és a részleteket az intézet két igazgatója és pedig a balatoni biológiai osztály vezetője, dr. *Hankó Béla* egyetemi magántanár és az élettani osztály vezetője, dr. *Verzár Frigyes* egyetemi nyilvános rendes tanár, a debreceni Gróf Tisza István Tudományegyetem ezidei rektora bocsájtották rendelkezésemre és ők ügyeltek fel az építkezés folyamán arra is, hogy a munkálatokat a programmnak megfelelően bonyolítsák le.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium Magasépítési Osztályának, elsősorban *Swáb Gyula* helyettes államtitkár úrnak nagy megértése, valamint sok alkotásban megedzett gyakorlati és művészi ítélőképessége tette lehetővé azt, hogy az építkezés megtervezésében a gyakorlati és építőművészi szempontok minden egyes részletben fenntartás nélkül érvényre juthassanak és az építkezés központi műszaki felügyelőjének, *Jakabffy Zoltán* miniszteri tanácsosnak a kivitel során állandóan tanusított támogatása segítette elő a bonyolult adminisztrációt igénylő munkálatoknak szinte párját ritkító könnyed és gyors lebonyolítását.

A tervek kidolgozásában régi munkatársaim, elsősorban *Kiss Tibor* okleveles építész, műegyetemi tanársegéd, továbbá *Krén Ferenc* okleveles építész működtek közre; az építkezés helyszíni művezetését pedig a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbizatásából *Csimár Károly* építész és építőmester végezte.

Adassék meg mindenkinek a jól megérdemelt köszönet azért az odaadó munkásságukért, amellyel a magyar kultúra eme újabb erősségének felépítésében közreműködtek!

*

Meg kell végezetül röviden emlékeznem arról a nagyfontosságú tényről, mely szerint a m. kir. Kultuszkormány tervbevette a tihanyi félszigetnek, a magyar tenger táj szempontjából legszebb, fekvésre nézve legérdekesebb, klimatikus viszonyok tekintetében legkedvezőbb, végül történelmi hagyományok tekintében legnagyobb multtal rendelkező eme területének fokozatos és tervszerű beépítését.

Eme programm első állomása a most bemutatott tudományos intézet volt; követni fogják ezt az ifjúság testnevelésének szolgálatába állított cserkész- és leventetáborozási telepek kiépítései, melyek úgy az általános ifjúsági nyaraltatási, mint a vízisport kifejlesztésének szempontjából fontos hivatást fognak betölteni. Azután a kultusztárca keretében működő tisztviselők nyaralói, végül egy, a félszigetnek egyik széltől télennyáron teljesen védett és erdővel övezett déli pontján egy internátussal kapcsolatos középiskola emelése, ahol kivált gyenge szervezetű tanulók szemben az inficiált levegőjű várossal, a telet klimatikus vidéken fogják eltölthetni.

Intézmények, melyek mindmegannyian részint közvetlenül, részint közvetve a magyar kultúrát lesznek hivatva kiépíteni.

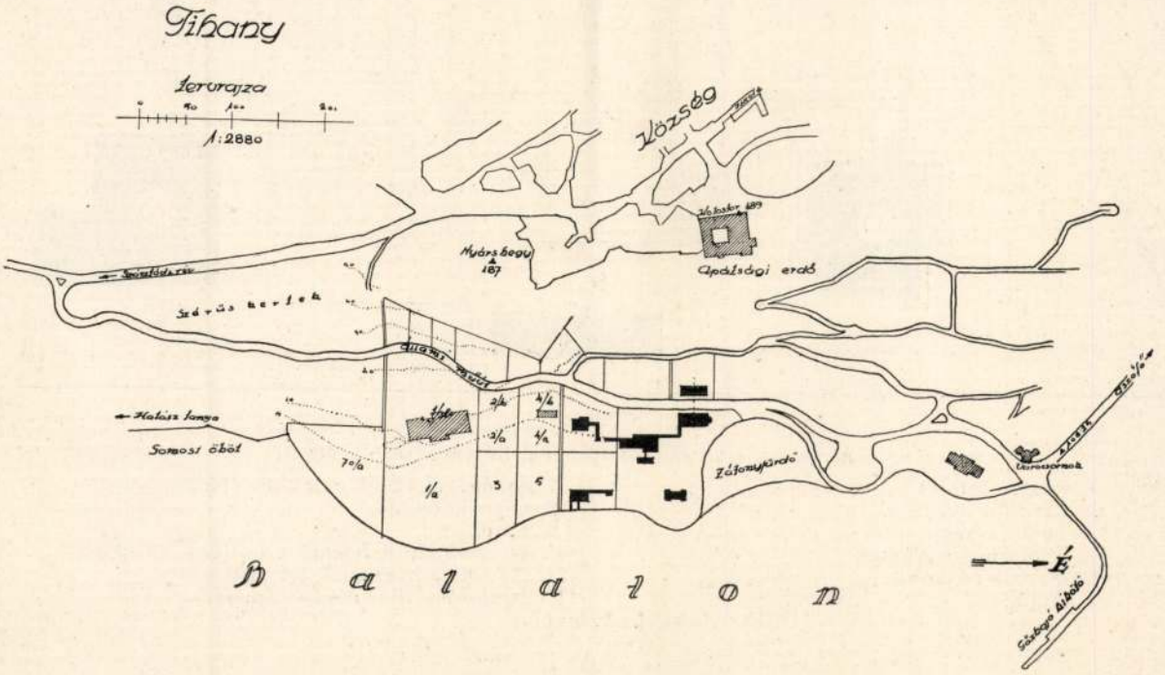

2. ábra. A tihanyi félsziget keleti partjának helyszínrajza.

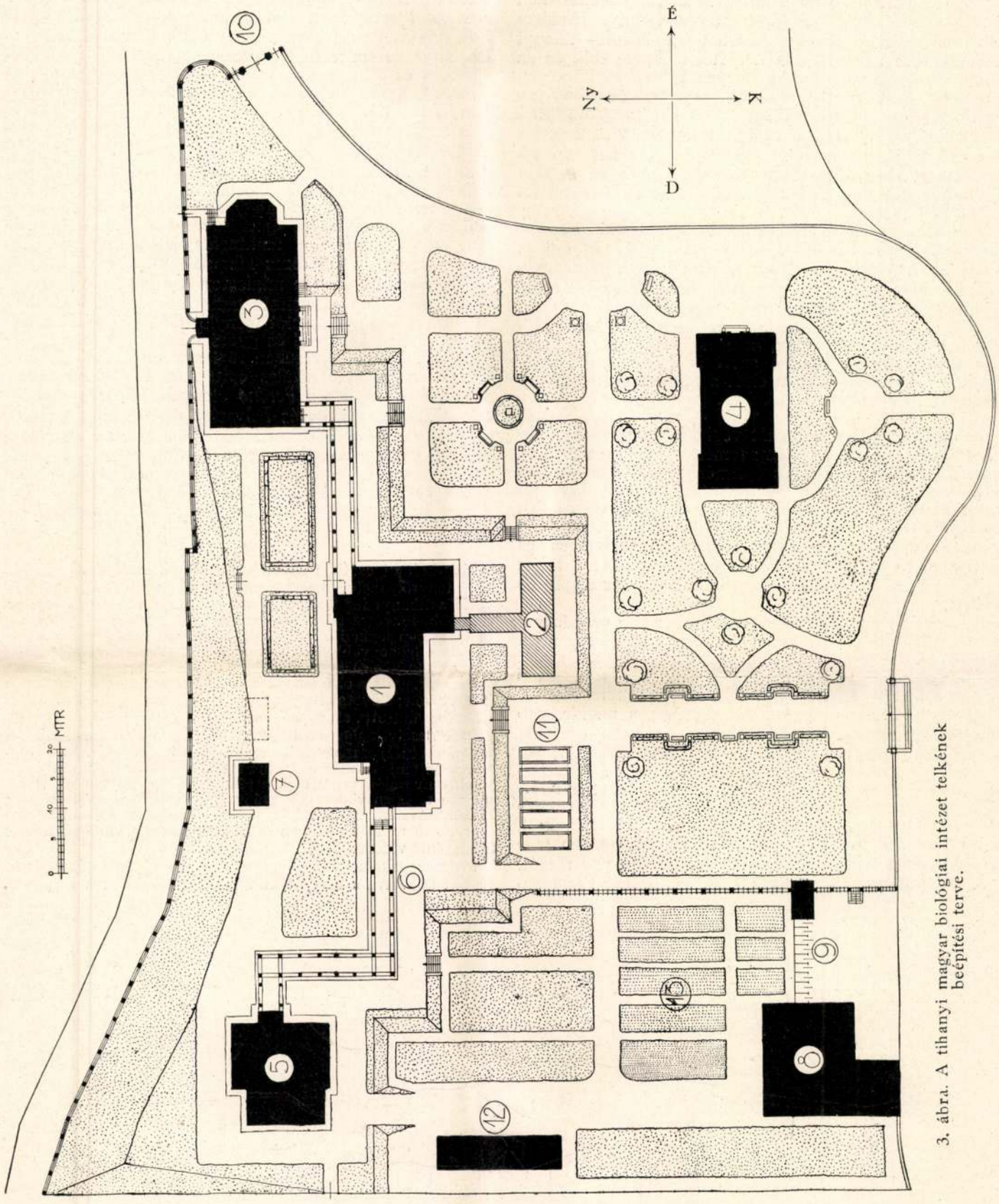

3. ábra. A tihanyi magyar biológiai intézet telkének beépítési terve.

A helyszínrajzon feltüntetett létesítmények megnevezése:

1. Kutató intézet.
2. Kisérleti üvegház.
3. Tudós otthon.
4. Nyilvános aquárium.
5. Igazgatói lakóház.
6. Árkádok.
7. Szenyvízderítő berendezés épülete.
8. Csónak kikötő.
9. Fürdő.
10. Kocsibejáró a telepre a balatoni körút felől.
11. Nyitott aquáriumok terrariumok.
12. Istálló kisérleti állatok számára.
13. Kisérleti növénykert.

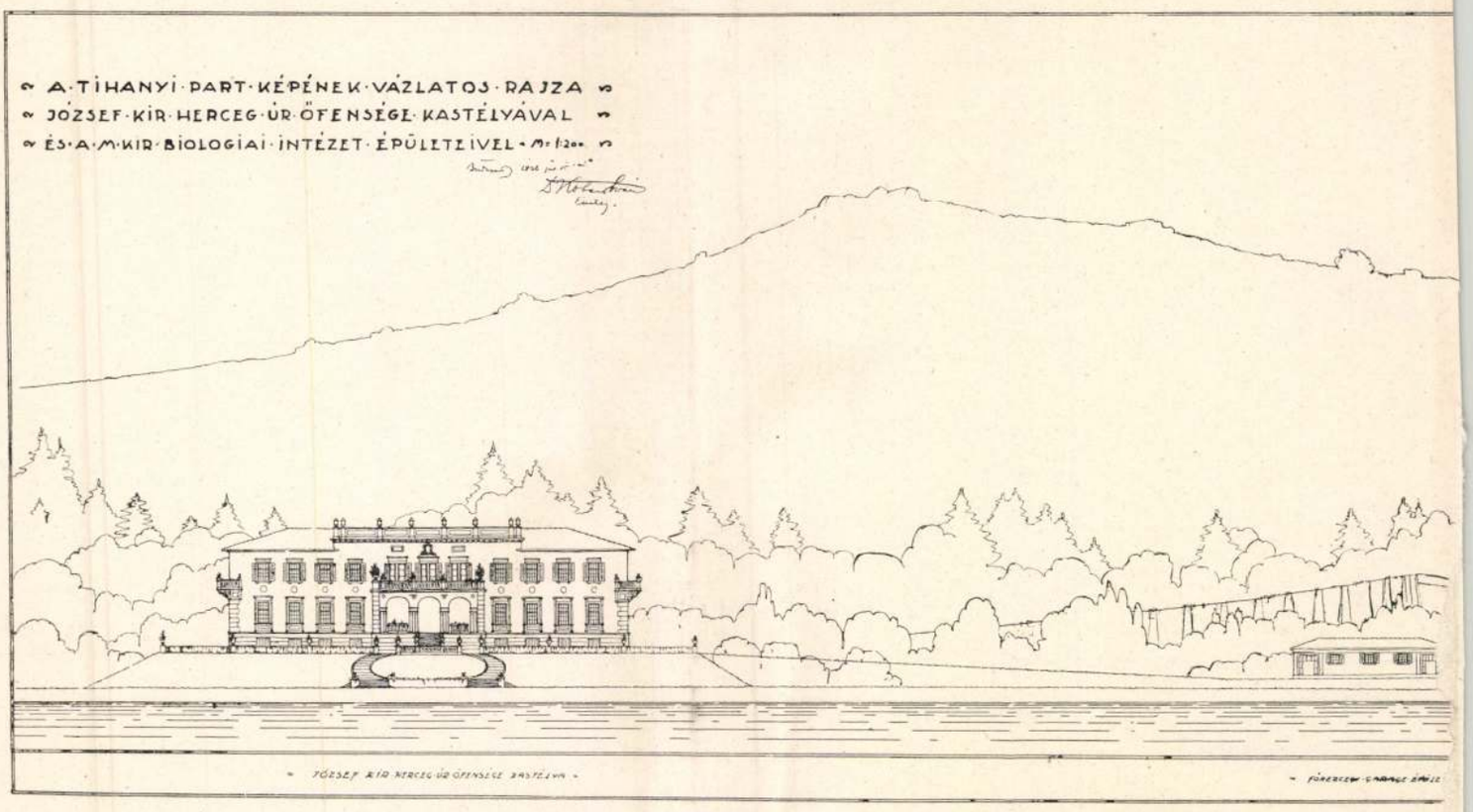

4. ábra. A tihanyi part képe József kir. herceg Úr Őfens

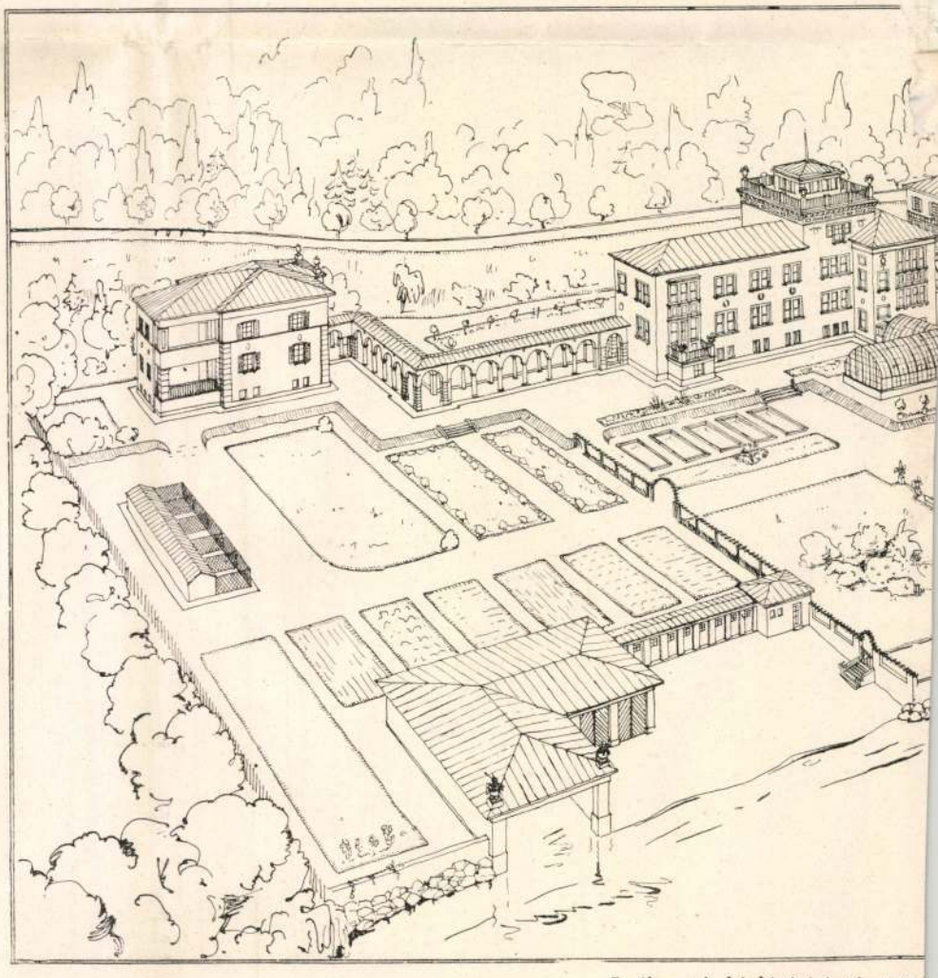

5. ábra. A biológiai intézet te

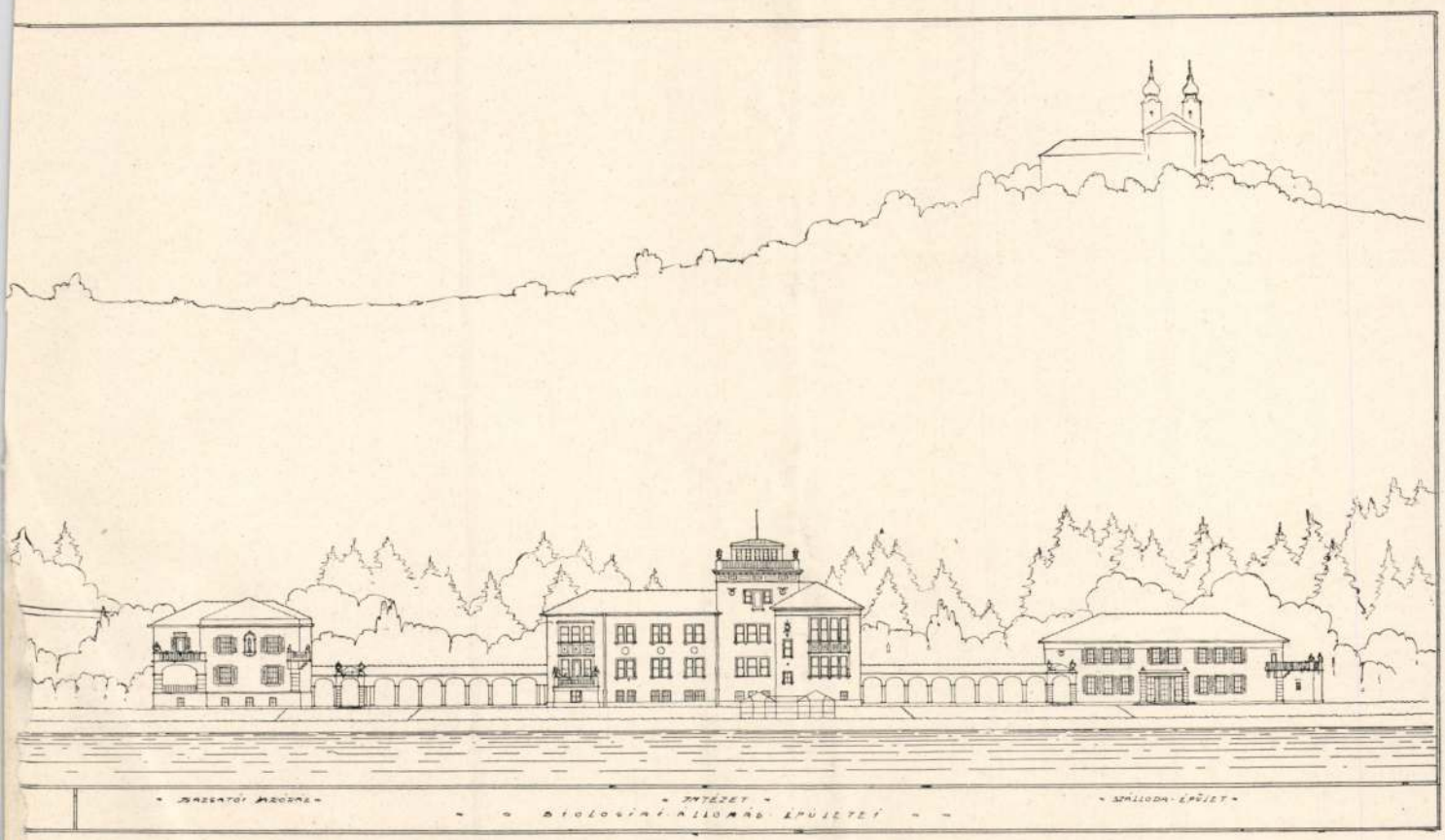

astélyával és a biológiai intézet épületcsoportjával.

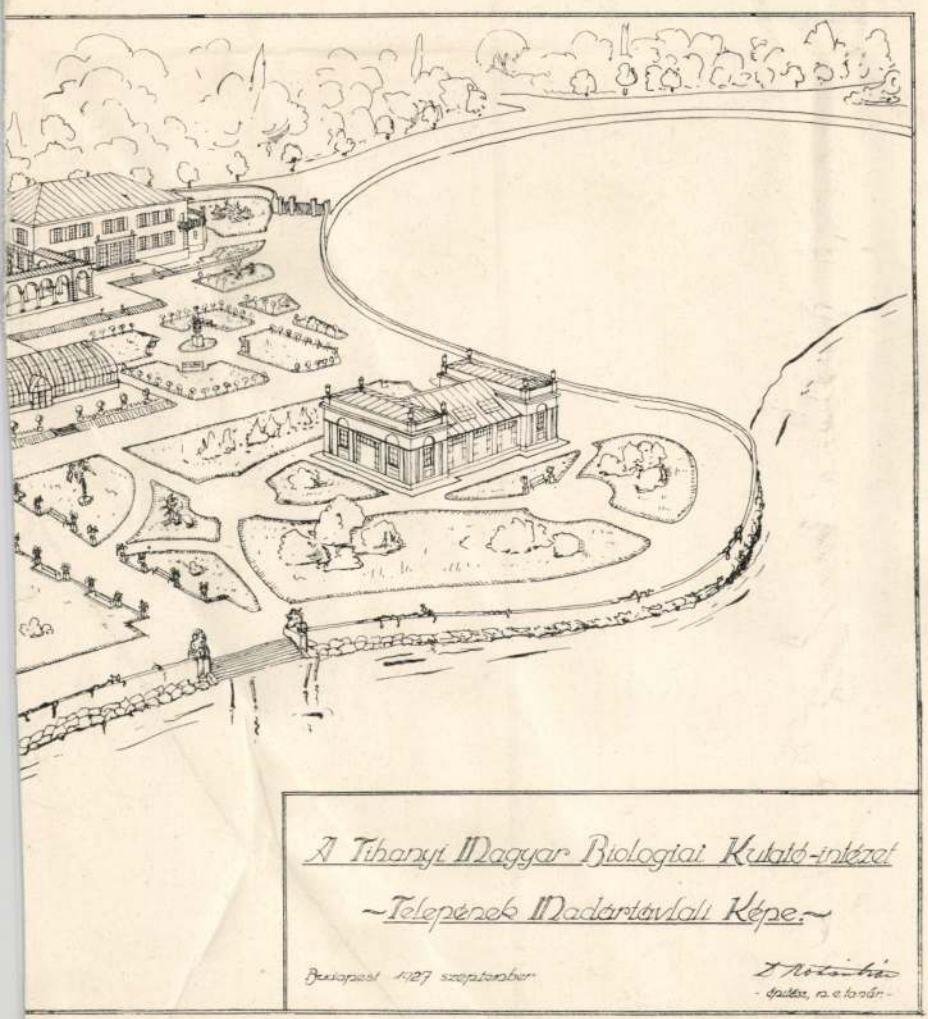

ének madártávlati képe.

A kutató épület helyiségeinek és berendezéseinek megnevezése.

1. Főbejáró.
2. Kapcsolótábla és egyenáram átalakító berendezés.
3. Üvegraktár.
4. Raktár.
5. Mikrofotografiai műterem.
6. Haltenyésztő helyiség.
7. Lépcső az üvegházakhoz.
8. Hideg aquárium helyiség.
9. Beton medencék.
10. Raktár.
11. Gépterem.
12. Ritkított légtartány.
13. Sürített légtartány.
14. Víz-destillator.
15. Vacum szivattyú.
16. Kompressor.
17. Balatoni vízszivattyú benzinmotorral.
18. Balatoni vízszivattyú elektromotorral.
19. Kazánház.
20. Tüzelőanyag-raktár.
21. Laboráns lakásának bejárója.
22. „ „ konyhája.
23. „ „ szobája.
24. „ „ kamrája.
25. Mechanikai műhely.
26. Aquáriumok.
27. Összekötő folyósó az üvegházakhoz.
28. Nagy mikroszkópiai laboratórium.
29. Beépített fali szekrények.
30. Könyvtár.
31. Igazgatói iroda.
32. Igazgató laboratóriuma.
33. Botanikus laboratóriuma.
34. Bakterológiai laboratórium,
35. Vegyi fülke.
36. Sterilizátor.
37. Centrifuga.
38. Benzin-gázfejlesztő keszülék.
39. Laboráns szobája.
40. Mérlegszoba.
41. Chemiai laboratórium.
42. Dolgozó asztal vízzel és gázzal ellátva.
43. Chemiai dolgozó asztal.
44. A fiziológiai oszt. igazgatójának laboratóriuma.
45. Fiziológiai laboratórium.
46. Kurzusterem.
47. Dolgozóasztalok, vízzel és gázzal ellátva.
48. Rajzterem.
49. Sötétkamra.
50. Optikai szoba.
51. Feljáró a tetőterrassera.
52. Balatoni víztartányok.
53. Tengervíztartány.
54. Tágulási tartány, a központi melegvízfűtés részére.
55. Terasse.
56. Meteorológiai eszközök kamrája.

Egyéb adatok:

A Balaton ± 0·00 magassága: + *104·06* az Adria színe felett.

A Balaton normális maximuma: + *104·91.*

Az alagsor padlószintje: + *106·54.*

A külső terep magasabb szintjének kottája: + *107·00.*

A külső terep alacsonyabb szintjének kottája: + *105·50.*

Alapozás az egyenetlen altalajra való tekintettel (0·5 kgr/cm²-től 2·5 kgr./cm²-ig terjedőleg különféleképen igénybevehető altalaj) kisebb részben normális beton tömbökkel, nagyobb részben vasbeton bordák és talplemezek segélyével történt.

Az egyenetlen süppedést megakadályozandó falkötővas helyett emeletenkint vasbeton koszorúkat alkalmaztam olyképen azonban, hogy a külső homlokzati, falsíknál egy 15m vastag téglasor mellé csömöszöltettek, nehogy később a homlokzatokon kiüssenek. — Fedélhéjjazat rozsdabarna eternit palával, az összes rendbeli bádogos munkák vörösréz lemezekkel készültek.

Laboratóriumi padlók magyar gyártmányú vörösszínű (mettlachi minőségű) égetett lapokkal burkoltattak, homorú léccel és legömbölyített álló szegélysorral, járdák és tetőterrasse pedig keramitlapokkal. Lépcsők, lábazatok, oszlopok és minden dekoratív szobrászmunka műkőből készültek.

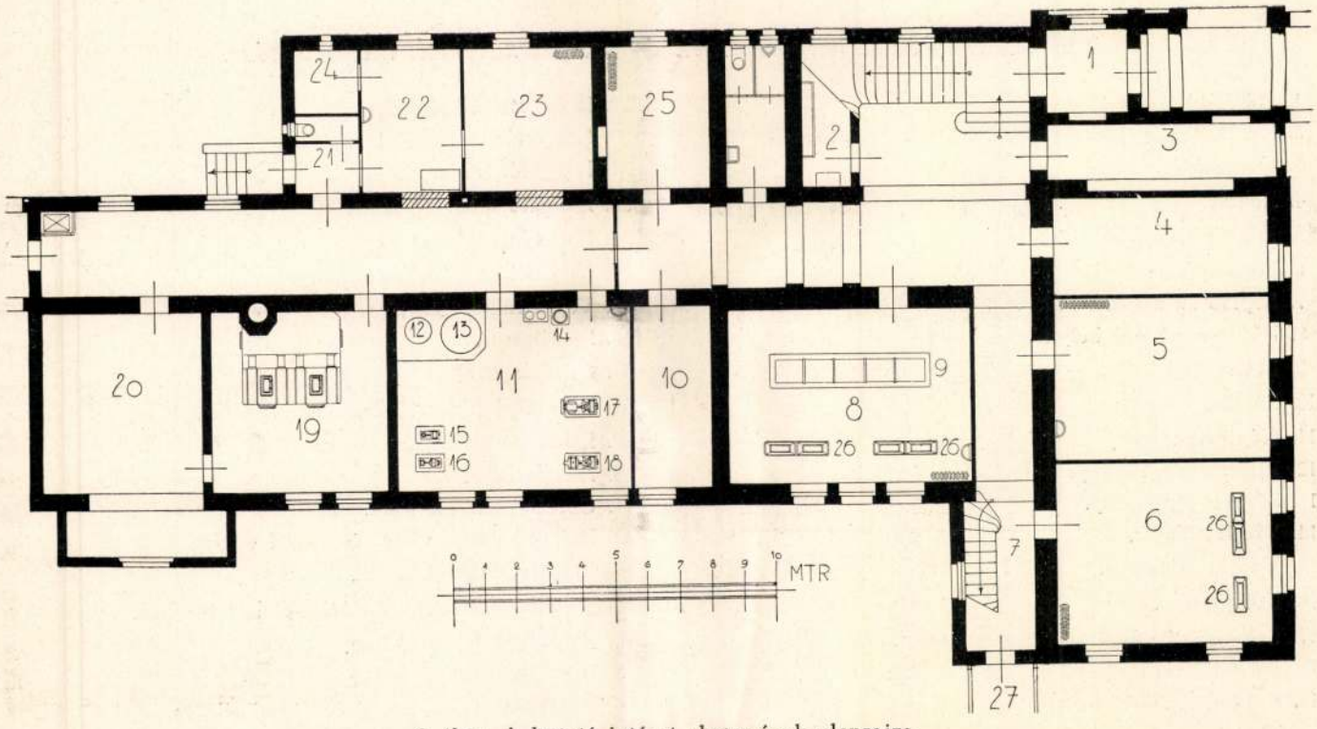

6. ábra. A kutató intézet alagsorának alaprajza.

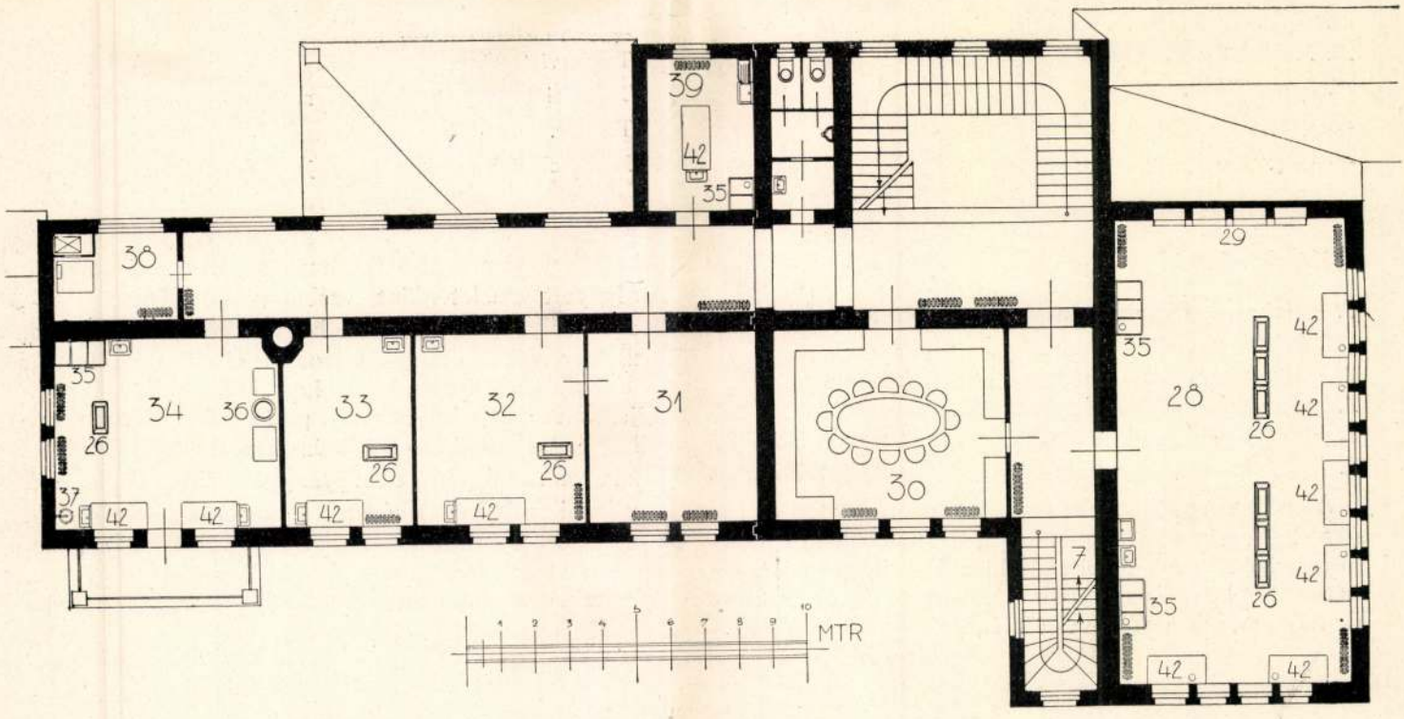

7. ábra. Földszint alaprajza.

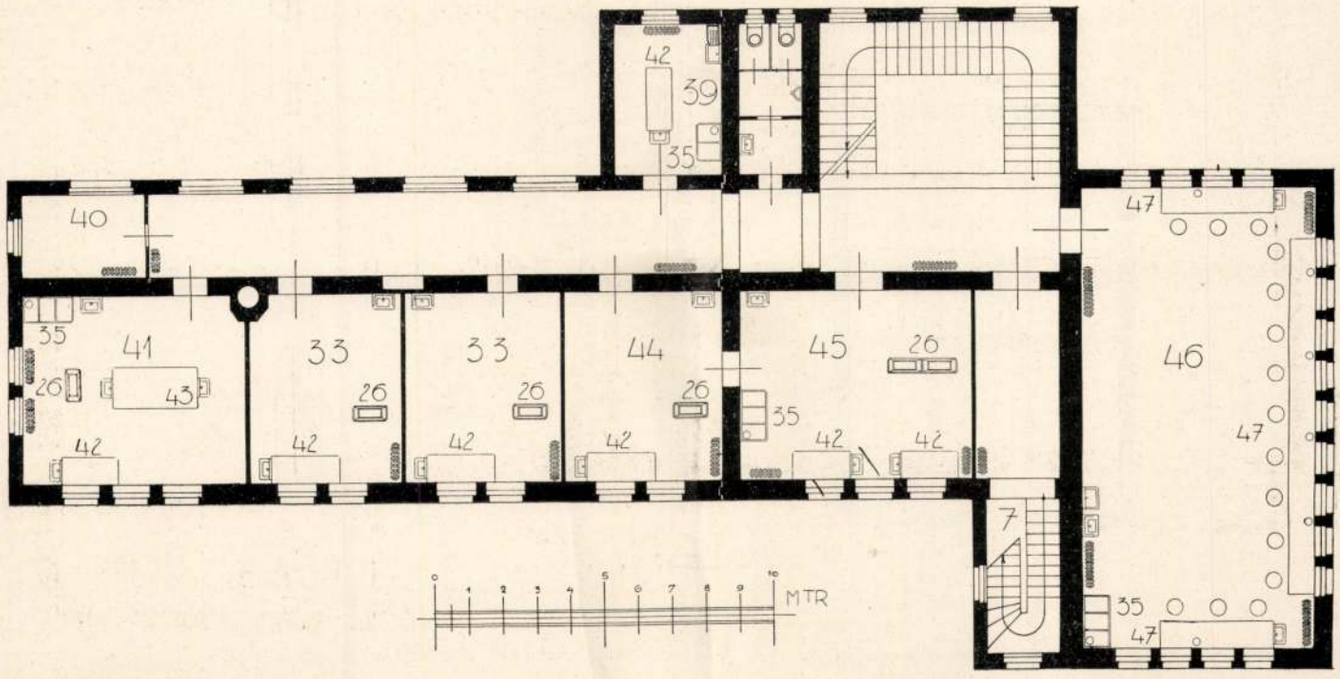

8. ábra. I. emelet alaprajza.

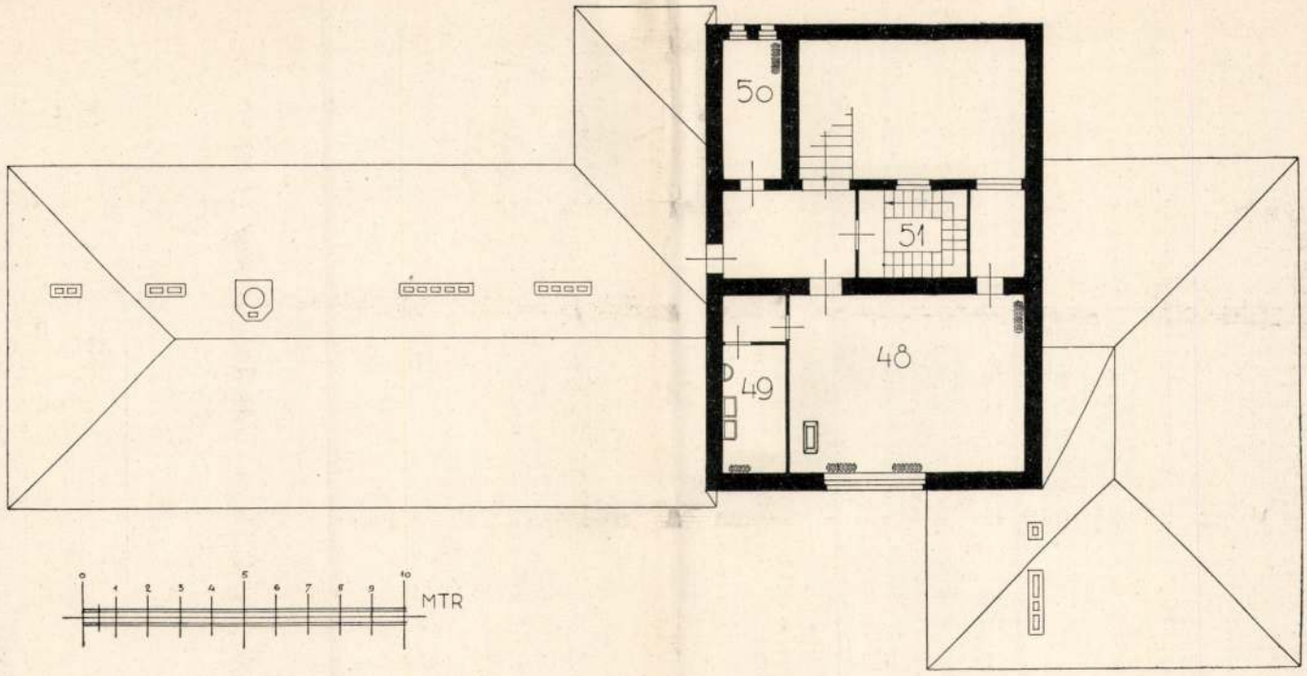

9. ábra. Műterem-emelet alaprajza.

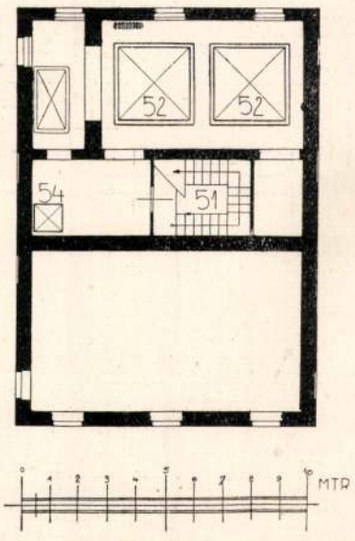

10. ábra. Viztartány-emelet alaprajza.

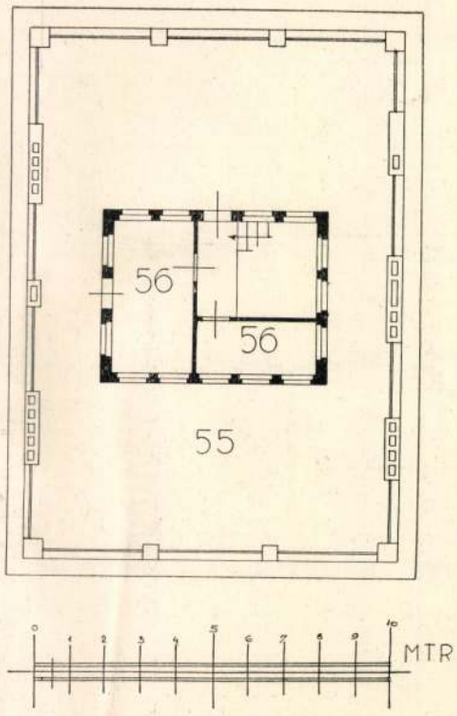

11. ábra. Tető terrasse alaprajza.

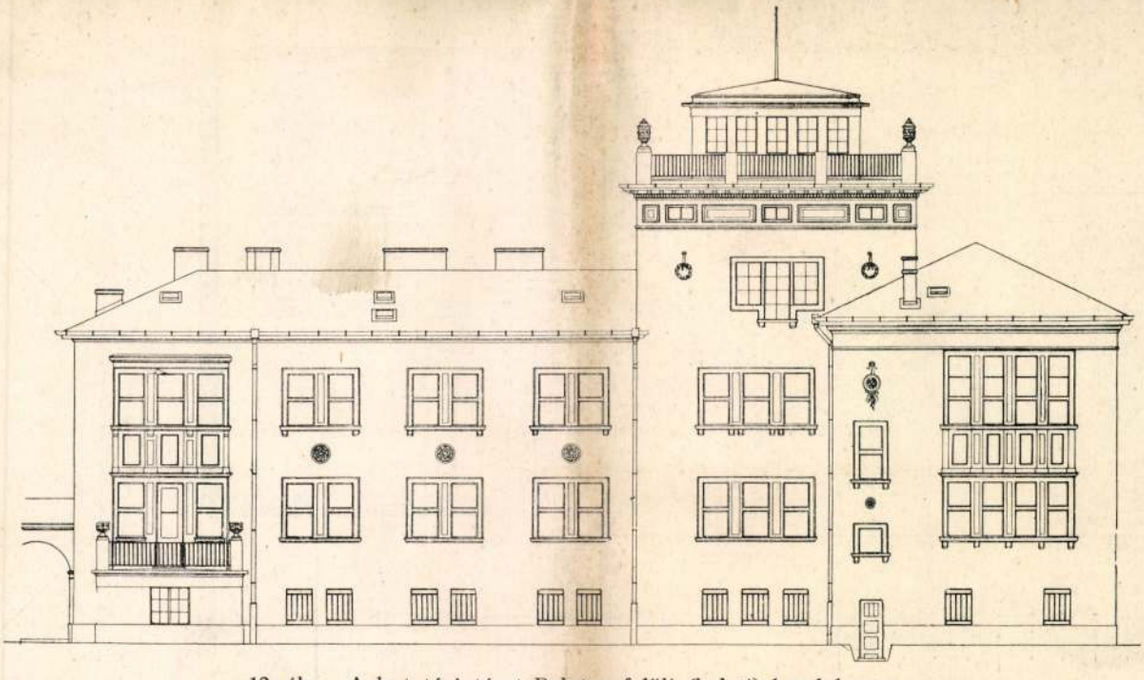

12. ábra. A kutató intézet Balaton felöli (keleti) homlokzata.

A NAGYPAPA COPFJA

Uj copfok a startnál — A jutalmak összege 3000 pengő

A közönség dönti el, melyik a tőcopf

»A mai élet nagy panaszkönyve« — írtuk legutóbb a *Magyarország* copfrovatáról. És ha végignézünk a hatvanegynéhány »copfon«, ami már megjelent ezeken a hasábokon, ha végigolvassuk azt a több mint ezer levelet, amelyeket olvasóink írtak nekünk »copf-ügyekben«, úgy érezzük, fején találtuk a szöget. *A Magyarország olvasótábora, a magyar olvasóközönség ma a Magyarországhoz fordul minden panaszával.*

A *Magyarország* copfversenye hű tükre a mai élet minden bajának. A copfok komolyak, néha groteszkek, néha könnyűk, mulatságosak. Ahogy a panasz is bús vagy vidám. De mégis: *a panasz mindig panasz marad, mindig komoly és mindig nagy könnyebbség annak, aki kiönthette szívét.*

A Magyarország szerkesztősége módját ejti, hogy minden hozzá beérkezett jogosult panasz, szóljon az a hivatalos copfról, a társadalom copfjairól, vagy akár magánemberek copfjairól, helyet találjon ezeken a hasábokon.

Mai copfjaink elsője *(60. sz.)* mingyárt mulatságos kis történet a *család copfjáról.* Reméljük, hogy az első családi copfot gyorsan követi a többi. A *61. és 62. sz.* aktuális copfok az *egyetemi beiratkozásokról.* Lesz talán, aki humort talál bennük, de kérjük olvasóinkat, vegyék komolyan ezt a két copfot, mert a magyar intelligencia jövőjéről van szó bennük. A *63. sz.* a *devalváció* súlyos problémájának egy humoros és bosszantó hajtását eleveníti föl. A *64. sz.* copfot mindenki átélte már, akinek valaha dolga volt *a bejelentő hivatalban.*

60. sz. Több mint félszáz hivatalos copfról olvastam már a *Magyarország*-ban, engedjék meg, hogy a gyüjteményt egy új műfajjal, a *»családi copffal«* gazdagítsam. Nem tragikus az egész — de azért copf.

A *nagypapa* vasárnap délelőtt két kisleányomat — az egyik tízéves, a másik tizenkettő — sétálni viszi a Margitszigetre. A kisleányok felöltöznek szépen fehérbe és illedelmesen indulnak el a nagypapával.

Az öregúr egyszerre csak megbotránkozva áll meg az uccán.

— Hát ti nem tanultatok illemet?

— A kislányok ijedten néznek. A lelkiismeretük nem mindig tiszta, ez egyszer azonban tudtukkal semmi bűn sem terheli lelküket. A nagypapa azonban folytatja a rendreutasítást.

— Nem tudjátok, hogy *jólnevelt kislány nem mehet az uccán úgy, hogy semmi se legyen a kezében?*

Tekintve, hogy a kisleányaimnak sem napernyőjük, sem legyezőjük nincsen, a nagypapa egyenes kívánságára *visszamennek a lakásba és egy-egy díszkötéses könyvvel a hónuk alatt, most már mint jólnevelt kislányok indulnak a vasárnap délelőtti sétára.*

(Beküldő: N. S.-né, Budapest, V., Katona József ucca.)

61. sz. Az egyetemi hallgatóknak, ha fölvételért folyamodnak, sok minden *bizonyítványt* kell kérvényükhöz mellékelni. Az érettségi bizonyítványt és az iskola erkölcsi bizonyítványán kívül rendőri írás kell *a politikai megbízhatóságról.* Ez a megbízhatóság elsősorban *a proletárdiktatúra alatti magaviselet* kérdését tárgyalja.

Fölmerül most az a kérdés, hogy az idén beiratkozott hallgatók közül *hány forradalmár működött tevékenyen, vagy akár suttyomban 1919-ben — negyedik elemista korában.*

(Beküldő: B. Szeged.)

62. sz. Engedje meg, tisztelt szerkesztő úr, hogy a *numerus claususnak* ezekben a szomorúan aktuális napjaiban néhány sort írjak arról a furcsa helyzetről, ami a *gyógyszerészi karon* van és amelyhez hasonlót egyetlen más fakultáson sem találunk.

Ahoz, hogy valaki a gyógyszerészi pályára léphessen, szükséges a *numerus clausus bizottság engedélye,* amely természetesen a legszigorúbban megtartja a hatszázalékos arányszámot. A pályára lépési engedélyt nyert gyakornok, miután két évet töltött egy gyógyszertárban és letette a gyakornoki vizsgát, jelentkezhet az egyetemre. Itt aztán *újabb, második numerus clausus* vár a gyógyszerészhallgató-jelöltekre. *Az első, második és harmadik kérvényezéskor alig vesznek fel valakit a zsidó vallású jelöltek közül. Ha nagyon jól megy a dolog, akkor negyedszerre végre beiratkozhatik.*

Tekintve, hogy csak szeptemberben lehet kérvényezni, ez *legalább három év veszteséget jelent.* Vannak azonban olyan gyógyszerészjelöltek, akik *1921 óta hiába kérvényezik felvételüket.* A vidéki egyetemeken csak Szegeden vesznek fel gyógyszerészeket és itt a helyzet ugyanaz, mint Budapesten. Külföldi diplomákat nem nosztrifikálnak.

Már most tisztelettel kérdem szerkesztő urat, miért akasztják meg a félig képzett gyógyszerészek pályáját? Miért növelik mesterségesen a félbemaradt és letört exisztenciák számát? *Miért engedik őket egyáltalán át az első numerus claususon, ha csak négy, öt meddő év után fejezhetik be amúgy is hosszú (hét éves) tanulmányukat?*

(Egy gyógyszerészhallgató, aki hiába vár felvételére.)

63. sz. A háború előtt a banküzletek valóságos propagandát indítottak a sorsolási papírok (Hazai, Jelzálog, régi és új Vörös Kereszt, Jószív, Erzsébet Szanatórium és Bazilika sorsjegyek) mellett. A nyeremények 20 és 100.000 aranykorona között mozogtak, a húzásokat évente többször tartják, egyes sorsjegyeknél talán még 30—40 évig.

A minap tartották meg például a *Vöröskereszt* sorsjegyek húzását. A főnyeremény boldog nyerője 20.000 papírkoronát, tehát 1.60 P-t kapott, a kisebb nyeremények 100, 50, sőt 19 K-ra rúgnak. *A jelzett húzáson a nyeremények összértéke 40.000 K, vagyis 3 P 20 fillér.* Ezzel szemben a teljes nyereménylista megjelent a hivatalos lapban és ez a közzététel *legalább 50 pengőbe* került. Szabad-e a közönséggel, amely annakidején súlyos aranykoronákat fektetett be a sorsjegyekbe, ilyen tréfát űzni?

(Beküldő: Bolgár Gyula dr. ügyvéd, Budapest, V., Bálvány ucca 5.)

64. sz. Néhány héttel ezelőtt ki akartam jelenteni egy szobalányunkat. A kitöltött kijelentőlapot elvittem a rendőrőrszobára, a szolgálatot tévő rendőr Argus-szemekkel vizsgálta át az írást és azonnal hibát fedezett föl.

A *»név«* rovatot én így töltöttem ki: *»N. N. férjezett X. Y.-né«.*

A rendőr szerint *új bejelentőlapot* kellett írnom, mert *előbb kell a férj nevét írni és csak azután a lánykori nevet.*

Vettem 24 fillérért egy új kijelentőlapot s töltőtollammal *azonnal ki akartam tölteni az ott lévő pulton.* A rendőr azonban rendeletre hivatkozva nem engedte, hogy a pár sort az őrszobán írjam, hanem *ragaszkodott ahoz, hogy a bejelentőlapot már kitöltve vigyem a bejelentő hivatalba.*

(Beküldő: Schwarz György Budapest, V., Falk Miksa ucca 6.)

*

A *Magyarország* copfversenyének beküldési határideje *október 31.* Kérjük olvasóinkat, hogy a beküldött »copfokat« a *papírnak csak az egyik oldalára írják,* a borítékra vezessék rá feltűnően: *»Copfverseny«,* ezenkívül pontosan *tüntessék föl a beküldő nevét, foglalkozását és lakcímét.*

A copfversenyen a közönség döntése szerint 200, 100 és 50 pengős jutalmakat osztunk ki 2000 pengő összegben.

Kérjük olvasóinkat, hogy a copfok közül azokat, amelyek különösen tetszenek nekik, *vágják ki és őrizzék meg.* A copfok közlése után ugyanis kezdődik a pályázat második része, a *szavazás,* amikor a közönség fogja a verseny eredményét eldönteni. *A szavazólap pedig a kivágott eredeti copf lesz.*

A szavazás időpontját külön fogjuk közölni. A szavazóknak ugyancsak 200, 100 és 50 pengős jutalmakat adunk 1000 pengő összegben.

„Az államhatalomnak csak akkor volna joga a nőktől minden áron szülést követelni, ha gondoskodnék az anyákról és a csecsemőkről"

Osztrák nők mozgalma a kötelező anyaság ellen

Bécs, szeptember 26.

(A Magyarország tudósítójától.) A szociáldemokrata nők szövetsége országos tanácskozásra hívta meg minden vidéki szervezet vezetőjét. A gyűlésen *Pop* nemzeti tanácsbeli képviselőnő elnökölt és ő volt az előadója az új büntetőreform tervezetének, amelynek *25?. fejezete ellen irányult a tegnapi tüntető gyűlés.* A régi osztrák büntetőtörvénykönyvben a 144. szakasz szigorúan eltiltotta *a terhesség mesterséges megszüntetését még orvosok által is és ezt a tilalmat a büntetőnovella 253. szakasza átvette.* Az előadó képviselőnő kifejtette, hogy az osztrák szociáldemokrata nők szövetsége is kívánatosnak tartja, hogy az osztrák büntetőtörvénykönyv a német birodalmi büntetőtörvénykönyvhöz alkalmazkodjék, *de a 253. szakasz ellen tiltakozik.*

A jelenvoltak itt ilyen közbekiáltásokkal szakították félbe a szónokot:

— Szégyen, gyalázat! Nem fogjuk tűrni az emberi jogok megcsúfolását!

— Az államhatalomnak csak akkor volna joga a nőktől mindenáron szülést követelni, ha gondoskodnék az anyákról és a világra hozott csecsemőkről, akiknek megélhetése nincs biztosítva, — folytatta Pop képviselőnő.

— *Seipel* szövetségi kancellár, mint főpap és a keresztényszocialista párt vezére *maga is azt vallotta, hogy nem vállalhat közösséget a törvényes tilalomnak olyan módjával, mint azt a német birodalmi büntető törvénykönyv célul tűzte ki;* mert az nem felel meg a modern tudomány és a társadalom mai követelményeinek s ezért történt, hogy az osztrák tervezet a német birodalmi törvénykönyv illető szakaszától eltérő szöveget kapott, de *a szociáldemokrata párt ezt sem fogadhatja el s velo egyetért a német nagynémet párt és a földműves szövetség is.*

Tandler tanár, Bécs város egészségügyi tanácsnoka, arról beszélt, hogy azt az örömöt, amelyet a német birodalom és Ausztria leendő csatlakozásának ez az első lépése, a két büntető törvénykönyv egységesítése kiváltott, *alaposan megrontotta az osztrák büntetőtörvénykönyv 253. szakasza,* amely

lábbal tipor emberi jogokat,

másrészt *sérti az orvosok tekintélyét, amennyiben úgy rendelkezik, hogy még orvos sem végezheti a terhesség félbeszakítását,* ha csak nincs közvetlen veszedelem az anyára nézve, egyéb orvosi szempontok nem számítanak, holott

számtalan esetet ismer az orvostudomány, amelyekben kész veszedelem az anyaság.

Egyhangúlag emeltek határozattá egy javaslatot, amely tiltakozik a büntetőnovella 253. szakaszának jelenlegi szövegezése ellen és azt követeli, hogy az orvos elvégezhesse a beavatkozást, ha egészségi szempontok azt megokolttá teszik.

Szárny- és Stor-
FÜGGÖNYÖK
függönyszövetek és csipkék nagy választékban és rendelésre, ízléses kivitelben kaphatók
Bérczi D. Sándor
Budapest
Dessewffy ucca 5 és Calvin tér 7
Képes árjegyzék vidékre ingyen

Fáradt és izgatott
ha álmatlanságban és örökös féleleméretben szenved, ha hasgörcs, szívfájás, mellnyomás és fuldoklási rohamok kínozzák, akkor igyék reggel éhgyomorra 1—2 pohár természetes „Ferenc József" keserűvizet, mert ez gyorsan megszünteti az emésztési zavarok okait s biztosan elhárítja a vértolulást. Az emésztőszervek gyógyításának több orvostanára elismeri, hogy olyan tünetcsoportnál, melyek a tápcsatorna tartalmának önmérgezéséből származnak, a Ferenc József-víz kitűnően beválik. Kapható gyógyszertárakban, drogériákban és fűszerüzletekben

MI UJSÁG?

„Némi hősüllyedés"

Tegnap 30 fok körül volt a maximum

Mai déli hő: 21 fok C.

A Meteorológiai Intézet jelenti: A kevésszámú adatból is kitünik, hogy a *légnyomás délről tovább emelkedett és a depresszió, amely szombaton Nyugat-Európa felett volt, szokatlanul észak felé húzódott. A másodlagos minimum ugyan a génuai oldaról az Adriai-tenger fölé került, itt azonban felszívódni látszik.*

Hazánkban *a napok óta tartó meleg déli légáramlás folytán a hőmérséklet tegnap az évszakhoz képest rendkívüli mértéket ért el. A maximum általában 30 fok körül ingadozott.* Ma reggel a hőmérséklet a *Dunántúlon süllyedt*, ahol kevés eső is volt.

Időjóslat:

Némi hősüllyedés, eső nem valószínű.

— **(A lőporraktár.)** *Londonból* jelentik: *Rothermere* lord reggeli lapja, a *Daily Mirror* »*A lőporraktár*« címen hosszabb cikket közölt a *román-magyar problémáról.* A cikk kifejti, hogy *a trianoni szerződés súlyos igazságtalanságot mért Magyarországra és ezt az igazságtalanságot még fokozza bizonyos hatalmak viselkedése.* A Népszövetségnek kötelessége, hogy *elhárítsa a háború veszélyét* s ezért a nagyhatalmaknak megfelelő hangon figyelmeztetniök kell Bukarestet és a többi fővárost. *Nagy szerencsétlenség lenne, ha Magyarország Genf bátortalan eljárása következtében elveszítené a türelmét* és ezért a román-magyar vitát legkésőbb *decemberben véglegesen rendezni kell.*

— **(Kommunisták bombamerényletet követtek el a párizs—nizzai gyorsvonat ellen.)** *Párizsi tudósítónk jelenti:* A *marseille—nizzai* vonalszakaszon minden valószínűség szerint *kommunisták* egy helyen felrobbantották a pályát, egy más helyen hatalmas kődarabokat hordtak össze a síneken. Szerencsére mind a két merényletet *észrevették*, mielőtt a párizsi gyorsvonat áthaladt volna a veszélyeztetett pályaszakaszokon. A bombamerényletet az amerikai légiónak Nizzába utazó küldöttsége ellen készítették elő. A hajnali órákban még egy *újabb bombát* találtak, amely egy vasuti hidat volt hivatva felrobbantani.

— **(Megnyiltak a francia tanfolyamok.)** A francia követség védnöksége és Orel Géza dr. felsőkereskedelmi iskolai igazgató igazgatása alatt álló Ecoles de Langue Francaise de Budapest nyelviskolában a tanítás 60 osztállyal megkezdődött. A beiratkozások még tartanak. A nem kezdő hallgatók beosztása vizsgálat alapján történik. Központi iroda: IV., Reáltanoda utca 7. Az Ujságíró Egyesület tagjai részére az oktatás díjtalan.

— **(Eltüntek egy debreceni kommunista-ügy iratai.)** *Debreceni* tudósítónk jelenti: A kommün alatt a debreceni direktórium tagja volt *Török* Gábor debreceni kőművesmester. A kommün után Bécsbe menekült, majd Csehszlovákiában élt. De a honvágy hazahozta és a debreceni ügyészségen jelentkezett. Az ügyészség a fogházba utalta és *megindította ellene az eljárást. Györki* Imre dr. vállalta Török védelmét és felírt a kúriához, hogy adja ki Török Gábor bünügyi iratait, amelyeket a kommün után felküldtek a kúrához. A koronaügyészség azt válaszolta, hogy az iratokat a kúriához tette át, a kúriától pedig az a válasz érkezett, hogy az iratokat leküldte a debreceni ügyészséghez. A debreceni ügyészségen Györki Imrének azt a felvilágosítást adták, hogy *az iratok eltűntek.* Most tehát *Török mindaddig az ügyészség foglya marad, míg az iratok meg nem kerülnek.*

— **(Tüdőbaj miatt: veronál.)** *Neumann* Gyula 22 éves magánhivatalnok ma délután három órakor a Budaörsi út 58. számú házban lévő lakásán 15 gram veronállal megmérgezte magát. A fiatalember súlyos tüdőbajban szenvedett, s emiatt követte el az öngyilkosságot. A mentők haldokolva a Rókusba szállították.

— **(Biztosítási Továbbképző Tanfolyam.)** A Közgazdasági Egyetem Magángazdaságtani Intézete a biztosító intézetek óhajtására az 1927—28. tanév I. félévében továbbképző tanfolyamot rendez olyanok részére, akik biztosító intézeteknél már müködtek, vagy jelenleg is ilyen intézetnél vannak alkalmazva. A dékánhoz címzett felvételi kérvények szeptember hó 30-áig adandók be a dékáni hivatalnál (Szerb utca 23. sz. földszint 1.). A felvételről az érdekeltek a dékáni hirdető tábla útján kapnak értesítést.

Az erzsébetvárosi római katolikus plébániatemplom 36 mázsa súlyú harangja A templom új harangját vasárnap szentelték föl

— (Kötél.) Ma délután háromnegyed egy órakor *Kispesten*, Ősz utca 8. szám alatt lévő lakásán, öngyilkossági szándékból fölakasztotta magát *Flamacsek* József 29 éves fiatalember. A mentők súlyos állapotban a Szent István-kórházba szállították.

— **(Gyászrovat.)** Özv. *Breuer* Adolfné szül. Lustig Ernesztine 75 éves korában Székesfehérvárott elhúnyt.

— **(Varga József lett a mészárosipartestület új elnöke.)** A Budapesti Mészáros Ipartestület vasárnap délelőtt tartotta tisztújító közgyülését a régi képviselőházban. 562 mészáros szavazott le, ezek közül 306 szavazatot *Varga* József kapott, 134-et *Leszlauer* Gyula és 122 szavazatot *Reisz* Dávid. Igy *Varga* József 50 abszolut szótöbbséggel ismét az ipartestület elnöke lett. A Reisz-párt hivei közül többen kijelentették, hogy a választás ellen óvást emelnek a kereskedelmi miniszternél, mert Varga József már 10 év óta nem folytatja önállóan iparát.

— **(Pauly Hartmanné a hőse a miskolci lovasmérkőzésnek.)** Szombaton délután kezdődött *Miskolcon* az idei lovasmérkőzés. A mérkőzést szépszámú előkelő közönség nézte végig és azon legkitünőbb lovasaink vettek részt. *A mérkőzés első száma a hölgyek* könnyű díjugratása volt, amelyet *Pauly Hartmanné* nyert meg *Taksony* nevű lovával. *A férfiak nehéz díjugratásában* ugyancsak résztvett *Kimono* nevű lovával és harmadik lett *Maresch* főhadnagy és *Binder* százados után egy hibaponttal. A *Militáry*-díjat *Sárik* Ottmár főhadnagy nyerte meg, a *vadászugratást* pedig *Andrássy* Pál gróf Terlinde nevű lovával. A vasárnapi *második napon* a *hölgyek nehéz díjugratása* került sorra, amely igen *szép sportot nyujtott.* Az *első díjat Pauly Hartmanné* nyerte meg Gigolette nevű lovával. Második *Perczelné*, harmadik *Almássy* Pálné. A rúdugrást *Sárik* Ottmár főhadnagy nyerte meg.

A IV. Károly király emlékére emelt zalaegerszegi új templom, amelyet Mikes János gróf szombathelyi püspök vasárnap délelőtt szentelt föl nagyszámú előkelő közönség jelenlétében, Zita királynét Hunyady József gróf főudvarmester képviselte. A templom tervezője Kotsis Iván müegyetemi tanár müépitész

— **(Bányai Ödön = Scholtz Ödönnel, akit csalások miatt kerestek.)** Néhány nappal ezelőtt különös körülmények között tartóztattak le a London-szállóban egy gyanús külsejű öreg urat, aki *Bányai* Ödön dr.-nak mondotta magát. Az öreg úr személyleírása ráillett egy régóta körözött szélhámosra. A rendőrségen kiderült azután, hogy *Bányai* Ödön dr. azonos *Scholtz* Ödön volt szegedi tanárral, aki ellen 1923-ban számtalan feljelentést tettek. Kiderült, hogy *Scholtz Ödön többeket azzal csapott be, hogy ő Rupprecht bajor trónörökös bajorországi uradalmában elhelyezi őket és a közvetítés fejében nagyösszegű előlegeket vett fel.* Ezenkívül is a legagyafurtabb eszközökkel csalt ki pénzt a hiszékeny feljelentőktől. A rendőrség letartóztatta *Scholtz* Ödönt, majd átkísérte a Markó uccai ügyészség fogházába. *Antalffy* Manó vizsgálóbíró előtt Scholtz beismerte a terhére rótt bünselekményeket, mire a vizsgálóbíró előzetes letartóztatásba helyezte.

— **(Orvosi hir.)** Dr. *Tauber* Lajos gyermekorvos rendelését újra megkezdte VII., Király uccza 53. Telefón: J. 421—39.

— **(Delarge belga bokszoló legyőzött egy magyar bajnokot?)** *Lüttichből* jelentik: Delarge belga és *Károly* (?) magyar bokszbajnok mérkőzése *Delarge* javára dőlt el. *Károly* a kilencedik forduló után elhagyta a porondot.

Deutscher Ingenieur Kalender 1928-ra
4 kötet. Ara 14 P
Kapható „Az Est" könyvkereskedéseiben: VII. ker., Erzsébet körút 18—20, V. ker., Vilmos császár út 14

— **(Kossuth emlékét és a függetlenségi eszmét ünnepelték Debrecenben.)** A Debreceni Függetlenségi Kör fennállásának ötvenedik évfordulóján díszközgyülést tartottak, amelyen *Hegymegi Kiss* Pál és *Juhász Nagy* Sándor mondott beszédet. Hegymegi beszédében *Kossuth Lajost ünnepelte*, akiben két nagy eszme, a nemzeti önállóság és a nemzeti egység gondolata öltött testet. *Juhász Nagy* Sándor a *függetlenségi eszméről* beszélt. Ennek az eszménck a lényegéhez tartozik *a teljes és tiszta demokrácia.* A függetlenségi eszme tartalmi köréhez tartozik a nemzeti eszme is. Vezérei mind nemzeti hősök lettek. A függetlenségi eszme nem avult el, hanem *várja azokat a férfiakat, akik mérsékelt és békés politikával, a viszonyokhoz alkalmazkodva, fokozatos fejlődéssel, rázkódtatások nélkül, a magyar állami élet alapjává tegyék.*

— **(Az angol-búr háborút játszották el vasárnap a budapesti cserkészek.)** Már szombat délután özönlöttek ki a cserkészfiúk Budaörsre és Budakeszire, mert a kettő közötti terepen rendezte meg a Magyar Cserkész Szövetség első, budapesti kerülete harmadik nagy hadijátékát. Budakeszin az északiak táboroztak *Éry* Emil parancsnoksága alatt, míg Budaörsön a déliek voltak *Zsembery* Gyula országos ügyvezető-elnök vezetésével. A feltevés szerint a déliek: angolok, akik be akarnak jutni Lady Smith várába, amelyet a cserkészpark jelképezett. Az északi búroknak ezt meg kellett akadályozni. Az angoloknak azonkívül »kincseket« jelképező szerkocsikat is el kellett a parkba juttatni. Már kora hajnalban útra indult a két sereg. Az első csatározások Budakeszi nyugati végén játszódtak le, ahol a 191. Toldi Miklós csapat védte a betörök ellen a falut. A II. Bocskay csapat lovas cserkészei próbáltak itt betörni, ami csak részben sikerült. A hadszíntér középpontja *Mária-Makk* volt. A II. Bocskay itt olyan bravuros rohamot produkált, hogy egyszerüen elsöpörte az ellenállást s kis hijján magát az északiak parancsnokát is elfogta. Ugyancsak ez a csapat rohamosztaggá alakulva, már kora reggel végrehajtotta a főfeladatot: bevitte szerkocsijait a csekrészparkba. A »halottak«, akiknek számát lekiabálták, vagy akiket a golyók helyett alkalmazott rongylabdák eltaláltak, a Normafánál gyülekeztek. Két óra tájban lefújták a küzdelmet s a küzdő felek a cserkészparkban gyülekeztek. Itt hozta meg a döntőbíróság ítéletét, mely szerint *a hadijátékot minimális pontaránnyal a déliek nyerték meg. Szukováthy* Imre dr., a kerület elnöke mondott hatásos buzdító beszédet, majd a két fél vezetője méltatta a hadjátékot. *Albrecht* főhercegi, aki délelőtt a gödöllői zászlóavatáson volt, most idesietett s rövid, de meleghangú beszédében új munkára buzdította a cserkészeket.

— **(Szent Gellért-ünnepe a fővárosban.)** Vasárnap fényes külsőségek között ülte meg a főváros katolikus lakossága a székesfőváros védőszentjének, Szent Gellért vértanú-püspöknek ünnepét. Délelőtt fél 11 órakor *Csiszárik* János c. püspök ünnepi nagymisét pontifikált a tabáni plébániatemplomban, ahonnan mise végeztével több ezer főnyi tömeg vonult fel Szent Gellért szobrához. Itt beszédet mondott *Huszár* Károly volt miniszterelnök, aki után *Kelemen* Krizosztom bencéstanár és mások szóltak a megjelentekhez. A gellérthegyi sziklatemplom mellett lévő buzgalmi helyen *Komenszky* Gyula alapító elnök bevezető szavai után *Brisits* Frigyes ciszterci tanár és mások intézték beszédet a közönséghez. Este 6 órakor gyertyás-körmenet vonult a sziklatemplomhoz, amelyet Csiszárik c. püspök vezetett.

— **(A m. kir. osztálysorsjáték)** szociális jelentőségének és folyton növekvő megértésének örvendetes jele, hogy a játékban résztvevők száma folyton emelkedik. Az új játék sorsjegyei iránt oly óriási az érdeklődés, hogy a sorsjegyek valószínüleg az október 22-iki húzás előtt teljesen elkelnek.

Egy dunántúli kastély Dél-Afrikába költözik

John Fowler, a gyémántcsászár akarja megvenni és kivitetni

Székesfehérvár, február 16
(Az Est tudósítójától)

A valóság néha *kísértetiesen utánozza a művészetet.* Alig két-három esztendeje, hogy a világ egész mozibajáró közönsége megtapsolta René *Clair*-nek, a franciák világhírű rendezőjének Angliában készült filmjét, melynek címe »*The ghost goes west*« volt s arról szólt, hogy egy dúsgazdag amerikai megvásárolt egy ősi skót kastélyt, szétszedette, hajóra rakatta s átvitte Amerikába. A bonyodalom abból származott, hogy *az épülettel »költözködött« a kastély ősi kísértete is* Akkoriban mi, bölcs középeurópai polgárok, kétkedő mosollyal fogadtuk az ilyen amerikanizmusoknak a külföldi lapokban itt-ott felbukkanó hírét. Nos, a mese valósággá vált s hogy ne kételkedhessünk benne, ellátogatott hozzánk, Magyarországra, a Dunántúlra.

E. Hall megbizatása

Az egyik székesfehérvári szállónak két nap óta *előkelő londoni vendége van.* Az angol úr. E. *Hall* néven jegyezte be magát a vendégkönyvbe, foglalkozásként a *műkereskedést* jelölte meg, lakhelye *London.* Az ismeretlen vendég az első napon *megyei térképet és menetrendet vásárolt,* azzal foglalkozott két teljes napig.

Látogatásunk alkalmával a londoni műkereskedő éppen a szálló éttermében időzött, angol hetilapok között és mosolyogva mutatott helyet az asztalánál. E. *Hall* az angol férfi mintaképe lehetne, modorával, ruháival és meghatározhatatlan korával. Bevezetőnek megdicsérte mindazt, amit eddig az országból látott, csupán *a tea ellen emelt kifogást.* Véleménye szerint a kontinensen nem tudnak teát forrázni.

E mosolygós panasz után megkérdeztük E. Hall-tól, hogy mi hozta Magyarországra, nevezetesen Székesfehérvárra?

— Tudtommal *az önök megyéjében lakik a legtöbb magyar mágnás* és itt van *a legtöbb kastély* is.

— Az igaz, — feleltük — bizonyára valami *műkincset* óhajt vásárolni?

— Majdnem.

Kastélyt keresek megvételre!

— Szóval valamelyik ügyfele itt óhajt letelepedni?

— Arról szó sincs! Ügyfelem a kastélyt *ki akarja vinni birtokaira Dél-Afrikába!* Ott óhajtja felállítani és használni!

Dr. E. Hall nem élvezte túlsokáig csodálkozásunkat, hanem elmondta ennek a valóban furcsa üzleti vállalkozásnak egész történetét.

Egy hadifogoly Magyarországon

A londoni műkereskedő megbízója John *Fowler,* délafrikai üzletember, a gyémántszindikátus vezető tagja, aki kiváltságos helyet foglal el a világ gazdag emberei között is. Ez a Fowler 1913-ban Angliába utazott és tanulmányokat folytatott már akkor is dúsgazdag délafrikai családjának támogatásával. A háború kitörése után, mint született angolszász, önkéntesnek jelentkezett és *belépett az angol hadseregbe,* ahol tiszti rangot ért el, majd *Belgium területén német fogságba esett.* A fogolytáborból sikerült megszöknie, de tévedés folytán *nyugat helyett keletre* ment és Ausztrián átbujdosva

a Dunántúlra jutott, ahol újra fogságba esett.

Már nem is vitték vissza a német táborba, hanem itt helyezték el más nemzetiségű foglyok között. Saját kérelmére, tiszti rangja ellenére, *munkásnak engedték ki és így jutott egy fejérmegyei mágnáshoz.* A kastélyban nem szolgai munkára alkalmazták, hanem *angolul kellett tanítania két fiút,* akiket sportokban is oktatott. Három évet töltött itt el, megtanult kissé magyarul és őszintén megszerette a magyar vidéki kastélyok bájos történelmi levegőjét és hangulatát.

A békekötés után őt is kicserélték, Londonba került vissza, ahonnan aztán rövidesen elhajózott délafrikai birtokára. Kipihente a háború és a fogság fáradalmait s belevetette magát az üzleti életbe. *Vagyonát megsokszorozta* s a gyémántpiacon vezetőszerepre tett szert. Legjobb módjában sem feledkezett meg magyarországi fogságáról és szinte nosztalgikusan élt benne a vágy, hogy újra ilyen ősi kastélyban élhessen.

A Krőzus szeszélye

Fowlernek, a délafrikai Krőzusnak egyik unokaöccse amerikai egyetemen tanulta ki a mérnöki szakmát s ő beszélt először arról, hogy

egész épületek behajózásának és szállításának ma már nincsenek akadályai.

Ez érlelte meg a tervet. Fowler Dél-Afrikába hívott egy angol műkereskedőt, megbeszélte vele, hogy mit óhajt és *megbízást adott neki kastélyvásárlásra.*

Ezzel a megbízással a zsebében utazott Magyarországra Hall.

— Remélem, — mondotta — találok jó állapotban lévő, minél régibb kastélyt, aminek megvásárlására engedélyem van, minden berendezési tárgyával együtt. Fowler úr az utolsó szöghöz is ragaszkodik. Vételár és összes szállítási költségekre megbízóim

6—800.000 pengőt hajlandók költeni.

— Hogyan képzelik el a szállítást?

— Ez voltaképpen nem is az én feladatom, de Fowler úr unokaöccse tájékoztatott, hogy a dolog nem lehetetlen. A kastélyt

minden elképzelhető irányból lefilmezik, lefényképezik, lerajzolják és felmérik,

aztán elkezdik szétbontani. Minden darabot megszámoznak és csomagolnak, helyét berajzolják a pontos és aprólékos térképekbe, aztán az egészet vagónokba rakják. *Egy közepes tehervonaton már el lehet szállítani az egészet.*

— Innen egy olasz kikötőbe vinnék az egészet és ott *közvetlen teherhajót* bérelnének számára. A délafrikai rezidenciára azután

fordított sorrendben kellene megismételni az eljárást,

esetleg pótolni néhány tönkrement darabot. Félévi munka után már *Fokváros villanegyedében* állhatna a magyar kastély.

Látogatásait és tárgyalásait a jövő héten kezdi meg doktor Hall és ha minden jól megy, a délafrikai gyémántcsászár ősszel már saját importált magyar kastélyában tarthat fogadóestélyt.

Baróti Géza

KOTSIS IVÁN PROFESSZOR VÉLEMÉNYE A TERVRŐL

Megkérdeztük dr. Kotsis Iván műgyetemi tanárt, aki a tervről ezeket mondotta:

— Ennyi fáradságot egy kuriális épület elszállítására nem érdemes fordítani, mert sokkal egyszerűbb a kedvelt épülettipust lerajzoltatni, felméretni és kint új anyagokból felépíttetni. Ezek a kastélyok, amelyek nagyrészt a mult század közepén épültek, túlnyomóan téglából, vagy leginkább vegyes falból készültek; homlokzatuk vakolat; kevés bennük a kő. Még az ablakokat és ajtókat sem érdemes elszállítani. Az épületek vakolata a bontásnál összetörik, szétporlik, lehull. Nemes anyag — márvány, vagy kő — nagyon kevés van ezekben a kúriákban, legfeljebb az épületek közepén szokott lenni majdnem minden esetben egy kőből levő oszlopsor, felette oromzattal.

— Azt azonban meg lehet érteni, — folytatta dr. Kotsis professzor — ha valakit ezeknek a kúriáknak a nemes egyszerűsége meghat és a formát akarja átmenteni saját otthonául. Egy ilyen terv újonnan való felépítéssel tökéletesen megoldható. Mindezek alapján valószínűbbnek tartom, hogy az igazi szándék az, hogy egy ilyen magyar kúriát felmérjenek, lefényképezzenek, leírjanak s ez adatok alapján az illető úr új anyagokból akar magának Délafrikában egy magyar tipusú kúriát építtetni.

Magyar szóval éljen a magyar ipar!

— Az Est tudósítójától —

Pintér Jenő legújabb nyelvvédő könyve most jelent meg a férfi-iparágak számára. Ez a könyv az aranyművesek, bádogosok, betűszedők, ékszerészek, bronzművesek, fényképészek, fogművesek, gépészek, kovácsok, lakatosok, látszerészek, műszerészek, nyomdászok, órások, ötvösök, sokszorosítók, szerelők, vésnökök, villamosműszerészek és villanyszerelők magyarító szakszótárát tartalmazza.

A nemes céllal készült kis könyvből a magyar nyelv nagy szeretete tűnik ki. Nemzetünk néhány nagyjának mondását is idézi a könyv, befejező részében. Ezek közül az egyik, *Kisfaludy* Sándor mondása, így szól:

— Kész volnék poroszló lenni a magyar nyelv mellett és mindazokat kikorbácsolni hazámból, akik a magyar levegővel és magyar kenyérrel örömest élnek, de magyarul tudni mégsem akarnak.

Szörényi Éva * Hámory Imre
LEÁNYVÁRI BOSZORKÁNY
LLOYD CORVIN SIMPLON

CITY • KAMARA
MAI PREMIERJÉN MINDENKIT MEGHÓDIT A SZIPORKÁZÓAN SZELLEMES AMERIKAI
FRANCIA SZOBALÁNY

SPORT

MAXI HERBER meggyógyul péntekre

Holnap kezdődik a műkorcsolyázó világbajnokság

— *Az Est tudósítójától* —

Szerdán egy sereg műkorcsolyázó nagyság érkezett Budapestre, a holnap kezdődő műkorcsolyázó világbajnokságra. Megérkeztek az angolok: a *Cliff* házaspár és *Tomlins*. Ma délelőtt már ők is tréningbe állnak.

A németek zöme, valamint a férfi műkorcsolyázás Európabajnoka, az angol *Sharp* ma délben két órakor érkezik Budapestre. Ezzel aztán *teljes is lesz a világbajnoki mezőny.*

A világbajnokság *hivatalos programja* tulajdonképpen ma este kezdődik. Nyolcórai kezdettel *ismerkedési estet* rendez a BKE klubházának nagytermében. Ezen az ismerkedési estén *jelentkeznie kell a világbajnokság valamennyi résztvevőjének*, miután az ismerkedési este után sorsolnak a holnap kezdődő világbajnokság küzdelmeire.

Először *a férfi műkorcsolyázó világbajnokság kötelező gyakorlatait* fogják kisorsolni, majd pedig az egyes versenyekben indulók startszámát.

A világbajnokság legérdekesebb szenzációja pillanatnyilag kétségtelenül Maxi *Herber*, aki a keddi tréningen megsérült. Először úgy látszott, hogy nem indulhat a világbajnokságért, de ma reggel már *egészen jól érezte magát és most már biztosra veszik, hogy starthoz fog állni pénteken.*

Ez a gyors javulás *Maxi Herber kedélyállapotán is látszik*, jókedvű és ő vigasztalja most már Baiert, akit *meglehetősen letört partnernőjének kellemetlen szerencsétlensége.*

Maxi Herber *ezt a képet* adta bizonyságául annak, hogy *már semmi baja és a humora is tökéletesen rendben van.* A kép Zakopane és Budapest között készült egy vasúti fülkében. A kép tárgya: Maxi Herber és Ernst Baier a magyar *Bass* Erika—*Barcza* Béla párral útban Budapest felé a zakopanei műkorcsolyázó Európa-bajnokságról. A képen szereplő ötödik alak *Bass Erika édesanyja.* Maxi különben gondoskodott arról, hogy ha már az alakokat nem is lehet pontosan felismerni, *legalább aláírta, hogy ki kicsoda.*

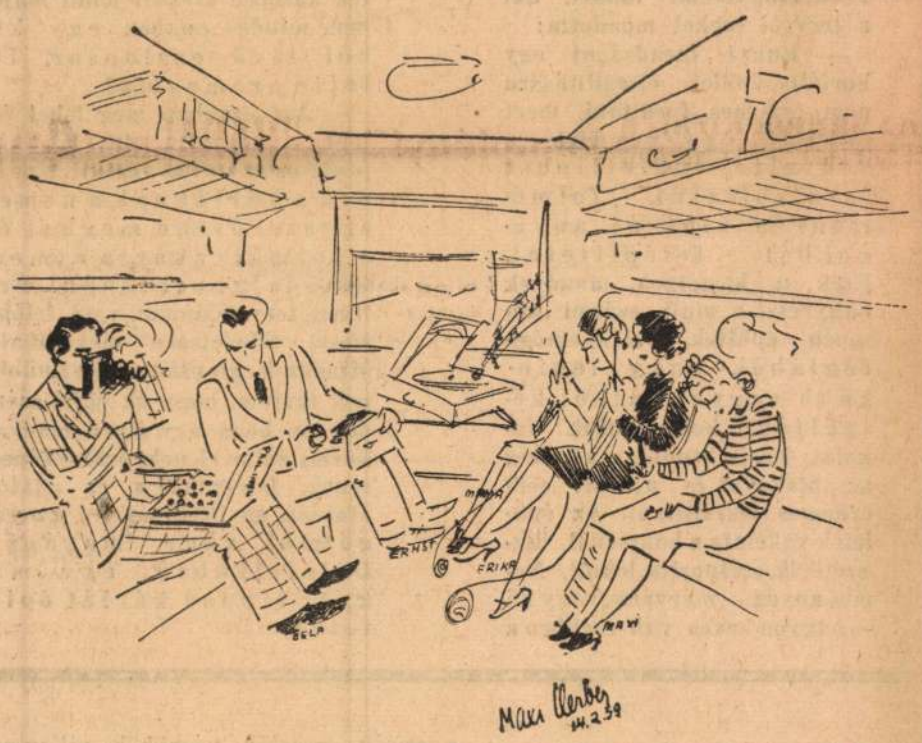

(Maxi Herber rajza)

NORVÉGIA MEGHÍVTA A FERENCVÁROST

— *Az Est tudósítójától* —

Érdekes meghívás érkezett tegnap este a Ferencvároshoz. A norvég szövetség intézett levelet a zöld-fehérekhez, amelyben a Középeurópai Kupa győztesét hívja északi túrára. A túra hat meccsből állna. A Ferencváros egyelőre még nem döntött, hogy elfogadja-e a meghívást, miután a meghívás júliusra szól és erre az időre esnek a Középeurópai Kupa küzdelmei. A Ferencváros tehát csak abban az esetben utazhat el Norvégiába, ha nem vesz részt a Középeurópai Kupában, ami pedig a bajnokság jelenlegi állása szerint nem nagyon valószínű.

Rosszul szerepeltek a magyar sífutók Zakopaneban

Zakopane február 16

Szerdán rendezték *a zakopanei sívilágbajnokságok során a 18 kilométeres futóversenyt.* A hóviszonyok meglehetősen javultak a keddi havazás következtében és *25 centiméteres új hó fedte a pályát.* Száztizenhatan álltak starthoz. A versenyt ugyanazon a terepen rendezték, ahol kedden a *4×10 kilométeres stafétát.* A szintkülönbség 300 méter volt. A verseny tartama alatt két fok hideget mértek.

A 18 kilométeres sífutóvilágbajnokság különben az északiak hatalmas győzelmével végződött. Különösen a finnek voltak elemükben, az első tizenöt között nyolc finn volt.

A világbajnokságot a finn *Kurikkala* nyerte 1 ó 5 p 30 mp-es idővel. 2. *Karppinen* (finn), 3. *Pahlin* (svéd), 4. *Jalkanen* (finn), 5. *Bergendahl* (norvég), 6. *Nieni* (finn).

A magyar versenyzők *szerencsétlenül szerepeltek* a meglehetősen nehéz pályán. *Kiss* elesett, megütötte a lábát és feladta a versenyt. *Pápai* sítörés miatt hasonló sorsra jutott. Egyedül *Dezső* futotta végig a távot és 1 ó 26 p 10 mp-es idővel a 98. helyen végzett.

Tegnap bonyolították le a keddről elmaradt hölgy műlesikló világbajnokságot, amelyet a német Christl *Cranz* nyert 2 p 36.2 mp-es idővel.

Az összetett versenyben is Christl Cranz győzött.

A versenyt *ugyanazon a pályán rendezték, mint a férfiak versenyét.* A hó meglehetősen jeges volt. *Egyedül Cranz nem bukott.* A magyar *Eleőd* Anikó is starthoz állt, egy kapunál *kicsúszott és feladta a versenyt.* A magyarok vezetői nem is akarták, hogy starthoz álljon, miután a vasárnapi lesikló versenyen megsérült.

Ma futják *a katonai járőrversenyt.* Ebben a versenyszámban Magyarország képviselői is starthoz állnak.

443 cm az új fedettpálya rúdugró világrekord

Boston, február 16

A legutóbb rendezett fedettpálya atlétikai versenyek során 14.000 főnyi közönség előtt *C. Warmerdam* 443 cm-es teljesítményével megjavította a fedettpálya rúdugró világrekordot. Az eddigi világrekordot *Varoff* tartotta 440 centiméterrel.

Ugyanennek a versenynek keretében az angol mérföldes versenyben *Cunningham* győzött 4 p 10.8 mp-es kitűnő idővel. A vert mezőnyben végzett a két *Rideout* testvér, *San Romani, Venzke* és a belga *Mostert.*

Peru nyerte Dél-Amerika futballbajnokságát

Lima, február 16

A délamerikai államok labdarúgó bajnokságát Peru nyerte. A döntőben a perui válogatott 40.000 főnyi közönség előtt 2:1 (2:1) arányban győzött Uruguay ellen. A bajnokság végső eredménye: 1. Peru 8 pont, 2. Uruguay 6 pont, 3. Paraguay 4 pont.

Budapest—Varsó 8:8

Varsó, február 16

A magyar bokszválogatott ezúttal Budapest képviseletében mérkőzött Varsóban a legjobb lengyel bokszolók ellen. A magyar bokszcsapat kiköszörülte a lengyel válogatottól Poznanban elszenvedett 14:2-ős vereséget és 8:8 *arányú döntetlent ért el a legkitünőbb lengyel bokszolók ellen.*

Sárközi, Szigeti és *Jákics* legyőzte ellenfelét, *Podány* és *Mándi* döntetlenül mérkőzött, *Bogács, Bondi* és *Deli* kikapott lengyel ellenfeleitől. Podány és Mándi döntetlenje kicsit túlzott volt, *mindkettőnek győznie kellett volna* és így 10:6-ra győzhetett volna a magyar válogatott.

Ma délután ½3 órakor ügetőversenyek

Elutazott a futballválogatott Lillebe

— *Az Est tudósítójától* —

A magyar futballválogatott tegnap délután játszotta *egyetlen tréningmérkőzését* három külföldi meccse előtt. A csapat a következő összeállításban kezdett játszani a Budafok ellen:

Szabó — Korányi, Biró — Szalay (Ujpest), *Turay, Dudás — Rozsáli, Pálya, Zsengellér, Cseh, Titkos.*

A tréningmeccset a válogatott nyerte 3:1 arányban. A gólok közül *Zsengellér* kettőt, *Pálya* egyet lőtt. A Budafok gólját *Kovács I.* rúgta.

A tréningmeccs tanulságai alapján megváltozott a válogatott összeállítása: *Cseh lett balösszekötő.*

A válogatott *ma reggel utazott el Budapestről* a fenti összeállításban és két tartalékkal. A csapat vasárnap játszik Lilleben, majd a jövő hét keddjén Liegeben, azután jövő vasárnap Rotterdamban Hollandia válogatott csapata ellen.

A FŐISKOLÁS VÁLOGATOTTAK tegnap délután elutaztak Lillehamerbe a téli főiskolai világbajnokság színhelyére.

—•—

A MAGYAR ÚSZÓ VÁLOGATOTT ma este félhét órakor tartja első hivatalos tréningjét és megbeszélését a Nemzeti Sportuszodában.

Ma ügetőverseny

Egy kitűnő nemzetközi verseny és három nagymezőnyű hendikep szerepel a ma délutáni, egyébként is érdekes sportot kilátásba helyező ügetőprogramon. Véleményünk:

I. Ezres—Ujdonság
II. Zivatar D.—Nikla—Renaissance
III. Czinka Panna—Csibész—Thymian
IV. Kuno—Kangor—Veronika
V. Csongor—Sophie—Bicskás
VI. Lilly—Siheder—Imréd II.
VII. Orao—Uly—Peter Pilot
VIII. Senki—Bimbi—Feiser-hajtás
IX. Földi-idom.—Kapitány—Bella S.

Kezdete: ½3 órakor.

Fogadjon Abonyi Ödön
bookmaker irodáiban, **Budapest, VII., Rákóczi út 41.**
Tel.: 135-501, 132-462, 135-333.
Fiókirodák: Budán, Attila u. 8. Tel.: 154-014
Miskolc, Széchenyi u. 26
Pécs, Jókai tér 11
Vác, Csáky u. 7.
Telefonon feladott fogadásokat mindenkor azonnal kikézbesítünk

a víztorony épületétől lehetőleg távol s a lehetőségig alacsonyan készült s szervesen össze van fűzve a köröndöt övező pergolákkal. (1. ábra.)

Az épületet oldalt és hátul 41 *cm* vastag téglafal övezi (2. ábra); erre támaszkodnak a meridián állású és rácsos szerkezetű deszkaíves szaruállások, melyek külsőben manzárdos törést alkotnak. A szaruállások a mellső nyílás záradékának magasságában futnak össze. Az itt átadódó nyomás felfogására készült a vasbeton homlokív, illetőleg annak mellékíve, melyek alsó övvel vannak összekötve. (3. ábra.)

A rácsos deszka szaruállásokat kívül és belül deszkahéjalással burkolták, azért, hogy a fülke bélése mögött rezonáló légtér álljon elő. Hasonló légteret alkot a pódium alatti is, amely térségnek alul nőtt talajra helyezett, párnafákra szerelt alsó deszkaborítása van.

A homlokív deszkaborítása zöldszínű, fehér hézagfedő lécekkel; az építmény falazott részeit köröskörül felfutó zöld növényzet borítja. A pódiumon 70 tagú zenekar helyezkedhetik el kényelmesen, ezenkívül énekkar is helyet talál. Az 1926. év nyarán szerzett tapasztalatok szerint a zenekari fülke akusztikai szempontból minden várakozásnak megfelel.

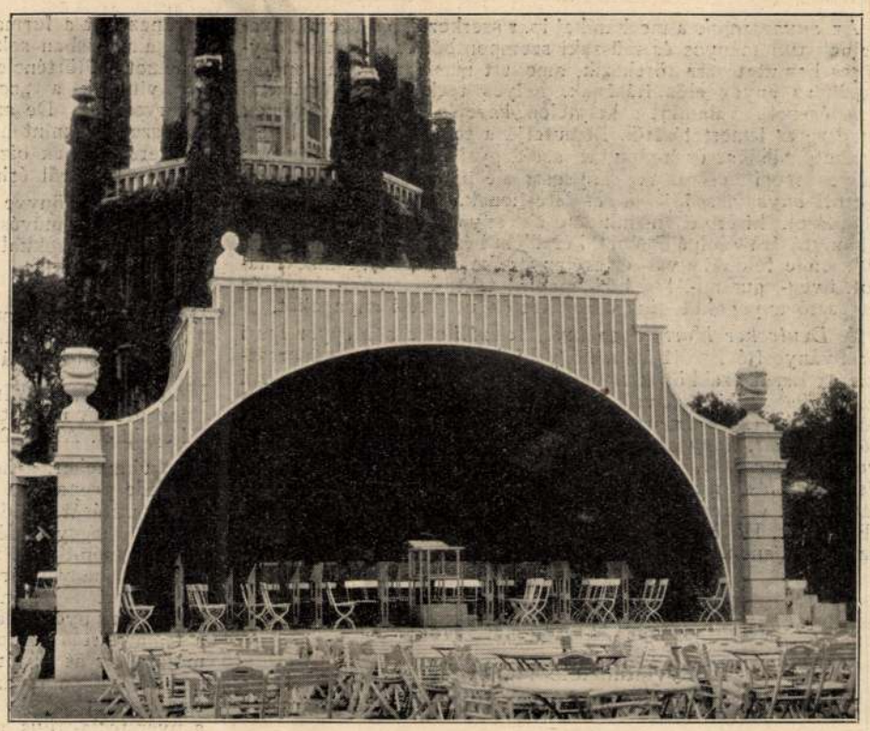

1. ábra. Előlnézet.

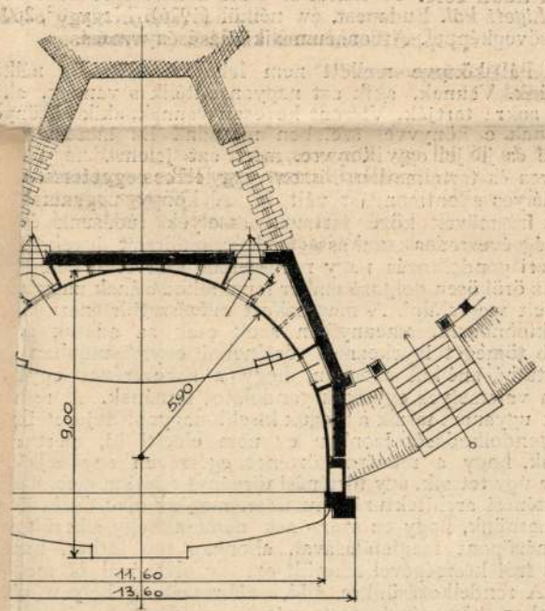

2. ábra. Alaprajz.

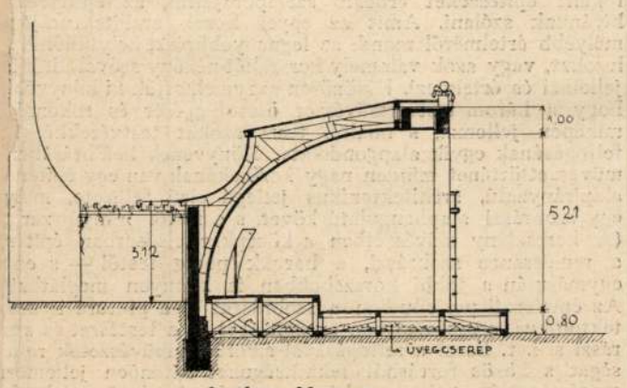

3. ábra. Metszet.

Az *anyagszemle* a mechanikai ipar szerkezeti és üzemi anyagainak tudományos és műszaki szempontból feldolgozott egységes bemutatására törekszik, amellett messzemenően gondoskodik az anyag előállításának, helyes technológiai és üzemi kezelésének, valamint a helytelen kezelés következményeinek rendszeres ismertetéséről. Bemutatja a termelés közben keletkezhető hibákat és reámutat azok gyakorlati jelentőségének helyes megítélésére. Az anyagszemle mellett teljes üzemben tartott *anyagvizsgáló telepet* létesítenek, amelyen magyarázó előadások kíséretében minden az anyagok tulajdonságának kimutatására szolgáló gépet, készüléket és eljárást bemutatnak. A szemle felöleli a vas- és acélanyagokat, fémeket, fémbevonatot, üveg-, gummi-, fa-, bőr-, papír-, textil-, csiszoló-, kenő- és ragasztó anyagokat, tüzelőszereket és útépítési anyagokat.

A *Deutscher Normenauschuss* felszólította a Magyar Ipari Szabványosító Bizottságot, hogy hívja föl nevezett kongresszusra hazai szakkörök figyelmét és közölje, hogy vezető hazai szakférfiak közül kik volnának hajlandók a kongresszuson való részvételre és előadás tartására. *Fölhívjuk ennélfogva Egyletünk tagjait, hogy akik a kongresszuson előadást tartani kívánnak, nevüket, az előadás tárgyát és tartalmának rövid összefoglalását* a Deutscher Normenausschussnak való továbbítás végett a ***Magyar Ipari Szabványosító Bizottság*** *címére* (Budapest, IV. Reáltanoda-u. 13—15.) Egyletünkbe *eljuttatni szíveskedjenek.*

Szakirodalom.

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: IV. Reáltanoda-u. 13—15. sz. II. em. küldeni.)

Új Pantheon felé. A kultúrák élete a művészet tükrében. Írta: *Ligeti Pál.* Budapest, év nélkül (1926). Nagy 8°, 260 l. 148 szövegképpel. Athenaeum kiadása és nyomása.

Ligeti Pál könyve mellett nem lehet hozzászólás nélkül elmennünk. Vannak, akik azt nagyon elítélik s vannak, akik nagyon sokra tartják. Viszont kevesen vannak, akik közönyösek tudnak e könyvvel szemben maradni. Ez mindenesetre jellemző és jó jel egy könyvre, mert azt jelenti, hogy nem lehet üres és tartalmatlan, hiszen vagy lelkes egyetértést vagy szenvedélyes ellentmondást vált ki. A könyv ugyanis azok közé az írásművek közé tartozik, amelyek tudásunk és az emberiség évezredes munkásságának gyümölcseit igyekszenek az emberi gondolkozás nagy rendszerébe szervesen beleilleszteni s az örökösen dolgozó ember munkálkodásának nagy alaptörvényeit megtalálni. A megszokott művészettörténeti könyvektől különbözik, amennyiben azok csak az adatok minél nagyobb tömegét igyekeznek történelmi egymásutánban felsorakoztatni, anélkül azonban, hogy a sokezeréves egymásutánban valamelyes egységes gondolatot látnának. A részletkutatók ugyanezt teszik a maguk kisebb-nagyobb fejezeteiknél. Ligeti gondolkodását azonban ez nem elégíti ki, mert arra törekszik, hogy a művészettörténet egészében egy fejlődési vagy ha úgy tetszik, egy történési törvényt találjon meg, illetve egy történési architekturát mutasson meg az olvasónak. És el kell ismernünk, hogy ez szerzőnek nemcsakhogy sikerült egy olyan nézőpont megtalálásával, ahonnan így láthat, hanem pompás írói készségével sikerült ezt az olvasóval is megláttatnia. A rendelkezésünkre álló, szűkreszabott helyen nincs módunkban könyvének tartalmát és módszereit részletesen ismertetni, egyébiránt a könyv mint olvasmány is annyira érdekes, hogy annak elolvasását ajánlhatjuk. Itt csak a minket, főként építészeket érdeklő szempontjairól, az építészetiről kívánunk szólani. Amit az egyes korok architekturájának mélyebb értelméről mond, az legnagyobbrészt helytálló. A stílusokat, vagy azok valamely korszakát néhány szóval kitűnően jellemzi és értelmezi. Különösen azt emelhetjük ki könyvében, hogy a három testvérművészet összefüggését és rokonságát miképen jellemzi, s miáltal teszi azokat testvérekké, ami felfogásának egyik alapgondolata. Könyvének beállításában a művészettörténet minden nagy korszakának van egy építészeti alapirányzatú, architektonikus jellegű első fejezete, melyet egy szobrászi alaphangulatú követ, s a festői irányú zár le. (A keresztény művészetben a középkor elsősorban építészi, a renaissance szobrászi, a barokk pedig festői — s ez az egymásután a többi korszakokban is könnyen megláthető.) Az építészeti periodusban a szobrászat és a piktura is architektonikus, a szobrászban az építészet és a festészet is szobrászi s. i. t. Ezzel a felfogásával sikerült a művészetek rokonságát s közös forrásból fakadtságukat kitűnően jellemezni, megéreztetni azt, hogy e három művészet végső értelemben ugyanazokat a formai tartalmakat variálja. Persze van ebben a fogalmazásban sok olyan, ami a beavatottnak nem új; így a német műtörténelem nagy mesterei már mintegy harmincöt éve vitatják a *„zeichnerisch"* és *„malerisch"* fogalompár határvonalait. De az egész vitának feloldása és különösen az építészetnek, mint harmadiknak bekapcsolása teljesen újszerű és szerencsésnek bizonyuló gondolat, mely minket építészeket egészen közelről érint.

Ligeti Pál könyve mindenesetre szép terméke a ma még fiatal magyar művészettörténetírásnak és reméljük, hogy rövidesen más írásokkal is meglep bennünket.

Dr. Bierbauer Virgil

Das Wesen des neuzeitlichen Backsteinbaues. Von: *Fritz Schuhmacher* München. Verlag G. D. Callwey. Év nélkül. (1917). 150 l. 92 ábrával a szövegben. Alak: 20×28.

Moderne Gross-Ziegelbauten. Von: *K. Mathies* Berlin. Verlag der Tonindustrie Zeitung. 1926. 8 l. szöveg és 40 tábla képekkel. Alak: 24×32.

Schuhmacher, a hamburgiak nagy építésze már közel három évtizede propagálja a tiszta téglaépítkezést, a régi tégla-stílus feltámasztását szülővárosában épített számtalan középületével. Stiláris meggyőződését egy könyvben is lefektette, mely a nyerstéglaépítkezés minden művészi lehetőségét és értékét bemutatja, nagyobbára szerző saját műveinek összefoglaló és részleteket is szemléltető fényképein. De ezenfelül a legbehatóbban a nyerstégla építkezés elméletével foglalkozik. Kezdve a téglagyártás módozatain, a téglanagyság és a hézag problémájára tér át és tárgyalja a felületképzés és testképzés módszereit, valamint az ablakszerkezeteket és a tető különleges csatlakoztatásait is. Részletesen szól a mázas téglákról, mint a nyerstégla-stílus szerves díszítő eleméről s nem feledkezik meg a nyerstéglának egyéb anyagokkal való összekötéséről sem. Végül a téglastílus eltévelyedéseit ostorozza. Amint e rövid kivonatból is kitűnik, Schuhmacher egy mindenre kiterjeszkedő kitűnő kézikönyvet írt, amelyre építészeink figyelmét felhívjuk. Régi meggyőződésünk ugyanis, hogy a saját viszonyaink építeszetünket szintén a nyerstégla felhasználására kényszerítik. A magyar nyerstéglastílus kialakulásának azonban két előfeltétele van. Az egyik az, hogy téglagyáraink csak megfelelő anyagot használjanak és pedig ne csak a merev élű, kemény vonalú homlokzati téglát, hanem tarka falazati téglát is s a homlokzati tégla minősége között álló művészi anyagot. A másik feltétel pedig az, hogy építőmestereink és palléraink olyan kőműveseket neveljenek, akik a nyerstéglahomlokzatnak nemcsak a homlokzati tégla kevésbbé artisztikus anyagából, vas vonalzóval való elkészítéséhez, hanem a tarka és kevésbbé ép élű falazati téglából való elkészítéséhez is értsenek. Mindkét feltétel teljesítése természetesen nagyrészt az építésztől is függ, aki egyfelől jó anyagot követel a gyárostól, másfelől az építőmestert és az építőmunkást is ebbe az irányba tereli.

Mathies könyve élénken bizonyítja, hogy Schuhmacher iniciativájának meg voltak az eredményei és hogy Németországban a nyerstéglastílus nemcsak születőfélben van, hanem már érett valóság is, amennyiben a német építészet a szinte klasszikus nyerstégla épületek egész sorát produkálta a háborút közvetlenül megelőző és követő években. Legelől természetesen Fritz Höger remekműve, a hamburgi Chile-Haus áll. Ennek az irányzatnak érdekes példái továbbá Koerfer kölni felhőkarcolója, Bestelmeyer berlini Reichsschuldenverwaltungsgebäudéje és Kreis düsseldorfi Rheinhalléja.

A német nyerstégla-stílus kifejlődésében igen nagy szerepet játszik ujabban az üveg keménységig égetett és *Klinker*-nek mondott homlokzati tégla, melynek igen sok jó tulajdonsága van. Mindenekelőtt roppant keménységénél fogva a homlokzat örökös életét biztosítja. Egy Klinker-homlokzat semmiféle javításra nem szorul. Művészi szempontból igen értékes az a tulajdonsága, hogy színe a mély vörös-barnától a zsemlyesárgáig sokféle változatban játszik s minden tónus mély és erőteljes. Ezenkívül felszíne tündöklik, s ez a színek játékát méginkább fokozza. Ablak s egyéb párkányok tiszta formában jelenhetnek meg, s nincs szükségünk a mindig bántó bádogfedésekre. Végül megemlíthetjük még azt is, hogy a magas égetési hőmérséklet folytán az egyes téglák nem oly kemény vonalúak mint a megszokott homlokzati téglák. A homlokzat texturáját ez elevenné és életteljessé teszi. S hogy ezen a téren milyen messze mehetünk el, arra Höger szolgáltat bizonyítékokat, ki a Chilehausnál harmadosztályú, tehát lehetőleg kevéssé egyenes élű téglákat használt fel.

Ezzel összefüggésben meg kívánjuk említeni, hogy a kőbányai Drasche-féle téglagyár e sorok írójának felszólítására a kongótéglák (Klinker) gyártásával kísérletezik, mely igen szép eredményekkel kecsegtet. Felhívjuk tehát a kartársak figyelmét e roppant fontosságú és művészileg igen értékes anyagra.

Dr. Bierbauer Virgil.

A villamos áram feszültségét ajánlatos minél nagyobbra választani, mert akkor az üzem biztosabb és egyenletesebb, minthogy az elektródok elég messze állanak egymástól. Kis kazánnál, ha egészen tiszta vizet használunk, a feszültséget egészen 6000 Voltig emelhetjük, azonban 3000 Volton felül már különleges szigetelőberendezésre van szükség, ami a telep fölállítását megdrágítja. Kisebb kazánnál egy elektródára legföljebb 300 lóerőt számíthatunk, míg nagyobbnál 800-at, sőt ennél többet is. A brignoudi 5000 lóerőt fogyasztó kazánokon 6 elektróda van, melyek egymástól 1·20 *m* távolságban állnak.

Villamos gőzkazánnak alkalmazása csakis fölösleges villamos energiának, olcsó vizierőnek fölhasználásával gazdaságos. Kísérletek alapján megállapították, hogy 2—5 *kw/óra* egyenértékű 1 *kg* kőszénnel, tehát átlagosan 3·5 *kw/órával* számolva megállapítható, hogy a rendelkezésre álló villamos energia előnyösen használható-e gőztermelésre. Azonban számításba kell venni a villamos gőzkazánnak számos nagy előnyét is. A kazán szerkezete rendkívül egyszerű, a gőzfejlesztő és a gőzgyüjtő egyesítve van, úgyhogy egyetlen hengerkazánból áll, tehát előállítása olcsóbb. A kezelése legnagyobbrészt automatikus, üzembe helyezése vagy kikapcsolása egyetlen kézfogással elérhető. Fűtőre, kéményre szükség nincsen. Kazánkő nem képződik, a vízben levő szilárd alkatrészek iszap alakjában a fenéken gyűlnek össze, ahonnan lefuvással könnyen eltávolíthatók. Az alacsony vízállással kapcsolatos kazánrobbanás lehetősége ki van zárva, biztossága nagy, fenntartási költsége csekély.

Mindezek az előnyök alkalmassá teszik a villamos gőzkazánt arra, hogy a kiépített vizierőtelepek eddig ki nem használt energiájának értékesítésére kombinációba vegyék.

(Chaleur et Industrie 1920, 7. sz. és Elektrotechnik und Maschinenbau 1921, 43. füzet.) *Marusák Dezső.*

Szakirodalom

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: LÓSY SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: IV, Reáltanoda-u. 13—15. sz. II. em. küldeni.)

Tervezetek. Készítette dr. *Kotsis Iván* építész, műegyetemi m. tanár. 1912—1922. — **Entwürfe** des Architekten Dr. Ing. *Iván Kotsis*, Dozent an der Kgl. Techn. Hochschule in Budapest. 1912—1922. Budapest, 1922. Ívrét (folio), 78 l. fekete nyomású tervezetgyüjtemény, 7 l. színes és számozatlan melléklettel. Kiadja Németh József technikai könyvkereskedése.

Dr. Kotsis Iván műegyetemi r. k. tanár, fiatalabb építésznemzedékünk kétségtelenül legszorgalmasabb és legtermékenyebb tagjainak egyike, fenti címen díszes kötetben közzétette 1912—1922-ig terjedő tízévi munkásságának legjobb terveit, amely már külső megjelenésében is, szép és jó reprodukcióival a hazai könyvpiacnak becsületére válik.

Ebben a gazdag és változatos tartalmú műben nincsen kisérő szöveg, benne és belőle csak a rajz beszél. Tarka változatosságban sorra vonulnak fel lapjain a gyakorlati élet legkülönfélébb feladatai, a legegyszerűbb falusi iskolától és kis népháztól fel a legmagasabb igényeket kielégítő templomig vagy egyetemi építkezésig, abban a sorrendben, amelyben azok az évek során műtermében, ernyedetlen munkásságának színterén, keletkeztek.

Valamennyi terv Kotsis Iványnak saját keze munkája s mint ilyen, híven tükrözi vissza tervezőjének rendkívül tanulságos fejlődését és művészi egyéniségének kialakulását. Mert Kotsis művészi egyéniségének kialakulása határozott irányt mutat. Valamennyi művének közös jellemvonása az adott feladatok tiszta felismerése, azok logikus következetességgel való megoldása és a kitűzött cél elérését szolgáló részleteknek biztos kézzel való megválasztása. Nemcsak az alaprajzok szerves és áttekinthető megoldásában észlelhető ez a felfogás, hanem éppoly szembetünő a homlokzatok, jobbanmondva a felépítmény testi tömegeinek kialakításában is, úgy, hogy alaprajz és főléje emelkedő architektonikus tömeg mint jól átgondolt, egymást kiegészítő szerves egység, harmonikus kölcsönhatásban jelentkezik s felismerhető azokban a viszonylatokban is, amelyeknek geometrikus ábrázolása bármely okból nem volt bemutatható.

Kotsis Iván elsősorban építészeti tömegekkel dolgozik. Megoldásai részleteiben a díszítő elemnek alárendeltebb szerep jut, többnyire csak egyes jelentősebb pontok vagy szerkezeti elemek erősebb hangsúlyozására szolgálnak, de ott is bölcs mérséklettel találnak alkalmazást, a feladat természetéhez képest hol barátságos könnyedségre, hol komoly monumentálisra törekedve. A terveneken általában a sima falfelületek uralkodnak, amelyeknek élénkítésére elsősorban a falnyílások — világos alapon a sötét foltok szolgálnak. Ezek alakjának és elhelyezésének megválasztása, szóval a fallömegek és falnyílások ritmikus és arányos összehangolása egyik igen nagy erőssége a Kotsis-féle architekturának és teszi azt értékessé művészi és didaktikai szempontból egyaránt. Kitünő példákul szolgálnak e tekintetben is a műegyetem építész-pavillonjára vonatkozó rajzok, a magyar jogász sportegylet margitszigeti klubházának távlati képe, a M. Á. K. tatabányai kaszinójának terve stb. stb.

Aki a fent elmondottak szemszögéből nézi Kotsis műveit, sok érdekeset, szépet és követésre méltót fog bennük találni. Nagyon is követésre méltó, sőt egészen modernnek mondható az ő egyszerűségre törekvő, mindenféle felesleges cikornyáról lemondó, a tömegarányok szépségében kielégülést találó, igaz művészettől áthatott iránvzata, amely a jelenkor sivár gazdasági viszonyaival is számolvén, mindenképen követésre méltó és üdvös útmutatásokat tartalmaz építtetőre és építőre egyaránt arra nézve, hogy mikép lehet szerény eszközökkel is szép művészi hatásra törekedni. Már ezért is kívánatos volna, hogy ez az értékes mű mennél több kézen forogjon. *Schulek János.*

Energiagazdaságunk villamosítása, különös tekintettel a szénkérdésre. Előadta a Szénipari Szövetség 1923. április 12-én tartott ülésén Verebély László gépészmérnök, orsz. középítési tanácsos. (A Szénipari Szövetség Könyvtára 3. szám.) Budapest, 1923, Kis 8⁰, 59 l. 3 ábrával és 5 táblázattal. A Szénipari Szövetség kiadása.

Hazai szénkészleteink ésszerű kihasználásának előmozdítására s ezzel kapcsolatosan a barnaszénipar érdekeinek ápolására és energiagazdálkodásunk reformjának előkészítésére alakult Szénipari Szövetség — igen agilis ügyvezető-alelnökének, Lantos Ernő bányaigazgató kezdeményezésére — az elmult évben több előadást rendezett, melyeken Josse, Hermann Miksa, Kapus László és más neves bel- és külföldi szakértők szólaltak meg népszerűen s könnyen megérthető formában egyes idevágó kérdésekről. Ezeket az előadásokat a Szénipari Szövetség most kis füzetek alakjában adta ki, amelyek sorában a Verebély László előadását tartalmazó füzet a harmadik.

Szerző Zsigmondynak, Haideggernek, Bláthynak, Hoór-Tempisnek, Vajdának, Ordódnak és másoknak idevágó és közismert tanulmányai nyomán ismerteti szénkincsünket, széntermelésünket, energia-szükségletünket és abból a körülményből, hogy szénkészletünk a kutatások mai eredménye szerint legfeljebb 60—80 évre elegendő és hogy ma is jelentékeny szénbehozatalra van szükségünk, arra az eredményre jut, hogy az észszerű energiagazdálkodás megvalósításához, amelynek egyik legfontosabb módjául egész energiagazdálkodásunk villamosítását jelöli meg, minél előbb hozzá kell fognunk. Energiagazdálkodásunk megszervezése alatt szerző nagy erőközpontok létesítését és az ezek által termelendő elektromos áram országos szétosztását érti. E célból az ország különböző részein, — mindenütt szénbányák (lignittelepek) települési helyén — *alaperőműnek* nevezett nyolc nagy elektromos központ fölállítását tervezi, amelyeket országos távvezetékek kötnének össze s amelyeknek hálózatába a kiépítendő vízierőművek és a meglévő nagyobb modern telepek is bekapcsoltatnának. Szerző szerint a végrehajtás feltételei ezidőszerint leginkább a Dunántúl vannak meg, amelyet zárt energiagazdasági területté óhajtana kiképezni. Természetesen rámutat a nagyvasutak fővonalainak elektrifikálására is, amely kérdést szerző régebbi dolgozataiból már jól ismerjük. Legvégül pedig ezeknek a munkálatoknak végrehajtásához szükséges állami feladatokra s itt elsősorban a villamosítási törvény és más szükséges törvényhozói intézkedések megalkotására tér ki.

Verebély Lászlónak nem ez az első dolgozata, amellyel a nyilvánosság elé lép. Az ő világos, tiszta logikájú előadásmódját ismerjük. Adatait is jól váloğatja meg s a cél érdekében plasztikusan csoportosítja. Hiánya a kis füzetnek azonban az, hogy nagyszabású terveink gazdasági és pénzügyi oldaláról semmit sem beszél. Pedig enélkül a legszebb tervek is inkább álomképnek, mint komolyan végrehajtható valóságnak tűnnek fel. *Haidegger* már őszintébb volt tanulmányában s nyiltan rámutatott arra, hogy tervei egyelőre csak a messze jövő zenéjének tekinthetők. És Haideggernek igaza van, mert hasonló szép gondolatok terveit sokan hordoztuk — sokszor fél és egész életen át — magunkban, mignem, mint *Carlyle* mondja: „Jött az éjfél és a vásárnak vége lőn". Eljött mihozzánk is az összeomlás, az elszegényedés és a tőkeszegénység; amikor ilyen nagyszabású tervekhez hazai tőkét szereznünk ma aligha lehetséges.

A részletkérdések is, ha kivitelre kerülne a sor, — úgy hiszem — sokban módosulnának Verebély László javaslatához képest. *Hercegh* József dr. pécsi bányamérnöknek, a most lezárult széngazdasági pályázaton díjat nyert munkája — amint azt futólag átnézhettem — olyan újabb szempontokat tár fel, amelyek részben más fejlődési irányokat jelölnek meg.

De azért szükségünk van Verebély Lászlókra; ők az energiagazdálkodás reformjának zászlóvivői. A nagy közvélemény mindezekben a kérdésekben még olyannyira tájékozatlan, hogy szükség van arra, hogy a racionális energiagazdálkodás jelszava minél több oldalról és minél több helyről hangozzék fel. Verebély László füzete — mint a kérdést logikusan összefoglaló, könnyűszerrel kezelhető kis mű — mindenkinek jó szolgálatot fog tenni. *Kelemen Móric.*

Történelmi Gyüjteménytárunk gyarapodása 1924-ben.

Gyüjti: LÓSY SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

I. közlemény. (XXI.)

Münter, J. Ed. Ant. praktischer Mechaniker: Praktisches Handbuch zur gründlichen Kentniss der *Dampfmaschinen*, ihrer verschiedenen Arten, ihrer Wirkung und Anwendungsart, sowie Anweisung, sie nach den neuesten Erfindungen und Verbesserungen zu construiren. Für Besitzer von Fabriken und Manufakturen, Maschinenbauer, Mechaniker und jeden Gebildeten überhaupt. Nach den vorzüglichsten englischen, französischen und deutschen Werken und Abhandlungen bearbeitet. Mit 164 Abbildungen. Quedlinburg und Leipzig, 1831 Kis 8°. VI + 346 l., a mű végén IX táblán 164 ábrával. (Félbőrkötés. — Vásároltatott Harmathy Pál debreceni antikváriustól 500 koronáért.)

Mathesis Wolfiana in usum juventutis scholasticae per terras haereditarias Austriacae domus a suprema studiorum comissione praescripta et a caes. reg. Directore studii philosophici in compendium redacta Anno 1776. Arithmeticam, geometriam, et trigonometriam, una cum algebra ad unamquamque harum partium applicata. Vindobonae é. n. (1776). Kis 8°, 6+497 l. A mű végén XIV táblán 171 ábrával és III táblán 23 ábrával. (Aszalóy Ketskéss István könyvei közzül 1836. — Egész bőrkötés. — Vásároltatott Harmathy Pál debreceni antikváriustól 500 koronáért.)

Udvardy János, Magyar Országban hiteles és tek. nemes Székes Fejér Vármegyében becsrangu földmérő: *Gazdasági regulátziók tüköre.* A pallérozott mezei gazdaságnak kalauzzául, a gazdasági könyveknek kultsául s a csinos érzés ingeréül, azoknak számára, kik a haza virágzását óhajtják, a szépet s jót kedvelik, elősegéllik, készítette: —. *Pesten, 1828.* 8°, XI, 124 l. 1 táblával. Beszerzési ára 8 korona.

Nendtvich, C. M., Doctor der Medicin und Professor der Chemie an der k. k. technischen Lehranstalt zu Pesth: *Grundriss der allgemeinen technischen Chemie* für Oberrealschulen und technische Lehranstalten von: —. Zweite Abtheilung: Metalle. *Pesth, 1855.* Kis 8°, XIV, 490 l. 48 fametszettel. Beszerzési ára 25 korona.

Wágner László, a budai kir. Józsefmüegyetemen a mezei gazdászattan első tanára, a párisi „Société Impériale Zoologique d'Acclimation" magyarországi kültanácsosa, több bel- és külföldi gazdasági és erdészeti egyletek levelező és rendes tagja: *A természettan elvei* alkalmazásukban a gazdászatra, különös tekintettel Magyarország gazdasági viszonyaira. A legujabb német és franczia gazdasági és természettani munkák felhasználása mellett irta: —. *Pest, 1868.* Kis 8°, VIII, 340 l. Beszerzési ára 8 korona.

A mérnöki kamara alakulása.

A *Magyar Távirati Iroda* útján hivatalosan közlik, hogy:

A *Mérnöki Kamara* első megalakítására kiküldött 30-as bizottság befejezte a kitűzött záros határidőn belül tagokul jelentkezettek felvételi kérvényeinek a megvizsgálását és a törvényben előírt feltételeknek kétségtelenül megfelelő jelentkezetteknek a felvételét. A 30-as bizottság e munkájának a végrehajtási utasításban előirott időpontig való befejezését a váratlanul nagyszámban beérkezett kérvények tömege hátráltatta. A 30-as bizottság 4506 jelentkező közül 3559-et vett fel tagul a kamarába. Mint elkésetteket, vagy mint olyanokat, akik a törvényes feltételeknek nem minden kétséget kizáró módon feleltek meg, összesen 1147 jelentkezőt felvétel iránti kérelmével a megalakulandó kamara elé utasított. A felvételekről, illetve elutasításokról szóló értesítések kézbesítése most van folyamatban és az értesítések ekként jóval az alakuló közgyűlést megelőző időben kézhez juthatnak.

A bizottság ezidő szerint a kamara első választmányának és tisztikarának megválasztására hivatott alakuló közgyűlés előkészítésén dolgozik és a végrehajtási utasításban feladatául kijelölt keretekben már a jelöléseket, mint a választások alapjául szolgálandó javaslatot is, előkészíti. Ezt a munkáját a bizottság rövidesen befejezi, úgyhogy az alakuló közgyűlés február hó közepén előreláthatóan megtartható.

A kamara elnöki tisztségével kapcsolatosan egyes napilapokban közölt hirek időelőttiek, illetve legfeljebb önkényes kombinációk.

Egyleti közlemények

A nagyválasztmány 645. (rendkívüli) ülése 1923 december hó 28-án. Elnök: *Herrmann* Miksa. Jelen van 26 nagyválasztmányi tag. A jegyzőkönyvet hitelesítik *Farkass* Kálmán és *Henrich* Viktor.

Elnök az ülést megnyitva örömmel tesz jelentést tagtársainkat ért újabb kitüntetésekről,[1] majd részvéttel emlékszik meg *Dillnberger* Béla, *Eperjessy* József, *Hanák* Kolos, *Heller* René és *Némethy* József tagtársak elhunytáról.

Elnök örömmel jelenti be, hogy az olasz mérnökök nemzeti szövetsége meleghangú levélben hívta föl Egyletünket az Európa talpraállításában való szoros együttműködésre. Miután *Lósy-Schmidt* Ede könyvtáros a levelet felolvassa, elhatározza a nagyválasztmány, hogy a baráti átiratért a szövetségnek, és a baráti kapcsolat útjának egyengetéséért *Tolnay* Elemér tagtársnak köszönetet mond.

Tudomásul veszi a nagyválasztmány az 1923. évi Yblpályázat eredményét és az 1923—24. évi építészi kispályázat programmját azzal, hogy ez utóbbira a székesfővárostól pályadíjak kitűzését kérjük.[2]

Elhatározza a nagyválasztmány, hogy az 1922—23. évi építészi nagypályázaton dícsérettel jutalmazott mű szerzője, Soós Aladár részére, — aki magát immár megnevezte — a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter által kilátásba helyezett tiszteletdíj kiutalását kérelmezi.

Tudomásul szolgál, hogy *Konitzky* János tagtárs a 643. nagyválasztmányi ülésből küldött üdvözletet megköszönte, és hogy az ugyaneme választmánytól nyert felhatalmazás alapján az elnökség az okleveles bányamérnökök és bányaaltisztek kötelező alkalmazása tárgyában a pénzügyminisztériumhoz pártoló fölterjesztést intézett.

Köszönetet mond a nagyválasztmány a Ganz-féle villamossági Rt. igazgatóságának 500.000 koronás adományáért, *Krausz* Györgynek 300.000 K, *Popper* Istvánnak 200.000 K, *Herrmann* Miksának és *Sztrókay* Istvánnak 100.000—100.000 K összegű adományáért, mely összeget föntnevezett tagtársak tagdíjpótlékot kérő levelünk kapcsán küldötték Egyletünknek, valamint Szentes város tanácsának a Történelmi Gyüjteménytárunk részére küldött régi mérnöki műszerekért.

Tudomásul veszi a nagyválasztmány, hogy több alapító tag alapítótagsági díját fölemelte.

Fölvesz a nagyválasztmány 22 szavazattal 1 alapító, 20 rendes és 1 rendkívüli tagot s elrendeli a tagul jelentkezők névsorának a Közlönyben és a fekete táblán való közzétételét.

Tekintettel arra, hogy az 1923. év végén érvényben levő árak figyelembevételével az Egylet 1924. évi költségvetése mintegy 240 millió koronában állapítható meg, mely összegből 120 millió a Közlöny bevételeiből megtérül, az elnöki értekezlet az 1924. évi tagdíjat a budapesti tagok részére 48.000 K-ban kéri megállapítani. Elnök, *Chatel* alelnök, *Farkass* sz. o. elnök, *Thoma* főtitkár és *Jendrássik* választmányi tag hozzászólása után elhatározza a nagyválasztmány, miszerint kérni fogja a január 19-én tartandó rendkívüli közgyűléstől, hogy a helyi tagok tagdíját 48.000 K-ban, a vidékiekét 36.000 K-ban, az ideiglenes tagokét 24.000 K-ban, a fölvételi díjat 10.000, illetve ideiglenes tagoknál 5000 koronában állapítsa meg, az alapító-tagok fölvételét pedig a pénzviszonyok állandósulásáig szüneteltesse. Nehogy azonban a késedelmesen befizetett tagdíjak révén az Egylet pénzügyi egyensúlya fölboruljon, a tagdíjnak fenti összegben való befizetése a közgyűlési határozatot leközlő Közlönyszám megjelenésétől számított tizennégy napra korlátoztassék, — mely ideig az esetleges kilépések is bejelentendők —, ezen időn túl pedig a tagdíj a tényleges drágulás arányában legyen emelhető.

A nagyválasztmány a Közlöny írói tiszteletdíjait, ugyancsak a drágulás arányában emelhetően, 1924 január 1-től újból megállapítja. Az új díjak — egyszerű közlemény 9000 K, szakcikk 12.000 K szemle 18.000 K nyomtatott oldalanként — az 1923. évi tiszteletdíjnak tízszeresét teszik, s az erre fordítandó összeg a Közlöny összköltségének alig 2·5%-a.

A nagyválasztmány megbízza a szakosztályi elnökökkel kibővített elnöki értekezletet, hogy az Egyletnek a népszövetségi üléseken elfogadott és a magyar nemzetgyűlés által ratifikálandó egyezménytervezetekre vonatkozó véleményét megszövegezze s az Egylet nevében a kereskedelmi minisztériumhoz továbbításra a felhatalmazást megadja.

Felhatalmazza a nagyválasztmány az elnökséget, hogy a *Sármezey* Endre, *Balla* Pál, *Rohringer* Sándor, *Thoma* Frigyes és *Szesztay* Sándor hozzászólása után a Díjszabási Bizottságnak újabb tárgyalás végett visszaadott módosító javaslatot az újabb tárgyalás eredménye alapján elfogadja, illetve a határozatot kihirdesse.

A Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége és Egyletünk Városépítő Bizottsága a budapesti Kertváros-akciót, mint technikailag és pénzügyileg kivihetetlent, a benne résztvevő köztisztviselőkre és a székesfővárosra végzetesnek találta. Ennek alapján elhatározta a nagyválasztmány, hogy aggályait a nemzetgyűlés tudomására hozza, ama kéréssel, hogy a földbirtoknovella idevonatkozó §-át a bizottmányilag elfogadott módon emelje törvényerőre.

Elhatározza végül a nagyválasztmány, hogy az Egylet belép a Magyar Középosztály Szövetségbe.

[1] Közgazdasági mellékletünk 1923. évi december 30-án megjelent számában a 103. oldalon közöltük.

[2] Közölve mindkettő a Közlöny 1923. évi 51—52. sz. 185. old.

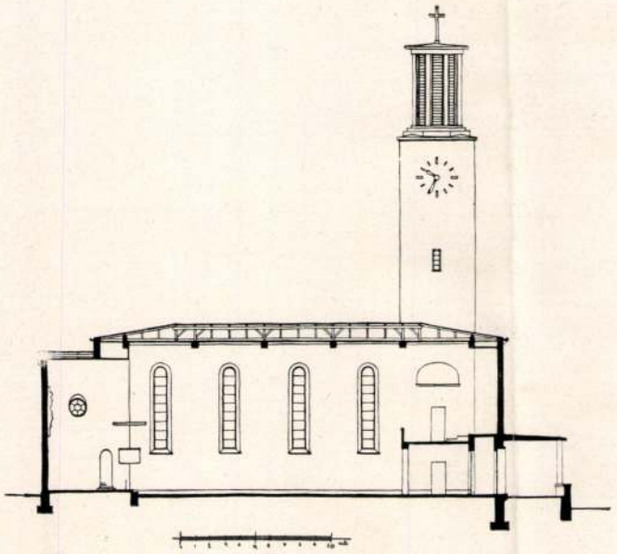

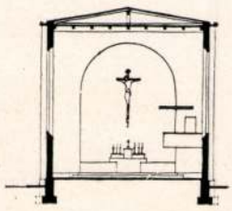

Dr. Kotsis Iván: A balatonboglári templom tervei

lazur színezéssel, Ohmann Béla szobrásztanár kitünő alkotása.

A külső falsíkok erősen durva vakolással, kőpor-bedörzsöléssel készültek. A tető lefedése horganyzott vaslemezzel történt.

A toronysisak vasbetónból készült, vörösrézlemezzel burkolva. A nyílásokban 6 mm vastag üveglemezek zsalúlevélszerűen elhelyezve, hogy a harangok hangja akadálytalanul terjedhessen kifelé, egyben, hogy az egymásfelett álló négy harang ingása kívülről látható legyen. A harangok eme tere rejtett fényforrásokkal alulról megvilágítható.

Építési költsége előirányzat szerint *90.000* pengő lett volna, a valóságban azonban a természetbeni szolgáltatások révén cca *70.000* pengőt tett ki, amelyhez mintegy *10.000* pengő berendezési költség járult.

A terveket Kotsis Iván készítette, a vasbetón szerkezeteket dr. Kardos Ferenc számította; az összes munkanemek kivitelezését balatonboglári iparosok teljesítették.

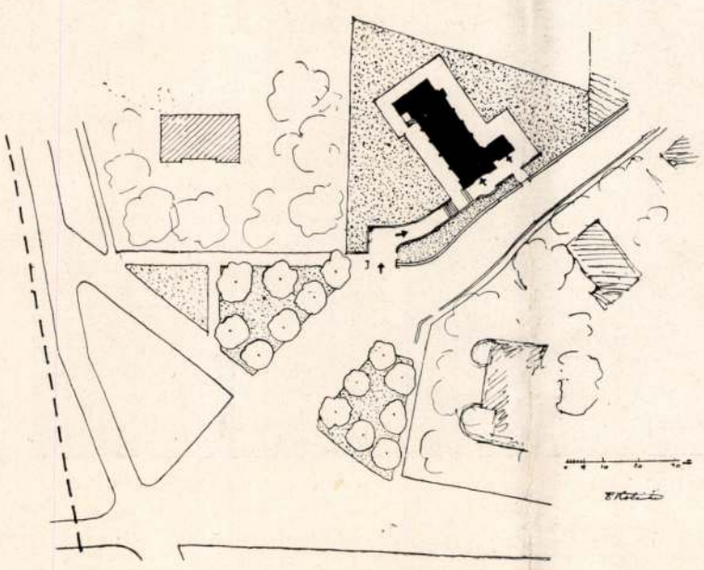

Helyszínrajz

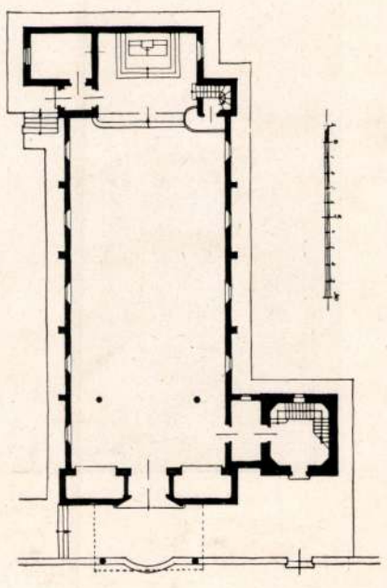

Alaprajz

A balatonboglári templom szentélye, Ohmann Béla feszületével

Templom Balatonbogláron. Tervezte: Dr. Kotsis Iván
Kirche in Balaton-Boglár

A városmajori templom oldalhajói. — A szines üvegablakok fokozatosan fognak elkészülni. — Seitenschiffe der Kirche im Városmajor. — Die farbigen Fenster fehlen noch

A BALATONBOGLÁRI TEMPLOM

Mintegy 600 hívő befogadására szolgáló templom, részben a község lakói, részben a fürdőtelep nyaralói számára. Emelkedő terepen áll és képe belekapcsolódik egy tágas térségbe, amelyen a balatoni körút boglári szakasza halad át.

Egyhajós tér, 10.00 m fesztávolsággal, mellette a terep magasabb szintjének oldalán a torony.

A belső tér vasbetón főtartókkal van áthidalva, amelyek pillérek alakjában folytatódnak az oldalfalakban, keretes szerkezetet képezve, amelyre a szélnyomás miatt volt szükség. A pillérek között 41 cm vastag téglafalak. A pillérek befelé 15 cm vastag téglaréteggel fedve vannak azért, hogy a páralecsapódás a belsőben megakadályoztassék. A vasbetónfőtartókon hosszanti irányú és sötétre pácolt borovi fenyőfagerendák 1.00—1.00 m távolban, ezeken 6 cm vastag kovaföldlemezek, természetes színben hagyva. A lemezeken semminemű feltöltés nincs, a hőszigetelésnek igen jól eleget tesznek úgy télen, mint nyáron; ezenfelül akusztikai szempontból is teljesen kielégítő térelhatároló anyagnak bizonyultak. A kazettákat eleven vörösszínű sarokléc szegélyezi. Belső vakolás erősen nyers, meszelve. Padló klinker-lapokból; padok ébenfa-feketére pácolva.

A főoltár feletti feszület fából faragva és

Tér és Forma
1933. 4-5. 77.

feladata, hogy majd a kari ügyek átadásának elérkezte után Egyletünk jövő munkásságának keretei készen álljanak.

A mai nappal lezáródó esztendő fontosabb eseményeiről a következőkben számolok be.

(Hősök emlékezete.) Egyletünk hősi halottai emlékezetének szentelendő emléktáblát szűkös pénzügyi viszonyaink miatt felállítani a mult év folyamán sem tudtuk. Az emlékmünek dr. *Kotsis* Iván műegyetemi magántanár, megbízott előadó által készített s az 1921. évi Ybl-díjjal jutalmazott tervének kivitelét kénytelenek voltunk újból elhalasztani és hős kartársaink emlékét egyelőre csak szívünkben megörökíteni.

(Halottaink.) Tagtársaink elhunyta folytán ez évben is súlyos veszteségek érték Egyletünket.

Most, midőn a tetterős tapasztalt kartársakra Egyletünknek és hazánknak egyaránt nagy szüksége van, legjobbjaink egymás után távoznak az élők sorából. Szomorú kötelességet teljesítek, midőn bejelentem, hogy az elmult egyleti év folyamán 69 tagtárs hunyt el. Különösen fájdalmas veszteség volt reánk nézve *Bánki* Donátnak, a hydrodynamika tanárának és világszerte ismert nevű kutatójának, valamint *Pecz* Samunak, a kitünő építész-tanárnak, *Weissmahr* Józsefnek, a vízépítéstan tanárának halála, nemkülönben báró csepeli *Weiss* Manfrédnak, a magyar ipar egyik kimagasló szervezőjének és *Straub* Sándor elektrotechnikusnak elhunyta. Úgy, mint a háborús és a háború utáni években, most is emlékezzünk meg ismert és ismeretlen háborús veszteségeinkről. Mind kevesebb a remény, hogy ezek számát a hadifogságból még mindig visszatérő elveszettnek hitt tagtársaink visszanyerése csökkentse.

(Elszakított volt osztályaink és tagtársaink.) Az ezredéves Magyarország elszakított területein működő osztályaink összhangban rendeltetésükkel, amely működésük terét a politika területén kívül jelöli ki, a fennálló helyzethez képest vagy önálló egyletekké alakultak, avagy nem fejtettek ki működést. Sajnos, a környező államok még a tudományos érintkezés lehetőségét sem adják meg és alig elháritható akadályokat gördítenek még mindig az Egyletünkkel való közlekedés elé.

A kapcsolat fölvételére irányuló kísérleteink mindeddig kudarcot vallottak. Addig is, míg a hatalmak jobb belátása a szakmai munkásság eredményeinek kölcsönös kicserélését lehetővé teszi, felhasználjuk az alkalmat, hogy a tudományos szolidaritás ápolásában akadályozott kartársainkat meleg szeretettel üdvözölve, munkásságuk céljára Közlönyünk hasábjait ismételten felajánljuk.

Kérjük őket, hogy mint a haladás hivatott harcosai, állandó tanúi legyenek a magyar mérnök szellemi erejének és munkásságukkal szolgáltassák élő bizonyítékát a magyar kultúra emlőin szerzett tudományosság magas színvonalának.

(Tagjainkat ért kitüntetések.) Az elmúlt év kimagasló eseménye volt a kir. József-műegyetem egyetemi rangra való emelésének ötvenedik évfordulója. A magyar technikus-társadalom meleg szeretettel, ragaszkodással ülte meg ez ünnepet. A Kormányzó úr Őfőméltósága, József kir. herceg, a műegyetem díszdoktora jelenlétében, méreteiben és külső díszében egyaránt impozáns díszközgyűlés keretében, a kormány, a társegyetemek és főiskolák, tudományos intézetek, ipari, kereskedelmi és társadalmi szervezetek képviselőinek részvételével tanuságot téve amaz elévülhetetlen érdemekről, amelyeket a kir. József-műegyetem tanári kara a magyar mérnökök nevelése, a technikai tudományok, a magyar közgazdaság ápolása és fejlesztése körül szerzett.

Őszinte, általános örömet keltett, a széleskörű tudás és igazi érdem elismerését látták a magyar mérnökök abban a tényben, hogy ez ünnepi díszközgyűlés keretében tiszteletbeli műszaki doktorokká avatták: dr. zágoni *Bodola* Lajos ny. műegy. ny. r. tanárt, *Gállik* István keresk. min. miniszt. tanácsost, *Kandó* Kálmánt, a Ganz és Társa Danubius gép-, vagon- és hajógyár r.-t. vezérigazgatóját, velencei *Hauszmann* Alajos nyug. műegy. ny. r. tanárt és dr. nagyilosvai *Ilosvay* Lajos nyug. államtitkárt, dr. gávai *Gaal* Jenő min. tanácsos, nyug. műegy. ny. r. tanárt pedig a közgazdasági tudományok tiszteletbeli doktorává.

„A nemzeti kultúrának világító fáklyái ők; fényükben a mai nemzedék utánzásra méltó példákat lásson. Milyen magas fokon van, hála Istennek, a magyar kultúra, amikor fokát ilyen súlyos egyéniségek mérik" — mondta üdvözlő beszédében a *Rektor Magnificus* az újonnan avatott doktorokról. Jellemzőbb, találóbb szavakat mi sem mondhatunk a kitüntetettek méltatására.

(Tagtársaink külföldi sikerei.) Örömmel emlékezünk meg ama tagtársainkról, akik az elmult esztendőben munkásságukkal a közeli s a távoli külföld elismerését vívták ki. *Warga* László, *Lechner* Jenő dr. és *Forbáth* Imre dr. tagtársainkat Belgrád város szabályozási tervpályázatán első díjjal tüntették ki, míg *Vojtka* J. József tagtárs tervét a harmadik csoportban díjazták, *Istvánffy* Gyula műegyetemi ny. r. tanárnak „Peronospora" c. munkáját a francia akadémia 1000 frank díjjal jutalmazta.

Bernauer Izidort a bécsi „Verein von Gas- und Wassertechnikern" tiszteletbeli tagjává választotta.

Lechner Jenő dr., valamint *Lechner* Lóránt és *Kautzky* Tivadar tagtársaink pedig a Chikago Tribune ujságpalota tervpályázatán részesültek dícsérő elismerésben.

(Egyleti purifikálás.) A proletárdiktatúra támogatásában részes egyes tagok ügyei még mindig nincsenek lezárva. Azok a körülmények, amelyek e munka befejezését ily sajnálatosan hosszú ideig hátráltatták — az érdekeltek vagy tanúik távolléte, hivatalos fegyelmi eljárások elhúzódása stb. —, több esetben még mindig fennállanak.

Minden reményünk megvan arra, hogy a még hátralékos ügyek őszig le lesznek bonyolítva s ez a súlyos, felelősségteljes munka — esetleges újrafölvételi kérelmektől eltekintve — az Egyletünk előtt álló új korszakba nem fog átnyúlni.

Az elmult év folyamán a Tanács 39 egyleti tagra vonatkozólag hozott határozatot, amivel a purifikálás megindítása óta közölt határozatok száma az újrafölvételi kérelmek folytán hozottakkal együtt 159-re emelkedett.

A mult közgyűlés óta hozott határozatok között az Egyleti Tanács 5 (az eddigiekkel együtt 25) tagtársunk ellen az eddig történt bejelentés alapján megindított eljárást beszüntette, 7 (együtt 31) tagtársunknak a proletárdiktatúra alatt tanusított ténykedését helytelenítette, 1 (6) tagtársunkat tagsági jogaik gyakorlásától egy évre, 2 (9, ehhez 1 újrafölvételi kérelem alapján történt enyhítés, összesen tehát 10) tagtársunkat pedig három évre ténykedésük rosszalása mellett fölfüggesztette, végül az Egylet 16 (61, ebből levonva 1 újrafölvételi enyhítés, marad: 60) tagját kizárásra ítélte. A mult évi rendes közgyűlésünkig rosszalással (7) és helytelenítésen kívül rosszalással is sujtottak száma (3) nem szaporodott. 2 (5) esetben a Tanács a bejelentés dacára sem talált okot eljárás megindítására.

Újrafölvételi kérelmek fölött a Tanács hat esetben döntött. Ezek közül 4 (7) esetben az újrafölvételi kérelem nem tartalmazott figyelembevehető új tényköriményt s a kérelmek elutasíttattak, 1 esetben a Tanács a kizárást a tagsági jogok három éves fölfüggesztésére enyhítette, 1 (2) esetben pedig az expilálás tényét állapította meg.

(A mérnökség érvényesülése a közigazgatásban.) Karunknak a közigazgatásban elfoglalt szerepköre az elmúlt évben nem bővült ugyan, mindenesetre azonban lényegesen nyert jelentőségében az 1923. évi IV. törvénycikk megalkotásával, mely a városi mérnököket az állami mérnökökkel egyenlő címmel felruházva a törvényhatóság vezető tisztviselői közé sorozta be.

Eme karunk egyik számottevő csoportját érintő törvényes intézkedés mellett egyes esetekben mintha tanujelét láthattuk volna annak, hogy oszlóban van az az előítélet, amely a technikustól eleve elvitatni hajlandó a rátermettséget a közigazgatás magasabb tisztségeire. Őszinte örömet váltott ki széles körben *Pompéry* Elemér tiszteleti tagunk s volt egyleti igazgatónk kineveztetése a Szabadalmi Bíróság elnöki székébe, nemkülönben az, hogy a kultuszminisztérium művészeti ügyeinek élére alelnökunk, *Kertész* K. Róbert került. Mindketten olyan állásokat töltenek be, amelyeket eddig technikus nem töltött be.

Emez örvendetes mozzanatok mellett azonban más oldalról sajnálattal kellett tapasztalnunk, hogy a közélet s különösen a közigazgatás sáncait örökségül kapott s elfoglalva tartó jogászságnak ama része, amely a haladás és a jövő nemzedék boldogulása iránt való felelősséget kevésbbé érzi, részben a közérdek hangoztatásával, sőt olykor már az egyéni érdek nyilt beismerésével is, hol nyilt, hol pedig burkolt szívós harcot folytat a mérnökség által hosszú küzdelem után elfoglalt állások visszaszerzése érdekében.

Ez a törekvés nem áll meg az általános és a központi közigazgatás határainál, hanem az üzemekre is kiterjeszti tespesztő munkáját.

Hogy pedig emez eljárás a sokat hangoztatott közérdeket miként szolgálja, annak jellemző példája az államvasút, amelynél a betöltetlen mérnöki állások száma ijesztő mértéket ölt s ugyanakkor száz állásra 1—2 pályázó akad. Nem sokkal kedvezőbb a helyzet a távirda- és a telefon-szolgálatnál sem.

Hogy az ilyen helyzet a mérnöki munkán és eredményein felépült intézeteknél mit jelent s végső eredményében hová vezet, azt a helyzet felidézői meg sem tudják ítélni. S hogy az ország a helyzetet még eddig érzékenyebben nem sínyli, az csakis emez intézetek kötelékében még megmaradt kartársaink önfeláldozó munkásságának köszönhető.

Küszöbön van közigazgatásunk reformja. Legjobbjaink munkásságuk javát áldozzák arra, hogy e kérdés megoldása megnyissa végre a mérnök számára a technikai természetű ügyek központi igazgatásának ama területeit, amelyeken általános technikai képzettség nélkül csakis tapogatódzni lehet. Szorgalmazzuk mindenekelőtt a minősítési kérdés rendezését. Egyletünkben folyamatban van oly adatok gyűjtése és áttekinthető alakban való feldolgozása, amelyek az ország távolabbi érdekét teljes felelősségérzettel szívükön hordó jogászkörök számára is lehetővé teszik, illetve megkönnyítik majd azt, hogy ama megértő jóakaratuknak, amellyel karunk egyes kívánságai iránt viseltetnek, érvényt szerezzenek.

(Városi Mérnökök Országos Kongresszusa.) Az 1923. évi IV. törvénycikk előkészítése a mérnöki karban élénk mozgalmat idézett fel. A városi mérnökök mult évi szeptember hó 9-én székházunkban országos kongresszust tartottak, amelyen a törvényjavaslat előadójának *Krakker* Kálmán nemzetgyűlési képviselőnek, képviselő tagtársainknak és Egyletünk vezetőségének részvételével a mérnökség kívánalmait behatóan tárgyaltuk és a kongresszus határozata alapján a kormányhoz felterjesztést intéztünk. Ez a mozgalom, mint tudjuk, teljes sikerre vezetett. A „Városi Mérnökök Országos Kongresszusának" előkészítő munkáját javarészben Osztályaink teljesítették. Különösen ki kell emelnünk e helyen győri és soproni osztályaink lelkes és kitartó tevékenységét, amellyel minden alkalmat és eszközt megragadtak arra, hogy ez a törvény a városi mérnökök helyzetét a közérdek és a kar szempontjából egyaránt méltóképen és helyesen rendezze. A siker biztosítása körül szerzett érdemeikért más helyen méltatott személyiségek mellett örömmel hajtjuk meg az elismerés zászlaját Osztályaink előtt is.

(A közszállítási szabályzat megváltoztatása.) Egyesületünk a közszállítási szabályzat viszásságaival és a mai viszonyokhoz nem alkalmazkodó rendelkezéseivel állandóan behatóan foglalkozott. E rendelkezések megváltoztatása és módosítása tárgyában ismételten felterjesztéseket intézett a kereskedelemügyi és belügyminiszter urakhoz, különösen kérve, hogy a szabályzat azon pontjai, amelyek irreális vállalkozásokra serkentenek, mint pl. a legolcsóbb ajánlat elfogadása, vagy az emelkedő anyagár és munkabérekből származó különbözetek meg nem térítése stb. — módosíttassanak. E felterjesztések alapján a kereskedelemügyi miniszter úr értesítette az Egyesületet, hogy a közmunkák és közszállítások kiadására vonatkozó szabályok gyökeres revizióját már munkába vette.

Ezzel párhuzamosan az út-, vasút- és hídépítési szakosztályunk mult év november hó 23-án dr. *Gállik* István tagtársunk kiváló tudással és szakértelemmel megszerkesztett előadásában foglalkozott az építkezések vállalatba adásának azon módjaival, amelyeket a háború alatt és a háború után bekövetkezett rendkívüli viszonyok alakítottak ki. Elméleti fejtegetésekkel és tapasztali adatokkal mutatott rá az adott viszonyok között leghelyesebbnek mutatkozó eljárásra. Az előadást vitaesték követték, mígnem a szakosztály f. évi február hó 15-én tartott ülésében határozati javaslatot fogadott el, amelyben előadó a középítések vállalatba adását illetőleg részletesen körülírta mindazon alapelveket, amelyek a mai rendkívüli viszonyok között szem elől nem téveszthetők.

A határozati javaslathoz Egyesületünk nagyválasztmánya f. évi március hó 7-én tartott ülésében hozzájárulván, azt azzal a kéréssel terjesztette fel a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úrhoz, hogy további tárgyalásra az *Országos Középítési Tanácsnak* kiadni, és a Tanács véleményének beérkezte után a közszállítási szabályzat megváltoztatása tárgyában elfoglalandó álláspontja kialakításánál figyelembe venni szíveskedjék.

Megjegyezni kívánjuk, hogy az *Országos Középítési Tanács* dr. *Gállik* István tagtársunk előadásáról annak idején értesülvén, az út- és hídépítési, vasútépítési, közés energia-gazdasági és ipartechnikai bizottságainak multévi november hó 24-ére, hasonló tárgyban, az építési vállalkozókat igazságtalanul terhelő kockázatok megszüntetése tárgyában összehívott együttes ülését annak idején Egyesületünk előbb említett határozatának beérkeztéig elnapolta.

(A budapesti kereskedelmi és ipari kikötő.) Elnökünk nagy koncepciójú vezetése alatt a kikötő munkálatai az elmúlt évben nagy lendülettel indultak meg, s ezzel egy hosszú idő óta húzódó nagyszabású mérnöki alkotás lépett végre a megvalósulás stádiumába.

A soroksári ág felső szakaszát kotrási munkálatokkal bővítik és szabályozzák, a székesfőváros által épített partfal vasúti csatlakozást nyert és több üzembehelyezett darúval az átrakodóforgalom már meg is indult.

A Csepelsziget nagydunai oldalán egy vámmentes és egy petróleum-medence van épülőben. Utóbbi kiemelése már annyira előrehaladt, hogy a hajók már be is járhatnak. Két tekintélyes külföldi cég már meg is indította a medence partjain telepeinek építését. A vámmentes kikötő építkezésére a francia érdekeltséggel a tárgyalások még folyamatban vannak.

A megindult s egyre fejlődő munkálatok a magyar mérnököknek, a magyar iparnak és munkásságnak hivatottak munkaalkalmakat nyujtani.

(Az építészi tevékenység, valamint az építőipar fellendítése.) A lakáskérdés megoldásának kérdését mint eddig, az elmult évben is állandóan napirenden tartottuk. Még 1922. év április 5-én felterjesztést intéztünk a kormányhoz a lakáskérdés és lakásépítés megoldása tárgyában. Bár az akkor kiadott lakásrendelet a felterjesztésünkben foglaltakat nem méltatta kellőképen figyelemre, örömmel állapítottuk meg báró *Petrichevich-Horváth* Emil dr. államtitkárnak a Magánmérnökök Országos Szövetségében tartott előadásából és

nóczy Gyula volt, kinek Árkayhoz hasonlóan igen kemény küzdelmet kellett folytatnia elgondolásáért a legkülönbözőbb ellenzők és befolyások ellen, sőt terve nem is kerülhetett eredeti alakjában kivitelre : kisebb, de nem lényegtelen részletekben, minő az ablakok alakja, módosítani kellett a formákon. A szerkezet, a betón-keretrendszer, nem esett áldozatul s nagyjában a templom építészeti formái is változatlanok maradtak s az új egyházi építészet újabb állomását jelentik.

Festői környezetben, zöldelő lombok szomszédságában, domb tövében épült az új templom. Masszív, fehér tömegek jellemzik. A síma főhomlokzatot elöl három magas ív tagolja, melyek az új építészetből, külföldről s immár hazánkból jól ismert légiesen karcsú pillérekben futnak le a küszöbig. Az oldalhomlokzat síma, széles falát csak az ablakok teszik változatossá, az eredetileg köralakú ablakok konvencionálisabb formát vettek fel, alattuk nyitott árkádsor húzódik. Ez az árkádsor ókeresztényies hangulatot ad a templom külsejének, a korai római bazilikák előcsarnok-íveit idézik emlékezetbe. A hatalmas, négyszögű torony a déli oldalon áll, körülbelül a szentély kezdetének vonalában. Hasonlít Kotsis megoldásához annyiban, hogy a négyzetalapú toronytestre köralapú pillérekkel tagolt emeletet helyez s különbözik tőle abban, hogy ezt a felső lezáródást, kisebb méretben, megduplázza. Kifogásolni csak azt lehet, hogy az alsó hengeralakú építmény egyik tartó pillére beleszalad négyoldalt a toronytest középütt futó csatornájába, ami csak a szecesszionizmus önkényességeinek hatásával magyarázható. A tömegek különben élesen, plasztikusan válnak el egymástól, a templom törzse a maga egyszerűségében is kiváló hatású, talán csak a torony felső lezárása mutat indokolatlanul díszes formákat s szerepe is a kelleténél feltünőbb. A belső tér erősen emlékeztet a városmajori templomra, azzal a különbséggel, hogy dekorálására nem sikerült oly kiváló erőket biztosítani, mint ott. A főoltár mögötti sgrafitto például, mely első pillanatban leköti a belépő figyelmét, művészetileg jelentéktelen alkotás. Az oldalfalakon Pátzay apostolszobrainak rosszul sikerült festett utánzatai láthatók, ferences szenteket ábrázolnak. A dekoráció két legjelentékenyebb darabja kívül, a főhomlokzaton látható, Vilt Tibor Szent Ferenc és Szent Antal domborműve, melyek ritka szobrászi érzékenységről tanuskodnak.

A négy templommal, mely itt említve volt, az új magyar egyházművészet elindult útjára. Talán nem érdektelen megemlíteni, hogy a 2200 hívőt befogadó városmajori templom 125 ezer pengőbe került, a pasarétiúti ferences templom, mely 1800 hívőnek nyujt helyet ájtatoskodásra, körülbelül 200 ezer pengőbe, míg a historizmus késői és hivalgó alkotása, a zsámbéki templomot utánzó Lehel-téri egyház, mely 2000 hívőt fogadhat magába, 900 ezer pengőt emésztett fel. Méltatlan lenne önmagához az új egyházi építészet, de nemcsak önmagához, hanem a vallásos érzéshez, melyet szolgál, ha nem tudna e b b ő l a multból kiemelkedni. És ezen az úton majd több megértés és tisztelet illeti meg, mint amennyiben eddig része volt.

GENTHON ISTVÁN

a sok közül érdemes még megemlíteni a keresztelő-kápolna kovácsolt vasajtaját, melyet Árkay Bertalan tervezett. A „stíltisztaság", a történelmi építészet ez örök ábrándképe, melynek köszönhető, hogy a restaurált román és gotikus templomokból kidobálták a barokk berendezési tárgyakat, itt is valóra vált.

Ezért a stíltisztaságért nagy árat kellett fizetnie a tervező építészeknek s elsősorban a templom példaadóan lelkes plébánosának, lovag Kriegs-Au Emilnek. Kalandorregényekbe illő, hogy mily akadályokat kellett az útból elhárítaniok, mennyi gúnyt, gáncsoskodást kellett elviselniök, a hozzánemértő nagyképűség mennyi fontoskodását kereszténytyi türelemmel végighallgatniok. A templom, rendeltetése szerint, szűntelenül érintkezik a tömeggel, melynek többnyire a túlterhelt díszű vagy érzelmes giccs az ideálja. Érdekes azonban, hogy a gúnyolódók és az akadékoskodók nem a szegényebb néposztály tagjai közül kerültek és kerülnek ki, hanem a módosabbak közül, kiknek ízlését a hazug történetieskedő építészet már elrontotta s kik épp ezért képtelenek elfogulatlanul megállani egy új stílustörekvés alkotása előtt. Hasonló jelenség a képek és szobrok világában is megfigyelhető: nem a műveletlen réteg protestál az új művészet termékei ellen, sőt ha hozzájut, élvezni is tudja, hanem a félig vagy rosszul művelt emberfajta, ki minden új alkotást a XIX. század második felének emlékeihez mér s emiatt nem találja helyét az új világban. Ha nem a legszerencsétlenebb stíluskorszak volna a zsinórmértéke, hanem különböző korok legnagyobb mesterei, talán az új művészettel is hamarább megbarátkoznék, a tanulságok alapján belenyugodva abba, hogy a stílus születik, él és meghal, következésképpen a historizmus sem lehetett örökéletű.

Ugyanabban az évben, 1932-ben, midőn a városmajori templom épült, került tető alá a balatonboglári templom, Kotsis Iván műegyetemi építésztanár alkotása. Méretre természetesen nem mérkőzhetik az előbbivel, de ami említését jogossá teszi, betónvázon alapuló szerkezete s tiszta új formanyelve. A templomot homlokzati torony díszíti; melynek köralapú felső tagja a modern építészet egyik legnagyobb remekének, Östberg stockholmi városházának távoli példáját sejteti. Az oldalhomlokzatokat vékony pillérek tagolják, az ablakoknak csak elenyésző szerepük van. A ragyogó fehér színben pompázó templom teteje lapos. A belső tér egyhajós, a mennyezetet egyszerű gerendázat dekorálja; a fülkeszerűen kivágott szentély, az oltár és a szószék a lehető legegyszerűbb. Ennek ellenére meleg, bensőséges meghittség érezhető formáiban, csak részben a kis méretek miatt. Kotsis temploma mintaképe lehet az építendő vidéki egyházaknak; hangulatos és mégis újszerű sziluettje jól illeszkedik bele a Balaton környékének fénnyel teli atmoszférájába.

Az új templomtípus legfrissebb, időrendben legkésőbbi példája a pasaréti templom, melyet a ferencesrend Kapisztrán Szent János tartományának budai konventje építtetett s a mult évben került felszentelésre. A nagyobb épületkomplexum háromhajós templomot és rendházat foglal magában, karcsú, magas tornya messzire ellátszik és uralkodik a hűvösvölgyi nyaralóvillák felett. Tervezője Rima-

naturalizmus nem fér meg egymással, a valószerűség részletező előadásmódja anyagszerűtlenné teszi, majd elsorvasztja e szép műfajt, mely valóban, a renaissance rövid korszakában rohamosan vesztett jelentőségéből, a barokkban pedig már alig volt szerepe. A XIX. század, mely hosszú álmából felébresztette, nem tudott mit kezdeni vele, rendszerint festményeket vitt át reá s noha a termelés óriási volt, úgyszólván alig van jelentősége. Csak a posztimpresszionizmus idején ismerték fel újból anyagszerű követelményeit, melyek között első helyen áll az, hogy az anyag, mint a mozaik, egymástól elhatárolt részecskéi miatt megköveteli a stilizálást s ellensége a finom átmeneteknek, második helyen, hogy tervezésekor számolni kell a részeket elválasztó ólomkeretekkel, sőt azokat a műbe bele kell komponálni, harmadik helyen, hogy — tekintve fénytközvetítő feladatát — színei sem lehetnek naturalisztikusak: színskáláját erősebbre, tüzesebbre, villódzóbbra kell hangolni, mint amilyenek a természet szürkésbágyadt színei. Sztehlo Lili, az ablakok tervezője, pompásan megállta helyét, pedig nagy feladat nehezedett vállaira. Az apszis belső homorulata például nem egyéb egy óriási, ötrészes ablaknál, melynek közepén az Üdvözítő földöntúlian monumentális trónoló alakja látható. A hosszhajó falait is alakos üvegkompozíciók díszítik, néhány közülük még hiányzik, de rövidesen remélhető, hogy a hívek adakozásából, mint az eddigiek, a hiányzók is testet öltenek. Valamennyi az említett művésznő tervei alapján Johan Hugo, valamint Palka József műhelyében készül s az utolsónak beillesztésével válik majd teljessé a belső tér színhangulata.

A díszítés önmagában is jelentős további elemei közé tartozik az a tizenkét apostolszobor, mely a szentélyt a főhajótól elválasztó két falon (az úgynevezett diadalívet helyettesítő tagon) áll kettesével egymás felett. A lapos szobrok vagy ha úgy tetszik, domborművek (szobrok annyiban, hogy körvonalaiknál végződnek; domborművek, mert a falba simulnak) az új magyar egyházi szobrászat messze legkiválóbb alkotásai. Sztehlo Lili az üvegablakokban a misztikának, az odaadásnak, az áhítatnak hangjait zendítette meg, Pátzay Pál, az apostolszobor alkotója a méltóságteljes, hallgatag, termékeny nyugalomét. Az apostolok attributumaikat tartják kezeikben, típusban, elgondolásban és formában oly egységesek és mégis oly változatosak, hogy nem csoda, ha mint alább említve lesz, hamarosan utánzóra is találtak. Kifestésük szélesen tagolja a formákat, melyeknek következetes és tiszta reliefszerűsége a legnagyobb elismerést érdemli meg.

Az említetteken kívül modern művészetünk ismert reprezentánsai vettek részt a templom dekorálásában. Molnár C. Pál festette az egyik mellékkápolna szárnyasoltárát, valamint a sekrestye Angyali-üdvözlet freskóját, a quattrocento naiv elbeszélő-hangját mai finomságokkal egyeztetve össze. A másik mellékoltár szellemesen archaizáló formáival színezett és égetett agyagból készült és Gádor István művészetét dícséri. Magyaros alakokat szerepeltet Pekáry István a szentély festett sekrestyeajtaján, mely egymás alatti mezőkben Jézus születését, a három királyok vonulását s körmenetre induló falusiakat ábrázol. De a templom legkisebb díszítőeleme is a nagy egységhez igazodik;

ellenhatást. Egyik konzervatívabb ízlésű festő emiatt javasolja azt a groteszk megoldást, hogy „ha a viszonyok fordultával egyszer majd rááldozhatunk félmillió pengőt, akkor hiszem, hogy építészünk erre a csupasz épületmagra nemes anyagból szép homlokzatot s esetleg szép külsőt is tudna tervezni", attól a hibás meggyőződéstől vezérelve, hogy a számára újszerű és ellenszenves a felületekben, nem a tömegekben rejlik. A városmajori templom külsejének puritán egyszerűségét többen pénztelenséggel magyarázzák, tudva vagy tudatlanul a történelmi materializmus elveihez igazodva, elfeledkezve arról, hogy a gazdag Franciaországnak, Belgiumnak vagy Hollandiának, hol hasonló templomok épülnek, miféle oka lenne a takarékoskodásra.

Belül a templom háromhajós, kétoldalt még egy-egy kápolnasorral. Csarnoktemplom, azaz a mellékhajók a főhajóval egy magasságúak. Feltűnik a pillérek anyagszerű karcsúsága, egy-egy pillér mindössze 35 cm széles. A pálcatagokkal és keresztgerendákkal tagolt tetőzet parafával van hő- és aszfaltlemezekkel víz ellen szigetelve. A torony, mely a tervek szerint szabadon, campanile-szerűen fog állani, még nem készült el. A szentély, hasonlóan a győri templomhoz, emeltebb a hajónál, itt másfél méterrel magasabb. Kívül a nagy tömegek eleven játéka okozza esztétikai hatását, belül részben a tiszta és nyugodt formák szervezett rendje, részben az ökonomikus díszítésből folyó szépségei.

A templom nem egyeseknek, hanem sokaknak, tömegeknek épül s a sokaságban az egyszerűbb emberek csoportja nagyobb, mint a módosabbaké. Ebből következik, hogy a hívek nagy része nem rendelkezik megfelelő esztétikai kultúrával s ha módja nyílik a templom szépítésére, oly tárgyakat adományoz, melyeknek művészi értéke rendszerint nincsen. A magyar templomoknak, legyenek régebbiek vagy újak, egyik ebből folyó jellegzetessége a rendszerint mellékoltáron elhelyezett Jézus Szíve-, Madonna- vagy szent-szobor, mely gyárilag készül gipszből s többnyire naturalisztikusan ki van festve. Ez elé a szobor elé zarándokolnak az élet bajaitól, különféle bánatoktól szorongatott ájtatoskodók s a körülöttük elhelyezett apróbb ajándékok, az előttük virító csokrok mutatják, hogy sokaknak kérése meghallgatásra talált. A sok, egymáshoz veszedelmesen hasonlító gipszszobor egyszerűbb hívekben azt a hitet kelti, hogy a templom el sem lehet nélkülük s valóban a legtöbb egyház nem tud kitérni beszerzésük elől vagy legalább is kénytelen ajándékba elfogadni és felállítani hasonló műveket. A városmajori templom, meg óhajtván óvni, stílusegységét a díszítésekben is a veszedelmet úgy kerülte el, hogy hasonló kegyszoborra gyüjtést rendez, de a beszerzés jogát magának tartja fenn. Igy elérhető volt, hogy a berendezési tárgyak harmóniában maradtak az épület stílusával s e harmónia következetes keresztülvitele révén a Városmajor a fővárosban társtalanul áll.

A templom színhatása önmagában igen szerény lenne, mert a falak szürkére fröcsköltek, csak a tetőgerendák válnak el vörös színükkel, — ha nem lennének hatalmas, színes üvegablakai. Az új egyházi építészetben az üvegfestmény visszanyerte azt a jelentőségét, melyet a késő-gótika kilobbanásakor elvesztett. Üvegfestmény és

mot s Clemens Holzmeister bécsi templomát, e két utóbbi a mult év termése.

A magyar egyházi építészet, mielőtt a városmajori templomhoz eljutott, vidéken pihent meg, hogy a nagy küzdelemhez erőt merítsen. 1929-ben épült az új győr-gyárvárosi r. kath. templom, Árkay Aladárnak és fiának, Bertalannak közös alkotása. Árkay Aladár az 1912-ben épült fasori ref. templomon megmutatta, hogy igen sok rokonság fűzi az új szellemhez, sőt előfutárjának tekinthető. A győri templomot azonban még inkább meg kell említeni, bár nem betonból, hanem vörösberényi kemény homokkőből készült, mely érett, vöröses színével megkapóan válik el a környezettől. A templom minden ízében rendeltetési célját szolgálja, a háromhajós, tizenkét méter magas térben ezernégyszáz hívő fér el. Sudár, négyzetes pillérek törnek a magasba, fel a sokféle színben pompázó lapos famennyezetig. A középhajó mellett a mellékhajók keskeny folyosókká szűkülnek, a zavaró eltakarások helyett, mire terük szolgálna, inkább a közlekedés lebonyolítására valók. Tartószerkezetét vasbetongerendák képezik, mutatva, hogy a kő mellett az új anyag is szerepet kapott s szerkezetváza az épület külsején is meglátszik, hangsúlyozva annak értelmes konstrukcióját. A gerendák közötti kitöltő falazat belül téglából áll. A templom padlója előrefelé lejt, hogy az oltárra látás könnyebb legyen s ugyanazt a célt szolgálja a szentély másfélméteres emelése. A belső falak festetlenek, a hatalmas falsíkokat fröcskölt, göröngyös vakolat borítja.

A formák sommás egyszerűsége jóleső összhangban áll a belső tér megkapó színhangulatával. Minden együtt készült és egy célt szolgál, a belső díszítés néhány objektuma alkalmazkodik az épület szelleméhez. Belül a falakon kétoldalt Vilt Tibor archaikus zamatú szobrai láthatók. A hét méter magas oldalablakok, amelyeket Sztehlo Lili tervezett, ezúttal valóban üvegfestmények s nem üvegre átvitt, anyagszerűtlen olajkompozíciók. Győr-gyárváros papja, Brantl Lajos plébános büszke lehet arra, hogy az évek óta stagnáló egyházművészetnek fellendítésére helyet adott.

Győr után Budapest következett, a városmajori templom, mely Rómát és Bécset időrendben megelőzte. A tervező ismét a két Árkay volt. Az a bizonytalanság, mely az anyag használatában Győrben még megnyilvánult, teljesen eltűnt. A városmajori templom sajátos varázsának egyik oka az anyag egységében keresendő, abban, hogy a vasbetón vázrendszert tisztán, egymagában használja. A bejárat szélső ívével megnyitott előcsarnok felett két hatalmas, zömök, toronyszerű tag emelkedik, melyeket egymástól fent behajlóan záródó üvegablak választ el. Két oldalt ez a ritmikus elrendezés alacsonyabb méretekben folytatódik s találkozik a szentély felett emelkedő, hatalmas, négyszögű tömegben. A külső képen a betón fehéresszürke harmóniája uralkodik, ornamentális dísze csak az apszisnak van, némi szerény fonadékok alakjában, különben sehol semmi dísz, a tömegek erőteljes ritmusából alakul ki zord pátosza, komor monumentalitása. A historizáló, túlterhelt díszű templomokkal teleépített fővárosban ez a sajátossága tűnik fel legelőször s ez váltotta ki a legnagyobb

csak előzménynek tekinthető. A széles tagolásra, monumentális ritmusra, óvatosan alkalmazott dekorálásra való törekvés már előbb jelentkezett, jeléül annak, hogy az új szellem kialakult, csak a megfelelő anyagot kereste. Addig is, míg ez anyag használhatóvá nem vált, kőben, téglában, olykor fában fejezte ki magát. A döntő évszám 1925; ekkor építette A. és G. Perret, két francia építész a Raincy-ban álló Notre-Dame templomot, mely az egyházi építészetben a vasbetón-keretrendszer felhasználásának első logikus és anyagszerű példája. A raincy-i templom egyúttal az új építészet egyik remeke is, mutatva, hogy a stílusváltozások megindítása rendszerint egybeesik magasfokú esztétikai kvalitásokkal. Karcsú tornya, melyet pálcatagok és újfajta geometriai díszítések tagolnak, könnyen szökik a magasba. A hatalmas ablakok, melyeket sűrűn borítanak el ezek a dekorációs elemek, úgyszólván feleslegessé teszik a falakat, melyek pillérekké zsugorodnak. A háromhajós belső tér legfőbb jellegzetessége az ablakok óriási voltából folyó szellősségen és világosságon kívül, a mellékhajókat a főhajótól elválasztó két pillérsor szokatlan karcsúsága. A pillérek egészen vékonyak. A régi építészet alkotásaihoz szokott szem méltán akad meg rajtuk. Nem keltik a biztos, szolíd tartóerő érzését, mint a román vagy gotikus katedrálisok másfél-két méter átmérőjű oszlopai, pillérkötegei; ezzel szemben mindenünnen biztosítják az oltárra való rálátást. A valóságban mégis tartják a mennyezetet s hogy ily karcsúak, az arra vall, hogy újfajta, jóval erősebb anyagból készülvén, soványan is elegendő erejűek. Kétségtelen, hogy alig járt volna költségtöbblettel szokott méretekben való alkalmazásuk s akkor azt az illúziót kelthették volna, hogy valóban tartják a tetőt: azt az illúziót, melyre szükségük nincs, mert szerepüknek eleget tesznek. Ily vékony pillérsorok alkalmazása azóta is jellemzi az új típusú templomokat. Alkalmazásuk a világi építészetben is előfordul, de az egyháziakra jellegzetes elsősorban. Az anyag természetének hívebben felelnek meg, mint a megszokottságnak s azért elvárhatják, hogy a szem is lassanként hozzájuk szokjék.

A két Perret útmutatása hamarosan hatékonynak bizonyult. 1927-ben épült Karl Moser műve, a bázeli Szent Antal-templom, mely az újításokat még következetesebben érvényesítette. A tornyot, melynek alaprajza téglalapalakú, kevésbbé tagolta, csak legfelül, apró ablakfűzérekkel. Külsején úgyszólván csak két monumentális oldalkapu jelenti a változatosságot. Belsejében visszatérnek a karcsú pillérsorok, dekorációs rendszere azonban ridegebb, egyszerűbb, mint elődjéé. A következő jelentékeny állomás a kölni evangélikus templom, melyet Otto Bartning, berlini építész tervezett. Legfőbb érdekessége, s ebben különbözik a többitől, hogy keret-rendszere nem betón, hanem acél, az egész templom acélból épült, az acélvázat üveg tölti ki, színes, figurális díszű üvegablak, melynek tüzes változatossága a templom egyetlen díszét jelenti. Ezt követi Jozef Gočár königgrätzi huszita-temploma (1929), az új stílus első középeurópai virága, melynek különösen alaprajzi elrendezése érdekes. A további művek közül meg kell említeni a városmajori templomot (1932), melyről alább szó lesz, a Piacentinitől épített római templo-

ÚJ MAGYAR TEMPLOMOK

BÁRMILY KÜLÖNÖSNEK látszik is, új művészetünk legfrissebb, legkésőbbi hajtása az építészet. A művészet évezredei másra tanítanak, a multban nagy stílusváltozások kezdeményezése rendszerint abból a műfajból indult ki, mely szépművészet és praktikum lévén egyszerre, több gyökérszállal, erősebben és biztosabban kötődött az emberhez, mint társai. A legutóbbi két évtized azonban megfordította a sorrendet. A szobrászat és festészet, igaz hogy zökkenőkkel, de fejlődött, átlábolt a világháború krízisén, megőrizte összefüggéseit a háború előtti kezdeményezésekkel; a mai szobrászatnak Maillollal és társaival, a mai festészetnek a posztimpresszionizmussal világos és letagadhatatlan, szégyelni nem való kapcsolatai vannak. Az új építészet ezzel szemben — értem alatta az új tárgyiasság semmitmondó, sőt hazug terminus technikusával összefoglalt alkotásokat, ugyan miféle kapcsolatban áll a háború előtt vidáman terpeszkedő, nagyzoló történetieskedéssel, mely például Budapest mai városképét kialakította? Öt éve lehet, hogy az első újstílusú házak megjelentek Budapesten, többnyire a villanegyedek lombrengetegébe elbújva, mintha maguk is szégyelnék csupaszságukat. Jelentkezésüket az elszörnyedés moraja kísérte, mely moraj, kissé megtompulva, még ma is hallható. Józanabb és hűvösebb elméket hamarosan gondolkodóba ejtett a praktikum hangsúlyozása: aki a művészet iránt közömbös, két lehetséges megoldás közül bizonyára az olcsóbbat választja, főkép ha az kényelmesebb is s lemond a homlokzati cirádákról, a gipsz-kariatidákról és malter-atlaszokról, főkép ha azok pénzbe kerülnek. A perifériákon, az előkelő és kevésbbé előkelő villanegyedekben gombamódra emelkedtek az új ízlésben fogant házak, többnyire szerény villácskák s bátran állítható, hogy ha valaki ma öt-hatévi távollét után hazaérkezik, aligha ismer rá barangolásainak régi terepeire, a Rózsadombra, Hűvösvölgyre, a Lipótváros dunamenti külső részére.

Azóta legalább is vitathatónak bizonyult, hogy az új stílus, főkép kisebb objektumok építésénél, anyagiakban könnyebbséget biztosít-e, olcsóbb-e, mint a konzervatívabb épületeké; kiderült az is, hogy sok praktikusnak nevezett újítása nehezen állja meg a helyét; így a szívesen alkalmazott légfűtés négy-ötszobás villa esetében felesleges, a túlságosan racionális beosztás az életet szűk keretbe szorítja. Az is kétségtelen, hogy a praktikumnak dogmává való torzítása sok

Magyar Szemle 1935. XXIII. 2.

illeti, a mienkhez többé-kevésbbé hasonló rendszer áll fenn úgyszólván az egész világon. A kérdés tárgyilagos kezelésével, a termelők fegyelmezésével és nevelésével, az érdekelt autonom és hatósági szervek kellő gyakorlatával mindenesetre tűrhető állapotokat lehet teremteni, ha a kötött értékesítést sajátlagos viszonyainknak megfelelően szervezik meg.

De azért nagyvonalú programm nélkül is mind mélyebbre nyúl az állami irányítás nálunk. Ennek igazolására elég felsorolni azokat a mezőgazdasági termékeket, melyeknek a termelése, de mindenesetre forgalma és áralakulása ellenőrzés alatt áll: búza, cukorrépa, dohány, lenmag és -rost, kender, tej, tűzifa, gyapjú, paprika, szesz és burgonya; figyelembe kell továbbá venni, hogy a búza áralakulása többé-kevésbbé kihat a többi gabonafélékre, sőt némileg a takarmánymánymagvakéra is. Igy tehát a növénytermelés területén inkább az irányított öv a szélesebb, mint a szabad gazdálkodásé. Másfelől azonban U. S. A.-val, Angliával, Hollandiával, Németországgal összehasonlítva nálunk a mezőgazdasági termelés viszonylag szabad.

Az irányított gazdálkodás kétségkívül rengeteg nehézséggel jár. Máról holnapra nem hozhat megváltást, de enyhíthet sok bajt és igazságtalanságot, amelyek ellen a tisztán kapitalisztikus versenygazdaság válság idején nem talál orvosszert. Sem az egyik, sem a másik nem eszményi és nem örök. A gazdasági élet feladata, hogy az emberiség magasabb céljaihoz szükséges anyagi eszközöket nyujtsa. Ezzel ellenkezik, ha a gazdasági öncélúság elvére alapított dogmákhoz nem szabad hozzányúlni. Már pedig az irányok jelenlegi birkózásában inkább a liberális oldalon tapasztalható ez a túlzott ortodoxia. Az irányítás hívei helyesen akkor járnak el, ha ezt a hibát elkerülik. A kisebb-nagyobb sikertelenségektől vagy költségektől nem szabad visszariadniok, de éppoly kevéssé magukat elkápráztatniok időleges vagy látszatsikerek által. Nehéz dolog, szinte művészet a szabadságból és a kötöttségből éppen a kellő mértéket eltalálni. De hogy az adagolás a legmagasabb emberi szervezetnek, az államnak joga és hogy a válságból kilábolni csak a középúton lehet, az nem kétséges.

IHRIG KÁROLY

kellemetlenségre vezetett. A közönség, az építtetők mégis ragaszkodtak az új stílushoz, legalább is a magánosok; az „új tárgyiasság" építészete ma már Magyarországon is megnyerte a csatát, megkedveltette magát a fővárossal, elhatolt a vidék rejtettebb pontjaira is, szállodák és hétvégi nyaralóházikók köntösébe öltözött s lassan a gyárépítést is meghódítja. Egyet nem ért el máig, amit elért már Bécsben, Prágában vagy akár a kispolgári és óvatos Grácban: nem jutott be a városok szívébe, Budapest centrumát vágyódó és bánatos szemekkel, messziről nézi, fuori le mura.

De öt-hat év alatti munkájának eredményeivel így is megelégedhetik. Az újtípusú, síma felületű, szokatlan ablakelosztású épületeket a közönség szeme e rövid idő alatt is megszokta. Az elégedetlenkedők javarésze azért haragos, mert érdekelt: többnyire régivágású építész, akiben a viszonyok változtával benneszorult egy-két historizáló építmény terve s az nyugtalanítja szüntelenül. A historizmus levitézlésének jele, hogy ezek a békétlenkedők nem emlegetik már a neorenaissance és neobarokk szépségeit, hanem a magyaros irányt féltik az új stílustól, azt a magyaros irányt, melyet Lechner meg nem értő utánzásával éppen ők járattak le tökéletesen, mint sok példa közül az egyik, a Társadalombiztosító tornyának grandiózus ízléstelensége bizonyítja. A magyaros irány nem azonosítható a jó erkölcsökkel, sem az igaz hazaszeretettel, éppúgy nem, mint az új stílus a bolsevizmussal, hiszen ismeretes tény, hogy egyik legnagyobb felkarolója a fasiszta Olaszország, s a Harmadik Birodalom, mint Hindenburg emlékművének megragadó új terveiből látszik, szintén nem nyúl vissza a történelmi stílusokhoz, ha nagyot akar alkotni. De talán nem is kár, hogy gáncsoskodók akadnak s unos-untalan vitát provokálnak: így tisztulnak az eszmék, az oppozíció így válik erősebbé s a diadal amúgy is csak akkor ér valamit, ha meg kell érte verekedni.

Mindaz, ami eddig említve volt, profán épületekre vonatkozott, legnagyobbrészt villácskákra, aztán házakra, szállodákra, sportházakra és gyárakra. Az egyházi építészet alkotásai idehaza és külföldön egyaránt nehezebben jelentkeztek, néhány évi késéssel követték a profán építményeket. Ennek a késésnek kétféle, igen komoly oka van, az egyik a korszellemben, a másik az építtetőkben keresendő. Az új művészet még mindig erősen kötődik a századvégi szellemi áramlatokhoz, melyek a vallásos érzés megerősödésének egyáltalán nem kedveztek. Már a barokkművészet kilobbanása után, a felvilágosodás szellemi mozgalmának pajzsai mögött előrenyomultak a világi tárgyak és feladatok s vezető szerepüket máig megtartották. A művészet elvilágiasodott s a technikai problémák megoldása jobban érdekelte, mint eszmék átlényegítése a művészet nyelvére. Ez és a kereslet nagyobb volta az egyik oka annak, hogy új stílusú profán épületeink mellett a hasonló ízlésű templomok számszerint elenyészően kevesek. Másik oka az, hogy a templomépítés méretei és költségei miatt nem oly egyszerű feladat, mint a házé vagy nyaralóé, azonkívül rendszerint sok embertől függ, évszázadok híveinek számára készül, tehát kísérletezés tárgya nem lehet. A nagy feladat

meggondolásra int, a közület (legyen az szerzetesrend vagy egyházközség) rendszerint tömegében konzervatív hajlamú, így hát az új templom keserves vívódások között készül el, ha elkészül, nem pedig az utolsó pillanatban bíznak meg új tervek készítésével egy „megbízható" régivágású építészt.

Az európai művészet története templom és ház viszonyát eddig máskép ismerte. Román és gotikus, renaissance és barokk stílus, ami az architektúrát illeti, templomokon formálódott ki s nem profán épületeken. Ha valaki általánosságban beszél pl. a gótikáról, bizonyára előbb lebeg a szeme előtt a Notre-Dame, mint a roueni városháza, idehaza előbb a kassai dóm, mint Vajdahunyad vára. Az elsőbbség a templomoké, a tanulság azokból szűrődött le, a nagy stílusfordulatok róluk és belőlük áradtak szét, szóval minden idők modern művészetének legnagyobb szószólói a templomok voltak. Ez a tény meggondolásra intheti azokat, kik az egyházat féltik az új stílusoktól, az új stílust méltatlannak találják arra, hogy vallásos feladatokon mutassa meg erejét.

Az új templomtípus külföldön sem régi keletű. Nehezen alakult ki, formanyelvét nagyobbrészt a profán építészetből merítette, mint anyagát, a betónt is, mely sok jó tulajdonsága miatt, sok rossz tulajdonsága ellenére, a mai építési törekvések szimbólumává vált. A történeti stílusokhoz, mint említve volt, nincs köze, általában kevés, amit az előzményekből tanult vagy talán nem is oly kevés, csak nehezen látszik meg rajta. A közvetlen elől, a szecesszionizmus, ma a rossz ízlés szégyenpadjára van kötözve. Majdnem mindenki egyetért abban, hogy alig volt ellenszenvesebb fejezete az újabb művészet históriájának, mint a vízililiomok és ábrándos nőalakok, anyagszerűtlenül pompázó dekorációk korszaka. Művészeti stílusok és levitézlett politikai rendszerek megegyeznek abban, hogy minél közelebb állnak időbelileg a jelenhez, annál kellemetlenebb emlékűek s csak később rakódik rájuk megszépítő patina. A szecesszionizmus nagyon közel van hozzánk ahhoz, hogy tessék s ha dekorációs rendszere talán soha nem is fog tetszeni, annyi bizonyos, hogy az építészetben tagadhatatlan érdemei vannak: negative, hogy szakított a történelmi álmodozásokkal; pozitíve, hogy az építészet új anyagok által nyujtott új formanyelvét kipróbálta. Olbrich és Loos éppúgy a szecesszionizmusból indult ki, mint idehaza Lajta vagy Árkay Aladár s ki vonná kétségbe jelentőségüket. A háborút megelőző gazdagság, az abból fakadó túlzott dekorációs divat az oka annak, hogy a szecesszionista épületek merész szerkezeti újításai nem tűntek elő és nem hatottak annyira, mint amennyi jelentőségük volt. A templomépítészet kevesebbet tanult emiatt késői szecesszionista társaitól, mint az új profán építkezéstől, az utóbbinak stílusát vette át, hogy más feladaton alkalmazza.

Noha a művészetben a szellem prioritását nehéz lenne kétségbe vonni, az új templomtípus feltüntét attól az időponttól szokás számítani, midőn egy anyagbeli, technikai újítás jelentkezik alakításaikban. Ez az új anyag a vasbetón; az új templom születése egybeesik a vasbetón keretrendszer használatával s mindaz, ami előbb történt,

Kotsis Iván dr., okl. építész, műszaki doktor, az épülettervezés ny. r. tanára. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1923. március 31-én; nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1926. július 27-én, nyilvános rendes tanárrá 1928. január 3-án. *XI., Kanizsai-utca 5.* Távbeszélő a lakáson: 268—140, a tanszéken: 258—607.

József nádor tájék
1940/41. 9. l.

Dr. Kotsis Iván ny. r. tanár a tanszékéhez beiratkozott IV. éves építész-hallgatókkal 1933. április 6—14-ig tanulmányutat tett Bécsbe, az ottani újabbkori építmények megtekintése végett.

Méhes Zoltán ny. r. tanár a IV. éves mérnök-hallgatókkal 1933. május és június hónapokban a máriabesnyői kolostor és a Szárító-puszta között fekvő területen út- és vasútnyomozó gyakorlatokat tartott. A gyakorlatok tárgyát az utak és vasutak nyomozásánál használatos eljárások ismertetése és a helyszini felvételek alapján megállapított vonal nyomjelzési munkálatainak gyakorlati végrehajtása alkották. — Ezenkívül ugyancsak a IV. éves mérnök-hallgatókkal a szentendrei beton-út építését és a budaörsiúti betonút alapját alkotó rossz altalaj javításának munkálatait tekintette meg.

Dr. Misángyi Vilmos ny. r. tanár vezetése mellett a III. éves gépészmérnök-hallgatók a következő gyárakat tekintették meg: az Ajax Acélművek R. T.-ot, a Weiss Manfréd Acél- és Fémmű R. T.-ot, a Mauthner Testvérek és Társai Börgyára R. T.-ot, a Futura Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi R. T. Gyapjú Osztályát, a Schuller József R. T. Első Magyar Irótoll-, Tollszár- és Indigómásolópapírgyárat, a Drasche Porcellán- és Fayencegyár R. T.-ot, Budapest Székesfőváros Házinyomdáját, a Modiano S. D. Szivarkapapírgyár R. T.-ot, a Hazai Fésüsfonó és Szövőgyár R. T.-ot, a Magyar Pamutipar R. T.-ot, a Selyem- és Gyapjú-

is küzdeni az emberiség magasabb eszméiért, amelyek fajtája, nemzete és hazája szolgálatán át Istenhez vezetik.

Egyetemi Polgárok!

Kedves Fiatal Barátaim!

Most hozzátok szeretnék egypár szót szólni és benneteket az új tanév kezdetekor szeretettel üdvözölni, és különösen szívem melegével köszönteni karunk új polgárait. Székfoglalómban a mérnöki gondolkodás sajátosságát igyekeztem röviden jellemezni. Ti, akik mindnyájan mérnöki pályára készültök, és akiket a Karunkon képviselt mérnöki szakok felé talán tradicionális vonzódás avagy személyes előszeretet vezetett, akiket talán a bányász, kohász vagy erdész pályák ősi misztikismusa hozott ide, az előadottakból láthatjátok, hogy mily nagy, de szép feladat mérnöknek lenni. A mérnök mindig az emberiség érdekeit látja szeme előtt, azt akarja önzetlenül szolgálni. Elismerés, legalábbis annak általánosabb módja nem igen jut neki osztályrészül. Legtöbbször a közönség csak akkor vesz tudomást a mérnökről és akkor sem dicsérő módon, ha

I. FÜGGELÉK.

A m. kir. József-műegyetem nyilvános rendes és címzetes rendkívüli tanárainak bejelentett irodalmi és egyéb szakszerű működése az 1932/33. tanévben.

Dr. Bresztovszkÿ Béla: 1. „Közlemények a m. kir. József-műegyetem műszaki mechanikai laboratóriumából és a vele kapcsolt Kísérleti Állomásból" XI. füzet: I. *Hazai portlandcementvizsgálatok eredményei az 1928—1931. években,* — II. *A „citadur" bauxitcement vizsgálati eredményei az 1928—1931. években,* — III. *Portlandcementek kezdő szilárdságai,* — IV. *Összehasonlító kisérletek bécsi és német normálhomokkal.* — 2. „Közlemények..." stb. XII. füzet. (Anyagvizsgálók Közlönye, 1932. évi 7—8. szám, 23. lap.) *Eljárások a téglaszilárdság meghatározására.* (Anyagvizsgálók Közlönye, 1932. évi 9—10. szám, 37. lap.) — 3. „Közlemények..." stb. XIII. füzet: *A magyar cemet-szabályzat átdolgozásával kapcsolatos kisérletek.* (Anyagvizsgálók Közlönye, 1933. évi 3—4. szám, 50. lap) — 4. Résztvett a Magy. Szabványügyi Intézet részéről tartott fehérmész- és égetett tömör agyagtégla-, valamint a mészhomoktégla-szabványok tárgyalásain. — 5. Javaslatot készített a magyar cement-szabályzat átdolgozására. — 6. Mint főnök vezette a műszaki mechanikai laboratóriumához kapcsolt Kísérleti Állomást és folytatta a kő- és útbeton-anyagok szívósságának és kopásának vizsgálatát.

Dr. Heller Farkas: 1. Die Zukunft der Eingliederung Ungarns in die Weltwirtschaft. (Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 37. (1933) 79—112. p.) 2. Vámpolitika és árszínvonal. (Közgazdasági Szemle, 1933. 76. köt. 1—2. sz. 19. p.) 3. Fogyasztás és gazdasági válság. (Közgazdasági Szemle, 1933. 76. köt. 4—5. sz. 326—31. p.) 4. A Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, 138. köt. 603—606. old. Friedrich Zweig: „Die vier Systeme der Nationalökonomie" és 139. köt. 438—442. old. Bosenick: „Wirtschaftswissenschaft" című könyvének bírálata.

Dr. Ilosvay Lajos: 1. *Valóság és álom.* Elnöki megnyitó beszéd a Kir. Magy. Természettudományi Társulat XCIII. közgyűlésén, 1933. márc. 22-én. (Megjelent a Természettudományi Közlöny 977—978. füzetében.

1933. április 15-én.) — 2. *Id. Szily Kálmán emlékezete.* Felolvasta a M. T. Akadémia 1933. május 21-én tartott ünnepélyes közülésén. (Megjelenik a M. T. Akadémia „Elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek" című kiadványában.)

Dr. Kotsis Iván: A Budapesti Szabad Egyetemen 10 előadást tartott a „Modern építészetről." — 1933. március 9-én Bécsben az Osztrák Mérnök- és Építészegyesület meghívására előadást tartott a magyarországi újabb építőművészeti törekvésekről. — 1933. július 5-én előadást tartott a magyar rádióban „A mai kor építőművészete" címen.

Dr. Laky Dezső: 1. A törvénytelen gyermekek Budapesten. Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti dr. Illyefalvi I. Lajos.) 62. kötet, 4. szám. Kiadja: Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala. Budapest, 308. l. — 2. Népesedéspolitika. Magyar Szemle Kincsestára, 65. köt. Budapest, 1933. 80. lap. — 3. Az egyetemek túlnépessége. (A Felsőoktatásügyi Egyesület 1933. január hó 22-i közgyűlésén tartott előadás. A Felsőoktatásügyi Egyesület Közleményei, 1933. évi 3. sz. 18. lap.)

Dr. Mihailich Győző: 1. Essais comparatifs avec poutres à section T avec armatures en acier siliceux et réduction des sections des armatures contre le cisaillement. A párizsi hídkongresszus iratai (Kongressbuch). — 2. Összehasonlító kísérletek folytvas- és acélbetétes portlandcementtel és bauxitcementtel készült T-keresztmetszetű gerendákkal. A Magyar Anyagvizsgáló Egyesületben tartott előadás.

Dr. Misángyi Vilmos: *a.* a Felső Oktatási Egyesület Közleményeit szerkesztette; *b.* a Magyar Országos Szabványosító Bizottság osztályelnökségével járó szakszerű működést és *c.* a Magyar Királyi Kúriánál szabadalmi ülnöki működést fejtett ki; *d.* mint az Árelemző Bizottság tagja szakvéleményeket adott; *e.* szakvéleményeket adott hatóságok és magánosok részére.

Oltay Károly: 1. *Dr. Dolezal Eduard életrajza.* (Der Lebenslauf von Dr. E. Dolezal.) Megjelent a Magyar Fotogrammetriai Társaság 1933. évi Évkönyvében. — 2. *Les travaux de l' Institut géodésique de Hongrie depuis 1930 jusqu' à la fin de 1932.* Rapport présenté à la cinquième Assemblée générale de l'Union géodésique et géophysique internationale réunie à Lisbonne en 1933. — 3. Normálteodolit katonai és polgári célokra. Magyar Katonai Szemle, III. évfolyam (1933.) 11. szám. — 4. Kisebb cikkek napilapokban a *tagositások* és a *városmérések* propagálására. — 5. Szerkesztette a *„Geodéziai Közlöny"* című tudományos szak-folyóiratot, amely évente mintegy 14 ív terjedelemben jelenik meg.

Dr. Pattantyús Á. Géza: 1. Hidrogépek üzemtana és szerkezettana III. rész. Turbinaszivattyúk szerkesztése. (Kőnyomatos jegyzet 65 oldal, 34 ábra.) — 2. *Bánki Donát: „Dugattyús szivattyúk és kompresszorok" című félbenmaradt könyvének befejezése és sajtó alá rendezése.* — 3. *Wirkungsweise und Berechnung der Windkessel an Kolbenpumpen.* (Kőnyomatos kézirat.) — 4. *Hogyan tanuljunk a Műegyetemen?* (Technika 1932.)

Józsefnüegy 1933/34.

ség van. Ők igazolhatják legjobban e sorok igazát, mert ezek az új erők az ő szolgálatukat, az ő hitüket, az ő szellemüket vannak hivatva erősíteni.

Mert ki ne ismerné már ezt az új typust, kinek nem volt még dolga a jövendő magyar élet korszerű műszaki tisztviselőjével, aki nem számkivetésnek és nem igának tekinti egyelőre szerény kis íróasztalát, hanem aki mosolyogva fogad és minden mozdulatából a *szolgálat* szelleme árad. Azé a szolgálaté, amelyet talán a cserkésztáborból, talán a lövészárokból, de mindenesetre az új idők méhéből hozott már magával. Aki a dolgodat nem személye elleni inzultusnak tekinti; a látogatásod célját, az ügyedet nem szükséges rossznak, amit lehetőleg el kell fektetni, hogy ne legyen több baja vele; az idődet nem haszontalan jószágnak, amellyel packázhat, hanem a maga idejével együtt a köztulajdon egy értékes részének, amelyre vigyázni kell, amelyet nem szabad elkótyavetyélni, amely — *„nekünk dolgozik!"*

Ez a tipus, az új magyar tisztviselő építész hál' Istennek már nem ritka. Már ott látod őket a városházán, a minisztériumok alsó fokozataiban, mindenütt találkozni már velük (mert a sereg feltartóztathatatlan!). Ez a typus becsvággyal tekinti a maga munkakörét. Felfedezte annak különleges jelentőségét és szépségeit is.

Az ország műszaki szolgálata kettős: egyik fele a gyakorlat, másik fele az igazgatás, és ők tudják, hogy mindkettő *egyformán* fontos, hogy egyik sem lehet a másik nélkül, hogy egyik a másik tökéletességét tételezi fel és követeli meg. Ez az új typus nem idegen területen akar kontár lenni, hanem a maga területén keresi az eredményt és a sikert. De ez teljesen érthető is. Hiszen a tennivaló átláthatatlanul sok! Kérdem, vajon mire van pillanatnyilag nagyobb szükségünk: az olcsó családiház typusa hiányzik-e jobban, vagy egy bölcs és gyakorlatias építésügyi szabályzat? Vajon szép épületekben van-e nagyobb hiány, vagy jó építésügyi, építőipari törvényekben? Tervező építészekre van-e inkább szükség, vagy jó tisztviselőkre, akik életrevaló rendeletekkel, előrelátó adópolitikával, bátor árszabályozással s tervszerű közmunkapolitikával nyúlnak belé a modern élet irányításába? *Ezekre* van szükség és ezekre van most *égetőbb* szükség. Nem középületekre hirdetnék pályázatokat, nem a mindennapi élet felvetette harmadrendű részletkérdésekre pazarolnám sokak találé-

Kotsis Iván dr
építész

megjegyzések

Márai Sándor *cikket írt az egyik napilapban a modern építészetről, amelyben elmondta egészen szubjektiv véleményét a modern házról. Nem akarunk a kiváló íróval vitába szállni, mert az a benyomásunk, hogy cikkét át nem gondolt elfogultságok hatása alatt írta. Ezt a benyomásunkat igazolja az alábbi idézet is, amit „Egy polgár vallomásai" c., a Nyugatban megjelent visszaemlékezéséből vettünk:*

„A századvégi ízlés nemekei voltak e bútorok, mahagoni és gyöngyház szellemes keverékei, karosszékek, dór és ioni oszlopok ornamentikájával megfogalmazott széklábak, s általában *minden bútordarab gondosan iparkodott leplezni rendeltetését*, a szék látnivalóan nem arra a célra szolgált, hogy ráüljenek, hanem éppen csak, hogy legyen. Ez volt a szalon, s meg kell vallanom, ez a mi szalonunk ízléses tartózkodásban, tompított „stílusában" még istenes volt a többi polgári szalonhoz képest, amilyeneket gyermekkoromban a szomszédok és ismerősök lakásaiban láttam. Ezek a századvégi „modern" bútorok, melyeknek rajzát és mintáját nagyapám műhelyében, mint a többi magyar műhelyben, bécsi minták után másolták minden esztendőben, két nemzedék ízlését mérgezték meg. A *„táblabiró világ"* biedermeieréből, e szelíd, humánus és jóízlésű formákból átmenet nélkül nőtt elő az *a palisander és plüss-szörnyűség*, ami a századvégi polgári bútor volt. Az *„ó-német-ebédlő"* igazán célszerű és ízléses bútordarabokból állott össze, ha összehasonlítjuk azokkal a fortuna-szelencés cirádákkal ékített „büffékkel", préselt szőlőfürtökkel feldíszített bőrszékekkel, tükörajtós hálószoba-szekrényekkel, vörös plüssből összefércelt karosszékekkel, amilyeneket a századforduló körül kezdtek gyártani szerte a hazában. S mind e lélektelen, szemponttalan szörnyűségekhez képzeljük hozzá az elmaradhatatlan *dísztárgyakat*, a pálmákat a sarokban, a párnákat minden díványon és a láb alatt s a karosszékben, a kefetartót a falon, melynek gobelinje vadászjelenetet ábrázolt, az ezüst-szarvast az íróasztalon, mely aggancsának ágabogában tollszárakat tartott, a bronz bagoly-tintatartót, az emberi kéz mintájára formált márvány levélnyomókat, a színes gyöngy-függönyöket, a szivargyűrűből szellemesen és festőien összeállított és üveg alá préselt kályhaellenzőket, a piszkafákat, melyeknek nikkel-nyele zergepatát ábrázolt, a porcellán-gólyákat, melyek szárnyaik között zöld évelőnövényeket őriztek, az ezüstözött öntöttvas-gémeket, melyek csőrükben névjegyet tartottak, s a sok plüsst, filcet, függőanyagot, amellyel beborítottak ablakot, falat és bútort, hogy hiba ne essen, *ha meg lehet valahol őrizni egy porszemet, vagy el lehet sikkasztani egy tűhegynyi napsugarat...* ez volt együtt a *„juste milieu"*, magyarul az *„enteriőr"*, a keret, melyben

egy polgári nemzedék élt és nevelkedett. A mi lakásunkban talán megszűrte valamennyire ezt az áradást apám jóízlése, — de a korszak nagy terrorja elől mi sem menekültünk sértetlen ép bőrrel, s egy-két bronz daru, vagy bőr-keretbe foglalt hímzéses falidísz, mely a „szarvasok etetését" ábrázolta, akadt a szalonban, meg az „uri-szobában". A viktoriánusi idők *kispolgári ízléstelenségének középeurópai értelmezése volt ez az „új lakásművészet"* — s ahogy laktak, úgy öltözködtek, olvastak, „társalogtak". A közelmult korok tiszta, szép formáit nemes bútorait a „felvilágosult liberális polgárság" ócska kacatnak tartotta, nagyanyák lomtárba való hagyatékának. Igaz, ekkortájt a világ hatalmasai is ezt az „ízlést" diktálták. Vilmos császár, vagy VII. Edvárd belső, meghitt szobáinak berendezése miben sem különbözött egy berlini bőrorvos várószobáinak bútorzatától. A korfui „Achilleion" császár-szobájának íróasztala előtt forgatható zongora-székra bőrnyerget szereltetett fel a magas vendég s azon foglalt helyet, mikor dolgozott. Lehet-e csodálni, ha ugyanakkor egy magyar vidéki város egyik polgári lakásának előszobájában a kefetartó hímzése vadászjeleneteket ábrázolt?"

Van-e modern építész, aki ennél tökéletesebben tudna ítéletet mondani a századvégi ízléstelen lakásról?

A napi sajtó *közönyét az építőmunka kérdéseivel szemben megindulásunk óta ostromoljuk. Be kell látni a sajtónak, hogy az építőmunka mégis csak jelentős kulturtényező. Hangsúlyozzuk: kultúrtényező, mert voltak lapok, amelyek üzletet csináltak belőle. Örömmel látjuk, hogy a „Magyarság" építészeti rovatát szakember vette át. Az eddigi, nagyobbrészt üzletszerű közleményeket máris komoly cikkek váltották fel, melyek a magyar lakás problémáit dolgozzák fel. Dr. Kotsis Iván alapos cikkei nyomán kitűnik, hogy a napi sajtóra mily fontos feladatok várnak az építészettel kapcsolatban. Mennyire nem elszigetelt szakkérdés pld. a lakás, a családi ház kérdése. Az a napilap, amelyik az építőmunkát nem úgy kezeli, mint egy szakmabeli társaságnak a privát ügyét, hanem meglátja sok és jelentős közérdekű vonatkozását is: komoly nemzetnevelő és kultúrafejlesztő munkát végez. Magyarországon sok jelentéktelen dolognak van jelentékeny közönsége, de az építészetnek, ennek az ország millióit legközelebbről érintő kultúrtényezőnek nincs. És ez nem csak a szakköröknek, hanem a napisajtónak is a bűne. Hogyan van az, hogy Budapest szerencsétlen szobrainak, a bősz oroszlánokat szeriában gyártó szobrász-iparnak hatalmas sajtója van, de a fővárost alkotó, utcaképet évszázadokra meghatározó, az egész behemot életet hordozó építészetnek csak egy-egy eldugott sarok jut? Azt megírja a sajtó, hogy kik építkeznek, de hogy h o g y a n, arról már hallgat. Igy aztán megértjük, ha kiváló pénzügyminiszterünk egy-két mondattal ráteszi a hurkot az alkotásra törő építőmunka nyakára. De vannak már biztató jelenségek is. Pld. a „M a g y a r o r s z á g" új szerkesztője Zilahy Lajos a legnagyobb megértéssel kész az építészet kérdéseinek helyet adni, mert az ő véleménye szerint is elhanyagolt kultúrtényező az építőmunka. A folyóiratok közül a „M a g y a r S z e m l e" már méltó helyre emelte az építőmunka kérdéseit. Ugyszólván az egyetlen lap, amely nívós és rendszeres cikkekkel emeli ki az építészetet mostoha sorsából. Sajnos a „P e s t i N a p l ó" zöld melléklete nem kielégítő s építész köreinkben általános az a felfogás, hogy itt is alaposabb és szakszerűbb munkára volna szükség. Az építőmunkát nem lehet a „technika" fogalomkörébe szorítani. Nemzeti jelentősége sokkal nagyobb, semhogy notesz-jegyzetekkel és néhány bezsúfolt ad hoc cikkel el lehetne intézni. Nem akarjuk evvel a Pesti Napló jóakaratát kétségbevonni, de nem nyughatunk addig, amíg egy olyan világlap, mint a Pesti Napló is, méltó helyet nem ad az építőmunka ügyének. Szerény véleményünk szerint legalább is a „Bridge"-el egyenlő elbánásban kellene részesíteni. A szerkesztőségek indokolt szempontja természetesen a közönség érdeklődésének a mértéke. Nos, állítjuk, hogy lebecsülik a közönség építőmunka iránti érdeklődését. A város, az utca, a ház, a lakás, és a bútor ne érdekelné az embereket? Hiszen az élet lényeges elemei ezek. Nem is beszélve nemzetgazdasági, kulturális, szociális, sőt mi több, pszichológiai és sok egyéb jelentőségéről. A mezőgazdaság, a sport, a szinház, az irodalom miért kiváltságosabb az építőmunkánál, ami amellett, hogy nagyon is a l k o t ó munka, f e l t é t e l e minden életlehetőségnek. Az ekevas mögött rejlő világot látják, de a malteros kanál, egyszerű, semmitmondó malteros kanál marad. A kérdések és feladatok tömege hever a szerkesztőségek közönye előtt. Örömmel látjuk, hogy itt is, ott is felmarkolnak valamit ebből a kérdéstömegből. Mi azonban a r e n d s z e r e s és t e r v s z e r ű m u n k á t sürgetjük.*

1. Rázkódtatásokkal ható terhelést csak a födémszerkezet számításánál kell 1.5-del szorozni, míg a falak és pillérek számításánál nem.

2. Keritések szilárdsági számításánál a szélnyomás 2 m magasságig 40 kg (m^2, ezen felül 4 m magasságig 60 kg) m^2-nek veendő.

3. A szilárdsági próbákkal igazolt betontörőszilárdság 1.6 része az 1:8 karcsusági arányu falra vonatkozik. Az 1:12 karcsusági arányunál a megengedhető feszültség a törőszilárdság 1/9 része legyen.

4. Vasbeton bordáslemez nyomott övében a beszámitható lemezszélesség a már megadott mérethatárokon kivül még a nyilás 1/3-ánál se legyen nagyobb.

5. Az épületek belsejében levő vasbetonszerkezetekben a beton vastagsága a vasbetétekben legalább 1 cm legyen.

6. A vasbetonhoz használandó beton szilárdságának megállapitására kivételesen sürgős esetekben az egyhetes próba is elégséges; ebben az egyhetes korában a beton szilárdsága legalább 90 kg/cm^2 legyen.

7. A vasbetonszerkezetek betonjához megkivánt legkisebb 300 kg/m^3 cementtartalom 1 m^3 kész betonra vonatkozik.

8. A portlandcementtel javitott mészhabarcs ugy készitendő, hogy 1 m^3 mészhabarcshoz legalább 90 kg portlandcement veendő.

Ezeket a módositásokat és kiegészitéseket a belügyminiszter ur 1926 julius 17-én 51.237/926. IV. sz. a. tudomásul vette és életbeléptetésükhöz hozzájárult.

Budapest, 1926 május 29.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa:
Dr. Czabalay Kálmán s. k.,
elnökhelyettes.

KRÓNIKA

Kinevezés. A kormányzó a m. kir. kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére Ney Ákos mérnök, a Duna-Száva-Adria vasúttársaság igazgatóhelyettese, volt m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőnek az állami szolgálatból történt kiválása alkalmából a közszolgálat terén szerzett érdemei elismeréseül a miniszteri tanácsosi címet adományozta.

Temetés. Székesfehérvárott július 10-én temették el nagy részvét mellett Bernstein Győző okl. mérnököt. A sírnál az elhunytat kartársai nevében Strasser Miksa MOSz főtitkár búcsúztatta el.

Eldőlt épitészeti pályázat. A békéscsabai Lorántffy Zsuzsanna-gimnázium felépitésére Békéscsaba város tervpályázatot irt ki, melyet ma bontottak fel. Az első díjat, húszmillió koronát, Beke Ferenc és Vecsey Sándor, a második díjat, tízmilló koronát, Medgyaszay István, öt-ötmillió koronás díjat pedig Orth Ambrus és Böhm Lajos épitészek pályázata nyerte el.

Szigetváron új adóhivatal épül. A pénzügyminisztérium Szigetváron új adóhivatali épületet emeltet, a tervek elkészitésével Tóth Imre okl. épitészt, a „Községfejlesztés" főmunkatársát bizta meg.

Blaha Lujza emléke. Az Országos Blaha Lujza-emlékbizottság több lapban megjelent hirekkel szemben közli, hogy a Blaha Lujza síremlékére kiirt pályázat határidejét a pályázó művészek kérelmére október 1-éig meghosszabbitotta. A pályaműveket eddig az időpontig kell beküldeni a Műcsarnok titkári hivatalába. A birálóbizottság ezután három héten belül fog dönteni és a pályaművek csak azután kerülnek kiadásra.

A „Regnum Marianum" Egyházközség templomának épitkezése. Mint legutóbbi számunkban megirtuk, a Székesfőváros Középitési Bizottsága a Regnum Marianum Városligetben épitendő templomának terveit részleteiben letárgyalandó egy épitészi albizottságot küldött ki.

Eme albizottság f. év június hó 30-án tartott ülésében a tervező épitész, dr. Kotsis Iván műegyetemi professzor részletes tájékoztatása, valamint a tervek és gipszmodell áttanulmányozása alapján a tervezetet lényegtelen módositásokkal úgy épitőművészi, mint városépitési szempontból egyaránt kiváló megoldást egyhangúlag elfogadta. A tervek beszerzése végett az Egyházközség annakidején szükebbkörű tervpályázatot hirdetett; a pályázaton dr. Kotsis tanárnak első díjat nyert monumentális olaszos-román stilusú terve úgyszólván változtatás nélkül fog kivitelre kerülni. A tervet elmult évfolyamunkban melléklet gyanánt közöltük. Eszerint a templom egy nagy, egységes hatású központos térből fog állani, középen kupolával, négy oldalt egy-egy karral; az énekkar és orgona a szentély mögött foglalnak helyet, míg a bejáró feletti karzat a közönség részére fog szolgálni. A 30 méter szélességű és sugárutszerű Damjanich-utca tengelyében az utca képét hatalmas torony zárja le, amelyet alul olasz módra háromíves loggia övez körül. Az épitmény egész területe alatt tervezett alagsorban szocialis és jóléti helyiségek foglaltatnak, közöttük egy előadóterem, amely a csatlakozó helyiségekkel egyesitve, kibővithető és nagyobb gyülekezet egyidejű befogadására alkalmas. A külső kiépitése tisztán kőből fog készülni, a belseje pedig teljes egészében korai középkori hangulatban kifestetni. A munkálatok öt évre terveztettek; az idei évben az alapozások és az alagsor fog elkészülni.

Az Ácsmesterek Szövetségének közgyülése. Az Ácsmesterek Szövetsége ezévi közgyülését július 4-én tartotta meg Horváth József elnöklete alatt. A közgyülés az évi jelentést és a zárószámadásokat tudomásul vette és úgy a működés, mint a számadások tekintetében a végrehajtó-bizottságnak a felmentvényt megadta. Ezután a tisztikart választotta meg a következőkben: Elnök: Horváth József. Alelnök: Sramó Lajos. Pénztáros: Marton László. Ellenőr: Friedrich Jakab. Végrehajtó-bizottsági rendes tagok: Hegedüs Ferenc, Helmrich János, Kecse Nagy Sándor, Kiss József (Kispest), Ertl József, Manga János, Nándor Pál, Pach János, Sramó Lajos, Szalay Sándor, Tőke György, Trautmann Róbert, Vladár Pál, Wellisch Mór, dr. Wellisch Tibor. Póttagok: Erős János, Szabó József (bpesti), Kurtán Gyula, Aschenbrenner János, Németh Ferenc, Preisinger Ferenc.

Beiratkozás a Műegyetemre. 1926/27. tanévre szóló beiratkozásért az új hallgatóknak folyamodniok kell. A folyamodványok aszerint, hogy mily fakultásra kiván a folyamodó felvétetni, a mérnöki, az épitészi, a gépészmérnöki, a vegyészmérnöki, vagy a közgazdasági osztály dékáni hivatalához címezve augusztus hóban nyujtandók be. A folyamodványhoz csatolni kell: születési anyakönyvi kivonatot, a gimnáziumi, vagy reáliskolai érettségi bizonyitványt (a közgazdasági osztályba beiratkozónak a főiskolai végzettségről szólót), a szülők vagyoni helyzetéről szóló hatósági bizonyitványt, nemkülönben bizonyitványt a folyamodó erkölcsi megbizhatóságáról, amelyet az az iskola állit ki, amelynek tanulója a folyamodó a mult tanévben volt. A vegyészmérnöki osztályba csak néhány hallgató nyerhet felvételt. A beiratkozások előreláthatólag szeptember 10—15-ike között fognak megtörténni.

Irodaáthelyezés. Wihart Ferenc építőmester irodáját VII., Columbus-utca 5/b sz. alá helyezte át. Telefon: József 50—97.

Az embervédelmi kiállítás óriási anyagában szinte eltűnik az a pár építészeti rajz és gipszmodell, melyet a székesfőváros néhány közintézménye és a vidéki városok állítottak ki. Ha meggondoljuk azt, hogy összes embervédelmi intézményeink keretét az épületek adják, úgy rengeteg mennyiségű tervrajznak kellene itt lennie, szinte talán már túllőne a célon, mert egy nagy építészeti kiállítássá válnék. Pedig ez nagyon fontos volna reánk építészekre nézve. Megismernénk a mult kezdetleges stádiumban lévő épületeit és berendezéseit pl. a kórházak, aggintézetek, árvaházak, gyermekmenhelyek, egészségügyi múzeumokat, az egészségügyi, szociális és tudományos intézmények terveit és beosztásait, összehasonlíthatnánk a külföld hasonló intézményeivel és így igen értékes tapasztalatokat szerezhetnénk. Mert végre is egy kórház jósága a tervező-építész tudásától függ, ezt pedig ilyen kiállítás keretében lehet finomítani. Valamiképpen az építészek felhívása az embervédelmi kiállításon nem volt kellőkép előkészítve. Nem tudta senki, hogy tulajdonképpen mi akart ez lenni. Hiszen hogy egyebet ne mondjunk, egyik építészkollégánk pl. az új lóversenytér épületeit mutatta be az embervédelem jelszava alatt. Pedig mily rengeteg ilyen pompás épületterv áll rendelkezésünkre és most, mikor látjuk, miről van szó, felhívjuk a figyelmet arra, nem volna-e célszerű egy állandó kiállítás keretében egy építészeti termet összehozni, ahol a legmodernebb tervek alaprajzai bemutatásra kerülnének, hiszen ez a fontos, nem pedig egy külső fotografia, amint itt most látjuk. Mindenesetre hisszük, hogy az embervédelmi kiállítás nagyszerű kezdete újabb hasonló ideák megvalósítására fog vezetni.

Kiállították az új városi bérházak tervpályázatait. A Török- és Zsigmond-utca sarkára építendő fővárosi bérház terveit kiállították a papnöveldeutcai iskola tornatermében. Ezt követőleg két hétre ugyancsak a papnöveldeutcai iskola tornatermében lesznek kiállítva a Fehérvári-út és Hengermalom-utca sarkára épülő városi bérház tervei is.

HIVATALOS RÉSZ

Faárak:

Faragott fa (6 m-ig) 750.000 K, 6 m-en felül folyóméterenként 20—25.000 K-val drágább. — **Építőanyag** zolos alapon 860—900.000 K. — **Rövidárú** 700.000 K. — Fürészelt gerenda 900.000 K. — **Asztalos árú** keskeny 1,000.000, széles 1,200.000 K. — **Gyalult deszka** I. o. 1,250.000, II. o. 1,100.000 K.

Cementárúk árai: Cementlap: 25×25 nagys., egyszínű szürke m²-ként 45.000, egyszínű színes 50.000 K. 20×20 nagyságban: egyszínű szürke m²-ként 60.000, egyszínű színes 70.000, háromszínű díszes 80.000 K. — **Márványmozaiklap** 20×20 nagyságban: egyszínű szürke m²-ként 100.000, egyszínű színes 105.000, kétszínű 110.000, háromszínű 130.000, díszesebb 140.000 K. Cementcső folyóméterenként átmérő cm-ként 2000—2200 K. A fenti árakból 10—25% engedményt adnak.

77.390/1926—IV. M. kir. kereskedelemügyi Miniszter.

TERVPÁLYÁZAT.

Építő Ipar—Építő Művészet t. Szerkesztőségének,
Budapest.
Horthy Miklós-út 19.

Van szerencsém t. Címet értesíteni, hogy a Nemzetek Szövetségének főtitkára felhívta figyelmemet a **Nemzetek Szövetségének Genfben építendő új palotájának** tervpályázatára, amely f. é. julius hó 25-én kerül kihirdetésre.

A pályázat programmját tartalmazó kiadmányból 30 ingyen példány fog a magyar külügyminisztérium rendelkezésére bocsáttatni, de ezenkívül 20 sveici frank költség megküldése ellenében posta útján bárki megszerezheti azt a genfi főtitkárságtól.

A 9 tagu, hírneves építeszekből összeállított nemzetközi jury-nek 165.000 sveici frank áll rendelkezésére a legjobb tervek díjazására. Az építési költségekre 13,000.000 sveici frank van előirányozva, s a tervezendő épület költségei ezen összeget nem haladhatják túl.

Budapest, 1926. évi julius hó 5-én.

A miniszter rendeletéből:
Noszlopy Kálmán
miniszteri o. tanácsos.

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETMÉNY.

1. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium ezennel nyilvános és egységáras versenytárgyalást hirdet a Tihany fürdőtelepen építendő M. kir. biológiai intézet főépületének föld-, kőműves-, elhelyező-, szigetelő-, vas-, vasbeton-, ács-, tetőfedő- és rabitzmunkálataira.

2. A versenytárgyaláson csak oly magyar honos állampolgárok vehetnek részt, akik a törvény által előírt képesítéssel és iparigazolvánnyal rendelkeznek.

3. Az ajánlati űrlapok és a részletes vállalati feltételek f. é. július 26-tól (huszonhatodikától) kezdve dr. Kotsis Iván műegyetemi tanár, tervező-építésztől (Budapest, I., József műegyetem I. em. 46. sz.) hétköznapokon déli 12—1 órák között 200.000 (kettőszázezer) korona befizetése ellenében átvehetők. Ugyanitt megtekinthetők a részletes tervezetek is, melyekből kívánatra vállalkozók sokszorosított példányt készíttethetnek.

4. Az ajánlatok aláírva és szabályszerüen felbélyegezve **„Ajánlat a Tihanyi m. kir. biológiai intézet főépületének föld-, kőműves- stb. munkálataira"** felirású és pecséttel lezárt boritékban **f. é. augusztus 9-én (kilencedikén) déli 12 óráig** a M. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium segédhivatali főigazgatójánál nyujtandók be. Csak azok az ajánlatok vétetnek figyelembe, amelyek eme időpontig fent nevezett ügyosztályba ténylegesen beérkeztek, még az esetben is, ha azok postai úton érkeznének. Elkésve érkezett, vagy szabálytalanul kitöltött ajánlatok, épúgy pótajánlatok nem vétetnek figyelembe.

Az ajánlatok f. é. augusztus hó 11-én (tizenegyedikén) déli 12 órakor fognak a vallás- és közoktatásügyi minisztérium XII. (műszaki) ügyosztályában nyilvánosan felbontatni, amelynél ajánlattevők avagy igazolt képviselőik jelen lehetnek.

5. Bánatpénz fejében az ajánlati összeg 2 (kettő) százaléka készpénz, ovadékképes értékpapir vagy takarékbetétkönyv alakjában bármely m. kir. állampénztárnál letétbe helyezendő. A letéti nyugta ajánlathoz csatolandó. Bánatpénz nélkül benyujtott ajánlatok nem vétetek figyelembe.

6. Vállalkozó ajánlatot tehet a jelen felhivásban foglalt összes munkanemekre, akár külön-külön azok bármelyikére.

7. Építtető fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül összegszerűségre való tekintet nélkül szabadon választhasson, avagy az árlejtés eredményének teljes figyelmen kívül hagyása mellett a munkálatok biztosítása tekintetében más módon intézkedjék.

8. Vállalkozók az ajánlatukkal azok benyujtása után 3 (három) hétig maradnak kötelezettségben.

Kotsis Iván

XLVI. ÉVFOLYAM 41–42. SZÁM 1922. DECEMBER 1.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, a Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Nemzeti Szövetsége, a Magyar országi Építési Anyagkereskedők Szövetsége, Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottság, a Városi Mérnökök Országos Szövetségének hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: EGY ÉVRE 600 K. EGY SZÁM 25 K. PÓSTACSEKKSZÁM: 49197.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., Horthy-Miklós-út 15 c V/38 TELEFON: JÓZSEF 132–95.

A Műegyetemi Segélyegylet ünnepélyes díszközgyűlése.

Magasztos szép ünnepség keretében ülte meg 60 éves fennállásának évfordulóját a Műegyetemi Segélyegylet november 8-án délelőtt a Műegyetem dísztermében, közéletünk nagyjai és technikus vezérférfiaink és a műegyetemi ifjúság jelenlétében. Megjelent Magyarország *kormányzója* is, akit *Zelovich* Kornél Rector Magnificus fogadott. Ott volt Ő királyi Fensége *József* kir. herceg, *Auguszta* főhercegnő, *József Ferenc* kir. herceg kiséretükkel, dr. gróf *Klébelsberg* Kunó vallás- és közoktatásügyi, és dr. *Bud* János közélelmezési m. kir. miniszterek, *Mészáros* János dr. érseki helytartó, *Hauszmann* Alajos, *Tolnay* Kornél, *Lázár* Lajos MÁV. igazgató, *Sztrokay* István vezérigazgató, *Rohringer* Sándor, *Kertész* K. Róbert, *Gopcsa* László dr., *Tóth* Lajos, *Petrovich* Elek, *Jász* Dezső, *Karácsonyi* János miniszteri tanácsosok, *Gerenday* Dezső műsz. főtanácsos, *Rimanóczy* ezredes, az összes egyetemi tanárok, *Báthory* István, *Fleischl* Róbert, *dr. Fábián* Gáspár, *Lechner* Lóránt építészek stb.

A nemzeti Hiszekegy eléneklése után *Zelovich* Kornél Rector Magnificus tartott magasszárnyulásu ünnepi beszédet, gyönyörü hasonlatokkal fejezvén ki a műegyetemi ifjuság munkásságát a multban és jelenben. Meleg szavakkal üdvözölte a Műegyetem ez ünnepén megjelent kiválóságokat. Majd *Vér* Tibor a Műegyetemi Segélyegylet ezidei elnöke tartott lelkes beszédet, feltárván a Segélyegylet multját és jelenét, rámutatván annak nagy napjaira, mikor a hármas ideán: Isten, Haza, Király volt jelszava és a züllés napjaira, a vörös rémuralomra, amikor a piros-fehér-zöld blokká alakult Segélyegyletet szétkergették. A nagyhatásu beszéd után *Taresay* Pál volt elnök olvasta fel a Segélyegylet krónikáját, az 1862. nov. 8-iki megalakulása óta. A régi mérnökség nevében *Sztrókay* István vezérigazgató mondott megható üdvözlő beszédet, sok kedves epizódot említve fel a multból és a fiatal mérnököket a Haza és a tudomány szeretetére buzdította. Megható volt a jubileumi emlékplakettek kiosztása a védnökök és tiszteletbeli elnökök között, mely után a Szózatot énekelte az énekkar.

A nyilvános ünnepség után a Műegyetem ifjusága a *kormányzó* jelenlétében, a nyugatmagyarországi harcokban elesett két hősi halottnak, *Vámossy* Tibornak és *Losonczy* Antalnak, valamint *Littke* Jenőnek emléktábláit leplezte le. Este az Országos Kaszinó külön termében meleg hangú társas vacsorára gyűltek össze az ifjak és öregek.

Levél a Szerkesztőhöz!

Kedves Barátom!

Örömmel olvastam az „Építő Ipar“ legutolsó számában megjelent cikkedet az „Építészeti díjazásról“, mert hiszen ez ép ugy érdekel bennünket mérnököket is, mert az már mégis csak hallatlan, ami a díjszabás megállapítása körül ma történik, hiszen ezen díjszabást alapul véve mi békében a legnagyobb uzsorások voltunk, mert ha az a mérnök vagy építész csak 40 kg. buzát érdemel meg — a legujabban felemelt díjszabás értelmében — a legnagyobb foku uzsora volt az, hogy békében 5 q buzát mert számítani egy napra, ha pedig a békebeli díjszabás volt a helyes, mivel érdemelte ki a mérnöki és építészi kar ezt a lealázást, mert csak annak lehet tekinteni ezt a mostani díjszabást.

Én magam részéről csak úgy tudom megmagyarázni a dolgot, hogy azok az urak, akik ezt a díszabást megállapítják *valamennyien tisztviselő kartársak*, kiknek a rendes fizetés mellett jól esik ennyi mellékes jövedelem is, azonban megfeledkeznek arról a *magánmérnökről*, akinek tisztán ebből a jövedelemből kell magát fentartani, sőt abból kellene magának nyugdíjalapot létesítenie.

Igazán már kiváncsian várom, történik-e ezen a téren hamarosan valami gyökeres változás, annak érde-

Kérjük az előfizetések sürgős beküldését.

kében arra kérlek légy szives a dolgot Tőled telhetőleg állandóan felszinen tartani, mert már direkt nevetség tárgyai vagyunk.

Van-e kilátás arra, hogy a most megalkotandó „Mérnöki rendtartás“ kereteben történik ez irányban valami?

Mint itteni állandó bírósági szakértő igen közelről érdekel a dolog, mert azt Te is igen jól fogod tudni, mennyit kell e szakértőnek állandóan harcolni a bíróval a szakértői díj miatt, most pedig ott tartunk már jóformán, *hogy a bíró többet állapit meg, mint amennyit a díjszabás előír*, nemde komikus?

Eziránvu tevékenykedésedhez minél előbbi teljes sikert kivánva, maradtam szivélyes üdvözlettel

igaz barátod

Papp János, okl. mérnök.

(Szivesen közlünk minden e tárgyhoz szóló észrevételt, mert ez a most vajudó díjszabás-megállapítás kialakulásához vezet, mely égető érdekünk. *Szerk.*)

Az állami lakásakció anyag- és munkáskérdéséhez.

II. A munkabér stabilizációja felé való törekvés.

Irta: **K. Császár Ferenc.**

d) Függetlenités a politikai izű szakszervezetektől a bizalmi rendszer kiküszöbölésével.

e) Akkord munka révén a kereső képesség fokozása.

A sztrájk, boykot, munkazárlat stb. kiküszöbölésére, vagyis a produktiv munkanyugalom biztosítására a békéltető-bizottságok elégtelennek bizonyultak, mert a munkás szakszervezetek a megállapodásokat nem állták, a munkaadók tömörülése pedig hézagos volt. A közösen megállapitott bérrel szemben nyomban ujabb mozgalom és békétlenség támadt.

Tény azonban, hogy míg az anyag és élelem aranyparitáson van (tégla, vas, cement, liszt, zsir stb.) vagyis cre. 500-szorosan drágult, addig a munkabér csak 100—200-szoros. Igy az állandó bérszabályozási folyamatnál mint helyes volt az anyagnál az árlefaragási törekvés: úgy itt a munkáskéznél békét s megnyugvást akkor remélhetünk, ha némileg eléje megyünk a munkás-existencia biztosításának.

A kérdést fontosnak látom, s bár a kérdés kinő az épitő ipar szükebb kereteiből, mégis a részleges megoldás a feladat sürgössége folytán szerény nézetem szerint ad hoc tárgyalásra szorit, jóllehet a baj igen mélygyökerü s okai szerteágazók, minek következtében a javasolt orvosszerek is tapogatódzások, és szélesebb látkörü megvilágításokat igényelnek:

1. A tömegnyugalom és munkásgondolkozás irányitásának céltudatos vezetése.

2. A munkáskicsábitás büntetése, utlevél megnehezitése, a határátlépési vizsgálatoknak ezirányú kiter-

se,
ro-
yis
ör-
tő-

szinnyomatu terv is található. A legtöbb terv tarvpályázatokon díjazott mü. A szép kiállitásu mü csak kevés példányban jelent meg. Amig a készlet tart megrendelhető kiadóhivatalunkban.

ipari munkás a megbizhatóbbak közé lesz számitható.

4. A munkanélküliek kényszer foglalkoztatása a bármily cimen nyujtott segély ellenében. A koldulások felülvizsgálása. Rokkantak foglalkoztatása enyhébb munkára (u. n. őrzés. küldönc, átvétel, szortirozás stb.)

5. Tanoncpótlás sürgős kinevelése az ipartestületek útján, önkéntes, intelligensebb elemek időszakos bevonása, (pl. felsőépitő ipariskola, főiskolai épitészhallgalók szünidei, vagy időntúli foglalkoztatásának propagátása, mi azonkívül didaktikai s praktikus előnyöket rejt magában.)

6. Szükség esetén katonai, vagy polgárl formatiók bevonása.

7. Lényegesebb, de legnehezebb a szakmunkások biztosítása az államilag támogatott épitkezéseknél. Ez talán elérhető volna azáltal, hogy minden állami ellenőrzés alatt létesülő épületen — de nem műhelyben, gyárakban — dolgozó munkás illetve iparos a munkabérének egy részét pl. 30—40%-át természetbeni ellátásban kapja, annak ellenében, ha nem politizál, hanem dolgozik, s véleménye szabad a szakszervezeti oktroj alól. Ennek kivitelét úgy is elképzelhetem, hogy a teljes összegü fizetéshez utalványt kapnának az állami támogatású épületen dolgozó iparosok és munkások, melyeken a köztisztviselői beszerzési helyeken állami önköltségen, tehát a piaci árnál jutányosabban mégis állami ráfizetés nélkül jutnának bizonyos előnyökhöz.

Az épitési anyag- és munkabér stabilizációját a fentiek volnának hivatva szolgálni. Nagyobb épitési akció stabilizációs intézkedések nélkül el sem képzelhető, minek egyik alapfeltétele a valuta valamelyes stabilizálása is. Viszont a nagyobbarányú épitési mozgalom már önmagában stabilizáló hatású, ha a folytatólagosság biztos érzetét a tömeghangulatban kiválteni képes. Árfelhajtó tendenciája mellett munkásvonzó hatása is van, s igy egy sikeres állami épitési akció már magában is képes a kivándorolt iparosok egy részének visszacsalogatására, de hogy épen e folyamat megindulhasson, ahhoz szükséges a fentiekhez hasonló inicativa. Természetes, hogy mindezen stabilizálási s önkonomiai törekvések nem merítik ki az összes lehetőségeket. A valutáris ingadozások, a kül- és belpolitikai viszonyok döntőleg befolyásolják mindezeknek hatásfokáf, sőt a legsulyosabb esetben teljesen meg is béníthatják a sikert. Ezen lehetőség legfeljebb csak sietteti a cselekvést, s azt parancsolja, hogy a relativ nyugalom perceit gyors cselekvésekre és alkotásokra használjuk fel.

SZAKIRODALOM

Tervezetek. Készitette dr. *Kotsis* Iván épitész, műegyetemi m. tanár 1912—22. Kiadta Németh József technikai könyvvállalata. Ára 1200+10%, dr. *Kotsis* Ivánnak 10 esztendei épitőművészeti tevékenységét kapjuk összegyüjtve jelen diszes albumszerű 800 oldalas krétapapiron nagy izléssel kiállitott könyvben, melynek minden egyes tervrajza a kiváló mester tehetségét és finom izlését dicséri. Dr. *Kotsis* Iván a műegyetemen a tervezői tanszék vezetője ez évtől kezdve. Eme szebbnél szebb terveket tartalmazó gyüjteménye is mutatja, hogy az épitőművészeti tervezés jó kezekbe került a műegyetemen. A műben néhány igen sikerült

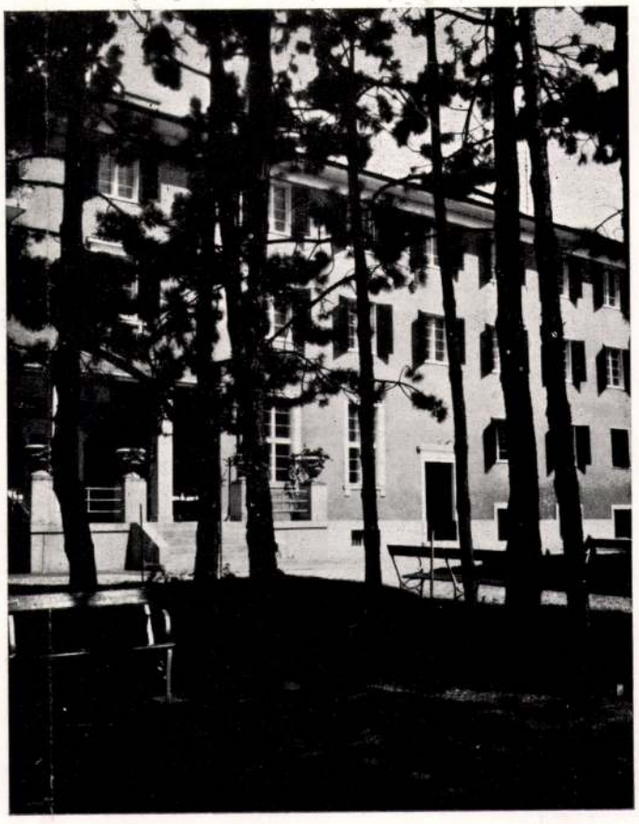

Kotsis Iván: Üdülőház Balatonfüreden
Erholungsheim
Maison de santé
Hospital

Kotsis Iván: Orvosképző intézet Budapesten
Ärztliches Internat
Pavillon d'internistes
Medical educating establishment

Tér és Forma
1930-9-27.

Kotsis Iván: Üdülőház Balatonfüreden — Erholungsheim — Maison de santé — Hospital

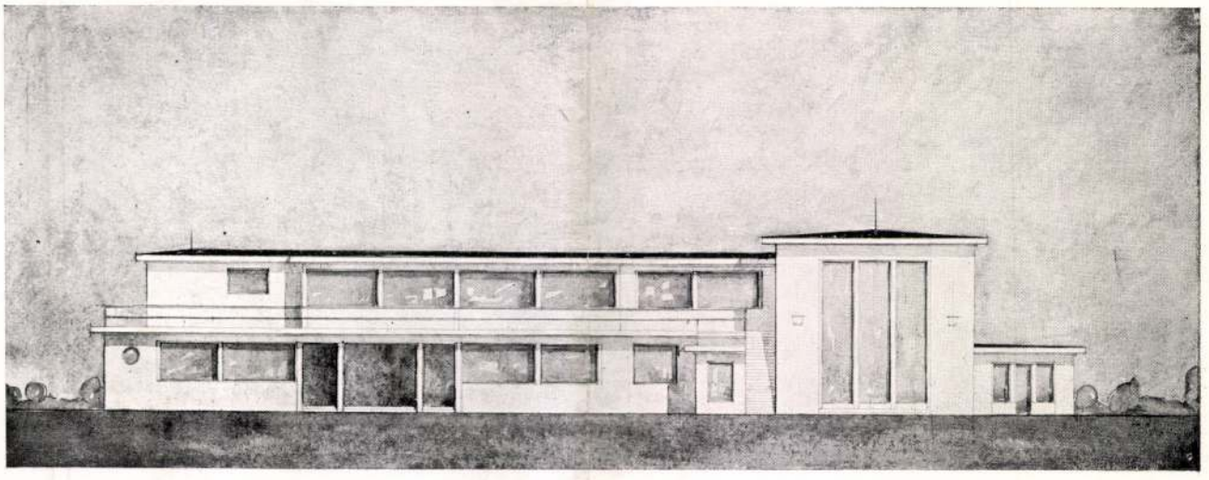

Dr. Bierbauer Virgil: Sportklubház terve — Entwurf zu einem Sportklub — Plan d'une maison de Sport — Sport-club project

KOTSIS Iván épitész

Pályázati müve

PRAKFALVI Endre: Magna domina Hungarorum : A Regnum Marianum plébániatemplom építéstörténete és pusztulása. = Pavilon, 4. (1990) 62 - 69.p Ill.

Kotsis Iván

K

Műcs cód.

A műcsarnok tárlatán az épitészi művekből igen jelentős kollekció van együtt, közöttük pompás mesterművek. Igy az épitészeti nagydijat méltán nyerte meg *Kotsis* Iván dr. kitünő perspektivája a zalaegerszegi róm. kath. templomról, mely valóban ugy architekturájában, mint előadásában szenzációs hatásu. *Kotsis* dr. egész kollekcióval van képviselve a tárlaton, mindegyik rajza mintául szolgálhat, hogy hogyan kell épitészeti rajzot ábrázolni. Kiemelkedik a tárlaton dr. *Lux* Kálmán hatalmas vizfestménye, mely jeles szerzőnek lillafüredi uj hoteljét mutatja be virtuóz előadásban. *Láczay* Fritz Oszkár gipszmodellben mutatja be pompás aradi templomának harangtornyát, mig *Szendе* Andor tervei rendkivül ügyes rajzkészségről tesznek tanuságot. *Miakics* Károly villaterveit és *Kosch* Jenő meleghangulatu temető épületterveit kell még kiemelnünk. Az épitész-festők között *Macloldy* József kitünő akvarelljei, *Nádler* Róbert tájképei és *Sennyey* József rajzai keltenek feltünést, valamint a kiváló épitész-szobrászművésznek *Bory* Jenőnek gyönyörü szoborművei.

Épitő Ipar – Épitő Művészet 1926. 108. l.

Pósta Béla dr.. III. 55, 56, 57.

FRECSKA JÁNOS:
A KŐBÁNYAI EVANG. TEMPLOM

ÉPÍTETTE: GRATZ ANTAL ÉS FIA
BERENDEZTE: ÖZV. KLEKNER LÁSZLÓNÉ

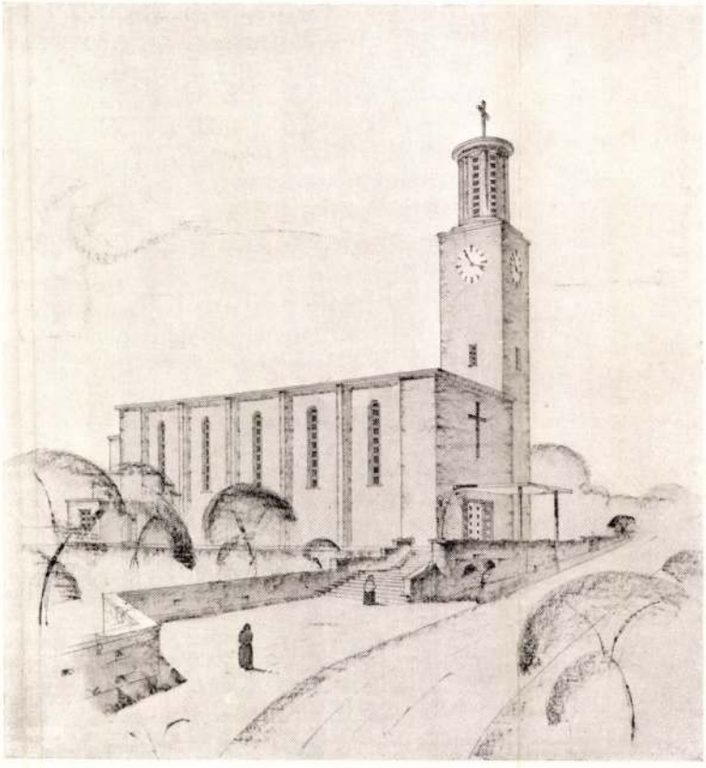

DR. KOTSIS IVÁN:
A BOGLÁRI VASS JÓZSEF-EMLÉKTEMPLOM
TÁVLATI KÉP
ALUL A BELSŐ TÁVLAT ÉS ALAPRAJZ

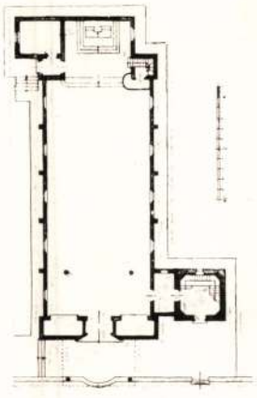

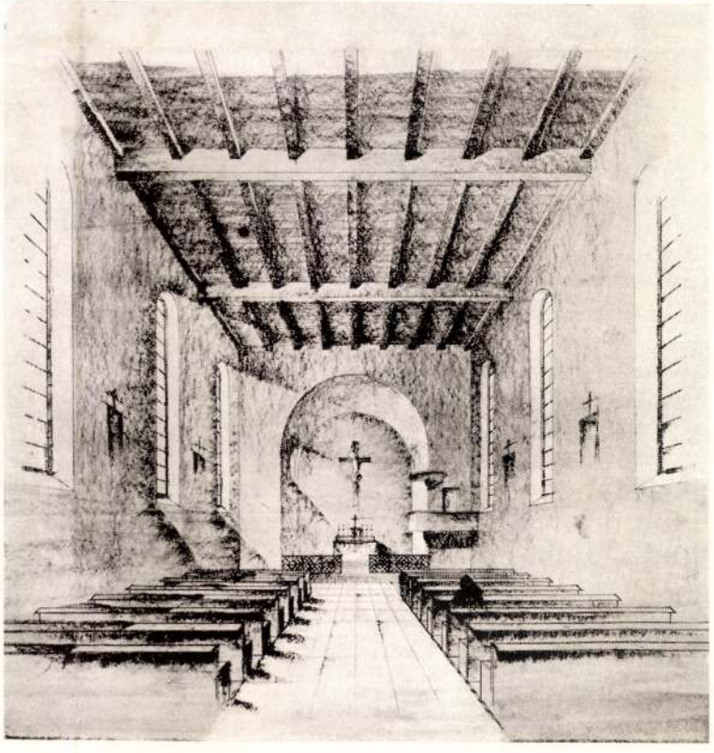

Magyar Építőművészet
1931. 7-9. sz.

Jenő, Szabolcs Ferenc és Zacháry László építészekből álló bíráló bizottság Medgyaszay István elnöklése mellett elbírálta. Az eredményt a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet szakosztályi ülésén jelentették be: 48 terv érkezett be, melyek közül Czilli Jenő, Deli és Faragó, Gotthárd Zsigmond, Padányi Gulyás Jenő, Králik László, Krempe József és Ligeti Pál építészek tervei, mint a viszonylag legmegfelelőbbek a Nemzeti Szalón „Balatoni Kiállítás"-án sikerrel szerepeltek. Jelenleg a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben egy hétig ki vannak állítva. A Balatoni Szövetség a fenti terveket a balatonfüredi üdülőház termében a nyári idény alatt kifüggeszti, a tervező építészeket pedig tagjainak és az érdeklődő építtető közönség figyelmébe ajánlja. Ha fenti kezdeményezésnek a balatoni nyaralók építésében megfelelő eredménye mutatkozik, értesülésünk szerint a Balatoni Szövetség újabb és szélesebbkörű tervezésre szándékozik az építészeket felhívni.

A főváros tervpályázatot ír ki az új Szeretetotthon építésére. A főváros tanácsa legutóbb foglalkozott a Maglódi-úton építendő 1600 személyes Szeretetház ügyével és elhatározta, hogy kiírja a tervpályázatot. A pályadíjakra 26.000 pengőt irányoztak elő.

Mérnökegyleti előadás. Május hó 7-én délután fél 7 órakor a mű- és középítési szakosztályok együttes ülése. Tárgyak: 1. Elnöki megnyító. 2. Vámos Ferenc előadása: „A háború előtti évek építőművészetének tanulságai" a magyar lélek tükrében. 3. Folyó ügyek, indítványok.

Az Építőmesterek Ipartestületének új vezetősége. A Budapesti Építőmesterek Ipartestületének 43. évi rendes közgyűlésén az amerikai útján lévő Alpár Ignác távollétében Bloch Leó alelnök elnökölt. A rendes közgyűlési tárgyak elintézése után a közgyűlés egyhangú felkiáltással az 1928—1931. évekre a következőket választotta meg az előljáróság tagjaiul. Rendes tagoknak: Apor József, Báthory István, Benkő Béla, Havel Imre, Hubert Richárd, Pásztor Béla, Pintér Oszkár, Pucher István; póttagoknak: Bánszky Mihály, Piazza Győző, Medgyaszay Gyula, Radó Sándor, Kapuszta Gusztáv, Rück Lajos, Lukács Béla, Nagy Lajos, Gábriel Ferenc, Lukovitzky Emil, Bolgár Arnold, Czillér Antal; számvizsgálóknak az 1928—29. évekre: Berey Lajos, Kappéter Béla, Németh László.

Forster Gyula báró felolvasása a műemlékek védelméről. A Magyar Tudományos Akadémiának Berzeviczy Albert elnöklete alatt tartott ülésében Forster Gyula báró igazgató és tiszteleti tag nagyszabású előadásban ismeretette a Magyar Tudományos Akadémia Munkásságát a hazai műemlékek védelme, illetőleg helyreállítása körül. Előadásában vázolta a régi emlékek megóvása végett az ókorban, a középkor folyamán, majd különösen a XIX. században tett intézkedéseket és azután tüzetesen tárgyalta a Magyar Tudományos Akadémiának a hazai műemlékek fentartása és helyreállítása érdekében az utolsó hetven év alatt kifejtett munkásságát. Különösen értékelte Henszelmann Imrének, az Akadémia néhai kitűnő tagjának érdemeit, majd ismertette az Akadémia Archeologiai Bizottságának megalakítását (1858-ban) és a Műemlékek Országos Bizottságának felállítását és tevékenységét. Behatóan foglalkozott az Akadémia archeologiai bizottságának nagyérdemű tevékenységével, amelyben egyebek közt Pulszky Ferenc, Ipolyi Arnold, Rómer Flóris, Hampel József és mások vettek részt, majd tárgyalták a hazai műemlékek helyreállításának nehézségeit. Méltatta Schulcz Ferencnek a vajdahunyadi vár, Steindl Imrének a kassai székesegyház, Schulek Frigyesnek a budavári koronázótemplom és többeknek a pannonhalmi templom restaurálása körül szerzett érdemeit. Az előadást, amelyen nagyszámú előkelő közönség volt jelen, az akadémiai centennáris értekezések között és a nagy centenáriumi kiadványokban fogják közzétenni.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet közgyűlése. A „Magyar Mérnök- és Építész-Egylet" Buday Béla elnöklete alatt LXXX. rendes évi közgyűlését április hó 14-én és 15-én tartotta meg székházának dísztermében mintegy kétszáz egyleti tag jelenlétében. Az egylet érdemes főtisztviselői: Majorossy Gyula főtitkár, Méhes Zoltán igazgató és dr. Lósy-Schmidt Ede könyvtáros, — kiknek vállán nyugszik ennek a nagy alakulatnak minden terhe, — akik hatalmas pillérei a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek, tették meg jelentéseiket. A jövő évi pályázatokat hirdette ki ezek után a főtitkár, mely szerint az építészeti nagy pályázat egy fedett versenyuszodának a megtervezése, míg Kossuth közgazdasági pályakérdés tárgyköre a modern útépítés anyagainak kémiai technológiája lesz. A megejtett választások eredményét jelentette be ezek után a választási elnök, mely szerint beadatott 165 szavazat. Elnökké választatott egyhangúlag: Orphanides János gépészmérnök, a Schlick-Nicholson stb. gyárak vezérigazgatója. Egyleti alelnökök lettek. Jármy Tamás (vidéki) és Forster Gyula. Egyleti tanácstagokká megválasztattak szavazattöbbséggel: Dorner Gyula, Hoepfner Guidó, Pischinger Gyula és Chatel Vilmos. Rendes választmányi tagokká ugyancsak szótöbbséggel megválasztattak: Czakó Adolf, Dalmady Ödön, Foerk Ernő, Jablonszky Ferenc, Jakabffy Zoltán, Just Ferenc, Kappéter Géza, Kelemen Móric, Koiss Géza, Lechner Lóránd, dr. Misángyi Vilmos, Salamin Márton, Sármesey Endre, Stefániai Richárd és dr. Vuk Mihály. Póttagokká lettek: Dorner Zoltán, Elischer Pál, P. Gulyás Jenő, Hieronimy Pál, Hoepfner Pál, Hugonnay Kálmán, gróf Jármay Zoltán, Lipthay Gyula és Pfisterer Lajos. A múlt évi pályázatok eredményeit hirdették ki ezek után, melyek szerint: A Hollán-pályadíjat megnyerték: Marschalko Béla és Barna János társszerzők és dr. Varga József és dr. Erdélyi Sándor ugyancsak társszerzők. Az ez évi pályadíj két részre lett osztva. Fábián-jutalomban részesült Villen Pál okl. vegyészmérnök, mint a legszebb eredménnyel végzett műegyetemi hallgató. A Kossuth közgazdasági pályadíjat ez évben nem adták ki, de dícséretben részesült az „1935" jeligéjű pályamű, a beérkezett hat pályamű közül. Szerzője Haász Dezső gépészmérnök, a Hangya szövetkezet mérnöke. (Pályakérdés volt a közutakról és a közúti szállításokról.) Az építészeti nagy pályázatnál szintén csak az ezüst érmet adhatták ki. (Pályaudvari felvételi épület terve.) Pályadíjnyertes: Pretsch János építész. A pályadíjakat az elnök lendületes szavakkal adta át a közgyűlés színe előtt a nyerteseknek, kiket további érdemes működésre buzdított.

Új építőmesterek. Az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottság a következőknek adott ki építőmesteri képesítő bizonyítványt: ifj. Csapó Sándor szül. 1898 június 22. Kecskeméten, 25/1928. sz. a., lakik: Kecskemét, Szarvas u. 2. — Ungár József szül. 1892 április 9-én Budapesten, 41/1928. sz. a., lakik: Budapest, VI., Szent László út 95. — Egyed Lajos szül. 1901 december 16-án Kolozsvárott, 32/1928. sz. a., lakik: Torda, dr. Isun Katin 93. — Bodor László szül. 1901 október 27-én Budapesten, 26/1928. sz. a., lakik: V., Lipót körut 16. — Pink Béla okl. m. szül. 1897 december 20-án Budapesten, 37/1928. sz. a., lakik: Budapest, X.,

A munkások foglalkoztatására nézve Ipartestületünk nyilvántartási adataiból összeállított táblázat a következő képet nyujtja:

	1922.	1923.	1924.	1925.	1926.	1927.
Az építőmestereknél		é	v	b	e	n
a szakmunkások évi létszáma — — —	119,320	191,813	202,055	111,499	145,863	249,774
a szakmunkások átlagos létszáma — — —	2338	3836	4040	2236	2805	4,803
2 szakmunkásra 5 napszámost számítva az átlagos munkáslétszám — — — — —	8360	13,447	14,140	7826	9814	16,810
Az építőmunkások összlétszáma: (a kőművesmestereknél és iparosoknál alkalmazott munkások számát az építőmestereknél dolgozók egyötödrészét számítva)	10,000	16,136	17,580	9390	11,795	20,170

Az anyagellátás. Megnyugvással kell megállapítanunk, hogy az építkezések nagy fellendülése mellett az anyagellátás terén nem mutatkoztak zavarok, aminek az adja magyarázatát, hogy téglagyáraink igen nagy kapacitásra vannak berendezve. A téglagyártás adatait figyelembevéve a Közönséges Tömörfaltéglákat Árusító rt. az 1927. évben 152 millió téglát adott el, ami az 1926. évi 86 és félmillió téglához viszonyítva 76 százalékos emelkedésnek felel meg. Tényleg azonban több téglát használt fel az építőipar, mert a vidékről felhozott nagyobb mennyiségű téglát is figyelembe kell venni, amit azonban nem áll módunkban számszerűleg kimutatni.

Amilyen nagy volt a fellendülés a munkálkodásra nézve, sajnos olyan kedvezőtlen volt az eredmény a kereseti lehetőséget illetőleg. A hosszantartó munkanélküliség következtében elszegényedett iparosság között késhegyig menő verseny keletkezett, amely mellett különösen az újonnan önállósult iparosok olyan ajánlatokat adtak, amelyekkel még az önköltséget sem lehetett fedezni, annál kevésbé kereshette meg az iparos a szerény polgári hasznot. Az árak lerombolását nagy mértékben segítette elő a közmunkák kiadási rendszere. A legutóbbi években ugyanis a hatóságok a középítési munkákat a legolcsóbb ajánlati rendszer alapján adták ki, amely az iparosokat lehetetlenül alacsony árak benyujtására késztette, csakhogy munkához jussanak. Nagyban hozzájárult az árak lerombolásához a fővárosi pénzintézeti építkezések ügye is, amelynek nyilvánosságra hozatalával a köztudatba rendkívül alacsony egységárak mentek át és az építtető közönség ezek ismeretében és ezekre hivatkozva, szintén a legolcsóbb ajánlattevőknek adott megbízást.

Az irreális ajánlatok megtételétől a szolid üzleti alappal nem biró vállakozók csak azért sem riadtak vissza, mert a multak tanulságai alapján abban reménykedtek, hogy pótmunkák elérésével meg fogják találni számításaikat. A konszolidált viszonyok következtében szerencsére ezek a hátsó tervezgetések nem valósultak meg s így szükségképen egészséges tisztulási folyamatot eredményeztek, amely után a szolid üzleti vállalkozás korszakának kell elkövetkeznie.

Az árak lerombolása azonban nemcsak az építőmesterek és építőiparosok egzisztenciáját ásta alá, de iparfejlődési szempontból is káros hatásokat eredményezett, mert a természetellenesen leszorított árak mellett szolid kivitelű munkát nem lehetett szállítani és az iparosok kénytelenek voltak a silány munka készítésében is versenyezni egymással.

KRÓNIKA

Alpár Ignác meghalt

Alpár Ignác, aki az amerikai zarándoklaton résztvett, hazafelé jövet Zürichben tüdőgyulladást kapott és ott pénteken reggel 8 órakor 73 éves korában meghalt. A megrendítő halálesetről jövő számunkban emlékezünk meg.

Rakovszky Ivánnak, a Közmunkatanács új elnökének székfoglalója. Rakovszky Iván, a Közmunkatanács elnöke, megtartotta székfoglalóját. Székfoglaló beszédében rövid visszapillantást vetett a Közmunkatanács múltjára, majd áttért azokra a támadásokra, amelyek a Közmunkatanács megszüntetését szokták követelni. Azután részletesen ismertette programját. Mindenekelőtt a székesfőváros szabályozási terveinek és építési szabályzatának alapos áttanulmányozásával akar foglalkozni. Kitért a Tabán rendezésének kérdésére s típikusan magyar dolognak mondta, hogy valamit lerombolunk, mielőtt a helyébe való építkezés biztosítva lenne. Szükségesnek tartja, hogy a Gellérthegy Budapest centrális parkjává fejlesztessék ki. Az óbudai és Boráros-téri hidak építését annál nagyobb szívósággal fogja szorgalmazni, mert csak a két Dunapart minél tökéletesebb összekapcsolásával érhető el az az ideális állapot, hogy a Duna jobbpartja legyen a főváros lakónegyede, míg a balpart maradjon meg az üzleti és ipari élet céljaira. Végül az Erzsébet-sugárúttal és Andrássy-út meghosszabbításának kérdésével foglalkozott és megemlékezett a Közmunkatanács hatáskörének kibővítéséről is.

Kotsis Iván a Középítési Tanács tagja. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter dr. Kotsis Iván műegy. ny. r. tanárt az 1932. év végéig terjedő működési időszak tartamára az Országos Középítési Tanács tagjává nevezte ki.

Megalakult a magyar irodalmi és művészeti kongresszus építőművészeti szakosztálya. A júniusban tartandó első irodalmi és művészeti kongresszus építőművészeti szakosztálya megtartotta alakuló közgyűlését. Az építőművészeti szakosztály elnökévé egyhangulag Lechner Jenő dr. műegyetemi tanárt, előadóvá Rerrich Béla műépítészt, titkárrá Györgyi Dénes műépítésztanárt választották. A szakosztály elhatározta, hogy a kongresszus nagybizottságába, az építészegyesületek hivatalos képviselőin kívül még tizenöt kiváló építőművészt meghívnak. Ez a nagybizottság lesz hivatva előkészíteni azokat a fontos kérdéseket, amelyeket a június 4—7-ig tartandó irodalmi és művészeti kongresszus elé fognak terjeszteni, így a többi közt Budapest szabályozásának kérdését, amelyet a főváros illetékes faktoraival karöltve óhajtanak megoldani

A Balatoni Szövetség nyaraló tervei. A Balatoni Szövetség nyaraló terveit A. Balogh Loránd, Rados

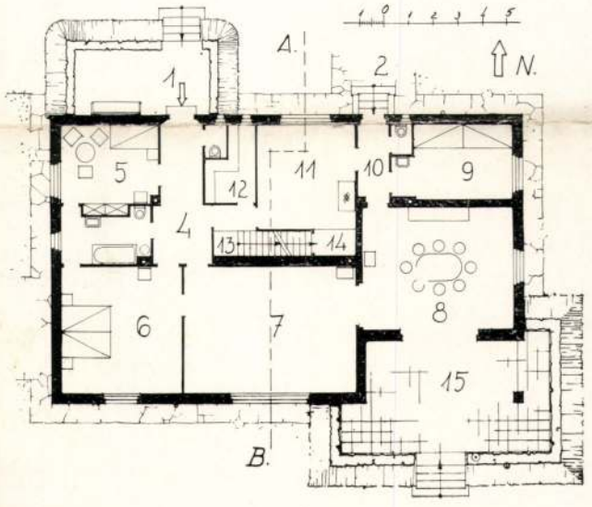

DR. KOTSIS IVÁN: CSALÁDI LAKÓHÁZ NÓGRÁDKÖVESDEN
DR. I. KOTSIS: FAMILIENWOHNHAUS — MAISON DE FAMILLE — DWELLING HOUSE

DR. KOTSIS IVÁN : KÁPOLNA EGY BALATONMENTI NYARALÓTELEPEN
DR. I. KOTSIS : KAPELLE IN EINER SOMMERFRISCHE AM BALATON — CHAPELLE D'UNE COLONIE DE VACANCES PRÈS DU LAC BALATON — ROMAN CATHOLIC CHAPEL IN A HOLIDAY RESORT ON LAKE BALATON

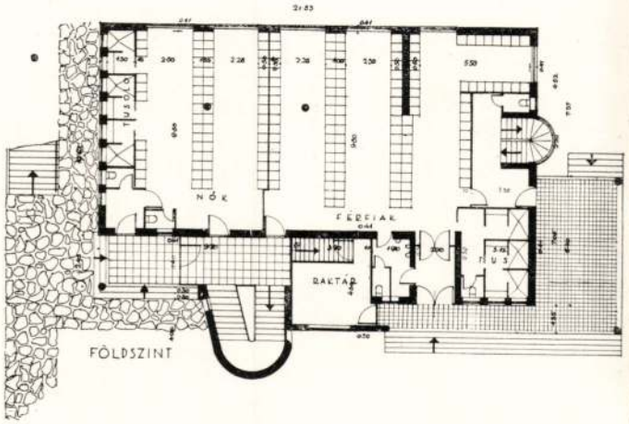

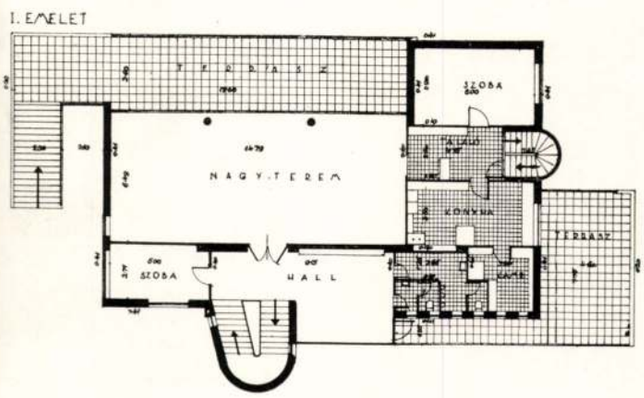

HENRICH JENŐ: PÉNZINTÉZETI KÖZPONT TISZTVISELŐINEK TENNISZHÁZA (SZT. MARGIT-SZIGETEN)

J. HENRICH: TENNISKLUBHAUS — CLUB DE TENNIS — PAVILION OF A TENNIS CLUB

DR. KOTSIS IVÁN: KÁPOLNA EGY BALATONMENTI NYARALÓTELEPEN
DR. I. KOTSIS : KAPELLE IN EINER SOMMERFRISCHE AM BALATON — CHAPELLE D'UNE COLONIE DE VACANCES PRES DU LAC BALATON — ROMAN CATHOLIC CHAPEL IN A HOLIDAY RESORT ON LAKE BALATON

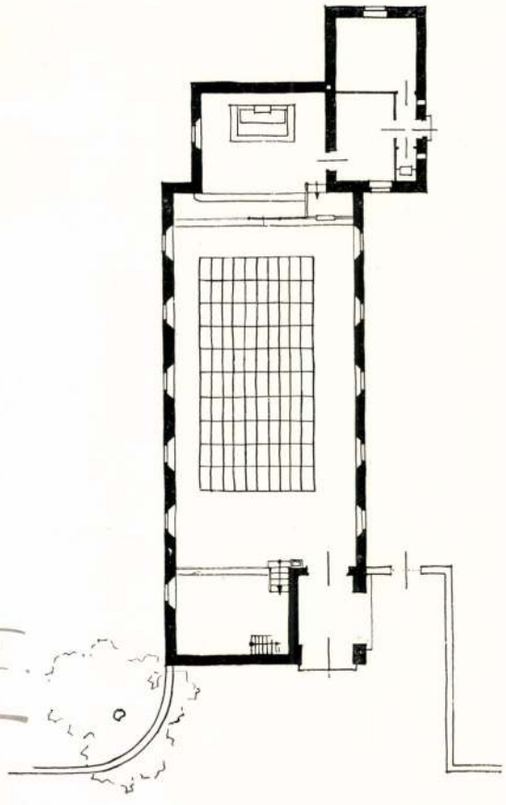

Görgei újmagyép. II.

között ismétlések és ellentmondások vannak és ezért célszerű volna a következő szakosztályi ülésen a tervező tagok hozzászólásának meghallgatása, úgyhogy a kongresszus elé teljesen kiformált anyag kerüljön. — Györgyi Dénes előadó megemlíti, hogy a kongresszuson is lehetséges az egyes javaslatokhoz hozzászólni és ő mindenesetre gondoskodni fog, hogy a javaslatok teljes szövege már jó eleve az egyleti tervező tagok rendelkezésére álljon. — Elnök mégegyszer felhívja tagok figyelmét a kongresszus nagy jelentőségére. Bejelenti továbbá, hogy a csepeli kikötő ünnepélyes megnyitásához névre szóló meghívók állanak rendelkezésre a titkárságnál. — Szakosztályok az 1928—9. évi kispályázat tárgyául 5 szobás, modern szerkezetekkel, modern igényeknek tervezendő villát fogadják el. A zsűribe rendes tagokul: Árkay Bertalan, Hoepfner Pál és Weichinger Károlyt, póttagul Rimanóczy Gyulát választják. — Wellisch-pályázat tárgya 1928—29. évre több hozzászólás után hősök temetőjében tervezendő kápolna lesz. A bíráló bizottság tagjai Györgyi Dénes és Orbán Ferenc rendes tagok és P. Gulyás Jenő póttag. Wellisch Andor bejelenti, hogy a kamatokat kiegészíti olymódon, hogy az első díj 200 P, második díj 100 P legyen. Ezt szakosztályok hálával veszik tudomásul.

Elnök bejelenti, hogy a felsőgallai iskola-tervpályázatba a zsűrit október 22-én választják a szakosztályok, továbbá a győrújvárosi evangélikus iskola-pályázat kiírását, amelybe zsűritagot a győri mérnökegylet küld.

Wellisch Andor szólal fel ezután a főváros hivatalból történő tervezései ellen. Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

Králik László s. k. *Müller Pál* s. k. szakosztályi jegyzők.

A Budapesti Mérnöki Kamara közleményei.

A Mérnöki Kamara választmányának 104. üléséből. A választmány 1928 október hó 26-án rendes ülést tartott. Az Országos Magyar Ipari Jelzálogintézet R.-T. azon kérelmére, hogy a Kamara az intézetnek becslési munkákban jártas mérnök-szakértők névsorát bocsássa rendelkezésére, a választmány elhatározta, hogy az intézettel közli ama kamarai tagok névsorát, akik a Kamara 1309/1926. sz. hirdetménye alapján mint becslő mérnök-szakértők jelentkeztek és megküldi a jelentkezők által kitöltött kérdőívek másodpéldányait; továbbá közölni fogja a jelentkezőktől gyári üzemi gyakorlatukra vonatkozólag pótlólag beszerzendő adatokat is, végül az 1926. évihez hasonló hirdetményt bocsát ki s az annak alapján jelentkezők adatait is közölni fogja. A választmány hozzájárulását adta ahhoz, hogy a Kamara által a VIII. ker., Scitovszky-tér 2. szám alatt bérelt új kamarai helyiségek nélkülözhető része a Mérnöki Tanács számára bérbe adassék. A választmány állást foglalt a nemesi előnevek nyilvántartásba vételének kérdésében. (L. az egyidejűleg közölt hirdetményt.) Egyebekben a választmány önkormányzati ügyeket intézett.

8612/1928. sz. — Budapesti Mérnöki Kamara.

HIRDETMÉNY.

Figyelmeztetjük mindazokat, akik a mérnöki nyilvántartásba nemesi előnevüket bevezettetni kívánják, hogy a választmány határozata értelmében a nemesi előnév bevezetéséhez fel kell mutatni az eredeti nemeslevelet és az őstől való leszármazás anyakönyvi kivonatokkal igazolandó. Akinek pedig az eredeti nemesi levél birtokában nincs vagy a nemesi levélhez való jogát anyakönyvi kivonatokkal igazolni nem tudná, annak a m. kir. belügyminisztérium által kiállított igazolvánnyal kell nemességének megerősítését igazolni. Akik olyan anyakönyvi kivonatot tudnak felmutatni, amely egyúttal a nemesség megerősítését tanusító belügyminiszteri igazolványt is feltünteti, ezeknél ez is elegendő a nemesség igazolására. Végül, aki örökbefogadás útján szerezte nemességét, annak a nemesség átruházását kir. jóváhagyásról szóló okirat felmutatásával kell igazolni.

Budapest, 1928. évi november hó 7-én.

Budapesti Mérnöki Kamara.

A Kamara új tagjai. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya által felvett alábbi tagok felvétele ellen a törvényes határidőn belül fellebbezés nem érkezvén be, ezek felvétele jogerőre emelkedett.

Új tagok tehát 1928. évi október hó 29-től: *Beutum* János építészmérnök, Bpest, VII, Gizella-út 53—55. — *Bodócsi* István gépészmérnök, Bpest, I, Orlay-u. 2/b. — *Erdős* József vegyészmérnök, Bpest, V, Mérleg-u. 6. — *Gémes* Ignác Imre gépészmérnök, Debrecen, Piac-u. 81. — *Jákó* Jenő erdőmérnök, Esztergom, erdőgazd. szakisk. — *vitéz Lakatos* Zoltán erdőmérnök, Pécs, Mór-u. 9. — *László* István mérnök, Bpest, X, Liget-u. 31. — *Lengyel* Béla vegyészmérnök, Budakalász, Klinger gyártelep. — *Lizer* Ferenc Károly gépészmérnök, Debrecen, Ferenc J.-u. 72. — *Magyari* Vilmos vegyészmérnök, Bpest, I, Kruspér-u. 4. — *Muzsnai* József mérnök, Bpest, IX, Gyáli-út 15/a. — *Rehling* József mérnök, Pécs, Szigeti országút 22. — *Seifert* Béla erdőmérnök, Ósükösd. — *Szegedi Varga* József gépészmérnök, Újpest, Batthyány-u. 20. — *Szoják* Károly erdőmérnök, Somlóvásárhely. — *Szpiska* Mihály erdőmérnök, Szekszárd. — *Theisz* Károly gépészmérnök, Bpest, III, Főtér 1. — *Werner* Károly Frigyes építészmérnök, Bpest, II, Vitéz-u. 2.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1928. évi október hó 26-án tartott ülésében az alább felsorolt kérelmezőket a Kamara tagjai sorába felvette: *ifj. Kendi Finály* István, sz. 1903, okl. vegyészmérnök, Budapest, IX, Lónyay-u. 41. — *Günther* Pál, sz. 1902, okl. gépészmérnök, Bpest, I, Budafoki-út 17. — *Heverdle* István, sz. 1900, okl. mérnök, Bpest VIII, Baross-u. 127. — *Kelemen* József, sz. 1896, okl. mérnök, Bpest, VI, Szondy-u. 44/a. — *Kelemen* József, sz. 1897, okl. mérnök, Bpest, VI, Vörösmarty-u. 60. — *Mildschütz* Gyula, sz. 1897, okl. erdőmérnök, Sopron, Jókai-u. 14. — *Posewitz* Tivadar, sz. 1882, okl. gépészmérnök, Bpest, III, Timár-u. 15. — *zadjeli Schlachta* László, sz. 1891, okl. erdőmérnök, Őskü. — *Schneider* Lipót, sz. 1895, okl. mérnök, Sopron, Alsőlöver-u. 16. —

A felvételről szóló értesítés 1928. évi október hó 27-én kifüggesztetett. *Nevezettek felvétele ellen* a Mérnöki Rendtartás 9. §-a értelmében a kifüggesztés napját követő 30 nap alatt, tehát 1928. évi november hó 26-án, déli 12 óráig *a Kamara bármely tagja élhet fellebbezéssel a Mérnöki Tanácshoz.* — A fellebbezés a Kamaránál nyujtandó be, annak címére küldendő.

Hirdetés. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1928 évi október hó 26-án tartott ülésében

Vas Aladár gépészmérnök kamarai tagot (Szentendre) a Kamara mérnöki szakosztályába besorozta.

A besorozásról szóló értesítés 1928. évi október hó 29-én kifüggesztetett. *Nevezett besorozása ellen* a Mérnöki Rendtartás 9. §-a értelmében a kifüggesztés napját követő 30 nap alatt, tehát 1928. évi november hó 28-án, déli 12 óráig *a Kamara bármely tagja élhet fellebbezéssel a Mérnöki Tanácshoz.* A fellebbezés a Kamaránál nyujtandó be, annak címére küldendő.

Elhalálozott tagok. A választmány a Mérnöki Rendtartás 12. §-a 3. bekezdésének megfelelően hivatalos jelentések alapján *Gordon Róbert* gépészmérnök, budapesti lakos kamarai tag törlését 1928. évi szeptember 8-i hatállyal, *Kazacsai* József mérnök, újkécskei lakos, kamarai ag törlését 1928. évi julius hó 27-i hatállyal, *Liptay* Béla Jenő gépészmérnök, salgótarjáni lakos, kamarai tag törlését 1928. évi április hó 1-i hatállyal, fentnevezettek elhalálozása folytán elrendelte.

A Kamarából kilépő tagok. A választmány saját kérelmük, illetőleg önkéntes kilépésük folytán *Buttula* József mérnök szegedi, *Deák* István gépészmérnök budapesti, *Deák Rencsisovszky* József bányamérnök salgótarjáni, *Hritz* Kálmán vaskohómérnök diósgyőr-vasgyári, *Mattyasovszky* László mérnök budapesti, *Márkus* (nemes) Jenő vegyészmérnök rákosszentmihályi, *Orbán* Károly bányamérnök pápai, *Pápai* Géza építészmérnök gyöngyösi, *Remenár* Géza vegyészmérnök miskolci, *Soós* Károly erdőmérnök miskolci, *Storck* Lipót gépészmérnök, kamarai tagok törlését 1928. évi október hó 26-i hatállyal elrendelte.

Helyreigazítás.

A Közlöny ez évi 43—44. számának 300. oldalán a „Kamara új tagjai" rovatban *Banics* Gyula műsz. tiszty. 70. § helyett ... gépészmérnök, *Miklós* Árpád műhelyfőnök 70. § helyett ... gépészmérnök, *Pólya* Sándor kép. ép. mester 70. § helyett ... építészmérnök olvasandó.

A Közlöny ez évi 41—42. számában közzétett kamarai közlemények „Helyreigazítás" rovatának szövege helyesen a következő:

„A Közlöny 1928. évi 39—40. számában a 284. oldal jobb hasábján az „Elhalálozott tagok" c. rovatban *Keresztes* Gábor helyett „nagybaconi *Keresztes* Kálmán", „A Kamarából kilépő tagok" c. rovatban „*Glasner* Antal mérnök" helyett „*Glasner* Antal gépészmérnök" olvasandó.

A Kamara új helyisége: VIII, Scitovszky-tér 2.
A Kamara új telefonszáma: József 388—18.
A Kamara postatakarékpénztári csekkszámlájának száma: 28.844.

lévő természetes klór — mely a lisztben ionos állapotban van jelen —, sem a liszt klórozása folytán lisztbe kerülő klór nem kötődik, azzal sem oly kémiai, sem oly adszorpciós vegyületet nem létesít, mely befolyással lenne a liszt tulajdonságaira.

2. A búzaliszt sikérjére a klórozás kémiai hatást gyakorol; a klórozás oly csoportokat érint, melyekben a nitrogén savamid, vagy nitril alakjában van jelen, tehát asparagin,glutanin, vagy nitril. Ezek úgy kapcsolódnak össze más amid-, mono-, vagy diamido-vegyületekkel, hogy klór hatására elbomlanak, s mint szabad aminosav, vagy annak sósavas sója, vízben oldható alakban vannak jelen a lisztben.

3. A klórozás folyamán a klór egy része a búzalisztben lévő zsírra is hat, még pedig két irányban: egyrészt a búzazsírban oldott állapotban lévő lipochrom anyagra, a carotinra, melyet vízben oldható diklórcarotinná alakít, s ezzel a liszt halványodását idézi elő, másrészt a zsírban lévő telítetlen glicerin-esterekkel addiciós vegyületet alkotva, azoknak telítetlenségét csökkenti.

A dolgozathoz használt irodalmi források.

1. Dr. Vuk Mihály és Spanyár Pál: *A lisztjavító eljárásokról.* Magyar Mérnök- és Ép.-Egyl. Közl. 1928, 29—30.
2. C. H. Bailey: *The chemistry of wheat flour.* New-York, 1925.
3. H. G. Wells-Hedenburg: *The toxicity of carotin.* J. Biol. Chem. 27, pp. 367—369.
4. F. L. Dunlap: *Maturing Flour.* Chem. a. Metallurg. Enginering, 27/19, 1922.
5. Kosutány T.: *A magyar búza és magyar liszt.*
6. J. Habermann—R. Ehrenfeld: *Einwirkung des naszierenden Chlors auf Casein.* Ztsch. physiol. Chem. 32/467, 1901.
   Th. Panzer: *Über ein gechlortes Casein u. dessen Spaltung durch rauchende Salzsäure.* Ztsch. physiol. Chem. 33/131, 1901.
   R. Ehrenfeld: *Über die Einwirkung von naszierenden Chlor auf Proteinstoffe.* Ztsch. physiol. Chem. 34/467, 1901—02.
7. Taddei: Ann. of Philos. Mai, 1820.
8. F. H. Link: Schweigg. Journ. 14/249, 1815.
9. Berzelius: Pogg. Ann. 10/247, 1827.
10. Ritthausen: *Eiweisskörper.* 1872.
11. Günsberg: Journ. prakt. Chem. 85/213.
12. Th. B. Osborne—J. F. Harris: Am. Journ. of Physiol. 13/35, 1905.
13. J. Liebig: Lieb. Ann. 39/129, 1841.
14. Dumas—Cohours: An. Chem. u. Phys. 6/385, 1842.
15. Th. B. Osborne—J. F. Harris: Am. Journ. of Physiol. 17/223—30, 1905.
16. Morishima—Schmiedeberg: Arch. exp. Pathol. 41/345, 1898.
17. J. J. Chamberlain: Journ. Am. Chem. Soc. 28, 1906.
18. Weyl—Bischoff: Ber. chem. Ges. 19/367, 1880.
19. Balland: Compt. rend. 116/202, 1893.
20. Hausmann: Ztsch. physiol. Chem. 27/95, 1899.
21. E. Fischer: Ztsch. physiol. Chem. 33/153, 1901.
22. M. P. Neumann—H. Kalning—G. Grujic: Ztsch. ges. Getreidewesen. 4/220—26, 1912.
23. Harry Sneyder: *Weizenöl.* Seifenfabrikant. 24/417—18, 1901.
24. Overton: Vierteljahrsschr. d. Naturofrsch. Ges. in Zürich. 44, 1899.
25. B. Czapek: Ber. d. dtsch. bot. Ges. 37/207, 1919.
26. Escher: Korr.-Blatt f. Schweiz. Ärzte. 43, 1914.
27. A. L. Winton: *Über die Farbe des Mehles u. ein Verfahren, diese durch Lösen in Petroläther zu bestimmen.* Bureau of Chemistry U. S. A. Dep. of Agric. 37/144—48.
28. Wells—Hedenburg: Journ. Biol. Chem. 27/216, 1916.
29. Kent—Jones: *Modern Cereal Chemistry.* Liverpool, 1924.

Szakirodalom.

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: IV, Reáltanoda-u. 13—15. sz. II. em. küldeni.)

A tihanyi magyar biológiai kutatóintézet épületei. Írta: *Dr. Kotsis Iván.* (4°, 24 oldal, 1 melléklettel, Budapest 1928. Különlenyomat a M. M. É. E. Közlönye 1928. évi 23—24. számából.)

Dr. Kotsis Iván e monografiája eredetileg mint felolvasás szerepelt az Egylet 1927—28. évi ülésszorozatában, és már akkor az előadó főerőssége abban a logikus egymásutánban mutatkozott, ahogy ennek az épületkomplexumnak genezisét és hisztorikumát ismertette. A hallgatót kellemesen érintette, hogy esztétikai mérlegelések labilis talaja helyett mindenütt konkrétumokat kapott. Szabadnak érezte magát, mert a szépnek egészen egyéni és szabad birodalmában a képek nézésekor önmaga alkothatott ítéletet és vethetett számot a látottakról önmagával. Viszont hálás volt azért, mert egy egészen speciális feladatra szánt épületnek elrendezését, telepítését ismerhette meg, a legyőzött technikai problémák sorával együtt a talaj adta adottságoktól a kutatók minden legkisebb kívánságáig. Előadót előadásának tartama alatt a hallgatóság feszült figyelemmel kísérte és a végén lelkes tapsszal honorálta.

Hogy az akkor alkotott ítélet helyes volt, azt most érzem igazán, mikor hetekkel később az előadást így könyvalakban átlapozom. Mert épületmonográfiákban, olymodon előadva és leírva, hogy az építész munkája az olvasó előtt minden részletében elevenné legyen, hiány van. Praktikus számadatok érdekelnek: a helyszín adta kottáktól kezdve az építési költségekig. Külön a tanulmány részére készült alaprajzok és metszetek, amelyeknek leírása nagy és olvasható és amelyek csupán a lényeges dolgokat tüntetik fel. Azután fényképek sora, melyek betekintést nyujtanak az építmények minden egyes részletébe. Éreznünk kell ezekben a monografiákban, hogy az építész teljesen felolvad feladatában és biológus, tanár, sebész vagy sportember lesz lelkileg, a feladat szerint, hogy tökéletesen — amennyire ez emberileg egyáltalán lehetséges — közelítse meg és váltsa valóra feladatát.

Németország városai és intézményei, közületei és magánosai már évek óta ilyen értelemben adják ki az új épületek monografiáit. Elég itt talán a müncheni városi épületekre hivatkoznom.

Ezt óhajtja dr. Kotsis Iván nálunk is megteremteni és ezzel a füzettel is megmutatta, hogy jó úton halad. A végzett munka után e füzet megírásával minden bizonnyal újra átélte az építész minden gyönyörűségét, készen adva oda munkáját a kritikusnak, mondván: ezt munkáltam, jó munkát végeztem, állom az ítéletedet; készen adja munkáját annak, aki egykor mint építész nyomába lép, mondván: így dolgoztam, hiszem, hogy így kell dolgozni, megkönnyítem az első lépéseidet, hogy te még előbbre juthass.

Ezt olvasom ki dr. Kotsisnak jelen monografiájából és ezért sokak nevében e helyen mondok érte neki köszönetet.

Müller Pál.

Egyleti közlemények.

A mű- és középítési szakosztályok október hó 1-én tartott ülése. Elnök: K. Császár Ferenc, jegyző: Müller Pál. Jegyzőkönyvet hitelesítik: Szinte László és Ziegler Géza. Elnök a megjelentek üdvözlése után felkéri L. Fritz Oszkárt, hogy az irodalmi és művészeti kongresszus építészi szakosztályának előkészítő üléséről számoljon be. Fritz ez ügyben csupán rövid ismertetést tart, mert a részletes ismertetést és az egyes indítványokat Györgyi Dénes fogja a szakosztályokkal ismertetni. Előadó kéri, hogy a tervező építésztagok a kongresszusi tagsági jegyüket váltsák ki, és bejelenti, hogy amennyiben az építőművészeti szakosztály a tárgyalásokra az Akadémia kistermében nem kap helyet, úgy az Egyletben fognak az ülések megtartatni.

Elnök megköszöni L. Fritz Oszkár bejelentését és a szakosztályok tudomására hozza, hogy az indítványokat mához két hétre fogja Györgyi Dénes ismertetni. Szinte László ismertette ezután a Baár—Madas református leánynevelőintézet pályaterveit, melynek végén elnök a szakosztályok nevében üdvözölte az éppen jelen lévő nyertes Medgyaszay-Benko Istvánt, aki meghatottan köszönte meg az üdvözlést. Schmitterer és Majorossy ismertették két vitás ügyben adott szakértői véleményüket, majd Szabolcs Ferenc közölte, hogy az ügyvédi kamara a szellemi munkások forgalmi adójának eltörlése érdekében akciót indít, amelyre valószínű az összes többi kamarák is fel fognak szólíttatni. Mivel a Mérnöki Kamarában tagértekezlet nincsen, felkéri a kamarai választmány tagjait, hogy ez ügyben az előkészítő lépéseket tegyék meg.

Elnök hozzászólására a szakosztályok L. Fritz Oszkárt kérik fel erre, amit ő készségesen el is fogad.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

A mű- és középítési szakosztályok október 15-i ülése. Elnök: L. Fritz Oszkár, jegyző: Müller Pál. Jegyzőkönyvet hitelesítik: Árkay Aladár, Padányi Gulyás Jenő. — Elnök az ülés megnyitása után megemlékezik Hikisch Rezsőről, aki kormányfőtanácsos lett. Szakosztályok ahhoz az elnöki indítványhoz, hogy erről jegyzőkönyvi bejegyzés legyen, hozzájárulnak és lelkesen magukévá teszik az indítványt. — Györgyi Dénes ismerteti az október hó 28-án megindúló irodalmi és művészeti kongresszus építészi osztályának javaslatait. Hoepfner Guidó hozzászól és konstatálja, hogy az egyes javaslatok

Mezőtúri városháza tervpályázata.

23-ik oldalon az alaprajzok.

KOTSIS IVÁN

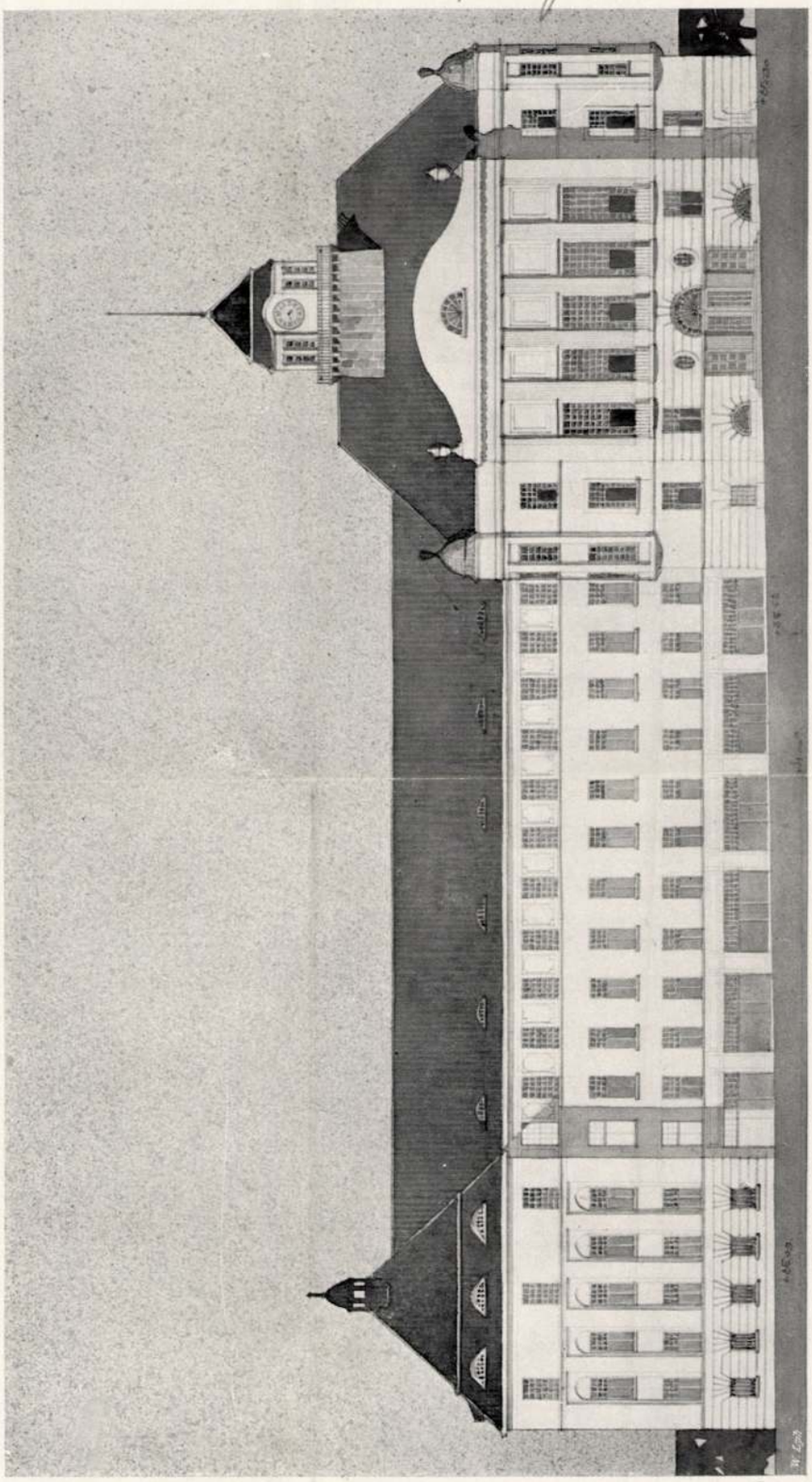

FŐHOMLOKZAT

Nem díjazott terv.

LEIMDÖRFER
ÉS RÁCZ

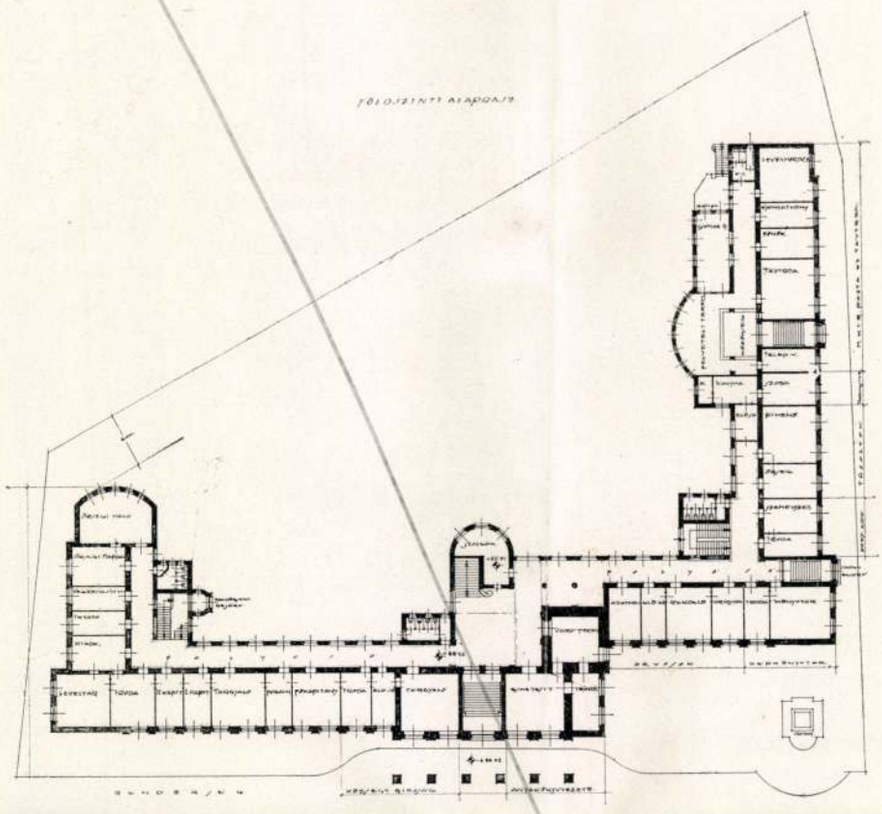

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

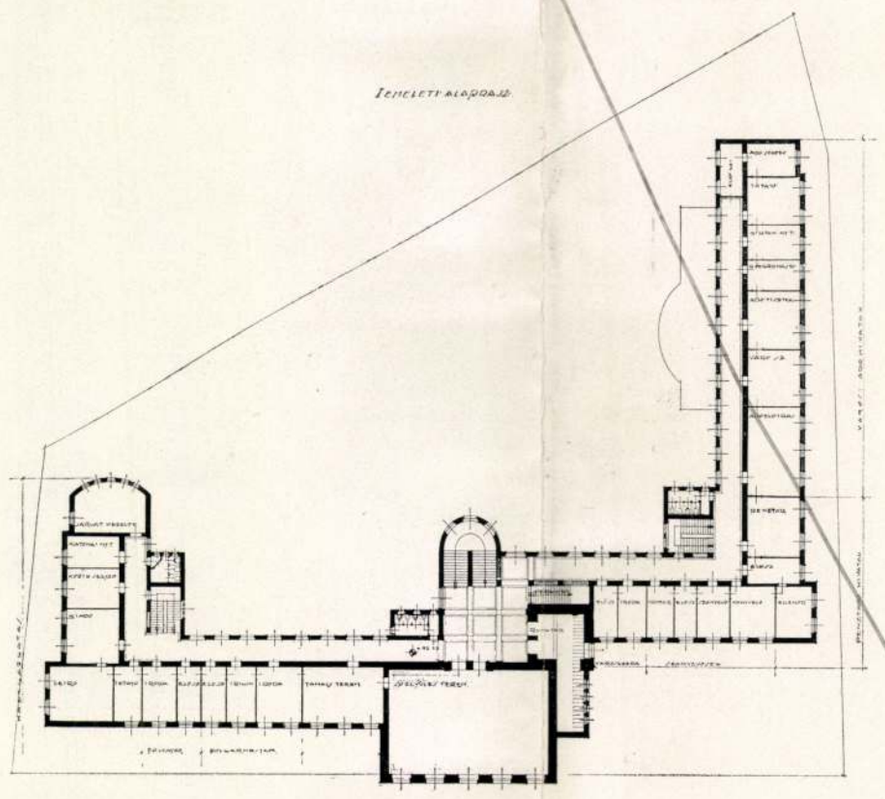

MEGVETT TERV. — JELIGE: POLGÁROKNAK

I. EM. ALAPRAJZ

Füzfői Szent Imre-kápolna

Tervező: TOBIÁS LÓRÁND

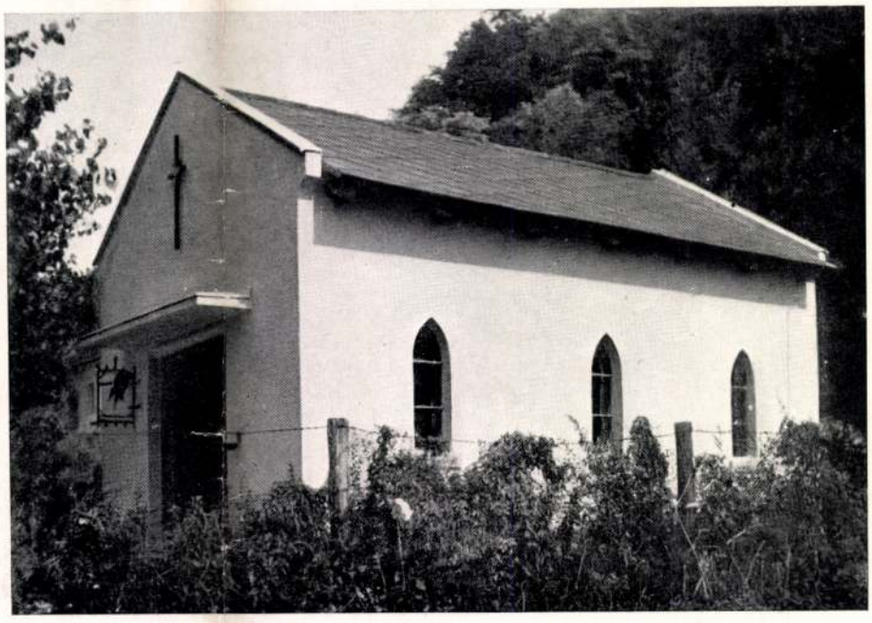

A Budai Szent Imre Collegium balatonfűzfői üdülőtelepén 1939-ben létesített kis kápolna igen fontos hivatást tölt be. A Balaton partján hosszan elnyúló fürdőtelep templomtól távol eső részén, az ott nyaraló fürdővendégeknek, valamint az üdülőben tartózkodó kollégistáknak ad közeli misehallgatási lehetőséget.

Kezdetben csak egy olyan szentélyfülke építéséről volt szó, ahol a pap fedett helyen misézhetett volna. Később, hogy a hívek is fedett helyre kerüljenek, a programm kápolnává bővült. A szerény anyagi eszközök azonban csak a legegyszerűbb építészeti kiképzést és kivitelt tették lehetővé. Belső méretei : 4×6 m, falai üreges téglából 28 cm vastagságban, látható tetőszerkezettel, rozsdabarna palafedéssel, homlokzata a telepen levő többi épülettel azonos halványsárga színezésű kőporos vakolattal készült. A kápolna belsejét csak a fehér falakra erősített kovácsoltvas szimbolikus jelvények díszítették. Építési költsége 2000 P volt. A megépítést követő évben felmerült az a gondolat, hogy a kápolna belső falfelületeit freskókkal díszítsék. A Collegium igazgatósága a freskó megfestésével Jeges Ernő festőművészt bízta meg, aki a nehéz feladatot művészi ihlettel oldotta meg. Ugyanekkor kerültek a mennyezetre a magyaros vésett motívumokat utánzó festett minták, melyek váltakozóan kék és vörös alapon egy-egy vallási szimbolumot fognak körül.

A tervezet központjában az oltár feletti falon Szűz Mária ül a gyermek Jézussal, a magyar szentek társaságában. Felette álló és térdeplő angyalok, középen a Szent Lélek szimboluma. Az oldalfalakon Szent Imre életéből vett jelenetek láthatók. A bejárat felett Szent Imre siratása — kétoldalt a sírjánál történt csodatétel jelenete, midőn a bűnös Konrádról lehullanak a bilincsek.

sen az illető stílus építési rendszere okozza. A templomi világításnál főleg arra kell ügyelni, hogy az egyrészt a főoltárt kiemelje, másrészt az imakönyvből való olvasást, legalább a padokban lehetővé tegye. A főoltár megvilágítása azonban úgy történjék, hogy a fényforrás a hívek szemébe ne világítson. Az istentisztelet ünnepélyességét és a templom látogatottságát tekintetbe véve, a világításnak általában három erősségre kell készülnie: hétköznapra, vasárnapra, végül ünnepélyes alkalmakra.

Az akusztika a korszerű templomépítésnek figyelemre kevésbbé méltatott, sőt elhanyagolt pontja. Mivel ez a kérdés lelkipásztori szempontból rendkívül fontos, az illetékes tényezőknek be kell látniok, hogy érdemes itt is a szükséges anyagi áldozatot meghozni. Ugyanakkor azonban az építészek is törekedjenek arra, hogy e ponton is mielőbb teljesértékű megoldáshoz jussanak.

A fűtésnél a nehézség nem technikai, hanem anyagi. Ha van fedezet központi fűtésre, akkor nincs probléma, mert ma már több, jó fűtési rendszer közt lehet válogatni.

A templom belső berendezését az épülettel együtt kell megtervezni. Csak így biztosítható az oltárok, gyóntató és szószékek és egyéb berendezési tárgyak számára jó, megfelelő, célszerű elhelyezés. A közölt ábrákon szép példáit látjuk a korszerű templomberendezési tárgyaknak. Építészeink általában nagy gondot fordítanak az oltárok művészi kiképzésére. A korszerű oltár általános jellemvonása a nemes anyag és nemes egyszerűség; egyszerűségben a mai oltár az ókeresztény hagyományok felelevenítője. Példák: Balatonboglár, Deáki, Kassa, új ferencestemplom.

A korszerű templomok elszaporodtával mindig fokozottabb érdeklődést kelt a modern orgonaépítés. Az orgonaszakértők és építők is lassanként belátják a tények hatása alatt az orgonaház korszerű kialakításának szükségességét. A legújabb orgonaterveken a nagy, bonyolult orgonafelépítmények elmaradtak. Az orgona egyetlen díszét maguk a síprendszerek alkotják. Ilyenek például a deáki és győrgyárvárosi új orgonák (Angster).

A templomok külső és belső díszítésénél előtérbe kerül a szobrászat, festészet és iparművészet. A szobrokat nem sokáig nélkülözhette az építészet. Az épületek homlokzatai és belső terei mindgyakrabban kapnak szobordíszt. A homlokzaton gondos latolgatással és nemes mértéktartással elhelyezett képek, szobrok és domborművek az épületek lapidáris egyszerűségét megnemesítik. Az egyházi szobrászat terén is lassú, de állandó javulás észlelhető. Mindtöbbször fordul elő, hogy egyházi és más közületek nem az úgynevezett templomberendező vállalatokat keresik fel megrendeléseikkel, ami pedig kényelmesebb volna, hanem azok csábító prospektusait sutba dobva, egyszer közvetve egyházművészeti intézményeink révén, máskor közvetlenül a szobrászművészekhez fordulnak szobrokért. Ez a fordulat mindig több és több új, művészi értékű, vallásos szoborműnek ad létet. Jó példával jár elől e tekintetben mint kegyúr a székesfőváros (Erdey Dezső: Szervita-téri Madonnaszobor, Ispánky József: Madonna szobor. Mindkettő készülőben). Megemlítendő a kultuszkormány hathatós támogatása. (Varga Ferenc győri Szent Imre szobra. Ez is munkában.)

Ugyanakkor a terralithszobrok és egyéb szoborgiccsek áradatának a lehetőség szerint iparkodunk gátat vetni, sőt a templomban elhelyezetteket eltávolítani (Budapest főutcai Szent Erzsébet templom).

A körplasztika mellett jelentős szerepe van a domborműnek is. A templomhomlokzat, bent a templomban az oltár, a szószék, gyóntatószék, a keresztelőkút, sűrűn kap jelképes vagy figurális domborművű díszítést.

A mai templomberendezési gyakorlat a régi, ókeresztény hagyomány útjára tér vissza, amikor a keresztelőkút elhelyezésére és kiképzésére nagy gondot fordít. Ahol anyagi eszközök rendelkezésre állnak, ott a régi hagyományoknak megfelelőleg szívesen helyezik el a keresztelőkutat a templom belső terével összefüggő, de különkápolnában vagy fülkében. Az újabb plébániatemplomaink között a csornai, albertfalvai adnak erre jó példát. Az eddigi sablonos, ízléstelen és művészietlen keresztutak helyére modern templomainkban már komoly, művészi értékkel bíró és áhítatkeltő keresztutak kerülnek (Győri Szent Imre herceg-úti plébániatemplom keresztútja Kovács Máriától, jelenleg még munka alatt.) Ez év elején rendezett egyházművészeti kiállításunkkal kapcsolatban a székesfőváros nagylelkű támogatása lehetővé tette négy művészi keresztúti sorozat beszerzését.

Történeti stílusú templom esetében nem tartjuk szükségesnek, hogy azoknak akár külsejére, akár belső terébe stílusukhoz szolgaian alkalmazkodó szobrok kerüljenek. A történeti stílusok alkotásai szépen megférnek egymás mellett. Szemünk előtt álló közeli példa a pestbelvárosi templom, ahol a gótikus, renaissance és barokk stíluselemek találkoznak. Nem tudom belátni, miért ne illenének be egy ilyen együttesbe a modern művészet kiváló alkotásai. Helyes megoldást mutatnak e tekintetben a deáki domborművek Madarassy Waltertól vagy a pécsi székesegyház munka alatt álló apostolszobrai Antal Károlytól. Ugyanezen elv egyébként érvényes a templom egyéb belső berendezéseire is.

A modern építészet lehetőséget ad nagy falfelületek létesítésére. Uj templomaink nagyméretű falfelületei nagyszabású freskóképeket hívnak életre. Festőművészeink tekintélyes része, főleg az itáliai és római hagyományokon neveltek, nagy érdeklődéssel, becsvággyal és szeretettel fordulnak az ily feladatok felé. Helyesen teszik az építtetők és építészek, ha művészeink számára megteremtik a freskók létesítésének lehetőségét. Az itt közölteken kívül Kontuly Bélától a szombathelyi szeminárium kápolnájában, Pécsi Pilch Dezsőtől a sikondai, Szőnyi Istvántól Győrött a Szent Imre herceg-úti templomban, Azbei, Kovács és Hajnal együttestől Tiszaujfalun készült freskósorozatok jelzik e téren az újabb és kiválóbb teljesítményeket. Sok esetben művészeinknek barokk vagy eklektikus templomokat kell kifesteniök. Ez nehéz feladat elé állítja a művészeket, mivel a megoldás itt is csak korszerű lehet. Sikerült példák: Medveczky táti, Nagy Sándor pestszenterzsébeti, Breznay József és Bonda Eugenia mezőkovácsházai freskója. A freskófestés területén a technikai előkészítés szempontjából merülhetnek fel még kifogások, mert ennek gyakorlata, a technikai eljárás hagyománya idők folyamán megszakadt. Mai művészeinknek maguknak kell a gyakorlatot kialakítani, tovább fejleszteni és a következő nemzedékeknek átadni.

Az alakos kompozición kívül — főleg régi stílusú templomokban — fontos szerepük van a díszítő elemeknek. Komoly munka megkerülésével szüntelenül a barokk sablont szokták ismételni, holott mindenkinek rendelkezésére áll a magyar népi művészet erdélyi, sárközi, kalotaszegi gazdag díszítő formavilága. E téren is akadnak követésre méltó példák: így Meyer Antal szatmárnémeti, Monostori Gyula: homokkomáromi, Borzsák Jenő: hosszúperentegi templom díszítése.

Az újabb templomok díszítéséhez hozzájárulnak a színes üvegfestmények is (Nagy Sándor, Sztehlo Lili, Lehoczky György). Sokszor túlbuzgóságból ugyanazon templomban freskókat és üvegablakokat halmoznak egymásra, s így a templomok a művészi telítettség állapotába kerülnek. Mértéktartást kell tartani: a templom nem múzeum.

A mai magyar ötvösművészet méltó folytatója a középkori, régi, híres magyar műhelygyakorlatnak (Deéd Ferenc, Meyer Antal, Okrutzky Erzsébet, Szitáné Molnár Mária).

Fentiekből megállapíthatjuk, hogy a magyar egyházművészet pályája felfelé ível, de sok munkára van még szükség. Ehhez kérjük a magyar építészmérnöki karnak a támogatását. Meg kell nyernünk az egyházi köröknek és megrendelőknek tetszését egyaránt. Tanítani és hirdetni kell mindenhol a mai kor művészetét, annak eredményeit és akkor elérhetjük célunkat: az új magyar egyházművészet általános elterjedését.

DR. MOLNÁR ERNŐ

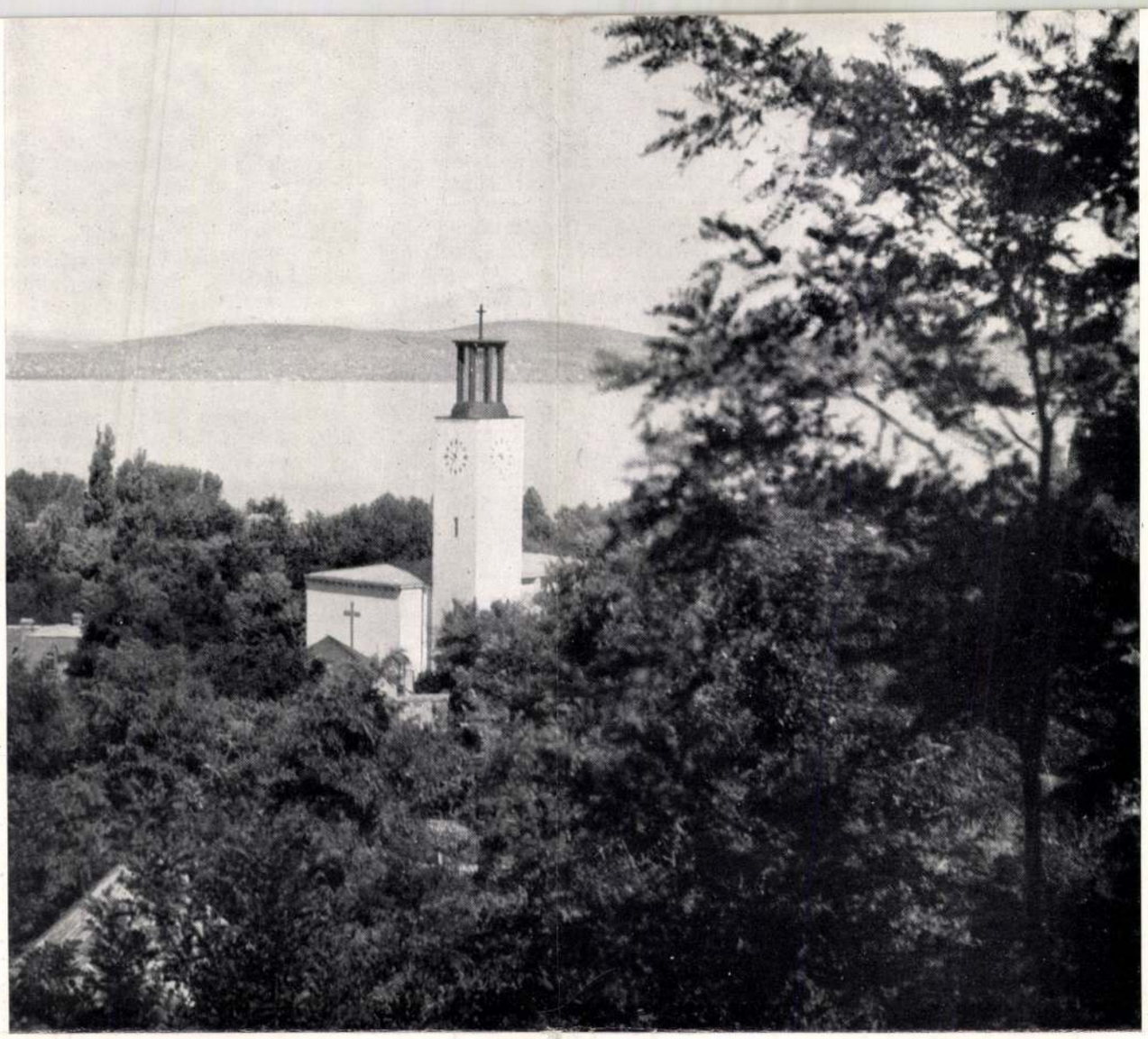

Részletek a balatonboglári róm. kath. templomból

Tervező: Dr. KOTSIS IVÁN

Magyar Építőművészet
1941. 12. 27.

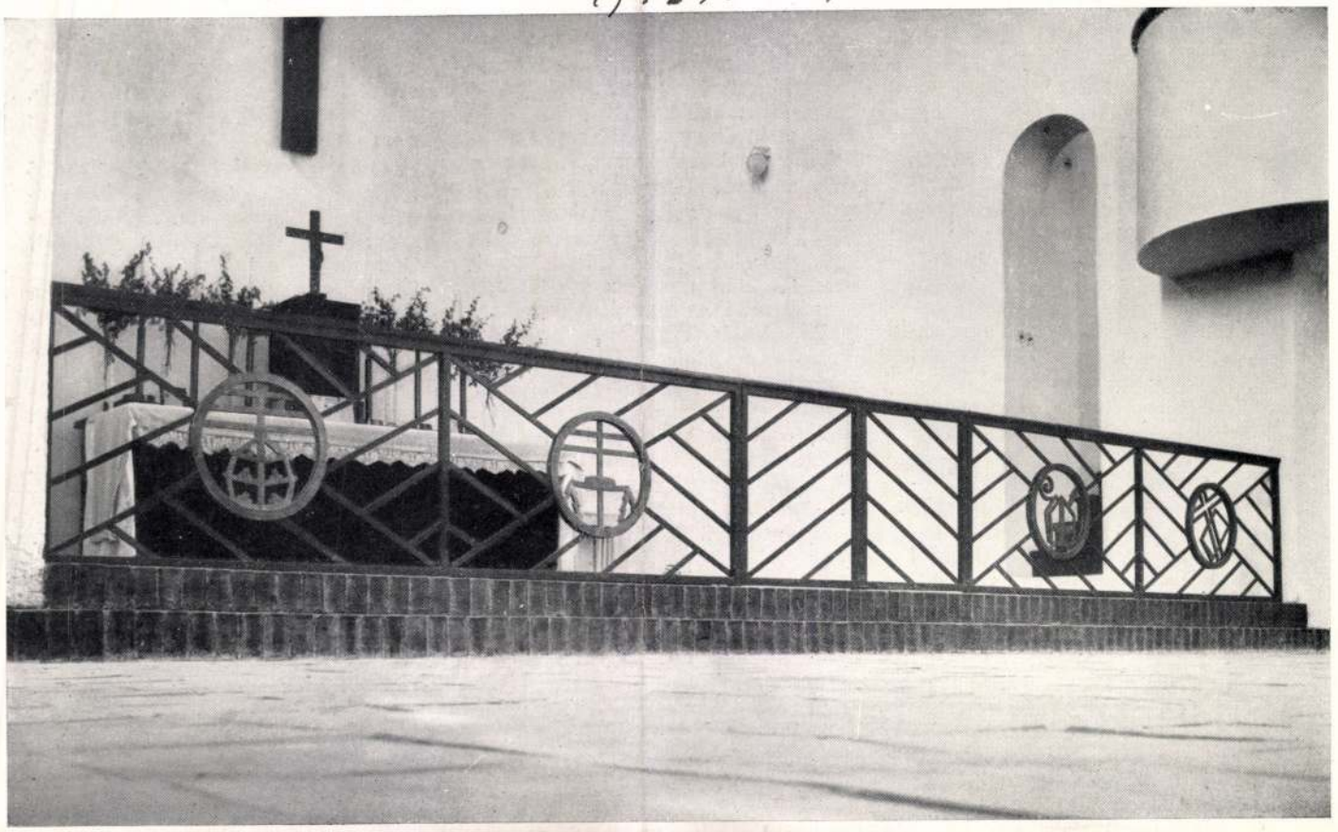

II. évfolyam 108. (304.) szám. 1946 május 15, szerda

Ára 5 milipengő

Kossuth Népe

MEGJELENIK HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL MINDEN NAP

FŐSZERKESZTŐ: FELKAI FERENC

A ledöntött szobrok

Ledöntötték a nagy mesemondó komáromi szobrát. Géppuskák céltáblája lett ugyanott Klapka, a 48-as szabadsághős tábornok szobra. Amikor az egész világnak egyetlen központi problémája az, hogy *a lelkek megbékéljenek*, a népek visszanyerjék szabadságukat, mely éveken keresztül a fasiszta csizma szorítása alatt nyögött, szenvedett, Szlovákiában még nem érkeztek el 1946-ig? Az elnyomás, a szolgaság sötét hatalmasságai vak dühvel torlaszolnak, függönyöznek, tömnek el minden rést, nyilást, melyen az új világ szabadabb, üdébb levegője áramolhatna be a határokon.

Vajjon mit vétheteti Jókai a szlovák nép ellen, hogy Tiso és Mach Sanyó fasisztái annyira reszketnek Berend Istvántól, Kárpáthy Zoltántól, az Aranyembertől, Garanvölgyi Aladártól? Miért félnek a legférfiasabb, *legtisztább jellemek megálmodójától* annyira, hogy vandál kezekkel esnek ércszobrának és ledöntik talapzatáról. Ostoba, kicsinyes alpári elmék hihetik csak, hogy Jókai meghalt, ha a szobrának vasdoronggal, dinamittal esnek neki. Nem, a szobor csak jelkép, mert az eleven Jókai *a lelkekben él és főleg a világirodalomban*, melyből semmiféle operettizűvé torzult mozgalom eltávolítani nem tudja. Az egészben nem maga a szobor fáj. Hiszen a szobrot ledöntheti elemi vihar, villámcsapás, földrengés. A fájó az, hogy annyi áldozat, annyi vér és szenvedés, annyi céltalan és oktalan pusztítás után még mindig vannak, akik hisznek a pozdorjává zúzott világban, akik számára a gázkamrák és halálhörgések jelentik az élet *célját* és *értelmét*.

És vajjon mi bűnben marasztalják el Klapkát, a hős tábornokot, aki haláltmegvető bátorsággal és ragyogó zsenialitással küzdött *az elnyomatás, a rabszolgaság ellen*, aki harcolt az elnyomatást megtestesítő Habsburg-ház ellen és a népek, minden nép, tehát a szlovák nép szabadságáért is. Talán éppen ez a legnagyobb bűne a szlovák fasiszták szemében. Mert minden fasiszta csak egy szabadságot ismer, a saját *egyéni* szabadságát arra, hogy *másokat* legázoljon, leigázzon, a fegyver kezében nem arra való, hogy az emberiség nagy ideáljait megvédje, hanem hogy azokat *elpusztítsa vele*.

Mi azt hisszük, hogy határainkon túl a hegyes-völgyes Szlovákiában igenis eleven erővel él és hat az új idők szelleme. Az új kor eszmeáramlata behatolt oda is a Kárpátok magas bércein és hágóin keresztül, mint a tavaszi szél, melynek nem állhat útjába semmiféle magas szirt vagy hegyfok. Akik ma az ártatlan magyarságot üldözik, akik a szabadság hőseinek szobrait döntögetik, nem a szlovák nép szellemében cselekszenek. Egy megvert, szétzilált, menekülőben lévő sötét hadsereg maroknyi *utóvédje* az, amely még fogja a fegyvert és utolsó töltényeit lövöldözi ki, mielőtt megadja magát sorsának.

A fasizmus korszaka lejárt. Jókai és Klapka szobrai romjaikban is többet használnak a népek szabadságának, tehát a szlovák szabadság eszméjének is, mint amennyit ártani tud neki a horogkereszt még egyedül ott megmaradt maroknyi és *fegyverletételhez közeledő maroknyi zsoldos hada*.

MOLOTOV a német kérdés előtt a volt csatlós államok békeszerződéseit akarja elintézni

A külügyminiszterek hétfői tanácskozásán Molotov a trieszti kérdéssel kapcsolatban hangoztatta, úgy érzi, hogy e kérdést Jugoszláviának a háborúban való részvételére való tekintettel kellene rendezni.

Byrnes azt válaszolta, hogy hajlandó elfogadni azt a francia részről javasolt határvonalat, mely Triesztet Olaszországnak juttatja, de Isztria egész déli részét Jugoszláviának engedi át, mivel ez a határvonal néprajzi szempontból igazságos.

Bevin szintén kijelentette, hogy általánosságban elfogadja a francia javaslatot.

Az olasz gyarmatok vitájával kapcsolatban új nehézségek merültek fel abban a kérdésben, hogy Líbia mikor kapja meg függetlenségét.

Byrnes azt javasolta, hogy Olaszország a békeszerződésben csupán mondjon le a gyarmatokhoz való jogáról s a négy nagy pedig egy éven belül vegye alaposan fontolóra a kérdést. Ha egy év alatt nem jutnak megegyezésre, a gyarmati területeket helyezzék az Egyesült Nemzetek gyámsága alá.

Bevin szerint helyesebb lenne, ha Olaszország azonnal az Egyesült Nemzetek gyámsága alá helyezné gyarmatait.

A német kérdés megvitatása során Byrnes azt javasolta, hogy a német kérdés előzetes megvizsgálását már kedden kezdjék meg, Molotov azonban kijelentette, hogy előbb a volt csatlósállamokkal kötendő békeszerződések kérdését kell elintézni. Végül is abban állapodtak meg, hogy a német kérdéssel szerdán foglalkoznak majd.

Illetékes helyről származó közlés szerint Byrnes Kína bevonását is javasolta a német kérdés megvitatására. Erről azonban nem döntöttek véglegesen. (MTI)

„Azerbejdzsán készen áll a harcra"

New York, máj. 14.

Az iráni helyzetről ellentmondó jelentések érkeznek — közli az amerikai rádió. A tebrizi rádió szerint „ha a teheráni központi kormány nem teljesíti az azerbejdzsáni kiküldöttek kívánságait, akkor Azerbejdzsán nyílt lázadásba tör ki a kormány ellen". A tebrizi rádió azt is hangsúlyozta, hogy „az azerbejdzsáni nemzet nem hajlandó zsarnokságot eltűrni. A világ minden népe vegye tudomásul, hogy készen állunk a harcra", jelentette ki a bemondó. (MTI.)

Svernik elnök távirata a magyar köztársasági elnökhöz

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

N. Svernik, a Szovjet-Unió Legfelső Tanácsa elnökségének elnöke, hétfőn a következő táviratot intézte a Magyar Köztársaság elnökéhez:

Tildy Zoltán úrnak, a Magyar Köztársaság elnökének.

Fogadja köszönetemet azokért a jókívánságokért, amelyeket az európai fasizmus fölött aratott győzelem évfordulója alkalmából küldött.

N. Svernik.

Nagy Ferenc miniszterelnök tanácskozása a baloldali pártok intézőbizottságával

Kedden délelőtt *Nagy Ferenc* miniszterelnököt felkereste a baloldali pártok érdekeinek képviseletére megválasztott intézőbizottság. Ebben résztvettek a kommunistapárt, a szociáldemokratapárt, a nemzeti parasztpárt és a Szakszervezeti Tanács képviselői. Az intézőbizottság a miniszterelnökkel a pártok részéről márciusban felvetett kérdések teljesítéséről tanácskozott s e tanácskozást rövidesen folytatják.

Külföldi kölcsönnel akarják szanálni a főváros háztartását

A főváros pénzügyi bizottsága kedden délelőtt *Bechtler Péter* alpolgármester elnöklésével ülést tartott, amelyen a főváros pénzügyi helyzetéről tárgyaltak. A vita során *Harrer Ferenc* megállapította, hogy adópengő-költségvetés mellett a főváros csak napról-napra gazdálkodhatik. *Halász Alfréd* furcsállotta, hogy állandóan állami támogatásról beszélnek, amikor *az állam 152 billióval tartozik a fővárosnak közüzemi szolgáltatásokért. Szerinte a főváros háztartását külföldi kölcsönnel lehet csak eredményesen szanálni* és fontosnak tartja, hogy ebben az irányban a város vezetősége mielőbb megtegye a szükséges intézkedéseket. *Földes Mihály* szerint a racionalizálás végrehajtása lassú tempóban történik. Ő is fontosnak tartja a külföldi kölcsön igénybevételét, de ennél fontosabb, a *nyugatra kiszállított aranyértékek és egyéb ingóságoknak mielőbbi visszaszállítása*.

Gyömrey Sándor örömmel állapította meg, hogy a főváros költségvetése egyre javul, májusban már a bevételek 84 százalékban fedezték a kiadásokat. *Beliczay Imre* pénzügyi tanácsnok bejelentette, hogy *a külföldi kölcsönök igénybevételére a polgármester már megtette a szükséges lépéseket és az illetékes hatóságokkal együtt már folynak az előkészítési munkálatok*. A szociális adó bevezetésével kapcsolatban *Gyömrey Sándor* kifogásolta, hogy amíg az elmult rezsimben 15 százalékot fordítottak közjótékonysági kiadásokra, most csak 8 százalékot.

A brit csapatok megkezdték egyiptomi baraktáboraik kiürítését

Szidki pasa miniszterelnök hétfőn este, egy kérdésre válaszolva, az egyiptomi szenátusban kijelentette, hogy a brit csapatok máris megkezdték egyiptomi baraktáboraik kiürítését.

Ries István igazságügyminiszter Londonba utazott

Ries István igazságügyminiszter és Horváth Zoltán, a „Népszava" szerkesztője, kedden délelőtt az angol munkáspárt meghívására Londonba utazott. Az angol munkáspárt szocialista értekezletének két magyar vendége az útat Bécsig gépkocsin teszi meg, onnan repülőgépen indulnak tovább és az angol fővárosba előreláthatóleg csütörtökön érkeznek meg. Az értekezlet, amelyet Cleton on Seaban tartanak, előreláthatóan négy napig tart.

Ries István és Horváth Zoltán Angliából visszatérőben körülbelül egyheti tartózkodásra Párisba utazik és a francia fővárosból tér vissza Budapestre.

Nyugdíjasok figyelem!

A Központi Illetményhivatal közli, hogy a nyugdíjasok és özvegyek részére „segélylap"-ot rendszeresített, melyet postán ajánlva küldött meg most az érdekelteknek. A jövőben az Illetményhivatal csak az 1-én esedékes nyugdíjakat számfejti és küldi el csekken, a hónap folyamán utólag engedélyezett segélyeket pedig a segélylap felhasználásával akármelyik postahivatalnál személyesen fölvehetik. Így az érdekeltek gyorsan és minden késedelem nélkül jutnak majd járandóságaikhoz. Tekintettel arra, hogy ez a segélylap többszöri pénzfelvételre szolgál, mindenkinek érdeke annak gondos megőrzése.

Kotsis Iván Párbaj

Szabad Nép 1946 május 15

Színház

Hegedüs Gyula Szent István-körúti szobrát szombaton meghoszorúzza a Vígszínház

A félévszázados fennállását az idén ünneplő Vígszínház elhatározta, hogy kegyeletesen megemlékezik azokról az elhunyt nagyjairól, akiknek európai hírnevét köszönheti. Az emlékünnepségek során szombaton a Vígszínház Hegedüs Gyula emlékének áldoz s mivel ez a nagy művész nem Pesten, hanem Máriabesnyőn van eltemetve, az ünnepséget nem a sírjánál, hanem a Szent István-körúton, a régi Vígszínház előtt felállított mellszobra előtt tartja meg. A Vígszínház tagjai délután 4 órakor koszorúzzák meg a szobrot s beszédben méltatják Hegedüs Gyula nagy művészi egyéniségét és színészi érdemeit.

Csak június 1-ig adják a Makrancos hölgyet?

Sajnálatos hír terjedt el az évad egyik legsikerültebb színházi produkciójáról, a Makrancos hölgyről. Arról van szó, hogy a Művész Színház június elsején, virágzása teljében, kénytelen lesz levenni műsoráról a Shakespeare-vígjátékot, mert a Petrucchiót játszó Jávor Pált Romániába szólítja a szerződése. A Művész Színház természetesen mindent elkövet, hogy Jávort június elsején túl is Pesten tartsa s remélhetőleg Jávor is megpróbál tenni valamit annak az érdekében, hogy romániai vendégszereplésének időpontját később tegye, hiszen távozása valósággal belefojtaná a szót Shakespeare-be, aki végre most szóhoz jutott Budapesten.

Zenekari matiné

A Székesfővárosi Zenekar bérleti hangversenyét ezúttal a fiatal Sándor Frigyes vezényelte, akinek Bach-interpretációjáról már többízben írtunk elismeréssel. Ezúttal dirigensi egyéniségének más oldalát mutatta meg. Germiniani angyalian derűs Concerto grosso-ja után Schubert érthetetlenül ritkán hallható, Mozartra, de méginkább Haydnra visszatekintő V. szimfóniáját vezényelte mértéktartóan adagolt romantikával és világos formaadással. Mennyi melegség, gyermeki tisztaságú kedély, jóság és emberség van ebben a schuberti muzsikában! Befejezésül Csajkovszkij IV. szimfóniája hangzott el. ((td)

A „Ma estére minden jegy elkelt" táblát lengette a szél, hétfő délután, az Operettszínház bejáratán. Élénk cáfolata ez annak, hogy a hétfőn gyenge nap a színházak részére. A hétfő, úgy látszik, csak a gyenge darabok még gyengébb napja, a hét többi napjai között. Bevált a szakemberek jóslata, hogy a *„Florentin-kalap"*, ez a mulatságos, szellemes zenés vígjáték, komoly siker lesz. A nagysikerű, vasárnapi rádióközvetítés után *hétfőn pótszéksés „tábla" volt az Operettben.*

Itt a „Villámosszék felé..." című film. *A Warnerék izgalmas gengszter-drámájának megjelenését már hetek óta találgatja a közönség. Nos, a Royal Apolló csütörtöki bemutatója: Humphrey Bogart, James Cagney, Ann Sheridan főszereplésével, Kertész Mihály rendezésében, elhozza a várva-várt produkciót.*

Érdekes bemutatója lesz a jövőre az Operaháznak. Brittens, hírneves angol zeneszerző, „Peter Grimes" című operáját hozzák színre. Ez lesz az első eset az Operaház fennállása óta, hogy angol zeneszerző művét mutatják be.

Csütörtök délután fél 5 órakor, a New York-kávéház különtermében, gyűlést rendez a Filmszakszervezet tisztviselői szakosztálya. Tárgy: szakosztály-elnökválasztás.

Az Obudai Népszínház nagy sikerrel játssza a „Zsákbamacska" című daljátékot. *Főszereplők: Karsay Bözsi, Honti Irén, Sugár Imre, Bíró Tihamér, Ihász Aladár és Csilag Jánosi.*

Nem lehet levenni a „Francia szobalány"-t! Tolnay Klári búcsúfellépései: szerda, csütörtök, péntek, szombat, vasárnap este fél 7-kor a Belvárosi Színházban. (X)

A pesti romházak rémségei

Tízezer ember él a kiégett törmeléklakásokban

Fischer József, a Közmunkatanács elnöke, a budapesti romházak megtekintésére hívta meg a sajtó képviselőit. A szemlén *Kővágó* polgármester is résztvett. Megtekintettük azokat az életveszélyes romházakat, amelyek javításban vagy lebontásban állanak. Borzalmas látvány tárul a szemünk elé egyik-másik épületmaradvány nyomortanyáin. A pesti ember annyira megszokta már a romokat, hogy egykedvűen halad el mellettük, de sejtelme sincs arról, hogy *mi rejtőzik egy-egy teljesen kiégett ház gyászos kulisszái mögött.*

A sok közül csak a legszörnyűbbeket említjük. Itt van például a Tükör-utca 2. számú ház, amely kívülről teljesen kiégettnek látszik, csak a puszta falak maradtak meg. Fischer József határozott és biztos lépésekkel vezet bennünket a romok között. Ő már ismeri a terepet. Egyik labirintusból a másikba jutunk, omladékhegyeken keresztül egy vaksötét lépcsőház maradványaihoz érünk. Eleinte habozunk, felmenjünk-e, vagy nem, amíg egy kisfiú meg nem jelent az első emeleten. Kővágó József mutatkozott a legbátrabbnak és elszántan indult el a 20 centiméter szélességű korlátnélküli lépcsőn felfelé. Mi követtük. *Két szükséglakást találtunk ezen az emeleten, körülbelül 6 négyzetméternyi, dohos, ablaktalan szoba.* Belépünk. Három kisgyerek szorongatja ijedten édesanyja szoknyáját. Az asszony állapotos. Keservesen rimánkodik, segítsünk rajta, juttassuk emberhez méltó fedél alá. Fischer József megnyugtatja, hogy ezt a házat úgyis kiürítik, mert lebontják és ő rendesebb lakáshoz jut.

Ez a megnyugtatás nem mindenhol éri el célját. A legszörnyűbb éppen az, hogy *a legtöbb ilyen — és talán még borzalmasabb — romház lakói valóságos felzúdulással fogadják a kiürítés és kilakoltatás hírét: nem azon siránkoznak, hogy milyen emberhez nem méltó odukban kell lakniok, hanem attól félnek, hogy még ezt is elvesztik.*

Ugyanez a feneketlen nyomorúság tárul elénk a Döbrenteiutca 19. számú életveszélyes romházban, amely az elképzelhető legsötétebb nyomortanya. Még a pincében is laknak. Körülbelül 4—5 család lakik az omladékok között, ahol az összes lakóknak mindössze egy vízcsap és egy W. C. áll rendelkezésére. *Nem is nyomortanya ez már, hanem inkább járványfészek.* Ismételjük: ez csak néhány kiragadott példa a sok közül, amit láttunk. Valamivel jobb a helyzet azokban a romházakban, amelyek szintén életveszélyesek voltak, de a tartópillérek és egyéb szerkezetek megerősítésével félig-meddig lakhatóvá váltak.

A Közmunkatanács elnöke és a polgármester keserűen szemléli az emberi nyomorúságnak ezeket a képeit, melyeket bizony nem lehet egyik napról a másikra eltüntetni. Fischer József elmondja, hogy *a romházak rendbehozására a Közmunkatanácsnak mindössze havi másfélmilliárd adópengő áll rendelkezésére.* Ehhez járul bizonyos lakbérpótlékok összege. Ijesztően csekély anyagi alap ez, ha tekintetbe vesszük, hogy *Budapesten mintegy 500 romház vár beavatkozásra és ez életveszélyes falak között, minden emberséget megcsúfoló környezetben, állandó halálveszedelemben és járványoknak kitéve, közel 10.000 ember huzódik meg.* Az 500-ból, — mint Fischer József elmondotta — *eddig mindössze 40-et sikerült* rendbehozni. A többi csak az anyagiakon mulik.

Ezen a tarthatatlan helyzeten mindenáron segíteni kell! Hiába ragyognak az Oktogonon a neonfények, ha a békeállapotokat hazudó felszín alatt ennyire borzalmasan sötét mélységek tátonganak.

Farkas János

Hírek

— **Megalakult az Ösztöndíjtanács.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Friedrich Loránd* egyetemi tanárt, *Pátzay Pál* képzőművészeti főiskolai tanárt, *Kodály Zoltánt, Veress Sándort, Prohászka Lajos, Baló József, Moór Gyula, Pataky Arnold* és *Váczy Péter* egyetemi tanárokat az Ösztöndíjtanács tagjaivá meghívta, továbbá *Kolosváry Bálint, Baló József, Zsirai Miklós, Kerékjártó Béla, Mendöl Tibor, Doby Géza, Szabó Gusztáv* és *Kotsis Iván* egyetemi tanárokat és *Kodály Zoltánt*, a Magyar Művészeti Tanács elnökét, az Országos Ösztöndíjtanács Intézőbizottságának tagjaivá kinevezte.

— **A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara** értesíti a székesfőváros kereskedőit, hogy az iparjogosítványok felülvizsgálata során felhasználandó kérdőívek a kerületi elöljáróságoknál átvehetők, az ott beszerezhető postatakarékpénztári csekklapon kérdőívekkent 50.000 adópengő befizetése ellenében.

— **A közegészségügyi szakbizottság** legutóbbi ülésén Bakáts Tibor tisztifőorvos h. bejelentette, hogy a fertőző megbetegedések csökkentek. A vérhasjárvány elkerülésére a tavalyihoz hasonló tömegoltást szükségesnek tartja. Bejelentette, hogy szórványos esetekben ugyan, de felütötte fejét a maláriamegbetegedés, ami ellen a főváros máris minden intézkedést megtett.

— **Kispesten, az egyik üllői úti** ház lakói bejelentették a rendőrségen, hogy az egyik lakótársuk, *Ordasi László* állandóan szidja a demokráciát és azzal dicsekszik, milyen ügyesen harcolt az oroszok ellen. Kiderült még, hogy Ordasinak nincs foglalkozása és a pestszentlőrinci kapitányságon betörések és lopások miatt eljárás van ellene folyamatban. A népbíróság elé kerül.

— **A sváb kitelepítési akció** során hétfőn Sopronból 591, Balfról 290, Harkányról 638 sváb négy szerelvényen elhagyta az ország területét.

— **Halálozás.** *Koch Gyula*, a Hentes Ipartestület éveken át volt elnöke meghalt. Temetése 15-én, szerdán déli egy órakor a rákoskeresztúri temetőben lesz.

— **A polgármester Károlyi Mihálynál és az angol követnél.** Kővágó *József* polgármester kedden délelőtt tisztelgő látogatást tett Károlyi Mihálynál, a Gellért-szállóban lévő lakásán. Délután Gascoigne angol követ fogadta a polgármestert, akivel az elhurcolt magyar javak visszaadásáról tárgyaltak és a polgármester londoni utazását beszélték meg.

— **Katolikus nők a Szent István Bazilika előtt.** Május 19-én, vasárnap délután 5 órakor a fővárosi és környéki katolikus leányok és asszonyok a Szent István Bazilika előtti térségen tartják meg a Mária-napot. Bővebb felvilágosítást az Actio Catholica központja, Budapest, Ferenciektere 7. és a plébániahivatalok adnak.

— **Borbély Andor** nyilas újságírót tízévi kényszermunkára ítélte a népbíróság.

— **Az államrendőrség** Gyáli-úti rendőrkórháza Rajk László belügyminiszter jelenlétében hétfőn délután megnyílt. A megnyitó beszédet a belügyminiszter tartotta, aki azután kíséretével együtt megtekintette a kórtermeket.

— **A Képzőművészeti Főiskola ifjúsági kiállítása.** A Képzőművészeti Főiskola ifjúságának kiállítása — várakozásunkat megcáfolóan — fáradt, szürke, középszerű. Szőnyi-, Barcsay-, Domanovszky-utánérzések és nyárspolgárias konvenciók közt mozog a skála. Még valami becsületes, komoly, elmélyedésre való akadémizmust is jobban szeretnénk és hasznosabbnak vélünk, mint ezeket az üres külsőségeket, szemléletben, kifejezésmódban, mondanivalókban. Főként pedig: a mesterség áhítatát, az anyag tiszteletét nem látjuk sehol, — lucskos, szutykos színkezelés; forma és szerveség mintha nem is volna a világon. Talán csak *Gács Vera, Ogonovszky Géza, Tallián Mária, Rátz László és Sik József* egy-egy képe, rajza, *Farkas Károly és Nyíró Gyula* plasztikája jelent kivételt. *(f. j.)*

— **Az Országos Közegészségügyi Intézet** fölszerelése az ostrom alatt megsemmisült. A népjóléti minisztériumban dr. Makara György osztályvezetőnek megbízást adtak, kérjen több kereskedőtől árajánlatot. A beérkezett ajánlatok között Holtzer István textilkereskedőnél volt a legmagasabb. Ennek ellenére dr. Makara Holtzernek adta ki a megrendelést. Megállapították, hogy Holtzernek nem is volt iparengedélye és ezért, valamint árdrágításért internálták.

Sport

Nem sok

javulás mutatkozik játékosainknak a pályákon tanusított viselkedésében. A vasárnapi forduló sem volt mentes a kiállításoktól és sokan sérültek meg ismét a futballisták közül, köztük válogatott jelöltek is. (Deák, a szolnoki Horváth.) Nemcsak a közelgő válogatott mérkőzések miatt, de általános szempontból is szomorú mindez, mert játékvezetőink köztudomás szerint nem engedik meg a keményebb játékot, éppen ezért vetik folyton a szemünkre, hivatkozva a külföldi példákra. Csakhogy a külföldi játékvezetők a *testtel* való játékot engedik meg, a szabályos és veszélytelen lökést, nálunk viszont nem ez dívik. *Nálunk a bokára pályáznak.* Nem a labdamegszerzés a cél, hanem az, hogy az ellenfél legalább is azon a mérkőzésen harcképtelenné váljék. Kérlelhetetlen szigort követelünk a testi épséget veszélyeztetőkkel szemben! A rugdalózók, a lábukat „betartók" végleges eltávolítását követeljük. Inkább legyen több kiállítás, — de kevesebb sérülés!

Deák harcképtelen. A június 2-re tervezett magyar-román válogatott labdarúgómérkőzés kiszemelt középcsatára, a szentlőrinci Deák, vasárnap súlyosan megsérült. Szombathelyen a Haladás—SzAC mérkőzés legelején történt a sérülése. A mérkőzést ugyan végigsántikálta, főleg a jobbszélen statisztált, de utánajárni sem tudott. A budapesti sportszanatóriumban megejtett vizsgálaton történt átvilágítás megállapította: a sérülése súlyos zúzódás, amellyel a következő vasárnap semmiesetre sem játszhat, de reménlhetőleg a magyar-román mérkőzésig rendbejön.

Döntetlenül végződött a II. osztályú vízipólóderbi a Császár-uszodában. Hétfőn a KASE és a Szentesi MÁV között folyt le a mérkőzés és 1:1 arányban döntetlenül végződött. A félidőben a szentesiek vezettek 1:0-ra.

Kikapott a moszkvai Dynamo 3:1 arányban a Sztálin-gépkocsigyár labdarúgóegyüttesétől.

Változások a Ferencváros vezetőségében. A hírek szerint nemcsak Urbancsik edző távozik, de az intéző, Koni János is. Addig is, amíg Bukovi Márton átveszi az edzések vezetését, dr. Sárosi foglalkozik a csapattal. Új játékosok is kerülnek a Fradi csapatába, így biztosra veszik Nagy II-nek, a Dózsa válogatott középfedezetének és Kamarás kapusnak az FTC-be való belépését.

A Budapest-bajnoki tenniszversenynek szombaton és vasárnap lesznek a döntőmérkőzései. A női egyes már az elődöntőknél tart, itt Körmöczy Zsuzsinak Gallnerné, dr. Fejérnek a Peterdy—Prochnow mérkőzésegyüttes lesz az ellenfele. A férfiegyesben az „utolsó nyolc"-ból és a négy válogatottból (Asbóth, Szigeti, Fehér K., Ádám) álló 12-es mezőny küzd a végső győzelemért. Megindultak a páros mérkőzések is. A két ifjúsági kísérő szám döntőit már lejátszották. A fiúegyesben a kecskeméti ifj. Tóth meglepő, de megérdemelt győzelmet aratott ifj. Vad felett, a budai Pomezsánszky ugyancsak meglepetésre végigverte a kecskeméti lányokat, a döntőben B. Kiss Flórát. A mérkőzések naponta fél 4 órakor kezdődnek a Postás SE Dózsa-úti tennisztelepén.

Magyarországon a súlyemelés meglehetősen elhanyagolt sportág. Pedig mennyi gyakorlat, mennyi önmegtartóztatás kell ahhoz, hogy ebben a „nehéz" sportban nemzetközileg is helytálló eredményeket lehessen felmutatni. Szovjet-Unióban nagyon elterjedt a súlyemelés és Magyarország is vezetőszerepet játszik ebben a sportágban. Világrekorderünk is van Ambrózy személyében és Soós világviszonylatban is elismert nagyság. Az első munkásbajnokság szép sikert hozott. Örömmel nézni a mai kalóriaszegény világban ezeket a szép testifelépítésű izomóriásokat.

Az atléták évadnyitó pályaversenyein a IV. osztályúak versenyei kerültek sorra, a hölgyek versenyén a mezei bajnok Bleha (Előre) kikapott 800 m.-en Hermanntól, a Barátság versenyzőjétől. A férfiak versenyén Bácsfalvi (UTE) 9:12.4-et futott 3000 méteren.

A II. tornacsapatválogató versenyen Pataki (MTE) nyerte az összetett versenyt, a szerek versenyében Hajdu (DVSC) győzött.

A vidéki ökölvívó bajnokság győztesei: Rácz (Nagykanizsa), Kerényi (Tatabánya), Csik (Szolnok), T. Nagy (Kecskemét), Salamon (Tatabánya), Mihalkó (Ózd).

MOZI

Ady: Roberta (am.). 3, 5, 7. — **Bethlen** (Tel. 125—003): Hét szerelmes kislány (am.). ½4, ½6, ½8. **Capitol:** Tüzön-vizen át (ang.). ½2, ½4, ½6, ½8, v. 11 is. — **City:** Fiu vagy lány? (magy.). Sárdy János. 3, 5, 7. — **Corso** (Tel. 182—313): Cirkusz (or.). ½3, ½5, ½7, v. ü. 11 is. — **Corvin:** Fiu vagy lány? (magy.). Sárdy János. ½4, ½6, ½8, v. ü. 11, ½2 is. — **Décsi** (Tel. 121—348): Cirkusz (or.). ½4 ½6, ½8, v. ½12 is. — **Eldorádó:** Halálos csók (magy.). 4, 6, 8, v. 2 is. — **Filmakadémia:** Néma tanu. 3, 5, 7. — **Fórum:** Emlékszel még? (am.). Claudette Colbert, John Payne. 3, 5, 7, v. ½12 is. — **Hunnia** (Tel. 259—441): Ez a villa eladó (magy.). ½4, ½6, ½8, v. ü. ½12, ½2 is. — **Körúti Híradó:** A 2. sz. szabad május 1., 255. sz. Szövetséges híradó, 12—13. sz. Orosz híradó. Az elveszett film, A tengerfenék állatvilága (színes). Előadások 9-től 22 óráig. — **Ipoly:** Bagdadi tolvaj (am.). ½4, ½6, ½8, v. 2, 4, 6, 8. — **József Attila:** Egy szoknya, egy nadrág (magy.). ½4, ½6, ½8, v. ½12 is. — **Kamara:** Egymásért. 3, 5, 7, v. ü. ½12 is. — **Kossuth** (Váci-út 14): Afrikai őrjárat (am.). ½4, ½6, ½8, v. 2, 4, 6, 8. Kedden nincs előadás, szombaton csak 8-kor. — **Kultur: Kísértetek háza.** ½4, ½6, ½8, v. ü. 11, ½2 is. — **Lloyd:** Öten voltak (am.). 3, 5, 7. — **Marx:** Téli szerenád (am.). ½4, ½6, ½8, v. ½2 is. — **Omnia:** Cirkusz (or.). ½4, ½6, ½8, v. 2, 4, 6, 8 — **Palace:** Asszony akarok lenni (am.). 11, 1, 3, 5, 7. — **Pátria:** Rácsnélküli börtön (fr.). ½4, ½6, ½8. — **Royal Apolló** (Tel. 222—002, 222—292): Párizi muzsika (fr.). Fernandel. 4, 6, 8, v. 2 is. — **Sárvári: Egy fűnak a fele** (magy.). ½4, ½6, ½8. — **Scala:** Emlékszel még? (am.). Claudette Colbert. 4, 6, 8, v. 2 is. —

Fiuk, lányok vigyázzatok! Csütörtök délután találkozunk az URÁNIÁ-ban.

Csak a papa meg ne tudja!

Szabadság: Öten voltak (am.). ½4, ½6, ½8, v. ½2 is. — **Tinódi** (Tel. 480—172): Dr. Jörn (Egy nőorvos naplója) (am.). Amerikai híradó. ½4, ½6, ½8, v. 11 is. — **Turán** (Tel. 125—578): Tanítónő (magy.). ½12, 3, 4, 6, 8. — **Uránia:** Becsületből elégtelen (am.) James Steward, Jean Arthur. 4, 6, 8, v. 2 is. — **Városi Színház** (Tel. 187—500): Napkeleti szerelmesek (or.). 3, 5, 7.

Aranyat, briliánst, ezüstöt veszek, eladok. Jegygyűrűt, ékszert készítek. Javítások megvárhatók. **22. I. 4**
SCHWARZ aranyműves, Dohány-u.

Üzletemből ismeretlen betörtek.
Többek között elvitték a megkezdett számlakönyvemet és bélyegzőmet. Tőlem eredő számlákat 339—400 sorszámig senki se fogadjon el.
Büchler Richárd
TEXTILNAGYKERESKEDŐ,
V., WEKERLE SÁNDOR-UTCA 9.

SZERDAI SZÍNHÁZI MŰSOR

Operaház: Nincs előadás. — **Nemzeti Színház:** Isten, császár, paraszt C—3. (7) — **Nemzeti Kamara:** A hetvenkedő katona. Munkáselőadás (4), Vesszőfutás (7). — **Vígszínház:** A császár (7) — **Belvárosi Színház:** A Conway-család (7) — **Művész Színház:** Makrancos hölgy (7) — **Magyar Színház:** Vig özvegy (7) — **Pesti Színház:** Váljunk el (7) — **Madách Színház:** Megtört szívek háza (½7) — **Fővárosi Operett:** Florentin kalap (½7) — **Béke Színház:** Francia szobalány (½7) — **Medgyaszay Színpad:** Szabotál a gólya (7) — **Pódium:** Köztünk maradjon (7) — **Intim Színház** (Rózsa-u. 30): Egymilliő dollár (½7) — **Kamara Variété:** Paródia-revü (7) — **Vidám Színpad:** Nincs előadás. — **Royal:** Májusi randevu (7) — **Fővárosi Cirkusz:** Megnyitó műsor (4, 7).

SZERDAI RÁDIÓMŰSOR

6.30 Falurádió. 6.45 Hírek. 7.05 Zene. 8.00 Asszonyok világhíradója. 8.15 Hangl. 9.00 Postászenekar. 10.00 Hírek. 10.10 Hangl. 10.30 Rádiósk. 12.00 Hírek. 12.15 Szalonzene. 13.00 Előadás. 13.20 Hegedű és songora. 13.45 Előadás. 14.00 Hírek. 14.10 Vöröskereszt. 14.20 Előadás. 14.30 Jazz. 15.15 Rádiósk. 15.53 Műsorism. 16.00 Hírek. 16.10 Előadás. 16.40 Szőv. Zenekar. 17.30 Költ5 költőkről. 18.00 Hírek. 18.05 Vöröskereszt. 18.15 Kemény Zsigmondról beszél Keresztury Dezső. 18.35 „Megtört szívek háza." Közv. a Madách-Színházból. Az I. felv. után kb. 19.40 Hírek. A II. felv. után kb. 20.50 Orosz hírek. Előadás után kb. 21.30 Vöröskereszt. 21.40 Műsorism. 21.50 Angol hírek. 22.00 Hírek. 22.20 Hangl. 22.50 Francia hírek. 23.00 Napi hírösszefoglaló. 23.10 Rádió keresőszolgálat.

Kotsis Iván dr.

K

Tér és Forma

1935. 69–71.

(Balatoni nyaralók, képekkel és alaprajzokkal.)

Székesfehérvári Szemle
1937. 3-4. sz.

A muzeum kibővítése és átrendezése.

A NAGY ELŐKÉSZÜLETNEK, mellyel Székesfehérvár várja alapítója, Szent István király halála 900 éves évfordulóját, egyik pontja volt a muzeum kibővítése, hogy ezzel méltó legyen a város kimagasló multjához. A kibővítés gondolatát Székesfehérvár a szép és nemes iránt fogékony, annak megvalósítására mindig áldozatra kész polgármestere, dr. Csitáry G. Emil vetette fel. A gondolatot tett követte. A város tizezer pengőt ajánlott fel a terv megvalósítására. Követte példáját a muzeum másik hathatós Mecenása: Fejér vármegye. Dr. Hóman Bálint, vallás- és közoktatásügyi miniszter ez áldozatosságot azzal honorálta, hogy a tizezer pengőt szintén megigérte, míg a Muzeumegyesület ötezer pengőt állított be e célból költségvetésébe.

Harmincötezer pengő az építés céljaira elegendőnek igérkezvén, a tervek elkészítésére a városi műszaki hivatalt kérte föl a Muzeumegyesület és azt Schmidl Ferenc műszaki tanácsos, Molnár Tibor mérnök készséggel vállalták. Ők szerkesztették és rajzolták meg a Muzeumegyesület nyugati szárnya és a szomszéd ház között emelendő új épület tervét, állították össze a költségvetést és vállalták a munkálatok irányítását, ellenőrzését. Az építkezés a muzeum megalakulásának 25-ik évében, 1935 július 8-án indult meg. Ősz végére az épület tető alá került.

A következő év faladata volt az új épület munkálatainak befejezése és az udvar rendezése. Ez utóbbinak megvalósítása új gondolatokat vetett felszínre: a szomszéd dísztelen falának eltakarása, a régi épületnek az újjal sé az időközben megváltozott környezettel való összhangba hozása. Az előbbit az új épület árkádjainak a szomszédos fal melletti kihuzásával, az utóbbit az épület külső homlokzatának átalakításával dr. Kotsis Iván, műegyetemi tanár nagylelkűen felajánlott tervei szerint oldottuk meg. Ehhez járult a kerítés megújitása, az udvar kertészeti kiképzése. Mindezek elkészítése és a belső átalakítások a költségeket kerekszámban 50.000 pengőre emelték. A hiányzó összeget az állam, a város és a Muzeumegyesület ujabb áldozatkészsége fedezte.

Az ily módon kibővült és megújult muzeum az új épület által három nagy méretű helyiséggel gyarapodott. A földszint

nagyterme egyenlőre raktár, az első emeleten a néprajzi gyűjtemény, a másodikon a képtár kapott helyet. Az udvar déli és keleti részén húzódó árkádok a kőtár számára épültek. Az ekként megnagyobbodott muzeumban a gyűjteményeket átcsoportosítva azok teljesen új elhelyezést nyertek. Az új rendezésnél az anyag kellő megválogatásával igyekeztünk a szakszerű elkülönítésre, az összetartozók világos áttekintésére, a zsufoltság kiküszöbölésével a nagyközönséget lekötő tetszetősségre, magyarázó és leíró szemléletességre. Törekvésünket a szakkörök és laikusok elismeréssel jutalmazták.

Az új épület berendezése, ahová a néprajzi gyűjtemény és képtár került, 1937-re maradt. A képtár felállítását dr. Hóman Bálint az Orsz. Szépművészeti Muzeum anyagából juttatott állami letéttel tette lehetővé. A kiállítandó anyagot Csánky Dénes, az Orsz. Szépművészeti Muzeum főigazgatója volt szives kiválogatni. Ő készítette el a kiállítás tervét is, melynek kivitelével dr. Balás-Piry Lászlót bízta meg. Dr. Say Géza, miniszteri osztálytanácsos és a képtár tb. igazgató őre a képtár ügyének állandó napirenden tartásával, létesítése előkészítésével vett részt abban a közös munkában, melynek eredménye volt, hogy dr. Hóman Bálint 1937. június 19-kén a képtár megnyitásával átadhatta a nyilvánosságnak 25 éves fennállása és a Szent István centenárium emlékére megújhodott muzeumot további nemzetnevelő hivatásának.

Az átrendezett muzeum kiállitási helyiségei: emeleti előcsarnok és tizenegy egymásba nyiló terem. Az előcsarnok magas falait régi cégérek, ablakrácsok, céhzászlók és várostörténeti képek töltik ki. Nagyon emeli az előtér művészi hatását két régi vasrácsos ajtó beépítése. Az egyik a belvárosi plebánia egykori emeleti barokk ajtója a Himer-család cimerével, a másik empire-stílusú 1812-ből Váli Ferenc Simor-utcai házából való.

Az empire ajtó mögötti kisebb helyiség egyházművészeti gyűjtemény. Központja egy Mária Terézia korabeli aranyozott remekművű vasajtó. Körülötte a ciszterci templom főoltára kis képének eredetije, a székesegyház mennyezetképeinek régi vázlata és a város nevezetesebb egyházművészeti emlékeinek fényképei láthatók. A legértékesebb kép az egyik oldalfalon a ciszterci templom freskó-oltárképének a mestertől, Sambachtól származó tusrajza. A fülke ablaki részében áll a Prohászka-templom gipszmodellje vele szemben a Szent Anna kápolna XVIII. századi oltárképe.

Ezután következik a muzeum régészeti gyűjteménye négy teremben. Az első három teremben az emberiség őskori művelődésének emlékei tárulnak elénk nevezetesebb lelőhelyek szerint szemléltető képekkel és magyarázó felíratokkal. Majd a római kultura bemutatása következik gazdag és iparművészeti szempontból is értékes anyaggal. Meglepően szép a kerámia, a bronz-

edények csoportja, az üveggyűjtemény, néhány művészi becsű bronzszobor és kőfaragvány. Negyedik századi Krisztus-monogrammos köve páratlan a magyarországi őskeresztény emlékek között. A régiségtárt aranygermán és avar-sírleletek, a muzeum által felárt népvándorlás- és honfoglaláskori temetők válogatott anyagának bemutatása zárja be.

Az ötödik terem az áhitatot gerjesztő Prohászka-emlékgyűjteményt foglalja magába. Utána a történeti rész következik. A sorrendet árpádházi királyaink emlékei nyitják meg III. Béla és neje sírmellékleteivel, Szent István bazilikájából származó apróbb műtárgyakkal. Tovább a vegyesházi királyok, a török uralom, a Rákóczi-kor, az 1848—49. szabadságharc fejérmegyei és székesfehérvári emlékeinek bemutatásával folytatódik a történelem. Kiegészítik e képet a magyar éremgyűjtemény, a hadtörténeti tárgyak és a csákvári Esterházy-kastély régi, pompás darabokból álló vadászfegyver-letétje. A következő kisebb helyiséget a székesfehérvári ezredek kegyeleti tárgyai, köztük a volt Mackensen-10-es huszárok művészi értékű képgyűjteménye, töltik meg.

A nyolcadik teremnek régi vitrinekben elhelyezett üveg, fajánsz és porcellán tárgyaival iparművészeti jellege van. A falakat és tárlókat női kézimunkák, régi divatcikkek, fehérvári ötvös készítmények töltik meg. Kulturtörténeti szempontból érdekes csoport a muzeum gazdag szinházi és irodalmi gyűjteményéből itt kiállított legértékesebb darabjai, melyek Petőfi és Vörösmarty képei körül csoportosulnak tőlük származó kegyeleti tárgyakkal. A város és megye nagy szülötteit Simor János, Pauer püspök, Ybl Miklós, a Szőgyény-Marich család stb. szobrai és arcképei képviselik. A székesfehérvári országos kiállítások oklevelei és érmei, az ipari élet kimagasló eseményeit juttatják eszünkbe.

Innen átlépve a már új épületben elhelyezett néprajzi terembe, ennek hatalmas mérete, két oldalról való teljes megvilágítása az első, ami meglepi a látogatót. E körülmény lehetővé tette a teremnek vendégfalakkal fülkékre való osztását és egyes gyűjtemény csoportoknak egymást nem zavaró felállítását. A sorozatot a céhemlékek nyitják meg, ezt követik a fonó-szövő eszközök, a népies keramika a csákvári fazekasság külön csoportjával, a bábsütő- és kékfestő minták, kádárszerszámok és pincefelszerelés. Jelentős anyag képviseli a Velencei-tó halászatát és nádvágását a tárgyak használatát szemléltető fényképekkel. Egy másik csoport a falusi szobaberendezés és régi konyhaedények fülkéje. Ehhez csatlakoznak a mezőgazdasági eszközök és állattenyésztés pásztorfaragásokkal. A falu közigazgatását régi büntető eszközök és bakter alabárdok szemléltetik.

A néprajzi teremből lépcső vezet föl a képtárba, melynek a megvilágítása — két oldalról és felülről kapva a fényt — szinte

tökéletes. A képek elhelyezése is minden kívánságot kielégít. A kiállított anyagot Csánky Dénes úgy válogatta össze, hogy az átmetszete legyen az újabb magyar festészetnek. A képek sorrendje is ezt a célt szolgálja. A letétbe helyezett 49 kép és 6 szobor mesterei között a magyar festőművészet legnagyobbjai is szerepelnek, miként ezt a képtárnak jelen füzetünkben közölt katalogusa mutatja. *Marosi Arnold.*

Emlékek a székesfehérvári püspöki könyvtár multjából.

MEGCSONKÍTOTT HAZÁNK számottevő kultúrértékeit Székesfehérvár az ujabb időben két nagyobbszerű intézménnyel gyarapította: a Székesfehérvári és Fehérmegyei Múzeummal és a Püspöki Könyvtárral. Az első az utóbbi években kis magból terebélyes pompás fává nőtt, a másodikat fel kellett fedeznünk s régi romjaiból uj életre hívnunk.

A székesfehérvári püspöki könyvtár legujabb restaurációja és feldolgozása még nem ért el odáig, hogy a könyvtár történetének pontos adatait feltétlen bizonyossággal megállapíthassuk. Sajnos, oly kevés megbízható levéltári adat áll rendelkezésünkre a könyvtár keletkezésének és fejlődésének történetére vonatkozólag, hogy azt csak a könyvtár anyagának feldolgozása után, az egyes könyvekből merített belső dokumentumok összegyüjtése és összehasonlításából nyomozhatjuk ki majd pontosan. Bizonyos, hogy a régi fehérvári kiváltságos káptalan könyvtárából egyetlen könyv sem maradt reánk[1]), a püspöki könyvtár uj intézmény, alapítása körülbelül az egyházmegye alapításának, illetőleg berendezkedésének idejére esik. Könyvállományát jórészt a püspökök vásárolták, vagy kapták ajándékba[2]), de mivel Mária Terézia, II. József és az 1855. aug. 18-án kihirdetett konkordátum a Kollonich féle 1702. évi egyezményt s az 1715. évi 16. t.c. 2.§-t tiszteletben tartva ugy intézkedtek, hogy a püspököktől maradt könyveket leltár szerint kellett átadni az utódoknak, könyvtárunk anyaga százötven év leforgása alatt tekintélyesen megnövekedett.

---

[1]) Pauer Joannes: „Historia dioecesis Albaregalensis. Albae-Regiae," 1877. p. 81.

[2]) Radványi Miklós: „Jelentés a székesfehérvári püspöki könyvtár állapotáról 1908. évben." 2. l. Püspöki levéltár 442. lt. sz. Ad 1908/okt. 28.

A muzeum új homlokzata.

Részlet a lépcsőházból.

II. tábla.

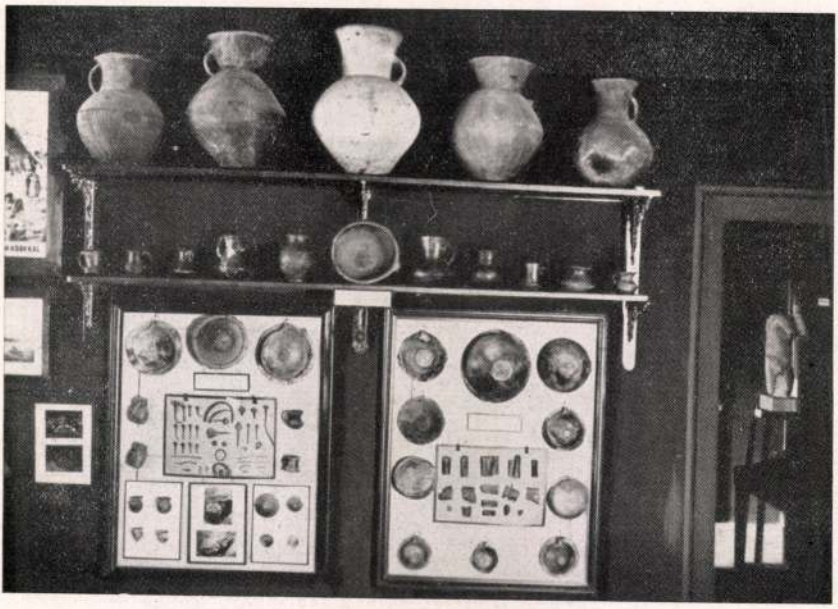

Részlet az őskori gyűjteményből.

Római bronzedények és veretek, kőemlékek.

Részlet a néprajzi teremből.

Dr. Hóman Bálint megnyitja a képtárt.

IV. tábla.

Iparművészeti tárgyak, irodalmi és szinházi emlékek.

nikus összképeket adnak és önmagukban is építészetileg túlnyomó részt értéktelenek. A legsivárabb benyomást éppen a legújabban létesült telepek mutatják. Ezután bemutatott harmincöt nyaralótervet, amelyeket a fiatal magyar építészgeneráció tagjai készítettek.

Ney Ákos miniszteri tanácsos, a D. S. A. vasut igazgatója az állomásépületekről beszélt, rámutatva arra, hogy nagy súlyt helyez a vasut az állomási előtereknek a fürdőhelyi környezetnek megfelelő parkszerű kiképzésére s az állomások, épületek virágdíszítésére is.

Az ankétot február 16-án délután folytatják a Mérnökegylet Reáltanoda-utcai székházának dísztermében.

Címoldalunkon egy új templom vázlattervét mutatjuk be kedves olvasóinknak, amelyet a Pápai Református Egyház megbízásából Medgyaszay István készített a Budapest—Lágymányosi „Advent templom"-hoz hasonló, elismert, modern, magyaros, komoly templomi stilusában. Pápán a templomot körülbelül a mai kis szinház helyére, a Széchenyi-térre szándékozik felépíteni a presbiterium 1572 ülőhellyel és 640 állóhellyel.

Értesülésünk szerint az általános nehéz gazdasági viszonyok miatt a templom felépítésének ügye igen lassan halad előre. Megnyugvással látjuk, hogy az ügy a legjobb kezekben van és Medgyaszaynak eddigi eredményei alapján tudjuk, hogy a rendelkezésre álló legszerénvebb összegből is az eddigi templomaihoz méltót fog alkotni. *(U. G.)*

Az Idegenforgalmi Tanács tervpályázata. Az *Országos Magyar Idegenforgalmi Tanács* által a Szent Gellért-tér, a Szent Gellért és Rudas gyógyfürdők közötti Dunapart, valamint a Rudas gyógyfürdő környezetének rendezésére és kialakítására vonatkozó tervpályázat február 15-én déli 12 órakor jár le. A bírálóbizottság *Bud* János dr. kereskedelmi miniszter és *Tormay* Géza dr. államtitkár elnöklete alatt a következő tagokból áll: bárczi házi *Bárczy* István dr., *Bánlaky* Géza, *Becsey* Antal, *Czabalay* Kálmán dr., *Csarmann* Ferenc, *K. Császár* Ferenc, *Csonka* Pál, *Édes* Endre, *Forster* Gyula, *Glück* Frigyes, *Grosch* Károly dr., *Hikisch* Rezső, *Hültl* Dezső, *Kiss* Géza, *Lobmayer* Jenő, *Miklós* Elemér dr., ifj. *Rimanóczy* Gyula, *Ripka* Ferenc dr., *Sipőcz* Jenő dr., *Szviezsényi* Zoltán és *Tscheike* Hermann.

Kitüntetés, címadományozás és elismerés. A kormányzó a dunaföldvári híd létesítése körül szerzett érdemeik elismeréséül *Forster* Gyula államtitkári címmel felruházott kereskedelemügyi minisztériumi helyettes államtitkárnak a II. osztályú magyar érdemkeresztet a csillaggal, *Köpesdy* Elemér miniszteri tanácsosnak, a m. kir állami vas-, acél- és gépgyárak vezérigazgatójának a II. osztályú magyar érdemkeresztet, továbbá *Torner* Andrásnak, a m. kir. állami gépgyár főművezetőjének az V. osztályú magyar érdemkeresztet, *Havlicsek* Ferencnek, a m. kir. állami gépgyár főszerelőjének a magyar ezüst érdemérmet, végül *Zsigmondy* Dezső okl. mérnöknek, a Zsigmondy Béla Rt. hídépítő vállalat vezérigazgatójának a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta. A kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére megengedte a kormányzó, hogy *Novák* Ferenc helyettes államtitkári címmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsosnak, *Gombos* Mihály miniszteri tanácsosi címmel felruházott miniszteri osztálytanácsosnak, továbbá *Dömötör* Sándor miniszteri főmérnöknek és *Kováts* Alajos királyi mérnöknek a dunaföldvári híd létesítése körül szerzett érdemeikért elismerését tudtul adják.

Miniszteri elismerés. *Ernszt* Sándor dr. népjóléti miniszter *Kovács* Frigyes műépítész, budapesti lakosnak abban nyilvánuló értékes szociális támogatásért, hogy a sashalmi állami lakótelepen létesített napközi otthon étkeztetőjében száz gyermek étkeztetésének céljára 1930. október utolsó hetétől heti százötven pengőt, vagyis eddig több, mint kétezer pengőt adományozott, elismerését és köszönetét fejezte ki.

A vasbeton tetőszerkezet-pályázat eredménye. A Magyar Cementgyárak és Mészégetők Országos Szövetsége által „Fából készült mennyezet- és tetőszerkezet helyett alkalmazható vasbeton szerkezetű mennyezet és tetőszerkezet tervezésére" rendezett tervpályázat eredménye a következő: I. díj 4000 pengő. *Hegedüs* V. Ödön okl. építész és építőmester, II. díj 2000 pengő *Schwartz* Sándor okl. mérnök. III. díj 1000 pengő *Kazinczy* Gábor okl. mérnök, székesfővárosi műszaki tanácsos. Dícséretet kaptak a „Pro patria et progressione" és a O. V. F. jeligéjű pályaművek. A beérkezett pályaművek megtekinthetők a Magyar Cementgyárak és Mészégetők Országos Szövetségének helyiségében (Budapest, V., Zoltán-utca 2—4.).

ELPAZAROLT ÜZEMTŐKÉT

jelentenek a számtalan esetben alkalmazott ideiglenes tetők, mert rövidé lettartamuak és állandó megújitást igényel.

Sokkal gazdaságosabb, mint bármely ideiglenes megoldás az Eternit-hullámtető. — A tetőszerkezet olcsó, mert a megerősitési helyek nagy távolságban vannak. — Az Eternit-hullámfedés javitást nem igényel, rozsdamentes, elpusztithatatlan és a lemezek a tető lebontása után is újból felhasználhatók, — A mi jótállásunk egy az Ön biztonságával

Prospektussal és költségvetéssel dij mentesen szolgálunk

ETERNIT-MŰVEK, BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 33. SZÁM

Építési engedélyek.

A városépitési bizottság január hó 26-án tartott ülésében a következő épitési engedélyek kiadását javasolta a polgármesternek:

A) *Nagyobb épitkezések:* Moór Géza VI., Reitter Ferenc-u. 10, háromem. bérház, terv. Moór Géza VI., Reitter Ferenc-u. 103; Stéger József II., Alvinczi-u. 15, két egyem. lakóház, terv. Kiss Sándor III., Föld-u. 30; Kapy Rezső II., Volkmann-u. 7, egyem. ikerház, terv. Lenck Frigyes II., Bimbó-u. 57; Földvár Jolán Tekla VII., Czobor u. 112,magas földsz. ikerház, terv. Jaklics Ernő VIII., Kender u. 5; Országos Testnevelési Tanács V., Alkotmány u. 3, emeletráépítés, terv. Csonka Ferenc I., Baranyai u. 29. B) *Emeletes családi- és lakóházak:* Györkös Pál II., Volkmann u. 8, terv. Hofbauer és Piazza VI., Izabella u. 69, Cserepes Lajos, VII., Erzsébet királyné út 73, terv. Siegl Alfréd, VII., Komócsy út 33, Vladár József I., Mihály u. 12/b, terv. Vladár József II., Zsigmond u. 11, Özv. Köröndi Józsefné, I., Ábel Jenő u. 3, terv. Brestyánszky Tibor, VIII., Baross u. 80, Haas Gyula II., Eszter u. 12.808. hrsz, terv. Haas Gyula II., Rózsahegy u. 5; Szabó Géza I., Tétényi út 3498/20, terv. Létay Sándor I., Budaörsi út 92/a; Kiss Edéné I., Fehérvári út 3090/19, terv. Kiss Ede I., Fehérvári út 181. C) *Földszintes családi és lakóházak:* Dr. Schäffer István III., Mocsaros dülő 22.995/62. hrsz, terv. Laseczky Márton III., Föld u. 53, Szabó Dénes VII., Pósa Lajos u. 43, terv, Jeney György Pestújhely, dr. Szücs István u. 25 Göttler Manó VI., Erzsébet királyné út 58, terv. Koródy Gyula VII., Fürész u. 90; Szücs István I., Kedenföld 2901/9, terv. Garazsi Mihály Kelenvölgy; Bognár Gyula VII., Kerékgyártó u. 51, terv. Krausz Gábor VII., Nürnberg u. 42; Özv. Biró Lászlóné és dr. Becsner Sándor VII., Káldi u. 15, terv. Némedy Gyula VI., Fürész u. 117;

A magasépítkezést csak arra képesített egyéneknek legyen szabad végezni, s munkájukért mindenkor saját személyökben lévén felelősek, nem lehet őket felelőtlen építési vállalkozók esetleges szeszélyeinek alárendelni. *Megalit*

KRÓNIKA

A Magyar Mérnök-Szövetség közgyülése. A *Magyar Mérnök Szövetség* február 7-én, szombaton délután tartotta XII-ik évi rendes közgyülését, a Magyar Mérnök- és Építészegylet Reáltanoda-utcai székházának dísztermében, melyet zsúfolásig megtöltött a nagyszámú és előkelő közönség.

Az ülést az egyetemi énekkarok éneke után *Dalmady* Ödön, a szövetség elnöke nyitotta meg. Utalt a mai nehéz időkre, amelyek a jelek szerint még súlyosabbak lehetnek, s hangsúlyozta, hogy a nemzeti egységre ma jobban szükség van, mint bármikor. Magas mértékkel mérő nemzeti kritikai tudatnak kell kialakulni, a közélet gondos megszervezésével. A mérnökségre hárul a feladat e válságos időkben megjelölni az irányt hazánk gazdasági helyzetének javítására, technikai téren. Ezért a szövetség a Hungária Magyar Technikusok Egyesületével országos mérnöki kongresszust rendez április hó folyamán.

A nagy tetszéssel fogadott elnöki beszédet *Fróhner* József dr. főtitkári jelentése követte. A társadalmi téren az év folyamán tett legfontosabb lépések az álláshalmozások megszüntetésére és a külföldi honosoknak szigorúbb nyilvántartására irányultak. Beszámolt a mérnököknek a vidéki törvényhatóságokban, valamint az új fővárosi törvény értelmében a székesfőváros közgyülésében való részvételéről, az új törvényjavaslatok előkészítő munkájáról, végül pedig a szövetség belső életéről és adminisztrációjáról.

Hajdu János pénztáros javaslatainak elfogadása után *Papp* Béla ügyvezető alelnök ismertette a választmány javaslatát, mely szerint vitéz *Gömbös* Gyula honvédelmi minisztert és *Wolff* Károly dr-t a társadalmi téren kifejtett hazafias munkásságukért a szövetség tiszteleti tagjává választják. *Dalmady* elnök a szövetség nagy óvációja közben mondotta ki ezután az egyhangú határozatot.

Végül az igazolóválasztmány tagjául megválasztották ifj. *Ádler Rácz* Józsefet, *Allodiatoris* Károlyt, *Bander Kotrba* Géza dr-t, *Medgyessy* Ivánt, *Schivetz* Ferencet, *Szilágyi* Bélát, *Vásárhelyi* Dezsőt és *Véghelyi* Dezsőt.

A választás megtörténte után *Gömbös* Gyula minisztert *Dalmady* Ernő üdvözölte.

Gömbös Gyula meleg szavakkal mondott köszönetet, majd így folytatta szavait:

— A magyar mérnökséghez különös közelség fűz hivatásomnál fogva. Mint katona, bármihez fogok, akár utat építek, akár a vizen akarok átkelni, akár a fegyver problémáival foglalkozom, mindenhol szükségem van a mérnökök pozitiv tudására.

— A tőke és a munka közti harcban szintén fontos szerepük van a mérnököknek, akik ott is az etikai erőket képviselik. Vallom, hogy minden helyen a megfelelő embereket kell alkalmazni és azokat a helyeket, ahol a mérnöki tudás sorsdöntő, a mérnököknek kell elfoglalniok.

— A közélet egyes területein a mérnökökkel szemben elfoglalt egyoldalú ítéletnek meg kell szűnnie, mert a mérnök az, aki minden feltett kérdésre pozitiv, preciz és tudományos alapon álló feleletet tud adni. Hazánk felépítésében az ő alkotó, teremtő és szuverén férfiúi munkájukra elsősorban van szükség.

Lelkes taps fogadta a miniszter beszédét, mely után a közgyülés tárgysorozata végén a tavaszra tervezett 1931-ik évi Magyar Országos Mérnökkongresszus előkészítőbizottságának elnöke *Misángyi* Vilmos dr. műegyetemi tanár és a rendezőbizottságnak elnöke *Sztrókay* István, a BESzKÁRT ny. helyettes vezérigazgatója tájékoztatta a közgyülés közönségét az eddig végzett munkálatokról, amit általános helyesléssel vettek tudomásul.

A közgyülést az Országos Kaszinó sárgatermében 200 terítékes vacsora követte, amelyen a szokásos serlegbeszédet *Biró* Zoltán miniszteri tanácsos mondotta.

Döntöttek az óbudai Dunahíd tervpályázatáról. Az óbudai Dunahíd tervpályázata a mult év szeptember elsején lejárt határidőre 19 pályázatból összesen 29 pályaterv érkezett be. Az átvizsgálások befejeztével a bizottság a pályatervek felett most hozta meg a döntést.

A bizottság véleménye szerint a díjazásra elsősorban érdemesnek ítélt két legjobb terv egyazon hídrendszerhez tartozik, közöttük csupán lényegtelen különbségek mutatkoznak és egyik sem rendelkezik olyan előnnyel, ami a másik munka felett abszolut fölényt biztositana. A bizottság ugy találta, hogy a két terv teljesen egyenlő értékü. Ezért a 60.000 pengős első s a 40.000 pengős második díj egyesítését és a két pályaterv, között egyenlő arányban való megosztását, azaz egyenként 50.000 pengős díjjal való jutalmazását határozta el.

E két — egyenként 50.000 pengővel díjazott — terv az „Árpád I." jeligéjü, tervezői *Mihailich* Győző dr. és *Kotsis* Iván dr. műegyetemi tanárok és az „Erdélyi V." jeligéjü, tervezői *Kossalka János* dr. és *Wälder* Gyula dr. műegyetemi tanárok. A harmadik 24.000 pengős díjat a „Fortuna" jeligéjü terv nyerte el; tervezői *Korányi* Imre dr., *Zsivny* Jenő, *Faludy* Sándor, *Massányi* Károly, *Zsizsman* Béla okl. mérnökök és *Kollár* Gyula okl. építészmérnök. Ezenkívül 12.000—12.000 pengős megvásárlással díjazta a bizottság a következő három tervet: 1. „Élet" jeligéjü tervet, tervezői *Kiss* Jenő, *Savoly* Pál okl. mérnökök és *Lux* Kálmán dr. okl. építőmester. 2. „Szent Margit" jeligéjü tervet, szerzői *Ritter* Mór dr. okl. mérnök és *Hajós* Alfréd okl. építészmérnök. 3. „A híd" jeligéjü tervet, szerzői *Beke* József és *Frigyes* Sándor okl. mérnökök és *Beutum* János okl. építészmérnök.

Megvételre ajánlotta továbbá a bizottság „A négy folyó" jeligéjü tervet, amire azonban a megvételi díj előirányozva nem volt és így a megvásárlás még a kereskedelmi miniszter döntésétől függ.

A benyújtott pályaterveket a bírálati jegyzőkönyvvel együtt a közeljövőben a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet székházában közszemlére teszik.

Előadássorozat a Magyar Mérnök és Építész Egyletben a balatoni építkezésekről. A *Magyar Mérnök- és Építész Egylet* tudatában a Balaton-kérdés nagy nemzetgazdasági és kulturális jelentőségének, a balatonmelléki építkezések és azokkal szorosan összefüggő kérdések korszerű megvilágítására előadássorozatot rendez. Az első ankéton, melyet február 9-én délután tartottak a Mérnökegylet székházában, megjelent *Klebelsberg* Kunó gróf kultuszminiszter. *Szily* Kálmán és *Kertész* K. Róbert államtitkárok, *Óváry* Ferenc felsőházi tag, a Balatoni Szövetség elnöke, *Kádár* Levente miniszteri tanácsos stb. Az ankéton *Orbán* Ferenc elnökölt, aki megnyitóbeszédében üdvözölte a megjelenteket, majd rámutatott a balatoni szállodákat és ezek helyébe új tipust ajánlott, mely a balatoni kérdés nagy fontosságára. Az elnöki megnyitó után *Kiss* Tibor a Balaton statisztikai és egészségügyi adatait ismertette, *a rossz közlekedési körülményekkel foglalkozott,* s rámutatott arra, hogy bár a nyaralóvendégek száma évről-évre szaporodik, mégis szomorú adatok derülnek ki, ha azt összehasonlítjuk a külföldi fürdők látogatottságával. Ismertette a balatoni partra épitendő, a partra merőlegesen elhelyezve, hogy minden oldal kapjon kilátást és napsugarat, a szél kellemetlen hatását kikerülje, mert az épület hossztengelye a szél irányában fekszik.

Kotsis Iván dr. műegyetemi tanár rámutatott arra, hogy a balatonmenti építkezések általánosságban sajnálatosan alacsony építőművészi nívón állanak, ami az ottani nagy természeti szépségek mellett szembetünő. Az építmények diszharmó-

Példák rossz,- elrontott, vagy a városképbe nem illő homlokzatok átalakítására, illetve kijavítására.

Tervezte: *Kotsis* Iván építész, műegyetemi tanár.

Beispiele für Umgestaltung, bzw. Verbesserung schlechter, verdorbener, schliesslich im Stadtbild störend wirkender Fassaden.

Székesfehérvár: Múzeum régi homlokzata.

Átalakítás utáni kép. A lizénák, a kedvezőtlen osztásokat adó választópárkányok és a velük kapcsolatos egyéb nyers részletképzések eltávolíttattak.

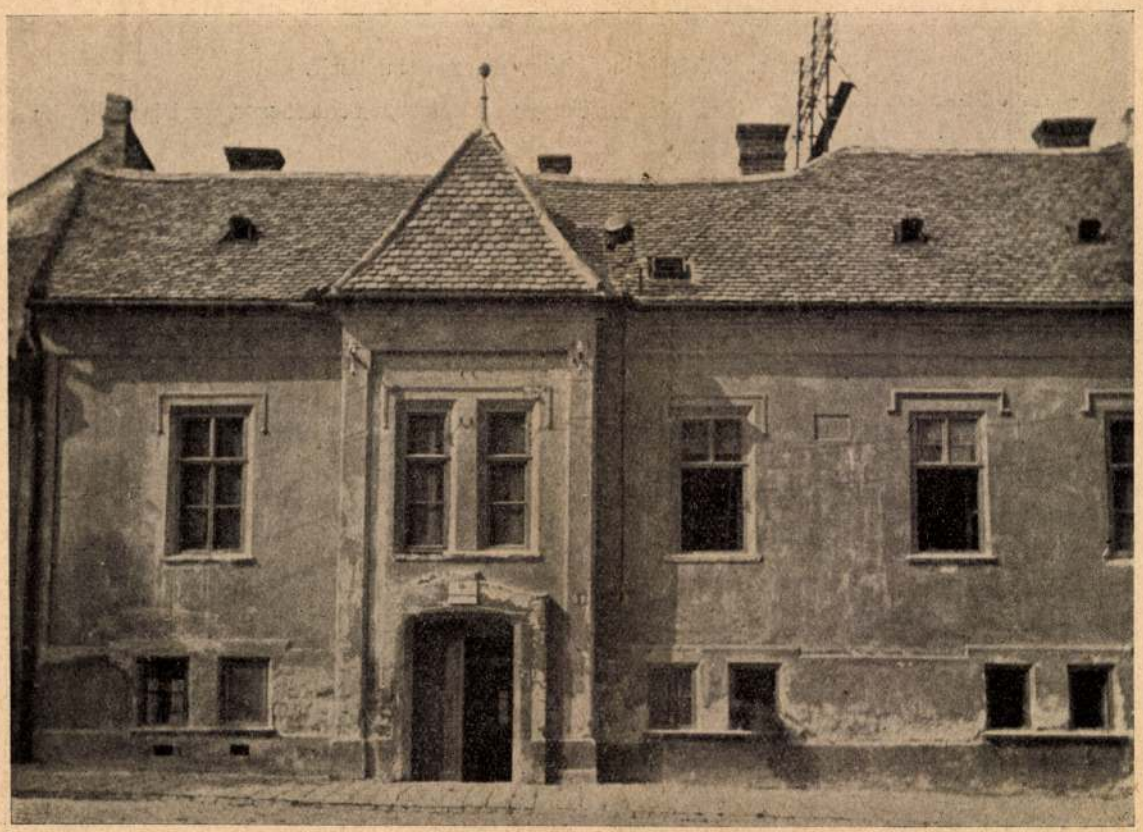

Székesfehérvár: A Szent István utcában , a Székesegyház főhomlokzatával átellenben álló homlokzat régi alakjában. (Szent István u. 5.)

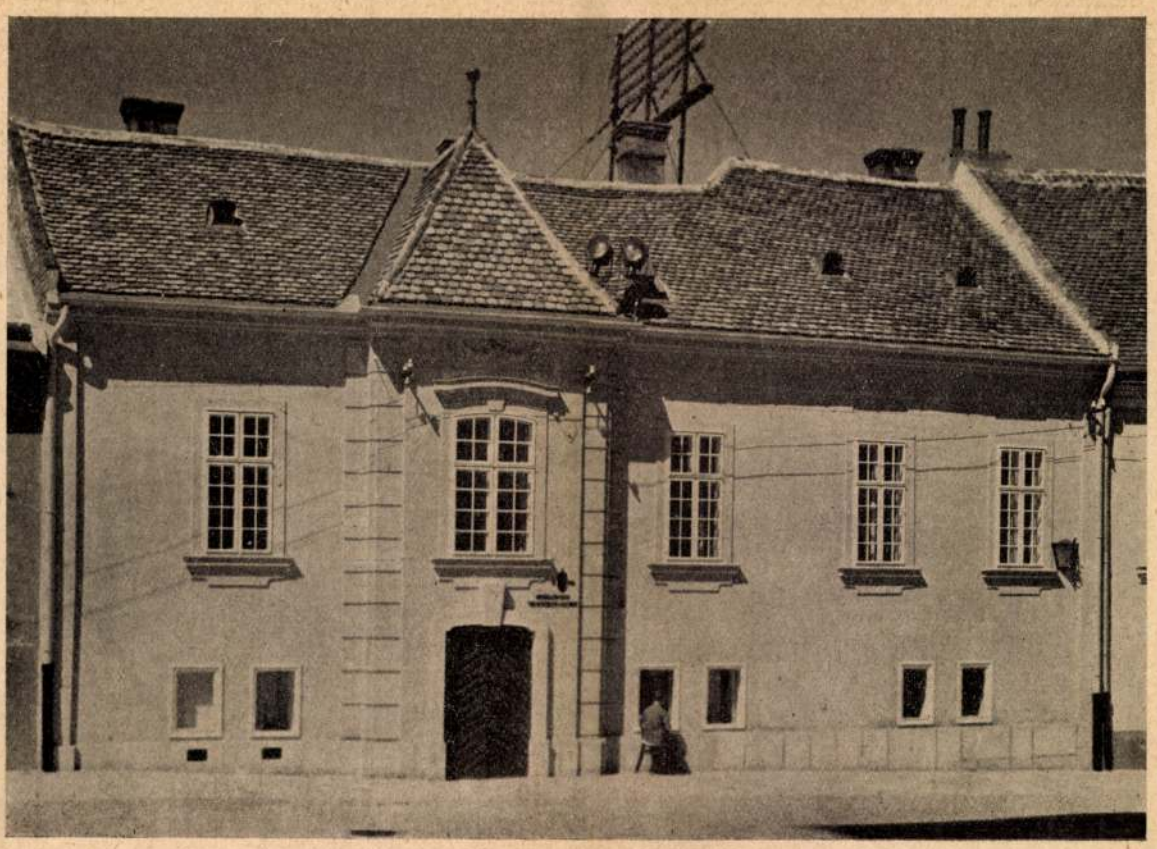

Átalakított homlokzat.

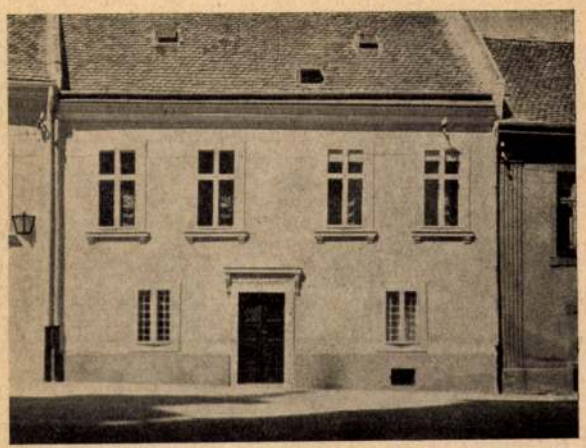

Székesfehérvár: Szent István utca 3. sz. homlokzatátalakítás előtt és után. Eredetileg szép neoklasszikus homlokzat volt, amelynek síkjait értelmetlen lizénák és választó párkányok eltorzították.

Székesfehérvár: Szent István utca 4. sz. ház homlokzata átalakítás előtt. Az épületnek szép nyugodt régi homlokzata volt, amelyet 30 évvel ezelőtt feldíszítettek szecessziós vonalozással és dekorációkkal.

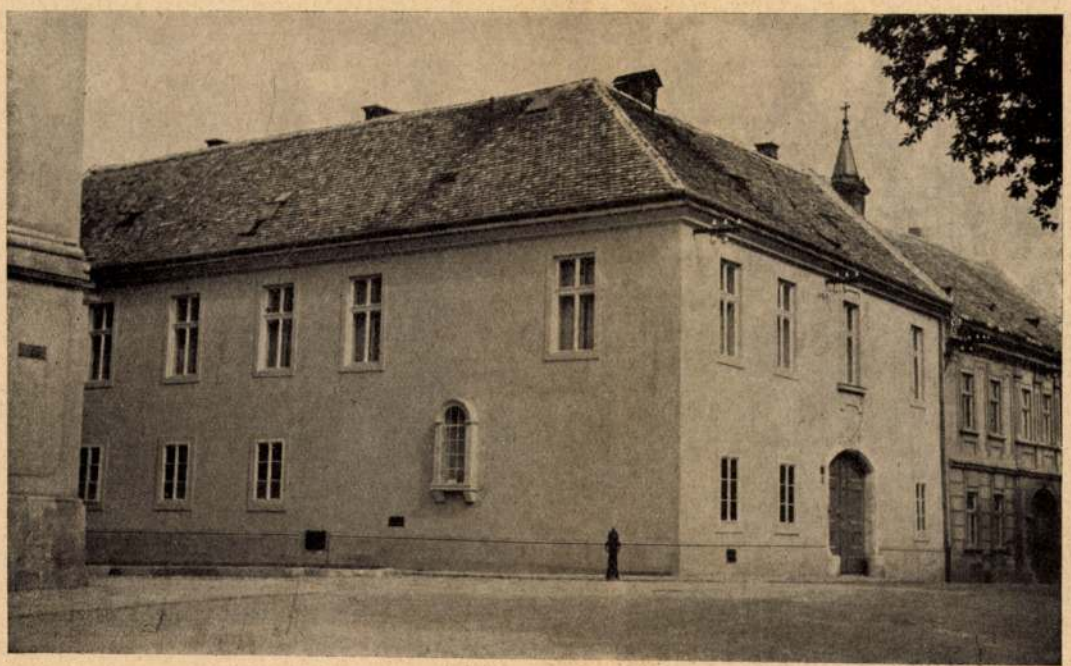

Nem kellett mást tenni, mint ezeket a rátéteket leszedni és azonnal kiadódtak a homlokzat nyíláselosztásának jó arányai.

Székesfehérvár: Károly király tér. A Deák áruház a püspöki palota és a városháza között, eme két régi nyugodt homlokzattól közrefogva zavarta a tér hangulatát.

A kupola leszedésével, a szomszédos épület párkányának és attikájának továbbvezetésével, majd a homlokzat leegyszerüsitésével harmonikusabb városkép állott elő.

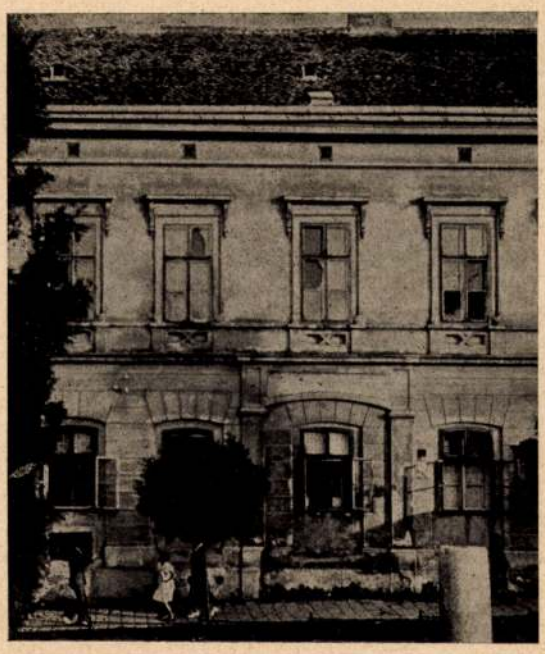

Székesfehérvár: Izraelita szeretetház azelőtti homlokzata az 1870-es ú. n. második romantizáló korból való; de építészeti elemei, gipszből és habarcsból lévén, letöredeztek, elpusztultak. Újra elkészíteni azokat kőből csak újabb anyagi áldozat árán lehetett volna, ezért a homlokzat símább kivitelben lett átdolgozva, amellett történelmi jellege sem veszett el.

Új-Szeged: Régi gazdasági melléképület átalakítása családi lakóházzá.

A m. kir. József Nádor Műegyetem épülettervezési tanszékén Kotsis Iván tanárnál készült feladatok gyüjteménye.

Adjunktus: Kiss Tibor

Sammlung von Aufgaben, die am Lehrstuhl für Bauentwerfen an den Königl. Ung. Joseph Techn. Hochschule Budapest bearbeitet werden.

Prof.: Iván Kotsis. — Adjunkt: Tibor von Kiss.

XLI. sz. TERVEZET.

Bérvilla Budapesten. Készítette *Gilyén József* III. éves építészhallgató, 1937—38. tanévben.
Entwurf No. XLI.: **Wohnhaus im Garten mit mehreren Wohnungen**
Plan von Stud. Arch. J. *Gilyén.* Lehrjahr 1937—38.

A bérvillában a földszinten irodák, gépkocsiszín és házmesterlakás, az emeleten pedig háromszobás hallos és legény lakás van.

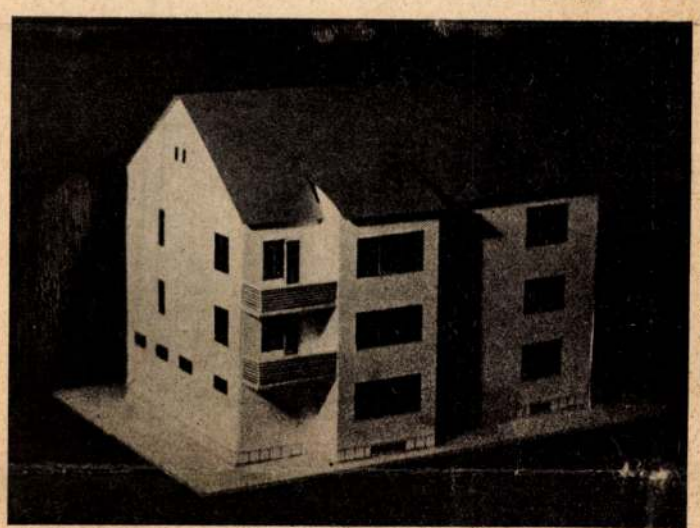

A kisminta fényképe.

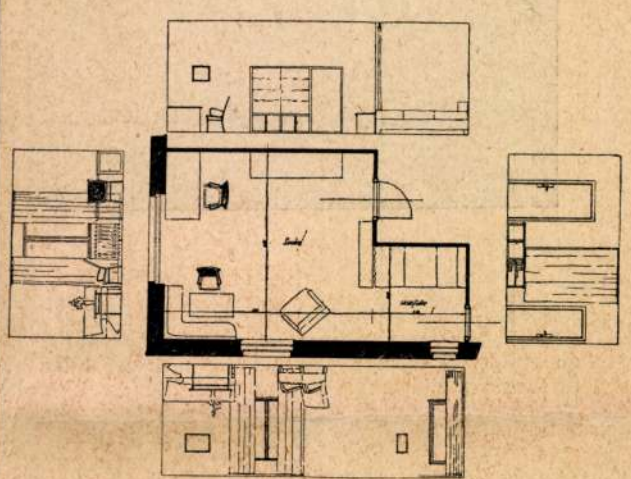

A legénylakás szobájának berendezése.

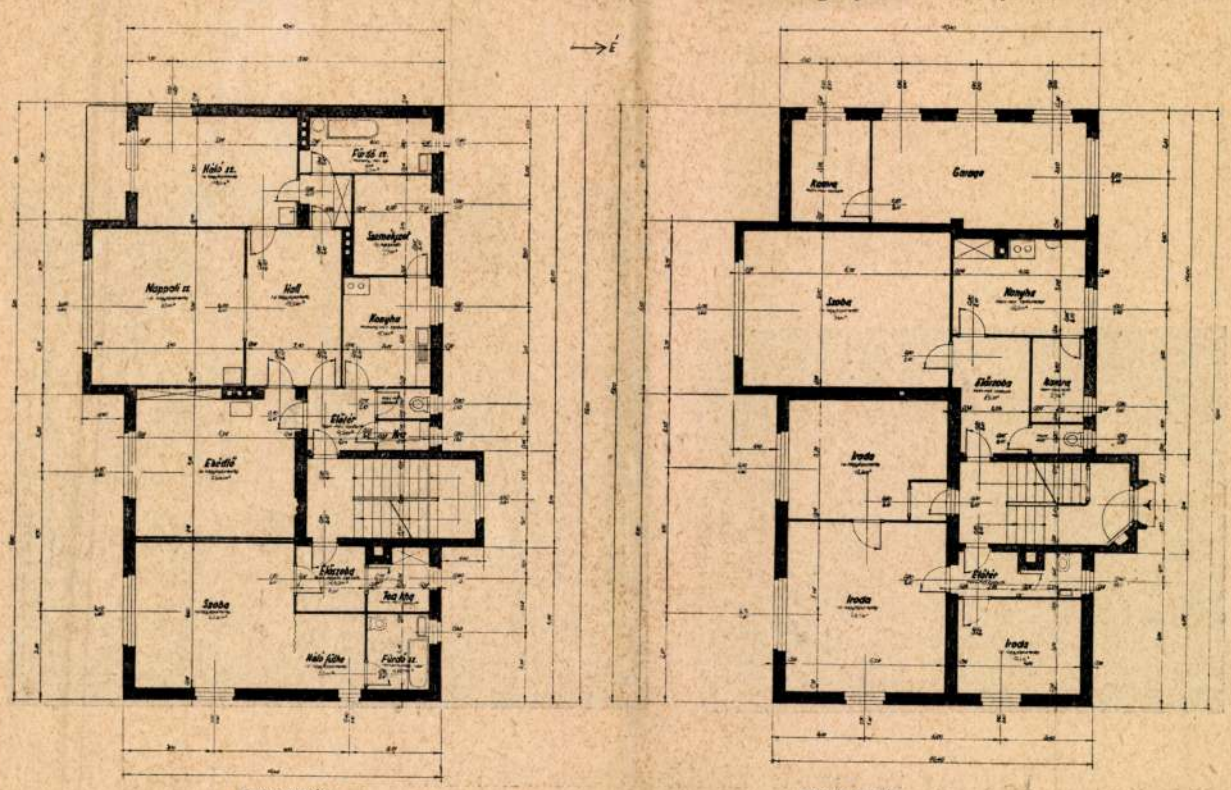

Alaprajzok.

Kotsis Iván

épület Debrecen város költségén épült fel s a múzeum iparművészeti és képzőművészeti gyüjteményének részbeni kiegészítéséhez járult hozzá a kultuszminisztérium.

LECHNER JENŐ :

3. A Nemzeti Múzeum kibővítése és restaurálása.
   a) Padlásür kihasználása.
   b) Főkapu.
   c) A Múzeum-oszlopcsarnok világítása.
   d) Az új tanácsterem.
   e) A könyvtár új előcsarnoka.
   f) Részlet a III-ik emelet új teremsorából.

4. GYÖRGYI DÉNES: A Balatoni Múzeum és Kultúrpalota terve.
5. SÁNDY GYULA: A soproni Erzsébet Tud. Egyet. ev. hittudományi épülete.

KOTSIS IVÁN Dr.:

6. A Tihanyi Élettani Intézet.
   a) Udvar.
   b) Távlati kép.
   c) Homlokzat a Balatonra.
   d) Laboratórium.
7. Diáknyaraló.
8. GERLÓCZY GEDEON: A soproni evangélikus theológusok otthona. Főbejárat.
9. GERLÓCZY GEDEON: A soproni evangélikus theológusok otthona.
10. POGÁNY MÓRIC: A párizsi Collegium Hungaricum tervvázlata.

Klebelsberg emlékkiáll. pályázat 1933

31. VASZARY JÁNOS: Halászat a Balatonon. I. (A Szépművészeti Múzeum tulajdona.)
32. VASZARY JÁNOS: Halászat a Balatonon. II.
33. VASZARY JÁNOS: Aquarium. A tihanyi Élettani Intézet tulajdona.
34. BARANSKY E. LÁSZLÓ: Kubikosok a Balatonnál. (A tihanyi Élettani Intézet tulajdona.)
35. PÁSZTOR JÁNOS: Hullámok játéka. (Szeged város tulajdona.)
36—38. RAKSSÁNYI DEZSŐ: Kohászat. Építészet. Vízépítés. A Műegyetem aulájának freskói.
39—41. ABA NOVÁK VILMOS: Szent István megkeresztelése. Krisztus megkeresztelése. Szent Gellért keresztel a pogány magyarokat. (A szegedi keresztelő-kápolna freskó-tervei.)

Üvegszekrényben:

42. Miseruha-garnitúra. (A szegedi fogadalmi templom tulajdona.)
43. Casula. A gödöllői Premontrei Rend tulajdona.
44—47. DUDITS ANDOR: Az Országos Levéltár freskó-kartonjai.

III. TEREM.

ÉPÍTÉSZETI ALKOTÁSOK.

1. GYÖRGYI DÉNES és MÜNNICH ALADÁR: A debreceni Déry Múzeum főbejárata.
2. GYÖRGYI DÉNES és MÜNNICH ALADÁR: A debreceni Múzeum főhomlokzata. A múzeum-

A II-ik előadását február 8-án tartotta dr. *Lechner*. Ezúttal azoknak a turáni népeknek a kulturáját ismertette, amelyek a turáni liliomos mezőkről az Uralon innen európai területre jöttek és itt államokat alkottak. Attila hun birodalmának szétbomlása után a turáni avarok lepik el hazánk földjét, művészeti kulturájáuk a hunokéval olvad össze s csak az egykori lovas-sírok leleteiből kikerült emlékek tájékoztatnak róla valamelyest. Az európai területen máig is fennálló államot alkotó népek a törökök, finnek, bolgárok és a magyarok. A finnek őskulturájáról keveset tud a történelem, egész közművelődésük a svéd, később az orosz közművelődés hatása alatt fejlődik, amelyeknek politikai elnyomását nyögték évszázadokon keresztül. Bulgária művészete a szomszédos török birodalom mohamedán szellemében és a keleti egyház iszlám szellemétől átitatott bizánci művészeti kultura hatása alatt állott. Egyetlen turáni nép van Európa területén, amelyik ezer éven át megőrizte őskulturáját, ez a magyar, amelyik Szent István óta ugyancsak a nyugati művelődéskörben él, de népe, kivált a hun-utód székelység, Erdély bércei között, egy külön világot őrzött meg számunkra, olyat, amely ősiségében ma már a magyar népben másutt is alig-alig ismeretes. Vetített képekkel illusztrálta *Lechner* e nép művészi örökségét és annak Perzsia és India területén, valamint az ősi babyloni kulturában gyökerező előképeivel való tagadhatatlan rokonságát. E ma is élő ősi keleti formavilágot a magyarság emlékleleteinek ornamentikája kapcsolja a székely népművészet motivumaihoz. Érdekes képeket mutatot be a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz-építményekről is és frappáns ázsiai példákkal illusztrálta azt a felfogását, hogy e műveink a szomszédos lengyel és cseh hasonló építményektől e keletre utaló reminiscenciák megnyilatkozásaiban különböznek, ami lengyel és cseh földön ismeretlen.

A tanulságos és sok érdekes problémát felvető felolvasást nagyszámú közönség hallgatta végig.

A főváros és a lakásügy. Az építkezésekre vonatkozólag a főváros helyesnek tartja a kisemberek építkezésének állami garanciával szerzett kölcsön útján való biztosítását. A város belsejében ki nem használt magántelkek igénybevételének kérdésében a főváros nem kíván állást foglalni és csak abban az esetben tartja megvalósíthatónak, ha a háztulajdonos nem kötelezi magát a város határidőn belül való építkezésre.

A főváros saját telkeit a tervezett szükségépítkezésekre felajánlja. A manzard-lakásoknak nem a háztulajdonos által való építését tartja kivihetetlennek a főváros, de megvalósítható a terv emeletráépítés formájában, ha a háztulajdonos államilag garantált kölcsönhöz jut. A főváros helyesnek tartja a vállalatoknak építkezésre való kötelezését és már a telep engedélyezése alkalmával kívánatosnak tartja az építkezésre való kötelezést. Ha azonban a miniszter magánvállalatokat kötelezni akar alkalmazottai részére való építkezésre, akkor az állam sem zárkózhatik el attól, hogy hivatali, tisztviselői és üzemi alkalmazottai számára hasonló építkezést kezdjen meg. A főváros ezt a kötelezettséget magára vonatkozóan elismeri, de azt is hangsúlyozza, hogy a vagonlakók és menekültek elhelyezése tisztára állami feladat, mely a maga egészében sem más hatóságra, sem magánvállalkozásra át nem hárítható.

A lakásrendeletet illetően a fővárosnak a luxuslakások felszabadítása ellen nincs kifogása, de kijelenti, hogy csak olyan lakást szabad luxuslakásnak minősíteni, melynek nagysága a családtagok számával nincs arányban. Tekintetbe veendő az ügyvédek, orvosok, mérnökök stb. különleges elbírálást igénylő helyzete. Az üzlethelyiségek és irodák szabaddátétele tekintetében a felmondás korlátozásának mai szabályait óhajtja továbbra is fenntartani a főváros és bírói revizió alá kívánja venni a szabad bérmegállapítást. A kislakások bérének a miniszteri tervezet szerint való fölemelését (az 1917-es bér háromszorosa) nem teszi kifogás tárgyává a főváros és elvállalja az igényjogosultság megállapítását és a lakáscsere intézését.

Makoldy József kettős kitüntetése. A Nemzeti Szalon Molnár Viktor díját a Balaton kiállítás zsűrije *Makoldy* József: *„Halászat a Balatonon"* című festményének ítélte.

Ugyanekkor *Kuzsinszky* Bálint dr. egyetemi tanár, a Székesfővárosi és Aquincumi Múzeumok igazgatója kezdeményezésére *Buzáth* alpolgármester és *Lobmayer* tanácsnok hozzájárulásával a Székesfővárosi Múzeum részére megvásárolták *Makoldy* József: *„Verbőczy-palota Budán"* című festményét.

Osztálymérnöki állás betöltése. A pécsi polgármesteri hivatal pályázatot hirdet egy osztálymérnöki állásra. A kérvények Pécs szab. kir. város főispánjához címezve, 1922. évi február 28-ának délután 5 órájáig adandók be a polgármesteri hivatalnál.

Székesfehérvár szab. kir. város városrendezésére kiírt tervpályázatra összesen 13 pályaterv érkezett be. Az I. díjat 30.000 K, *Varga* László és dr. *Lechner* Jenő, a II. díjat 20.000 K, *Csonka* Pál és *Winkler* Vilmos, a III díjat 15.000 K, *Rados* Jenő nyerte meg.

Tervpályázat. Szilasbalhás község előljárósága pályázatot hirdet egy községi orvosi lakás és községi jegyzői lakás építési tervrajzának elkészítésére. I. díj 3000 K, II. díj 2000 K. A tervek beküldési határideje 1922. március 3.

SZAKIRODALOM.

Épületszerkezettani táblák. *Sándy* Gyula műegyetemi ny. r. tanár falitáblái után rajzolták a m. kir. József-műegyetem III. éves építészhallgatói. II. kiadás. Ára 132 kor.

A hatalmas, 35/50 *cm* nagyságú kiadvány 44 sűrűn berajzolt lapon az összes előforduló épületszerkezetek pontos kiviteli rajzait tartalmazza és pedig nemcsak a régi, hanem a legújabb szerkezeteket is elénk tárja. Építész, építőmester nem nélkülözheti szorgos munkája közben eme részletes rajzokat, melyek nemcsak a momentán szükséges szerkezetek képét adják a részletrajzokhoz, hanem új, fontos és ma alig elkerülhető szerkezetekről is pontos felvilágosítással szolgálnak. A műegyetem kiváló szerkezettan-professzora által évek folyamán összegyűjtött és a hallgatók számára kidolgozott falitáblák rajzait kapjuk kézhez eme értékes gyűjteményben. Az összes födési módok (deszka, zsindely, kátrány, aszfalt-terrasz, facement, különböző pala, cserép, bádog), oromszegélyek, tűzfalcsatlakozások, csatornaszerkezetek, fedéljárdák, kimászók, villámhárítók, hófogók, padlásablakok, tetőcsúcsok, fahéjdíszek, kocsiút- és járdaburkolatok, lapburkolatok, puhafa- és parketburkolások, rácsok, ácsolt kapuk és ajtók, asztalos munkájú különféle ajtótípusok, tolóajtószerkezetek, harmónikaajtók, forgó- és ingaajtók, különleges ajtószerkezetek, ablakszerkezetek, üzleti kirakatszekrények, bronzportálok és gördülő rácsok, különböző csatornázási mintadarabok stb. részletrajzai vannak összegyűjtve fenti kiadványban, mely *Németh* József könyvkiadóvállalatában jelent meg s megrendelhető kiadóhivatalunk útján.

Gazdasági építészet. Második, bővített kiadás. Irta: *Groffits* Gábor gazdasági akad. tanár, műegyetemi magántanár. Kiadja a földmüvelésügyi m. kir. minisztérium támogatásával az OMGE könyvkiadóvállalata. Budapest, 1922. 356 oldal, 356 ábrával. Ára 242 korona.

A könyv két főrészre oszlik. Az első rész az épületek anyagát és szerkezeti részeit tárgyalja a következő fejezetekkel: 1. Építőanyagok. 2. Falak. 3. Födémszerkezetek. 4. Tetőszerkezetek. 5. Padozatok és burkolatok és végül az épületek tatarozása. A II. főrész a gazdasági épületek leírásával foglalkozik és pedig 1. Termények és eszközök eltartására szolgáló épületek. 2. Istállók és azok melléképítményei. 3. Cselédlakások. 4. Majorok berendezése és vízzel való ellátása.

A könyv szövege röviden, tömören és szakszerűen, de azért könnyen érthetően van megírva. Értékét növeli a számtalan ábra. A mai nehéz viszonyok között, amidőn úgy az anyagárak, mint az építési költségek magassága ellenére az építkezéseket meg kell kezdeni, az igen értékes és teljes tájékozódást nyujtó kiváló szakkönyvet a gazdasági építészettel foglalkozó kartársak különös figyelmébe ajánljuk. Megrendelhető kiadóhivatalunk útján.

A vagyonváltság második törvénye. (1921 : XLV. t.-c.) Az ingatlanok, felszerelési tárgyak, az árúraktárak, ipari üzemek és egyéb jószágok vagyonváltságáról. Összeállította és magyarázatokkal ellátta *Károly* Rezső dr., min. tanácsos, az Orsz. Mezőgazd. Üzemi Intézet igazgatója. Ára 176 K. Kiadta a „Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai r.-t.

Az 1922. évben kerül a vagyonváltság kivetésre, az ingatlanok, gazdasági felszerelések, árúraktárak és egyéb jószágok után, ami súlyos terhet hoz minden vagyonra. A vagyonváltság 2-ik törvényéről eddig még nincsen olyan kiadás, amely annak szövevényes szerkezetében az eligazodást megkönnyítené. Jelen munka az első e téren, amely beosztása, a hozzáfűzött magyarázatok, a részletes tartalomjegyzék és betűsoros névmutató miatt az eligazodást könnyűvé teszi. A munka kivonatosan közli a földbirtoktörvényt, mely a vagyonváltság második törvénnyel szoros kapcsolatban áll, valamint a vagyonváltság első törvényét is, amelyre a második törvényben utalások foglaltatnak. Nemcsak a gazdák, hanem a mérnökök, kereskedők, iparosok stb. hasznos támogotót nyernek e munkában. Mindenkinek, aki csak legkevesebbet is érdekelve van a vagyonváltság második törvénye által, e munka megszerzése melegen ajánlható és nélkülözhetetlen útmutató. Megrendelhető kiadóhivatalunk útján.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

HADVISELT MÉRNÖKÖK, ÉPÍTÉSZEK ÉS MŰSZAKI TISZTEK NEMZETI SZÖVETSÉGE.

Esküvő. *Tötössy* Géza okl. gépészmérnök, Szövetségünk tagja, jan. 28-án Veszprémben tartotta esküvőjét *Kis* Mária úrleánnyal. Gratulálunk!

ORSZÁGOS KÖZPONTI ÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG.

A cement és mész ármegállapítása. (969/1922. OKÁB számú rendelet.) Az égetett és oltott mész, valamint a portlandcement kereskedői árait a gyári árak f. évi február 1-jével történt emelésének figyelembevételével f. évi február 15-től való érvénnyel Budapest területén a következőkben állapítom meg:

I. Égetett (darabos) mész.

		Korona
A) Gyári árak:		
a) Magyar Általános Kőszénbánya R.-T. gyártmánya: ab vagon Felsőgalla ... pr. *q*		200.—
b) A Dunántúli Mészipar R.-T. gyártmányai: ab vagon Sümeg, Szentgál, Ajka, Ugor stb. ... pr. *q*		230.—
c) A Hungária Mészipar R.-T. gyártmánya: ab vagon Dorog ... pr. *q*		230.—
d) Az Unió Bányászati R.-T. gyártmánya: ab vagon Várpalota ... pr. *q*		230.—
B) Nagykereskedői árak:		
a) Vagontételben ab gyár, vagy ab budapesti telep, de az eredeti vagonban való árusítás esetén: a gyári ár + 6% + igazolt vasúti fuvarköltség.		
b) Fuvartételben a Mész és Műhabarcs Árúsító R.-T. útján, fuvarozás nélkül: a felsőgallai ... pr. *q*		235.—

	Korona
c) 25—30 *q*-ás fuvarokban, a Mész- és Műhabarcs Árusító R.-T. útján, fuvarral a főváros belterületén, felsőgallai mész ... pr. *q*	272.—
d) Ugyanaz, de külterületen, magaslaton, vagy szomszédos községben fekvő helyre szállítva ... pr. *q*	280.—

C) Detailkereskedői árak:

	I. 1000 *kg* felül	II. 100—1000 *kg*-ig	III. 1—100 *kg*-ig
Felsőgallai mész esetében ... pr.	*q* 320.— K	*q* 370.— K	*kg* 4·20 K
Mész- és Műhabarcz Árusító R.-T., vagy Újlaki Mészégető áruja esetében ... pr.	*q* 360.— K	*q* 410.— K	*kg* 4.60 K
Dorogi (Hungária) mész esetében ... pr.	*q* 360.— K	*q* 410.— K	*kg* 4·60 K

II. Oltott mész.

A) Nagykereskedői árak:

a) Fuvartételben a Mész- és Műhabarcs Árusító R.-T.-tól ab telep, kocsira rakva, fuvarozás nélkül, felsőgallai mészből ... pr. m^3	1570.—
b) Fuvartételben, mint előbb, de fuvarozással a főváros belső területére ... pr. m^3	2000.—
c) Fuvartételben, mint előbb, de fuvarozással a főváros külterületére, vagy magaslataira ... pr. m^3	2160.—

B) Detailkereskedői árak; a mész származására való tekintet nélkül átlagos árban számítva, az eladó telepén, kocsira rakva, de fuvarozás nélkül:

Űrmérték szerint kimérve

a) Fuvartételben, m^3-kint, ab ... pr. m^3	1800.—
b) Hektoliterenkint (0·1 m^3-en felül) ... pr. 100 *l*	210.—
c) Literenkint (0·1 m^3-en alul) ... pr. *l*	3.20

Súly szerint kimérve:

d) 1250 *kg*-on = 1 m^3-en felül ... pr. *q*	144.—
e) 100 *kg*-on felül 1250 *kg*-ig ... „ *q*	168.—
f) 1 *kg*-on felül 100 *kg*-ig ... „ *kg*	2·60

Megjegyzés: az űrmérték szerint való kimérésnél hitelesített mérőedények használandók. Akó, veder, láda stb. elnevezések alkalmazása, a pontos litertartalom feltüntetése nélkül, szigorúan tilos. A számlázás ily esetben csakis liter, hektoliter vagy m^3 szerint történhetik.

III. Portlandcement.

Portlandcement származását tartozik eladó mindenkor hitelesen igazolni és számlájában kifejezetten megnevezni.

Csakis oly ár számlázható, amely az illető gyártmány részére meg van állapítva.

A) Gyári árak:

a) Magyar Általános Kőszénbánya R.-T. M. Á. K. jelű portlandcementje ab Felsőgalla, vagonba rakva, csomagolás nélkül ... pr. *q*	250.—

B) Nagykereskedői árak:

a) Vagontételekben, ab gyár vagy ab budapesti telep az eredeti vagonban való árúsítás esetében: a gyári ár + 5% + vasúti fuvar.

C) Detail kereskedői árak, eladó telepén, kocsira rakva, fuvarozás nélkül.

	I. 1000 *kg*-on felül	II. 100—1000 *kg*-ig	III. 1—100 *kg*-ig
a) M. Á. K. portl.-cement papiros vagy papírszövet gyári csomagolással ... pr.	*q* 440.— K	*q* 462.— K	*kg* 5.— K
b) M. Á. K. portl.-cement jutazsákban, zsákhasználati díjjal pr.	*q* 390.— K	*q* 410.— K	*kg* 5.— K

Budapest, 1922. február hó 11-én.

Az elnök helyett: *Schilling* s. k. alelnök.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET.

Jegyzőkönyv, mely felvétetett az 1920—21-ik évi *Fittler*-érmet odaítélő bizottság üléséről.

A díjra dr. *Kotsis* Iván műegyetemi magántanár pályázik egyedül a következő művekkel: 1. Az olasz renaissance építőművészet alaktana, 1917. 2. Tervezet a kir. József-műegyetem építészi osztályának önálló épületére, 1918. 3. Családi házak, 1920. 4. Különféle rendeltetésű és helyszínrajzú épületek alaprajzi megoldásai, 1920. 5. Az olasz renaissance építőművészet formaképzése, homlokzati és téralakításai, 1921.

A bizottság megállapítja, hogy a Fittler-érem szabályzat előírásainak, mint a legutóbbi évadban megjelent irodalmi mű csupán az 5. sz. alatt jelzett munka felel meg. Ez a munka viszont úgy tartalma, mint szakszerű és szép kiállítása folytán abszolut beccsel bír, ami műszaki irodalmunkban hézagot pótol, úgy hogy a kiküldött bizottság az 1920/21-ik évi Fittler-érmet dr. *Kotsis* Ivánnak az „Olasz renaissance építőművészet formaképzése" stb. című munkájának ítéli oda. Budapest, 1921 október 19-én.

A mű- és középítési szakosztályok 1922. január hó 16-án tartott üléséről. Elnök: *Schulek* János. Jegyző: *Dörre* Endre. Jelen volt 24 tag. Jegyzőkönyvet hitelesítik: *Szabolcs* Ferenc és *Brunner* Zoltán.

Elnök megemlékszik *Fittler* Kamill, az Egylet volt főtitkárának önzetlen munkásságáról, majd kiadja az 1920/21. évi Fittler-érmet dr. *Kotsis* Ivánnak, ki a szakirodalmat már sok becses művével gyarapította és akitől még sokat vár. *Kotsis* köszöni az elismerést, tudja, hogy a kiadott plakett rá kötelességeket ró, melyek teljesítésére igéretet tesz. *Bobula* János felszólítja a szakosztályokat, hogy szerezzenek érvényt az egyleti díjszabásnak, mert a különböző hatóságok egészen önkényesen állapítják meg az építészi honoráriumot. Példával illusztrálja, hogy egyes minisztériumok még ma sem szereztek tudomást az 1921. évi díjszabásról.

Elnök javasolja a percentuális tabellák értékhatárának a mai viszonyoknak megfelelő felemelését.

Schodits Lajos és *Sándy* Gyula hozzászólása után a szakosztályok örömmel veszik tudomásul a választmány határozatát a napidíjak felemelését illetőleg és felkérik az Egylet elnökségét, szervezze meg ehhez a minisztériumok hozzájárulását. Felkéri továbbá az egyleti díjszabásbizottságot, hogy a tabelláris díjszabás megváltoztatására is tegyen konkrét propoziciót, hogy a legközelebbi választmányi ülésen tárgyalható legyen. *Uy* Károly javaslatára vonatkozólag felszólítják javaslattevőt, hogy foglalja kérdő pontokba kérését, mely majd a díjszabásbizottságnak fog kiadatni tanulmányozás és javaslattétel végett. A tervpályázati szabályrendelet népszerű magyarázatának elkészítésével a szakosztályok dr. *Neuschloss* Kornéllal kiegészítendő tervpályázati bizottságot és a szakosztály elnökségét bízzák meg.

Nagy-Virgil-emlékünnepet elkészítő bizottságba megválasztattak: *Kertész* Róbert, *Kommer* József, dr. *Lechner* Jenő, dr. *Neuschloss* Kornél és *Wälder* József.

Szakosztályi tagul felvétettek: *Banner* Zoltán okl. ép., *Erős* Egon okl. ép., *Fekete* Kálmán okl. mérnök, *Lomjánszky* István ép. m. és *Niegreisz* Béla ép. m.

Jegyző felolvassa a kereskedelemügyi miniszter leiratát, melyben értesíti az Egyletet, hogy a tervpályázati szabályrendeletet aképpen módosította, hogy a tervpályázatok bíráló-bizottságába tagkiküldésre ezentúl a M. É. Sz. helyett a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége szólítandó fel.

Reisenleitner Lajos ép. m. vitás kérdésben szakvéleményt kér. Kiadatik *Hoffer* Imrének.

A Magyar Építőmesterek Egyesülete a lakásépítkezés megindítása tárgyában feliratot intéz a kormányhoz és felkéri az Egyletet, hogy támogassa eme lépésében. A szakosztályok K. *Császár* Ferenc, *Medgyaszay* István és *Báthory* István kérik fel a felirat sürgős áttanulmányozására és javaslattételre.

Jegyző felolvassa az Amerikai Vöröskereszt anya- és csecsemővédő akciójának átiratát, melyben tájékoztatja az Egylet a népjóléti vándorkiállítások lefolyásáról, illetve programmjáról. Az ülés ezzel véget ér.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztálya febr. 6-án teljes ülést tartott, melyen *Szentirmay* Ödön dr. táblabíró, katonai koronaügyészhelyettes igen érdekes előadás keretében foglalkozott a lakásügy megoldásának kérdésével. Kifejtette, hogy a lakásbéreket az egész évi bér hat-, illetve tízszeresére kellene felemelni azzal, hogy a bértöbblet felét tartozik a háztulajdonos tatarozásra fordítani, felét pedig a kincstárnak beszolgáltatni. Ebből az összegből az állam házakat építtetne, amelyeket — ugyanezen alap javára — árverésen eladna. Elítélte s alkotmányellenes helyzetnek minősítette azt, hogy magyar bírák, mint bírák a lakásügy körében közigazgatási funkciót végezzenek. Végül a nagylakások, irodák stb. felszabadításának terve ellen foglalt állást. A hallgatóság *Szentirmay* dr. előadását nagy tetszéssel fogadta.

MAGYAR MÉRNÖKÖK ÉS ÉPÍTÉSZEK NEMZETI SZÖVETSÉGE

Meghívó. *A Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége* 1922. évi március hó 4-én, szombaton, délután 4 órakor, Pest vármegye székházának dísztermében (IV., Városház-utca 7. sz.) tartja *III. évi rendes közgyűlését.* Tárgysorozat: 1. A közgyűlés megnyitása, két jegyzőkönyvhitelesítő felkérése. 2. *Edvi Illés* Aladár elnöki megnyitó beszéde. 3. Titkári jelentés. Előadja: *Dalmady* Ödön főtitkár. 4. Az évi zárószámadás megvizsgálása, a felmentvény megadása. 5. Az 1922. évi költségvetés megállapítása, a zárószámadást megvizsgáló bizottság megválasztása. 6. Az igazgató-választmány kilépő hét rendes tagja helyett hét tag, továbbá öt új választmányi rendes tag és tíz pótló tag választása. 7. A munkáskérdés. Előadja: *Gálocsy* Árpád. 8. A magyar mérnökök munkástovábbképző tevékenységéről. Előadja: *Sztrókay* István. 9. Az erdészeti technika országos kérdése. Előadja: *Kaán* Károly. 10. Esetleges indítványok. Elnöki zárszó Budapest, 1922. január hó. Feltétlen megjelenést kér az Elnökség.

A jelölő elnöki bizottság javaslata az igazgató-választmányba (Alapszabályok 7. §) rendes tagokul a lelépő hét tag helyett: *Kol* Ferenc, m., p. és t. műszaki főigazgató, *Knuth* Károly, gm., gyáros, *Nagy* Károly, ép., műegy. adjunktus, *Poschl* Imre, gm., a Ganz Villamos R.-T. főmérnöke, *Térfy* Béla, em. közélelmezési miniszter, *Wünscher* Frigyes, m., ny. Ksod. igazgató helyettes, *Zorkóczy* Samu, km., a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R.-T. központi igazgatója. Újabb öt tagul: *Pécb* Béla, m., ny. min. tan., *Ruzitska* Lajos, m., máv. felügyelő, *Markóczy* Lajos, gm., magánmérnök, *Sóváry* Emil, gm., Ganz Villamossági R.-T. mérnöke, *Ulbrich* Hugó, gm., máv. gépgyári főmérnök. Pótló tagokul: *Bánhegyi* István, m., vasúti és haj. biztos, *Guoth* Béla dr. m., magánmérnök, *Hubert* Lajos, m., min. oszt.-tan., *Lanér* Kornél gm.. vasúti

ÉPÍTÉSZNEVELÉS A MŰEGYETEMEN

Írta: Dr. Kotsis Iván, műegyetemi ny. r. tanár

A *Tér és Forma* elmult évfolyamának 3. számában Komor Marcel mélyen tisztelt kartársam „Az építésztanárok hitvallásáról" című közleményében a műegyetemi építészi oktatás kérdéseivel foglalkozott, melyek során különösen a jelenkori tervezés tanításának, az építészettörténeti formákkal való kapcsolatát tárgyalta.

Tőle megszokott szeretetreméltósággal, valamint az írásaiban mindig fellelhető tárgyilagossággal megírt közleménye — melynek tartalmát teljes egészében magaévá teszem — arra késztetett, hogy az alábbiakban röviden foglalkozzam az általa felvetett kérdésekkel és amellett általánosságban a Műegyetemen folyó építészoktatással.

Célszerűnek vélem ezt nemcsak azért, mert a cikkében foglaltak mindvégig igen figyelemreméltóak, hanem azért is, mert egyrészről az építésznevelés kérdése napjainkban mindenütt az építészi kar közérdeklődésének homlokterében áll, másrészről, mert a budapesti m. kir. József Műegyetemen folyó építésznevelésben már több esztendő óta számottevő oly átalakulás és változás történt, amiről az építészi kar vagy egyáltalában nincsen tájékozva, vagy pedig csak hézagosan.

Éppen ezen utóbbi oknál fogva legyen szabad a következők során először röviden a műegyetemi építészoktatással általánosságban foglalkoznom és ennek keretében a végén külön is tárgyalnom azt a kérdést, amelyet a szóbanforgó közlemény felvetett, t. i. a történelmi tanulmányok szerepét a korszerű tervezés során.

A Műegyetemen az összes szakosztályok tanmenete, tehát az építészi osztályé is az idők haladásával párhuzamosan állandó fejlesztés alatt áll olyképpen, hogy ez mindig illeszkedik egyrészről a gyakorlati élethez, másrészről az építészi kiképzés alapjául szolgáló tudományos és technikai ágak fejlődéséhez, végül pedig a minden időben uralkodó építőművészi felfogáshoz.

Hogy a tanmenetnek ez az állandó alakulása mindig bizonyos fokkal a szükségletek felmerülését *követőleg* jelentkezik, annak két igen egyszerű oka van. Az egyik az, hogy a tanrendi reformok nagy felelősséggel járó keresztülvitele csak alaposan megérlelt megfontolások alapján eszközölhető, a másik pedig az a technikai körülmény, mely szerint a tanmenet megindokolt módosítása is az évfolyamok tanrendjének összefüggése következtében csak nagyon jól átgondolt fokozatos átmenetekkel vihető keresztül.

Hogy a műegyetemi építésznevelés állandóan fejlődik és lépést tart a változott igényekkel, azt mindennél ékesebben igazolja a tanrend, amely összehasonlítva egy háború előtti tanrenddel, ahhoz viszonyítva, lényeges haladást tüntet fel. Fejlődött pedig különlegesképpen a legutolsó három esztendőben és fog fejlődni már előre megállapított program szerint különösen a most következő években.

A műegyetemi tanmenet a folyó tanévtől kezdődőleg minden osztályon az eddigi nyolc félévről kilenc félévre terjesztetett ki, amely intézkedést a különféle kötelező tanulmányok számának nagyfokú megnövekedése tett szükségessé. Ez az eddigi állapottal szemben voltaképpen nem jelent túlterhelést, mert a nagyszámú kötelező tantárgy következtében eddig is jó esetben kilenc szemeszterig tartott, míg az építészeti osztályt el lehetett végezni, úgyhogy a tanulmányi idő meghosszabbítása voltaképpen csak szankcionálása a meglévő állapotnak; mindazonáltal hivatalosan is lerögzítve a kilenc félévi tanmenetet, kényelmesebben voltak a tantervben a szükséges tárgyak elhelyezhetők.

A műegyetemi építészoktatásnak ezidőszerint két igen nagy nehézsége van.

Az egyik az, mely szerint a Műegyetemen eltöltött kilenc félévi tanulmányi idő alatt kell köztudomás szerint a növendékeknek az összes technikai alapismereteket és számos rendbeli természettani és matematikai segédtudományt elsajátítaniok, amely nagyterjedelmű tanulmányi anyag közepette az önálló építőművészi kifejlődésre egyrészről a jelzett alapvető tanulmányokkal való nagyfokú elfoglaltság miatt, másrészről a kellő előképzettség hiánya folytán kellő alkalom nem adódik. Ebben a tekintetben újólag a tanrendre kell hivatkoznom és különösképpen arra a körülményre, mely szerint az építészi ismeretek keretébe tartozó technikai ágazatoknak az utolsó évben mutatkozó rohamos fejlődésével az építésznevelés csak úgy tarthat lépést, ha az építésznevelés tanrendjében az itt szóba kerülő tudományágak mindegyikének helyet biztosít. Hány esetben kíséreltük már meg a tanrend tehermentesítését és ezeknek a tanácskozásoknak az eredménye vajmi kevés volt, sőt az idevonatkozó szempontok alapos megtárgyalása során sok esetben majdhogynem a tanrend újabb megterhelése következett be.

Ily körülmények között, hozzávéve még az előképzettségnek és gyakorlatnak teljes hiányát, nehéz elképzelni az intenzív építőművészeti oktatás lehetőségét.

A műegyetemi építésznevelésnek második legszámottevőbb nehézsége az, hogy a Műegyetemen építészi oklevelet nyerő hallgatók részére rendkívül heterogén tanítás szükségeltetik. A Műegyetemen ugyanis az építészeknek három kategóriája nyer kiképzést:

a) a leendő tervező építőművész,

b) a leendő építési vállalkozó,

c) a leendő építész-tisztviselő.

A Műegyetem tanmenetének tehát úgy kell összeállítva lenni, hogy abban mind e három kategória az ő tanulmányait megtalálja.

A fentiekből máris az következik, hogy a Műegyetem, még ha más okok nem is gátolnák, akkor sem lehet kimondottan és kizárólagosan építőművészi főiskola, hanem oly felsőbb technikai tanintézet, amelyben építőművészeti, épületszerkezeti és közgazdasági ismeretek egyaránt taníttatnak.

A gyakorlati élet szempontjából nagyon fontos, hogy úgy a műszaki köztisztviselői, valamint az építővállalkozói kar mentül több Műegyetemen képesített építésszel rendelkezzék. Ennek horderejét részletesebben magyaráznom nem kell a mélyen tisztelt építész kartársak előtt, akik a gyakorlatból igen jól tudják, hogy mindazon hivatali ágazatokban, amelyekben magasépítészet tárgyaltatik, milyen előnye a köznek, hogyha az ott működő tisztviselők, építészek és épúgy igen jól tudják, hogy az építési vállalkozóval mennyivel könnyebben lehet dolgozni, ha az okleveles építész, mert sokkal könnyebben megérti intencióinkat és érdemlegesen tud minket, tervező építészeket, támogatni, amire pedig a kivitelezések során igen nagy szükségünk van. A mondottak alapján tehát megállapítható, hogy a Műegyetemnek nem szabad kimondottan a kizárólagos építőművészi képzés álláspontjára helyezkedni, hanem kötelessége leendő építési vállalkozókat és építész tisziviselőket is nevelni és ennélfogva az építési vállalkobók részére szükséges fokozottabb szerkezeti, statikai és közgazdasági ismereteket, valamint az építész tisztviselők részére szükséges közigazgatási és jogi ismereteket is szolgáltatni.

Összegezve a most tárgyalt kétféle nehézséget, felmerül az a kérdés, vajjon lehet-e egyáltalában a műegyetemen egyrészről a jelenlegi megterhelt tanulmányi beosztás és csekély gyakorlati előképzettség mellett, másrészről a műegyetemi építésznövendékek heterogén tanulmányi végcéljának figyelembe vételével céltudatosan eredményes építőművészi nevelést folytatni?

Az én szerény véleményem szerint *nem*.

Ily kiképzést igazából csakis az építőművészi akadémiák nyujthatnak, ahol a fő, illetve szakiskoláinkat be-

Tér és Forma
1930. 4. sz.

G. Capponi: Színház terve

Libera, Vinicio Paladni (Róma), Giuseppe Capponi, Giuseppe Terragini (Como) és *Ernesto Puppo* (Genova) alkotásai azt a reményt keltik, hogy nemsokára tanui lehetünk majd az olasz építőművészet megújhodásának.

Akkor, amikor Észak-Olaszország földjét hatalmas autostrádák szelik át, a fiatal olasz építészek arra törekszenek, hogy olyan műveket alkossanak, amelyek levonják az európai racionalista architektura eredményeit, hogy alkotásaikban azok a morális igazságok valósuljanak meg, amelyeket főleg Franciaország és a többi építészetileg előrehaladottabb északi népek tűztek maguk elé. Így valósult meg Turinban a FIAT-gyár spirális lejtője *(Matteo Troccio)*, a kisiparosok háza *(A. Sartoris)*, a gyarmatok nemzeti intézete *(Milano, Carlo Rava)*, Comóban egy gazdaságos lakástelep *(Terragini)*, Bolognában a nemzeti stadion néhány része. Homsban, Afrikában, a Leptis Magna ásatások szállodája *(S. Larco)*. Néhány első épület, amely tanuságot tehet az olasz racionalista építészeti irány képességeiről, lehetőségeiről.

Alberto Sartoris

[1] Liberty = Szecesszió.

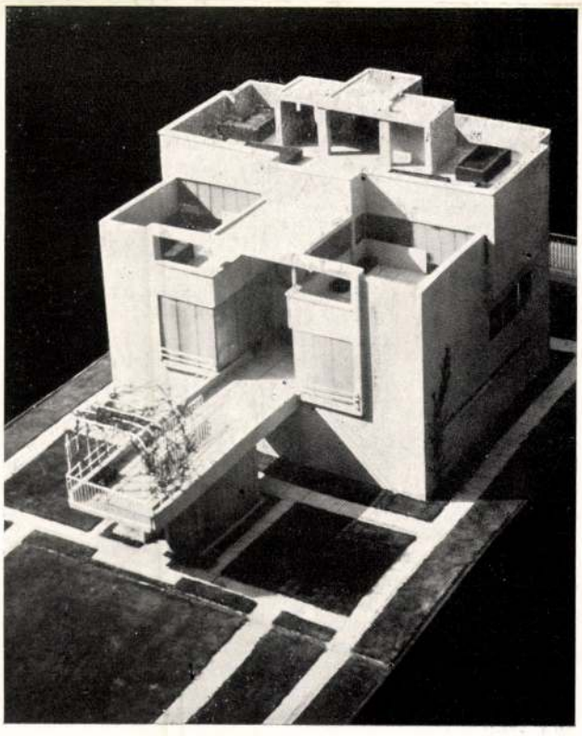

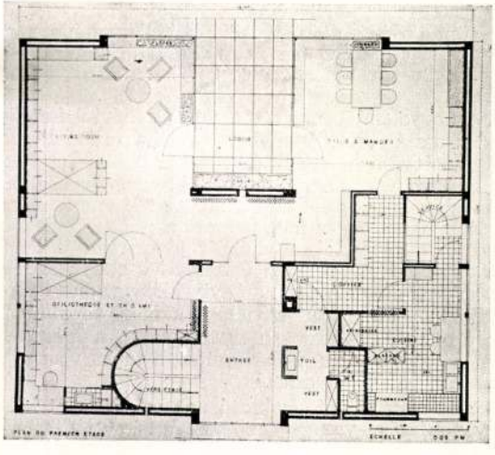

Giovanni Vedres: Családi ház (modell és alaprajz)

fejezett és kellő előképzettségű és gyakorlattal bíró építészek egy-két esztendőt kizárólag a koncepcionális tervezéssel töltenek el. Mivel pedig építőművészi akadémiák csak külföldön vannak, ahol a továbbtanulás költséges, — és sajnos, legtöbbször éppen a továbbképzésre érdemes tehetségű építészek nélkülözik az ahhoz szükségelt anyagi eszközöket — ennélfogva a műegyetemi tanulmányaikat befejezett építészek a *gyakorlat* során kénytelenek építőművészi (tervpályázatokon való önálló részvétel, megfelelő képességű építész irodájában való működés, esetleg önálló tervezés, stb.), tehát bizonyos fokig autodidakta módszerrel továbbképzésüket folytatni.

Mivel pedig építőművészeti akadémia felállítására a jelen viszonyok között belátható időn belül gondolni nem lehet, de ha lehetne is, akkor is kétséges, vajjon anyagi lehetőségek megengedik-e, hogy a fiatal építész az oklevél megszerzése után még egy-két esztendőt szentelhessen kizárólagosan tanulmányainak, mégis csak valamelyes módon a Műegyetem keretén belül kell megoldani az építőművészi kiképzés lehetőségeit.

Ebben a tekintetben alulírott még 1919 októberében egy elaborátumot készítettem, melyet annak idején a Műegyetem Építészi és Mérnöki Osztálya tárgyalás alá is vett és amelyet a Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye az 1919. évi december hó 14-én megjelent számában közre is adott. Ennek lényege az, hogy az építési osztály a második tanévtől kezdődőleg azonos szigorlati tárgyak és egységes oklevél mellett két alcsoportra osztassék és pedig egy építőművészi és egy úgynevezett építőmérnöki alosztályra. Az elsőben találják meg a mélyreható kiképzéseket a leendő tervező építészek, az utóbbiban pedig a leendő építész tisztviselők és építési vállalkozók. Az azonos és a szigorlatok alapjait képező főtárgyak mellett a tervező építészi csoport melléktárgyai lennének: térművészet, belső (bútor) tervezés, kerti építészet, esztétikai és formai tanulmányok, grafikai gyakorlatok és fokozottabb mértékű tervezés. Az építőmérnöki csoport melléktárgyai: az enciklopédikus mérnöki és gépészmérnöki ismeretek, fokozottabb szerkezeti és statikai tanulmányok, építésvezetés adminisztrációja, ipari és mezőgazdasági épületek; közgazdasági jog, magánjog, pénzügyi és közgazdasági alapismeretek. Természetes, hogy eme melléktárgyak beosztása olyan lett volna, hogy fakultatíve a másik csoport is hallgathatta volna azok egyikét, vagy másikát.

Ezáltal meg lett volna a lehetősége annak, hogy a tervező építészi csoportban intenzívebben lehetett volna építőművészképzést eszközölni, mert lett volna rá idő és a valamelyes nyugalom.

Ez az elaborátumom tárgyaltatott is, azonban az akkori bizonytalan viszonyokra való tekintettel a Műegyetem Építészi és Mérnöki Osztálya részéről kiküldött bizottság levette azt a napirendről.

Az azóta eltelt kerek egy évtized — amely alatt a technikai nevelés erősen specializálódott — igazolta az én akkori javaslatomat és a mérnöki és gépészmérnöki osztályokban ez a széjjelágazás éppen az elmult évben eszközölt reformok kapcsán máris megtörtént, nevezetesen a Mérnöki Osztály azonos diploma mellett

a) vízépítési,
b) hídépítéstani, vasszerkezeti és vasbetonszerkezeti,
c) vasútépítési és közlekedési,
d) geodéziai tagozatokra, a Gépészmérnöki Osztály pedig
a) általános gépszerkezeti és gépgyártási,
b) elektrotechnikai,
c) mezőgazdasági gépészeti tagozatokra oszlott meg.

Ezek a szétágazások az általam javasolt második év helyett ugyan a harmadik évtől kezdődnek, de lényegileg mégis ugyanazt a gondolatot tartalmazzák és erős a reményem, hogy ez a kettéosztás is rövidesen be fog következni, amely tagozás több külföldi Műegyetemen máris megvan.

A műegyetem tanmenetét áttekintve, az első feltünő fejlődés abban az irányban észlelhető, hogy a régi időkhöz viszonyítva lényeges teret foglalt el az

I. *Épületszerkezetek tanítása,*

amely az első tanév második felétől kezdődik és összesen öt szemeszteren keresztül tart. Folytatást nyer azonkívül a IV. esztendőben, ahol az első félévben „Épületek elektromos berendezései" és második félévben „Épületek vízellátása és fűtése" címen beiktatott és speciális szakférfiak által tanított tárgyak teljessé teszik az épületfelszerelő iparosmunkálatok ismertetését, melyet a hallgatók oly sorrendben tanulnak, amilyenben azok a gyakorlatban kiviteleztetnek.

Az utóbb említett „Épületek vízellátása és fűtése" című tárgy ellenében a jövő tanévtől kezdve elmarad a „Technikai fiziká"-nak külön elméleti alapon való oktatása, miután a legszükségesebb elméleti ismeretek ez új tárgy keretében fognak előadatni.

Az épület szerkezeti tárgyak csoportjában számottevő helyet foglalnak el a statikai tárgyak, amelyek a második szemesztertől kezdődőleg a hetedik szemeszterig több folyamon át tartanak és ezeknek elején, mielőtt még a tulajdonképpeni statikai ismeretek taníttatnának, közvetlen kísérletek és gyakorlatok útján megismerik a hallgatók azokat az építőanyagokat, amelyek szilárdsági sajátosságaik folytán a statikában szerepet játszanak.

II.

A második tárgycsoport, a *tervezési tárgyak csoportja,* amely tekintetben a negyedik, ötödik és hatodik szemeszterben, vagyis három féléven át elméleti előadásokban ismerik meg a különféle rendeltetésű épületek belső beosztását, míg a tervezési gyakorlatok, úgymint eddig, a két felső évfolyamban tartatnak.

A tervezés tanításának intenzívvé tétele érdekében ezelőtt hat évvel a kultuszminiszter úr rendszeresítette a kimondottan tervezés tanítására szolgáló „Tervezési tanszék"-et, amely az I. fokú tervezést tanítja az összes hallgatók részére és részt vesz a II. fokú magasabb tervezés tanításában is, amely utóbbi tárgyat a jelen tanévtől kezdve az átalakított rajzi és tervezési tanszék tanárával együtt immár öt tanár tanítja olyképpen, hogy a hallgatók azok bármelyikéhez iratkozhatnak.

A jelen tanévtől kezdődőleg a tervezésnek az eddigi elméleti előadásokon felül még három fontos segédtárgya lesz; az újonnan rendszeresített *városépítészet,* a *térművészet,* valamint a már több éve tanított *ipari és gazdasági épületek tervezése.*

A kultuszminiszter úr őnagyméltóságának az építészet iránti mindnyájunk által ismert nagyfokú megértése és szeretete, dacára a mai nehéz viszonyoknak, lehetővé tette, hogy a Műegyetemen a jelen tanévtől kezdődőleg a városépítészet részére önálló tanszék szerveztessék, amely pótolni fogja mindazokat a hiányokat, amelyek az építésznevelés eddigi során a ma már mindenütt nagy fontosságra szert tett városépítészet ismereteinek terén fennállott. Ugyanez a tanszék a mérnököket is neveli városrendezésre, amit mindnyájan nagyon áldásosnak fogunk tartani.

III.

Az építőművészet történet

tárgyai tekintetében a helyzet az elmulthoz képest mindössze annyiban változott, hogy az építészettörténet tanítása lényegtelen mértékben redukáltatott; véleményem szerint ezen a téren még további redukció várható.

Ugyaneme tárgycsoporthoz tartozik a képzőművészetek története is, amely három féléven keresztül vétetett fel a tanrendbe az elmult korok szobrászatának, festészetének és iparművészetének tanítására.

IV.

A grafikai és plasztikai kiképzés tárgyai: Ide tartoznak a rajzi tárgyak, amelyek az eddigi túltengő mennyiségükből a szükséges mértékre leredukáltattak és az alsó három esztendőre osztattak el, szabadkézi rajz, alakrajz, ékítménytan és vízfestés címen. Ide tartozik a két évfolyamban tanított mintázás is.

V.

Matematikai és természettudományi segédtantárgyak: A matematika az elmulthoz képest felére csökkentett

óraszámokkal, melyet az elmult tanévtől kezdve egy statikával foglalkozó okleveles építész ad elő; a mechanika, ábrázoló geométria, kémia és kémiai technológia és közettan.

VI.

Technikai segédtárgyak: Geodézia elemei, általános géptan, ez utóbbi felére csökkentett óraszámmal.

VII.

Közgazdasági és jogi tárgyak: Közgazdaságtan, Magyar közjog és közigazgatási jog és Magyar magánjog.

Amint a fentiekből látható, örvendetes haladást jelent a tervezés tanításának kidomborítása, egyrészről azáltal, hogy a felsőfokú tervezést öt tanár tanítja, így a tanároknak módjukban áll a rájuk eső aránylag kisebb számú hallgatósággal egyénenként hosszasabban foglalkozni, másrészről azáltal, hogy a tervezés tanításának intenzívebbé való tétele végett erre a célra egy külön tanszék létesíttetett és végezetül azáltal, hogy a tervezésnek a régebben volt egyetlen elméleti előadásán kívül három új tárgy szolgálja a tervezés elméleti előkészítését.

A másik fejlődés az, hogy a joggal feleslegesnek vélt elméleti tárgyak a lehető minimumra redukáltattak, így az eddigi matematika, amely heti 6 óra előadásban és 4 óra gyakorlatban taníttatott két féléven át, most csak három óra előadásban és három óra gyakorlatban taníttatik. A technikai fizika elmaradt, az általános géptan két félév helyett egy félévre redukáltatott. Az esztétika, amely ebben az alakban nem szolgálta az építésnevelés célját, elmaradt, épúgy kötelező alakjában az építési egészségtan is, amelynek ismeretei széjjel osztattak a megfelelő tárgyakba.

Ezekkel szemben a szakszerű kiképzés elmélyíttetett (a már említett elektromos és egészségügyi szerelések külön szakférfiak által és csakis építészek részére taníttatik), azáltal, hogy az összes melléktárgyak jobban a szakszerűség vágányába tereltettek. Így a közettan és a mechanika is külön adatnak elő az építészek részére és megszünt az a régi kedvezőtlen állapot, amely szerint az építészhallgatók az alsó két esztendőben a tárgyak jó részét a többi szakosztályokkal együtt hallgatták, sőt mondhatni, hogy az egy féléves kémia és ábrázoló geometria kivételével úgyszólván az összes többi tárgyak és pedig úgy fő, mint mellék tárgyak, *külön építészek részére szervezett előadásokban adatnak elő.*

A fentiekben elmondván az oktatás tanmenetében beállított főbb változásokat, legyen szabad röviden azzal az aktuális kérdéssel foglalkoznom, amelyet Komor Marcel igen tisztelt kartársam közleményében behatóan tárgyalt és ez: a tervezés és építőművészet történet tanítása összefüggésének, illetőleg össze nem függésének kérdése.

A tervezés tanítása mindig összefügg az illető kornak az építőművészet terén vallott felfogásával és nem érdektelen egy kissé visszapillantani a mult évtizedekbe, hogy azután megfelelő átmenetekkel a helyes következtetéseket megtalálhassuk.

A legtöbb Műegyetem szervezése az eklektikus korszakba esik, vagyis a hatvan-, hetven- és nyolcvanas évekbe, amidőn az elmult korok stílusait használták fel tervezés céljára. És pedig ki ennek a kornak, ki annak a kornak a stílusát. Meg voltak ugyan általánosságban a koronkénti divatok, de azért ettől függetlenül általában terveztek mindenféle stílusban, görögben, románban, gótban, reneszanszban, barokkban, rokokóban és empireben egyaránt. Ez a stílusok szerint való tervezés nyomta reá annakidején bélyegét természetesen a műegyetemi tervezés tanítására is és az szerint disztingválták az egyes tanítási irányokat és tanszékeket, hogy azok ókori, középkori, vagy reneszansz stílusokban tanítottak-e tervezni. Ez a feltagolás nemcsak az összes európai Műegyetemeken volt meg a maga teljes egészében, de a Képzőművészeti Akadémiákon is, a bécsi Képzőművészeti Akadémián Hansen például görög stílusban terveztetett, Schmiedt gót stílusban, azután később Ohmann barokk stílusban.

Ebben az időben a dolog lényegéből következett az, hogy az illető stílusban tervező építésznek egyszersmind műtörténésznek is kellett lennie, mert hiszen alaposan ismernie kellett annak a kornak az építészetét, amelynek formáival tervezett, sőt nemcsak hogy publikációkból kellett az illető stílus alakzatait ismernie, hanem, különösen a régebbi időkben, amidőn a műemlékeket tartalmazó kiadványok gyérebb számban és hiányos, sokszor hibás adatokkal felszerelve jelentek meg, személyes utánjárással, helyszíni felmérések és felvételek útján kellett a szóbanforgó korok formáit a maga részére megszerezznie, abból a célból, hogy azokat leendő épületeinek kiképzésénél felhasználhassa.

Világos, hogyha már a gyakorlatban is ennyire szoros összefüggés állott fenn az elmult korok építészetének tanulmányozása és a jelenkori tervezés között, úgy eme összetartozandóság még fokozottabb mértékben volt indokolt a tervezésnek a Műegyetemen való tanításánál, ami abban a tényben jutott kifejezésre, hogy egy- és ugyanazon tanár tanította a tervezést és az építészettörténet ama korszakát, amelynek formáival ő tervezett és amelyekkel ennélfogva tervezni is tanított.

Mivel pedig igen fontos kérdés volt ebben a tekintetben az, hogy a szóbanforgó tanár *melyik* kornak a formáival tervezett, az egyes tanszékeknek az egymástól való elkülönítését történelmi korok szerint eszközölték és innen keletkezett a tanszékeknek ókori, középkori és újkori tanszék elnevezése.

A fentvázolt állapot az azóta eltelt idők hosszú és mindenki által jól ismert fázisokat tartalmazó fejlődése során lényegesen megváltozott.

Egyrészről a korunk által megkívánt sokoldalú gyakorlati követelmények alaprajzi és felépítménybeli kielégítésének parancsoló volta, másrészről az újabb szerkezetek alkalmazásainak szükségessége, végül mindezeknek a gazdaságosság szempontjából való együttes intenzív mérlegelésének kérdése a gyakorlati tervezések legnagyobb részénél oly nagy súllyal kerültek előtérbe, hogy mellettük lényegesen háttérbe szorult az illető épület kiképzésénél felhasznált formák történelmi vonatkozásainak kérdése, amely tény nagy mértékben megváltoztatta azt a kapcsolatot, amely az építészettörténeti mult és a jelenkori tervezés között fennállott. Hangsúlyozom: nem „megszüntette", csak „megváltoztatta".

Válaszoljunk ennek folytán arra a kérdésre: minő szerepe van a mai változott felfogás közepette az építésznevelésnél az építészettörténet tanításának?

Az építőművész helyes nevelésének menetét úgy tudnánk ábrázolni, mint egy piramist, amelynek oldalsó és közbenső alátámasztó kövei az egyes tantárgyak és csúcsa pedig a *tervezés.* Minden tárgyat azért tanítanak, hogy az építésznek megadják a módot és képességeket a lehető tökéletes tervezéshez. Minden tárgy a tervezés tanításának szolgálatába állítandó, így az iparművészettörténet tanítása is.

Az építőművészettörténet tanítása a Műegyetemen nagyon fontos. Nem azért fontos, hogy a hallgatónak gyüjteményképpeni tartalékolás és a tervezésnél leendő felhasználás céljára egy tömegformát átadjunk, sem pedig azért, hogy megtanítsuk egyik, vagy másik történeti stílusban tervezni, hanem három más okból:

1. Azért, hogy a leendő építész az építészeti műveltségnek elengedhetetlen alapfeltételeként ismerje az építészet történetét. Ennek szükségessége vitán felül áll. Mert úgy, ahogy egy írónak ismernie kell az irodalom történetét és egy zenésznek a zene multját, úgy egy építésznek is kell ismernie az építészettörténetet. Hiszen eltekintve ennek sok szépségétől, lépten-nyomon beleakad régi épületekbe és a laikus is kíváncsi azoknak lényegére, korára, felfogására, stb. Mennyivel inkább szükséges, hogy egy hivatott építész ismerje az ő szakmája multjának létesítményeit!

2. Azért szükséges, mert az elmult korok tanulmányozásából nagytömegű konkrét építészi gondolatot lehet me-

ríteni, amennyiben betekintést lehet nyerni mintegy 3000 év építményeibe, eme korok létesítményeibe, alaprajzi, felépítménybeli, téralakításbeli kompozícióiba, amelyek örökös értékűek és amelyekből mindig lehet és kell meríteni. A római amphiteatrumok gondolata, a császári thermák alapelrendezéseinek nagyvonalúsága, a korai keresztény bazilikának a jelenkort is bámulatra ragadó szellemes téralakító ötlete, a középkor térharmóniái, a reneszansz centrikus tércsoport gondolata, — hogy csak egynéhány példát ragadjak ki — mind olyanok, amelyek tanulásra és követésre méltóak. Tehát *közvetlenül* is kell az építőművészettörténetből tanulni.

3. Az építőművészettörténet tanítása szükséges az ő *közvetített eredményei* miatt; nevezetesen elmult korok építményeinek helyes tanulmányozása nagy fegyelmező és ízlést nevelő erővel bír. Növeli bennünk az esztétikai érzék kifejlődését, fegyelmezi a kritikánkat a jelen korok munkáival, sőt a magunk munkálkodásával szemben is. Arány- és tömegérzéket tanít, ha nem is másolni, vagy utánérezni, de helyesen megérezni, amelyek éppen a szabad tervezésnél nagyon szükségesek.

A fentmondott három pontból látható, hogy az építőművészettörténet tanítása a gyakorló építész szempontjából ép úgy beállítható a tervezés tanításának előkészítésébe, illetve szolgálatába, mint akár a szerkezeti, akár az építőanyagi tárgyak. Ebből következik egyúttal, hogy egészen felesleges, hogy az archeológusnak részletekben szükséges elmélyedni, ehelyett úgy legyen összeállítva, hogy a hallgató magas perspektivájú nézőpontról áttekintést nyerhessen az egyes korokról, azoknak felfogásáról, azok építményeinek lényegéről és ne műemlékeket tanuljon kronologikus és geográfiai összeállításban, hanem *építőművészeti gondolatokat*, amelyeket egyes korok létrehoztak.

Aki azután hivatásszerűen az építőművészettörténettel akar foglalkozni, az műegyetemi tanulmányai után módot találhat magának az e tekintetben rendelkezésre álló rendkívül nagy terjedelmű irodalomból és a helyszíni kutatásokból.

Az előbbiekben tárgyalt szempontokból bírálandó el a tárgy előadójának személyét illető kérdés is, amely tekintetben a fentiekből logikusan következik, hogy az építőművészettörténet leendő alkotó építőművészek részére sem históríkusok, sem archeológusok, sem esztétikusok által nem taníthatók, hanem kizárólag megfelelő építészettörténeti előképzettséggel bíró aktív építészek által. Ők, akik állandóan alkotnak és terveznek, képesek egyedül arra, hogy az elmult korok alkotásaiban meglássák a gyakorló építész számára felhasználható értékeket, ezeket kidomborítsák és építőművészi felfogásaikon keresztülszűrve hallgatóiknak továbbadják. Egy nem gyakorló építészművészettörténeti előadása a leendő építőművészi generációkra nézve ép oly értéktelen volna, mint az, hogy ha például az épületszerkezeteket egy gyakorlaton kívüli teoretikus adná elő.

Az alkotó építészek szemszögéből beállított helyes tanítása az építőművészet történetének, amellett, hogy kifejleszti a hallgatók koncepcionális gondolkodását és látkörét, semmiképpen sem készteti a hallgatókat a jelenkori tervezések során elmult korok formáinak szolgai utánzására, még kevésbé azok gondolatainak lemásolására, hanem ellenkezőleg, egyenesen ráneveli a helyes és korszerű gondolkodásra, mert beleviszi a hallgatók tudatába azt, hogy minden korban a saját szükségleteiket az ő eszközeikkel és felfogásaiknak megfelelően elégítsék ki, amely körülmény tett éppen minden történelmi korú épületet a maga idejében korszerűvé; sőt továbbmegyek: az egyes korok formáinak és felfogásának helyes megértése egyenesen meg fogja akadályozni azt, hogy elmult korok formáit egy mai épületre kényszerítsék abban az esetben, ha ennek felfogása amazétől eltérő.

Én a jelenkori tervezés helyes módjának menetére vonatkozó felfogásomat röviden kifejtettem akkor, amidőn Orbán Ferenc igen tisztelt tagtársamnak a Magyar Mérnök és Építész Egylet mű- és középítési szakosztályában az elmult év folyamán tartott igen értékes előadásához röviden hozzászólni szerencsém volt, amely szerint szóbanforgó kérdésben a helyes utat a *konzervatív haladásban* látom. Ebben a kifejezésben a „haladás" faktorát a jelenkori követelményeknek a fejlődő szerkezetekkel megoldott célszerű és gazdaságos kielégítése képezi, a „konzervatív" faktort pedig szolgáltatja az a komolyság, építőművészi önfegyelmezettség és szigorú önkritika, amelyeket az elmult korok emlékeinek tanulmányozásából lehet meríteni.

És mivel szerény nézetem szerint ez az út jelöli meg a tervezés helyes irányát, ugyanezt látom követendőnek a tervezés tanításánál is.

SZÍNHÁZAKRÓL

Rövid válasz Sebestyén Artúr cikkére

A „Magyar Építőművészet" februári számában Sebestyén Artúr a győri színháztervekkel egyidőben közli a színházépítésről táplált nézeteit. Néhány dogmatikus sorban állapítja itt meg a színházépítés legfontosabb irányelveit. Ezek az irányelvek abban csúcsosodnak ki, hogy szigorúan követendő szabályokat állapítanak meg a színházaknak úgy külső, mint belső architekturájára. A külső architekturára vonatkozólag azt állítja a cikk, hogy mivel a színház a klasszikus ókor idejéből származik, tehát mindig klasszikus oszloprenddel és „tympanonokkal" épült. Erre az állításra válaszom van. Az első és a legfontosabb az, hogy a mai színház nem leszármazottja a klasszikus színháznak. Aki a színházépítés történetét tanulmányozta, az tisztában van vele, hogy a középkorban merőben új és a klasszikustól eltérő talajból sarjadzott a színjátszás. Ez az új elem pedig a keresztény vallás volt, amelynek misztériumai jelentették a mai színházkultúra ősét. Ez alkalommal nem áll módomban részletesen kitérni erre a tárgyra, azonban fenntartom ezt egy esetleges későbbi alkalomra.

Ilyen módon tehát egyáltalán nem kötelező a színházépítőkre sem a klasszikus oszloprend, sem a tympanon, mert legalább is ugyanennyi joggal meg volna engedve, hogy akár ókeresztény, akár gótikus, akár román stílusban alkossák meg színházaikat. Szerencsére azonban és ez második válaszom, a színház külsejére vonatkozólag sem a régebbi, de különösen az újabb korok színházépítői sem olvasták el színháztervezéseik előtt Sebestyén Artúr cikkét és valószínűleg így eshetett meg, hogy nemcsak tympononos és klasszikus oszloprendes színházak épültek meg, hanem nevezetteken kívül egész sorozat romantikus, maximilián, empíre, barokk, nemzeti stí-

lusú, egyénien eklektikus, sőt még horribile dictu teljesen modern színházépületeket is feljegyezhet már a modern művészettörténet.

Úgy látszik, hogy Sebestyén Artúr is tudomást szerezhetett ezekről a modern „különlegességekről", mert cikkében is megemlíti a modern formák lehetőségét, amelyekkel szemben azonban, tekintettel a helyi stílushangulatra, a barokkmegjelenést részesíti előnyben. Találunk itt egy olyan szót, amely gondolkodóba kell, hogy ejtsen, ez a szó pedig az, hogy: „ultramodern". Rendkívül le volnánk kötelezve, ha ennek a hangulatos szónak precíz definicióját bárkitől megtudnánk kapni, mert ha azt akarja ez a szó jelenteni, hogy több, mint modern, akkor mit jelent az, hogy modern? Ha van már nála modernebb is, akkor ez a szó már nem illeti őt meg, mert akkor be kell sorolni a divatját mult dolgok közé. Részünkről csak jó, vagy rossz építészetet ismerünk, de ultramodernhez még nem volt szerencsénk.

Kitér azután még a cikk a belső architektúrára és itten a kívánalmak közé felsorakoztatja a letűnt császári korszak bécsi barokkjának a Fellner és Helmerék úgynevezett fantáziájának és a milleniumi idők ízlésideáljának minden lomtári kellékét. Színek, aranyozás, bársony és márvány, gazdag, fantáziadús részletek szerepelnek mint a színházi interieur legfontosabb kellékei. Hogy színháznak térhatásra, jó akusztikára, jó látási viszonyokra, kényelmes férőhelyekre, elegendő ruhatárakra, jó előterekre és színpadmögötti helyiségekre is szüksége volna, minderről egyetlen szó említés sem történik, úgylátszik a márvány és az aranyozás, a fantázia és a dekoráció van hivatva pótolni az interieur fogyatékosságait. Mindez azon a jogcímen, hogy a nézőt a külvilágtól el kell vonni és egy zárt másik világba kell vezetni. Bejelentem ezennel kételyemet aziránt, hogy egy bármilyen módon díszített vagy díszítetlen színházban akármelyik néző ne érezné magát a külvilágtól elkülönítve, feltéve természetesen, hogy a nézőtérnek ajtaja és teteje van, mert, ugyebár, szabadlevegős színházban ez a követelmény nagyon nehezen valósítható meg, ugyanúgy, mint az aranyozás, a márvány és a fantázia.

Komor János

KÖNYVEK ÉS FOLYÓIRATOK

Magyar Iparművészet. 33. évfolyam, 1—2. szám.

Vezető helyen Szokolai Béla értekezik az iparművész neveléséről, majd Leszkovszki Györgynek, a budapesti Uj Szent János-kórház kápolnája részére készült freskóit látjuk. Ez a nagyméretű munka komoly áhitatot sugároz, ámbár kompozíciójában erősen reneszansz és megrajzolásában kiss ékemény. Lux Elek és Orbán Antal kedves szobrain kívül egy a freskóról szóló cikk, továbbá az egri érseki lyceum kályháiról foglalkozó írást látunk.

Bor Pál *Modern villa, modern lakás* címen írt cikket a Ligeti Pál és Molnár Farkas által tervezett Delej-villáról, amelyet annakidején a *Tér és Forma* is részletesen ismertetett. Továbbiakban elparentálja a lap hosszu időkön át volt vezetőjét és irányítóját, Györgyi Kálmánt. Látunk még néhány jelmeztervet, iparművészeti munkákat, az egri lyceum szép régi kályháit és a Delej-villáról, valamint Molnár Farkas modern lakásáról szóló fényképeket. *K. J.*

Die Form. 1930. 3—5. szám.

A februári első szám érdekes képet hoz a hollandus építészet legújabb fejlődéséről. Közöttük Dudok egy újabb iskoláját. A második szám főleg plasztikával foglalkozik s néhány rendkívül tehetséges modern szobrász munkásságáról és alkotásairól tájékoztat. M. Kogan és különösen Mario Eulenbruch monumentális művei azok, amelyek figyelmünket megragadják. A márciusi első számban Marcel Breuer a magas házra vonatkozó különböző javaslatait mutatja be. Feltűnik Max Ronneburger kitünő szerkezetű író- és rajzasztala, amely nagyszerűen megoldja az építész térszükségeltét.

Die Baugilde. 1930. 2—5. szám.

A januári második szám a kasseli aggok háza pályatervét mutatja be. Sajnos, az épülő budapesti szegényház megoldása igen távol áll ettől a modern formától. Az elsődíjas terv szerzője Haesler, a második díjat Gropius nyerte el. A februári első számban találjuk meg Weinwurm és Vécsey pozsonyi biztosítási irodaházát, amelyet *a Tér és Forma ez évi januári számában közölt le.* A márciusi első szám igen konstruktív párhuzamot von a francia és német vasbetónkonstrukciók között, utána pedig a nap két nagy konstruktív kérdéséről beszél: a heggesztett vasszerkezetekről és a vasbetón alkalmazásáról a lakóházépítésben.

Der Baumeister. 1930. 2—3. szám

A februári szám kis lakóházakat, családi házakat mutat be Bajorországból, Dessauból — Gropius tanár házait — és egyéb újabb munkáit. Konninck rendkívül érdekes brüsseli műteremházát, Lurcat villáit — és Djo Bourgeois rivierai villáit, melyeket a *Tér és Forma I. évfolyamában bemutattunk olvasóinknak* A márciusi szám a müncheni repülőtér rendkívül merész és újszerű módon konstruált hangárépületével kezdődik. Utána két igen érdekes, modern ízű templom Csehszlovákiából, az első „kelyhes templomok". A képek sorát müncheni legkisebb lakások bútorai zárják le.

Wasmuths Monatshefte: Baukunst und Städtebau. 1930. 2—3. szám.

Kis családi házak mindenfelől: Zürich, Amerikából faház, Németországból acélházak, faházak Szászországból. Az obligát antimodernista cikket ezúttal egy Le Corbusier elleni tanulmány képviseli, mint pedig egy igen éles, némileg azonban indokolt kritika Lurcat bérházai ellen. S mint valami régi álom jelennek meg egy berlini építész „rittergut" házai... Igen érdekesek a görögországi Lixurion építőipariskolájának tanulómunkái. Ez az iskola *az egyszerűségre neveli az ifjúságot, arra az egyszerűségre, amely félévszázad előtt még tradíció volt Hellasban,* — de a mai hivatalos építészet megvetett! A városépítészeti rész a Reichstag épület körüli tér problémáival foglalkozik. A márciusi szám a leipzigi, frankfurti és a reimsi vásárcsarnoknak szentel nagy cikket, tehát azokat az épületeket ismerteti, amelyeket olvasóink a *Tér és Forma 1929. évi áprilisi számában* találtak meg; csatlakozik ehhez a palermói vágóhíd terve (v. ö. *Tér és Forma 1930 februári* szám). A farsang végére szánt Yerbury-féle fotomontage igen mulatságos, — de vajjon az ugyanazon képsorozatba tartozó berlini magas felvételek ugyancsak farsangi csúfolódásnak tekintendők-e? A városépítészeti részben igen érdekes cikk tárgyalja a stuttgarti magasházak kérdését.

Kotsis Iván

LOVAGVÁR NOSZTALGIA — MODERN ÉLETAKTIVITÁS

JEGYZETEK A CSALÁDI HÁZRÓL

Kiforrott és jellemző családi otthon-típus Magyarországon nem alakult ki. Gondolunk itt elsősorban a középosztályhoz tartozó családok házaira, a 2, 3, 4-szobás házakra. Az otthon kultusza nem volt elég intenzív ahhoz, hogy kitermelhette volna a magyar középosztály fejlett otthon-ideálját. Kialakult ugyan egy „otthon-ideál", de ez kiforratlan, igénytelen, laikus és naiv ideál volt. Kitűnően jellemzi ezt a századvégi ideált Márai Sándor „Egy polgár vallomásai" c. érdekes könyvében: „...meg kell vallanom, a mi szalonunk ízléses tartózkodásában, tompított „stílusában" még istenes volt a többi polgári szalonhoz képest, amelyeket gyermekkoromban a szomszédok és ismerősök lakásaiban láttam... a századvégi „modern" bútorok, melyeknek rajzát... bécsi minták után másolták minden esztendőben, két nemzedék ízlését mérgezték meg... A „táblabíró-világ" biedermeieréből, e szelíd és humánus jóízlésű formákból átmenet nélkül nőtt elő az a palisander- és plüss-szörnyűség, ami a századvégi polgári bútor volt..., e lélektelen és szempontalan szörnyűségekhez képzeljük hozzá az elmaradhatatlan dísztárgyakat, a pálmákat a sarokban, a párnákat minden díványon és a láb alatt és a karosszékben, a kefetartót a falon, amelynek gobelinje vadászjelenetet ábrázol, az ezüst szarvast az íróasztalon, mely agancsának ágabogában tollszárakat tartott, az ezüstözött öntöttvas gémeket, melyek csőrükben névjegyet tartottak s a sok plüsst, filcet, függönyanyagot... ez volt együtt a „juste milieu", magyarul az „enteriör", a keret, melyben egy polgári nemzedék élt és nevelkedett". Amit Márai Sándor a lakásról ír, az szellemében igaz a házra is. A századvégi és századeleji építőmester éppen úgy a bécsi mintalapokat utánozta, mint a bútorszörnyűségek asztalosmestere. Utánozta, tehát elszegényítette, primitív „képzelőerejével" felhígította és két nemzedék ízlését mérgezte meg vele. Kialakult az a kispolgári „romantika", amely célszerűség és lélek nélkül kereste azt, ami „mutatós" és „rangos" volt a szemében. A ház alaprajza és architekturája nem a polgári család korabeli, természetes szükségleteiből és igényeiből nőtt ki, nem a saját életéhez alakította otthonát, hanem egy hibás és idegen elképzelésből megszületett otthonhoz igazította az életét. Igy nem is alakulhatott ki a magyar családi ház jellemző és egészséges alaprajza. Hiszen a szempontok ilyenek voltak: minél több egysorban következő szoba, szárnyas ajtókkal, hogy egybenyitva minél reprezentálóbb legyen; szalon, amit nem használtak, ebédlő, ahol nem ebédeltek, úriszoba, amelynek nem volt ura, de volt sarokra állított nagy íróasztala, valóságos bútormúzeum, az ajtókon „belépni tilos" felírással. Szóval a családi ház nem a család háza volt, mert lakását nem lakta, legfeljebb csak takarította és néha kiszellőztette. „Az én házam az én váram", ez a fejlett angol lakáskultúrát kifejező közmondás magyar viszonyokra alkalmazva így hangzana: „Az én házam nem az én házam". A magyar család csak most kezdi megtanulni, hogy hogyan kell lakni.

*

A polgári családoknak megrontott ízlése a homlokzatokról is leolvasható. A sokat emlegetett „lovagvár-nosztalgia" kétségtelenül jellemző erre a korszakra. A frizek, az oszlopfők, a girlandok „gipszorgiája" tombol ezeken a házakon. Torony nélkül, vagy legalább is tornyot mímelő dudorok nélkül nem is ház ez a ház. Nagyon figyelemreméltó jelenség ez, mert benne sűrítve láthatjuk ennek a nemzedéknek eltorzult szellemét: az önön emberi tartalmától eltolódott, hazugságokkal megrontott generációt. A helyett, hogy kiélte volna természetes élettartalmát, eltorzulva hozzáérkezett ízlések kényszerzubbonyába öltözött s ebben a groteszk állapotában, európainak, előkelőnek érezte magát.

*

Szegfű Gyula megállapítja, hogy a középosztály napjai meg vannak számlálva s szinte matematikai pontossággal kimutatható, hogy mikor omlik egészen össze. Vele együtt összeomlófélben van egész ízlésvilága: építészete is. A korszerű építészet már több fronton áttörte a konzervált ízléstelenség makacs hadállásait s a magyar családokat lassan megtanítja arra, amit Kotsis Iván dr. így fejezett ki szellemesen: „más fedél alá húzódni és más lakni". Más a lovagvár-nosztalgia rabszolgaságában sínylődni és más a házat igényeimnek, kényelmemnek, életkedvemnek, egészségemnek alárendelni.

*

A „Perspektiva" ebben a számában hat családi házat mutat be. Valamennyi a lakóért és nem a lakó „stílusábrándjai"-ért épült. Ezeknek a házaknak a tulajdonosai elsősorban is lakni akarnak házukban. Ezt az igényt akarja az építész százszázalékosan kielégíteni. A kiindulópont mindenütt: a szükséglet. Más ház kell a polgármesternek és más egy fiatal házaspárnak. A ház úgy igazodik a lakójához, mint ahogyan a modern ülőbútor a test vonalához. Ezekben a szobákban nem a por, hanem a élet cirkulál. Minden helyiségnek gyakorlati rendeltetése van, amit használni kell, mert az építész alaprajzi vonalvezetésével erre a lakót valósággal rákényszeríti. Az építész számol a pénzhiánnyal s kis költséggel a maximumot igyekszik adni. A kisméretű szobákat a fal mellé helyezett, észszerűen méretezett bútorokkal tágítja; kis helyen a lakó valamennyi bútorszükségletét kielégíti úgy, hogy a szobában mégis biztosítva van a kényelmes mozgás, a zavartalan közlekedés. Tehát az egész ház bútorzatával és minden felszerelésével együtt a családi életfunkciók kiszolgálója. Az új építészet a használhatatlan és reprezentáló helyiségek helyett például a hálószobák újszerű és praktikus megoldásával kísérletezik. A családtagokat éjszakára nem sűríti egyetlen szobába, hanem több, kisebb hálószobát létesít szülőknek, gyermekeknek külön-külön úgy, hogy a gyermekszobák egyúttal tanulószobának is felhasználhatók. A haszontalan külsőségekkel szemben a korszerű építészet a higiénét hozza, mint olyan pluszt, amely bőséges „kárpótlás" az elvesztett „rangos" dolgokkal szemben. A legkisebb lakás is fürdőszobát és WC-t kap s még az egyszobás munkáslakáshoz is legalább egy zuhanykamra épül.

*

Az építészetnek, — az élő és lakó embernek kölcsönhatásában formálódik az új magyar otthon-ideál. Nem mondhatjuk, hogy már kialakult. Még ebben is sok szerepet kap a „mások eredménye". De nem csoda, mert még az életformák is csak most alakulnak ki. Az összeomló középosztály helyére feltörekvő „új középosztály" még nagyon heterogén, életformája, életstílusa még nem alakult ki.
A magyar építőstílus és a magyar életstílus párhuzamosan halad egymás mellett. Könnyen megeshetik, hogy a sok fiktív „építőstílus" vagy inkább építőmódszer ismét eltolja igazi útjáról az életstílust. Ezért nagyon vigyáznunk kell, nehogy a „modern nosztalgia" kapja a szerepet a tiszta életaktivitás helyett. (Cs. R.)

öntetűség és egyszerűség, a kiegyensúlyozottság és a szép rend. Mind olyan tulajdonságok, amelyek fedik a legújabb törekvések gondolatmenetét.

Ettől a kortól tanuljuk meg, hogy építsünk természetesen és egészségesen; honosítsuk újra meg a „tartalmas egyszerűség" régen kiveszett fogalmát, amely nem igényel hangos kifejezésmódokat és szóvirágokat s amely a lakóházépítésnél elsősorban helyénvaló; vessük végét a külsőséges és frázisokkal telt, de belsőleg lélektelen építésmódnak, mert ez épp annyira nem vall nyugati kultúrára, mint amennyire nem gyökerezik a tradicionális magyar gondolkozásban.

Zűrzavar utcaképeinkben ezelőtt 30 évvel és ma. A két kép között csak részletformákban van különbség; lényegileg a kettő ugyanaz: minden ház önmagát akarja kihangsúlyozni, az összkép rovására.

A magyar építőművészet nyugodt alakításai a mult századból: a magyar falu, a nemesi kúria, a mezőgazdasági épület, a kisvárosi utca és a nagyvárosi házsor. Mennyivel magasabb művészi szint a legújabb kor alakításaihoz képest!

Kotsis Iván: Legyen városépítészetünkben egyöntetűség és harmonia. Perspektiva 1935. márc. 16-17. l.
A 16. oldalt l. a Komplett példányban.

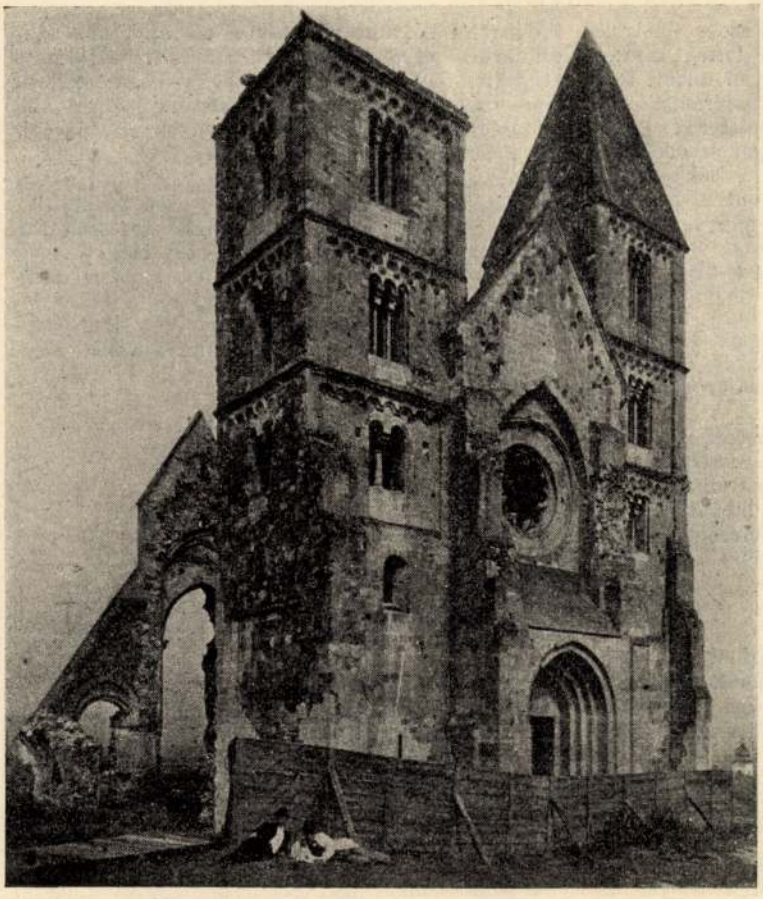

A ZSÁMBÉKI TEMPLOM MARADVÁNYOK SORSA

Irta: KOTSIS IVÁN DR.
műegyetemi ny. r. tanár.

A Magyar Mérnök és Építészegylet mű- és középítési szakosztályainak f. évi október hó 30-án tartott ülésében a szakosztályok elnökségének szíves engedelmével napirend előtti felszólalás alakjában szóvátettem a zsámbéki középkori templomromok rekonstruálásával kapcsolatban elterjedt híreket, melyek részben a szaklapok, részben a napisajtó közleményei révén mindnyájunk előtt ismeretesek.

A kérdésben röviden összefoglalva írásban fektettem le felfogásomat, amelyet a jelzett ülésen felolvastam és felkértem az osztályokat, hogy amennyiben az általam előadottakban foglaltak az osztályok álláspontját fedik, úgy juttatná el jelen memorandumot mérlegelés céljából az illetékes tényezők elé.

A szóbanforgó memorandum szövege a következő:

„Több ízben esett szó arról a tervről, mely szerint a zsámbéki középkori templomot meglévő maradványainak felhasználásával újra felépítik. A kiépítésnek a célja az volna, hogy a szóbanforgó emlékből búcsújáróhelyet létesítsenek és ezzel Csonka-Magyarország eme igen nevezetes műemlékére nemcsak a belföldiek, de a külföldről jött látogatók figyelmét is ráterelejék.

Legyen szabad a kérdésben tiszteletteljes véleményemet röviden az alábbiakban kifejteni:

A szóbanforgó tervezetben két dolgot kell egymástól széjjelválasztani; az egyik a templom rekonstruálása, a másik annak búcsújáróhellyé való kialakítása. Az előzőt nem szabad megcsinálni, az utóbbit meg kell valósítani.

A templomot azért nem szabad kiépíteni, mert az csak az egykori állagából áthozott mai állapotában műemlék. Abban a pillanatban, amelyben az ki lenne éptve, illetve egészítve teljes templommá, ha mégoly stílushűséggel is, de mai munkával, mai eszközökkel és mai emberek közreműködésével, úgy már nem volna műemlék, hanem egy régi korok formáiban megépített eklektikus román templom. Ilyenből pedig már igen sok van nálunk; és ha el is lehet, vagy lehetett fogadni egy időben az eklektikus tervezést, mint irányzatot, helytállónak, úgy semmiesetre sem szabad egy műemléket ebbeli mivoltából azáltal megfosztani, hogy azt egy eklektikus épület egy részévé minősítsék át.

A műemlékvédelemnek ez a módja, amely szerint hiányos, illetve részben elpusztult történelmi korú épületeket maradványaik felhasználásával újra felépítenek, már idejét multa; ezzel a „rekonstruálás"-sal szemben a műemlékvédelemnek egyetlen helyes módja a „konzerválás". Eszerint a műemlékeket gondosan és alaposan karban tartják, megerősítik, megóvják az elpusztulástól, a legszükségesebb helyeken kiegészítik, egyszóval igyekeznek azokat reánk maradt eredeti alakjukban fenntartani. Abból semmit sem távolítanak el és ahoz semmit sem építenek hozzá.

Építőmunka 1933. 8-9.

írva, hogy: itt kaphatók olyan lakások, amelyek végre tisztességes iparosmunkával lettek kivitelezve és nem agyonspórolva. Az ilyen túlzott igényű lakó pl. menyezetrózsák és papírmasé menyezetdíszek helyett rendes falsímítást és gondos festést, mázolást szeretne kapni; rendes kilincs és egyéb szerelvényeket látni. Csakhogy ez az, ami pénzbe kerül és fáj, viszont a helyette beígért „luxuskomfort" kevésbbé, mert csak látszatra megy. A sok hangos újításból a lakónak alig van haszna, mert az „új" dolgok alatt ott él a régi slendrián tovább. Kár volt csalódást kelteni, mert már majdnem elhittük, hogy felébredt az igazi építész lelkiismeret és hogy egyszerre megtanulták az építészek mi egy lakás, egy kvalitásos lakás és ezért tényleg komfortos lakás. Nem tanulták meg.

Van Pesten bérház, amelyben beépített fürdőkád és összes szerelvények; beépített szekrények, jégszekrény, telefon, rádió, pénzszekrény vannak és mégis ékes a már tradicionális hibákkal, amiket fentebb megállapítottunk és olcsón és legolcsóbban van a sok reklámkomfort előállítva, hogy igazi terhet ne jelentsen, de „cégem reklámja" mégis eredményesen kiszúrja a hiszékeny szemeket.

Az igazi építész útja a mesterségbeli nemesség felé van kijelölve és nem téveszthetik meg sem új külsőségek stílusnyavalygásai, sem a sürgető, igazi megoldani valók helyett közreadott reklámmegoldások.

Az *építészeti lelkiismeretnek* fel kell ébredni teljesen és az építészetnek méretet kell venni az életről, amit kiszolgál.

A *műegyetemi építésznevelésnek* különös hiányossága, hogy még ma sem nyujtja azokat az ismereteket, amelyek a lakásépítőknek elsősorban kellenek: a lakások lényegének ismertetését, a lakásberendezés szükségleteinek analizisét. Nem gondolunk ezzel lakásberendezők nevelésére; ez teljes félreértése volna a problémának és egy más mesterség területére való átlépés, ami egyáltalán nem kívánatos. Lakásépítéssel foglalkozni akaró építészeknek ma komoly iskolázottságra van szükségük azokban a finomságokban, amelyek figyelembevétele nélkül nincs jó lakásépítés. Amint az világosan látható.

A jól képezett bútortervező, amikor a tervezés módszerét tanulja, pl.: egy szekrény kialakítása előtt mindazokat a tárgyakat, amelyeket az elkészített bútor majd magába zár, méreteiben megismeri, felrajzolja, az összetartozókat csoportosítva a speciális adottságokból alakítja ki a bútort. Hasonlóképpen az építésznek még sokkal fontosabb volna a lakásokban folyó élet, az életformák és lakótipusok, a berendezés elvi kérdéseinek minél alaposabb analizise, mélyen és lelkiismeretesen, ha emberre és életre szabott lakásokat akar építeni, amelyek minden ponton abszolút jól funkcionáljanak és meg akarja ismerni a kvalitásmunka igazi fogalmát a lakásépítésben.

Ez az építésznevelésnek csak kis kiegészítő, bár nagyfontosságú feladata volna, ami alig esik latba, ha a meglévő munkarendbe beiktatják, mégis azok számára, akik speciálisan lakástervezéssel akarnak majd foglalkozni, nélkülözhetetlen értéket jelent.

Kulturátlan építészekből elég volt. A fiatal generáció ne járja a régi megbélyegzett utat és ne szolgáljon rá arra az immár évtizedes Adolf Loos-i zord kritikára: „Die architekten sind die grössten verbrecher...".

Az az idő elmúlt, amikor a legjelesebbek is úgy építettek, ahogy egyik nevezetes művészeti intézetünk készült: világnézeti és faji problémáktól terhes, vagyonokba került, fulladt deklarációtengerrel kívül és a termekben — hajópadló!!! Hol volt itt az ember? Az esztétikai alapon álló építés emberellenes. Az emberi életen alapuló építés azonban nem esztétikaellenes.

Most egyelőre távolról sem érdekel bennünket az esztétika, mert az embert még nem látjuk. Az ember életének szolgálata a primér építészeti feladat. Az új építésznemzedék pedig ismerje meg minél jobban a mai ember életét, amelyet kitálalva hord a lakása, mint a kagylót a héja. Sehol olyan közel nincs az ember, mint a lakásában és sehol olyan távol nincsen, mint a vakon megépített mai bérházban.

●

GRAFIKA=ÉPITÉSZET

(Élénk visszhangot keltett legutóbbi számunkban „Új bérházak" címmel közölt kritikánk. Egyik olvasónk többek között közli velünk, hogy a cikknek konkrét eredménye is lett: az építtető meggondolta magát, revidiálta álláspontját a „barokkstílust" illetően.)

Sajnos egy-két cikk keretében legújabb bérháztermelésünket részletesen feldolgozni nem lehet. Mégis visszatérünk erre a műfajra, hogy egy egészen kirivó jelenségre rámutassunk. Olvasóink nagy része ismerni fogja azokat a vörös homlokzatú erősen gipszornamentikázott „cukorkaépítményeket", amelyek a fővárosban elszórtan elég szép számmal épültek az utolsó években. Könnyű megállapítani, hogy ezek a házak egy kéztől származnak, annyira sajátságosan és feltűnően rikítóak. Az álromantikának klasszikus példái. Önkéntelenül a cukrász-kirakatokban látható csokoládé-házak jutnak eszünkbe, amelyek „girlantok"-kal és egyebekkel vannak telecsurgatva folyékony cukorból. A közízlés nagy elismeréssel fogadja ezeket az épületeket, mert: „hangulatos", barátságos", „kedélyes" stb.... Az új „stílusnak" feltünően nagy a sikere. Ezért nem hagyhatjuk szó nélkül. Alkalmunk volt az egyik ház tervrajzát látni. Meglepett, hogy ortogonális rajzban sokkal jobb. *Tehát grafika.* Igazi építész előtt fölösleges rámutatni arra, hogy a grafika milyen nagy kisértés. Minden komoly építészeti tervezésnél előfeltétel *a térben-látás.* Ezért *csak* ortogonális vetületben — ha azt az éles fantázia nem tudja térbe helyezni — a legnagyobb hibákat lehet elkövetni. Ismert alapigazság, hogy *a merőleges vetület grafikai hatása nem azonos az épület térbeli megjelenésével.* Tehát egy terv rajzlapon nagyon szép lehet, de a felépítésnél kitűnik, hogy a hatás csak grafikai volt. Az említett bérházak erre kitünő példák. *Grafika-építészet.* Nyilvánvaló, hogy ez az építőművészet lényegétől egészen idegen. A vonal nem anyag. A vetület csak két dimenzió, az is torzulás nélkül, ahogyan a valóságban ritkán láthatjuk. Világos tehát, hogy milyen messze jár az építőművészet lényegétől az, aki ezeket a házakat tervezi. Legalább olyan messze, mint a fűzfapoéta az igazi költőtől.

Cs - ő.

A templomnak búcsújáró hellyé való kiépítése igen könnyen oldható meg anélkül, hogy a templomhoz egy ujjal is hozzányulnának. Nevezetesen a romok mellett, vagy azok közelében építessék egy búcsújáró templom úgy, hogy az tömegében és megjelenésében a páratlanul festői középkori templommaradványokkal harmóniában álljon. Harmónia alatt természetesen nem azt értem, hogy az középkori stílusban legyen tervezve, mégkevésbé, hogy a templom formáit próbálja utánozni, mert ez époly téves tényked és volna, mint hogyha a templomot rekonstruálnák a tervbevett módon. A harmónia mikénti biztosítását, amely elsősorban az épület tömegéből, elhelyezéséből s a templommal való tömeg- és térbeli kapcsolatából fog kiadódni, rá kell bízni a tervező építőművészekre, akik azt teljes bizonyossággal meg fogják tudni oldani.

A feladat nagyon szép és hasonló megoldásra már több példa is van. Leghelyesebb út ehez az, hogy a problémára országos nyilvános tervpályázat hirdettessék meg; meggyőződésem, hogy a magyar építőművészi kar nagyon értékes versengést fog folytatni a kérdés helyes megoldásáért é, meg is fogja azt találni.

Ennek a templomnak amellett, hogy tömegben s elrendezésben harmonikusan épülne ki a meglévő maradványokhoz, és amely természetesen nem elnyomni lesz azokat hivatva, hanem ellenkezőleg összhangban kiemelni, a *mai kor* felfogásában, anyagaival és szerkezeteivel kell, hogy épüljön, mely esetben époly őszinte, korszerű és művészi alkotás lesz, mint aminők a mellette lévő mintegy 700 esztendős multra visszatekintő középkori maradványok; mind a kettő a saját korának felfogását fogja kivetíteni és ebben az őszinteségben egymás mellett harmonikusan fognak megférni."

Eddig a memorandum szövege.

A szakosztályok a fentiekben foglaltakat egyhangulag magukévá tették és elhatározták ennek a Hercegprímás Ur Őminenciájához, a székesfehérvári Megyéspüspök Ur Őnagyméltóságához és a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Ur Őnagyméltóságához való eljuttatását.

A fentiekben ismertetett elvi okokon kívül még az alábbi szempontokat tudom előadni, mint olyanokat, amelyek a kérdésnek általam javasolt megoldását támogatják:

a) Az építmény búcsújáró templomnak már azért sem volna alkalmas, mert kicsiny. A főhajó szélessége, a pillérnyalábok kiülését nem számítva, 6 (hat) méter; annak használható hossza az apsis-ig 15 méter, de ebből is elesik valami a főoltár részére, miután az a félkörű apsisban egymagában nem fér el.

A jobb és baloldali mellékhajók, eltekintve kis szélességi méretüktől, kevéssé használhatók, mert azokból a pillérnyalábok miatt a főoltárra látni alig lehet.

Ha a templomot rekontsruálnák, úgy voltaképen egy kisterjedelmű búcsújáró *kápolnát* nyernénk, nem pedig egy templomot, amelyben csak valamennyire is számottevő tömeg megfordulhatna.

b) Az építmény ezidőszerint megragadó benyomása két körülményből ered: 1. az építészeti szépségeiből, és 2. abból a festőiességből, amely a rom-mivoltából adódik.

Ha egy kész épületté reonstruálják, akkor a festőiessége el fog veszni, az építészeti szépségei pedig nem fognak oly mértékben kiegészítődni, mint ahogyan az remélhető volna, éspedig azért, mert a folytatólagos kiépítés során a meglevő részletek bármilyen pontos követése, illetve kiegészítése dacára is az újonnan elkészült részek, — amelyeknek terjedelme a romokhoz viszonyítva eléggé számottevő — nem fogják az eredetieknek hangulatát és benyomását kelteni, mert érezni lehet majd rajtuk, hogy *nem egykorúak*, hanem maiak, hogy nincs meg bennük az igazi történelmi érzés és a patina, — egyszóval hiányozni fog róluk a hétszáz esztendő. Aminek az eredménye az lesz, hogy a nagyterjedelmű kiegészítésekkel elkészült épület a mai hangulatos és festői hatással szemben fáradt benyomást fog gyakorolni.

Az idegenforgalom szempontjából a mai állapot sokkal nagyobb vonzóerővel bír, mint a tervezett rekonstruált alak, mert egyesít magában történelmi építészetet és festőiességet, míg rekonstruálva, a hozzáadott építményrészlet nem fogja történelmi architektura tekintetében az épület súlyát megnövelni, a festőiesség pedig veszendőbe fog menni.

c) A templom rekonstruálása számottevő költségekbe kerül, hiszen különlegesen gondos munkát igénylő kiépítéséről, boltozások készítéséről, homlokzatoknak faragott kőből való felépítéséről van szó, ami dacára a kövek közeli fellelhetésének, nem csekély összegeket igényel. A rekonstruálás költségei árán legalább *egy* új templomot fel lehetne építeni (de azt hiszem, kettőt is), aminek révén alkalom adódna arra, hogy a mai felfogás igényeit kielégítő templomépítészet Magyarországon is valamelyest előbbrevitessék és ezzel a korszerű építőművészet pozitiv haszonhoz jusson, szemben a templom tervbevett rekonstruálásával, amely ebben a tekintetben aktiv eredményt nem jelent.

Pedig a mai viszonyok között, amidőn oly kevés pénz áll építkezés céljára rendelkezésre, különösen pedig kimondottan építőművészi feladatokra, nagyon fontos volna súlyt helyezni arra, hogy eme pénzek révén olyan építmények létesüljenek, amelyek során egyben az építőművészet fejlődése és haladása is elő legyen segítve.

LEVÉL NAGY ENDRÉHEZ

Kedves Nagy Endre!

Nem hiszem, hogy az új bérházról megjelent értekezését csak a humor kedvéért írta. Szellemes írása most is derűs perceket szerez, de mint minden nagyendrei gúnyolódás, ez is *elgondolkoztat.* Ott lappang ebben az írásában a játszi mondatok alján az Ön véleménye. Karikaturát csinál és ezzel jellemez. Önkényesen túloz, de mesterien rátapint a leglényegesebb pontokra. Ezeket azután úgy kifigurázza, ahogyan csak Nagy Endre tud valamit kifigurázni. Itt van mindjárt az Ön makaróni-hasonlata. Megállapítja, hogy a nudli sokkal modernebb, mert nincs a közepén az lyuk, ami a makaroninál teljesen fölösleges. Igy az új bérház modern, mert nics rajta ballüsztrád, kariatid, oszlop vagy szobor. És hozzá teszi, hogy reggelig sem tudná elsorolni, hogy mi minden *nincs* egy ilyen modern bérházon. Mindez pedig a „Neue Sachlichkeit" elve alapján, amely azt tanítja, hogy „az építészetben mellőzni kell a fölösleges díszeket, *a formákat a gyakorlati rendeltetés és a célszerűség szabja meg*".

Érdemes egy pillanatra ennél a megállapításnál megállni. Semmi okunk nincs megcáfolni azt az állítást, hogy a formákat a rendeltetés szabja meg. Inkább állítjuk, hogy az új építészetnek ez egyik leglényegesebb alapelve, amellyel felszabadította az építőművészetet az utolsó évtizedek dekadenciájából. Ez a dekadencia azt jelentette, hogy a nudliban nem elégedtek meg egy lyukkal, három-négy lyukat csináltak, azután ráadásul fantasztikus formákba gyúrták, hol rózsafűzért, hol csigabiga tekervényeket mintáztak belőle, csakhogy minél nehezebb legyen megenni. Tessék elképzelni, mi születne akkor, ha az író meggondolná magát és drámát írna, miután a dráma törvényeit felrúgta. Mert ugyebár, *a forma és a tartalom* minden művészetben elválaszthatatlan egészet képez. Csak az éptészetnek ne volnának formatörvényei? Egy *ablak* témája lehet valamely lendületes cikornyákban, az angyalok és a növényvilág formagazdagságában csapongó fantáziának. Megfagyaszthat körülötte szárnyaló gipszfutamokat, odaállíthat verejtékező herkuleseket. Mindezt megteheti, ha nem igazi építőművész. *Az igazi művész benne él az anyag és a rendeltetés törvényeiben.* A dór oszloptest alul nem azért szélesebb, mint amiért csigavonalban kunkorodik a rokoko oszlop. A dór oszlopnál ez *statikai törvény,* de a rokoko oszlopnál *forma-bujaság.* Willy *Flemming* már a barokról megállapítja, hogy jelleme nem stabil, ellentétek között mozgó akciókban éli ki magát. Megnyilatkozásai eruptivak, változóak és ellentétesek. Mögötte éppen úgy ott van az isteni kegyelemre való áhitozás, mint egy erősen felfokozott szekszualitás. Ebben a feszültségben azonban *nincs fejlődés* és a rokokóban bekövetkezik *az elernyedés.* És mi követte ezt az elernyedést? A mult élményein való *terméketlen élősködés.* Az építészetben ez az elekticizmusban kulminált. Elismerem, hogy Bach erősen megkonstruált muzsikája mellett Liszt csapongása nem kevésbbé muzsika. De nem zene az, ha valaki nagy mesterek opuszait rakosgatja egymás mellé és azokat egy-két átmenettel, feloldó akkorddal, vagy transzponálással gyúrja össze. Az építőművészet dekadenciáját éppen ez az összegyúrás jellemzi. Ha igaz Wölffinnek az a megállapítása, hogy minden stílusnak két fejlődési foka van: *egy klasszikus és egy barok,* akkor az új építészet a fejlődés első periódusának a kezdetén áll.

Az új építészet örökérvényű művészeti igazságok útján halad. Determinálói ugyanazok, mint amelyek voltak az építészet legklasszikusabb korában. Azzal, hogy elismerte az anyag és a rendeltetés formatörvényeit először is *kiszabadította az építészetet a történelmi stílusok lélektelen kinőtnásainak kezéből, azután utat nyitott az elernyedésből a fejlődés felé.* Először is nem volt hajlandó a vasbeton statikai törvényeivel a kő statikai törvényeit utánozni. (A szonett verslábaival nem lehet balladát írni). Azután minden pszichologisztikus lerakodást, amely később élmények hijján megkövesedett, radikálisan félredobott. *Uj lélekkel vette kezébe az új anyagot.* Nem csinál román templomot vasbeton vázzal, mert jól tudja, hogy a vabetonra *ráragasztott* kőarchitektura építőművészeti hazugság.

Azt írja, kedves Nagy Endre, hogy *„szép vagy nem szép, azt itt nem szokás kérdezni.* Ez az, ami alá a tanítóbácsi azt szokta odaírni, hogy: *„külalakja rendes".* Mi pedig kurta elismeréssel azt szoktuk rá mondani, hogy: *„Modern".* Ne vitatkozzunk most itt azon, hogy mit nevezünk szépnek. Vegyünk csak egy félreismerhetetlen kritériumot: az *igazságot.* Tessék egyszer az új építészetben az igazságot keresni: *beton-e a beton és vas-e a vas. Mi szebb, ha a betont márványnak fogom fel, vagy annak, ami?* Mi szebb: egy felragasztott gipszoszlopfő a téglából készült vakolt

Műegyetemi építészhallgatók tervezetei

Bemutatja: Dr. KOTSIS IVÁN
ny. r. tanár

A műegyetemi építésznevelés az utólsó hat évben történt többízbeni módosítása révén számottevő átalakuláson ment keresztül. Annélkül, hogy ennek részleteiről itt szó esne — amire már a helyszűke folytán sincs meg a lehetőség —, annak legfontosabb eredménye gyanánt azt a tényt lehet megjelölni, amely szerint az építésznevelés gerince a tervezés tanítása lett, amelynek legnyomatékosabb alakját, a tervezési gyakorlatok képezik, kiegészítve természetesen megfelelő előadásbeli tárgyakkal. A tervezési gyakorlatok terjedelme a II. tanévben heti 6 órában, a III. tanévben heti 10 órában, a IV. tanévben heti 20 órában állapíttatott meg, végül az V. tanév első felét, vagyis a most rendszeresített IX. szemesztert annak úgyszólván egész terjedelmében a diplomaterv elkészítése tölti ki. Ilyesformán az építészhallgatók összesen 7 féléven át foglalkoznak tervezési gyakorlatokkal, amelyeket több professzor vezet, olyképpen, hogy minden növendéknek legalább két tanárnál legyen alkalma dolgozni.

A tervezés gyakorlásának ez a térfoglalása eredményes fejlődést jelent a régebbi állapotokhoz viszonyítva; azonban ezzel még mindig nincs kimerítve a tervező építőművész kiképzése, illetve nevelése. A célt teljesen egy, legalább egyéves mesteriskolai tanfolyam fogja szolgálni, amely az oklevél megszerzése előtt volna elvégzendő. Erre az osztrák műegyetemeken vannak jól bevált példák, így Wienben, Grác-

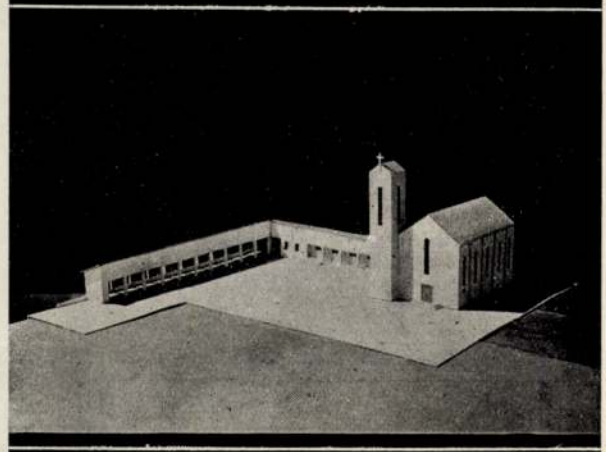

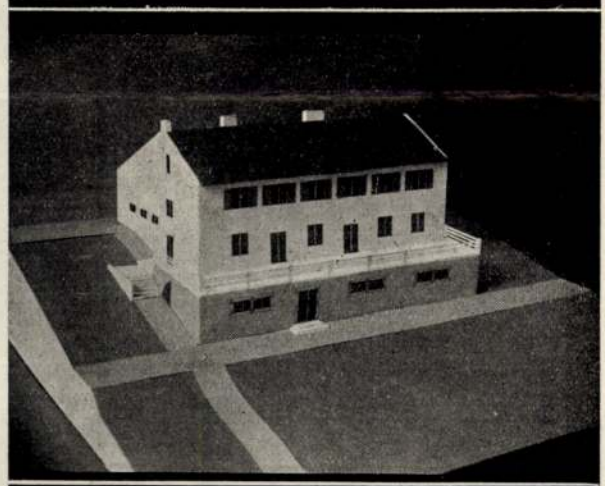

WAGNER L.: Vitorlázó repülő klubház
NÉMETH P.: Mária Makki templom és zárda
MOHL I.: Turistaház a soproni Lövereken
REICHARD Z.: Népfürdő Vácott

Építőmunka
1933. 6-7. sz.

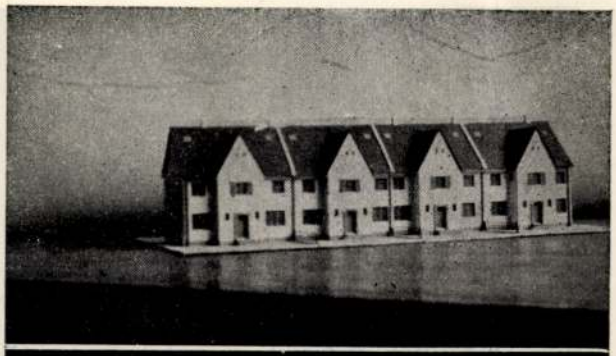

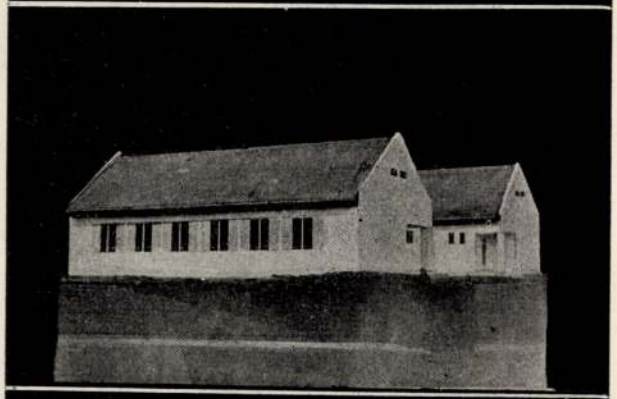

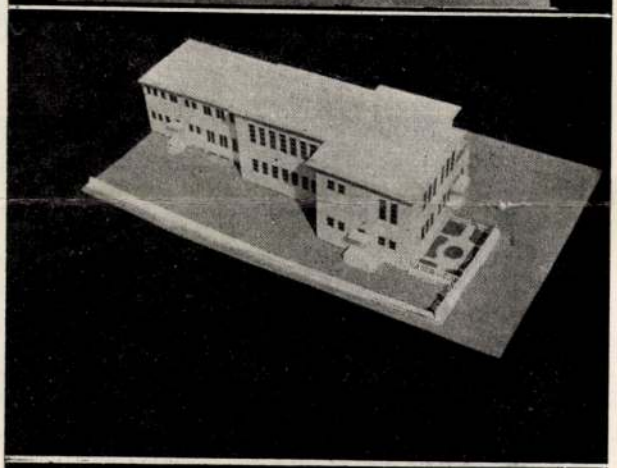

ban, ahol a négy év absolválása után két évet töltenek a növendékek akár a műegyetem keretében működő mesteriskolán, akár pedig a képzőművészeti akadémia építészi osztályán.

A közölt képekben szemelvényeket mutatok be azokról a munkálatokról, amelyek a vezetésem alatt álló tervezési tanszéknél készültek, amely tanszék egyike ama négynek, amelyek a tervezés tanításával foglalkoznak.

A munkálatok során mellőzöm az akadémikus feladatok feldolgozását, ezzel szemben a hangsúlyt arra helyezem, hogy a növendékek konkrét problémákat oldjanak meg. Ebből a célból megadatik a tervezőknek elsősorban az építmény elhelyezése, illetőleg helyszínrajza, éspedig egy tényleges, többnyire Budapesten vagy Budapest közeli környékén fekvő telek alakjában. Ezt a telket a hallgatóknak meg kell tekinteni, felmérni, a környezetet kitanulmányozni, megismerni a helyszíni adottságokat, mint égtájakat, szélirányt, a közlekedéseket, a környezet beépítését és jellegét, az illető helyre vonatkozó hatósági előírásokat, amennyiben arra a szóbanforgó városrészre szabályozási terv van, úgy ennek adatait, és mindezekhez képest kell a feladatot megoldani, vagyis teljesen úgy, mint ahogy ez a gyakorlatban történik.

Ezek az adottságok és körülmények állapítják meg voltaképpen a megoldás mikéntjét és olyanok, hogy részben megnehezítik, részben megkönnyítik a megoldást. Megnehezítik azáltal, hogy azokba a tervet bele kell illeszteni, az azok által támasztott sok irányú követelményt ki kell elégíteni; megkönnyítik pedig azért, mert megszabják a megoldás irányát.

A gyakorlat csakis ily kötött fel-

HADEL K.: Sorház Budapesten

REICHARD Z.: Vidéki ikerház.

GYÁRFÁS I.: Népkonyha és munkásotthon Vácott

FÖLDES R.: Szálloda-bérház az Erzsébet sugárúton

adatok elé állítja a tervező építészt, ezért, ha a tanításnál a helyi adottságokat mellőzük, akkor voltaképpen elszakadunk az élettől. De ettől el is tekintve, a megkötöttségek teszik a feladatot érdekessé, ezekben rejlik voltaképpen a probléma; ezeknek kielégítése ad a megoldásnak színt és karaktert, szemben az akadémikus elgondolásokkal, amelyek többnyire szürke és érdektelen megoldásokat eredményeztek.

A programmot illetőleg a kötött helyiségcsoportok, illetőleg egyenkint megadott méretű és megnevezésű helyiségek száraz felsorolása helyett inkább az épületben lefolyó funkciót írom szorosabban körül: ebből kell azután — természetesen megfelelő útbaigazítások mellett — a részletes programmot a növendékeknek maguknak megkonstruálniok. Ez azért fontos, mert a gyakorlatban is hasonlóan van; az építésznek tökéletesen ismernie kell az általa tervezett épület üzemmenetét, tudnia kell, hogy abban minő helyiségek minő kapcsolatban szükségesek, olyannyira, hogy sok esetben neki kell kiegészítenie az építtető fél által körvonalakban részére megadott programmot. Ezért már a tanulás során reá kell nevelődni bizonyos fokig a programm készítésére is.

Hasonló önállóságra kell rászokni a növendékeknek a tervezet megoldásában is.

Teljesen kizárt törekvés az, hogy a műegyetemi tanulmányi évek során az összes rendeltetésű épületek elrendezéseit, vagyis alaprajzbeli és felépítménybeli szükségleteit elő lehessen adni, legalább is oly részletességgel, hogy eme előadások folyamán a tervezéseket el lehessen készíteni.

A lakóépületek elrendezése egy esztendőn át taníttatik, a középüle-

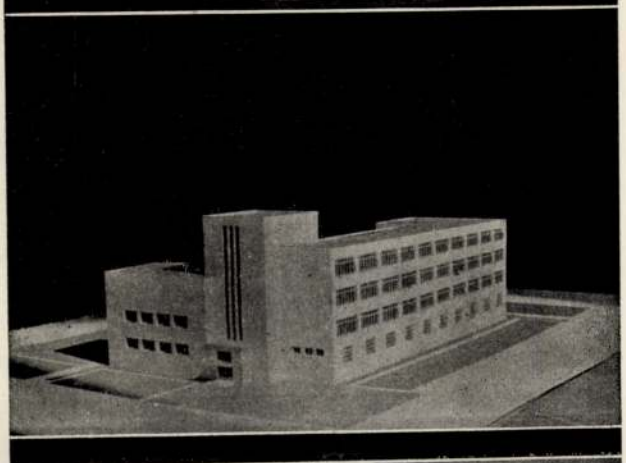

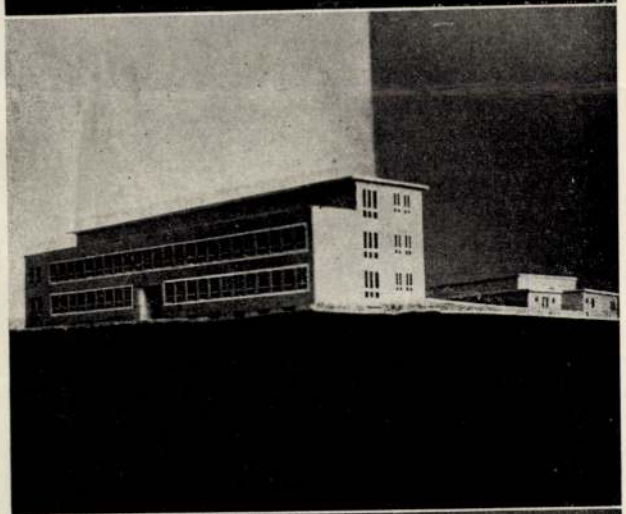

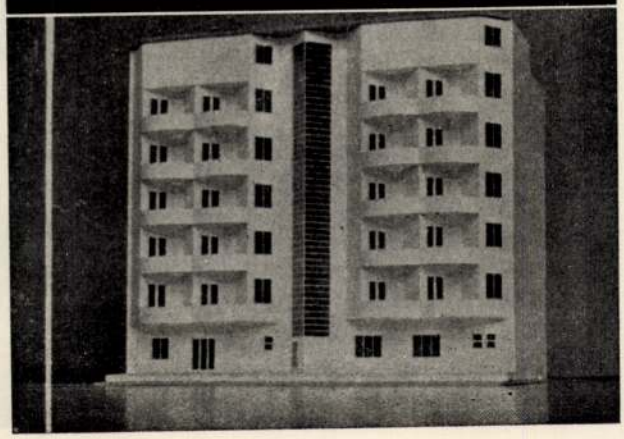

PAPP E.: Balatoni szálloda

BAKÓ I.: Építészi mesteriskola Budapest.

HADEL K.: Polgári iskola a Klauzál téren Lágymányoson

STRAUBERT J.: Szálloda-bérház az Erzsébet sugáruton

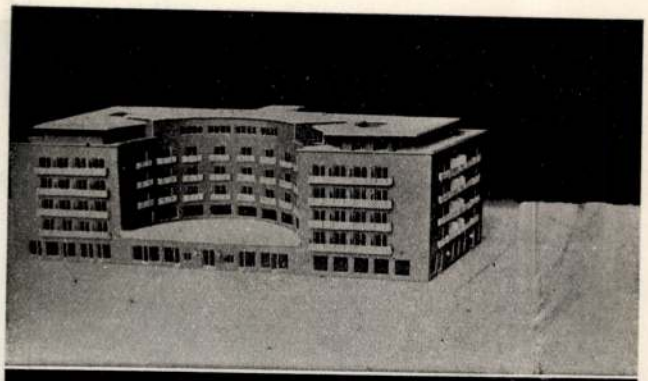

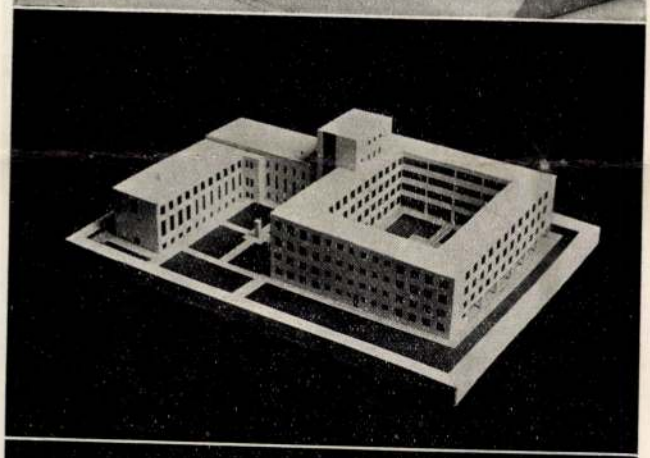

teké szintén. Itt a fontos nem annyira az, hogy minden egyes épületkategória mikénti megtervezését megtanulják, hanem az, hogy elsajátítsák azt a gondolkozást, amelyre a tervek megoldásánál szükségük van.

Ha ezt begyakorolták, úgy akkor bármily feladat elé állítva autodidaxis útján meg fogják szerezni maguknak ama feladat megoldásához szükséges ismereteket.

Erre neveljük rá a növendékeket a tervezési gyakorlatok során is, amikor is rendelkezésükre bocsájtjuk megfelelő kartoték katalogus segélyével a folyóiratirodalmat, amelyben részükre kiadott feladat már megoldott példáit tanulmányozzák, azokból gondolatokat és inspirációkat merítenek.

Fontos dolog az élettel való kapcsolat megteremtése. Ezt csakis konkrét épületek megtekintésével és az üzemeknek a helyszínen való megfigyelésével lehet elérni, amelynek sokkal nagyobb oktatóereje van, mint az előadásokból vagy könyvekből való tanulásnak. Ezért a lehetőségekhez képest megtekintünk kész épületeket, szakszerű vezetések mellett átvizsgálva azokat, kikérdezve az ott élőktől, illetve dolgozóktól az épület előnyeit, nem kevésbé a hiányait, hogy ezek révén tisztázhassuk hasonló feladat helyes megoldásának a feltételét.

Ennyit egészen röviden a tervezés tanításának fő elveiről. Most a növendékek munkáiról helyszűke folytán inkább revue-szerű tájékoztatást nyujtandó, bemutatok több tervről készült modell fényképeit, amelyek egy része a harmadéves, másik része negyedéves növendékektől ered.

JÓO I.: Szálloda a Döbrentei téren

HADEL K.: Szálloda Tihanyban

PERNECZKY S.: Műegyetemi internátus Lágymányoson

GRÜNER F.: Légipályaudvar Csepelen

GRÜNER F.: . .

AZ ÉPITŐMUNKA ANKÉTJA A KORSZERŰ FORMÁKRÓL

Annak a materialista világszemléletnek, mely a XIX. század második felét a sűrűen bővérű embertipus hedonikus korszakává tette, ma már csak gáncsolói vannak. Érthető volna ez a jelenség a közvetlenül következő spirituális korszak visszahatásában. De hát tulajdonképpeni igazi és bensőséges lelkiélet — olyan értelemben, mint ahogy a materialista korszakot megelőző romantikus korszakban láttuk — a mi mai korunkban legalábbis ritka, de semmiesetre sem általános. A XIX. század világszemléletének, a materializmusnak mai túlzó megítélése nem is valami harcos lelkikonfliktus szélsőséges kilobbanásából származik, hanem inkább politikai célzatosságból szűrődik. Lehet, hogy ennek a világszemléletnek a nép-erők politikai összetartása és a társadalom szervezése, formálása gyenge oldala volt, de — úgyhiszem — csak egészen kiváltságos, nagy korszakoknak adatott az a képesség, hogy az élet összes megnyilvánulásaiban szervesen egységes és virágzóan konstruktív formákat képesek alkotni. A mult századnak, esetleges hibái mellett, van olyan monumentálisan nagy alkotása is, amelyhez foghatót az emberi történelem nem termelt. Ez a gép.

Az emberi értelem, a művelődés történelmében egészen új fejezet kezdődik a géppel. Nemcsak azért, mert a gép a civilizációnak új lehetőségeket és a műveltség elterjedésének új eszközöket és módokat kinál, hanem — és talán ez a fontosabb jelentősége — a gép az emberi értelemnek legeslegelső olyan alkotása, mely külső, tehát materiális adottságokra vonatkozik (inkább a civilizáció része) és mégis mindent átfogó és az emberi művelődést minden formájában kategórikusan meghatározó jelentőségű. Vannak ugyan feltevések arról, hogy az emberi értelemnek egy-egy hasondó alkotása óriási távolságokban élő népek sorsára is kihatással volt, mint ahogy a kínai nagy fal felépítése állítólag a hunokat nyugat felé űzte és a népvándorlás áradatát Nyugatra zúdította. De ez a néhány százados, mérhetetlenül nagy embertömeg-áramlás méreteiben és jelentőségében valósággal elenyészik azokhoz a tömegekhez képest, amelyeket a földkerekségén a gép évente megmozgat. A népvándorlás új néperőket, friss vért és pihent energiákat öntött a fáradt klasszikus kultúra testébe, de milyen jelentősége lehet ennek a felfrissítésnek ahhoz a közelséghez képest, amelyen a gép (a vasút, autó, repülőgép, rádió, nyomdatechnika, stb.) a földkerekség összes értelmi és fizikai erőit egyetlen szerves összefüggésbe állította. A gép ma belenyul az egyes ember életének mélységeibe, kitölti minden kis pillanatát, olyan észrevétlen, de nélkülözhetetlen eszköze minden mozdulatának, mely nélkül lehetetlen volna számára még a gondolkodás is. Irányítja és tereli az embertömegek, a társadalom életét és cselekvését, nélküle elképzelhetetlen volna a világvárosok és a túlnépesedett országrészek, országok szellemi és gazdasági anyagcseréje. A gép minden vonatkozásban új fizikai feltételeket szab életünk számára s ezekből a feltételekből kialakulóban van egy egészen új és sohasem látott gazdagságú lelkület. Ez az új lelkület egyelőre még szinte csak negativumokban nyilvánul: abban a ráeszmélésben, hogy a gép által teremtett új életfeltételek, új formákat követelnek. Az ember nehezen jutott túl a maga találmányának közvetlen bűvöletén, mely első hatásában magából az emberből is gépet formált. Leigázta a gép az ember gondolkodását, mechanizálta életét, cselekvését és — ha nem paradoxon — érzelmeit is. A kijózanodás után az új lelkületnek első vonása az az összefoglaló érzelmi és értelmi képlet, melyben az ember felismerte azt, hogy lehetetlen a régi beidegződések alapján megoldani azokat a beláthatatlan lehetőségeket, melyeket mint új életfeltételeket, a gép nyujt. Elfordul a régi érzelmi (művészeti) formáktól és tudja, hogy lehetetlen a többtermelés eredményeit elpusztítani, vagy még születésük előtt megsemmisíteni tisztán csak azért, mert a munkanélküliség kérdésének más megoldását nem találjuk. Lehetetlen autókat, traktorokat és a civilizáció más mérhetetlen jelentőségű eszközeit nem gyártani, hogy biztosítsuk más társadalmi osztályok munkáját, akiket a társadalom belső egyensulytalansága tett munkanélkülivé.

Van a gépeknek más ellensége is. Ez az a multban élő lelkület, mely a régi világ humanisztikus szépségét félti az élet „mechanizálásától". Ugyanolyan lehetetlen és terméketlen akadálya az egyetemes emberi fejlődésnek, mint az a közgazdász, aki gyárüzemeket állit le, tengerbe önti a kávét, vagy búzával fűt, amikor millió és millió munkanélküli éhezik. Könnyű volna kimutatni, hogy mindezek és az ezekkel rokon jelenségek a régi világ babonás kuruzslásai, melyekkel a szenilis bajok leküz-

désére törekszik. De bizonyos az is, hogy a születőfélben levő új világ sem tudna a maga szellemének forrongó lávájából csalhatatlan és véglegesen biztos formákat teremteni a jövő számára.

Az új lelkület távlataiban felmerül az a logikai eredmény, hogy az új életfeltételek által okozott egyensúlytalanságot csak valamilyen hatalmas, nagy, egységet teremtő gondolat képes megoldani. A müvelődéstörténelem félreérthetetlenül rámutat arra, hogy az emberi élet nagy egységeit, az új életformákat jelentő müvelődési közösségeket mindig egy-egy nagy központi gondolat, egy-egy mindent átfogó eszme teremtette meg. Ilyen volt Nyugateurópa számára a kereszténység és az arabtörökség számára az izlam stb. Az új lelkület számára történelmet csak egy olyan nagy, átfogóerejű eszme jelenthet, amely a maga mindent átható feszültségével és teljességével meg tudja teremteni az új életfeltételeket, érzelmi, erkölcsi, szociális és értelmi vonatkozásokat feloldó egyensúlyt. A régi beidegződések, megszokások nem képesek ezt az egyensúlyt fenntartani. Egészen bizonyos, hogy csak idei-óráig tarthatják azokat a gátakat is, melyeket a gép által felszabadított erők elé emeltek.

Az, ami manapság a modern tudomány, művészetek és az egész műveltség összes területein történik, az új szellem tapogatózása. Uj szükségletek keletkeztek, melyek számára megfelelő megoldást keresünk. Egyelőre szervezetlenek, nincs összefüggésük, de a modern építésznek éppen úgy nem jutna eszébe az, hogy a ma eredményeit, az „új tárgyilagosság", vagy ha jobban tetszik „funkcionálizmus" művészetét végleges formáknak tartsa, mint ahogy például a kémikus sem dobja el a régi anyagszerkezeti szemléletét az új és kialakulóban lévő elektron-elméletért. De a kémikus éppen úgy tudja, hogy a modern kémia túlnőtt a régi elem-elméleten és a jövő fejlődés számára új, szélesebb elvi alapok szükségesek, mint ahogy a modern építész és művész is tudja és érzi, hogy az ember érzelmi és értelmi élete túlnőtt a régi formák kifejezőképességén.

Uj formákat keresünk az alakulófélben levő új lelkület számára, mert ez a kettő, a tartalom és a forma olyan megbonthatatlanul egy, hogy bármilyen hosszú vajudás és keresés után is, mégis csak egyetlen pillanatban születik. Csodálatos, de semmi esetre sem véletlen jelenség, hogy Magyarországon az „Építőmunka" az egyetlen olyan folyóirat, mely az építészek, iparművészek, képzőművészek és a nagyközönség közös munkáján keresztül igyekszik arra, hogy az új korszak művészeti szemléletét kialakuláshoz segítse. Ez a cél vezette a szerkesztőséget ennek az ankétnak rendezésében s amennyiben sikerül népszerűsíteni, kiterjeszteni is, igyekezni fogunk olymódon állandósítani, hogy bármilyen véleményt és megnyilvánulást közreadjunk s ezzel is mentül nagyobb közönségnek juttassunk részt ebben az építőmunkában.

Ezalkalommal a legkiválóbb magyar építészek közül négyet kértünk fel arra, hogy ugyanazon négy kérdésre válaszoljanak. A négy műépítész mindegyikének neve egy-egy egyéni és ebben meghatározott nézőpontot képvisel a korszerű formák keresésében.

A négy kérdést igyekeztünk úgy kikeresni és megfogalmazni, hogy az azokra adott válaszok szakemberek és a nagyközönség számára is az új szemlélet körvonalait a legvilágosabban érzékeltessék.

Négy kérdésünk a következő:

1. Mi az, amiben a mai lakás a régitől leginkább különbözik?

2. A mai „gépkorszak" lakása mennyiben domborítja ki ezt a különbséget?

3. Igaz-e az a vád, hogy a mai lakás nélkülözi az esztétikai elemet?

4. Az építőművészet fejlődésében az új formák szervesen keletkeztek-e, vagy volt ugrás, szakadás? (Klasszikus a modernben?)

Alábbiakban közöljük a kérdéseinkre beérkezett válaszokat:

KOTSIS IVÁN:

A kérdéseknél feltételezem, hogy állandóan bérlakásokról van szó, — tehát nem családi házak egyéni lakásairól — valamint azt, hogy a „régi" lakás alatt nem a hetvenes-nyolcvanas évek fürdőszobanélküli és emeletenkint közös mellékhelyiségekkel bíró elavult lakásai értendők, hanem a háború előtti évtizedben, vagyis az 1900—1914-es években termelt lakások, amelyek a mi szemszögünkből nézve természetszerűen szintén „régiek", és a mai igényeknek kevéssé felelnek meg.

Első kérdés: Mi az, amiben a mai lakás a régitől különbözik?

1. A legfontosabb eltérés a bérlakások telkeinek beépítésében nyilvánul meg, nevezetesen kisméretű, sötét és levegőtlen udvarokat körülzáró beépítések helyét egyrészről a szegélybeépítések, másrészről a szabadon álló sávos-beépítések foglalják el. Az első egy nagy közös és parkosítható udvart alakit, amelyre egészséges lakóhelyiségek nyilnak, melyek a nagyobb kilátás, a csend és a jobb levegő folytán értékben sokszor felülmulják az utcai szobákat; a második teljesen kiküszöböli a körülzárt udvartereket, amelyek helyett az egyes párhúzamos tömbök között nyitott út, — illetve kertes sávok maradnak fenn.

Összehasonlítva ezeket a beépítési módokat a régi zárt udvarosokkal, az egészséges lakástermelés irányában nagy haladás állapítható meg, mert az eme rendszerekben elhelyezett lakások a ritkább beépítés, a nagyobb levegőterek és a régi értelemben vett egészségtelen udvarok mellőzése következtében még alaprajzi részletbeosztásuk esetleges fogyatékosságai mellett is, már eleve jobbak, mint a régiek.

2. Az 1. alatt említett beépítések lehetővé tették a lakóhelyiségeknek a megfelelő égtáj felé való megnyitását, vagyis az északi szobák elkerülését és azoknak a napos oldalakra való elhelyezését, éspedig teljes eredménnyel, mert az épülettömböknek egymástól való nagyobb távolsága folytán a jó tájolású ablakokon, még a földszinten is az év minden szakában tényleg be tud sütni a nap.

3. A különféle igényeknek megfelelően új lakástipusok termelődtek ki.

Ilyenek elsősorban a németek által megalkotott több gyermekes családok részére szolgáló lakások, amelyek szakítottak az azelőtti egyforma alapterületü „általános" szobák rendszerével, e helyett tartalmaznak: a) egyetlen tágas nappali-étkező helyiséget, amelyben mindennemü nappali, étkező, társalgó, vendéglátó, stb. funkció lefolyik és b) három kisméretü hálóhelyiséget a fürdőszoba körül csoportosítva: egyet a szülők és egyet-egyet a két nembeli gyermekek részére. Amíg a nappali helyiség alapterülete bőséges, cca 30 m^2 volt, a hálóké 12—8 m^2-re csökkent le. Ez a jól használható tipus, amelyben a család sokkal jobban el tudott helyezkedni, nem foglalt el több alapterületet, mint egy azelőtti nehézkesebb háromszobás rendszer. Ily lakás, amelynek a terjedelme nem is a szobaszámban, hanem az ágyszámban fejezhető helyesen ki, és amelyet a németek többféle tipusban dolgoztak fel és sok százezer példányban építettek meg, 4 ágy esetében átlag 75 m^2 beépített területtel, 6 ágy esetében 85 m^2-el oldható meg. Saját-

szerű módon nálunk ez a — szerintem igen alaposan átgondolt — lakástipus nem tudott elterjedni és ma is jobban kelnek el azok a lakások, amelyek a régebbiekhez hasonlóan közel egyenlő alapterületű lakószobákat tartalmaznak és pedig elég tágasakat, 20—30 m^2 területtel.

A második új tipus a minimállakás, a legolcsóbb eszközökkel előállíthatóan, a több tagból álló szerény jövedelmű családok részére, részben hálókójás rendszerben, részben fülkékkel, kis konyhával (frankfurti konyha), avagy jó értelemben megoldott lakókonyhával. Sajnos, ez a tipus sem talált nálunk talajra, pedig a németek ebből is nagyon sokat építettek és ezzel a lakásnyomorban levő szegény emberek nagy részét nemcsak rendesen elhelyezték, de fokozatosan a lakáskultúrára is ránevelik.

A harmadik új lakástipus a garszonlakás, fürdőszobával és főzőfülkével, egy vagy két szobával, illetőleg fülkés szobával. Ez a tipus nálunk is igen elterjedt és sok jó ily alaprajzot találunk megvalósítva.

4. A normál középlakások (2—3—4 szobások) alaprajzi elrendezésében átütő erejű változást az azelőttiekhez képest nálunk nem találunk. Egyetlen új alakítás terjedt el a háború óta és ez a közkedvelt háromtraktusos rendszer, a középen tágasabb közlekedő előtérrel, amelyet hibásan hallnak neveznek és amely annak dacára, hogy a hall céljait egyáltalában nem szolgálja, kellemes központját képezi a lakásnak, abból jól lehet a szobákba közlekedni és elég tömörré teszi az elrendezést. Fő előnye, hogy a régi „L" alakú, keskeny előszobákat kiküszöbölte, amelyeknek az utcai és az udvari traktus közötti szakaszai voltaképpen rosszúl megvilágított zúgos és formátlan közlekedő folyosók voltak.

5. Lényeges változások a részletek kialakításában történtek: úgy a lakószobák, mint a mellékhelyiségek kiképzésénél intenzíven figyelembe vesszük azok jó használhatóságát. A lakószobákból a reprezentatív szempontokat kiküszöböljük. Mellőzük az ünnepélyes kétszárnyú ajtókat, mert sok helyet foglalnak el a falból; a keskenyebb, egyszárnyú ajtókat nem helyezzük a szobák tengelyébe, hanem a főfalakhoz közel és úgy csoportosítjuk, hogy mentől több használható falfelület maradjon szabadon bebútorozás céljára. Az ablakokat több meggondolással készítjük: a lakóhelyiségekre nagyobb méretűeket, főleg széleseket, a konyhára magasra helyezettet, hogy alatta lehessen a konyhaasztalon dolgozni; jó szerkezetekkel, lécosztások nélkül, nagy üvegfelületekkel, könnyen kezelhetően és jól tisztogathatóan. A keretes táblás portgyüjtő ajtólapok helyett könnyen mosható sima, rétegezett lemezűeket készítünk; a nehezen tisztogatható sárgaréz vasalások helyett fehér fémet. Hézagmentes padlókat, világos falfelületeket. A mellékhelyiségek kiképzésére többet áldozunk. Szebb és bőségesebb konyhai és fürdőszobai felszereléseket alkalmazunk, ami már abból is adódik, hogy a gáz- és villanytűzhelyek, ugyanilyen fűtőtestek és vízmelegítők, amelyek a háztartás mechanizálásához hozzájárulnak, képezik azok fő berendezési tárgyait — szemben az azelőtti egyetlen fatüzelésű tűzhellyel, illetőleg a fürdőszobának fafűtésű hengeres kályhájával. Ezeknek az installációs berendezéseknek a költségei egy régebbi bérházéihoz viszonyítva, magasabbak, illetőleg ezen a ponton eltolódás mutatkozik a költségvetésben, főleg, ha a központi fűtést is hozzá vesszük, amely egészségügyi berendezések költségeit azelőtt gipszmennyezetek, díszesen faragott nehéz ajtókeretek, táblás ablakmellvéd-borítások, dús vonalazású lépcsőrácsok stb. foglalták le. Mint említém, a helyiségek területei a régiekhez viszonyítva keveset változtak, a mellékhelyiségek valamelyest csökkentek, de jobb berendezésük, gondos falburkolatuk, jobb megvilágításuk azokat használhatóbbá tették.

Második kérdés: a mai „gépkorszak" lakása menynyiben domborítja ki ezt a szempontot?

Erre nagyjából már az előzőkben megfeleltem. Hozzá kell még fűznöm azt, hogy a gépkorszak megnyilvánulásait nagy örömmel látjuk a háztartás mechanizálásában, vagyis oly berendezésekben, amelyek a lakás ellátását, vagyis takarítását, tisztogatását, karbantartását, a főzést, fűtést, melegvízkészítést stb. megegyszerűsítik, megkönnyítik és amelyek mentesítik a lakókat, elsősorban a háziasszonyt a fizikai munkák alól, azért, hogy a mai lüktető életmenet mellett, amelynek minden percét ki kell használnunk, annál több idejük jusson a szellemi munkákkal való foglalkozásra. Az életet azonban, amely a lakáson belül folyik, nem kívánjuk elmechanizálni. A gépkorszak eredményeit azon a területen akarjuk hasznosítani, ahol a gépiesség tényleg helyén való, tehát részben a már elmondott lakásüzemi berendezésekben, részben pedig a házak felépítésének technikai keresztülvitelében: nem akarjuk azonban ennek nyomát látni a lakásban való életben, mert abban melegségre, szépségre és egyéniségre vágyunk. Barátságos és főként inspiráló miliőben akarunk lakni, nem pedig géptermekben, vagy laboratóriumokban.

Harmadik kérdés: Igaz-e az a vád, hogy a mai lakás nélkülözi az esztétikai elemet?

A bérháznak esztétikai elemeket oly értelemben kell tartalmaznia, hogy az külső megjelenésében és belső összes részletmegoldásaiban nagyon egyszerű, és kulturált keretet adjon, amelyben a jóízlésű emberek lakásaik gondos és fegyelmezett berendezésével maguknak harmonikus miliőt tudnak kialakítani. Nem szabad tehát egy bérháznak muzeális formaművészetet szolgáltatnia, mert az még abban az esetben is terhes és kötöttséget adó a lakóknak, ha jól van megtervezve, ami pedig már azelőtt is a legritkább esetekben történt meg.

Igy fogva fel a kérdést, szó sem lehet arról, hogy a mai bérház esztétikai hátrányban volna a régebbiek mögött, amelyeknek túlnyomó részében foglaltatott kiképzése — legyen az akár homlokzati architektura, akár az előcsarnoknak oszlopai és szobrai, a lépcsőháznak tagozott márványburkolata, gazdag korlátok, nehéz stukk-mennyezetek, szárnyas ajtók masszív feltétei, ólomkeretes szines üvegablakai, stb. — inkább giccs volt, mint művészet. Egy bérház ne legyen prepotens sem külsejében, sem belsejében, hanem nagyon egyszerű, nagyon szerény és emellett izléses és — nem utolsó helyen — legyen nagyon jól megépítve, becsületesen és tartósan. Ily keretekbe mindenki könnyen és szívesen bele fog helyezkedni, mert meg fogja tudni alakítani abban a maga speciális igényeinek megfelelő belsőségeket.

Negyedik kérdés: Az építőművészet fejlődésében az új formák szervesen keletkeztek-e, vagy volt-e ugrás, szakadás?

A formakérdés a legutóbbi évtizedek során állandó ás hálás témája volt a vitatkozásoknak. Már annyiból hálás, hogy sokat lehet róla beszélni, de egyben hálátlan is, mert még eddig nem hallottunk a legújabb kor formaképzésének kérdése tekintetében olyan választ, amely tökéletesen megnyugtató lett volna.

Hogy az utolsó 30—40 évben, az elekticizmus befejezése során és után a formák minősége tekintetében annyiféle felfogás keletkezett („egyéni", „magyaros", „neohistorikus", „konstruktív" stb. formaképzés), nemkülönben ezeknek beláthatatlan számú variációja és keveredése, valamint ezek helytállóságának ugyanennyi könyv és röpirat alakjában terjesztett igazolása és esztétikai indokolása, szerintem azt mutatja, hogy ez a

kérdés ily alakban nem aktuális. A mai építészet nem a formákban éli ki magát és azon nem a formák jellegzetesek, hanem inkább a gondolatokban, amelyek az alaprajzi és felépítménybeli elrendezésekből szervesen adódnak ki. Ezek a gondolatok a falsíkok és nyilások különböző csoportosításában és váltogatásában, a tömegek ritmusában, fény- és árnyékhatásokban nyilvánulnak meg és nem igénvelnek különleges formákat. Ezért nincsenek a mai építészetre karakterisztikus formák és ha valaki majd hosszú idő mulva a mai építészet sajátságait meg akarja állapítani, egészen bizonyosan nem a mostanság készült sokféle formákból fog kiindulni, — úgy, mint ahogyan azt a történelmi korokban keletkezett épületeknél ma igen helyesen tesszük, mert ezekre tényleg a formák voltak a jellegzetesek, — hanem az épületeknek az össz-jellegéből, amelyek a ma alkalmazott, vagy nem alkalmazott formáktól egészen függetlenek. Uj, egységes, általános és a legújabb kort karakterizáló építészi formák nincsenek, azok szervesen a közelmultban nem alakultak ki és a közeljövőben sem igen fognak keletkezni.

KOZMA LAJOS:

Mi az, amiben a mai lakás a régitől leginkább különbözik? Kezdem az alaprajzi elrendezésen. A régi lakás alaprajza kötött — az újé szabad. A kötött alatt értem többek között a középek (szobaközép-falközép) hansúlyozását, a szabad alatt azt a látszólagos henyeséget, ami a tradiciótól és más dogmáktól való függetlenséget jelenti. Régen a szobák erősen különálló életet éltek, izolált térformák voltak, — ahogy az egyes bútorok is izoláltan helyezkedtek el a lakásban. Az új alaprajz napali helyiségei egymásba átfolynak, egy nagy térélmény lehetősége van megadva, amit a bútorok egymáshoz tolhatósága, összeépítése még jobban aláhúz: a megmaradt szabad tér révén épúgy mint a pozitiv testi megjelenésben. Röviden azt mondhatnám, hogy amíg apáink és nagyapáink a konvex jelenségre: az egyes bútorra fektették a súlyt (az uccán és a téren pedig az egyes házra —innen a sok rossz tér!), addig mi a konkáv megjelenést hangsúlyozzuk: magát a tért és hangsúlyoztalannak érezzük, a fallal összeolvasztjuk a bútortestet. (Nem vonatkozik ez persze a székre, asztalra, ezek époly mozgékonyak — mobilia — és kötetlenek mint mi az emberek!). Ennek az új alaprajzi elvnek sok egyéb szerencsés következménye mellett nem utolsó jó tulajdonsága a kevés bútor, a sok összefüggő falfelület, a horizontális alacsony vonal, a hatásban nyugalom, a tónusban neutralitás, általában ökonómia az egész hangszerelésben.

Talán a régi lakás leglényegesebb jellemző vonása az volt, hogy apáink benne is műtárgyat láttak és féltő gonddal őrizték benne e bútorok absztrakt elrendezésének emberietlenségét: a szimmetriát és ezer olyan receptet, melynek feudalis eredete kirivó (polgár az aranyozott karosszékben!). A mi lakásunk tudatosan nem akar műtárgy lenni — talán inkább egy bő otthoni ruha, amelyben jól érezzük magunkat, melynek zsebjeiben a kevés, de jó holmi mindig kéznél van. Olyan holmi, ami az életünkhöz, a mi életinventárunkhoz hozzátartozik. A régi lakásba bekukucskálva valami elvont rendet és méltóságos ritmust láttunk, — de ha a mai ruhájú, szabad mozgású ember bemegy ebbe a lakásba: azt vagy a lakás, — vagy az ember szenvedi meg! A mai lakás nagy síma felületeivel üresen nézve, talán nem elég barátságos az első pillanatra — de ha az ember benne van, az emberrel együtt a harmonia megvan. Hangsúlyozom: nem művészet még, csak harmonia. A művészet — egységre törekszik és megkomponált szervesség. A lakás viszont nem lehet egységes, nem lehet megkomponált, mert akkor már magát az embert rekeszti ki. És miután az embert nem lehet az egységbe belekomponálni — ezért ne is legyen egységes a lakás, — és ezért inkább ne legyen művészet se: in nomine hominis. Mindent szabad! Az új lakásban nem kell mindennek „modern"-nek lennie, jól esik látnunk és emberi dokumentumnak éreznünk egy-egy régi bútort, egy kedves emléket, de semmi dogmát — semmi kötöttséget, — hiszen magunkkal nem akarunk komédiázni, magunk előtt nem akarunk reprezentálni, saját magunkkal őszintén, kényelmesen, szabadon akaruk élni. Ez az a bő háziruha: a lakás és nem az ünnepi frakk — vagy pláne díszmagyar, se nem farsangi kosztüm. És ebbe a fogalomba aztán minden belefér: az egészség, a napfény, a jó levegő, a könnyen tisztántarthatóság, a világosság, a simaság, a használhatóság, változtathatóság, szép forma, harmonikus szín, emberi vonatkozás!

Hogy a mai „gép-korszak" emez új lakása menynyiben tart rokonságot a géppel? Ezen a téren sok a félreértés: a tradicióhangulat atmoszférájából könnyen kerülhetünk a gép-romantika rokon berkeibe. A gép nem Isten, nem játékszer — hanem életünk megkönnyítője és feladata, hogy egyszerűen, olcsón, jól és kényelmesen adja azt, amiért azelőtt az embernek kellett rabszolgának lennie. A gép a legjobb értelemben vett felszabadító. Ahogy a mai könyv: gépkönyv, a mai könyvkötés: gép-kötés, a mai szőnyeg: gép-szőnyeg, úgy a mai bútor is: gép-bútor. Ez alatt nem azt kell azonban érteni, hogy a bútor maga is gép! (Bár vannak bútorok, amelyek épúgy mozoghatnak mint a gép). Még azt sem, hogy az a jó bútor, mely a gép vonalait utánozza! Ellenkezőleg, a technika megtanított benniinket arra, hogy az ipari tömegtermelés kitűnő „használati-tárgyat" tud produkálni. Ennek a használati-tárgynak ugyanaz a fontos kritérima van, mint a gépnek: hogyan lehet legolcsóbban, a legjobb anyagból, a legkisebb munkával olyan praktikus holmikat előállítani, melyek az életorganizációban szerszámaink lehetnek: az emberi-igényeknek, az emberi méreteknek tekintetbevételével. És ezek közé az igények közé tartozik nem utolsó sorban a forma is. A forma nem kölcsönvett köpeny, esetleg uraktól levetett stilruha, hanem a tárgyé magáé, a feladatból kinövő szempontok olyan ökonomikus megformálása, mely csak így és csakis annál a feladatnál képzelhető el. A forma nem egyéb, mint az anyag, a szerkezet, a cél jellemző komponenseinek rezultánsa. A forma maga a dolog látható lényege: eredmény és nem a tervező beállítottságának előre elhatározott, és ezért üres formaruhája. Ezért van az, hogy a régebbi kultúrák hasonló értelemben kialakított produktumai még ma is és mindig is „modernek". A betű nem akkor modern, ha egészen az olvashatatlanságig nyakatakerten úiszerű, kivetkőzve évszázados formájából, a szedéstükör nem akkor korszerű, ha a margót csak azértis fordítva csinálják mint, ahogy a tegnap csinálták. A keresettség már beállítottság, attitüd, mely eleve elhatározottan új és „sachlich" akar lenni — muló szeszélyként csupán, melynek neve: divat. A gép lett a ma iparművészeinek mestere a legkisebb ellenállás legyőzése irányában! Ez az elv és nem a gép az, ami utánozandó, a szellem az, ami életképes és teremtő, nem pedig a gép esetleges formája, melyet kölcsönvenni épúgy nevetséges és értelmetlen, mint elmult korok stilköntösét lett légyen az népies eredetű is. (Heimatkunst.)

Arra a kérdésre, igaz-e az elterjedt tévhit: hogy a mai lakás nélkülözi az esztétikai elemet — könnyű ezek után megfelelni. Azt mondtuk a használati tárgyról, hogy az ember igényeit kell kielégítenie. A forma, a harmonikus külső, a jó arány, a szinesség is emberi igények. Merem mondani: minden emberi produkció-

nál az, még akkor is, ha az illető nem akarja hangsúlyozni! Sőt, akkor legigazabban. Hiszen azok a tömegcikkek, miket az ipar az „iparművészektől" távol produkált, olyan technikusok müvei voltak, akik nem is akartak „szépet" csinálni. A jó nyereg, a koffer, a szemüveg, evőeszköz, fürdőkád, edények, kilincs, ruhafogas — a mindennapi élet ezer szerszáma, éppen mert minden „művészkedés" nélkül jött a világra, formában szinte tökéletes lehet. Olyanok ezek, mint az élet szürke hamupipőkéi, akik tudatosan hétköznapiak az ő zakóruháikban — és mégis szépek. Mert az ember, ha logikusat, okosat, értelmeset csinál — az egyúttal ökonomikus, ritmikus és harmonikus is. A vashíd szegecsei, övlemezei és rácsai szabályos ritmusban ismétlődve egy titkos törvénynek engedelmeskednek a mechanika számításon nyugvó törvényei mellett — vagy éppen azokon túl. A növényi és állati élet szervei, a mikroszkóp föltárta láthatatlan sejtcsodák, egyúttal szépek is lehetnek, mert maradék nélkül a legkisebb ellenállás irányában fejezik ki lényegük igazi formáját. Az ember tudatosan csinálja azt, amit a természeti erők öntudatlanul: a célt átsugározva az anyagok nyelvén. A racionális szerkezet, a számítás, a lemérés, az anyag egyénisége, belső törvényszerűségük logikus útján, de az ember misztikus alkotóvágyán átszűrve kap formát! A szép birodalma végtelen. Apáink érezték, hogy egy mozdony is lehet logikusan és elegánsan felépítve, hogy az autó igazi formája nem az, ahogyan azt az első kocsik ekvipázsszerű megjelenése mutatta, hogy a nyersolaj-motoros hajók hatalmas kéményei csak a gőzhajó formájának értelmetlen és szükségtelen átvételei voltak — de ezekben az ítéleteikben öntudatlanul is a kvalitás-érzék dolgozott. Semmi kár nem esik a Parthenonon sem a Szent-Márk templomon, ha ugyanazon emberi szellem alkotásainak valljuk — mint amelyik karcsú autóinkat, könnyed vasbeton hidainkat és óceánon úszó hoteleinket létrehozta. A szép birodalma végtelen. Az emberi alkotóerő nemcsak racionális területen mozog. Az ösztön, a fantázia, a teremteni-vágyás: holt anyagból egy szerves tárgy eleven formáját kialakítani — ehhez nem elég csak számítónak lenni, ehhez minden technikai tudáson túl érzés is kell: érzék a kvalitás iránt.

MASIREVICH GYÖRGY:

1. Az igaz, becsületes meggyőződésű művész által alkotott lakás és bútor mindenkor hű tükre a kornak, amelyben keletkezett. A régi és modern lakás összehasonlítása tehát, ugyanazt a különbséget és ugyanazt a megegyezést fogja mutatni, mint ha a mai modern embert összehasonlítjuk a középkori emberrel.

Ezzel már meg is mondottuk, hogy az emberben a lélek örök törvényei, az építészetben és lakásban az arányok és tömegek, a szinek és fények örök igazságai ugyanazok maradtak; de megváltozott az élet minden külső körlüménye, az óriási technikai civilizáció soha nem álmodott lesetőségeket adott a kezünkbe és így, épp úgy mint ahogy az emberi lélek új alakot vett fel a gépek, a repülés, a nagy sebességek korában, épp úgy az építészetben új szépségek tárultak fel a technikai lehetőségek, új anyagok, szinek alkalmazásával.

2. Mint mondottuk a lakás hű tükre a kornak. A mult század utolsó éveinek hipokrita társadalma, a fejlődő kapitalizmus kiméletlen önzése, hazug és álszent polgárok lelki világa tükröződik az akkor hamis diszitésű, főúri berendezéseket majmoló, üres és izléstelen butorain és berendezésein.

A ma embere tisztább, igazságosabb, a háború óriási tisztítótüzéből élesebb szemmel és becsületes, kollektív célkitűzésekkel került ki, s ezért bútora egyszerű, tiszta, hamis diszitésektől mentes; szereti a sok fényt, a nyugodt egyszerű sikokat és szineket. „A gépkorszak" annyiban ad ma különleges bélyeget, hogy a technikai eszközök által erősen igénybe vett emberi idegek, otthon természetes reakcióként a nyugodt pihentető térhatásokat és felületeket keresik. Az otthon, nem szórakozást, elterelést kell, hogy adjon, hanem pihentetést nyugalmat. Innen van az, hogy sokan szanatórium, kórházszerűnek érzik a modern lakást. Ennek így is kell lenni, mivel a lakás valóban szanatórium, ahol az ember gyógyulást talál a napi hajsza után.

3. Csak korlátolt és egyoldalú emberek mondhatják, hogy a mai lakás nélkülözi az esztétikát. Uj az esztétikája, azonban üvegfelületek varázsa, a nyugodt szinek és sikok harmóniája, a célszerű, könnyű butorok szépsége, nekünk többet jelentenek, mint a lim-lommal telehintett Maquart-szerű régi szalónok. De ez a megnemértés természetes velejárója minden stilusváltozásnak, mivel a fantázianélküli, önálló ítéletre képtelen ember mindig a régi megszokottat tartja egyedül szépnek és jónak. Csak lassan megy át a stilus megváltozása a tömeg tudatába.

4. A fejlődésben nincs és nem lehet szakadás, épp úgy, mint ahogy a természetben nincs ugrás. A korszerű építészetet és lakást előre meghatározta a társadalom megváltozása és a technika óriási fejlődése. Az „új formák" tulajdonképpen régi, nagyon régi, örök formák, melyekről csak le kellett hántani a sallangokat.

„Le Corbusier" a modern építőművészet immár legendás alakja, könyveiben mindig a görög klasszikus építészetre tér vissza, melynek tiszta formáit rokonnak érzi mai törekvéseivel, hiszen a korszerű építészet nem akar mást, mint örök arányokat és szépségeket újrateremteni a technika adottságainak felhasználásval.

Véleményem szerint a belső építészetben, általában a művészetben nincsenek ugrások, hanem minden fejlődés szerves és szoros kapcsolatban van a régebbi korok alkotásaival.

MOLNÁR FARKAS:

1. Azokban a sajátságokban, amelyek az igazán mai lakóépületeket a régiektől megkülönböztetik, korunk életjelenségeit kialakító tények megnyilvánulásait ismerhetjük fel. Századunk a tudomány és technika páratlan tempójú előrehaladásának korszaka és egyúttal az új termelési módokhoz szabott társadalmi rend kialakulásának, politikai viszontagságokban bővelkedő szomorú ideje. Ez a két szorosan összefüggő jelenség reányomja bélyegét a lakásépítésre is, amely épúgy az egyén ügye, mint a társadalomé, egyformán technikai, mint gazdasági kérdés.

Nézzük először a dolog szakmai oldalát. A mai lakásépítés a régitől annyiban különbözik, ahogy igyekszik lépésről-lépésre felhasználni a tudomány és technika eredményeit, amelyek az elmult időkben még ismeretlenek voltak. Igy a lakás megtervezésénél ma már az egészségvédelelem törvényeinek megfelelő égitájolás és a munkamegtakarítás elvének megfelelő térgazdaságos alaprajzi elrendezés a legfontosabb. Merőben új tehát, hogy a villa vagy bérház szobái napos égitájak felé néznek, még pedig gondosan mérlegelve, hogy melyik kelet és melyik nyugat felé. Továbbá szinte forradalmat jelent az az újítás, amellyel kimondottuk, hogy a helyiségek méreteit, elsősorban természetesen a közlekedési és mellékhelyiségek területeit csökkenthetjük, anélkül, hogy ez használatuk rovására volna, viszont ezzel szemben növelni igyekezzük a lakószobákat és terraszokat, szóval azokat a tereket, amelyekben való mozgás nem fáradságos, hanem éppen az otthoni élet szabad lehetőségét jelenti. Ami egyes he-

lyiségek természetének megfelelő alakot és méreteket, valamint a helyiségek használati sorrendjüknek megfelelő, ú. n. funkcionális egymás mellé helyezését illeti, valóban csak az új vas- és vasbetonvázas építőtechnika nyujtja meg a módját. Ma már nem vagyunk kötve semmiféle méretekhez, mert megszünt a falak teherhordó szerepe, helyettük karcsú pillérek viselik a mennyzeteket, amelyek az alaprajztól függetlenül, bárhol állhatnak, ahol a sztatikai logika megkivánja. Hasonló tervezői szabadsággal nyithatjuk meg az épületet hatalmas tolóablakokkal és ajtókkal, készíthetünk kerteket a tetőkre, sőt az oszlopokra állított házak alá és így tovább.

2. Az új építőtechnika tehát a lakásépítést lényegében alakította át, attól azonban még messze vagyunk, hogy a lakás olyan tökéletesen működjön, olyan megbízhatóan teljesítse hivatását, mint egy jól megszerkesztett „gép". A „gépkorszak" lakása, ahogy azt a laikus elképzeli, ahol minden tárgy „gombnyomásra" megmozdul és a terített asztal elénk szalad, egyenlőre csak filmeken látható. A lakás túlzott elmechanizálása nem is kívánatos, mert otthon problémamentes nyugalmat akarunk, háztartási alkalmazottaink pedig nem képzett műszerészek. Csak a legegyszerűbb szerkezetek, amelyek működtetéséhez még kézügyesség sem kell, válnak be a magánháztartásban. Azért igyekezünk minden komplikált mechanizmust kikerülni és csak a legegyszerűbb szerkezeteket alkalmazni a lakásban. Kitűnően beváltak pl. a csak egyirányba tolható ablakok és ajtók, sőt, ugyanilyen egyszerű golyós csapágyú görgőkkel, akár az egész szobafalat is készíthetünk eltolhatóvá. Viszont, ha kétféle mozgást kívánnánk meg egy ablakszárnytól, valószínű, hogy egyiket sem végezné a kellő biztonsággal.

3. A lakás esztétikai szempontból való kielégítő megoldása éppen olyan fontos kérdés, mint pl. a ház sztatikája, vagy akusztikája. Az építtető méltán kívánhatja meg az építésztől, hogy az épület ne csak minden tekintetben jó, hanem szép is legyen. Az igazi modern építész sokkal intenzivebben foglalkozik mestersége esztétikai oldalával, mint elődje, aki stilusokban épített. Esztétikai felfogása mélyebb és tartalmasabb, munkája nehezebb, mint a régebbi dekoratív módszer, amely bizonyos formaelemeknek az épületre való alkalmazásából állott. Az esztétikai megítélésnek a tervezés egész folyamatánál jelen kell lennie, természetesen anélkül, hogy a többi probléma megoldásának rovására volna.

Tehát az esztétikai szempont már az alaprajz lefektetésénél megnyilatkozik, kihatással van a méretek meghatározására, az anyagok kiválasztására és a felületek megdolgozásának módjára. Csak a leglényegesebbeket akarom kiemelni, amelyek munkáink jellegzetességéhez tartoznak. Az új építés térszerű megoldásokra törekszik és a szimetria segédeszközének alkalmazása nélkül igyekszik harmonikus megjelenésű tárgyakat alkotni.

Annak igazolására, hogy ezekkel a kérdésekkel a mozgalom kezdete óta foglalkozunk a téralkotás és az aszimetrikus elrendezés problémáját két 1927-ből származó cikkemből vett idézettel világítom meg.

„A jó épület átlátszó tárgy a szó átvitt értelmében, kívülről érezzük belső beosztását, belülről külső formáját. A kettő minél jobban megközelíti egymást, minél jobban vész el a régiektől tisztelt faltömeg, a maga önállóan plasztikus megoldásában, annál jobban közeledik a külső és belső megoldás egysége felé: az abszolut téralkotás felé". (Uj föld I. sz.) „Egy nagyobb erőt tarthat egy kisebb is egyensúlyban, ha a karja hosszabb. Pl. a tizedesmérleg. Az épület pozitív és negatív formákból, falakból és nyílásokból áll, amelyek ellentétes irányban, függőlegesen és vízszintesen helyezkednek el. Ezeket tekinthetjük vizuálisan ható erőknek, amelyek különböző irányokat, különböző méretekben, anyagi- és szines hatásokkal hangsúlyoznak. Ahol ez a vizuális erőrendszer egyensúlyban van, ott harmóniát érzünk, ami szépséggel egyenértékű". (K. U. T. II. 3. sz.)

3. A modern építőtechnika először az ipari építkezésekben jelentkezett. A vázas építésmód, a lapostető, sőt, a lábakra helyezett épülettest nem az új építés kezdeményezőinek találmánya, hanem a mérnököké. A mérnöki építésből szervesen és zökkenés nélkül fejlődött ki az új lakásépítés. Ellenállásra ez a mozgalom főleg ott talált, ahol az akadémikus szellem az építészeti feladatoknál döntő hatalommal rendelkezett. Ez a szellem szigorúan elválasztotta az építkezés gyakorlati kérdéseit az építőművészetiektől, amely utóbbiakat csak a műtörténetből terhelt elkénzeléseivel merte megközelíteni. Az építésznevelés művészeti része, az alakítás tanítása, kizárólag a mult példáin át történt. Az építészhallgató ezeken az órákon, amelyek a tanrendben túlnyomóan szerepeltek, főleg évszámokat és annekdotaszerű részletekre vonatkozó adatokat tanult, ami annyira tökéletlen módszer, hogy más szakmában pl. az orvostudományban elképzelhetetlen. A szakadás a kétfajta építészek között tehát elkerülhetetlen volt. Az ujak, akiknek jórésze autodidakta, lépésről-lépésre vívták ki a maguk forradalmát. Zavartalan érvényesüléséről azonban ma is csak a fél és álmoderneknél lehet beszélni. Igazán korszerű munkák megvalósítása elé, ha előbb nem, az engedélyezési eljárásnál biztosan, valami burkolt címen mindig felmerül kisebb-nagyobb ellenállás.

Elképzelhető, hogy a mai politikai helyzetek közepette még ezeknél is nagyobb ellenállásra talál a korszellem másik tényezőjének a szociális felfogásnak érvényre juttatása. Mai, magánjellegű építkezéseinknél a szociális tényező csak részlegesen jelentkezhet. Szociális elemnek tartom, hogy elsősorban materiális igények kielégítésére törekszünk, hogy kiküszöböljük a lakásból a rendi társadalomra jellemző reprezentatív elemeket, hogy emberséges odukat adunk a cselédeknek, a házmestereknek stb. De ezek csak szórványos előjelei a szociális természetű építészeti felfogásnak, amely minden kérdést általános emberi érdekekből állít fel. Ilyen mindenekelőtt az osztályszempont kiküszöbölése a városrendezésből, amely eddig főleg a belterületek luxuriőz látványosságaival törődött, míg a külterületeket elhanyagolta. Helyébe a teljes társadalom összes igényeit kielégítő városépítésnek kell jönnie, amely minden lakás számára gondoskodik napfényről és természetről, amely minden lakónegyedet ellát munkahelyekkel, iskolákkal, középületekkel stb. a városi jelleg összes hasznos tényezőivel egyetemben. A mai vállalkozásszerű bérházépítés helyébe, amely a vagyontalanokat a lakbéruzsorának és az adóterheknek kiszolgáltatja, a közintézményszerű lakásellátásnak kell jönnie, amely normatizált lakástipusokat termel és az új építésmódoknak megfelelő sorozatos előállítás gazdasági előnyeit a társadalom számára érvényesíti.

AZ ÉPITŐMUNKA ANKÉTJA A KORSZERŰ FORMÁKRÓL

Annak a materialista világszemléletnek, mely a XIX. század második felét a sűrűen bővérű embertipus hedonikus korszakává tette, ma már csak gáncsolói vannak. Érthető volna ez a jelenség a közvetlenül következő spirituális korszak visszahatásában. De hát tulajdonképpeni igazi és bensőséges lelkiélet — olyan értelemben, mint ahogy a materialista korszakot megelőző romantikus korszakban láttuk — a mi mai korunkban legalábbis ritka, de semmiesetre sem általános. A XIX. század világszemléletének, a materializmusnak mai túlzó megítélése nem is valami harcos lelkikonfliktus szélsőséges kilobbanásából származik, hanem inkább politikai célzatosságból szűrődik. Lehet, hogy ennek a világszemléletnek a nép-erők politikai összetartása és a társadalom szervezése, formálása gyenge oldala volt, de — úgyhiszem — csak egészen kiváltságos, nagy korszakoknak adatott az a képesség, hogy az élet összes megnyilvánulásaiban szervesen egységes és virágzóan konstruktív formákat képesek alkotni. A mult századnak, esetleges hibái mellett, van olyan monumentálisan nagy alkotása is, amelyhez foghatót az emberi történelem nem termelt. Ez a gép.

Az emberi értelem, a művelődés történelmében egészen új fejezet kezdődik a géppel. Nemcsak azért, mert a gép a civilizációnak új lehetőségeket és a műveltség elterjedésének új eszközöket és módokat kinál, hanem — és talán ez a fontosabb jelentősége — a gép az emberi értelemnek legeslegelső olyan alkotása, mely külső, tehát materiális adottságokra vonatkozik (inkább a civilizáció része) és mégis mindent átfogó és az emberi művelődést minden formájában kategórikusan meghatározó jelentőségű. Vannak ugyan feltevések arról, hogy az emberi értelemnek egy-egy hasondó alkotása óriási távolságokban élő népek sorsára is kihatással volt, mint ahogy a kínai nagy fal felépítése állítólag a hunokat nyugat felé űzte és a népvándorlás áradatát Nyugatra zúdította. De ez a néhány százados, mérhetetlenül nagy embertömeg-áramlás méreteiben és jelentőségében valósággal elenyészik azokhoz a tömegekhez képest, amelyeket a földkerekségén a gép évente megmozgat. A népvándorlás új néperőket, friss vért és pihent energiákat öntött a fáradt klasszikus kultúra testébe, de milyen jelentősége lehet ennek a felfrissítésnek ahhoz a közelséghez képest, amelyen a gép (a vasút, autó, repülőgép, rádió, nyomdatechnika, stb.) a földkerekség összes értelmi és fizikai erőit egyetlen szerves összefüggésbe állította. A gép ma belenyul az egyes ember életének mélységeibe, kitölti minden kis pillanatát, olyan észrevétlen, de nélkülözhetetlen eszköze minden mozdulatának, mely nélkül lehetetlen volna számára még a gondolkodás is. Irányítja és tereli az embertömegek, a társadalom életét és cselekvését, nélküle elképzelhetetlen volna a világvárosok és a túlnépesedett országrészek, országok szellemi és gazdasági anyagcseréje. A gép minden vonatkozásban új fizikai feltételeket szab életünk számára s ezekből a feltételekből kialakulóban van egy egészen új és sohasem látott gazdagságú lelkület. Ez az új lelkület egyelőre még szinte csak negativumokban nyilvánul: abban a ráeszmélésben, hogy a gép által teremtett új életfeltételek, új formákat követelnek. Az ember nehezen jutott túl a maga találmányának közvetlen bűvöletén, mely első hatásában magából az emberből is gépet formált. Leigázta a gép az ember gondolkodását, mechanizálta életét, cselekvését és — ha nem paradoxon — érzelmeit is. A kijózanodás után az új lelkületnek első vonása az az összefoglaló érzelmi és értelmi képlet, melyben az ember felismerte azt, hogy lehetetlen a régi beidegződések alapján megoldani azokat a beláthatatlan lehetőségeket, melyeket mint új életfeltételeket, a gép nyujt. Elfordul a régi érzelmi (művészeti) formáktól és tudja, hogy lehetetlen a többtermelés eredményeit elpusztítani, vagy még születésük előtt megsemmisíteni tisztán csak azért, mert a munkanélküliség kérdésének más megoldását nem találjuk. Lehetetlen autókat, traktorokat és a civilizáció más mérhetetlen jelentőségű eszközeit nem gyártani, hogy biztosítsuk más társadalmi osztályok munkáját, akiket a társadalom belső egyensulytalansága tett munkanélkülivé.

Van a gépeknek más ellensége is. Ez az a multban élő lelkület, mely a régi világ humanisztikus szépségét félti az élet „mechanizálásától". Ugyanolyan lehetetlen és terméketlen akadálya az egyetemes emberi fejlődésnek, mint az a közgazdász, aki gyárüzemeket állit le, tengerbe önti a kávét, vagy búzával fűt, amikor millió és millió munkanélküli éhezik. Könnyű volna kimutatni, hogy mindezek és az ezekkel rokon jelenségek a régi világ babonás kuruzslásai, melyekkel a szenilis bajok leküz-

désére törekszik. De bizonyos az is, hogy a születőfélben levő új világ sem tudna a maga szellemének forrongó lávájából csalhatatlan és véglegesen biztos formákat teremteni a jövő számára.

Az új lelkület távlataiban felmerül az a logikai eredmény, hogy az új életfeltételek által okozott egyensúlytalanságot csak valamilyen hatalmas, nagy, egységet teremtő gondolat képes megoldani. A művelődéstörténelem félreérthetetlenül rámutat arra, hogy az emberi élet nagy egységeit, az új életformákat jelentő művelődési közösségeket mindig egy-egy nagy központi gondolat, egy-egy mindent átfogó eszme teremtette meg. Ilyen volt Nyugateurópa számára a kereszténység és az arabtörökség számára az izlam stb. Az új lelkület számára történelmet csak egy olyan nagy, átfogóerejű eszme jelenthet, amely a maga mindent átható feszültségével és teljességével meg tudja teremteni az új életfeltételeket, érzelmi, erkölcsi, szociális és értelmi vonatkozásokat feloldó egyensúlyt. A régi beidegződések, megszokások nem képesek ezt az egyensúlyt fenntartani. Egézsen bizonyos, hogy csak idei-óráig tarthatják azokat a gátakat is, melyeket a gép által felszabadított erők elé emeltek.

Az, ami manapság a modern tudomány, művészetek és az egész műveltség összes területein történik, az új szellem tapogatózása. Uj szükségletek keletkeztek, melyek számára megfelelő megoldást keresünk. Egyelőre szervezetlenek, nincs összefüggésük, de a modern építésznek éppen úgy nem jutna eszébe az, hogy a ma eredményeit, az „új tárgyilagosság", vagy ha jobban tetszik „funkcionálizmus" művészetét végleges formáknak tartsa, mint ahogy például a kémikus sem dobja el a régi anyagszerkezeti szemléletét az új és kialakulóban lévő elektron-elméletért. De a kémikus éppen úgy tudja, hogy a modern kémia túlnőtt a régi elem-elméleten és a jövő fejlődés számára új, szélesebb elvi alapok szükségesek, mint ahogy a modern építész és művész is tudja és érzi, hogy az ember érzelmi és értelmi élete túlnőtt a régi formák kifejezőképességén.

Uj formákat keresünk az alakulófélben levő új lelkület számára, mert ez a kettő, a tartalom és a forma olyan megbonthatatlanul egy, hogy bármilyen hosszú vajudás és keresés után is, mégis csak egyetlen pillanatban születik. Csodálatos, de semmi esetre sem véletlen jelenség, hogy Magyarországon az „Építőmunka" az egyetlen olyan folyóirat, mely az építészek, iparművészek, képzőművészek és a nagyközönség közös munkáján keresztül igyekszik arra, hogy az új korszak művészeti szemléletét kialakuláshoz segítse. Ez a cél vezette a szerkesztőséget ennek az ankétnak rendezésében s amennyiben sikerül népszerűsíteni, kiterjeszteni is, igyekezni fogunk olymódon állandósítani, hogy bármilyen véleményt és megnyilvánulást közreadjunk s ezzel is mentül nagyobb közönségnek juttassunk részt ebben az építőmunkában.

Ezalkalommal a legkiválóbb magyar építészek közül négyet kértünk fel arra, hogy ugyanazon négy kérdésre válaszoljanak. A négy műépítész mindegyikének neve egy-egy egyéni és ebben meghatározott nézőpontot képvisel a korszerű formák keresésében.

A négy kérdést igyekeztünk úgy kikeresni és megfogalmazni, hogy az azokra adott válaszok szakemberek és a nagyközönség számára is az új szemlélet körvonalait a legvilágosabban érzékeltessék.

Négy kérdésünk a következő:

1. Mi az, amiben a mai lakás a régitől leginkább különbözik?

2. A mai „gépkorszak" lakása mennyiben dombolítja ki ezt a különbséget?

3. Igaz-e az a vád, hogy a mai lakás nélkülözi az esztétikai elemet?

4. Az építőművészet fejlődésében az új formák szervesen keletkeztek-e, vagy volt ugrás, szakadás? (Klasszikus a modernben?)

Alábbiakban közöljük a kérdéseinkre beérkezett válaszokat:

KOTSIS IVÁN:

A kérdéseknél feltételezem, hogy állandóan bérlakásokról van szó, — tehát nem családi házak egyéni lakásairól — valamint azt, hogy a „régi" lakás alatt nem a hetvenes-nyolcvanas évek fürdőszobanélküli és emeletenkint közös mellékhelyiségekkel bíró elavult lakásai értendők, hanem a háború előtti évtizedben, vagyis az 1900—1914-es években termelt lakások, amelyek a mi szemszögünkből nézve természetszerűen szintén „régiek", és a mai igényeknek kevéssé felelnek meg.

Első kérdés: Mi az, amiben a mai lakás a régitől különbözik?

1. A legfontosabb eltérés a bérlakások telkeinek beépítésében nyilvánul meg, nevezetesen kisméretű, sötét és levegőtlen udvarokat körülzáró beépítések helyét egyrészről a szegélybeépítések, másrészről a szabadon álló sávos-beépítések foglalják el. Az első egy nagy közös és parkosítható udvart alakit, amelyre egészséges lakóhelyiségek nyilnak, melyek a nagyobb kilátás, a csend és a jobb levegő folytán értékben sokszor felülmulják az utcai szobákat; a második teljesen kiküszöböli a körülzárt udvartereket, amelyek helyett az egyes párhúzamos tömbök között nyitott út, — illetve kertes sávok maradnak fenn.

Összehasonlítva ezeket a beépítési módokat a régi zárt udvarosokkal, az egészséges lakástermelés irányában nagy haladás állapítható meg, mert az eme rendszerekben elhelyezett lakások a ritkább beépítés, a nagyobb levegőterek és a régi értelemben vett egészségtelen udvarok mellőzése következtében még alaprajzi részletbeosztásuk esetleges fogyatékosságai mellett is, már eleve jobbak, mint a régiek.

2. Az 1. alatt említett beépítések lehetővé tették a lakóhelyiségeknek a megfelelő égtáj felé való megnyitását, vagyis az északi szobák elkerülését és azoknak a napos oldalakra való elhelyezését, éspedig teljes eredménnyel, mert az épülettömböknek egymástól való nagyobb távolsága folytán a jó tájolású ablakokon, még a földszinten is az év minden szakában tényleg be tud sütni a nap.

3. A különféle igényeknek megfelelően új lakástipusok termelődtek ki.

Ilyenek elsősorban a németek által megalkotott több gyermekes családok részére szolgáló lakások, amelyek szakítottak az azelőtti egyforma alapterületű „általános" szobák rendszerével, e helyett tartalmaznak: a) egyetlen tágas nappali-étkező helyiséget, amelyben mindennemű nappali, étkező, társalgó, vendéglátó, stb. funkció lefolyik és b) három kisméretű hálóhelyiséget a fürdőszoba körül csoportosítva: egyet a szülők és egyet-egyet a két nembeli gyermekek részére. Amíg a nappali helyiség alapterülete bőséges, cca 30 m² volt, a hálóké 12—8 m²-re csökkent le. Ez a jól használható tipus, amelyben a család sokkal jobban el tudott helyezkedni, nem foglalt el több alapterületet, mint egy azelőtti nehézkesebb háromszobás rendszer. Ily lakás, amelynek a terjedelme nem is a szobaszámban, hanem az ágyszámban fejezhető helyesen ki, és amelyet a németek többféle tipusban dolgoztak fel és sok százezer példányban építettek meg, 4 ágy esetében átlag 75 m² beépített területtel, 6 ágy esetében 85 m²-el oldható meg. Saját-

szerű módon nálunk ez a — szerintem igen alaposan átgondolt — lakástipus nem tudott elterjedni és ma is jobban kelnek el azok a lakások, amelyek a régebbiekhez hasonlóan közel egyenlő alapterületű lakószobákat tartalmaznak és pedig elég tágasakat, 20—30 m^2 területtel.

A második új tipus a minimállakás, a legolcsóbb eszközökkel előállíthatóan, a több tagból álló szerény jövedemű családok részére, részben hálókójás rendszerben, részben fülkékkel, kis konyhával (frankfurti konyha), avagy jó értelemben megoldott lakókonyhával. Sajnos, ez a tipus sem talált nálunk talajra, pedig a németek ebből is nagyon sokat építettek és ezzel a lakásnyomorban levő szegény emberek nagy részét nemcsak rendesen elhelyezték, de fokozatosan a lakáskultúrára is ránevelik.

A harmadik új lakástipus a garszonlakás, fürdőszobával és főzőfülkével, egy vagy két szobával, illetőleg fülkés szobával. Ez a tipus nálunk is igen elterjedt és sok jó ily alaprajzot találunk megvalósítva.

4. A normál középlakások (2—3—4 szobások) alaprajzi elrendezésében átütő erejű változást az azelőttiekhez képest nálunk nem találunk. Egyetlen új alakítás terjedt el a háború óta és ez a közkedvelt háromtraktusos rendszer, a középen tágasabb közlekedő előtérrel, amelyet hibásan hallnak neveznek és amely annak dacára, hogy a hall céljait egyáltalában nem szogálja, kellemes központját képezi a lakásnak, abból jól lehet a szobákba közlekedni és elég tömörré teszi az elrendezést. Fő előnye, hogy a régi „L" alakú, keskeny előszobákat kiküszöbölte, amelyeknek az utcai és az udvari traktus közötti szakaszai voltaképpen rosszúl megvilágított zúgos és formátlan közlekedő folyosók voltak.

5. Lényeges változások a részletek kialakításában történtek: úgy a lakószobák, mint a mellékhelyiségek kiképzésénél intenzíven figyelembe vesszük azok jó használhatóságát. A lakószobákból a reprezentatív szempontokat kiküszöböljük. Mellőzük az ünnepélyes kétszárnyú ajtókat, mert sok helyet foglalnak el a falból; a keskenyebb, egyszárnyú ajtókat nem helyezzük a szobák tengelyébe, hanem a főfalakhoz közel és úgy csoportosítjuk, hogy mentől több használható falfelület maradjon szabadon bebútorozás céljára. Az ablakokat több meggondolással készítjük: a lakóhelyiségekre nagyobb méretűeket, főleg széleseket, a konyhára magasra helyezettet, hogy alatta lehessen a konyhaasztalon dolgozni; jó szerkezetekkel, lécosztások nélkül, nagy üvegfelületekkel, könnyen kezelhetően és jól tisztogathatóan. A keretes táblás portgyüjtő ajtólapok helyett könnyen mosható sima, rétegezett lemezűeket készítünk; a nehezen tisztogatható sárgaréz vasalások helyett fehér fémet. Hézagmentes padlókat, világos falfelületeket. A mellékhelyiségek kiképzésére többet áldozunk. Szebb és bőségesebb konyhai és fürdőszobai felszereléseket alkalmazunk, ami már abból is adódik, hogy a gáz- és villanytűzhelyek, ugyanilyen fűtőtestek és vízmelegítők, amelyek a háztartás mechanizálásához hozzájárulnak, képezik azok fő berendezési tárgyait — szemben az azelőtti egyetlen fatüzelésű tűzhellyel, illetőleg a fürdőszobának fafűtésű hengeres kályhájával. Ezeknek az installációs berendezéseknek a költségei egy régebbi bérházéihoz viszonyítva, magasabbak, illetőleg ezen a ponton eltolódás mutatkozik a költségvetésben, főleg, ha a központi fűtést is hozzá vesszük, amely egészségügyi berendezések költségeit azelőtt gipszmennyezetek, díszesen faragott nehéz ajtókeretek, táblás ablakmellvéd-borítások, dús vonalazású lépcsőrácsok stb. foglalták le. Mint említém, a helyiségek területei a régiekhez viszonyítva keveset változtak, a mellékhelyiségek valamelyest csökkentek, de jobb berendezésük, gondos falburkolatuk, jobb megvilágításuk azokat használhatóbbá tették.

Második kérdés: a mai „gépkorszak" lakása menynyiben domborítja ki ezt a szempontot?

Erre nagyjából már az előzőkben megfeleltem. Hozzá kell még fűznöm azt, hogy a gépkorszak megnyilvánulásait nagy örömmel látjuk a háztartás mechanizálásában, vagyis oly berendezésekben, amelyek a lakás ellátását, vagyis takarítását, tisztogatását, karbantartását, a főzést, fűtést, melegvízkészítést stb. megegyszerűsítik, megkönnyítik és amelyek mentesítik a lakókat, elsősorban a háziasszonyt a fizikai munkák alól, azért, hogy a mai lüktető életmenet mellett, amelynek minden percét ki kell használnunk, annál több idejük jusson a szellemi munkákkal való foglalkozásra. Az életet azonban, amely a lakáson belül folyik, nem kívánjuk elmechanizálni. A gépkorszak eredményeit azon a területen akarjuk hasznosítani, ahol a gépiesség tényleg helyén való, tehát részben a már elmondott lakásüzemi berendezésekben, részben pedig a házak felépítésének technikai keresztülvitelében; nem akarjuk azonban ennek nyomát látni a lakásban való életben, mert abban melegségre, szépségre és egyéniségre vágyunk. Barátságos és főként inspiráló miliőben akarunk lakni, nem pedig géptermekben, vagy laboratóriumokban.

Harmadik kérdés: Igaz-e az a vád, hogy a mai lakás nélkülözi az esztétikai elemet?

A bérháznak esztétikai elemeket oly értelemben kell tartalmaznia, hogy az külső megjelenésében és belső összes részletmegoldásaiban nagyon egyszerű, és kulturált keretet adjon, amelyben a jóízlésű emberek lakásaik gondos és fegyelmezett berendezésével maguknak harmonikus miliőt tudnak kialakítani. Nem szabad tehát egy bérháznak muzeális formaművészetet szolgáltatnia, mert az még abban az esetben is terhes és kötöttséget adó a lakóknak, ha jól van megtervezve, ami pedig már azelőtt is a legritkább esetekben történt meg.

Igy fogva fel a kérdést, szó sem lehet arról, hogy a mai bérház esztétikai hátrányban volna a régebbiek mögött, amelyeknek túlnyomó részében foglaltatott kiképzése — legyen az akár homlokzati architektura, akár az előcsarnoknak oszlopai és szobrai, a lépcsőháznak tagozott márványburkolata, gazdag korlátok, nehéz stukk-mennyezetek, szárnyas ajtók masszív feltétei, ólomkeretes szines üvegablakai, stb. — inkább giccs volt, mint művészet. Egy bérház ne legyen prepotens sem külsejében, sem belsejében, hanem nagyon egyszerű, nagyon szerény és emellett izléses és — nem utolsó helyen — legyen nagyon jól megépítve, becsületesen és tartósan. Ily keretekbe mindenki könnyen és szívesen bele fog helyezkedni, mert meg fogja tudni alakítani abban a maga speciális igényeinek megfelelő belsőségeket.

Negyedik kérdés: Az építőművészet fejlődésében az új formák szervesen keletkeztek-e, vagy volt-e ugrás, szakadás?

A formakérdés a legutóbbi évtizedek során állandó ás hálás témája volt a vitatkozásoknak. Már anynyiból hálás, hogy sokat lehet róla beszélni, de egyben hálátlan is, mert még eddig nem hallottunk a legújabb kor formaképzésének kérdése tekintetében olyan választ, amely tökéletesen megnyugtató lett volna.

Hogy az utolsó 30—40 évben, az elekticizmus befejezése során és után a formák minősége tekintetében annyiféle felfogás keletkezett („egyéni", „magyaros", „neohistorikus", „konstruktív" stb. formaképzés), nemkülönben ezeknek beláthatatlan számú variációja és keveredése, valamint ezek helytállóságának ugyanennyi könyv és röpirat alakjában terjesztett igazolása és esztétikai indokolása, szerintem azt mutatja, hogy ez a

kérdés ily alakban nem aktuális. A mai építészet nem a formákban éli ki magát és azon nem a formák jellegzetesek, hanem inkább a gondolatokban, amelyek az alaprajzi és felépítménybeli elrendezésekből szervesen adódnak ki. Ezek a gondolatok a falsíkok és nyilások különböző csoportosításában és váltogatásában, a tömegek ritmusában, fény- és árnyékhatásokban nyilvánulnak meg és nem igényelnek különleges formákat. Ezért nincsenek a mai építészetre karakterisztikus formák és ha valaki majd hosszú idő mulva a mai építészet sajátságait meg akarja állapítani, egészen bizonyosan nem a mostanság készült sokféle formákból fog kiindulni, — úgy, mint ahogyan azt a történelmi korokban keletkezett épületeknél ma igen helyesen tesszük, mert ezekre tényleg a formák voltak a jellegzetesek, — hanem az épületeknek az össz-jellegéből, amelyek a ma alkalmazott, vagy nem alkalmazott formáktól egészen függetlenek. Uj, egységes, általános és a legújabb kort karakterizáló építészi formák nincsenek, azok szervesen a közelmultban nem alakultak ki és a közeljövőben sem igen fognak keletkezni.

KOZMA LAJOS:

Mi az, amiben a mai lakás a régitől leginkább különbözik? Kezdem az alaprajzi elrendezésen. A régi lakás alaprajza kötött — az újé szabad. A kötött alatt értem többek között a középek (szobaközép-falközép) hansúlyozását, a szabad alatt azt a látszólagos henyeséget, ami a tradiciótól és más dogmáktól való függetlenséget jelenti. Régen a szobák erősen különálló életet éltek, izolált térformák voltak, — ahogy az egyes bútorok is izoláltan helyezkedtek el a lakásban. Az új alaprajz nappali helyiségei egymásba átfolynak, egy nagy térélmény lehetősége van megadva, amit a bútorok egymáshoz tolhatósága, összeépítése még jobban aláhúz: a megmaradt szabad tér révén épúgy mint a pozitiv testi megjelenésben. Röviden azt mondhatnám, hogy amíg apáink és nagyapáink a konvex jelenségre: az egyes bútorra fektették a súlyt (az uccán és a téren pedig az egyes házra —innen a sok rossz tér!), addig mi a konkáv megjelenést hangsúlyozzuk: magát a tért és hangsúlyoztalannak érezzük, a fallal összeolvasztjuk a bútortestet. (Nem vonatkozik ez persze a székre, asztalra, ezek époly mozgékonyak — mobilia — és kötetlenek mint mi az emberek!). Ennek az új alaprajzi elvnek sok egyéb szerencsés következménye mellett nem utolsó jó tulajdonsága a kevés bútor, a sok összefüggő falfelület, a horizontális alacsony vonal, a hatásban nyugalom, a tónusban neutralitás, általában ökonómia az egész hangszerelésben.

Talán a régi lakás leglényegesebb jellemző vonása az volt, hogy apáink benne is műtárgyat láttak és féltő gonddal őrizték benne e bútorok absztrakt elrendezésének emberietlenségét: a szimmetriát és ezer olyan receptet, melynek feudalis eredete kirivó (polgár az aranyozott karosszékben!). A mi lakásunk tudatosan nem akar műtárgy lenni — talán inkább egy bő otthoni ruha, amelyben jól érezzük magunkat, melynek zsebjeiben a kevés, de jó holmi mindig kéznél van. Olyan holmi, ami az életünkhöz, a mi életinventárunkhoz hozzátartozik. A régi lakásba bekukucskálva valami elvont rendet és méltóságos ritmust láttunk, — de ha a mai ruhájú, szabad mozgású ember bemegy ebbe a lakásba: azt vagy a lakás, — vagy az ember szenvedi meg! A mai lakás nagy síma felületeivel üresen nézve, talán nem elég barátságos az első pillanatra — de ha az ember benne van, az emberrel együtt a harmonia megvan. Hangsúlyozom: nem művészet még, csak harmonia. A művészet — egységre törekszik és megkomponált szerveség. A lakás viszont nem lehet egységes, nem lehet megkomponált, mert akkor már magát az embert rekeszti ki. És miután az embert nem lehet az egységbe belekomponálni — ezért ne is legyen egységes a lakás, — és ezért inkább ne legyen művészet se: in nomine hominis. Mindent szabad! Az új lakásban nem kell mindennek „modern"-nek lennie, jól esik látnunk és emberi dokumentumnak éreznünk egy-egy régi bútort, egy kedves emléket, de semmi dogmát — semmi kötöttséget, — hiszen magunkkal nem akarunk komédiázni, magunk előtt nem akarunk reprezentálni, saját magunkkal őszintén, kényelmesen, szabadon akaruk élni. Ez az a bő háziruha: a lakás és nem az ünnepi frakk — vagy pláne díszmagyar, se nem farsangi kosztüm. És ebbe a fogalomba aztán minden belefér: az egészség, a napfény, a jó levegő, a könnyen tisztántarthatóság, a világosság, a simaság, a használhatóság, változtathatóság, szép forma, harmonikus szín, emberi vonatkozás!

Hogy a mai „gép-korszak" emez új lakása menynyiben tart rokonságot a géppel? Ezen a téren sok a félreértés: a tradicióhangulat atmoszférájából könnyen kerülhetünk a gép-romantika rokon berkeibe. A gép nem Isten, nem játékszer — hanem életünk megkönnyítője és feladata, hogy egyszerűen, olcsón, jól és kényelmesen adja azt, amiért azelőtt az embernek kellett rabszolgának lennie. A gép a legjobb értelemben vett felszabadító. Ahogy a mai könyv: gépkönyv, a mai könyvkötés: gép-kötés, a mai szőnyeg: gép-szőnyeg, úgy a mai bútor is: gép-bútor. Ez alatt nem azt kell azonban érteni, hogy a bútor maga is gép! (Bár vannak bútorok, amelyek épúgy mozoghatnak mint a gép). Még azt sem, hogy az a jó bútor, mely a gép vonalait utánozza! Ellenkezőleg, a technika megtanított bennünket arra, hogy az ipari tömegtermelés kitűnő „használati-tárgyat" tud produkálni. Ennek a használati-tárgynak ugyanaz a fontos kritérima van, mint a gépnek: hogyan lehet legolcsóbban, a legjobb anyagból, a legkisebb munkával olyan praktikus holmikat előállítani, melyek az életorganizációban szerszámaink lehetnek: az emberi-igényeknek, az emberi méreteknek tekintetbevételével. És ezek közé az igények közé tartozik nem utolsó sorban a forma is. A forma nem kölcsönvett köpeny, esetleg uraktól levetett stilruha, hanem a tárgyé magáé, a feladatból kinövő szempontok olyan ökonomikus megformálása, mely csak így és csakis annál a feladatnál képzelhető el. A forma nem egyéb, mint az anyag, a szerkezet, a cél jellemző komponenseinek rezultánsa. A forma maga a dolog látható lényege: eredmény és nem a tervező beállítottságának előre elhatározott, és ezért üres formaruhája. Ezért van az, hogy a régebbi kultúrák hasonló értelemben kialakított produktumai még ma is és mindig is „modernek". A betű nem akkor modern, ha egészen az olvashatatlanságig nyakatakerten újszerű, kivetkőzve évszázados formájából, a szedéstükör nem akkor korszerű, ha a margót csak azértis fordítva csinálják mint, ahogy a tegnap csinálták. A keresettség már beállítottság, attitüd, mely eleve elhatározottan új és „sachlich" akar lenni — muló szeszélyként csupán, melynek neve: divat. A gép lett a ma iparművészeinek mestere a legkisebb ellenállás legyőzése irányában! Ez az elv és nem a gép az, ami utánozandó, a szellem az, ami életképes és teremtő, nem pedig a gép esetleges formája, melyet kölcsönvenni épúgy nevetséges és értelmetlen, mint elmult korok stilköntösét lett légyen az népies eredetű is. (Heimatkunst.)

Arra a kérdésre, igaz-e az elterjedt tévhit: hogy a mai lakás nélkülözi az esztétikai elemet — könnyű ezek után megfelelni. Azt mondtuk a használati tárgyról, hogy az ember igényeit kell kielégítenie. A forma, a harmonikus külső, a jó arány, a szinesség is emberi igények. Merem mondani: minden emberi produkció-

nál az, még akkor is, ha az illető nem akarja hangsúlyozni! Sőt, akkor legigazabban. Hiszen azok a tömegcikkek, miket az ipar az „iparművészektől" távol produkált, olyan technikusok müvei voltak, akik nem is akartak „szépet" csinálni. A jó nyereg, a koffer, a szemüveg, evőeszköz, fürdőkád, edények, kilincs, ruhafogas — a mindennapi élet ezer szerszáma, éppen mert minden „művészkedés" nélkül jött a világra, formában szinte tökéletes lehet. Olyanok ezek, mint az élet szürke hamupipőkéi, akik tudatosan hétköznapiak az ő zakóruháikban — és mégis szépek. Mert az ember, ha logikusat, okosat, értelmeset csinál — az egyúttal ökonomikus, ritmikus és harmonikus is. A vashíd szegecsei, övlemezei és rácsai szabályos ritmusban ismétlődve egy titkos törvénynek engedelmeskednek a mechanika számításon nyugvó törvényei mellett — vagy éppen azokon túl. A növényi és állati élet szervei, a mikroszkóp föltárta láthatatlan sejtecskák, egyúttal szépek is lehetnek, mert maradék nélkül a legkisebb ellenállás irányában fejezik ki lényegük igazi formáját. Az ember tudatosan csinálja azt, amit a természeti erők öntudatlanul: a célt átsugározva az anyagok nyelvén. A racionális szerkezet, a számítás, a lemérés, az anyag egyénisége, belső törvényszerűségük logikus útján, de az ember misztikus alkotóvágyán átszűrve kap formát! A szép birodalma végtelen. Apáink érezték, hogy egy mozdony is lehet logikusan és elegánsan felépítve, hogy az autó igazi formája nem az, ahogyan azt az első kocsik ekvipázsszerű megjelenése mutatta, hogy a nyersolaj-motoros hajók hatalmas kéményei csak a gőzhajó formájának értelmetlen és szükségtelen átvételei voltak — de ezekben az ítéleteikben öntudatlanul is a kvalitás-érzék dolgozott. Semmi kár nem esik a Partenonon sem a Szent-Márk templomon, ha ugyanazon emberi szellem alkotásainak valljuk — mint amelyik karcsú autóinkat, könnyed vasbeton hidainkat és óceánon úszó hoteleinket létrehozta. A szép birodalma végtelen. Az emberi alkotóerő nemcsak racionális területen mozog. Az ösztön, a fantázia, a teremteni-vágyás: holt anyagból egy szerves tárgy eleven formáját kialakítani — ehhez nem elég csak számítónak lenni, ehhez minden technikai tudáson túl érzés is kell: érzék a kvalitás iránt.

MASIREVICH GYÖRGY:

1. Az igaz, becsületes meggyőződésű művész által alkotott lakás és bútor mindenkor hű tükre a kornak, amelyben keletkezett. A régi és modern lakás összehasonlítása tehát, ugyanazt a különbséget és ugyanazt a megegyezést fogja mutatni, mint ha a mai modern embert összehasonlítjuk a középkori emberrel.

Ezzel már meg is mondottuk, hogy az emberben a lélek örök törvényei, az építészetben és lakásban az arányok és tömegek, a szinek és fények örök igazságai ugyanazok maradtak; de megváltozott az élet minden külső körlüménye, az óriási technikai civilizáció soha nem álmodott lesetőségeket adott a kezünkbe és így, épp úgy mint ahogy az emberi lélek új alakot vett fel a gépek, a repülés, a nagy sebességek korában, épp úgy az építészetben új szépségek tárultak fel a technikai lehetőségek, új anyagok, szinek alkalmazásával.

2. Mint mondottuk a lakás hű tükre a kornak. A mult század utolsó éveinek hipokrita társadalma, a fejlődő kapitalizmus kiméletlen önzése, hazug és álszent polgárok lelki világa tükröződik az akkor hamis diszitésű, főúri berendezéseket majmoló, üres és izléstelen butorain és berendezésein.

A ma embere tisztább, igazságosabb, a háború óriási tisztítótűzéből élesebb szemmel és becsületes, kollektív célkitűzésekkel került ki, s ezért bútora egyszerű, tiszta, hamis diszítésektől mentes; szereti a sok fényt, a nyugodt egyszerű sikokat és szineket. „A gépkorszak" annyiban ad ma különleges bélyeget, hogy a technikai eszközök által erősen igénybe vett emberi idegek, otthon természetes reakcióként a nyugodt pihentető térhatásokat és felületeket keresik. Az otthon, nem szórakozást, elterelést kell, hogy adjon, hanem pihentetést nyugalmat. Innen van az, hogy sokan szanatórium, kórházszerűnek érzik a modern lakást. Ennek így is kell lenni, mivel a lakás valóban szanatórium, ahol az ember gyógyulást talál a napi hajsza után.

3. Csak korlátolt és egyoldalú emberek mondhatják, hogy a mai lakás nélkülözi az esztétikát. Uj az esztétikája, azonban üvegfelületek varázsa, a nyugodt szinek és sikok harmóniája, a célszerű, könnyű butorok szépsége, nekünk többet jelentenek, mint a lim-lommal telehintett Maquart-szerű régi szalónok. De ez a megnemértés természetes velejárója minden stilusváltozásnak, mivel a fantázianélküli, önálló ítéletre képtelen ember mindig a régi megszokottat tartja egyedül szépnek és jónak. Csak lassan megy át a stilus megváltozása a tömeg tudatába.

4. A fejlődésben nincs és nem lehet szakadás, épp úgy, mint ahogy a természetben nincs ugrás. A korszerű építészetet és lakást előre meghatározta a társadalom megváltozása és a technika óriási fejlődése. Az „új formák" tulajdonképpen régi, nagyon régi, örök formák, melyekről csak le kellett hántani a sallangokat.

„Le Corbusier" a modern építőművészet immár legendás alakja, könyveiben mindig a görög klasszikus építészetre tér vissza, melynek tiszta formáit rokonnak érzi mai törekvéseivel, hiszen a korszerű építészet nem akar mást, mint örök arányokat és szépségeket újrateremteni a technika adottságainak felhasználásval.

Véleményem szerint a belső építészetben, általában a művészetben nincsenek ugrások, hanem minden fejlődés szerves és szoros kapcsolatban van a régebbi korok alkotásaival.

MOLNÁR FARKAS:

1. Azokban a sajátságokban, amelyek az igazán mai lakóépületeket a régiektől megkülönböztetik, korunk életjelenségeit kialakító tények megnyilvánulásait ismerhetjük fel. Századunk a tudomány és technika páratlan tempójú előrehaladásának korszaka és egyúttal az új termelési módokhoz szabott társadalmi rend kialakulásának, politikai viszontagságokban bővelkedő szomorú ideje. Ez a két szorosan összefüggő jelenség reányomja bélyegét a lakásépítésre is, amely épúgy az egyén ügye, mint a társadalomé, egyformán technikai, mint gazdasági kérdés.

Nézzük először a dolog szakmai oldalát. A mai lakásépítés a régitől annyiban különbözik, ahogy igyekszik lépésről-lépésre felhasználni a tudomány és technika eredményeit, amelyek az elmult időkben még ismeretlenek voltak. Igy a lakás megtervezésénél ma már az egészségvédelelem törvényeinek megfelelő égitájolás és a munkamegtakarítás elvének megfelelő térgazdaságos alaprajzi elrendezés a legfontosabb. Merőben új tehát, hogy a villa vagy bérház szobái napos égitájak felé néznek, még pedig gondosan mérlegelve, hogy melyik kelet és melyik nyugat felé. Továbbá szinte forradalmat jelent az az újítás, amellyel kimondottuk, hogy a helyiségek méreteit, elsősorban természetesen a közlekedési és mellékhelyiségek területeit csökkenthetjük, anélkül, hogy ez használatuk rovására volna, viszont ezzel szemben növelni igyekezzük a lakószobákat és terraszokat, szóval azokat a tereket, amelyekben való mozgás nem fáradságos, hanem éppen az otthoni élet szabad lehetőségét jelenti. Ami egyes he-

lyiségek természetének megfelelő alakot és méreteket, valamint a helyiségek használati sorrendjüknek megfelelő, ú. n. funkcionális egymás mellé helyezését illeti, valóban csak az új vas- és vasbetonvázas építőtechnika nyujtja meg a módját. Ma már nem vagyunk kötve semmiféle méretekhez, mert megszünt a falak teherhordó szerepe, helyettük karcsú pillérek viselik a mennyzeteket, amelyek az alaprajztól függetlenül, bárhol állhatnak, ahol a sztatikai logika megkivánja. Hasonló tervezői szabadsággal nyithatjuk meg az épületet hatalmas tolóablakokkal és ajtókkal, készíthetünk kerteket a tetőkre, sőt az oszlopokra állított házak alá és így tovább.

2. Az új építőtechnika tehát a lakásépítést lényegében alakította át, attól azonban még messze vagyunk, hogy a lakás olyan tökéletesen működjön, olyan megbízhatóan teljesítse hivatását, mint egy jól megszerkesztett „gép". A „gépkorszak" lakása, ahogy azt a laikus elképzeli, ahol minden tárgy „gombnyomásra" megmozdul és a terített asztal elénk szalad, egyenlőre csak filmeken látható. A lakás túlzott elmechanizálása nem is kívánatos, mert otthon problémamentes nyugalmat akarunk, háztartási alkalmazottaink pedig nem képzett műszerészek. Csak a legegyszerűbb szerkezetek, amelyek működtetéséhez, még kézügyesség sem kell, válnak be a magánháztartásban. Azért igyekezünk minden komplikált mechanizmust kikerülni és csak a legegyszerűbb szerkezeteket alkalmazni a lakásban. Kitűnően beváltak pl. a csak egyirányba tolható ablakok és ajtók, sőt, ugyanilyen egyszerű golyós csapágyú görgőkkel, akár az egész szobafalat is készíthetünk eltolhatóvá. Viszont, ha kétféle mozgást kívánnánk meg egy ablakszárnytól, valószínű, hogy egyiket sem végezné a kellő biztonsággal.

3. A lakás esztétikai szempontból való kielégítő megoldása éppen olyan fontos kérdés, mint pl. a ház sztatikája, vagy akusztikája. Az építtető méltán kívánhatja meg az építésztől, hogy az épület ne csak minden tekintetben jó, hanem szép is legyen. Az igazi modern építész sokkal intenzivebben foglalkozik mestersége esztétikai oldalával, mint elődje, aki stilusokban épített. Esztétikai felfogása mélyebb és tartalmasabb, munkája nehezebb, mint a régebbi dekoratív módszer, amely bizonyos formaelemeknek az épületre való alkalmazásából állott. Az esztétikai megítélésnek a tervezés egész foyamatánál jelen kell lennie, természetesen anélkül, hogy a többi probléma megoldásának rovására volna.

Tehát az esztétikai szempont már az alaprajz lefektetésénél megnyilatkozik, kihatással van a méretek meghatározására, az anyagok kiválasztására és a felületek megdolgozásának módjára. Csak a leglényegesebbeket akarom kiemelni, amelyek munkáink jellegzetességéhez tartoznak. Az új építés térszerű megoldásokra törekszik és a szimetria segédeszközének alkalmazása nélkül igyekszik harmonikus megjelenésű tárgyakat alkotni.

Annak igazolására, hogy ezekkel a kérdésekkel a mozgalom kezdete óta foglalkozunk a téralkotás és az aszimetrikus elrendezés problémáját két 1927-ből származó cikkemből vett idézettel világítom meg.

„A jó épület átlátszó tárgy a szó átvitt értelmében, kívülről érezzük belső beosztását, belülről külső formáját. A kettő minél jobban megközelíti egymást, minél jobban vész el a régiektől tisztelt faltömeg, a maga önállóan plasztikus megoldásában, annál jobban közeledik a külső és belső megoldás egysége felé: az abszolut téralkotás felé". (Uj föld I. sz.) „Egy nagyobb erőt tarthat egy kisebb is egyensúlyban, ha a karja hosszabb. Pl. a tizedesmérleg. Az épület pozitív és negatív formákból, falakból és nyílásokból áll, amelyek ellentétes irányban, függőlegesen és vízszintesen helyezkednek el. Ezeket tekinthetjük vizuálisan ható erőknek, amelyek különböző irányokat, különböző méretekben, anyagi- és szines hatásokkal hangsúlyoznak. Ahol ez a vizuális erőrendszer egyensúlyban van, ott harmóniát érzünk, ami szépséggel egyenértékű". (K. U. T. II. 3. sz.)

3. A modern építőtechnika először az ipari építkezésekben jelentkezett. A vázas építésmód, a lapostető, sőt, a lábakra helyezett épülettest nem az új építés kezdeményezőinek találmánya, hanem a mérnököké. A mérnöki építésből szervesen és zökkenés nélkül fejlődött ki az új lakásépítés. Ellenállásra ez a mozgalom főleg ott talált, ahol az akadémikus szellem az építészeti feladatoknál döntő hatalommal rendelkezett. Ez a szellem szigorúan elválasztotta az építkezés gyakorlati kérdéseit az építőművészetiektől, amely utóbbiakat csak a műtörténetből terhelt elképzeléseivel merte megközelíteni. Az építésznevelés művészeti része, az alakítás tanítása, kizárólag a mult példáin át történt. Az építészhallgató ezeken az órákon, amelyek a tanrendben túlnyomóan szerepeltek, főleg évszámokat és annekdotaszerű részletekre vonatkozó adatokat tanult, ami annyira tökéletlen módszer, hogy más szakmában pl. az orvostudományban elképzelhetetlen. A szakadás a kétfajta építészek között tehát elkerülhetetlen volt. Az ujak, akiknek jórésze autodidakta, lépésről-lépésre vívták ki a maguk forradalmát. Zavartalan érvényesüléséről azonban ma is csak a fél és álmoderneknél lehet beszélni. Igazán korszerű munkák megvalósítása elé, ha előbb nem, az engedélyezési eljárásnál biztosan, valami burkolt címen mindig felmerül kisebb-nagyobb ellenállás.

Elképzelhető, hogy a mai politikai helyzetek közepette még ezeknél is nagyobb ellenállásra talál a korszellem másik tényezőjének a szociális felfogásnak érvényre juttatása. Mai, magánjellegű építkezéseinknél a szociális tényező csak részlegesen jelentkezhet. Szociális elemnek tartom, hogy elsősorban materiális igények kielégítésére törekszünk, hogy kiküszöböljük a lakásból a rendi társadalomra jellemző reprezentatív elemeket, hogy emberséges odukat adunk a cselédeknek, a házmestereknek stb. De ezek csak szórványos előjelei a szociális természetű építészeti felfogásnak, amely minden kérdést általános emberi érdekekből állít fel. Ilyen mindenekelőtt az osztályszempont kiküszöbölése a városrendezésből, amely eddig főleg a belterületek luxuriőz látványosságaival törődött, míg a külterületeket elhanyagolta. Helyébe a teljes társadalom összes igényeit kielégítő városépítésnek kell jönnie, amely minden lakás számára gondoskodik napfényről és természetről, amely minden lakónegyedet ellát munkahelyekkel, iskolákkal, középületekkel stb. a városi jelleg összes hasznos tényezőivel egyetemben. A mai vállalkozásszerű bérházépítés helyébe, amely a vagyontalanokat a lakbéruzsorának és az adóterheknek kiszolgáltatja, a közintézményszerű lakásellátásnak kell jönnie, amely normatizált lakástipusokat termel és az új építésmódoknak megfelelő sorozatos előállítás gazdasági előnyeit a társadalom számára érvényesíti.

ÖTVENEDIK ÉVFOLYAM 31—32. SZÁM. 1926 AUGUSZTUS 15.

ÉPITŐ IPAR ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, a Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Nemzeti Szövetsége, Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő=150000 K, félévre 6 pengő=75000 K. Egyes szám ára 10000 K. Postacsekkszám 49197. Hirdetési díj: milliméterenkint 2000 K

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., Ménesi-ut 7/c TELEFON: JÓZSEF 132—95.

Emlékezés Hauszmann Alajosról

Irta: **dr. Kotsis Iván** műegyetemi tanár.

Amidőn tollat veszek a kezembe azért, hogy gyarló soraimban Hauszmann Alajos frissen hantolt sirjára a megemlékezés koszorúját helyezzem, szinte visszadöbbenek annak a feladatnak a nehézségétől, hogy az Ő, immár történelmi alakjának konturjait megrajzoljam.

A legújabbkori művészettörténet krónikusának feladata lesz, hogy ennek a széles alapokon felépített élet termékeinek áldásos és gazdag tárházát méltó helyen és keretekben mindenki számára megnyissa és az Ő alakját maga teljes erejű megvilágításában elénk állítsa, az én számomra engedtessék meg mindössze az, hogy emlékezetére egy gyenge fényű fáklyát gyújtsak, amely rövid időre és halványan reávilágítson az Ő monumentális művészi és emberi alakjára.

*

Ugy vélem, hogy a számos szerep közül, melyet betöltött, előttünk építészek előtt a tanári tényked se az, amelyben legátfogóbb alakban jelenik meg. Hiszen közel egy félszázadon keresztül tanított a Műegyetemen, és nemes alakját mindnyájan a katedrán pillantottuk meg legelső ízben.

A ma élő építészek — a legfiatalabb generáció leszámításával — mind az Ő tanítványai és neveltjei; és az a tekintély és tisztelet, amely Őt a Műegyetem katedráján övezte megmaradt vele szemben mindvégig tanítványai részéről, akkor is, amikor ez utóbbiak kész építészek, a gyakorlati élet edzett harcosai, sok esetben vezető egyéniségei, sőt akárminő nagy alakjai is lettek — Hauszmann Alajosban önkénytelenül mindig egy felettük álló tekintélyt láttak, éreztek és tiszteltek; azt a tanári tekintélyt, amelyet állandóan megtartott tanitványaival szemben, azok korától és rangjától függetlenül.

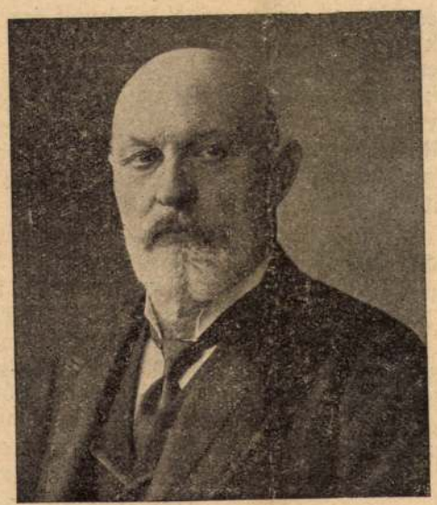

Hauszmann Alajos
† 1926. július 31-én.

*

Ámde fentiekben mondott közvetlen tanítványainál lényegesen nagyobb a száma közvetett neveltjeinek és ezek: a magyar tervező építészeknek, építőmestereknek, építő- és rokoniparosoknak, az építészettel elméleti és gyakorlati vonatkozásban álló mindennemű művészetek és mesterségek művelőinek, és minden művészetek rajongóinak nagy összessége, amely előtt több emberöltőn átterjedt gigantikus tevékenysége egy nyitott nagy akadémia volt, amelyben mindenki tanulha- irányítást meríthetett.

tekintetben egész pályájára kiható tott és művészi, valamint technikai

*

A XIX. század közepén, az ötvenes évek után, a romantikus irányzat befejezésével formai tekintetekben eclecticizmus kora következett be, amelynek során az architektonikus kiképzések részére az elmult történelmi korok különféle stílusai regeneráltattak, pillanatnyi izlésirányok, valamint egyéniségek szerint elég sűrűn váltakozva.

Már maga az a tény is, mely szerint nem alakult ki spontán egy egyöntetű formanyelv, arra enged következtetni, hogy ennek a kornak a jellegét, szemben az egyöntetű formai alakítások kíséretében lefolyt és elhatárolt megelőző korokkal, nem egy egységes formai

kiképzésben kell majd az utókornak keresni, hanem másban és ez — amint ma visszapillantva már meg lehet állapítani — egyrészről az épületek alapelrendezésének és belső felépítésének a gyakorlati követelmények fokozott kielégítését célzó megoldása, másrészről a mult század második felében beállott rohamos technikai fejlődés eredményeinek a magasépítészetben való kihasználása.

Ez a kor Hauszmann Alajos alkotásainak kora, melynek vezérgondolata a fejlődés követelte számtalan új rendeltetésű épület célszerű megoldása, fejlett szerkezetekkel és anyagokkal, kiképzése pedig valamely történelmi stilus formáinak felhasználásával. Ez utóbbiak tekintetében Hauszmann a renaissance stilusok különféle korbeli és országbeli árnyalatait használta fel, azok mély megértésével, eredeti szellemükben, amellett művészi egyéniségének megfelelő szabad és változatos kezelésben.

Idők multával az épületek rendeltetéséből kifolyó követelmények gyakorlati kielégítésével kapcsolatban a haladó építéstechnika vívmányaival látszólagos ellentétbe kerültek a történelmi tradiciókban gyökeredző esztétikai érzésekkel és hovatovább felmerült a számos gyakorló építészt, mint esztétikus elméket hosszasan foglalkoztatott ama kérdés, vajjon az új kor feladatainak helyes gyakorlati kielégítése megoldható-e a történelmi hagyományok formáival és érzésének keretein belül?

A felelet vajudása közben átmenetileg elkövetkezett a történelmi formák tervszerű elkerülésének korszaka is.

*

Ezekre a kérdésekre ma már megadják a feleletet Hauszmann Alajos élete és munkái.

Az ő építményeinek alapelrendezése maga a szellemesség és felépítése a gyakorlatiasság — architektonikus kiképzése pedig a mult hagyományokból merített és magas építőművészi kritikával átszűrt formák kiséretében mindig harmonikus és szabatos kifejezője az előbbieknek.

Egészen helytelen az a megállapítás, mely szerint architektonikus tekintetben Magyarország legújabbkori építészetében a konzervativ irányt inaugurálta volna. Ellenkezőleg Hauszmann Alajos a modern építész megtestesült példaképe, mert minden épületének kiképzése a belsőből alakult és felfedte az épület rendeltetését.

Magas építőművészeti ítélőképességével mindig megtudta találni a történelmi formák felhasználásának mértékét, esztétikai erejével egységes harmóniává olvasztotta össze azokat homlokzatain; uralkodott alaprajzon, szerkezeten és formán, amelyeket egyaránt az épület rendeltetésének szolgálatába állított.

Innen az a végtelen megnyugvás és esztétikai egyensúly, amelyek épúgy kiáradnak építményeiből, mint azok egyéni művészete.

Ez volt Hauszmann Alajos tágabb értelemben vett nagy akadémiája és ebben nevelődött fel félszázadon keresztül mindazok összessége, akik itt, az ő működésének színterén éltek és dolgoztak.

Építményei, amelyek nagy számának méltó helyen való előadása az újkor művészettörténészeinek feladata lesz, ma már patinás műemlékek, amelyek azóta kiállották a legnagyobb bírónak: az időnek kritikáját.

*

Amennyire össze tudta egyeztetni a tradició és haladás eredményeit a gyakorlatban, épp oly jól meg tudta találni ezeknek harmonikus összeolvasztását a műegyetemi építésznevelésben.

Úgy hintette el az érzéséhez legközelebb álló renaissance korok építőművészetének eredményeit a gyakorlati pályára induló fiatal építésznövendékek fogékony lelkében, hogy azok ott termékeny talajra találjanak; ne száradjanak el, ne úgy maradjanak meg benne, mint léleknélküli utánozandó példák, hanem a stilus szépsége és szabadsága által inspirálják őt annak nemes szellemében való alkotásokra.

Nem kötöttséget és nem kánont látott és tanított a gazdag és mély szépségű renaissance stilusokban, hanem utat és perspektivát nyitott velük a fiatal alkotó tehetségek kibontakozására —, de ugyanakkor fegyelmezett ítélőképességet nevelt általa, hogy azzal mindenki saját munkái felett őrködhessék és a szertelenségektől önmagát megóvhassa.

Aki valaha Huszmann Alajos megértő tanítványa volt, az sohasem esett bele sem a léleknélküli sivárság, sem a szertelenség végleteibe.

*

Az építőművész és tanár után Hauszmann Alajos monumentális alakjában a szakmai közélet vezéregyénisége bontakozik ki előttünk.

Nagy munkaereje és ügyszeretete a közélet porondjára állították, ahol a műszaki élettel való mindennemű vonatkozásban egy félszázadon át bölcs ítélőképessége és prófétai előrelátása révén munkaerejét áldásosan gyümölcsöztette a köz részére.

Hosszú működése alatt úgyszólván nem volt fontosabb ügy, közérdekű kérdés, országos pályázat, amelybe be ne folyt volna. Az ő megjelenése egy nagyobb horderejű ügyben már egymagában annak közmegnyugvásra való megoldását jelentette.

*

Az építőművész, a tanár és a közéleti vezér alakja után marad még Hauszmann Alajosban egy alak — az emberé.

Amíg három szerepében a részére megadatott rendkívüli képességek fölibénk emelték alakját, addig emberi tulajdonságai közibénk hozták nemes egyéniségét.

Azzal az állandó derüvel, amely tartalommal gazdagon megtelt alkotó lelkek kizárólagos sajátja, fogadott minden hozzá közeledőt és melegséget árasztott mindenkire, akivel érintkezett, hiszen jóságos tekintete mindenkire szeretetet sugárzott és szinte már szemeiből is ki volt érezhető az inspiráló erő.

*

A pátriárkák korát érte el, melyen belül nagy időket élt át, nagy eseményeket.

Nagy fejlődéseket és haladásokat a szakmában, határköveket képező eseményeket a történelemben, országot és világot megmozgató átalakulásait a felfogásoknak.

Látta Hazájának talpraállását, alkotó munkájával belekapcsolódott a kiegyezés utáni korban az ország vérkeringésének megindulásába; átélte és átdolgozta az ország és főváros erőtől duzzadó kifejlődésének békés és alkotó munka jegyében lefolyt több évtizedes aranykorát, amelyben az országot a boldogulás biztos útján az uralkodói hatalomnak és a törvényeknek tisztelete vezette, melyek mindkettőjének méltó és örök értékű hajlékot teremtett az ország szívében.

Átélte a nagy világégést, amelynek közepette öregedő testében még mindig fiatal lelke kitartóan hitt és dolgozott, mert bízott abban, hogy azt az országot, amelynek a szabadságharcból való leveretés utáni fel-

épülését és felvirágozását végigélte és erős fundamentumának mélyitésén közreműködött, semmiféle erők és hatalmak nem pusztíthatják el.

Pedig elpusztították...

S amikor az átélt szenvedések után, megtörve, de az anyaföldből táplálkozó életösztönből új erőt merítve a lassú felépülés útjára lépni készülünk és amikor a feltámadás halvány reménye távolról még ugyan, de már derengeni kezd, akkor itthagyott bennünket, mert teste elfáradt.

De ha majd országunk jobb jövőjében, annak ujjáépítésében hatalmas erejére szükségünk lesz, úgy az nem fog közülünk hiányozni, mert alkotásainak szellemével és tanításaival, amelyeket közvetlenül avagy közvetve, de elhintett minden élő és alkotó építésznek lelkében, együtt fog dolgozni velünk, fiatalokkal, vezetni fog, irányítani és lelkesíteni.

*

Hauszmann Alajos, a Te építőművészi és emberi nagyságod emléke öntsön erőt a mi karjainkba, akik Magyarország feltámasztásán dolgozni akarunk!

Hauszmann Alajos temetése

A legnagyobb magyar építőművészt temettük el augusztus 3-án. Egy csodálatos férfiút, ki maga a harmónia megtestesülése volt. Gyönyörű életet élt Isten kegyelméből, akinek kegyeltje volt, akinek a legnagyobb adomány, az alkotó képesség adatott, mellyel hazájának örök értékű emlékműveket teremtett.

Hauszmann Alajos nincs többé. Szinte hihetetlen, hogy távoznak el a legnagyobb férfiak közülünk, óriási üröket hagyva maguk után. Nekünk fiataloknak — ahogy szeretjük magunkat nevezni, ő volt utolsó műegyetemi tanárunk, a többiek már mind a sírban nyugosznak.

A temetése épp oly harmónikus, gyönyörű, egységes és monumentális volt, mint élete és alkotásai. A Műegyetem aulájában, eme pompás tér alkotásában ravatalozták fel földi tetemeit, koporsóján a Képzőművészek Egyesületének híres trikolórjával, körülötte virághalom és gyertyaerdő. Ott állt drága hitvese és gyermekei: Jenő és Gizella, Hültl Dezső dr. műegyetemi tanár felesége, a vő és gyermekei és a nagyszámú előkelő rokonai. De ott állottak a magyar Haza legelső közületeinek képviselői, hiszen dr. Hauszmann Alajost büszkén vallotta magáénak mindegyik. A kultuszminisztériumot dr. Petri Pál, Kertész K. Róbert és Breyer István államtitkárok képviselték, utóbbi végezte a beszentelést a kath. anyaszentegyház ritusa szerint. A gyönyörű gyászszertartás elvégzése után Wälder Gyula műegyetemi tanár lépett elő és hatalmas beszédben* búcsúztatta a nagy halottat, a Műegyetem Tanácsának nevében. Rámutatott a mélységes gyászra, mely a magyar építőművészetet érte. Elvonultatta a gyászoló közönség előtt a nagy Mester alkotásait, melyek ott állnak a főváros legfőbb pontjain, s melyek a nagy alkotó művész lelkéből pattantak elő, s melyek most megremegnek, mikor előttük a Mester földi maradványai tova gördülnek. De egyben ez a legszebb diadalmenet alkotójuk számára. Bemutatta az elhunytat, mint építőművész-titánt, mint atyai lelkű tanárt. A megrázó erejű gyászbeszéd után a Magyar Tudományos Akadémia képviseletében Ilosvay Lajos v. államtitkár és műegyetemi tanár búcsúztatta a nagy halottat. A földi lét és a túlvilág misztikus volta felett mély gondolatokat görgetett a tudós férfiú és kiemelte, hogy az Istenbe vetett hit és becsületes munka párosulva a tehetséggel volt az a nagy erő, mely Hauszmann Alajost oly sokoldalú tevékenységre és csodálatos magasságokra vitte. Buday Béla államtitkár halk hangon, de mélyen járó gondolatokban gazdag beszédben búcsúztatta Hauszmann Alajost, a Magyar Mérnök és Építész egylet és az Országos Középitési Tanács nevében, rámutatván arra, hogy az Egylet székházát is a nagy Mesternek köszönhetjük, aki tevékenyen volt ott mindenütt, ahol szükség volt a Karnak istápolásra. Hoepfner Guidó, a Mérnöki Kamara képviseletében búcsusztatta Hauszmannt, akinek tiszta, fenkölt, nemes gondolkodásában tükrözött vissza az a szellem, mely a forradalmak után a Mérnöki Kamarát életre hívta. Lechner Jenő dr. a nagy Mester ravatalára elhelyezett babérkoszoruhoz két levelet óajtott fűzni, egyiket a Mérnökök és építészek Nemzeti Szövetségének, a másikat pedig a Képzőművészek Egyesületének nevében, míg Wertheimer Adolf igazgató a Képzőművészeti Társulat koszorúját helyezte el szép megemlékezés mellett a nagy Mester ravatalára. A Közmunkák Tanácsa nevében dr. Czabalay Kálmán búcsúztatta Hauszmann Alajost, ki a főváros szépítésének egyik főintézője volt.

Végül a műegyetemi ifjúság képviselője, Könek Alfréd mondott Isten hozzádot a nagy halottnak, az ifjúság kíváló barátjának.

Künn a Kerepesi temetőben újból beszentelték a koporsót és átadták a nagy Mester hült tetemeit az anyaföldnek. Úgy éreztük, hogy egy nagy egyéniség, egy darab történelem szállott a sírba és mi sokkal, de sokkal szegényebbek lettünk.

Dr. F. G.

KRÓNIKA

Hauszmann Alajos díszsírhelye. Alig találtunk rá, szinte el sem akartuk hinni, hogy ott, egy másodrendű parcellában, elrejtve egy hatalmas obleszk mögött, kapott díszsírhelyet az a férfiú, akinek Budapest többet köszönhet, mint bárki másnak a világon. Nincs és nem volt nagyobb egyéniség, aki nálánál előkelőbb és kimagaslóbb díszhelyet érdemelt volna. Sajnos, úgy látszik ez a sorsuk az alkotóegyéneknek. A jelenlevő művészek megdöbbenéssel tárgyalták a nagy Hauszmann Alajos sírhelyének ily kijelölését.

Ádám Gusztáv műszaki tanácsos kitüntetése. A kormányzó őfőméltósága a miniszterelnöki teendők ideiglenes ellátásával megbízott magyar királyi népjóléti és munkaügyi miniszter előterjesztésére Ádám Gusztáv békéscsabai városi műszaki tanácsosnak az ipari szakoktatás terén kifejtett eredményes tevékenysége elismeréseül a IV. osztályu Magyar Érdemkeresztet adományozta.

Hauszmann Alajos halálával a család a következő gyászjelentést adta ki:

Hauszmann Alajosné szül. Senior Marietta úgy a maga, mint gyermekei Jenő és Gizella férj. Hültl Dezsőné, valamint az egész rokonság nevében mélységes fájdalommal tudatja, hogy hosszú szép életen át hűséges házastársa, a legjobb apa, nagyapa, dédapa, testvér és rokon dr. velenczei Hauszmann Alajos építőművész, a kir. József Műegyetem nyug. nyilv. rendes tanára és volt rektora, a műszaki tudományok tiszteletbeli doktora, a M. Tudományos Akadémia tiszteleti tagja, a Magyar Mérnök és Építész Egylet és a M. Képzőművészeti Társulat tiszteleti tagja, a Royal Institute of British Architects tiszteleti levelező tagja, a Pro Litteris et Artibus érdemjelvény tulajdonosa, a Ferenc József-rend nagykeresztese, Szombathely város díszpolgára, stb. stb. folyó évi július hó 31-én délután fél 4 órakor, hosszú szenvedés után, a halotti szentségek ájtatos felvételével megerősítve, tevékeny és áldásos életének 80-ik, legboldogabb házasságának 53-ik évében, visszaadta nemes, alkotó lelkét a Teremtőnek. A boldogult hült tetemei Velenczén beszentelve, kedden, augusztus 3-án délután 4 órakor fognak a kir. József Műegyetem aulájában a róm. kath. anyaszentegyház szertartásai szerint beszenteltetni és a Kerepesi-úti temetőben levő díszsírhelyben örök nyugalomra helyeztetni. Az engesztelő szent miseáldozat augusztus 4-én délelőtt fél 10 órakor fog a tabáni plébánia-templomban és augusztus 7-én délelőtt 10 órakor a velenczei plébánia-templomban bemutattatni. Budapest, 1926 augusztus hó 1-én. Isten veled családunk szemefénye, alkotó elméd álmodjon és pihenjen nyugodtan! Dr. Hültl Dezső veje. Hültl Hümér, Hültl Marietta férj. Tuzson Tiborné, Hültl Helén férj. dr. Seidl Ambrusné unokái. Tuzson Anna Mária, Tuzson Emilia, Seidl Ambrus, Seidl Fidél dédunokái. Hauszmann Mimi, Hauszmann Nelly férj. özv. Párfi Károlyné testvérei. Özv. Dressel Rudolfné szül. Senior Dora, özv. Hauszmann Ferencné szül. Steingaszner Hermin sógornői. Hauszmann Béla, Hauszmann Kornélia, Hauszmann Margit férj. Bodó Mihályné, Hauszmann Ferenc unokaöccsei és unokahugai.

Dr. Kotsis Iván műegyetemi tanár. A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a kormányzó őfőméltósága a Magyar Királyi József-Műegyetemen üresedésben lévő magyar irodalomtörténeti tanszéknek tervezési tanszékké való átszervezését megengedte és erre a tanszékre dr. Kotsis Iván okl. építészt műegyetemi tanárrá kinevezte. Dr. Kotsis Iván eme kinevezése már négy éve esedékes volt. Ezen idő óta látta el, ugyis a legnagyobb szorgalommal és önzetlenséggel ezt a tanszéket. Az új műegyetemi tanár életrajzi adatai a következők: 1889-ben Aradon született; középiskoláit az ottani főreáliskolában végezte, majd 1911 évben a Kir. József Műegyetemen építészi oklevelet szerzett. Építészi hajlamait atyjától, a három éve elhúnyt, kiváló hírű és nagy műveltségű építész és építési vállalkozótól, Kotsis Lajostól örökölte. Iskolái befejeztével egy esztendőt töltött Olaszországban, majd Németországban, mely tanulmányútjának befejezése után a Kir. József Műegyetem újkori építéstan tanszékén adjunktus lett. 1918-ban megszerezte a műszaki dotorátust, 1921-ben pedig a magántanári képesítést. A boldogult Nagy Virgil elhunytával az ókori építéstan tanszék kettéosztása révén 1922-ben felállított tervezési tanszék megszervezésével és ellátásával a műegyetemi tanács egyhangú javaslatára a Közoktatásügyi miniszter őt bízza meg. Majd ezirányú működésének elismerése fejében 1923-ban a kormányzó a műegyetemi rendkívüli tanári címet adományozza. Az új tanszéknek költségvetésbe iktatásával végül elnyerte a már régóta kiérdemelt, de eddigelé költségvetési nehézségek által négy éven át hátráltatott tanári kinevezést.

Műegyetemi oktatói működése mellett széles körü gyakorlati tevékenységet fejt ki.

Főbb kivitelezett munkái: a margitszigeti víztorony melletti kioszk architektonikus és kerti kiképzése és a Sziget-club épületének kiépítése; határmenti vámőrségi laktanyák; számos vidéki- és pesti lakóház, villa és kastély, közöttük első helyen József kir. herceg tihanyi olasz stílű palotája; két monumentális templom, a zalaegerszegi r. k. templom, amely most van befejezés alatt és a budapesti Regnum Márianum templom, amelynek építése most veszi kezdetét. Ugyancsak ezidőben épül tervei szerint a tihanyi m. kir. élttani intézet; kuriális stílusban épült csendőr-laktanyák, több rendbeli átalakítások.

Számos díjnyertes pályaterve között van a magyar néprajzi múzeumnak, az Ybl Miklós székesfehérvári emlékének, a tatabányai kaszinónak, a nagykanizsai polgári egylet székházának, valamint épülő templomainak első díjas tervei, valamint sok más tervpályázaton különféle díjakat nyert művei.

Munkáit két összefoglaló kötet örökíti meg, amelyekben előkelő helyet foglal el a műegyetem építészi osztálya részére készített nagyszabású tervezete, melylyel 1922-ben a Képzőművészeti Társulat kitüntető elismerését nyerte el; 1926-ban pedig az építészeti díjat a zalaegerszegi templom perspektívájával.

Tudományos és irodalmi működése az olasz renaissance építészetre terjed ki, amelynek körében több kisebb értekezésen kívül két nagyobb és önálló kutatásokon alapuló műve jelent meg, az olasz renaissance építészet alaktana és az olasz renaissance építészet fejlődéstörténete.

Műtörténeti kutatásai kiterjednek magyar műemlékekre, amelyeknek keretébe Eger és Székesfehérvár barokkstílű építményeit dolgozta fel, valamint régi budapesti síremlékeket.

Gyakorlati célzatú művei sorában megjelentek alaprajzi gyűjteményei, valamint családi házainak kiadványa, melyek mind több kiadást értek meg.

Megnyilt a törökbálinti tüdőszanatórium. A Ferenc József Kereskedelmi Kórház betegsegélyző pénztára tüdőbetegszanatóriumot létesített Törökbálinton. Az új szanatórium ünnepélyes megnyitása hétfőn délelőtt folyt le a kormányzó, *Vass* József miniszterelnökhelyettes, *Hódossy* Gedeon kormánybiztos és még több társadalmi előkelőség jelenlétében. *Vass* József miniszterelnökhelyettes, népjóléti miniszter üdvözölte a kormányzót, méltatta az új közegészségügyi intézménynek és a tüdőbetegség elleni hatalmas küzdelem jelentőségét. A pompás modern szanatóriumot Jendrassik Alfréd h. államtitkár tervezte.

A Szinyei-Merse Pál Társaság brüsszeli kiállítása alkalmából a belga király magas kitüntetésben részesítette Kertész K. Róbert h. államtitkárt, Török Kornél brüsszeli főkonzult, Csók István festőművészt, valamint a kultuszminiszteriumból Rónay Zoltán-t, Jeszenszky Sándor-t, Haas Aladár-t és Ybl Ervin-t.

A Magyar Mérnök- és Építészegylet debreceni osztálya a lelépő tisztikar és választmány helyére a

Reggeli Magyarország

FÁBÓL VASKARIKA

Irta: Padányi Gulyás Jenő

Nemrégiben szokatlanul terjedelmes és feltűnően lelkeshangú ismertetések jelentek meg egyik vidéki városunk utóbbi időben elkészült középületéről. Elvben örvendetes jelenség: bárcsak minél terjedelmesebben és minél lelkesebben számolna be sajtónk a magyar alkotómunka egy-egy eredményéről s minél szűkebb térre szorulnának a napilapok hasábjain a gyilkosságok és egyéb bűnügyek szenzációi.

De a »kultúra« támogatásában sincs mindig köszönet. A jelen esetben az történt, hogy egy minden jószándékkal és teljes buzgalommal, de gyökerében téves, elrontott művet kapott fel szárnyaira a hírverés, következőleg fenyeget a veszély, hogy a nyomtatott betű bűvöletén keresztül olyan téves képzetek, olyan vaskos tévedések kapják meg a nagyközönség szemében az elismerés bélyegét, amelyek ellen minden szakember, a magyar művészet minden barátja évtizedes harcot folytat s a magyar közvélemény is immár a legjobb úton volt arra, hogy velük végérvényesen leszámoljon.

Az említett ujságközlemények az építőművészi cél ismertetésével kezdték. E szerint az építésznek az lett volna a feladata, hogy »vigye bele a székely építészet elemeit a középítkezésbe«. Ha olyan méretű és jellegű épületről lett volna szó, amelyen a székely építészet elemei egyáltalán alkalmazhatók s ha a tervezett középület a Székelyföldön állana: e célkitűzést melegen üdvözölnők. Mivel azonban egy nagyméretű, kétemeletes palotáról van szó, amely a Székelyföldtől távoleső egyik nagy erdélyi városunkban áll: a célkitűzés merő tévedés. Ha még hozzávesszük, hogy egy a románok által félig készen ittmaradt házról van szó, amelynek alaprajza és tömege kialakításánál az építészi alkotó képzelet immár alig kapott munkát, világosan áll előttünk, hogy nem a magyar alkotóerő szabad munkalehetőségéről, inkább egy szerény, de nehéz utólagos alakításról lehet csak beszélnünk. Ismerjük a román kísérletet. Tudjuk, hogy ez a kísérlet tökéletes csődöt mondott. Marosvásárhely, Kolozsvár, Bánffyhunyad évezredes bölcs nyugalommal és fensőbbséggel tekintenek át az utcáikba tüzdelt idegenségek felett. Sőt éppen Marosvásárhely mutatott okos példát arra, hogyan kell elbánni az ilyen ránkmaradt, félkész épületekkel. Ott is maradt egy, mégpedig a megyeháza. Az is »bizáncinak« indult. Azt is »székely stílusban« akarta kezdetben birtokba venni a túlbuzgó tehetségtelenség. Azt is tele akarta rakni »székely homlokzatdíszekkel«, mintha a székely ember egyáltalában díszítené a maga házikóinak homlokzatát, holott tudjuk, ezt soha nem teszi. Ez a homlokzatcicomázás tipikus jellemvonása például a lugosvidéki román építkezéseknek, de a székelynek soha! Össze is fogott a város és a megye művelt társadalma, lárma fát nyalábolt Erdély építészetének nagy ismerője s őrzője: *Kós* Károly is és a legdicséretesebb gyorsasággal és szakértelemmel intézkedett az iparügyi minisztérium magasépítési osztálya is. Intézkedése azt eredményezte, hogy *Kotsis* Iván professzor mérséklettel és ízléssel adta meg az épület megfelelő, nyugodt jellegét. Pedig fenyegető volt a veszély s nagyon tanulságos, hogy miért? A veszélyt az fokozta, hogy ott állt Marosvásárhelyen a közvetlen közelben két épület, a szászadeleji szecesszió két terméke s ezeknek magyarkodó stílusa annyira megtévesztette már az ősi székely város lakosságát, hogy hajlandó volt ezt a két párévtizedes középületet fölébe helyezni Marosvásárhely évszázadok alatt harmonikusan kifejlődött igazi jellegének. Borzasztó, micsoda orgiát ült volna a magyarkodó tehetségtelenség, ha társadalom és hatóság résen nem állanak.

De ami sikerült Marosvásárhelyen, az, sajnos, nem sikerült esetünkben. Olvassuk csak, hogyan méltatják épületünket a helyi lap cikkei: »Az épület, melyet át kellett alakítani, késői klasszikus utánzatú oszlopos rendszerrel épült«, — mondja a bizánci román kísérletre! — »ebből kellett székely stílusban magyar szellemet sugárzó épületet alakítani. A székely stílus a magasépítészetben *még tisztán nem jelentkezett, hanem inkább matyó elemekkel keveredve fordult elő*«. Ennél zagyvább sorok ritkán láttak napvilágot szegény székely építészetről s törhetjük a fejünket: ugyan hol láthatunk széles ez országban székely-matyó keverékstílusú épületeket? Vagy talán rosszul hímzett díványpárnáknak nézte a cikkíró a házakat, mikor e sorokat írta?

De folytatja is: »A főbejárat kiugró felületének sátorszerű kiképzése van, keleti építési megoldásokkal, a főkapu fölött hármas ív mélyíti el a hasonlatosságot Attila sátorházával. Kétoldalt a párkányon két Attila-korabeli ivócsésze van a bécsi múzeumban lévő leletek bika- és lófejalakú kiképzésében. A homlokzati rész négy *kopjakővel* (!?) meg van támasztva.« Az ember minden ép érzéke émelyedik ettől a haszontalan esztétikai »halandzsától«, mely a kopjafát összekeveri a parittyakővel s Attila királyról — kinek diófából épített palotáját a legkiválóbb műtörténészek képzelete és kutatásai sem voltak képesek szemeink elé idézni — ő, a cikkíró, mint a világ legtermészetesebb dolgát, azt tételezi fel, hogy ivópoharait az épület párkányára rakta fel, mielőtt belépett.

Hát még az az áradozás, amelyet a belső kiképzés kapott. »A sarokban kis dohányzóasztalka, hatszögletű, középen szétnyíló és kétfelé tolható asztallappal. Az asztallap alatt kivájt mélyedés, ivókészlet számára. Középen süllyesztett székely leányszobrocska mosolyog, mintha nem is agyagból volna. A belseje zománcozott, nyakát ki lehet tekerni s akkor az ezüst csorgón át itóka ömlik a poharakba. A szobában áll egy remek névjegyasztalka, teljesen diófából, stilizált kalapformájú. Benne piros-fehérzöldben kiképzett tulipán faberakás. Lába térdeplő leányt mutat, csípőre tett kézzel. Mellette kétoldalt két kisleányka térdepel, összefont karokkal, egy keresztalakúan kiképzett talpon. Egy diófa névjegytálca tartozik hozzá: a kerete tiszafából készült. Az apróbb dísztárgyaknak sem szere, sem száma. Csodaszép dolgok. Történelmi levegőt árasztó faragványok. Sorsunkat feltáró szobrocskák. Mindenben alkalmasak arra, hogy mély jelentésükkel mindig ébren tartsák a nemzeti gondolatot és a magyar hivatást.«

Ne gondoljuk azonban, hogy ezeket az ízléstelen és teljesen hamis ömlengéseket, amelyek a magyar hivatást közpénzen épült hivatalos rendeltetésű épületek lecsavarható fejű, itókát tartalmazó leánykafajtuk kívül pedig még néhány árucikk, mint például a nemes gyömbérpálinka és a kincset érő török festékfű — csupa olyan portéka volt, amely nagy szerepet játszott a hollandiak tengerentúli kereskedelmében. Ez a jellegzetesen gyarmatos-nép még hosszú évtizedekkel a szárazföldi blokád megszűnte után is, valamennyi kereskedelmi szerződésében minden alkalommal külön kihangsúlyozta ezeket az árucikkeket: a gyömbérpálinka és a festékfű Hollandia kivitelében, a cikória ellenben az ország behozatalában került első helyre. Pedig a hollandiak igazán jól értettek a kávé-ital minden fajtájához!

Amikor a tengerzár már elmúlt!

A cikória és a dohány

De nemcsak Hollandiában szerették meg ezt a finom ízű, sötétbarna, zamatos italt, melyet a CICHORIUM INTYBUS füllatos gyökeréből főztek. Mihelyt a szárazföldi blokád korlátjai végkép lehullottak, akkor kezdődött meg csak igazában a cikória diadalútja. Hiszen maga Anglia, azonkívül, hogy a saját földjén is termelni kezdte ezt a növényt, nemkevesebb mint 45.000 métermázsányit importált, Franciaország pedig éppenséggel 120.000 mázsányit. Nem hiába nevezték el ezt a barna italt akkoriban, amikor feltalálták: „kontinentális kávénak" csakugyan az egész európai szárazföld kávéitala lett. Sőt egyszeriben nagyot fordult a kocka: Amerika, a legnagyobb kávétermelő állam is felfigyelt és ugyancsak jelentős tömegekben kezdte importálni a cikóriát.

Ebben az időben alakult az a vállalat is, amely a *Franck* cikóriakávét gyártja. Megalapításában nagy része volt a vállalat ama jogos öntudatának, hogy meg van hozzá az ereje és a tudása is, hogy igazán az egész világ számára jó és ízletes élvezeti cikket készítsen. Ez idő óta pedig — 1828 óta — fáradhatatlanul, nagy szakértelemmel és kitartóan munkálkodik folyton ennek a pompás belföldi kávépótszernek a feljavításán. S ma ez már igazán tökéletesen megfelel minden, vele szemben támasztható tárgyilagos igénynek.

Akár hozzákeverjük a *Franck* cikóriakávét valamelyik más kávéhoz, hogy annak zamatát fokozzuk, akár pedig tisztán vagy tejjel isszuk, mindenképen csak örülhetünk, hogy ilyen jó italunk van. S még jobban élvezzük, hogyha meggondoljuk, hogy itt termett az áldott magyar földön. A dús magyar termény gyümölcse a nemes cikóriagyökér, a cikóriagyökér nemes gyümölcse a:

Franck

cikóriakávé

Ezikk a Kolozsvári Katonai parancsnoksági épületre vonatkozik, amiről a Pesti Hirlapban jelent meg legutóbb cikk. Legalább is érdekes!

szobrocskáival véli ébren tartani, csak a vidéki sajtó rovására kell írnunk. Akadt tekintélyes, konzervatív fővárosi lap, mely az épületet — sajnos — képekben is bemutatta s *ennek dacára* mellé merte írni, hogy ez »Magyarország egyik legszebb középülete«, »székely stílusú palotája«, mely »újszerűsége ellenére is minden ízében a *helyi hagyományokban* gyökerezik« — holott ismételjük, az épület *nem* a Székelyföldön, hanem helyi hagyományokban különösen gazdag egyik erdélyi nagyvárosunkban áll! — »fő díszítő eleme a kopjafa«, melynek faragása »jellegzetesen faművészet« s a tervező »sikeresen oldotta meg a kőbefaragott kopják nehéz feladatát«.

Itt már aztán álljunk meg, mert elérkeztünk a *fából vaskarikához.* A magyar köznyelv ezzel valami egészen lehetetlen és nevetségs badarságot jelez, de nyugodtan megállapíthatjuk, ez már kismiska. Vérben és vasban vajudó korunk íme megalkotta a *kőbefaragott kopjafát* s ezzel a fából vaskarika mehet — a leltárba.

De talán elég a tréfából és a keserű gúnyból. Az ügy, sajnos, sokkal szomorúbb és komolyabb. Nem elég, hogy megépült közpénzen, nehéz időkben egy vásári módon felcicomázott, hamis és haszontalan építési fogásokkal kiképzett, szerkezetileg is hibás, a magyar építőművészet minden igaz hagyományától és minden igaz törekvésétől elrugaszkodott középület, de a tetejébe még szokatlan és egészen feltűnő dícséretet is kap, melynek révén tovább terjed a közvéleményben az írásbeli tévelygés, az építészeti kérdésekben amúgy is gyenge lábon járó műveletlenség. Hiavatalos segédlettel és sajtóval terjed a rossz példa nyomán az ízléstelenség s a magyar művészet legnagyobb veszedelme: az üres, talmi magyarkodás.

A neobarok idők tévedésein túlvagyunk. Építészeink és közvéleményünk is a legjobb úton vannak a kor szellemének és a magyar igényeknek helyes összeegyeztetésére. Mire való hát ez az üres és haszontalan magyarkodás? Ha pedig valaki — legjobb szándékait és minden igyekezetét feltételezve is — ilyen tévutakra vetődik, éreznie kell, hogy ezért nem dícséret, hanem jogos bírálat jár.

Kitüntetett művészek

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy *Honthy* Hanna színművésznőnek, *Harangozó* Gyulának, a M. Kir. Operaház balletmesterének és *Bordy* Bellának a M. Kir. Operaház magántáncosnőjének a sziumművészet terén szerzett érdemeikért, *Pataky* Kálmán operaénekesnek, a M. Kir. Operaház tiszteletbeli tagjának, *Rössler* Endre és *Losonczy* György operaénekeseknek, a M. Kir. Operaház magánénekeseinek, valamint *Tutsek* Piroska, *Osváth* Júlia és *Rigó* Magda operaénekeseknek, a M. Kir. Operaház énekesnőinek az énekművészet terén szerzett érdemeikért elismerését tudtul adják.

Három hónapot kapott, mert két zsidót akart Magyarországra csempészni

Győr, március 14. *Ledl* József 43 éves rajkai földműves német területre ment át nővére meglátogatására. Ott ismerkedett meg *Ratzenhoffer* Arturral és *Lauffer* Paulával, akik Magyarországra akartak jönni. 1600 márkát igértek a szegény földművesnek, ha átsegíti őket a határon. Magyar területen azután elfogták a két német zsidót, visszatolongalták őket Németországba.

Ledl Józsefet a győri törvényszék az embercsempészésért háromhónapi fogházra ítélte, három nőtársát pedig bűnpártolás címén 50—50 pengőre.

Varga miniszter beszédet mondott az Anyaggazdálkodási Hivatal épületének bokrétaünnepélyén

Rekordidő alatt épült fel a legmodernebb magyar munkaház

Tavaly kezdték meg a Fő-utcában, a régi Nyul-kaszárnya helyén, az iparügyi minisztérium anyaggazdálkodási hivatalának építését.

Szombatra a hatemeletes palota építése »falegyenig« jutott és megtarthatták a bokrétaünnepélyt. Résztvett ezen *Varga* József iparügyi miniszter is, aki a munkásokhoz intézett beszédében külön köszönetét fejezte ki azért a nagyszerű munkateljesítményért, hogy *58 nap alatt* tető alá hozták ezt az épületet.

Mint ismeretes, az iparügyi minisztérium anyaggazdálkodási hivatalát a háború kitörése után kellett felállítani. Ma már 21 ipari bizottság végzi a legkülönbözőbb nyersanyagok elosztását. A főváros 13 helyén voltak a bizottságok irodái. A most épülő anyaggazdálkodási hivatalban helyet talál az anyaggazdálkodással foglalkozó minden szerv. A hatalmas palota 173 irodaszobát és 3 tanácstermet foglal magában, 458 tisztviselő számára alkalmas munkahellyel.

Varga minisztert az egybegyült munkástömeg lelkes ünnepléssel fogadta, *Barakonyi* János kőművessegéd köszöntötte a minisztert, aki válaszában hangoztatta, hogy ez az épület nem fog luxus célokat szolgálni, hanem munkaház lesz.

— Tüneményesen rövid idő alatt tető alá került ez az épület s ez a tervező mérnök, vállalkozó és munkás nagyszerű összmunkájával volt lehetséges. Magyarországon ilyen rövid idő alatt még nem készült el épület és ezért joggal a munka ünnepe ez a mai bokréta ünnepély.

Ezután Varga József miniszter kíséretével együtt megtekintette az épületet. Az építési idő alatt mindvégig naponta 538 munkás dolgozott. A munkahelyet nádpadlóval vették körül és két nagy kazánból központi fűtéssel látták el. Csak így volt lehetséges a nagy hidegben is a munka folytatása.

Az új hivatal a legmodernebb elgondolások szerint készült, a szobákat üvegfal választja el egymástól, a szobákban beépített iratszekrények, mosdók és ruhafogasok vannak. Az egész épületet ú. n. napfényvilágítással látják el.

Június végére teljesen készen lesz az új hivatal, ahová a különböző ipari bizottságok nyomban beköltözködnek.

Felvirágozott különvillamost rendszeresítenek násznép szállítására

A benzinhajtású kocsik korlátozásával kapcsolatban a Beszkár igazgatósága azzal a tervvel foglalkozik, hogy *esküvők alkalmára felvirágozott különkocsit bocsát a nászpár és a násznép rendelkezésére.* A kocsi a menyasszony lakásához legközelebb lévő megállóhoz, perceznyi pontossággal *megadott időben* indulna. A szertartás ideje alatt átviszik a virággal díszített kocsit a *visszatérő útvonalra,* amely az ifjú párt és a násznépet *hazaszállítják.*

Egyes *német* városokban ez a rendszer *régebben életben volt.* Legutóbb *Luxemburg* városában rendszeresítették az esküvői villamost. A *Beszkár* is adott bérbe eddig is külön villamost, a *hatvanszemélyes,* úgynevezett motoros kocsi díja, *oda-vissza* útvonalra, tekintet nélkül a távolságra, *negyvennyolc pengő volt.* Ehhez az összeghez, esküvői villamosoknál, a *virággal* való díszítés csekély költségtöbbletet fog járulni.

Hóman Bálint átszervezte a kultuszminisztérium ügybeosztását

Megszűnt a filmügyosztály, különálló nemzetnevelési csoport alakult

Hóman Bálint kultuszminiszter új ügybeosztást léptetett életbe minisztériumában. Az új beosztás szerint az ügyintézés hat főcsoport keretében történik, amelyek tizenegy csoportra (főosztályra) tagozódnak.

Legjelentősebb intézkedés az új ügybeosztásban a *különálló nemzetnevelési csoport* megszervezése. Uj ügyosztályt létesített a miniszter a *diákszociális ügyek* intézésére. Kifejezésre jut már az új ügybeosztásban a testnevelés egységes vezetése is.

Megszűnt a *filmügyek* intézésére 1940-ben megszervezett külön ügyosztály. A játékfilmmel kapcsolatos ügyeket a miniszter a művészeti csoport színművészeti és zeneművészeti ügyeket is intéző ügyosztályának ügykörébe, a népművelési vonatkozású filmügyeket és az oktatófilmügyeket pedig a nemzetnevelési csoport népművelési ügyosztályának ügykörébe utalta.

Mindezek az intézkedések az igazgatás racionalizálásának célját szolgálják s előreláthatólag nagymértékben fogják azt elősegíteni.

Az új ügybeosztás szerint a minisztérium ügyintézése az alábbi főcsoportokban, illetve csoportokban történik:

Általános igazgatási főcsoport *Velics* Lajos államtitkár felülvizsgálata alatt.

a) Elnöki A. csoport: dr. vitéz *Terbócz* Miklós miniszteri tanácsos,

b) Elnöki B. csoport: dr. *Hertelendy* Jenő miniszteri osztályfőnök.

Vallásügyi főcsoport *Fáy* István és dr. *Stolpa* József államtitkárok felülvizsgálata alatt.

a) I. főosztály: dr. *Bereszlóczy* Miklós miniszteri tanácsos,

b) II. főosztály: dr. *Bernáth* Géza miniszteri osztályfőnök.

Magasművelődési főcsoport dr. *Szily* Kálmán és dr. báró *Wlassics* Gyula államtitkárok felülvizsgálata alatt.

a) Művészeti csoport: dr. vitéz *Hadsz* Aladár miniszteri osztályfőnök,

b) Tudományos és felsőoktatási csoport: —

Nevelés- és oktatásügyi főcsoport *Fáy* István államtitkár felülvizsgálata alatt.

a) Nemzetnevelési csoport: dr. *Balassa* Brunó miniszteri osztályfőnök.

b) Középiskolai és népoktatási csoport: dr. *Kósa* Kálmán miniszteri osztályfőnök.

Jogi és alapítványi főcsoport dr. *Stolpa* József államtitkár felülvizsgálata alatt.

a) Jogi csoport: dr. *Pusztai* János miniszteri tanácsos.

b) Alapítványi igazgatási csoport: dr. *Petrovay* Zoltán közalapítványi királyi ügyigazgató.

Honvédelmi nevelési és testnevelési főcsoport vitéz *Béldy* Alajos altábornagy felülvizsgálata alatt.

Honvédelmi nevelési és testnevelési csoport: dr. vitéz *Tárczay-Felicides* Román miniszteri osztályfőnök.

Katedrát kapott a szegedi egyetemen a repülés élettana

A repülés élet- és kórtana bevonult a magyar orvosképzésbe azzal az egyetemi tanári képesítéssel, amelyet most hagyott jóvá a vallás- és közoktatásügyi miniszter. Dr. merényi *Scholtz* Gusztáv orvos-őrnagy, a honvéd légierők repülőegészségügyi szolgálatának vezetője — aki a magyar repülőorvosi kart megteremtette — *a szegedi Horthy Miklós tudományegyetem* orvosi karán a »Repülés élet- és kórtana gyakorlatokkal alacsonynyomású kamrában« tárgykörből szerezte meg egyetemi magántanári képesítését és az egyetemen *évi 20 órán* oktatja az új magyar orvosnemzedéket a repüléssel kapcsolatos összes élettani és kórtani tudnivalókra.

A K. H. Ö. 50. §-a
kötelezővé teszi a könyvvezetést.
Törvény által előírt könyveit szakszerűen felfekteti:
„KONTOSERVICE"
Új telefon 291-735.

4000 tonnás tengerjáróhajót bocsátanak vízre Budapesten

Húsvét után bocsátják vízre az első négyezer tonnás Diesel elektromotoros magyar tengerjáróhajót *»Magyar vitéz«* néven Ez az ünnepség nagy fordulatot jelent a magyar tengerhajózásban, 1650 kilométernyire a tengerparttól megépült az első nagy tengerjáró hajó s ez minden részletében a legmodernebb és legnagyszerűbb teljesítményt jelenti. A Magyar vitézzel hosszú sorozata nyílik meg az itthon épülő tengeri hajóknak s méltán érdemelnek dicséretet ennek a gondolatnak úttörői és megvalósítói.

Április 1-én 175 Kéményseprői Kerület alakul Erdélyben

A közlekedési lehetőségek, valamint a gazdasági és szociális kívánalmak gondos mérlegelése után *Varga* József iparügyi miniszter a közelmult napokban jelölte ki, mégpedig április 1-jei hatállyal, a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészen a kéményseprői kerületeket. Összesen 175 kerületet állított fel a miniszter. A mostani rendezés még csak ideiglenes, ninos kizárva, tehát, hogy a végleges szám ettől valamelyest el fog térni, bizonyos azonban, hogy a végleges szám is kevesebb lesz, mint ahány kéményseprői kerület azelőtt, a román uralom alatt volt.

A kerületek elhatárolásánál ugyanis a miniszter azt tekintette irányadó szempontnak, hogy *mindegyik kéményseprői kerületre legalább 3000 darab olyan kémény essék, amelyeket egész éven át és havonként kell tisztítani* mert az ottani viszonyok között csak ilyen nagyságú kerületek biztosítanak akkora jövedelmet, amennyiből a mesterek és segédeik tisztességesen megélhetnek. Ugyanakkor azonban megszüntetett, illetve feldarabolt a miniszter főleg a városokban egyes túlnagy kerületeket, amelyek a kéményseprők összességének rovására indokolatlanul magas jövedelmeket hajtottak.

Azokat a kerületeket, amelyeknek ezidőszerint nincs jogosítványos kéményseprőmesterük, az elsőfokú iparhatóság rövidesen betölti. *(MTI)*

Szakított-e Imrédy és Rátz?

A *8 Órai Ujság* szombati száma azt írta, hogy *Imrédy* Béla és vitéz *Rátz* Jenő között ellentétek támadtak s ezért Rátz Jenő lemondott a Magyar Megújulás Pártjában viselt tisztségéről. Ezzel kapcsolatban az érdekelt párt nyilatkozatot adott ki, amely szerint »hogy vitéz Rátz Jenőnek szélesebbkörű és szabad érintkezési lehetőségeket biztosítsanak, közös egyetértéssel elhatározták, hogy pártvezetőhelyettesi teendőitől és az ezzel járó kötöttségektől mentesítik.« A közlés szerint Rátz a pártnak továbbra is aktívan működő tagja és az intézőbizottság vezetője marad.

Finnország komor ünnepe

Helsinki, március 14. *(Stefani.)* Az egész ország komor üléseken emlékezett meg a méltatlan moszkvai béke második évfordulójáról. *Paasikivi* miniszter és *Tanner* miniszter nagy tömeg előtt beszédet mondott, amelyben kiemelte a tengelyhatalmak oldalán létéért diadalmasan küzdő finn hadsereg hősiességét. *(MTI)*

Hójelentés

A m. kir. Meteorológiai Intézet hivatalos hójelentése március 14-én. A hóréteg vastagsága ma reggel a hegyeken: Budai hegyekben: Svábhegyen 15, Jánoshegyen 25; Pilis-hegységben: Nagyvillámon 20; Börzsöny-hegységben: Kisinócon hófoltok; Mátrában: Kékesen 56, Galyatetőn 41; Bükk-hegységben: Bánkúton 30; Cserhát-hegységben: Salgótarjáni turistaháznál hófoltok; Soproni hegyvidéken: Lővéreken hófoltok; Bakonyban: Farkasgyepün hófoltok; Kassai hegyvidéken: Bankón 26, Eprestetőn 29, Otti ia-menedékháznál 29, Lajos-menedéknáznál 30, Felsőtőkésen hófoltok, Alsótőkésen hófoltok, Kavecsányi réten hófoltok; Kárpátalján: Uzsokon 45, Rahón hófoltok, Kozmescseki erdészháznál 30; Erdélyben: Csíkszereda-Sutafenyő-turistaháznál 20, Sepsiszentgyörgyön hófoltok. Gyergyószentmiklóson 7, Maroshévizen 6 cm.

A Balaton jegének vastagsága Keszthelynél 47, Balatonbogláron 20, Tihanyban 23, Balatonfüreden 26, Siófokon 18, Balatonkenesén 26 cm. *(MTI)*

télytisztelet úgyszólván teljesen kiveszett belőle, de az nyilvánvaló a számára, hogy olyan országot kell építeni, aminek nem lehet más alapja, mint lakóinak a munkája, teljesítménye.

– Magyarországnak rejtett, de egyre inkább a felszínre törő szellemi energiái biztosítják a jövőjét – mondja Hámori József akadémikus, egyetemi tanár. – Az 1930-as évektől fogva éppen a szárszói konferencia alkalmából oly sokat idézett Németh László által következetesen hangoztatott tézis, hogy csak a művelt ember képes előbbre vinni a saját sorsát és az országét, ma kiváltképpen érvényben van. Ehhez azonban kiváló iskolák szükségeltetnek. Szerencsére negyven sötét esztendő sem tudta teljesen tönkretenni a magyar oktatás ügyét. Sőt e területen sok érték maradt meg a klebelsbergi időkből, amikor általánossá vált a népoktatás, és megerősödött a középiskolai oktatás a vidékre is kiterjesztett egyetemi oktatással együtt. Sok minden elpusztult – az egyházi iskolák terén, úgy tűnik, helyrehozhatatlanok a veszteségek –, de az 1990-es rendszerváltozás után a töredezett alapokon is el lehetett kezdeni az építkezést. Sok jó tanár a partnere ebben az államnak, és még többen is lehetnének, ha egzisztenciális gondjaik miatt nem forgácsolódna szét jobb sorsra érdemes erejük és idejük. Ha valahol, hát e téren van szükség radikális változásokra. A tömegessé váló oktatás, amely a minőség elvét, Németh Lászlót idézve a „minőség forradalmát" sem feledheti, különösen sürgetővé teszi a pedagógusok életlehetőségeinek jobbítását.

– Nemrégiben *Bibó István* 1946-os tanulmányában olvastam, hogy a fiatal demokráciák legfontosabb gondja, hogy sikerül-e kialakítani tekintélygócokat, mert a demokrácia egyik nagy veszélye, ha minden tekintély felszámolódik – kapcsolódik e gondolatkörhöz Ács Margit. – 1990 után a közgondolkodásban indulatos, csalódott bizalmatlanság uralkodott el. A fiatalok lázongása a tekintélyek ellen természetes, múló jelenség, az általános tekintélyrombolásban azonban másféle erő jelentkezik. A bukott hatalom rosszhiszeműsége, szorongása, a hoppon maradtak sunyi irigysége például. Ráadásul a korszak divatos szellemi irányzata a dekonstrukció, amely sokszor már az újat akarás művészi dühe nélkül, csak kedvtelésből bontja le a kultúra, az erkölcs, a civilizáció alapértékeit. Holott egyre fogy a lebontható… Egyre kevesebb a bizalom, ami pedig az élet fenntartásának egyik nélkülözhetetlen feltétele. A legnélkülözhetetlenebb talán. Most az ember nem bízik a politikában, nem bízik a megszokott ételeiben, italaiban, tolvajlások, csalások, merényletek kiszemelt áldozatának tudja magát. Mindenben kételkedni, biztos pontokat sehol nem feltételezni a világban – rettenetes veszedelmekkel jár. Megsemmisül az emberi méltóság: a miénk mások szemében, a másoké a miénkben. Tekintélygócok nélkül egészségesen működő társadalom elképzelhetetlen.

– Totális dekonstrukció idején – mondja Ablonczy Bálint –, amikor devalválódott az erkölcs, a politika, az irodalom – több jel is utal erre –, talán a történelmi egyházak tekinthetők tekintélygócoknak. A szavahihető szellemi s politikai elit mellett.

– Vagy a szülői ház mellett – teszi hozzá Püski István, a 2002-es Szárszó Budapesten konferencia rendezője, aki kilencvenegy esztendős édesapjának, Püski Sándornak a könyvkiadói szolgálatát, kultúraközvetítői, -szervezői tevékenységét is olyan tekintélynek tekinti, amelyet továbbörökíteni a XXI. század számára kötelesség.

– Az önérzetre ébredt nemzet széles társadalmi összefogásának szükségességéről, a XXI. századot a maga képére és hasonlatosságára formáló ígéretes ifjúságról beszélgetünk, miközben mások attól az újabb kudarctól féltik a nemzetet, amelyet az Európai Unióhoz való csatlakozás hozhat a másodosztályú tagok sorába kerülő Magyarországra. Hallani drámai megosztottságról szóló statisztikákról, melyekből az derül ki, hogy a félanalfabéta, elemi iskoláit is éppen hogy csak befejező fiúk, lányok és a magasan képzett ifjú „világpogárok" között előbb-utóbb még a kommunikáció is lehetetlenné válik.

– A csalódásoktól – mondja Bíró Zoltán –, amelyek az Európai Unióba való bejutás után érhetik a társadalmat, azáltal lehet megvédeni az embereket, ha tisztességesen felkészítjük őket, nemcsak mi, magyarok, de minden kis ország „másodosztályú" tagnak számít e közösségben, mint minden közösségben. A hozzánk mérhető országok körében viszont bizonyosan nem érvényesül ez a „másodosztályúság".

– A felnőttek nemzedékeire, a negyven–ötven évesekre is érvényesnek érezheti olykor az ember azt a drámai kettőséget – veszi át a szót Ács Margit, hogy a kérdés második részére válaszoljon –, amelyet az idézett szociográfiák a fiatalok köreiben mutattak ki.

Bizony nem Európa jut az eszébe az embernek, ha az országot járva azt a sok alkoholtól kába, negyven–ötven éves férfit és nőt látja… A mi munkánk, a Szárszó Budapesten konferencia feladata azonban az, hogy azok számára nyújtson gondolatokat, alternatívákat, akik várják.

– Nem új jelenség az egyes korcsoportokban, az ifjúság bizonyos rétegein belül is meglévő távolság – mondja Ablonczy Bálint. – A kérdés az, hogy mekkora az az értelmiségi réteg – és hogyan lehet tovább szélesíteni –, amelyik érzékenységet tanúsít a számban egyre gyarapodó leszakadók iránt, és hogy miként tudja gondjaikat enyhíteni, létezésüket a társadalom egésze számára tudatosítani.

– Az 1943-as szárszói konferencián elhangzó állításoknak szinte mindegyikét cáfolták ott helyben és azóta is számos alkalommal. Ki jobbról, ki balról. Azt azonban senki nem kérdőjelezte meg, hogy annak a hatszáz értelmiséginek, írónak, papnak, diáknak, aki a Püski Kiadó hívására ama híres történelmi táborozáson jelen volt, joga s kötelessége volt a háborútól szabdalt Európa közepén a független, szabad, demokratikus Magyarországról töprengeni, vitázni s tervezni. Merthogy értelmiségi. Ma egyre többször hallani, a televízióból is, tehát a legszélesebb nyilvánosság előtt, hogy az értelmiség elveszítette jelentőségét, az ország szellemi arculatáról, jövőjéről való gondolkodás felelőssége sem az övé immár…

– Aki ekként vélekedik, valószínűleg nem Németh László szellemében értelmezi a fogalmat: értelmiségi – mondja Bíró Zoltán. – Ő ugyanis nem a diplomás embereket tartotta értelmiséginek, hanem az egyéni, az eredeti gondolkodásra képes, a közösségi problémák iránt érzékeny egyéniséget…

– Aki – Németh László szerint – nemcsak műszerként jelzi a folyamatokat, hanem irányít is – teszi hozzá Ács Margit. – Ma már kétséges számomra, hogy a napi politika kétségtelenül igen gyakorlatias technikáját a magasan kvalifikált értelmiségi gyakorolni tudná. Nagy baj, ha a politikusnak fogalma sincs az értelmiségi lét mibenlétéről. De az is igaz, hogy a politikus nem követ-

Ács Margit: Az értelmiség feladta társadalmi reformer szerepét

FOTÓK: BURGER ZSOLT

het minden esetben erkölcsi igazságokat, hanem kompromisszumok között kell lavíroznia. Csak így tud megfelelni a feladatának. Nem volna szerencsés szembeállítani az erkölcsös, igazságra függesztett tekintetű értelmiségit és a napi realitásoknak megfelelően nyilatkozó s cselekvő politikust, de azt be kell látni mindannyiunknak, hogy egy ország egészséges működéséhez igenis szükség van arra a fajta értelmiségi funkcióra, amelyik kifinomultan, a szó kifejező erejével jelezni tudja a gondokat.

– A szárszói táborban 1943-ban igen markánsan fogalmazták meg az előadók, bal- és jobboldaliak egyaránt azokat az elképzeléseiket, amelyeket a háború utáni Magyarországon meg kívántak valósítani. Szavaikat máig ható érvénnyel igazolta az idő, hiszen – kis sarkítással sajnos bizton állítható – negatív jövendöléseik, aggodalmaik mind valósággá váltak, pozitív követeléseik – a nemzeti összefogás mindenekelőtt – nem. Mit várnak a 2002-es konferenciától azok az előadók, akik a természet- és a társadalomtudományok és a művészetek felől mérik föl a XXI. századi magyarság esélyeit?

– Már az is hozzájárulás lehet az esélyek javításához, ha sikerül ráirányítani a figyelmet néhány elakadt vagy rossz irányba tartó folyamatra, készülő veszélyre, bízva abban, hogy lesz jövő, és érdemes készülni rá – mondja Ács Margit. – 1943-ban még közös nyilatkozat sem született a találkozón, s az a jövőkép is egészen másként realizálódott, amit a marxisták rajzoltak fel, Szárszó mégis védjegye lett a felelősségtudatos értelmiségieknek.

– A helyzetfelmérésnél, a szellemi igények megfogalmazásánál többet mi sem vállalhatunk – teszi hozzá Bíró Zoltán.

– Ez sem kevés – folytatja Püski István. – A '43-as szárszói tanácskozás, ami a mindennapi következményeit illeti, voltaképpen kudarcnak minősíthető. De szellemi hatása, mert a társadalom igényeit fogalmazta meg – a szervezők és a résztvevők évtizedeken át tartó mellőzése, elhallgattatása, gondolataiknak eltorzítása ellenére –, ma is érzékelhető.

K O R R A J Z

LÉPHAFT PÁL

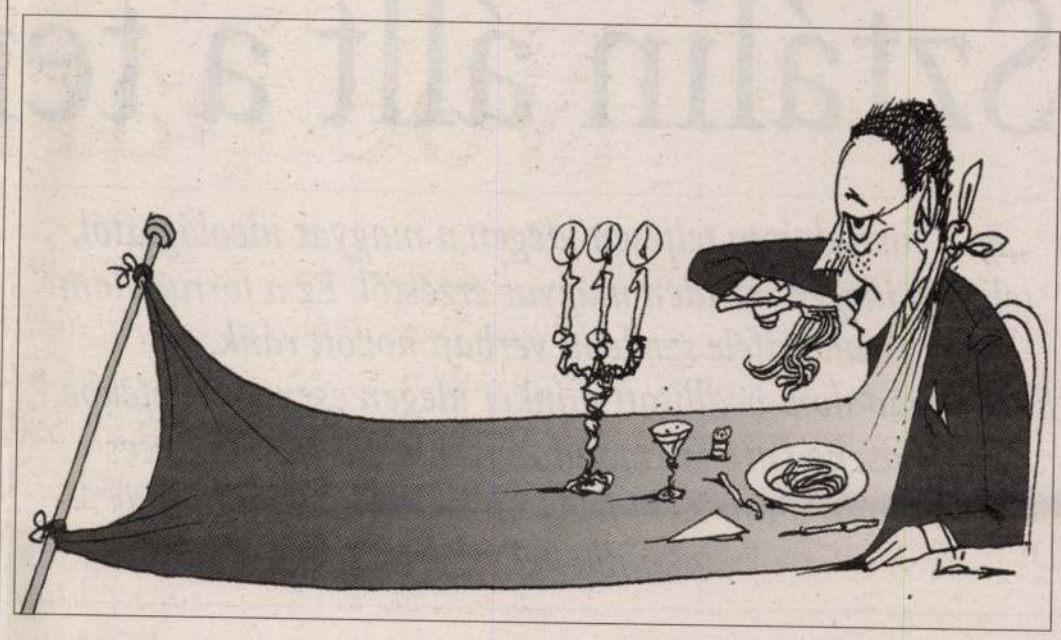

JOBB SAROK

Che Guevarától balra

– évi harmincezer dollárért

LOVAS ISTVÁN

Az amerikai elit egyetemek minősége nem olyan megkérdőjelezhetetlen, mint a közelmúltban. A baljós jelek szaporodnak. Elsősorban a humán tanszékeken uralkodó balliberális ideológia miatt. Ha egy szülő harmincezer dollárt vagy még ennél is többet költ évente gyermeke taníttatására, szinte biztos, hogy ezzel szélsőségesen balliberális ideológiát is vásárol gyermekének, melynek élete végéig hatása alatt maradhat, írja a konzervatív *Linda Bowles.*

Az amerikai konzervatívok már hosszú ideje támadják a „borostyánligá"-ba tartozó oktatási intézményeket: a Harvard, a Yale, a Princeton, a Stanford és a Berkeley egyetemet. Főként azzal, hogy az ott vallott értékek szöges ellentétben állnak az amerikai társadalom uralkodó értékeivel. Az első, nagyobb feltűnést keltő, könyv alakban megjelent ágyúlövést *Roger Kimball,* a New Criterion című konzervatív folyóirat egyik vezető szerkesztője és az egyik elit egyetem, a Yale tanára adta le 1990-ben a Fix állású professzorok – miként korrumpálta a politika a felsőoktatást címmel megjelent könyvében. Kimball célja az volt, hogy bemutassa, a humán tárgyak balliberális alapú oktatása egyet jelent kultúránk intellektuális és erkölcsi magva elleni, ideológiailag motivált támadással.

Ebben az időben az elit egyetemeken a humán tárgyakat oktató tanárok többsége nevetségesnek állította be a Nyugat nagy gondolkodóit és művészeit, *Arisztotelésztől* kezdve *Platónon* át *Nietzschéig.* Azzal vádolták őket, hogy rasszisták, hímsoviniszták és elitista szörnyetegek. Eközben a professzorok minden igyekezetüket arra fordították, hogy aláássák a humánoktatás hagyományos intellektuális és erkölcsi céljait, valamint a tudomány nyelvét úgy formálják át, hogy azt se a diákok, se a képzettebb nyilvánosság ne értse.

Egy évvel Kimball könyvének megjelenése után látta meg a napot a konzervatív *Dinesh D'Souza* műve, Illiberális oktatás – a faj és nem politikája az amerikai egyetemeken címmel. D'Souza még Kimballnál is kíméletlenebben ment neki az új amerikai trendnek. Az amerikai campusokon a konfliktusok egy olyan konzisztens ideológia gyümölcsei, írta, amely az egyetemet a társadalmi reform úttörőjévé kívánja átalakítani, és az egyetemeken akar kialakítani egy modellértékű „multikulturális közösséget". Az eredmény, állítja D'Souza, liberalizmus helyett annak hiánya, a faji szempontok eltörlése helyett a faji szempontok alapján történő egyetemi felvétel; a nemek egyenlővé tétele helyett a nemi különbségek kanonizálása lett.

D'Souzával szemben a liberális tábornak nem kis nehézsége volt, hiszen nehezen volt vádolható rasszizmussal a goai származású társadalomtudós. A két könyv megjelenése óta több mint tíz év telt el. A legújabb felmérések tanúsága szerint nem a mérsékletre intő két konzervatív szerző gondolatai váltak uralkodóvá. Ellenkezőleg. A trend lett az uralkodó valóság. Az ezt igazoló felméréseket a Luntz Research Companies végezte el. 151, elit egyetemeken tanító oktatónak a véleményét dolgozták fel. A tanárok legtöbbje humán tárgyakat oktat. Válaszaikból kiderült, hogy lényegében egyformán gondolkodnak. Általában nem titkolják, hogy megvetik a nyugati kultúrát, a vallásos hitet, a hazafiságot és a kapitalizmust. Nem áll távol tőlük az a gondolat, hogy a kommunizmust még egyszer ki kellene próbálni, hátha ezúttal jobban működik. A megkérdezettek nem mutattak intellektuális sokszínűséget. 2000-ben a professzorok 84 százaléka szavazott *Al Gore-ra,* 9 százalék *Bushra* és 6 százalék *Ralph Naderre.* A megkérdezettek 3 százaléka vallotta magát republikánusnak, míg 57 százalékuk demokrata pártinak. A teljes lakosság esetében ez az arány azonban 37 százalék, szemben 34 százalék demokrata pártival. Amikor feltették nekik a kérdést: mit gondolnak, ki volt az elmúlt 40 év legjobb elnöke, *Clinton* 26 százalékot, *Kennedy* 17, *Johnson* 15, *Carter* 13 és *Ronald Reagan* 4 százalékot kapott. Arra a kérdésre, hogy a kormány költsön-e pénzt egy rakétavédelmi rendszer kutatására és fejlesztésére, a professzorok 74:14 arányban nemmel válaszoltak, míg egy tavaly októberi Gallup-felmérés szerint ez az arány 70:26 volt a lakosság körében.A megkérdezett egyetemi oktatók 40 százaléka támogatja a rabszolgaság miatti kárpótlást, míg az ezt támogatók aránya a teljes lakosság körében csupán 11 százalék.

Lee Bockhorn, a konzervatív Weekly Standard című hetilap társszerkesztője azt írja, hogy a Luntz-felmérés eredményei meglehetősen nevetségessé teszik azokat, akik még mindig tagadnák azt, hogy „az amerikai elit egyetemeken tanító professzorok *Che Guevarától* némileg balra állnak".

Vannak, akik szerint a legtöbb diáknál ez nem igazán számít, mert egyrészt nem irodalmat, szociológiát vagy történelmet tanulnak, hanem matematikát, műszaki tárgyakat vagy geológiát, másrészt sokan inkább „relativistákká" válnak, mintsem megrögzött balliberálisokká vagy szocialistákká.

Vannak, akik sötétebben látják a helyzetet. Egyikük, *Arnold Beichman,* a konzervatív Hoover Intézet ismert tudósa (*Edward Teller* „intézete") szerint „barbárok" adnak elő Amerika pulpitusain. Jellemző, írta a Washington Timesban, hogy *Susan Sontag* (akit Magyarországon a balliberális oldalon csak azóta támadnak, hogy szeptember 11-e után a terrortámadásról azt nyilatkozta, az nem is volt terrortámadás, hanem Amerika tettei miatt kapta, amit kapott) 1967-ben azt írta, „a fehér faj az emberi történelem rákfenéje". Jellemző, jegyezte meg Beichman, hogy az UCLA (University of California at Los Angeles) nemrégiben 1,1 millió dollárért vásárolta meg Sontag kéziratait.

Beichman hozzátette, hogy míg igen okos értelmiségiek önként és tevőlegesen támogatták *Lenint, Sztálint, Hitlert és Maót* e népirtók által uralt huszadik században, ezek az értelmiségiek ma a balliberális értékeket támogatják, amelyeket Amerika népe elvet.

Szinte teljesen áthallásos történet. Igazán kár, hogy nálunk nem végeznek hasonló felmérést a humán tárgyakat oktatók körében. Így csak benyomásainkra és érzéseinkre hagyatkozhatunk. Ez pedig az, hogy 1990-hez képest a magyar egyetemeken lényegesen jobb a helyzet, mint a rendszerváltás után. De az nem annyira a tanároknak, hanem az erősen jobbra tolódott diákságnak köszönhető. Szintén csak benyomások alapján vélhető: ideológiai szempontból a magyar egyetemek humán szakain azért nem annyira rossz a helyzet, hogy a tanárok zöme „Che Guevarától balra" állna. Az viszont igaz, hogy sokuk, ha *Fidel Castro* és *Orbán Viktor* között kellene választaniuk, az előbbit ölelnék magukhoz. Ezért április 21-e után rossz közérzetük évtizedekre tartósulhat.

Miért maradt annyiak reménye a Regnum Marianum? (2.)

Sztálin állt a templom kövein

„Ez a forradalom teljesen idegen a magyar ideológiától, teljesen idegen minden magyar érzéstől. Ez a forradalom valamiféle szellemi vérbajt hozott ránk. Ez a forradalom beállított minket idegen eszmemenetekbe." Prohászka Ottokár mondta mindezt a tizenkilences kommün után. Nem felejtették el neki. Holtában is lakolnia kellett érte.

VÉGH ALPÁR SÁNDOR

Március 27-én történt, délelőtt, 1947-ben. A környék utcáiból mindenki az Egyetemi templom felé sietett. Közülük néhányan úgy, mint akik csodára várnak. Vagy valami jelre, amely bizonyítja majd, hogy *Prohászka Ottokár* az új kor apostola volt. De az is lehet, hogy szent. Sokan emlékeztek arra, amikor a püspököt prédikáció közben, a szószéken érte a halál. Éppen húsz éve történt, és épp ebben a templomban. Holttestét különvonat vitte Székesfehérvárra.

Lesz vajon jel? S ha igen, láthatja mindenki?

Hirtelen sikoly hangzott a Károlyi-kert felől. Aztán zaj és kiabálás. Sokan megfordultak, és futni kezdtek a hang irányába. A látványtól, amely fogadta őket, megdermedtek. Előttük a sárban a püspök szobra feküdt. Éjszaka dönthették le, azt akarták, hogy a misére induló hívek lássák.

Felbolydult a város.

Megérkezett a rendőrség államvédelmi osztálya, ott voltak a fényképészek, a riporterek. „A hívek a szobor fejét a talapzatra helyezték, és virágokkal vették körül" – közölte kopogós tárgyszerűséggel a Kis Újság. Többet később se tudott közölni. Az ÁVO sosem hozta nyilvánosságra, kik tették és miért.

Negyvenöt évnek kellett eltelnie, hogy megszólaljon valaki: *Faludy György,* a költő. A szobordöntés idején épp trockista nézeteket vallott, és kommunistaként iratkozott be a Szociáldemokrata Pártba. Bánta már, amit tett, mentsége csak annyi, hogy *Károlyi Mihály* kérte rá.

A gróf akkor tért haza az emigrációból, és nehezen viselte, hogy palotája ablakából épp Prohászkára lát. Arra az emberre, akit egész életében gyűlölt. Kérvényezte, hogy vigyék el onnan, de a városházáról nem érkezett válasz. Ezután szólt Faludynak, hívjon néhány embert, de óvatosan csinálják. Nem szabad kárt tenni a szoborban.

Ó, a széplelkek, de jól kitalálták! A történet kerek, logikus, csak épp az hiányzik belőle, ami a lényege: az időzítés. Miért épp aznap éjjel?

Íme a párt, amely negyvenöt év múlva is félelemben tartja egykori híveit. Mert nyilvánvaló, hogy a költő az igazsággal adósunk maradt.

Prohászkát emlegettük egy héttel ezelőtt is, de csak annyit mondtunk róla, hogy ő alapította a Regnum Marianumot. Gazdátlan, csellengő fiúk menedéke lett az a ház, akikből az atyák tisztességes, hívő fiatalembereket neveltek a jövő Magyarországának. Ennyi is elég volna, hogy Prohászka neve fennmaradjon, de ennél több volt. *Gárdonyi* „napba öltözött ember"-nek mondta, *Sík Sándor* pedig úgy beszélt róla egyetemi előadásain, hogy ő és *Ady* voltak a huszadik század magyar lángelméi.

Miként lehet, hogy e lángelméről oly keveset tudunk?

Egyszerű az ok: negyvenöt után eltakarták előlünk. Eltakarták, hallgattak róla, indexre tették, emellett annyi sarat szórtak rá, amennyit fel tudtak markolni. Végül ledöntötték a szobrát.

De hát miért félnek egy embertől több évtizeddel a halála után? Miért emleget egy egészen friss könyv még mindig „Prohászka-problémát"? Nyilván azért, mert a reformer püspök holtában is sugárzó egyéniség. Az árnyékban ólálkodók, akik colstokkal méregetik, úgy hiszik, lélek nélkül is közel juthatnak hozzá.

Soha.

De nem csak félelemről van szó, és nem csak szobordöntésről. Megpróbálják elorozni, ami egyértelműen az övé.

A Regnum-közösség lapja a Zászlónk volt. Mindvégig írt bele Prohászka, püspök korában éppúgy, mint amikor felsőházi tag lett, és azután is, hogy rendes taggá választották az Akadémián. Az első lapszámok egyikében szólt a „Damjanich utcai akácfáról, mely beleereszti gyökereit a városligeti homokba, s kiterjeszti az ágait nemcsak a fővárosvégre, hanem sok-sok utcájára, s valahogyan egész Magyarországra". Azzal zárja az írást, hogy az akácfának méze is van, „mely elsősorban Istennek van szánva, de élvezi azt szülő, otthon és iskola, végelemzésben az egyház és az egész haza".

Ezt az akácfát, a Regnum-közösség jelképét egy olyan párt próbálta kisajátítani a mostani választás előtt, amelynek jogelődje elvette mások tulajdonát. Az iskolát, a rendházat, a földet, a lovat, a műhelyt, az üzletet és mindent, ami érték, ami mozdítható. És most ez a párt újra vinne valamit. Újra az egyháztól és újra a hívektől.

Tudniuk kellett, honnan veszik. Hogy mégis megtették? Nyilván azért, mert úgy gondolják, sikerült bennünket teljesen összezavarni. Annyiszor elorozták tőlünk, ami kedves, ami érték, ami fontos, hogy okkal hiszik, arra sem emlékszünk, ami végképp a miénk: a hitünk és annak jelképei.

Nem felejtettük el őket, kedveseim.

De hagyjuk az akácfát.

Menjünk a templomhoz. 1950 júniusában vagyunk, a Regnum még áll.

A hívek eljárnak misére, keresztelőre, esküsznek, litániáznak, énekelnek, s bár tudják, hogy *Mindszenty* börtönben van, úgy hiszik, ennyivel beérik a kommunisták. Nem érték be. Rákosi már berendelte *Grőszt* és *Czapikot,* a két érseket, hogy tárgyalás címén porig alázza őket. Meg kell tudniuk, hogy „hosszú távon nálunk sem lehet más az egyházak fejlődése, mint a Szovjetunióban". Hogy ennek nyomatékot adjanak, pár héttel korábban az országhatár mellett élő szerzeteseket és apácákat teherautóra lökdösték, a rendházaikat szétdúlták, az értékeket magukkal vitték. Minden a terv szerint zajlott, elvtársak? Nem volt ellenállás? Rendben. Kezdődhetnek a tárgyalások. Foglaljanak helyet, érsek urak! Mi a kívánságuk?

Azok előveszik papírjaikat, felolvassák, sorolják. Úgy beszélnek, mintha lehetne bármi kívánságuk. *Rákosi* türelmetlen, néha felcsattan, de meg is indokolja, miért: „Én egy durva ember vagyok, akit a sok fogház elrontott."

Durvaság, hazudozás, agresszív hangnem az asztal egyik oldalán, félelem és naiv bizakodás a másikon. Mivel Rákosi külföldre utazott, a tárgyalásokat *Kádár János* fejezte be. Amikor aláírás került a kormány és a püspöki kar „megállapodására", a komédia véget ért. Grősz érsekre többé nem volt szükség. Hamarosan letartóztatták, és életfogytiglanira ítélték.

A kommunisták számára ez jelentette az egyházpolitikát.

A Regnum Marianum okán muszáj felidéznünk még valamit a tárgyalásokról. Július 5-én Rákosi hirtelen kifakad. *Horthy* alatt háromszorosára nőtt a szerzetesrendek száma, veti oda nyersen Czapiknak, majd nyomatékkal hozzáteszi: „és Budapesten 32 templomot építettek 1944-ig." Az érsek nyilván érzi, hogy ez mit jelent, hiszen Rákosi már korábban jelezte: le kell vonni a tanulságot, és meg kell szüntetni a kialakult állapotot.

Ezt azért fontos elmondani, mert számos tegnapi és mai könyv szerzője állítja: a Regnum Marianum-templomot azért robbantották fel, hogy széles teret nyerjenek az Aréna úton a katonai díszszemlékhez, felvonulásokhoz. Ez régi keletű, megkövesedett tévedés. Azért táplálták bele a köztudatba, hogy elterelje a figyelmet a valódi okról. Arról, hogy a Regnum Marianum nem épületként volt útban, hanem mint jelkép.

Benne öltött formát a szociális érzékenységű, modern katolicizmus, amire Prohászka az életét tette fel. A Regnum Marianum olyan volt, mint egy nyitott ablak, amelyen át beárad a friss levegő. Hogy közben lefúj az asztalról néhány megsárgult papírlapot? Istenem. Senki nem emlékszik már, mi volt rájuk írva.

Ötvenegy nyarán kirándulni vitte a regnumi fiúkat a Pilisbe *Tóth János,* a templom plébánosa. Éjszakai kirándulás volt, amelynek izgalma vonzotta őket, ám aznap másként alakult minden. Az út felénél a plébános álljt vezényelt, tüzet rakatott, és amikor mindenki letelepedett, jól tagolva, hogy a távolabb ülők is hallják, beszélni kezdett.

Bibliai jelenet volt.

Elmondta a fiúknak, hogy a Regnumnak vége. Ez az utolsó kirándulás. Egy hét, talán kettő, és bontani kezdik a templomot. A döntés végleges, a tanácsnál közölték vele. Ott nem szoktak tréfálni.

Hang se volt, mikor befejezte. Távolból bagoly kiáltott, aztán felállt egy fiú, hogy rakjon a tűzre.

A fiú, aki akkor felállt, ma plébános Pestszenterzsébeten. Ott volt, átélte az utolsó misét. Megtelt a templom, megtelt az Aréna út, a villamosok leálltak. Furcsa közjáték előzte meg a misét. Nem találták az evangéliumos könyvet. Valaki előző nap emlékként magával vitte. Került persze másik, mégis belerendült a plébános. A kevés bizakodás, hogy hátha mégse, akkor múlt el belőle végleg. Úgy misézett a saját templomában, mintha vendégpap volna.

Másnap már pakoltak.

A padok a Szondy utcába kerültek, a gyóntatószékek az Ecseri úti Szent Kereszt-plébániára. Az oltárok szobrait, a képeket, a szenteltvíztartókat a fiúk hordták be a Damjanich utca 52.-be, ahol a kultúrterem volt. Utoljára a gipszmakettet vitték át, óvatosan leemelve az üveget. A makett adta a legtöbb biztatást a híveknek. Mutatta, milyen lesz majd egy napon a templom, ha megépül a torony is. Már nem épül meg, gondolták a fiúk, s még egyszer, utoljára visszanéztek a kapuból.

Üresen tátongott, már nem templom volt. Jöhettek a pogányok.

A bontásról mindenkinek más emléke van. Tízféle, százféle Regnum él a lelkekben, s mindenki a magáét tartja hitelesnek. Az egyik arról beszél, hogy az utolsó napon élőlánc fogta körül a templomot, a másik látta a tüzet a kupola alatt. Az államvédelem műszaki osztagai rakták, mondja. Azt remélték, hőhatásra az ívek megroppannak, és a kupola bezuhan a templomtérbe.

Nem zuhant be. Most mi legyen?

Pár héttel korábban hívatták a tervezőt, és ráparancsoltak, vezesse a bontást. De hát *Kotsis Iván* nem véletlenül volt az egyetemen a modern építéstechnika professzora. Ő is, temploma is ellenállt.

No, majd az oroszok.

Azok tényleg nem teketóriáztak. Aláaknázták az épületet, és 1951. szeptember 23-án felrobbantották. A Regnum Marianum a földre rogyott.

A romok egy részével az altemplomot töltötték fel, a többit a Postás sporttelepe mellé, a töltésbe hordták. A kupolát borító rézlemez a Vígszínházra került, amely akkor a hadseregé volt. Csak az épen maradt köveket hagyták a téren. Ezeken fog állni a Sztálin-szobor, mondta egy

FOTÓ: MAGYAR NEMZET-ARCHÍV

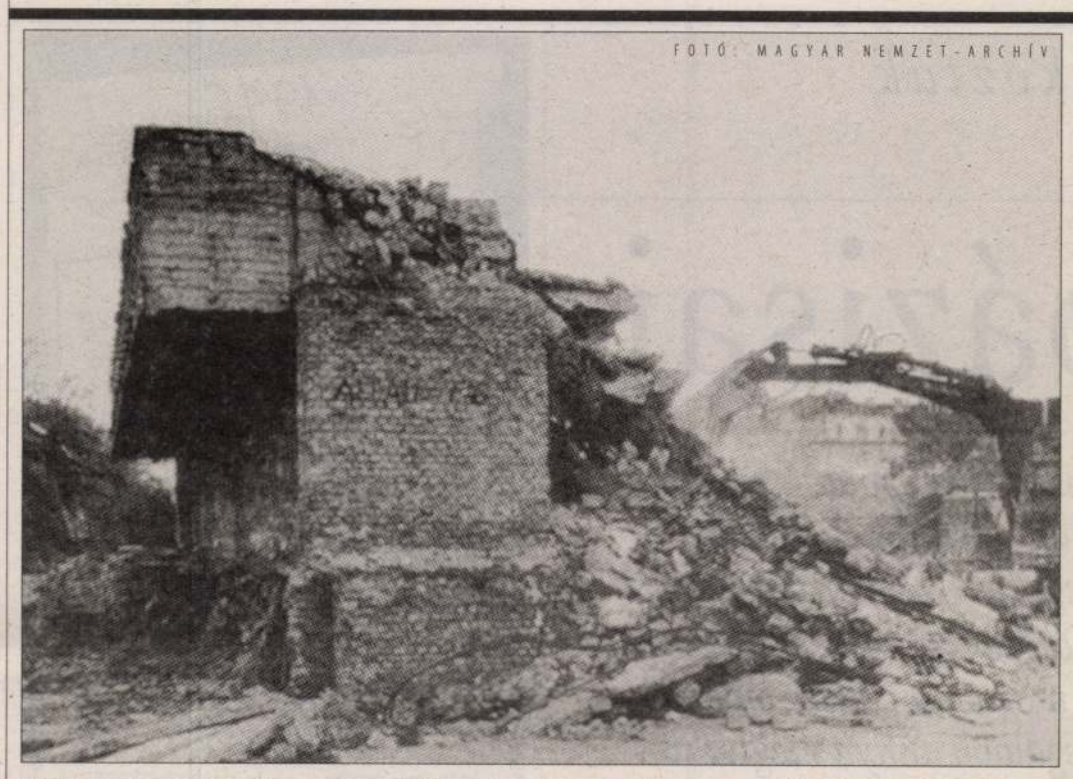

A túloldali rajz mutatja, milyennek álmodta a Regnum Marianumot Kotsis Iván 1928-ban, ez a fotó pedig azt, hogy mi lett belőle 1951-ben, amikor felrobbantották

Obersovszky Gyula és Kleitosz emlékoszlopa

Bemeszelt arcok

Tamáska Péter

Obersovszky Gyula 1927. január 1-jén, újévre virradóan látta meg a napvilágot. Születése dátuma szimbolikus összefüggést sejtet az életrajzíró számára, amely a forradalmár- és költőelőd, *Petőfi Sándor* sorsával köti össze: a legnagyobbnak tartott magyar lírikus is az év első napján született. És egy évvel ezelőtt Obersovszky épp március 15. ünnepének hajnalán halt meg egy olyan nyugtalan nagyvárosban, ahol a Hősök terén összegyűlő, zászlóerdőt lobogtató tömeg már évek óta tüntet a politikai diadalra törő ősprivatizátorok és pártjuk, a szocialisták ellen.

Nem akarok ugyan hátat fordítani a jövőnek, egyfajta palástolt optimizmussal megpróbálom mégis visszafelé pörgetni Obersovszky életét. Itt van mindjárt egy másik izgalmas dátum, 1989. október 23-a. A köztársaság kikiáltásának napján, miután *Szűrös Mátyás* kihirdette a Parlament erkélyéről az új köztársaság létrejöttét, az ünnepi szónok Obersovszky Gyula volt, aki meglehetősen nagy baráti körében az „Igazságos" melléknevet is megkapta ötvenhatos lapjáról. Elővéve az 1999-ben, a tízéves évfordulóra kinyomtatott beszédét, nagy meglepetésemre a „mi történt tulajdonképpen" obysan betyáros hangjai közt felfedeztem egy nostradamusi üzenetet. *Nagy Imre* újratemetésére utalva szónoki kérdésként hangzott el, honnan is jöttek az ott látott „szép fiatalok" – „hiszen nemrég még csupa KISZ volt minden… Csupa epigonizmus, kukacot képző alázat. Apolitikus volt, azt mondták – mármint Viktor barátom –, túlzó. De hát, az istenért, mikor legyen valaki apolitikus és túlzó, ha nem huszonvalahány éves korában?… Hát csak KISZ-szerűen, azaz hason csúszva szabad apolitikusnak lenni, állva nem?"

Orbán Viktornak a ravatalnál elhangzott kemény hangütésű beszédéről van szó, amely sokakat megdöbbentett. Azokat, akik a „vagy engem akasztanak fel, vagy én akasztok fel másokat" elv alapján cselekedtek, amit megpróbáltak emberi dologként beállítani, s éreztetni, hogy őket ezért nem lehet hibáztatni.

A múlttal kacérkodó, de az igazságvágyba sohasem belerokkanó utódpárti magatartást ma is ez a mentalitás határozza meg. Jelképértékű, hogy Obersovszky lapja, a hamvaiból feltámasztott Igazság – amely a magyar forradalmi ifjak és honvédek lapjaként 1956. november 7-én 1848-at idézően hozta vastag szedéssel a címlapján, hogy „Az egész nép talpon! Veszélyben a haza!" – az Antall-kormány megdöntését célzó taxisblokád után csődbe ment. Csődbe, mert amúgy Oby módra nemzeti egységet hirdetett.

Nos, Obersovszkynak sohasem volt igazán szerencséje a hatalommal, még ha az időnként szelíd tigrisként viselkedett is vele szemben. Amikor az 1963-as ENSZ-amnesztiának köszönhetően kikerült a kádári konszolidáció purgatóriumának számító nosztrai börtönből, majd a „lazább" kőbányai Gyűjtőfogházból, állandó megfigyelés alatt tartották. „Nosztalgiám van" – mondogatta, utalva arra, hogy a politikai elítélteknek a börtönben egymás társaságában több szabadság jutott, mint azt követően, hogy kiléptek a börtön ajtaján. (Nosztalgiája a kilencvenes évek előrehaladtával kiújult.)

„A történelem engem fog igazolni. Túléljük, ha beledöglünk is!" – idézgette őt az Álmos fedőnevű ügynök 1979 májusában. A besúgók – tudvalevő – hűségesen kitartanak, akár az igazi barátok. Egy másik ilyen „barátja", *Somogyi* elvtárs Obyról szóló jelentésében olvashatjuk: „A demokrácia kikelt, és erős fává fejlődött… Életképes, és elsöprő erővel kényszeríti ki a problémák okos megoldását… Kádár kiöregedett a vezetésből, és az utódlás kérdése is fel fog merülni." Az optimizmus kongresszusának is nevezett X. kongresszus idejét, 1970 novemberét írjuk. Mindenki a reformfolyamatok töretlen folytatásáról beszél, miközben szinte észrevétlenül épül ki a brezsnyevi „emberarcú sztálinizmus" hazánkban is.

Az Obersovszkyval együtt halálra ítélt s ugyancsak kegyelmet kapott örök barát, *Gáli József* realistább: „Szerinte az élet szebbre van festve – így Somogyi –, mint amilyen a valóságban, és a forradalmat (pontosabban annak végrendeletét – T. P.) kisajátította magának egy hivatásos politikai vezetőréteg, és a tömegek figyelme a gazdasági problémák felé összpontosul. A hivatalos pártvezetés azonban nem tudja féken tartani a felhalmozott problémákat, és az áradat kikicsap a medréből. (Ekkor mintegy háromszázhúsz-háromszázötven politikai ült a Gyűjtőben – T. P.) A szocialista erkölcsökkel azonban baj van, és ezt tudják a dolgozó tömegek." Az ügynök végkonklúziója – s ezzel mintegy elárulja értelmiségi mivoltát – az, hogy Gáli „a mesejáték területén mondja el, amit akar, és a felnőttek megértik". (Obersovszky *Mensáros Lászlónak*, nosztrai rabtársának köszönhetően ekkor jelenteti meg három versét Oby néven az ÉS-ben, de egyébként nem engedik a nyilvánosság elé lépni: verseit inkább a besúgói elemzik.)

A börtönben igazi költővé érett férfi egyik legcsodálatosabb versének – amelyet Mensárosnál is hatásosabban tudott elszavalni –, az Ím, áll az oszlopnak egyik ihletője egyértelműen *Kádár János.* Amikor a passzív ellenállás idején Kádárral vitatkozott a Parlamentben – nem is sejtve, hogy ezzel saját halálos ítéletét sietteti –, megcsodálta ellenfele „mésztől" bevont színészábrázatát. „Amikor ezt mondom – nyilatkozott 2000-ben az általa negyedszázadon át szerkesztett Sportfogadás, a »sárga« lap hasábjain –, eszembe jut makedóniai Nagy Sándor. Ő a fontos tárgyalásai előtt »bemeszeltette« magát, hogy maszkszerű legyen az arca, és tárgyalópartnere ne lássa az érzelmeit. A foga fehérjét [Kádár] Mikulás napján mutatta ki, amikor letartóztattak a pribékjei. Ezután következett a koncepciós per, a halálos ítélet, amelyet nemzetközi tiltakozásra életfogytiglanira változtattak."

Nos, idézzük Obersovszky Nagy Sándorát, amint Kleitosz emlékoszlopánál mondja végtelen monológját:

„Szerettelek Kleitosz és megöltelek / Kezem volt gyilkosod e földi szolgám / s egy isten szeszélye kérte életed Szívem / Ha én a földi hallgattam szavára / az isten tudja bennem mit teszen / Lásd be Kleitosz ártatlan vagyok."

A régi és a modern gyilkosok lelke bonyolult gépezet, belső lényege a könnyes szem s az ártatlanság. Ettől kegyetlenek. Mint *Heydte* ezredes – őt *Illyés* Petőfi című könyvében Erdély Haynaujának nevezi – és emberei, akik kivonulva az elcsendesedett segesvári csatatérre, a sebesülteket gondosan agyonverik.

FOTÓ: MAGYAR NEMZET-ARCHÍV

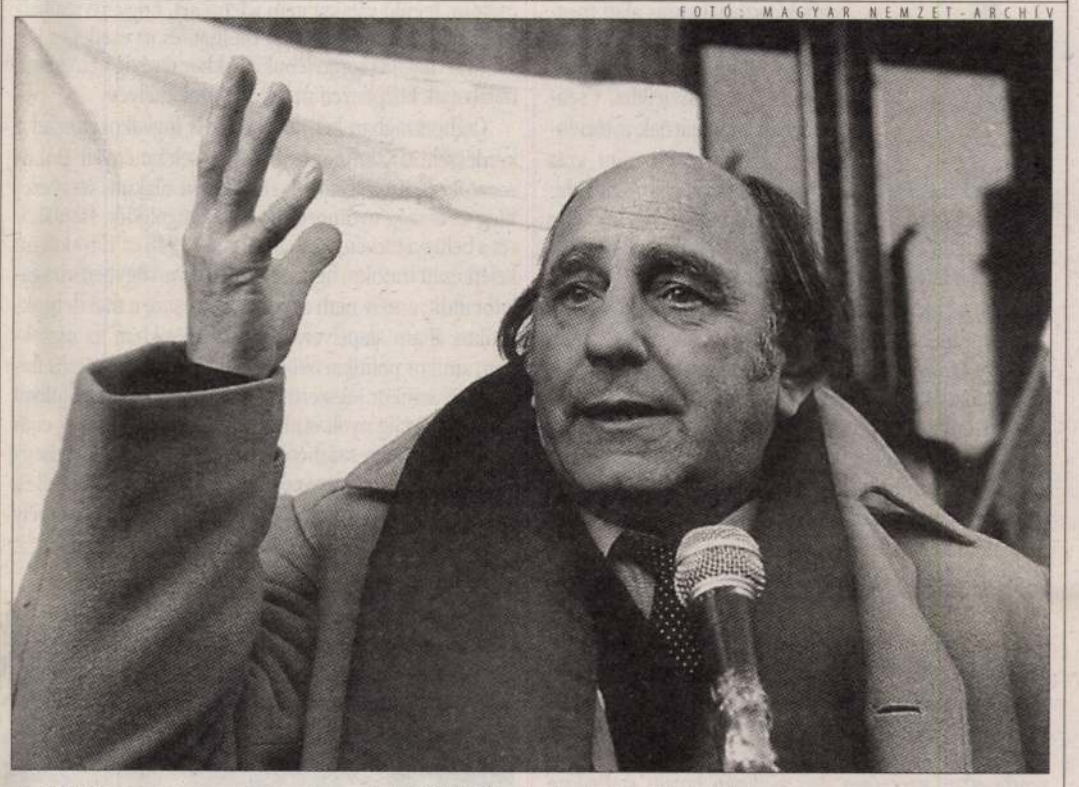

„A történelem engem fog igazolni. Túléljük, ha beledöglünk is"

beavatott. S valóban. A Regnum Marianum köveire helyezték a tribünt, arról integetett a tömegnek Rákosi és Kádár.

Negyvenkilenc nyarán döntötte el a párt, hogy „a generalisszimuszról művészi kivitelben és méretben méltó emlék" készüljön. Huszonöt szobrászt köteleztek a részvételre. Egy közülük megmakacsolta magát, azt üzente, ő nem: *Medgyessy Ferenc. Pátzay* okosabb volt: beteget jelentett. Semmi baj, mondták a szervezők, önkéntes van bőven.

A pályázat határideje: 1950. december 5. Mikulás napján huszonöt gipsz-Sztálin sorakozott a bírálók előtt. *Pongrácz Kálmán* fővárosi tanácselnök szerint csapnivalóak voltak. Némelyik olyan, hogy a készítője ellen vizsgálatot kellett volna indítani. Négy szobrász jutott a következő fordulóba, s végül *Mikus Sándorra* esett a választás.

Nem véletlenül. Annak ellenére, hogy még folyt a verseny, Mikust titokban Moszkvába vitték, és becipelték a Tretyakov-galériába. Tanulmányoznia kellett a szovjet művészek grandiózus Sztálin-kiállítását.

Hazajött, aztán kihirdették az eredményt.

Eközben négytagú bizottság járta a várost. Nekik kellett eldönteniük, hol lehet méltó helye a népek vezérének. *Révai József,* Kádár János, Pongrácz Kálmán és *Kovács István* hetekig cipelték a döntés nehéz terhét. Kádár volt végül, aki azt mondta, kerüljön a Fasorral szemközti térre, a Városligetbe.

Sanda döntés. A kiszemelt helytől alig száz méterre állt a Regnum Marianum-templom.

Mindez 1951 áprilisában történt, és Kádár azt hitte, elévülhetetlen érdemeket szerzett a klerikális reakció elleni harcban. Tévedett. Elvtársai nem méltányolták az érdemeket. Még abban a hónapban letartóztatták.

Ugyancsak áprilisban készült el Révai József tervezete az új egyházi perekről. Egyik fejezetének végén ez állt: „A pernek bizonyítani kell, hogy a szerzetesrendek és tagjaik erkölcsi mocsárban élnek."

De serények a művészek is. *Hincz Gyula* grafikákat készít egy indulóhoz: „Sződd a selymet, elvtárs…"

Az ember csak utólag látja, mennyi energiát és micsoda munkatempót kívánt a rombolás. Mert a Sztálin-szobor is az volt. Az államosított Vignali Raffael Műércöntöde Jász utcai telepén már ott hevertek a beolvasztásra váró szobrok. Többségük ugyanúgy végezte, mint Prohászka a Károlyi-kertben. Gróf *Andrássy Gyula, Görgey Artúr, Darányi Ignác, Bartha Miklós:* mind megannyi áruló. De semmi baj, anyaguk hamarosan méltó formát ölt: a bölcs *Sztálinét.*

Ekkora bölcsességhez 208 mázsa bronz kellett.

A szobrot 1951. december 16-án avatták. Nyolcvanezer embert vezényeltek a térre. Mikus közben felvette a honoráriumot: a kért 500 helyett „csupán" 218 ezret kapott, viszont kifizették a dologi kiadásait: 180 ezer forintot. A nettó átlagbér 1951-ben 694 forint volt.

Boldizsár Iván az Irodalmi Újság első oldalán köszöntötte a történelmi eseményt: „Milyen hatalmas: ez az első gondolatunk. Aztán mindjárt: milyen jóságos…" A ragozás ilyetén formáját, a többes szám első személyt, kevesen osztották. A többség más nyelvtankönyvből tanult, és ötvenhat októberében ledöntötte a „jóságost".

De nem maradt meg a téren *Lenin* sem. Mozgott a föld a Regnum helyén, lerúgta magáról a tizenkilences vöröskatonát éppúgy, mint *Hofer Miklós* átszabott-áttervezett Nemzeti Színházát. Mindent, ami nem oda való. Ez volt a bosszú a békét hirdetők kegyetlenségeiért.

Íme a lista, tetteik listája:

1957 szeptemberében *Badalik Bertalan* veszprémi püspököt Hejcére internálják.

1959 tavaszán a Központi Papnevelő Intézetből kizárnak 14 növendéket, mert „ellenségesen viselkednek a papi békemozgalommal szemben". A többiek szolidaritást vállalnak. Az 1960–61-es tanévre az intézetnek 17 hallgatója marad.

1959 júniusában újra felállítják az Állami Egyházügyi Hivatalt.

1960 novemberében letartóztatnak nyolc fővárosi lelkipásztort „ifjúsági szervezkedés miatt". Összesen 35 év börtönt kapnak.

1961 februárjában 40 papot és 15 világi apostolt tartóztatnak le, 12 koncepciós pert indítanak.

1961 júniusában *Havass Géza* szegedi püspöki számvevőt és tizenegy társát a Fővárosi Bíróság összesen 70 évre ítéli.

1964 decemberében hat jezsuita atyát és hét ifjúsági lelkipásztort tartóztatnak le „ifjúsági szervezkedés" vádjával.

1968 januárjában meghal *Shvoy Lajos* székesfehérvári püspök, a Regnum első plébánosa, akit élete végéig házi őrizetben tartottak.

1970 szeptemberében hat ifjúsági lelkipásztort tartóztatnak le.

1977 júniusában *VI. Pál* pápa közbenjárására kiszabadul az utolsó pap.

> Ezt az akácfát, a Regnum-közösség jelképét egy olyan párt próbálta kisajátítani a mostani választás előtt, amelynek jogelődje elvette mások tulajdonát. És most ez a párt újra vinne valamit.

FOTÓ: ZALAVÁRY LAJOS ARCHÍVUMÁBÓL

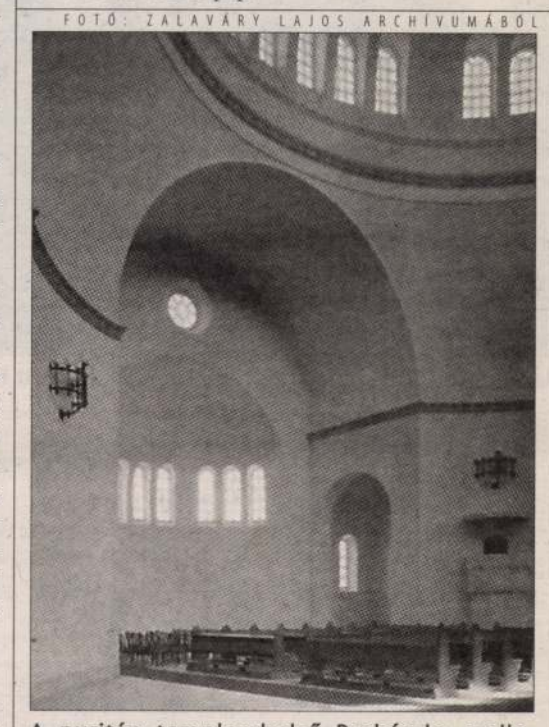

A puritán templombelső Prohászka szellemét sugározta

A perek nagy részéről a sajtó sosem számolt be, az elítéltek legnagyobb része regnumi atya.

Ez volt a Kádár-korszak egyházpolitikája.

És most megkérdezem: mit reklamál *Horn Gyula,* amikor a papokról beszél?

És azt is: kinek lehet itt reklamálnivalója?

Az epilógus biztató.

Vannak szobrok, amelyeket hiába döntenek le. Prohászkáé ilyen. Fehérváron áll, a róla elnevezett templom udvarán.

A rendszerváltás után először találkoztak az egykori titkok gazdái

A terror adatbázisai

– Feladatunk megszüntetni a múlt iránti nosztalgiát – fogalmazta meg a múlt hét végén Budapesten a bolgár Dossziébizottság elnöke azon a konferencián, amelyet a magyar Történeti Hivatal kezdeményezésére először rendeztek meg az egykori szocialista országok állambiztonsági iratait kezelő szervezetek. A zártkörű nemzetközi tanácskozáson elhangzott adatok mögött sok millió tönkretett sors, megnyomorított vagy megsemmisített emberi élet rejlik, s országa válogatja, hogy az áldozatoknak van-e joguk legalább annyit megtudni, kik és mikor figyelték őket az elmúlt évtizedek alatt.

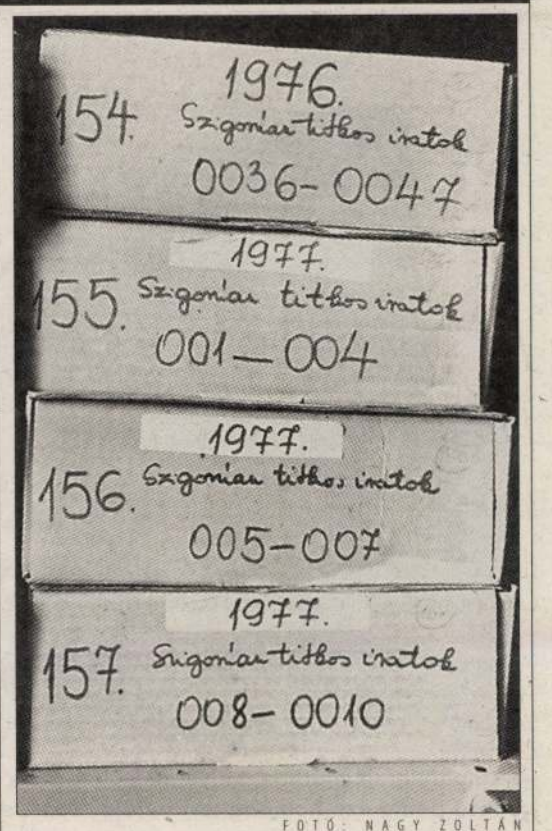

FOTÓ: NAGY ZOLTÁN

Lukács Csaba

Lengyelországban kilencvenöt kilométernyi hosszú polcon sorakoznak a szocializmus alatt megfigyeltek iratai, Kelet-Németországban eddig kétmillióan nézhettek bele a dossziéikba, Csehországban utánajárnak a történteknek, és már több mint száz ember ellen indult eljárás. A valamikori keleti tömb országai közül hétben hoztak létre intézményt a „történelmi félmúlt" állambiztonsági iratainak kezelésére. Vezetőik a múlt héten találkoztak először, hogy megosszák a szovjet modell működéséről szerzett tragikus tapasztalataikat. A megbeszélések után sajtótájékoztatót tartottak, és rendelkezésünkre bocsátották előadásaik írásban rögzített változatát.

Már önmagában is érdekes, hogy a magyar kezdeményezők kiket hívhattak meg a konferenciára, hiszen az egykori kommunista tömb országai közül Ukrajnában, Oroszországban, Jugoszláviában és Albániában máig nem hoztak létre hasonló intézményeket.

A Stasi iratait felügyelő szövetségi biztos, *Marianne Birthler* bátran meg merte fogalmazni: nem igazolódott be az az aggodalom, hogy az ügynökök valódi nevének kiadása veszélyeztetheti Németország jogbékéjét. Az intézményhez havonta tízezernyi kérelem érkezik, s eddig több mint kétmillió német volt kíváncsi rá, hogy ki és mikor súgta be az „átkosban". A több helyről érkező, rendezetlen, ezer meg ezer zsákban hozott irathalom rendezésének 1991 végén foghattak neki, ugyanis ekkor lépett hatályba a Stasi iratairól szóló törvény. A jogszabály lehetővé tette a megfigyeltek (vagy azok családtagjai) számára a dossziéik megtekintését, az érdeklődőknek a kutatást az adatbázisokban, és előírta a politika, valamint a közszolgálat területén dolgozók átvilágítását. Sőt az egykori titkosszolgálat tagjai is beletekinthetnek a személyzeti vagy káderlapjaikba, ám az általuk készített ügynöki jelentésekbe már nem, nehogy az egykori munkatársak ismételten titkos információk birtokába jussanak.

Az átvilágítás azt szolgálja, hogy tiszta maradjon a közélet, ezért volt informátor vagy Stasi-munkatárs nem kerülhet fontos beosztásba a rendszerváltás óta. Ezt azért is fontosnak tartották, hogy senki ne legyen zsarolható a múltjával. A korszerű technika, a rendelkezésre álló jelentős anyagi források és a két és fél ezer munkatárs (!) szorgalma ellenére az iratok alig kétharmadát sikerült feldolgozni, miközben több ezer zsáknyi szétszaggatott iratot is restaurálni kellene. A Stasi archívumában a dossziékon kívül negyvenmillió katalóguslap és jelentős fénykép-, hang- és videóanyag is található. Az intézmény feladatai közé tartozik a nyilvánosság informálása is, ezért vándorkiállításokat szerveznek, és publikációkat jelentetnek meg a kutatások eredményeiről.

A lengyelek hasonló szervezete, a Nemzeti Emlékezet Intézete csak 1998 végén jött létre, és az 1944. július 22-től 1989. december 31-ig tartó időszakban készített állambiztonsági dokumentumokat kezeli. A lengyel nemzet ellen elkövetett bűncselekmények üldözésére alakult bizottság nyomozati jogkörrel rendelkezik, és a nemzetiszocialisták visszaéléseinek ügyében is kutat. A korábban különböző intézményekben tárolt dokumentumokat mind ide gyűjtötték, ezzel megkönnyítették a kutatók munkáját.

A kilencvenötezer folyóméternyi levéltári állomány tavaly óta hozzáférhető az igaztalanul megvádolt személyek és a történészek számára, de használható tudományos és publicisztikai célokra is. Az átvilágítási bíróságok innen kapják a döntésükhöz szükséges anyagot, és sokan fordulnak hozzájuk visszahonosítási ügyben is. Az általuk kiadott igazolások alapján az érintettek például a Lengyel–Német Megbékélési Alapítvány támogatásában részesülhetnek. A Nemzeti Emlékezet Intézete, akárcsak a német testvérintézmény, foglalkozik könyvkiadással és köznevelési tevékenységgel is, képviseletei-

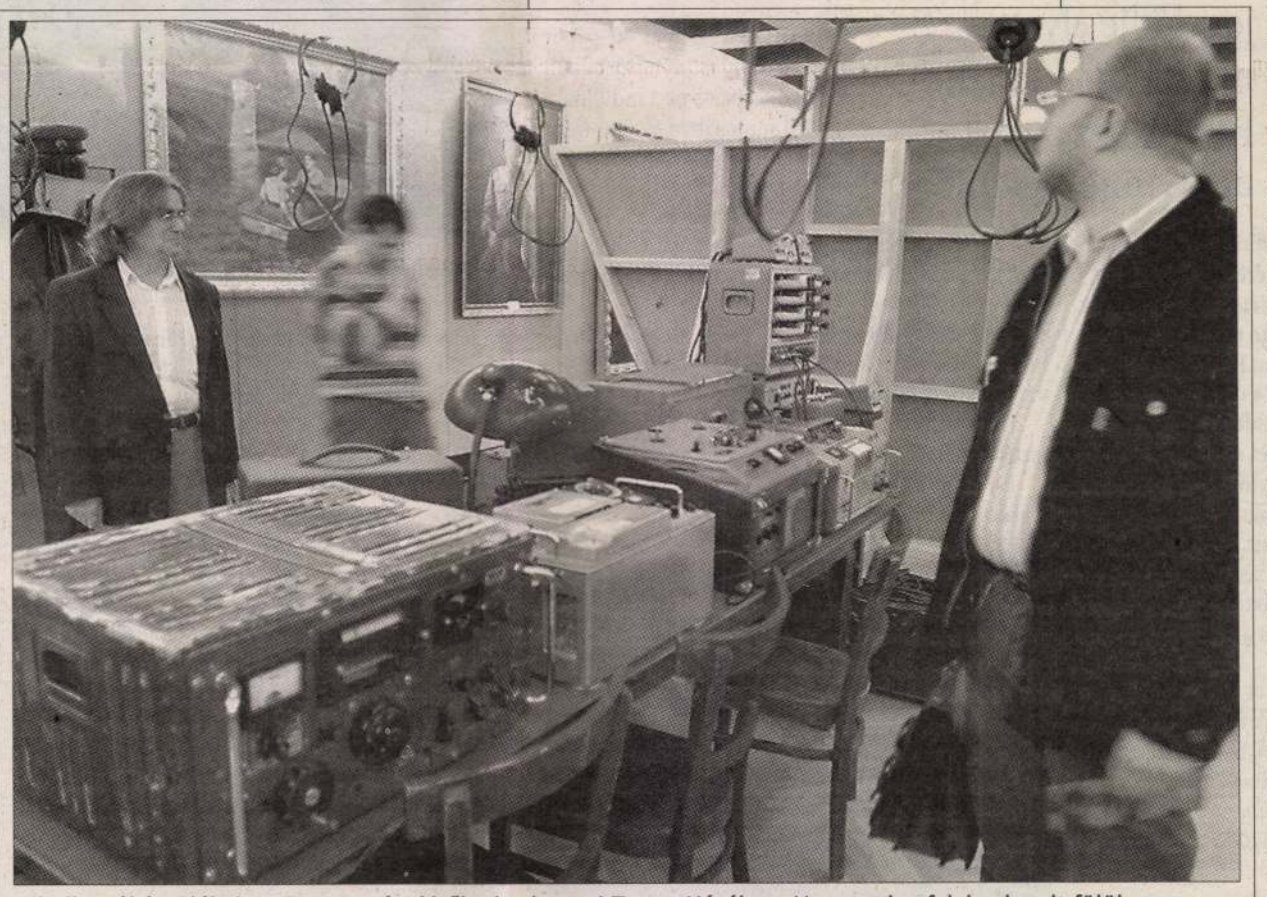
Lehallgatókészülékek az ötvenes évekből a budapesti Terror Házában. Nem csak a falaknak volt fülük
FOTÓ: KONCZ GYÖRGY

nek területi hatásköre azonos a kerületi bíróságokéval. Nagyon érdekes a lengyel átvilágítási gyakorlat: az állami munkahelyeken a jelöltnek nyilatkoznia kell, hogy volt-e valaha az államvédelem munkatársa vagy informátora. Igenlő válasza nem jelenti azt, hogy nem alkalmazhatják, ám ha letagadja múltját, és az esetleges későbbi átvilágítás során lebukik, akkor tíz évig nem alkalmazhatják közpénzen működő munkahelyen.

Csehországban két intézmény is foglalkozik ezzel a kérdéssel. A Kommunizmus Bűncselekményeit Dokumentáló és Kivizsgáló Hivatal hét éve alakult, szervezetileg az ország nyomozóhivatalába tagolódik. Hatáskörét a belügyi törvény szabályozza; az 1948 és 1989 között keletkezett iratokra figyel. Minden olyan ügyben vizsgálatot indít, amely nem egyeztethető össze a mai demokratikus állam alapelveivel, például azokban az esetekben, amikor politikai okokból nem született jogerős ítélet, vagy amikor jogszerűtlenül jártak el az ellenállókkal szemben. Máig nyolcvankét bűnügyben indítottak eljárást, ez összesen százhetven személyt érint. Hetvenegy ügyben (közel száz személy érintettségével) vádemelési javaslatot tettek. A bíróságok eddig harmincöt személy bűnösségét állapították meg, köztük egykori állambiztonságiak, ügyvédek, bírák találhatók, de volt már határőr és orvos vádlottjuk is.

Munkájukat nehezíti, hogy az állambiztonságiak már ötvenötben elkezdték a dokumentumok megsemmisítését (húsz évnél tovább csak a különösen fontos dossziékat őrizték, a hetven évnél idősebb személyek iratait automatikusan felszámolták), s az eltüntetőmunka '88–89-ben iparszerűen zajlott, emiatt most több személy ellen is eljárás folyik. Csehországban különben kötelező az átvilágítás az államigazgatásban dolgozók, valamint a fegyveres testületek tagjai és bizonyos vállalkozók esetében (ilyenek például a fegyver-, lőszer- és robbanóanyag-kereskedők). A politikusok esetében az illető párt dönt arról, hogy ellenőrzi-e tagjai és vezetői múltját. A hivatal vezetője, *Irenej Kratochvil* alezredes szomorúan mondta: „Munkánk során állandóan beleütközünk a közvélemény feledékenységébe, saját történelme iránti érdektelenségébe, az emberek egoizmusába, a történtek bűntudatos elhallgatásába és egyesek rosszindulatába." Kiállításaik közül a legnagyobb sikert a Nem csak a falaknak volt fülük című jelentette, amely az operatív technika törvénytelen alkalmazásait mutatta be. A másik érintett cseh intézmény a belügyminisztérium irattára: itt közel háromezer aktát őriznek, amelyek oldalszáma meghaladja a félmilliót. Vizsgálják az intézményi nyilvántartásokat is, ezekből már több mint egymillió oldalt dolgoztak fel. Az intézmény inkább az egykori állambiztonság tevékenységét kutatja, 1997 óta mégis négyszáz személynek tették lehetővé, hogy megnézze a dossziéját. A hivatal vezetőjének véleménye szerint a kommunista rendszer Csehszlovákiában nagyon jól átgondolt és igen hatékony elnyomó jogrendet épített ki, így felmerül a „jogászok árulásának" kérdése is.

Szlovákiában csak a Csehországtól való különválás után alakulhatott meg a Kommunista Bűncselekmények Dokumentumtára, ám az is jókora késéssel, mert a Szlovák Köztársaság 1993-as megalakulása után (annak ellenére, hogy a szlovák Nemzeti Tanács már 1991-ben külön törvényben rendelkezett a második világháború után a szovjet gulagokra hurcolt személyek, valamint az 1948 és 1953 között az állami vagy a pártszervek határozata nyomán a házukból kiűzött személyek kártalanításáról) megfeneklettek a kommunista diktatúra feldolgozására irányuló törekvések. A szlovák belügyminisztérium ugyanis azt állította, hogy „nem állnak rendelkezésre a munka elvégzésének feltételei". Az átvilágítási törvény tehát érvényben volt, de nem alkalmazták a gyakorlatban. Az archívumok eközben átkerültek a Szlovák Információs Szolgálat adatbázisába, így ma is csak a bíróságok férnek hozzájuk. Magánszemélyek nem tekinthetnek az iratokba, s eleddig egyetlen büntetőeljárást sem kezdeményeztek a múltban elkövetett bűnökért.

Az 1999 végén létrehozott hivatal két munkatárssal kezdte meg munkáját, tavaly egy polgári szolgálatos sorkatona is csatlakozhatott hozzájuk erősítésnek. Munkájuk jelentős részét a polgárok kárpótlási és vagyon-visszaszerzési kérelmeinek feldolgozása teszi ki. Két év alatt összesen három alkalommal kezdeményeztek vizsgálatot, minden esetben a határon történt egykori incidensek ügyében. *Marian Gula* igazgató szerint tragikomikus a szlovák átvilágítások ügye: 1992 előtt ugyanis Csehszlovákiában nyilvánosságra hoztak mindenféle ügynöklistákat, s az azokon szereplők most arra kérik a hivatalt, hogy igazolja: nem voltak ügynökök. Azt azonban mindenki tudja, hogy a hivatal nem adhat ki ilyen igazolást.

A román Securitate dokumentumait vizsgáló nemzeti bizottság minden olyan polgárnak köteles információt kiadni a saját dossziéjáról, aki 1945-től 1989-ig legalább egy napig román állampolgár volt. Irataikról másolatot is kaphatnak, ám ezekben kitakarják az esetleges harmadik személyek neveit. Hivatalból el kell végezniük egyes közéleti szereplők átvilágítását (a törvény vagy harmincféle munkakör esetében írja elő a lusztrációt, köztük az ország elnöke, kormányfője, a parlament és az akadémia tagjai, az egyházak vezetői, valamint a legnépesebb kategória, az úgynevezett forradalmárigazolvánnyal rendelkezők esetében). A rostán fennakadókat csak a közélet büntetheti, ezért a folyamatnak inkább morális jelentősége van, a hivatal csak annyit tehet, hogy nyilvánosságra hozza az érintettek névsorát. Kétéves működése így is hatalmas viharokat kavart. Az intézmény vezetője, *Gheorghe Onisoru* lapunk kérdésére válaszolva elmondta: jelenleg a törvény nem ad módot arra, hogy a diktatúra alatt Romániában megfigyelt magyar állampolgárok betekintsenek dossziéjukba. Kutatói engedéllyel esetenként lehetővé teszik, hogy külföldiek is belenézzenek az archívumokba, ám ez esetben kitakarják a személyes adatokat. A hivatal kezdeményezte a törvényhozásnál, hogy ne csak a valamikori és jelenlegi román állampolgárok, hanem mások is megismerhessék a saját iratcsomójuk tartalmát, ám egyelőre nincs napirenden a törvénymódosítás. Az igazgató nem tudott pontos adatot mondani arra vonatkozóan, hogy a romániai magyarok közül arányaikban többet figyeltek-e meg a Securitate emberei, mint román nemzetiségű honfitársaik közül, ám elképzelhetőnek tart egy ilyen „fölényt", mert az „irredenta tevékenységre" különösen érzékeny ügynökök fokozottabban figyelték a magyarokat. Ennek tudható be az is, hogy közülük többet szerveztek be ügynöknek, a magyarok ugyanis az anyaországhoz való kötődésük, rokoni kapcsolataik miatt zsarolhatóbbak voltak a románoknál.

A bolgár Dossziébizottság elnöke, *Metodi Andreev* arról számolt be, hogy a trónörökös kormányfővé választása óta egyre jobban korlátozzák a bizottság tevékenységét. A hivatalnak különben az 1944-től a Varsói Szerződés felbomlásáig, vagyis 1991-ig tartó időszakot kellene kutatnia. A léte önmagában is hatalmas előrelépés, hiszen 1991 elején a nemzetgyűlés határozatot hozott a „képviselőkre vonatkozó adatok rosszindulatú nyilvánosságra hozataláról", ami gyakorlatilag törvényellenessé tette a volt besúgók, államvédelmisek nevének publikálását, és zárolta az archívumokat. 1997-ben új jogszabályt alkottak, amelynek értelmében az adatbázisokat nyilvánossá kellett volna tenni és átadni az állami levéltárnak, ám ezt nem tartották be. A helyzet tavaly javult kissé, amikor két bizottság is alakult, hogy a főhatóságok munkatársait átvilágítsa, az áldozatoknak pedig hozzáférést biztosítson az adatokhoz. Munkájukat nehezíti, hogy a dokumentumokat máig az őket létrehozó szolgálat jogutódja őrzi. Az ország politikai viszonyaira jellemző: a kommunista utódpárt tagjai büszkék arra, hogy soraikban egykori ügynökök vannak.

A magyar Történeti Hivatal munkájáról már többször beszámoltunk ezeken a hasábokon. Most csak annyit: tavaly év végéig közel nyolcezren fordultak hozzá azzal a kérelemmel, hogy belenézhessenek a róluk őrzött dossziékba. A magyar intézmény által kezdeményezett tanácskozás sikere azt bizonyítja, hogy a volt szocialista államok számára nincs más járható út, mint becsületesen szembenézni a múlttal.

A MAI KOR ÉPITÉSZETÉNEK IRÁNYELVEI

A VILÁGHÁBORÚ UTÁNI ÉVEK során az építészet terén nagy horderejű változások mentek végbe, amelyeknek mindnyájan szemtanui vagyunk. Szembeötlők ezek az átalakulások elsősorban az épületek külső megjelenése tekintetében, ahol azok — most csak röviden, az egészen felületes szemlélő szemein át nézve és csak külsőségeikben leírva — abban nyilvánulnak, hogy a háború előtti időkben alkalmazott architektonikus elemekkel gazdagabban, avagy mérsékeltebben tagozott homlokzatok eltűntek, és ezek helyét síma, nagy, nyugodt falfelületek foglalják el, rajtuk nagyméretű ablaknyílásokkal. A falsíkok összefoglalt, egységes épülettömböket határolnak körül, melyek egyszerűek és osztatlanok. A történelmi tagozatok helyett a homlokzatokon a különféle vakoló- és burkolóanyagok természetes és változatos technikáit találjuk, valamint a környezetbe beleillő színhatásokat; a részletképzésbe való elmerülés helyett pedig a tömegplasztikát. Látunk különleges alakulatokat is: vékony pilléreket, alátámasztás nélküli merésznek tetsző kiüléseket, aminőket a régebbi szerkezetekkel megoldani nem lehetett. Összmegjelenés tekintetében a régebbiekhez viszonyítva ez épületek könnyedebbek, aminek révén valami jóleső közvetlenség benyomását keltik.

Amíg nagyközönségünk néhány évvel ezelőtt ezeket a különleges alakításokat mint szokatlanokat, idegenkedve nézte, és érthető módon nehezen akart megválni a megszokott formákban tartott homlokzatoktól, addig ma már az idevonatkozó irodalom tanulmányozása, valamint ismeretterjesztő előadások és kiállítások felvilágosításai nyomán, végül gondolkozásmódjának és lelkivilágának természetszerű átalakulása következtében lényegesen közelebb jutott a mai építészetben észlelhető eme új jelenségekhez, sőt amit a tapasztalatokból határozottan meg lehet állapítani, kezdi azokat megkedvelni is.

Legyen szabad jelen rövid közlemény keretében egyrészről rávilágítanom azokra a szempontokra, amelyek a korszerű építészet előállásában szerepet játszottak, másrészről megkísérelnem az itt figyelembe jövő egynémely kérdés tisztázását.

Időszerűnek vélem ezzel most foglalkozni, és pedig két okból: egyrészről, mert ez a periódus immár másfél évtizedre visszatekintő multja alatt annyit termelt — jót és rosszat, helyesen és hibásan értelmezettet egyaránt, — hogy bőségesen megvan a lehetősége annak, hogy ezek nyomán eléggé tisztult megállapításokat leszűrhessünk; másrészről, mert a jelenlegi sajnálatos pangás idejét célszerűen vélem felhasználhatni arra, hogy elősegíttessék a közönségnek — úgy az érdeklődők-

Magyar Szemle 1933. XVIII. 4. sz.

nek, mint az épiteni szándékozóknak — az a törekvése, hogy az itt előadódott eltérő nézetek, sőt sokszor egyenesen ellentétes felfogások tisztázásával helyes ítéletet tudjon formálni és biztos álláspontot elfoglalni, és ezzel mintegy szellemileg is felkészüljön a már mindnyájunk által annyira várt termelő, illetve építő esztendőkre.

AZ ÉPITÉSZET TERÉN az utolsó időkben keletkezett átalakulások éppúgy, mint az a sok minden változás, amely a festészet, plasztika, zene, irodalom és színművészet terén napjainkig bekövetkezett, korántsem önkényesek, nem egyes építők szeszélyeiből, vagy egyes országok különleges szokásaiból adódtak, hanem a fejlődés természetes folyományai voltak, és azok gyökerei a kor felfogásáig nyúlnak le.

Régi igazság, hogy minden alkotás saját korának felfogását tükrözi vissza és ez alól az építészet sem lehet kivétel. Ha tehát meg akarjuk állapítani a mai építészet jellemző vonásait, úgy meg kell néznünk, hogy a mai kor felfogásából eredő mely befolyások hatottak annak kialakulására?

A XX. század első három évtizedét, de kivált a háború utáni éveket a technika nagyfokú fejlődése jellemzi, amely fejlődés az összes tudományágakra egyebek között oly értelemben is hatott, hogy megkönnyítette és meggyorsította azok eredményeinek elterjedését és megismerhetését, valamint könnyű szerrel hozzáférhetővé tette azokat a legszélesebb rétegek részére. A technikai haladásnak eme ponton közreható eszközei voltak: a közlekedési eszközök rohamos fejlődése, a hírszolgálat megegyszerűsödése és meggyorsulása, gyors és könnyed hangbeli közvetítés a rádió révén, optikai közvetítés a mozgóképek révén, sőt ajtónk előtt kopogtat immár a televízió, vagyis a távolbalátás közvetlen megoldása is.

Mindezen eszközök segítségével sokan és könnyen tudnak az ismeretek nagy tömegéhez jutni. A technika fejlődése ilyesformán tehát intenzívebb szellemi életet idézett elő, amely intenzitás azután a szellemi életben koncentráltságot eredményezett: a sok ismeret gyors elsajátítása révén ugyanis hamarosan rászoktunk a tömör gondolkozásra, vagyis a lényeges kiemelésére és a felesleges mellőzésére. Hozzászoktunk pedig ehhez nemcsak a szorosan vett tudományos gondolkodás terén, de az egész életmenetben: a mindennapi munkában, a társalgásban, a levelezésben, az életmódban, sőt az örömök élvezetében és a fájdalmak elszenvedésében is. Az azelőtti hosszas és terjengős gondolatmenetet felváltotta egy erősebb ütemű tempó, mely gyors menetében mindenütt a lényegeset keresi meg, azt megragadja és a lényegtelent kirekeszti.

Ez a tömör gondolatmenet és a koncentráltságra való törekvés nyilvánult meg a mai kor építészetében is, ahol az elsősorban úgy az alaprendezés, mint a külső formák tekintetében egyaránt kifejezésre jutó egyszerűségre vezetett és pedig azért, mert az egyszerűség keretében a lényegeset mindig jobban ki lehet hangsúlyozni, mint a komplikáltban.

A mai építészet egyik fő jellemvonása, az egyszerűség, tehát lélektanilag levezethető és annak eredete nem gazdasági okokban, vagy-

is nem a háború utáni elszegényedésben, pénztelenségben keresendő. Ezt a téves felfogást különösen régebben sokan vallották, és ha kevesebben, de még ma is vallják, és szinte mentségül hozzák fel a jelenlegi egyszerűbb formák, illetőleg kifejezésmódok számára a jelenlegi gazdasági helyzetet, amelynek folyományaképpen nem állott módjukban az építőknek a homlokzataikat és belsőiket jobban feldíszíteni; és hozzáfűzik, hogyha majd a gazdasági válság elmúlik, újra vissza fognak térni a régi díszes kiképzések.

Ez a felfogás, eltekintve a leegyszerűsödésnek már leírt lélektani okaitól, az itt felmerülő költségek tárgyilagos számbavétele mellett sem állja meg a helyét. A homlokzatokon azelőtt dívott gazdagabb kiképzések költségei az építkezés összköltségeihez viszonyítva nem jelentettek számottevő többletet, már csak azért sem, mert azok túlnyomórészben szurrogát anyagokból, gipszből, vakolatból, stb. készültek, és olcsón voltak beszerezhetők, illetőleg elkészíthetők. Ezekkel szemben a mai síma homlokzatok egyrészről megkívánják a jobb anyagból való kiképzést, vagyis tartósabb, ú. n. nemes vakolatokból, nem is említve a nyers tégla- vagy kőburkolatot; másrészről a precízebb és lelkiismeretesebb munkát, mert amíg a régebbi tagozott és sokszor agyondíszített homlokzatokon a figyelem éppen a kiképzés révén elterelődhetett a kivitelbeli fogyatékosságokról, addig az új síma homlokzatokon azok igen érzékenyen meglátszanak. Tehát pénzbeli megtakarításról itt nincs szó.

Hasonló az eset a bútoriparban is, ahol a bútorokat vásárló nagyközönség előtt jól ismert tény, hogy a tagozatokkal és díszekkel teleaggatott tömegbútorok nem drágábbak, mint a síma síkokból lelkiismeretes megdolgozással szolídan kialakított darabok, avagy hogy a rokokó vagy empíre formákat utánzó karos díszes tömegcsillárok nem drágábbak, mint az újabban örvendetesen mindjobban elterjedő, szerény megjelenésű, geometrikus felületekkel kialakított, igen kedvező, szórt fényt adó opálüveg lámpatestek.

Avagy egy példa a női öltözködés köréből: közismert tény, hogy az angol szabású ruha azért, mert mindennemű díszítéstől mentes, egyszerű és síma, semmivel sem olcsóbb egy feldíszítettnél, mert teljes egyszerűsége folytán igen gondosan kell kiszabva és szabatosan kidolgozva lennie, valamint azért sem, mert elsőrangú anyagból kell készülnie.

Hogy az egyszerűségre való törekvés mennyire nem anyagi okok folyománya, mutatják a — főként a nyugati országokban lévő olyan újabb építmények is, amelyek nagyobb anyagi eszközök árán, kimondottan luxussal létesültek: még ezekben az esetekben is egyszerű, síma alakítások keletkeztek, és a rendelkezésre álló pénzt nem a díszítések és tagozások halmozására, hanem a jobb, nemesebb, esetleg különlegesebb anyagok alkalmazására, valamint a tartósabb és szolídabb kivitelre fordítják; vagyis amikor anyagban, kényelemben, berendezésben, sőt még helyben (térben) is szinte pazarlást észlelünk, ugyanakkor formákban takarékoskodást.

És hogy ez a kérdés teljesen ki legyen érvek tekintetében merítve, ide kell még jegyeznünk, hogy a háború utáni építkezésekről a leg-

kevésbbé lehet megállapítani, hogy a vesztett háború folyományaképpen szűkös anyagi körülmények között készültek volna, sőt hamarább állíthatjuk ennek ellenkezőjét. Eltekintve a háború befejezését követő 2—3 tényleg szűkös esztendőtől, — amikor még effektív építőanyaghiánnyal is kellett küzdeni — valamint nem szólva a mostani utolsó két évről, amelyek alatt az abnormális pénzhiány folytán az építőtevékenység valósággal lesorvadt, az 1923—28. évek alatti fellendülés idejében — még ha ezt most utólag ál-fellendülésnek is tartjuk — bőségesen fordítottak pénzt úgy magánosok, mint közületek épületeikre, ez utóbbiak sokszor bőségesebben, mint a háború előtti, pontos állami költségvetéssel dolgozó békeévekben. A magánosok az infláció alatt vagyonátmentés céljából szívesen fektették tőkéiket épületekbe, közületek pedig a külföldi kölcsöneik révén számottevő összegekkel rendelkeztek építkezéseik céljaira. Ez természetesen nemcsak nálunk, de külföldön is így volt.

Nem lehet tehát a háború utáni kort úgy jellemezni, hogy az a formaképzést az elszegényedés folytáni kényszerű takarékosságból egyszerűsítette le.

A MAI KOR felfogásában gyökerezik építészetünk másik főtulajdonsága: a tárgyilagosság.

Tárgyilagosság alatt azt értjük, hogy az épület elsősorban a rendeltetését elégíti ki, ennek a célnak alá van rendelve minden egyéb szempont, és ez maradéknélkül és teljes őszinteséggel jut kifejezésre alaprajzban és külsőben egyaránt. Ez a cél a régebbi időkben is megvolt, de annak teljes kielégítését hátráltatták más, hasonlóképpen kielégítendő szempontok, így elsősorban a reprezentálásé, másrészről a formai követelmények előtérbe helyezése. Mindkét szempont elég súllyal esett latba ahhoz, hogy a legjobb esetben megalkuvás jöjjön létre a formai és tárgyi szempontok között.

AZ EGYSZERŰSÉG és tárgyilagosság tehát a mai építészet két főtulajdonsága és ezeknek folyományaképpen lett a mai építészet olyanná, mint amilyennek azt látjuk és ismerjük.

Eme építészeti iránynak sok jellegzetessége közül egyik tulajdonságára szeretnék most kitérni, amelynek révén annak termékei lényegesen eltérnek a mult század második felében és a jelen század elején keletkezettektől. S ez az, hogy amíg az utóbb mondott épületeket, amelyek nagy tömegük révén Európa nagy-, közép- és kisvárosainak jellegét megadják, elmult korok építészeti formáival képezték ki, addig a mai építészet mellőzi a történelmi alakzatokat.

Szeretném bebizonyítani azt, hogy a mai építészetnek ez a tulajdonsága nem szeszély, nem önkényesség és nem a multtal mindenáron való szakítás oktalan és eléggé el nem ítélhető gondolatából ered, hanem a természetes fejlődés rendjén következett el.

Mi is történt a mult század második felében a romanticizmus befejezése óta?

Az épületeken, azok külsejében és belsejében megjelentek az összes régi korbeli történelmi stílusok reprodukált formái. Így a román, gót,

renaissance, barokk, rokokó, újklasszikus és összes közbeeső stílusaiknak különféle árnyalatbeli változatai, és pedig nem is épületfajonként, hanem egyrészt építészetenként váltakozva, aszerint, hogy ki melyik stílusban mélyedt el, másrészt építtetőnként váltakozva, aszerint, hogy kinek melyik történelmi kor formái állottak közelebb az ízléséhez.

A történelmi stílusok e feleleventése összefüggött azok akkori tudományos feltárásával, amelynek révén az elmult korokból származó sok értékes anyagnak jutottak birtokába és érthetően nagy kedvvel alkalmazták ezeket a formákat épületeiken, hiszen akkor az újdonság varázsával hatott az, hogy kipróbálják, vajjon az egyes újonnan emelt épületeken a különféle történelmi stílusok hogyan mutatkoznak?

Ebben az időben az alkotó építészek egyszemélyben az építőművészettörténet kutatói és tudósai is voltak: mindegyik elmélyedt egy-egy elmult korszak emlékeinek tanulmányozásába, felkereste a helyszínén eme épületeket, felmérte és felrajzolta magának azokat, alaposan tanulmányozva az architektonikus részletképzéseket is; és ilyenformán nagy tömegű formakincset szerezve meg a maga részére, mindjárt gyakorlatilag is felhasználta azokat az általa tervezett épületeknél.

Felesleges hangsúlyoznom, hogy ez a korszak — amelyet eklektikus kornak nevezünk — szintén egy történelmi kor volt, amelynek szükségszerűen el kellett következnie, de miután betöltötte a történelem által részére megjelölt idő alatt a rendeltetését, éppen úgy helyet kellett adnia az utána következő mai irányzatnak, mint ahogyan a régi stílusok sorrendben következőleg helyet adtak egymásnak.

Amidőn tehát a továbbiakban arról lesz szó, hogy az eklekticizmus kora lezárult, és annak irányában fejlődés többé nem várható, — megindokolom, hogy miért nem — úgy távolról sem kívánom eme kor építményeit aláértékelni, sem mint irányzatot, még kevésbbé az abban keletkezett és különösen Magyarországon található igen magas abszolút építőművészi értékű alkotásokat.

A történelmi formákat utánzó eklekticizmus kora a következő négy tulajdonságánál fogva nem maradhatott fenn a jelen század irányzata gyanánt:

1. Az épületeket egy kész, kiforrott és a maga kora számára kialakult formaköntösbe öltöztette be, tehát nem számolhatott azok mai különleges szükségleteivel. Ebből az következett, hogy a legtöbb esetben vagy engedni kellett a stílus kedvéért az épület szükségleteinek maradéknélküli kielégítéséből — amikor is jó stílusutánzat, de gyakorlatilag rossz épület keletkezett — vagy pedig az épület szükségleteit elégítették ki teljesen, amely megoldás viszont az illető történelmi stílus eltorzítására vezetett. Ha még oly építményeknél, amelyekhez hasonló rendeltetésűek a történelmi korokban is voltak, így pl. templomok és palotáknál a történelmi formák a most mondott veszély elkerülése mellett alkalmazhatók voltak is — kikapcsolva most azt, hogy az ily épület nem tünteti fel a mai kornak már tárgyalt alapjellemvonásait, — annál nehezebben képzelhető el a történelmi formák alkalmazása, mennél újszerűbb rendeltetésű a feladat. Hogy csak egy szempontra utaljak, egy iskolánál, egy kórháznál, egy lakóháznál, egy hivatalnál ma egyaránt

AZ ELSŐ PONYVAFÜZETEKTŐL A NÉPLAPIG[1]

A RÉGI IDŐKBEN a műveltség a városi lakosság s elsősorban a gazdag emberek kiváltsága volt, a falu népének, a robotos jobbágyoknak, akik írni-olvasni nem tudtak, a nehéz testi munka volt az élete, joga és kötelessége. A falu népe, a szegény ember abban a mértékben jutott közelebb a műveltséghez, amily mértékben politikai jogai szaporodtak s ma már, amikor a falu népe ugyanazokat a politikai jogokat élvezi, amelyeket a városi lakosság s joga és módja van mindennemű tudás és műveltség megszerzéséhez, — amikor a parasztság számára már szerte az egész művelt világon újságok, szaklapok, folyóiratok, szórakoztató és népművelő könyvek készülnek s a civilizált államokban — Kelet-Európa és a Balkán néhány államát leszámítva — egyre ritkább az analfabéta, nehéz elképzelni, hogy mily fokú volt a falu népének műveltsége 600 évvel ezelőtt, amikor nemcsak a falvakban, hanem a városokban is csak a papok, szerzetesek tudósabbjai, a tanítómesterek és hivatalnokok ismerték a betűvetés mesterségét és hadvezérek, meg gazdag várurak és előkelő úrhölgyek is íródeákjaikkal iratták meg és olvastatták el leveleiket. A falu népe e korban még, főként a könyvnyomtatás feltalálása előtt, tisztán hallomás útján szerezte mindennemű ismereteit, hallomás útján, többnyire a vásárokban értesült minden nagy világeseményről: háborúról, nagy katasztrófákról, tűzvészekről és egyéb emlékezetre méltó történetekről.

A könyvnyomtatás feltalálása után 100 évvel már egészen más állapotokat találunk. A XVI. század közepe táján egész Nyugat-Európában és nálunk is — mert kulturális tekintetben mindig lépést tartottunk a nyugati államokkal — iskolák alakulnak, amelyekben már nemcsak a papnak, tudósnak készülő gyermekek tanulják a betűvetés és olvasás tudományát, hanem a főurak, nemesek, jómódú polgárok fiai általában s olykor a jobbágyok gyermekei közül is egy-egy, elsősorban azok, akiknek kiváló szellemi képességei gazdáik figyelmét fölkeltették. Sok falusi parasztgyermekből lett a tudománynak és az irodalomnak elismert művelője, sok pap és tanító került ki a falu szegénységének fiai közül.

A paraszt olvasóközönséget a XVI. század, a reformáció százada teremti meg. Ekkor készültek számára nálunk is az első kalendáriumok, csíziók, mesefordítások és népies elbeszélések, a mai ponyva legelső

[1] E tanulmány egyes részletkérdéseinek (XVI. század és Kömlei) bővebb kidolgozását lásd a szerzőtől A falusi szegénység magyar irodalma, „A falu" 1930. évf. 7—12. old. és Apafi Mihály udvari orvosa, Hangya-Naptár 1932.

HOGYAN ÉPITKEZZÜNK?

Építkezési, családiház-építési, belső-berendezési, parcellázási tanácsadó

A balatoni nyaralókról

Irta: Kotsis Iván dr. okl. építész, müegyetemi ny. r. tanár

A balatoni nyaralók mikénti megoldásánál a nyaralóépités általános problémájával állunk szemben, amely röviden az alábbiakban foglalható össze:

a) A nyaraló *építési költségeinek lényegesen alatta kell maradnia* a régebbi időkben divott és a városi lakást utánzó nagyobb terjedelmü és berendezésü nyaraló költségeinek. Egy, a telekkel együtt 40—50.000 pengő értékü nyaraló előállitási költségeit, illetve eme összeg kamatveszteségeit, az épület üzemi és karbantartási kiadásait, kivált a jelenlegi gazdasági viszonyok között aligha képes valaki is vállalni. Különösen áll ez a Balaton mentére, ahol a nyaralási idény évenkint átlagban két hónapig tart.

b) A nyaralásnak a különböző fürdő- és üdülőhelyeken jutányos áron való eltölthetése igen nagy konkurrenciáját képezi az állandó nyaralók épitésének. Az utazással kapcsolatos és évenkint különböző helyeken eltölthető nyaralás annál is inkább terjed el mindjobban, mert a rendelkezésre álló aránylag rövid, néhány hetes szabadságidőnket, — amelyet mindnyájan lehetőleg a nyári hónapokban veszünk ki, — természetszerüleg szeretjük egyuttal arra is felhasználni, hogy a különféle természeti szépségeket nyujtó közelebbi és távolabbi vidékeket megismerjük, amire az év egyéb részeiben elfoglaltságunk miatt nem nyilik lehetőség. Szemben a régi időkkel, amikor a nehézkesebben elérhető és kényelmet csak nagyobb költségek fejében nyujtó különböző külföldi nyaraló és üdülőhelyeket tulnyomó részben a betegek és utógygykezelésre szorulók vették igénybe, ma a nagymértékü utazási kedvezmények, valamint a szállodai kultura széles alapon való kiterjedettsége folytán a kevéspénzü emberek is el tudnak a legszebb és legluxuriozusabban berendezett helyekre jutni.

Ha tehát azt akarjuk, hogy mindezek dacára a hazai nyaralás is kifejlődjék, még hozzá saját nyaralótelepeink keretében, akkor ezeknek épitési költségeit *lényegesen le kell csökkenteni.*

Ugy az *a)* mint a *b)* alatti szempontok követelte leszállitását a nyaraló épitési költségeinek lehetővé teszi *a nyaralás menetének a multakéhoz képest való átalakulása.*

A régi *„reprezentativ nyaralás"* megszünt. Annak feszes kereteit és kötött formáit a ma embereinek életfelfogása nem kivánja meg, sőt terhes voltánál fogva nem is birja el. Az egész évi munkában kifáradt testünk és lelkünk a nyaralásban megkönnyebbülést keres, amit ugy ér el, ha a nyaralásnak azelőtti nehézkes módját felváltja egy könnyebb, amely a városi életrend mindennemü merevségétől mentes és amelynek során a természet ajándékait, a jó levegőt, a fürdést, a szabadban való tartózkodást, a csendet és nyugalmat leromlott egészségünk, valamint a munkában kimerült idegrendszerünk helyreállitására teljes mértékben kihasználhatjuk.

Az ily felfogásban tartott nyaralás céljára szolgáló épület lényegesen *egyszerübb és olcsóbb,* mint a régi tipusu „nyaraló kastély", ami azonban távolról sem jelenti azt, hogy annak megtervezése azokénál kevesebb meggondolást igénvel.

Jó akkor lesz egy nyaraló, ha a most elmondott nyaralási életmódot alapberendezésében megvalósithatóvá teszi, és külsejében hiven kifejezi, speciálisan a Balaton mentén pedig ezeken tulmenőleg még figyelembe veszi az itteni különleges viszonyokat.

A balatonmenti kis nyaraló igényeit legjobban egy konkrét terv kapcsán lehet rövidrefogva ismertetni.

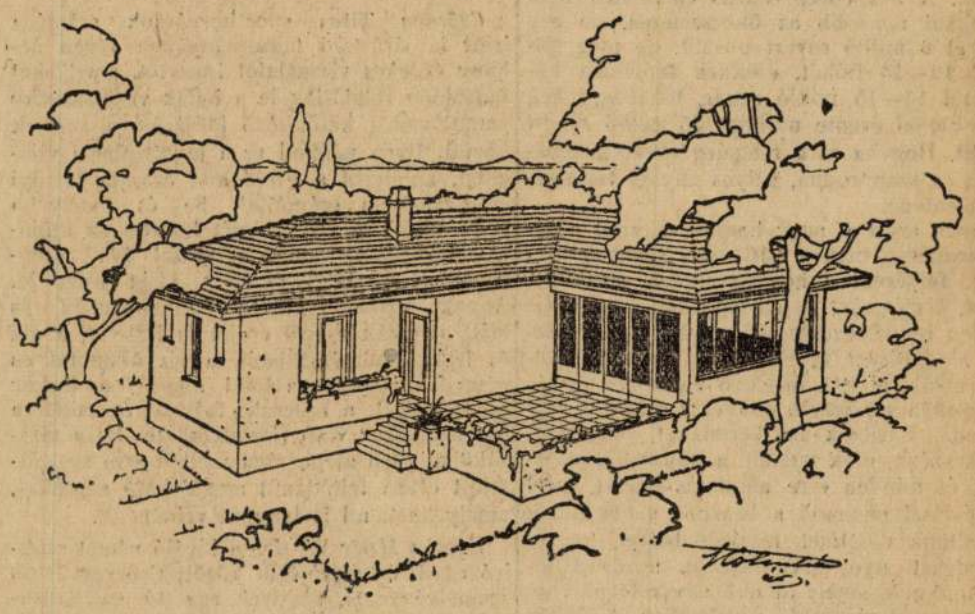

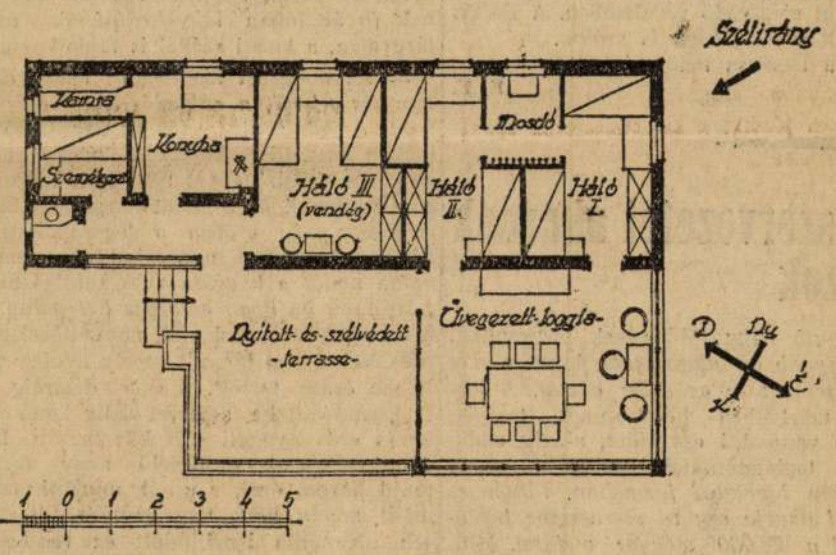

A bemutatott terv egy, a somogyi parton épülő tipust tüntet fel 330 köbméter beépitett térfogattal, illetve 91 négyzetméter beépitett területtel, a legegyszerübb keretek között, vizvezeték és csatornázás hiányában, ami itt a leggyakoribb eset. A Balaton partjának rendkivüli hossza (170 km) ugyanis csak óhajjá teszi a partnak teljes terjedelmében vizvezetékkel és csatornahálózattal való ellátását, ami valójában sohasem fog beteljesedni; itt-ott van vizvezeték, a legujabban is készült egy-két helyen, de belátható ideig számolnunk kell *közmüvekkel el nem látott* telepeken készülő olcsó és egészséges nyaralóépületek praktikus megépitésének problémájával.

Az elrendezés a nyaralás egészen könnyed jellegét viseli magán és lényegesen eltér a városi kertes házak (villák) megoldásaitól. Az ezeknél szokásos előszoba, belépő, vagy hall teljesen hiányzanak: nyitott terraszon, illetve tornácon át jutunk a házba, amely nincs a külső környezettől hermetikusan elzárva, hiszen *a kert époly lakótér, mint a ház,* amely ezért teljes közvetlenséggel nyilik meg a kert felé; ők ketten *együtt* képezik a nyaralás kereteit.

A ház legfontosabb alkatrészei a három kis alapterületü, de jól butorozható hálószoba, egyenként két ággyal, összesen tehát hat fekvőhellyel; igy a személyzettel együtt, akinek részére külön kis hálószoba tervezteteti, a nyaraló *hét* egyénnek nyujt jó elhelyezést. Fontos, hogy mindenkinek meg legyen a kényelmes hálóhelye, hiszen a ház voltaképen a hálóalkalmatosságok részére készül; a nappali tartózkodás a kertben, illetőleg a parton folyik le. Az u. n. „általános lakószobák"-nak itt semmi fontosságuk nincs. Nem kell külön ebédlő, fogadó vagy társalgó; a legszebb szalon egy balatoni villában, ahol vendégeinket fogadhatjuk, a szépen megoldott és karbantartott virágos kert. A hálószobákon kivül tehát külön nappali szoba, mint olyan, egyáltalában nem készült, ezt helyettesiti egy tágas és háromoldalról üveggel lezárt loggia (veranda), amely a nappali szoba funkcióit végzi, amennyiben kedvezőtlen idő esetén itt tartózkodunk és étkezünk. Beüvegezett elhatárolásainál fogva benne tartózkodva, még becsukott ablakok mellett is közvetlen kapcsolatban érezzük magunkat a külső térrel, különösen a Balaton felé való kilátás révén. Ez a szóbanforgó somogyi parton északnyugati irányba esik. Sajnos közel ezzel egyezik meg az uralkodó igen heves szelek iránya is.

Amidőn tehát a Balaton felé való igen szép kilátást biztositjuk, gondoskodni kell a szélvédelemről is. Mindkettőt egyszerre oldja meg a loggia köröskörül való beüvegezése. A szárnyak egymáselőtti eltolásával a helyiséget a Balaton felé majdnem teljes oldalhosszában meg lehet nyitni, amikor is az egy *nyitott loggia* szerepét tölti be. Vihar idején, ami itt nagyon gyakori, eme ablaksor becsukásával az üvegezett verandát védettségénél fogva jól lehet használni, ablakain át a Balatonra kilátni; viszont oly esetben, ha csak szél fuj, de eső nem esik, — ami ezen a környéken gyakran több napon át is eltart, — a veranda mögötti nyitott és szélvédett terrasz jól használható. A loggiának a terrasz felé néző üvegfala szintén teljesen megnyitható szárnyakból áll, ugy, hogy a loggia és terrasz terei egyesithetők. Van tehát egy üvegezett loggia, amely a Balaton felé is, és a kert felé is a széljárás szerint nyitható, vagy csukható; és van egy nyitott, szélvédett terrasz a kert felé, amely a fedett loggiával egyesithető.

A közmüvek emlitett hiánya folytán a klozett nem nyitható a lakás belsejéből, hanem a mellékhelyiségek előtti tornácról; igy fedetten megközelithető, amellett bejárata eléggé el van rejtve. Konyha ugyancsak a fedett tornácra nyilik, mely utóbbi jó kiegészithetését képezi a konyha üzemének, és ezen átmenve *egyszintben* lehet az étellel közlekedni akár a nyitott terraszra, akár az üvegezett loggiára.

Az I. és II. számu hálószobák között kis mosdóhelyiség van; ez a két hálószoba készült ugyanis a szülők és gyermekek részére, a harmadik hálószoba külön bejárattal a tornácról, egyéb családtagok, avagy vendégek, esetleg felnőtt (önálló) gyermekek részére jól használható. A hálószobák ablakai nem tulnagyok; amennyire fontos a nagy ablak a városi házaknál, annyira felesleges a Balaton mentén, mert általuk átmelegszenek a szobák. Jobb a mérsékelt terjedelmü ablak, a külsőben állitható levelekkel ellátott zsaluszárnyakkal, amelyek révén az ablaknak éjjelen át való nyitvatartása mellett a hálószobákba friss levegő juthat, emellett a világosságot eléggé tompitja. Erre a helyre sokkal olcsóbb és célszerübb valamint szebb, mint a városi szobaablakoknál használatos esslingeni redőnyök.

Az épület kialakitása és felszerelése legyen a puritánságig menőleg egyszerü, mert igy olcsó előállithatása mellett könnyen karbantartható és meg is felel a keresetlenség követelményeinek. Ne alkalmazzunk sem puhafapadlót, sem parkettát; a padlókat legcélszerübb hézagmentes burkolattal, vagy márványmozaik lemezekkel készitteni, melyek mindegyike vizes ruhával könnyen felmosható, a kőpadló emellett kellemesen hüvös. A falak mentén készitsünk falvédő szegélylapokat, hogy a padlómosásnál a falvakolatok ne rongálódjanak meg.

Alápincézni ily nyaralót nem lehet, mert a talajviz magasan áll, de nincs itt sokba kerülő pincékre szükség; ehelyett a földszinti padlóban alkalmazzunk vizzáró szigetelést, amely a talajnedvességet távoltartja.

Készitsünk a falakra alul lábazatot és az épület körül járdát, ezek védik a falakat a nedvességtől és a falsikokat a beszennyeződéstől. Ép igy ne takaritsuk meg az ereszcsatornákat sem.

Ha csak lehet, maradjunk meg a földszintes elrendezés mellett, mert ily kis esetekben földszinten is teljesen ki lehet elégiteni a térigényeket. Alacsonyan tartott és a környező fák lombjai alatt meghuzódó ház harmonikusan olvad össze a környezetével. Ne alkalmazzunk magas tetőt és pedig sem meredek tetőt, hiszen itt padlásra nincs szükségünk, még kevésbé manzard tetőt, ami komplikált szerkezeténél fogva drága, a balatoni szélviharok miatt célszerütlen és formájánál fogva sem idevaló. Viszont lapos tetőket se készitsünk, mert ilyenek lelkiismeretes kivitele, gondos vizzárása, végül jó hőszigetelése költséges. Ne csábittassuk magunkat tetőterrasz kedvéért a lapos tetőnek még komplikáltabb alakjára: a járható tetőére, mert ily terraszokra itt nincs szükség. Ha készitettek is ilyeneket, azokat nem használták, mert hiszen szabadban tartózkodásra kényelmesebb és kézenfekvőbb a kert. *Tetőterrasz létesitése csak a kertnélküli, avagy tulzottan kis kerttel biró városi házaknál indokolt.*

Legcélszerübb az alacsony hajlásu tetőszerkezet, amely palával, főként a kedvező szinü barna palával lefedve, kellemes hatásu. Készitsünk bőségesen méretezett ereszpárkányokat, mert ezek védik a falakat az esőtől, azonkivül valamelyest a szobákat is a naptól.

Az épület külsejében keresetlenségével, egyszerü tömegével is nyugodt vonalvezetésével simuljon a környezethez. Ne akarjon azzal versenyre kelni, hanem igyekezzék annak összhangulatába azzal a szerénységgel beleolvadni, amellyel a környező természet szépségének tartozik.

Akar Ön csekély havi befektetéssel **családi házat vagy** házhelyet szerezni? 4%-os hosszulejáratu havitörlesztésre **kölcsönt nyujtunk,** melynek könnyü előfeltételeit díjmentesen ismertetjük:
IDEÁLIS HÁZHELYEK CSEPELSZIGET LEGSZEBB PONTJÁN
Tököl HÉV állomásnál ölenként 2-3 pengő havi lefizetésre kaphatók
BUDAPESTI INGATLAN BANK RT.
VII., Rákóczi-ut 10 Alapitva 1906.

ÉPITÉSI ÜZENETEK

Előfizető, Klotildliget. A beküldött alaprajz közbenső állomása annak a tervező munkának, melynek végeredményben a felmerült kivánalmakat ki kell elégitenie. Helyes, hogy a padlástérnek lakócélokra való kihasználására gondolni méltóztatott; ez a megoldás igen gazdaságos és a nyugati országokban általánosan követett épitési mód. Alaprajzi megoldásánál azonban nem gondoskodott arról, hogy megfelelő belső lépcső közbeiktatásával a padlásszobák szerves kiegészitését alkossák a földszinti lakórésznek. A javitott tervezetnél a padlásemelet az előtérből induló lépcsőkarral közvetlenül megközelithető, idekerülhetnek ilyenformán a vendégszobák és egy kis cselédszoba is. A cselédszoba padlásemeleti elhelyezése, valamint az előszoba alapterületének redukciója révén bizonyos megtakaritásokat értem el a beküldött megoldással szemben, ugy, hogy a toldalékszerüen kiépitett veranda nálam az épület törzsébe helyeződik és mintegy a harmadik szoba szerepét tölti be amellett, hogy elmaradnak a toldaléképitmény költségei. Lényegesen előnyösebb a hálószoba keleti tájolása is; nem nélkülözheti a háló a reggeli nap tisztitó sugarait, melyek állandó, diitalan fertőtlenitést végeznek.

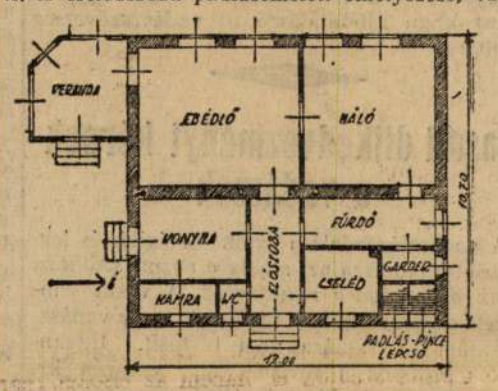

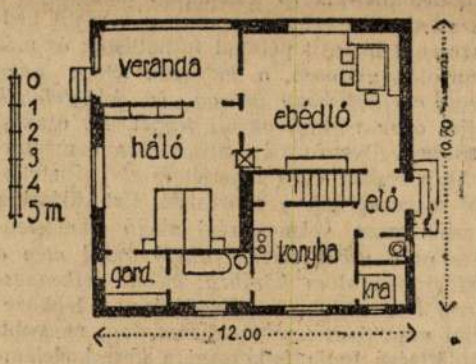

Fent: beküldött alaprajz
Lent: javitott alaprajz

*

Épitési rovatvezető épitészmérnök fogadóóráit hétfőn, kedden és szerdán délután 4—6 órakor tartja fiókkiadóhivatalunk helyiségében (IV., Eskü-ut 6. sz., telefon: 88—8—66.)

VITRAX üveg falburkolat üveg tapéta üveg butorburkolat
A legmodernebb szinekben készül és olcsóbb minden eddig ismert üvegburkolatnál
BALOG FERENC és Társa IV., Bécsi-utca 3. sz.

Árverési naptár

Az elmult héten a következő árverések tüzték ki

Budapesten:

Május 8-án, délelőtt 9 órakor: II., Fillér-utca 6. Ház négynyolcad része, 6500 P.
Május 22-én, délután 5 órakor: IV., Molnár-utca 47. Ház, 162.240 P.
Junius 1-én, délután 5 órakor: VII., Király-utca 35. Ház, 1.565.840 P.
Junius 11-én, délután 1 órakor: VIII., Conti-utca 31—33. Ház, 657.000 P.
Junius 28-án, délután 5 órakor: V., Csáky-utca 44. Telek, 312 P.
Julius 4-én délután 3 órakor: X., Megyeri-utca 10. Ház, 299 öl, 2511 P.

Öröklakások
Krisztina-tértől kisszakasznyira, Gébics-u. 5. villában juliusra eladók. 3 és 2 szoba hallos lakások, kedvező fizetési feltételekkel, hosszu lejáratu kölcsönnel, 30 éves adómentességgel. Felvilágositás helyszinen és 51-0-42 telefonon.

BUTORAINK, SZŐNYEGEINK
jók, olcsók, megbizhatóak. Nálunk mindenki vásárolhat. Fizetési kedvezmény.
Köztisztviselők Szövetkezete butor- és szőnyegáruháza, IX., Mester-utca 15. szám.

A Nemzeti Vadászati Védegylet csatlakozik a Hungária Magyar Vadászok Szövetségéhez

Nadler Herbert, a fővárosi Állatkert igazgatója és a Nemzeti Vadászati Védegylet egyik vezetőembere érintkezést keresett *Nagy* Iván dr. th. vármegyei főügyésszel, az alakulóban levő Hungária Magyar Vadászok Szövetségének tervezőjével és érdeklődött nála az alakuló szövetség programja és célkitüzése iránt. A beszélgetés során megállapitották, hogy *felfogásuk a vadászati kérdésekben egymással megegyező, Nagy Iván dr. és munkatársainak célkitüzéseit az egyetemes vadászérdekek szempontjából Nadler Herbert és a Nemzeti Vadászati Védegylet többi vezető emberei helyesnek tartják,* ennek következtében együttmüködésüknek akadálya nincs. Értesülésünk szerint a Nemzeti Vadászati Védegylet tagjai *testületileg résztvesznek az uj alakulásban. Nadler* Herberték igen nagyértékü munkásságot fejtettek ki az elmult években a vadászati kiállitások megrendezésével, ezt a munkát természetesen ezentul is folytatni fogják, amivel jelentős erőgyarapodást biztositanak a mind nagyobb arányokban kibontakozó uj vadászszövetség számára.

Vasuti dijkedvezményt kérnek a vadászok

A vadásztársadalom egyik legrégibb és legjogosabb panasza az, amely *a vasuti szállitási dijak drágaságára vonatkozik.* A vasut semmiféle dijkedvezményt vadászok, vagy vadásztársaságok számára nem biztosit. Ugyanakkor, amikor a turisták már egészen kis csoportokban is 75 százalékos menetdijkedvezménnyel utazhatnak, amikor a vasut kedvezményt biztosit például futballisták és más sportolók számára, *a vadászok 12-es, vagy 20-as csoportokban utazva is kénytelenek teljes áron váltani vasuti jegyet.* Az utazási költségek ilyenformán aránytalanul megterhelik a vadász évi budgetjét és elviselhetetlenül megdrágitják a sportolást. Értesülésünk szerint most, számos régi akció sikertelensége után *ujból erélyes akció indul meg a vadásztársadalom körében, vasuti dijkedvezmény biztositásának kiküzdésére.* A legközelebbi napokban a vadásztársadalom nagyobb küldöttsége fogja felkeresni a kereskedelemügyi minisztert, hogy a vadászok régi kérését tolmácsolja és megfelelő intézkedést kérjen tőle a vasuti utazás olcsóbbá tételére.

Az állat a művészetben

Münchenből jelentik: A bajor állami állattani muzeum vezetősége 1928 elején külön osztályt rendezett be *Az állat a művészetben* cim alatt. Ebben az osztályban állatfestők és szobrászok müveit állitották ki és az osztály rövid idő alatt nagy népszerüségre tett szert. A természetbarátok állandóan nagy számban érdeklődnek a kiállitás iránt, de más szempontból is hasznosnak bizonyult annak a bemutatása, hogyan látja a művész az állatot és hogyan adja vissza benyomásait. A muzeum vezetősége most még egy lépéssel továbbment ezen az uton: nemrégiben megnyilt egy kis kiállitás, amelyen *Németország különböző vadjait mutatják be, elsősorban a vadászközönségnek.* A német erdők és mezők összes előforduló vadjai szerepelnek ezen a kiállitáson, a legjobb és legismertebb német festők, grafikusok, szobrászok müvei. A kiállitási termeket valósággal elboritották örökzöld fenyőgallyal és más lombdiszitések.

A vadász konyhája

Erdész apritottas (Horváth Nándor gyüjteséből). Ezt a tipikus nimródgulyást természetesen a vadászat szinhelyén, bográcsban, frissen lőtt különféle vadból szokták főzni. Mennél többféle fiatal vadból készül, igy például őzlapocka, nyul és fogoly, annál izletesebb. A hust pörköltnagyságu darabokra apritjuk, aztán hozzáadunk apró kockákra vágva husz deka kolozsvári szalonnát, 15—20 fej hagymát, 4—5 kanál szegedi rózsapaprikát, 3—4 evőkanál zsirt, egy evőkanál finomra vágott köménymagot, négy gerezd finomra zuzott fokhagymát, egy liter fehérbort, sót és annyi vizet, hogy az anyagot bőven, négy ujjnyira ellepje. Amikor a hus puhulni kezd, kockára vágott burgonyát adunk bele; burgonya helyett szoktak csipedettet is beletenni, a a vadásztársaság izlése szerint. Csipedettnél gombát is kell belefőzni az ételbe. Tavasszal, vagy nyáron egy-két darab friss paradicsom beapritása nagyon étvágygerjesztővé teszi az ételt.

Figyelmeztetés: Ha burgonyával főzzük az apritottat, a burgonya felforralása után a bográcsalatt már csak lappangó parázs maradjon, különben a burgonya elmálik a kondérban.

A madarak munkája

Mikor még erdeink nem voltak letarolva, tavai lecsapolva és még nagy kiterjedésü legelőink voltak, hangos volt akkor a táj a madárdaltól, nyüzsgött tőlük erdő, mező és a nádas rengetege. Ma már megváltozott a táj, megcsöndesült a *madár-lét.* A kultura óriási léptekkel halad s ahol még nemrégen nagy madártelepek voltak, ott ma már kiirtották az utolsó bokrot; meg elpusztult a nádas is. Gépek kattognak és dübörögve forgatják a rögöt, hogy szép tiszta vetéstáblákat nyerhessenek az erdők és lápok helyén, hogy a többtermeléssel enyhitsék sorsunkat. Ezzel azonban mindjobban elvonják leghasznosabb éneklő madaraink fészkelő helyét és ezért mindinkább csökken számuk. A mezőgazdaság fejlődésével lépést tartva szaporodnak a kártékony *rovarok,* ami bizony érzékenyen érint mindannyiunkat, mert bizony a *rovarkár nálunk évente többmillióra tehető.* Kisérleteznek is a rovarok elleni védekezéssel, különböző vegyszerekkel, rovarirtókkal, de azért a *madármunka még sem pótolható.* Itt most csak néhány számadatot mondok a madármunkáról: A *királyka* (Regulus Regulus) testileg hazánk legkisebb madara, amely évente mintegy 3 millió rovart emészt meg, mindenféle állapotban, mint pete, báb, vagy kifejlett rovar. Az *őszapó* (Aegithalus caudatus), amely évente mintegy 4½ millió rovart pusztit. A *kék cinke* (Parus coeruleus) nem is sokkal nagyobb az ökörszemnél, de egy éven át 6 millió rovart pusztit, de még fölnevel 12—16 fiókát, ezeknek tápláléka körülbelül 13—15 millió rovar, tehát *egy kék cinke-család* évente mintegy 25 *millió rovart* pusztit. Hogyha ez a rengeteg rovar megmaradna és szaporodna, sulyos anyagi veszteséget jelentene.

Éppen ezért a nagy haszonért, amit a kis madarak végeznek a kártékony rovarok irtásával, felkérem a *vadásztársakat, gazdálkodókat, kertészeket* és a *nagyközönséget,* védje minden rendelkezésére álló eszközzel a *hasznos madarakat!* Igyekezzenek hajlékot juttatni nekik, amit a meglevő kertekben és fás területeken a *fészkelő odvakkal* érünk el legjobban. Fásitsuk be kerteinket, tereinket, árkok szélét, utak mentét, a kopár hegyoldalakat és minden erre alkalmas helyet, mert a fásitással nemcsak a hasznos madaraknak biztositunk védelmet, fészkelő helyet, hanem menedéket nyujtunk hasznos apróvadállományunknak, amely nálunk ugyszólván sehol sem részesül megfelelő védelemben. A fásitás sokoldalu hasznáról nem is szólok.

Védjük a hasznos madarainkat!

E. E.

Vadászkamara helyett független szervezetet akarnak a magyar vadászok

Május 6-án reggel kezdődnek meg az első magyar vadászati kongresszus tanácsokzásai, meglehetősen furcsa és biznytalan hangulat jegyében. A kongresszust a Magyar Vadászok Országos Szövetsége, illetőleg néhány vezetőembere rendezi, eddig azonban *az érdeklődés hiánya miatt már két izben el kellett halasztani a kongresszust.* Most, a harmadik dátumon a Nemzetközi Vásár vasuti kedvezményének alkalmával nagyobb érdeklődésre számitanak és ezért határozták el, hogy megtartják a kongresszust, amelynek jelentőségét a vadászsport és a vadászathoz füződő gazdasági érdekek szempontjából egyaránt *nehéz megitélni.*

A kongresszus tárgysorozatán aktuális vadászati problémák hosszu sora szerepel, ezeknek megvitatása smiképpen sem lehet hátrányos a vadásztársadalom számára. Van azonban a tárgysorozatnak olyan pontja is akárhány, amelyre vonatkozólag *nagyon megoszlanak a vélemények. Ilyen elsősorban a vadászati kamara és ezzel kapcsolatban a vadászati felügyelőségek kérdése.*

Nem kell a kamara

A kongresszus rendezői errevonatkozólag kész tervvel lépnek az összegyülekező vadászok elé, a tervet azután az általuk rendezett kongresszus hozzájárulásával igyekeznek majd megvalósitani az illetékes körök utján. A tervezet kiinduló pontja az, hogy föltétlenül szükség van a körülbelül 28.000 főnyi vadásztársadalom érdekképviseleteinek megalapitására. *Ez a szervezet volna a vadászgazdasági kamara,* amely ellenőrző közege volna a kormánynak a vadászati vonatkozásu törvények és rendeletek végrehajtásában és képviselné a vadásztársadalmat mindenféle vitás kérdésekben. A kamara szervezete választás utján jönne létre. Minden közigazgatási járás megválasztaná a járási vadászgazdasági bizottságot, amelyek együtt a vármegyei vadászgazdasági bizottságot alkotnák. A járási bizottságok a maguk kebeléből vadászati felügyelőket választanának, akik mint tiszteletbeli hivatalnokok, fizetés nélkül dolgoznának. *A vadászkamara elnökét és az országos felügyelőt a kormány nevezné ki.*

Személyi bizalmatlanság

A magyar vadászok tekintélyes része, amely adandó alkalommal egészen bizonyosan túlnyomó nagy többségnek bizonyulna, *a legkomolyabb aggodalmakkal figyeli ezeket a tervezgetéseket és az egész akciót.* A legnagyobb mértékben helytelennek tartják, hogy az a vadászati egyesület, amely eddig minimális taglétszámmal müködött, most ilyen módon *hivatalos formában, törvényes kényszerrel akarja egy uj szervezetbe belépteti mind a 28.000 magyar vadászt.* Mindenki beláthatja, hogy a vadásztársadalom megszervezésére szükség van, tekintélyes és valóban az egész magyar vadásztársadalmat felölelő érdekképviseleti szervezetet ki kell épiteni, *ez azonban nem történhet állami intézmény formájában.* Féltik a vadászat ügyét a bürokrácia szellemétől, amely ilyen módon föltétlenül bevonulna, félik a vadászok közvéleményének szabad megnyilvánulását a hivatalos formától és megkötöttségtől, amely az egész szervezetet jellemzi. Ezeket az aggodalmakat csak fokozza az a személyi bizalmatlanság, amely szinte osztatlanul megnyilvánul az egész vadásztársadalom körében az akció egyik-másik vezetőjével szemben. *Ez elsősorban Gyöngyöshalászi Takách Gyulára, a Magyar Vadászok Országos Szövetségének vezetőjére és a vadászati kongresszus megszervezőjére vonatkozik, akit általában nem tartanak egy ilyen szervezet megalapitására és vezetésére alkalmas egyéniségnek.*

Uj állások, dijak, illetékek

A vadászkamara jelenti a kamarai iletékek hatalmas összegét, amelyet 28.000 vadászra lehet kivetni és beszedni, jelenti uj állások hosszu sorát, amelyek több kevesebb jövedelmet biztosithatnak egyeseknek, de *nem jelent segitséget a magyar vadászsport életbevágóan sulyos és fontos problémáiban.* A magyar vadászok amugy is szinte roskadoznak az anyagi terhek alatt, amelyekkel kedvenc sportjuk üzése jár, *ezt a vadásztársadalmat ujabb illetékekkel, biztositási dijakkal és más kiadásokkal megterhelni nem lehet.* A vadászok szervezetét magának a vadásztársadalomnak kell kiépitenie a maga kebeléből, alulról fölfelé haladva és ennek az intézménynek egészen önzetlenül, fizetéses alkalmazottak, alapitási és adminisztrációs költségek nélkül, tisztán az ügy iránti lelkesedés alapján kell müködnie, kell hozzájárulnia ennek az ősi magyar sportnak és foglalkozási ágnak fejlesztéséhez. Azok, akik most a vadászati kamara lobogója alatt igyekeznek révbe juttatni a maguk hajóját, *a vadásztársadalom tulnyomó nagy többségének éles ellenállásával fognak találkozni* és tapasztalni fogják, hogy a vadászok, akik eddig sem bizták reájuk a maguk képviseletét, ezentul is nélkülük akarnak gondoskodni érdekeik megvédéséről.

Időjárástan sporthorgászok számára

Csörgey Titus sporthorgászok számára irott időjárástani tanulmányának végén néhány érdekes vizsgálatot ismertet, amelyeket külföldön folytattak le a halak viselkedésére vonatkozólag különböző időjárási viszonyok között. Ilyen például az a nagyszabásu vizsgálat, amelyről a *Field and Stream* tavalyi évfolyamában számoltak be és amely a pisztrángsügér viselkedését kutatta az időjárással kapcsolatban. A vizsgálat 1927 szeptember 9-től 1928 október 14-ig folyt le. Annak során gondosan megfigyelték és lajstromozták a szél erejét és irányát, a viz és levegő hőmérsékletét, a viz állapotát és megvilágitottságát, a hold állását, a légkör páratelitségét, a mücsalit fajtáját és szinét a hal fogásához való viszonylatban. Ez a vizsgálat minden alapossága mellett sem szolgáltatott olyan feltétlenül megbizható adatokat, amelyeknek mi is hasznát vehetnénk.

Ezután *Mrsic* W. dr., a kiváló német szakiró egyik értekezéséből közölt Csörgey Titus szemelvényeket, amelyek egy tó széljárásának és általában időváltozásának hatásait tárgyalva, a keleti széllel is foglalkoznak.

— Az időjárást illetőleg *az emelkedő légnyomás növeli, a sülyedő légnyomás csökkenti a halak étvágyát.* Hosszantartó szép időben normális a kapás. A szélre vonatkozó szokásos véleményeket nem igen tudom magamévá tenni. Az általam horgászott tavon a szélirány szép időben a legszabályosabban függött bizonyos napszakoktól, nem lett volna nehéz a kapásra való befolyását megállapitani, ha *ilyen befolyás lett volna.* Napkelte előtt szélcsend volt, napkeltével gyönge friss, keleti szél támadt, amely nyolc vagy fél kilenc óráig tartott. Ekkor délóráig ismét szélcsend állt be, amelyet délig tartó többékevés erős nyugati szél következett. Délben ujra szélcsend megfelelő nagy meleggel, majd három órakor ujból nyugati szél támadt, amely csak napnyugtára ült el teljesen. Naponta ismétlődött ez rendszeresen *anélkül, hogy például a keleti szél idején rosszabbul kaptak volna a halak, mint szélcsendben, vagy nyugati szélben.* Étvágyuk egyenletesen normális volt, mint általában szokott lenni szép időben.

— Egészen más volt a helyzet, ha már kora reggel nyugati szél vert hullámokat szürke ég mellett. Ez az esőperiódus közeledtét jelezte, *ilyenkor legfeljebb néhány sügér volt fogható.* Amikor még tartós eső is következett, *a tó szinte kihaltnak látszott.* A folyókon is azt tapasztaltam, hogy *tartós esőben nincs mit fogni.* Ezzel szemben a gyorsan átfuló záporok nem csökkentik a kapást, *aki a záportól nem fél, ilyenkor egész jó zsákmányt szerezhet.* Hogy azonban a tavak halai esőben szokatlanul jól kapnának, amint azt néha állitják, nem erősithetem meg. Ez csak a pisztrángos patakokban jelentkezik rövid és a vizet nem zavaró záporok idején, amelyek a fákról sok rovart vernek le a vizbe.

Mrsic dr. ezután beszámol egy horgászatának eseményeiről, amelyek azt bizonyitják, hogy a rendkivüli időjárás a halak étvágyára is rendkivüli hatással lehet. Hosszu ideig tartó száraz időjárás után egy izben tavon halászott, amikor hirtelen zivatar támadt. *Már az eső előtt és utána is félóráig a halak száma tizszeresre látszott megnövekedni.* A sügérek bolondul kaptak még az üres horogra is. Egy óra alatt 35 negyed és félkilós darabot fogott, továbbá három csukát, mig egy hatalmas tavi pisztrángot elvesztett a zsinór szakadása folytán. Domolykót és dévért is foghatott volna, ha több horga van, mert seregesen uszkáltak a part közelében.

A nyári futózáporok ilyen kedvező hatására a balatoni horgászok is tudnak eseteket.

Csörgey Titus tanulmányának adatai kétségkivül megkönnyitik a sporthorgász helyzetét és lehetővé teszik számára, hogy horgászkirándulásainál megfigyelje, számításba vegye az időjárási viszonyokat és azoknak alapján igyekezzék a lehető legjobb eredményt elérni.

A genfi kulisszák között

Rajniss Ferenc kiküldött munkatársunk irja:

Genf, december hó.

A népszövetségi tanácsülésekből a bölcs ügyrendi intézkedések már jóelőre kilúgozták a megjátszható drámai feszültségek lehetőségeit. A patkóalakú asztal körül a tárgyalt vitás ügy képviselői háttal ülnek *az ujságíróknak és a közönségnek,* — az elnökkel szemben, s *ülve kötelesek beszélni,* — ami lényegesen lecsökkenti a nagy gesztusok és a nagy hang hatását.

A kisantant, mint háromfejű sárkány, részben kijátszotta a fair play szabályait, mert hárman nem fértek el az asztal végén s *aki beszélt közülök, az mindig Benes helyét foglalta el,* ahonnan kényelmes féloldali helyzetben az ujságírók és a közönség kegyéért is rohamot lehetett indítani a harag, a felháborodás és a sértett érdekek színészkedő arcjátékával.

Titulescu szuggerálni próbál

Titulescu az öregedő mester dühével használta ki ezt a szokatlan lehetőséget. Beszéde első felében csak egyetlen vágya volt; elkapni Eckhardt Tibor tekintetét, szemet akasztani a magyar fődelegátussal s *neki* mondani el a gyilkos élekbe csiszolt mondatokat. Titulescu ülve áthajolt az asztalon, kísértetiesen hosszú kezeit Eckhardt felé nyujtotta, neki magyarázott, őt akarta; hanggal, kézzel sürgette, asztalra csapásokkal követelte tőle, hogy nézzen már reá, a nagy Titulescura s engedélyezze a megvető pillantást, a romániai végigmérést tetőtől-talpig. Az egész terem izgatottan figyelte már ezt a furcsa mérkőzést. A beszéd alig érdekelt valakit, mindenki a szempár harcot várta, de Eckhardt Tibor nem mozdult. Nem az, — se könyörgésre, se gorombaságra. A szivar szipkában ült a szája szögletében, irásokat forgatott, játszott, ujságot böngészett, s úgy látszott, hogy Vasconcellos jobban tetszett neki, mint Titulescu, mert arra nézett, ha egyéb dolga nem akadt. Ez a konok rátartiság, ez a messzenéző, szivarhamuval bibelődő fiatal magyar szolgabirós nyugalom lassanként csöndes derűbe vezette át a felkavart kedélyeket. Végre, de nehezen Titulescu is belátta, hogy a falnak beszél, ha a magyar fődelegátust akarja a székében féloldalra fordítani s hirtelen elhatározással *ő fordult az ujságírók felé* s azoknak beszélt tovább. A siker így is szürke volt, mert *a nevetés az egyetlen félig megengedett tetszésnyilvánitás* az ülésteremben.

A *szabad dohányzás* is határozottan kedélycsillapító intézkedés. A kékes füstfelhőkben eltompul minden rikító szín s a kérdések és válaszok is valahogy beleenyhülnek az illatos szürkeségbe.

Az összecsapások erejét *crősen mérsékeli a sok fordítás.* Ha valaki egyórás francia beszédet mond, utána a tolmács egy órán át zörög angolul. Rendesen senki sem figyeli, de ez az óra alkalmat ád a bizalmas tárgyalásokra, a válasz irásbeli elkészítésére, a kölcsönös kimagyarázkodásokra... Eden és Litvinov csak angolul beszélnek s itt látszik, hogy mégis csak a francia nyelv az uralkodó a diplomáciában, mert a francia fordítónak mindig nagyobb és figyelmesebb hallgatósága akad.

A fordítások hosszadalmasságát egyenesen *villámháritónak* lehet tartani. A szerb-magyar konfliktus egész tárgyalása alatt *senki sem beszélt szabadon,* — mindenki olvasta a mondanivalóját s ez az eljárás a víz alá fojtotta a közvetlen összecsapások és a szabad gondolatformálás gyujtó szikráit.

Amikor Eckhardt Tibor beszélt, Benes azonnal kis papírszeletekre vetette a gyors csehnyelvű replikákat, a titkár rohant a töredékekkel a cseh-francia fordítóhoz, a fordító azonnal gépbe diktálta az elegáns francia mondatokat s az összekötő szaladt vissza Beneshez a kész válasszal. Zavar csak akkor áll be, ha a szónok összekavarja a sok részletben érkezett választöredékeket, vagy ha a fordítás — elkésik. *Benes nem jól beszél franciául,* — s az egyik napon kínos, hosszú csönd állott be, amikor elfogyott előle a válasz s várni kellett a folytonosan készülő szellemes támadások megérkezésére.

Szürkeség előnyben

Sok a tehnika és a szándékolt szürkeség ezekben a tanácsülésekben. Csak a messziről jött, ártatlan lelkületű ember csodálkozik a nyilt ülések eseményein, — a beavatottak régen tudják, hogy a *világ sorát itt már csak kiteregetik,* de a nagy események, a súlyos párbajok, máshol, — zárt ajtók mögött folynak. A nyilt ülésen csak provokálnak, vagy flastromot ragasztanak a *máshol* sebesültekre. A tanácsülésnek külön tolvajnyelve, a teremnek külön akusztikája van s az eredményeket is külön mértékkel mérik a népszövetségben. Egy kiváló parlamenti szónok megbukhatik itt az első félórában, — ezért nehéz és naiv dolog hazai és parlamenti szemszögből bírálni meg a magyar delegáció elévülhetetlen érdemeit.

A folyosó hatalma

A folyosó külön életet él, de a folyosó hangulata megsegíti vagy megnehezíti a tanácsteremben folyó munkát. A folyosón érződik a világsajtó hatalma.

Rosszul öltözködő, sokszor borotválatlan emberek szaladgálnak, sürögnek, vitatkoznak jobbra-balra. A hatalmas telefonteremből sokszor a zárt fülkeajtókon át is kiharsog a diktált szöveg. A telefonos kisasszonyok a világvárosok neveit kiabálják. A dolgozóteremben irógépek kattognak. Senki sem jelent rendes körülmények között fejből, a jó ujságíró előtt gépelt oldalak hevernek, amikor az ólomkamrához hasonlatos fülkében, izzadtan, rekedten olvassa a jelentést és a véleményt a hazai szerkesztőségnek. A hatalmas könyvtárt kevesen használják. Minden kért művet, folyóiratot pillanatok alatt előteremt a készséges könyvtárigazgató, s boldog, ha valaki komplikált feladatokkal bízza meg. Sokszor összeszed egész sorozatokat valamelyik lelkes ujságírónak, aki aztán soha többé nem jelentkezik átnézni a *„kérdés"* tudományos irodalmát... Az altisztek kiváló férfiak. Mindenkit csak egyszer igazolnak, — másodszor már megismerik. A népszövetségi delegátusok szívesen tartózkodnak a folyosón s egy-egy izgalmas párharc után maguk keresik a sajtót, nagyobbára az affér gyöngítése, a puha, úri, diplomata hang propagálása okából. — A folyosón komolyan számítanak a külsőségek. Sok a befolyásos ujságírónő s *ezeknek Eden és Eckhardt a világ két első politikusa,* minden más, igen mellékesnek tetsző mérlegeléstől függetlenül.

Miss Jankapuszta

A magyar delegációval érkezett egy fiatal, magas, szép leány, aki fordított, gépelt, ügyesen, komolyan dolgozott s akit a folyosó és az üléstérem az első nap észrevett. Itt fontos, hogy valamit úgy általánosan észrevegyenek. A magyar kisasszonyt már az első délután az egész népszövetség *Miss Jankapuszta néven* ismerte, kedveskedő, élnélküli humorral, — egymásközötti beszélgetésekben. Ez a leány és ez a név, határozottan ártott a kisantant által propagált komor, félelmetes és titokzatos Jankapuszta fogalmának...

„Jankapuzda" menydörögte Titulescu s az idős és fiatalabb urak önkéntelenül és megenyhülten néztek arrafelé, ahol Miss Jankapuszta magyar gyorsírásba szedte Titulescu francia kirohanásait. A képzettársítás néha a revolver csövébe is virágot varázsol...

Trösztök a Baváriában

A népszövetségi folyosó a *Baváriába* torkollik. A Bavaria Genfben az egyetlen éjjeli kávéház s a puritán genfi levegőtől menekülő világközvélemény itt sűrűsödik össze minden éjszaka. A falakat Dezső-Kelen-rajzok borítják s a kis piszkos termekben a karrikaturákhoz hasonló torz és mégis egészséges világítást kap a lezajlott nap minden eseménye. Békésen találkoznak az ellenségek. Valóságos ujságíró-ringek, trösztök szaladnak össze, akik a nap folyamán elosztották egymás között a figyelést a fontosabb politikusok minden mozdulatára, bizalmas tárgyalásaira s este itt rakják össze a mozaikokat kerek, összefüggő egészekbe.

Genf nem nagy város s aránylag kis helyen zajlik a nemzetközi politika. Szinte lehetetlenség elkerülni az éber ujságírók figyelmét.

A napi anyag leadása után vége van a féltékenységnek is. Közlékenyebbek lesznek az emberek; — a Bavaria már ujságíró parlament, ahol a tudósítók a maguk kedvtöltésére vitatkoznak, árulkodnak, csipnek és simogatnak.

A Bavariában hallottam, hogy a derék Tevtik Rüsdi felkereste Kánya külügyminisztert a szállodájában s igyekezett egyetmást megtudni a magyar delegáció szándékairól. Az ősz magyar diplomata két állló órahosszat mesélt, régi, vidám történeteket a kíváncsi bejnek s minden kérdésre így válaszolt: „Erről jut eszembe egy nagyszerű történet, amit 1896-ban hallottam Konstantinápolyban..."

Tevfik Rüsdi dolgavégezetlenül távozott a magyar külügyminisztertől s maga mesélte el, hogy Kánya Kálmánnak fékezhetetlen jókedve van...

A Bavariában beszélték, hogy Benes a bizalmas tárgyalásokon állandóan arra hivatkozott Eden és Aloisi érveléseivel szemben, hogy neki a népszövetség megteremtése körül halhatatlan érdemei vannak s most, amikor végre ő is kér valamit, a népszövetségnek erkölcsi kötelessége az ő felfogását támogatni...

A Bavariában beszélték, hogy Eden lord és Eckhardt Tibor között, már a nyáron meleg, őszinte barátság fonódott, hogy Eden lord mindig Eckhardt Tiborral sétált s a két fiatal politikust a generációs és a világnézeti közösség tartja egymás mellett.

A Bavariában beszélték, hogy Pál herceg nyolc éven át osztálytársa volt Etonban Eden lordnak s hogy ez az iskolatársi viszony, sűrű telefonbeszélgetéseken át vezetett a józan megoldás felé...

Három aránylik az egyhez

És a Bavériában hívták fel a figyelmemet arra, hogy Magyarországnak rettentő súlyos a helyzete a nemzetközi diplomáciában és közvéleményben.

Minden államban három követség, három sajtófőnök és sajtóosztály, három rádió,

Örökbecsű

történelmi regények és önéletleírások!

Lion Feuchtwanger: A zsidó háboru. Kötve P 3·80, bőrkötésben **P 5.90**

Juhász-Kovács: Hősök-Tudósok-Emberek. Két kötet . . . **P 12.—** 1860—1914 története életrajzokban. 1000 oldal.

Kassák Lajos: Egy ember élete. 8 kötet, három részben. I. rész 1—3 kötve P 9.— II. rész 4—6 kötve P 9.— III. rész 7—8 kötve **P 6.50**

Sárközi György: Mint oldott kéve. Félbőrkötésben . . . . **P 5·80** Báró Mednyánszky Cézár 48-as tábori lelkész tragikus életregénye.

Agnes Smedley: Magányos asszony. Kötve P 2·80, bőrkötésben . **P 4·50**

Lytton Strachey: Erzsébet és Essex. Kötve . . **P 4·50.**
" " **Viktória királynő.** Kötve . . **P 4·20**

Stefan Zweig: Marie Antoinette. Kötve P 3·80, bőrkötésben **P 5·90**

A felnőttek ajándékkönyvei

Pantheon kiadás

Karácsonyi vásárunk

szenzációs árai!

Freskóing sport fazón és 2 gallérral, jó minőség P **3.75**
Fehéring puplin mellel P **3.95**
Puplinette sporting 2 külön gallérral P **4.95** P **5.55**
Puplin ng végig egy anyagból, Ia minőség, fehér és színes P **5.95**
Puplining-különlegesség legujabb minták s:75 **6.75**
Hálóing komplett, jóminőség P **3.95**
Rövid nadrág jóminőségű zefirből P **-.95**
rayéköper, fehér P **1.25**
Hosszu nadrág Ia rayéköperből P **2.45**
Pyjama meleg flanellből P **4.25**
legjobb kivitel, gyönyörü minták P **6.75**
Meleg sál divatos minták P **1.25** **-.95**
Nyakkendők gyönyörü kimintázás P **2.—, 1.50** **-.95**
Kendő-sál divatmintás, Crepe de Chine-ből, minden színben P **3.90**
Csatos férfi bőrkesztyü tisztagyapju-béléssel P **5.50**
Keménygallér divatfazónok P **—.50** **-.39**
Bokavédő Ia minőség P **1.95**
Nadrágtartó-készlet legszebb ajándék P **2.95**

Férfi zsebkendő színes P **-.19**
fehér azsur P **—.29**
Müselyemharisnya kis hib., matt P **1.—**
hibátlan P **1.25**
Svájci kötésü nadrág rep. P **-.95**
Ia minőség P **1.25**
Női nadrág bélelt, jó meleg P **1.95**
Angolkötésü harisnya 1.25, -.95, **-.75**
Bélelt meleg harisnya P **1.75**
Müselyem kombiné P **1.95**
matt charmeuse anyagból P **2.95**
Bőrkesztyü nagy tölcsérrel P **3.95**
Bélelt bőrkesztyü csatos, gyapjubéléssel P **4.95**
Svájci sapka P **-.95**
Színesszélü zsebkendő P —.19 **-.08**
Kötött férfimellény P **4.25**
Női pullover divatos minták P **2.95**
Gyermek pyjama jó minőség, 4 évesnek P **1.95**
Tréning ruha 4 évesnek, Ia minőség P **4.50**

Mennyiség korlátozását fentartjuk.

herczeg és fodor

textil-, uri és női divatáruháza **Budapest, VII., Thököly-ut 24.** (Keleti pályaudvarnál)
Fiókuzlet: Kispest, Üllői-ut 107.

Allegro

a világhirű köszörü- és fenőkészülék önborotvapengék részére.

Nikkelezett kivitelben . . . P **19.50**
Fekete kivitelben . . . . . P **16.50**

Sima borotválkozást csak az ALLEGRO-készülék biztosit.

Kapható müköszörüüzletekben, drogériákban és illatszertárakban.

Vezérképviselet:

Dreher J. és Fia, Budapest,
IV., Kossuth Lajos-utca 14. Telefon: 89—7—28

Ha igazán célszerű és gyönyörű ajándékot

szándékozunk vásárolni, keressük fel az olcsó árairól elismert

Klein Antal

selyem, szövet, vászonáru, fehérnemű, kötöttáru, kesztyű és harisnya árubázát

Király-utca 49

(A Teréz templomnál)

12 áruházi nagyosztály! Szabott olcsó árak!

Jöjjön otthonról egyenesen hozzánk!

harom bőséges pénzforrás, — a kisantant közössége — dolgozik ellenünk. Az évek hosszú folyamatában, feltétlenül megmutatkozik ez az aránytalanság, amit különben a népszövetségi ülésteremben is állandóan éreztünk.

Egy öreg, intelligens angol ujságíró magyarázta nekem a fajtát meghazudtoló kipirosodott hevességgel:

Önöknek minden országban brilliáns követre van szükségük! Önök a legjobb, a legkiválóbb fejű embereket kell szétküldözzék diplomáciai szolgálatra, akárhonnan kaparják őket össze. A magyaroknak Párisban és Londonban össze kell számolniok a szerb, cseh és román követségek összeadott szellemi erejét, — s úgy állítani szembe velük méltó ellenfeleket és méltó organizációt. *Ez az Önök feladata!...*"

Helyeselt mindenki körülöttünk és itt a Bavváriában éreztem, hogy a multunk és a munkánk sok őszinte segitő szándékot és rokonszenvet hullatott a szivekbe az egész világon. *Ezen a hármas harcon azonban érdemes elgondolkozni.*

Magyar feladatok

Érdemes munka volna becsületes revizió alá venni összes belső és külső erőinket. Megtárgyalni és átvizsgálni nyers őszinteséggel helyzeti és nemzeti energiánkat s *levonni a szükséges következtetéseket.*

Ez a hármas harc nem bolondság. Európa átalakulóban van s az új világ sorsát a körvonalaiban már jelentkező új *hathatalmi szerződés* fogja a jövőben irányítani. A kisantant hetedik nagyhatalomnak akar számítódni, mi pedig Ausztriával együtt egy új hatalmi csoportosulásban próbáljuk elvitatni ezt a helyet a kisantanttól. *Történelmi birkózás* ez, elképzelhetetlenül súlyos és gyors feladatokkal, megnehezített végső harca a magyarságnak, helyét és befolyását, életét és kultúráját biztosítani az erőviszonyok új elrendezésében.

A késő éjszakai bandukolásban a genfi tó hídján is érzem, hogy valami nagy, megtisztító magyar erőkifejtés úgy kell otthon, mint falat kenyér az éhes embernek.

Rousseau fái sötétlenek a messzeségben, a szárcsák ezres csapatokban lepik a vizet s fehér csőrük foszforeszkálva világít. Sirályok rikoltanak a ködben. Csomagolni megyek s utnak indulni — hazafelé.

Rómában ül-e össze májusban a népszövetség?

Genf, december 15.

Egyes lapok azt a hírt közölték, hogy olyan tervek merültek föl, amelyek szerint a népszövetségi tanács májusban Rómában ülne össze. Ezzel a hírrel kapcsolatban illetékes népszövetségi körökben a következőket közlik:

A népszövetség legutóbbi tanácsülése alkalmával több tanácstag közötti beszélgetés során fölmerült az a gondolat, hogy a legközelebbi tanácsülés Rómában, sőt esetleg Sztambulban üljön össze. Ezek teljesen fesztelen beszélgetések voltak, mindeddig azonban semmiféle ilyenirányú javaslatot nem tettek és az olasz kormány részéről sem történt még meghivás.

Miniszternek kiszemelt szőke leány beszél a litván hazaárulási perről

Irta: Megyery Ella

Olvasom a litván hazaárulási per főtárgyalásának megkezdését és eszembe jutnak a kedves és hangulatos esték, amiket most ősszel a kovnói, új nevén: kaunasi Metropole-szálló éttermében töltöttem, Európa egyetlen női sajtófőnökével, Mademoiselle Madelaine Avietenaite-vel.

A kovnói külügyminisztérium sajtóosztályát vezeti ez az Amerikában született litván hölgy, annyi tudással, lelkiismeretességgel, okossággal és szívvel, hogy a legbőszebb antifeminista elveit is halomra döntheti, — vagy pedig: elvei fenntartása mellett kell beismernie az illetőnek, hogy a kaunasi külügyi sajtóosztály a maga kicsiségében is a legkitűnőbben megszervezett információs hivatal, amit csak elképzelni lehet.

Avietenaite kisasszony azelőtt a litván távirati iroda vezetője volt, Litvánia lengyel harcai alatt pedig — 1920 őszén — a miniszterelnök bizalmi titkára, akinek kezén az összes katonai jelentések, siffrirozott sürgönyök is keresztülmentek.

Nincs senki Litvániában, aki közelebbről ismerné ennek a sokerényű kis országnak annyira bonyolult legújabb történetét, mint ez a most miniszteri rangra előterjesztett vékony, szőke leány — s igy, amit a most tárgyalásra került politikai perről is elmondott nekem, elsőrendűen fontos és érdekes.

*

Annyi zavaros, ilyenféle pör esedékes most Litvániában, hogy a szűkszavú hirekből nem látom világosan: sor kerül-e a százhuszonhat vádlott közt ezúttal Voldemarasra, régi ismerősömre is?

Pontosan most hét éve, éppen igy, december tíz-tizenötödike táján, oly forró napokat élt át Genf, akárcsak mostanában.

— Béke, vagy háború? — csapott le Pilsudszki marsall a népszövetségi tanácsasztal zöld posztójára... s előtte, mint a tagok legutolsója, fényeskönyökű, helyenként szűk, helyenként bő szalonkabátjában ott ült, előre-hátra lógva-feszengve a székben, vérvörösen az izgalomtól, a fanatikus ellenfél, Augustus Voldemeras, a pétervári egyetem ex-tanára.

Sokszor beszéltem vele telefonon és fehér asztalnál is, mondhatnám: egyedül én favorizáltam őt Genfben. Közvetlen közelről még jelentéktelenebb lényét látva, még jobban imponált nekem, hogy egyetlen szál titkárral, egyetlen kopott aktatáskával ide mert jönni... ide mert jönni harmadik polgáristai francia tudásával, ódivatú, gömbölyű mansettáival, amiket idegesen húzgált szüntelen... ide mert jönni magasan záródó mellényével, amely egy anglikán lelkész puritánságát idézte... ide mert jönni a Népszövetség merev és gőgös hierarchiájába, először megsuhogtatni az ostort a Nibelungok lakomája fölött...

Nem értettem őt akkor és nem értem őt ma se.

Ez a paposarcú, fekete dróthajú professzor, aki olyan szerényen élt a genfi tó túlsó oldalán, a kispénzű turistáknak szánt öreg hotelben, mint egy ösztöndíjas jogász, a diplomáciai nagyszállóknak még tájékát is elkerülve, olyan önző, hatalomravágyó és törtető lett volna egyszerre, hogy megvesztegettette magát a Memel-vidék németjeitől s a köztársasági elnökség reményében, fegyveres puccsot készített elő, hogy elszakitsa ezt a német többségű tartományt Litvániától?

Igy hallottam ezt Kaunasban, ahol egyébként igen javallták nekem a Voldemaras-barátságot nem igen emlegetni. Akkor már június óta ült vizsgálati fogságban a volt diktátor s mint illik, emlékiratain dolgozott. Németbarátsága miatt már régebben számüzték őt a fővárosból s most az volt a veszte, hogy mint jövendőbeli elnök, két órával a kitűzött idő előtt jelent meg repülőgépén Kaunasban, amikorra a litván titkosrendőrség már mindent leleplezett s az ausztriai mintára megszervezett egész horogkeresztes forradalmat elnyomta.

*

Sajnos, a Memel-vidék bejárására már nem futotta időmből, pedig a harminchatezer lakosú balti kikötőváros: Klaipeda, ahogy Memelt őslitvánul hívják — már romantikus neve miatt is izgatta a fantáziámat... Arról azonban meggyőződtem, hogy Hitlerék nacionalizmusának, — amennyiben csakugyan áll ez a propaganda, amiről litván politikai körökben annyit hallani — nem lesz könnyű dió megbirkózni a szabadságfanatizmussal, amely ebben a maroknyi népben él!

*

— Mit csinálhatna a kétmilliókháromszázezres kis Litvánia a harmincmilliós Lengyelország akarata ellen? — legyintett mindenki, mikor a suvalki-i békére két nappal, Zeligowski lengyel generális bevonult Vilnába... s mikor a Genfbe, Hágába való protestálás nem eredményezett semmit?

Igaz: pozitiv eszközzel nem tehettek a litvánok semmit.

Indítottak hát egy néma, negativ háborút, olyan szívósat és makacsat, amilyenre még nem akadt példa.

Az egész Lengyelország-felőli határt lezárták, olyan szorosan, hogy azon se ember, se vasút, se posta nem jár át, — holott az országnak százféle kára, gazdasági és idegenforgalmi hátránya van az abszurdumból, hogy például a közvetlen szomszédból, Lettországból is csak nyolc-tizórás kerülővel lehet Kaunasba eljutni! El kell gondolni, hogy már tizennégy éve stabil ez a helyzet, ez a függő és átmeneti „ideiglenesség" — tizennégy éve van minden litván térképen határ helyett csak „demarkációs vonalnak", „ligne d'administration"-nak feltüntetve a Vilnántúli vonal — mert tudni kell, hogy nemcsak magáról Vilnáról van szó, hanem akkora területről még, amely az országnak egyharmad része.

*

Nem, sose fogom elfelejteni a nyugodt, biztos magyarázatot, amellyel Madelaine kisasszony, kérdésemre: hogy miért van mindenütt ma is Vilna — ahogy ők mondják: Vilnius — mint főváros, felrajzolva a térképeken, kifejtette, hogy igen, ez a helyes... egész beosztásuk, fejlődésük, jövőjük erre rendezkedett be, Kaunas, — mint a kisebb karika melletti megjegyzésből is láthatom — csak: Capitale provisoire.

— Külön gondunk van rá természetesen, — tette hozzá megnyugtatóan — hogy a minisztériumokat s egyéb középületeket, amiket most Kaunasban építünk, könnyűszerrel át tudjuk majd alakítani iskoláknak, kórházaknak, könyvtáraknak, mert hiszen az államhivatalaink úgyis Vilnában lesznek...

Ez Litvánia, ahol pénteken kezdődött meg a nagy pör, amelynek elmaraszta ítéletét — már ősszel hallottam — Genf elé viszi Németország, ha ugyan addig visszatér oda.

Építőművészetünk időszerü kérdései

A világháború óta eltelt 15 év az építészet fejlődésében rendkívül tartalmas és eredményekben gazdag periodus. Nagy lépésekben vitte előre az építészetet: sok kérdést tisztázott, elavult fogalmakat gyomlált ki és friss gondolatokat hozott. Vívmányai: a gyakorlati követelmények szabatos megfogalmazása és maradéktalan kielégítése, a szerkezetek gazdasági tétele, a kapcsolatban az építőanyagok helyes felhasználásával, végül a kiképzésben a tisztult tárgyilagos gondolkodás érvényrejuttatása.

E fejlődésben Németország vezet, ahol a haladó irány nemcsak átütő erővel, de fegyelmezett egyenletességgel mindenütt elterjedt. Magyarország az új építészet befogadása terén hosszú évekig nehézségekkel küzdött; nagyközönségünk, hatóságaink és építészeink egyformán idegenkedtek tőle. Belföldi felvilágosító munka, a külföld példája, végül nem utolsó sorban az idő nálunk is megérlelte a helyzetet, és ma már mi is beállhatunk a fejlődő építészetű nyugati országok sorába, aminthogy a kultura más terein már régóta nemcsak hogy beállottunk, de egynéhányban a vezetők közé is emelkedtünk.

Létesültek nálunk is jó, sőt kiváló korszerű épületek, főként a fővárosban. Ahhoz azonban, hogy a nyugateurópai országok keretében helyt tudjunk állani, főként pedig azokon felülemelkedni, szükséges, hogy ily termékeket necsak szórványosan tudjunk felmutatni, — akármilyen jók is czek egyenkint, — hanem *érdemlegesen fel kell javítanunk a nagy tömegépitkezés minőségét,* amely ma még mindig sajnálatosan alacsony szinten mozog.

Amennyire jók ugyanis csúcsteljesítményeink e téren, annyira gyengék az átlagépületek. Áll ez főként a magánépítkezésekre, amelyeknek legnagyobb része ma is a műszaki és esztétikai szakszerűtlenség jegyében készül. Primitiv alaprendelkezéssel, gazdaságtalan szerkezetekkel és lélek nélküli, ízléstelen külsővel épült fel az országban a családi házak nagy tömege, amelyeknek adókedvezményekkel is támogatott elszaporodása felett a polgári rend megszilárdulása érdekében nagyon örvendenénk, ha ezt az örömünket nem rontaná le a megoldás, illetve kivitel elszomorító módja.

Nagyközönségünk zöme még ma is feleslegesnek tartja a házépítésnél a tervező építész közreműködését, és átengedi magát a kivitelező szakértőnek, akinek nem hivatása a tervezés, abban sem gyakorlati, sem esztetikai jártassága nincs.

Nem világositja fel az építtetőt senki a helyes és józan haladó építés gyakorlati és esztétikai előnyeiről, ehelyett az eklekticizmusnak elszáradt életét hosszabbítják meg. Szemben a nyugodt kiegyensúlyozottsággal, józan mérséklettel, szép renddel és tartalmas egyszerűséggel — amelyek a haladó irányzat esztétikai tulajdonságai — közönségünk túlnyomó része ma is ragaszkodik a letünt évtizedeket jellemző külsőségekhez: a díszhez, a páthoszhoz, a nagyhangú lendülethez. A házak külső feltünési célzattal készülnek, ezért dúsan tele aggatják tagozatokkal, a történelmi építészetből átvett, de hibásan értelmezett és ízlés nélkül alkalmazott architekturákkal.

Annyira átment a nagyközönség tudatába a reprezentatív és nagyhangú arhitektura, hogy ahol ezt nem látja, ott sivárságot érez. Pedig a sivárság egészen más valami: *sivár az az épület, amelyen nincs lélek, bármennyi tagozat is van rajta;* viszont a tartalmasságnak nincs szüksége hangos kifejezésmódra.

Ha visszanézünk régebbi korabeli építészetünkre, azt találjuk, hogy ennek a betegesen patétikus vonásnak multunkban, igy tehát fajunkban nincs gyökere; ellenkezőleg, mult építészetünknek főjellemvonása a méltóságteljes nyugalom, a közvetlenségben kifejezésre jutó báj, a keresetlen egyszerűség és nyiltság, mind olyanok, amelyek a magyar lélek jellemének alaptulajdonságai.

Nincs tehát okunk arra, hogy a korszerű építészet egészséges nyugalmától és tartalmas egyszerűségétől azért féljünk, mintha e tulajdonságok fajunktól idegen irányba vezetnének, ellenkezőleg, helyes nyomon állunk, ha azokat követjük, mert igy — természetesen nem formákban, hanem szellemben — hívek maradunk multunkhoz.

A fiatal építészgenerációnak a feladata, hogy a korszerű építészetet iskolázott ízléssel párosulva elterjessze a nagyközönség ama rétegei közé, ahova az még nem férkőzött be és ezzel itt is végét vetve a stílustalan, ízléstelen és lélektelen balkánias építésmódnak az ország nagy átlagépítészetének színtjét beemelje abba a nivóba, amely megfelel Magyarországnak Európa kulturai hierarhiájában elfoglalt helyzetének.

Kotsis Iván dr.

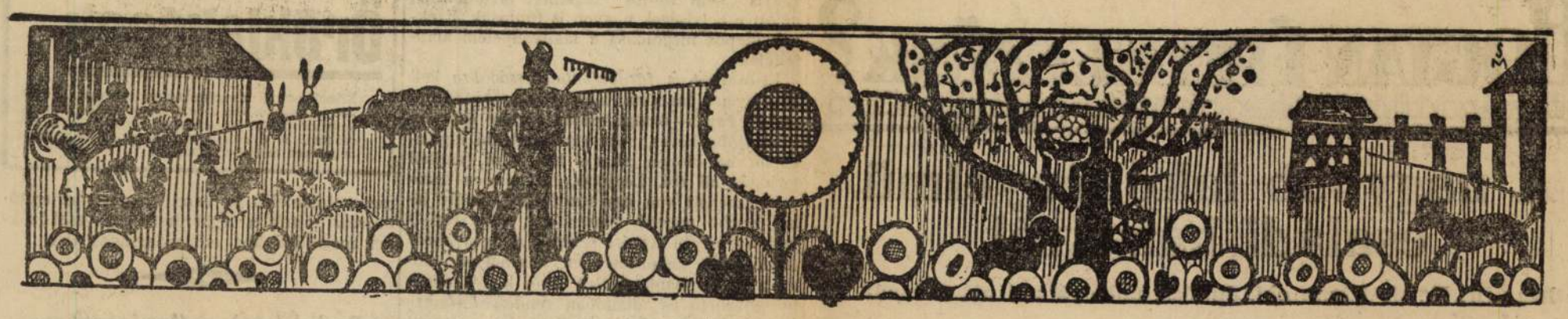

Uj magyar diszcserje

Igénytelen, szárazságot nagyon jól türő diszcserjét állitott elő *Magyar* Gyula, a M. Kir. Kertészeti Tanintézet tanára a nemes köszmétének Ribes laptanthummal való keresztezésével. Az uj fajtát Ribes Moeszii-nek nevezte el a tenyésztő a Nemzeti Muzeum tudós igazgatójának tiszteletére. A cserje 50—60 centiméter magas, gyér, szürkésfehér szinü ágazattal, az ágvessők szürkébe, ibolyásbahajló pirosasbarnák, a fényes levelek szürkésfüzöldek. Virágja rózsás-fehér, kevés bogyótermése jóizü, ibolyapiros köszméte. Napot, meszes talajt jól türi, ideális disznövény a budai hegyek parkjai számára.

Nagy Károly császár villámháritója

Az ó- és középkorban a villámot akarták elriasztani vele, manapság pedig modern kőkertek disze. Mert növény ez az ősi villámháritó, névleg *Sempervirens tectorum*, vagyis lefordítva: „a háztetők örökzöldje". Elnevezése Nagy Károly császár törvényére vezethető vissza, amely elrendelte, hogy a birodalom minden házának tetején tenyészteni kell az emlitett növényi villámháritót. Franciaország városkáiban ma is szokásos a védőszent, vagy Roland vitéz szoboralakjának fejére ezt a növényt ültetni, mely igy jelképesen megvédi a város összes házait az égiháboru veszedelmeitől.

Nálunk sem ismeretlen a Sempervirens tectorum, melynek rokonságát kövirózsa, kőrózsa néven ismerjük. A nép mindig különös jelentőséget tulajdonitott a kövirózsának, mely védi a házat, ha falára, tetejére telepedett, husos leveleinek leve, főzete pedig orvosság fülbajok ellen.

A virág-, növénykedvelő sokáig elhanyagolta a kövirózsaféléket, mint igénytelen, egyszerű növényeket. Az olasz kertek már jóideje polgárjogot adtak a kövirózsának, az ujabban divatbajött, modern kőkertek pedig egyenesen diszhelyre teszik.

Erfurt számokban

Erfurt Németország legnagyobb kertészeti központja. Több, mint 1500 katasztrális holdon 19.000 kertész dolgozik, 120.000 négyzetméteren van üvegházi kultura, 1700-féle főzelékmagvat, 15.000 fajta virágmagvat, másfélmillió cserépben különféle növényeket termelnek. A birodalmi posta évente másfélmillió márkát vesz be Erfurtban a kerti terményeket tartalmazó csomagok portódijai fejében.

Ne koplaltassuk méheinket!

Meg ne tévesszen senkit a langyos időjárás, néhány cicomásan virágzó fa a gyümölcsöskertben! Messze vagyunk attól, hogy a méhlegelő eleget nyujtson: méheink kész mézre vannak utalva még 4—5 hétig. A fiasitás melengetése, kikelő álcák táplálása különben is rengeteg dolgot ad a méhnek és semmi sem boszulja meg magát annyira, mint ha most akarunk megspórolni valamit a méhek gyomrán. Az éhező családok ugyanis hamar legyengülnek és nem képesek hordani rendesen, mikor az akácvirág már kinálja a mézetadó nektárt.

Ne siessünk tehát elvenni a kaptárakból mézeslépeket és ne hagyjuk abba a téli etetést azon családoknál, amelyek nem tudtak tavaly eleget gyüjteni. Ha nem áll méz rendelkezésünkre, akkor természetesen cukorszirupot adunk: 1 kg cukrot 1 liter vizzel 15 percig forralunk, a habját elszedjük és langyos állapotban tesszük a fészek fölé. Egyszerre csak 1 kg-ot adjunk és azt is mindig este. Ezt a mennyiséget a méhek éjjel folyamán reggelig elhordják, igy nincs alkalmuk a szomszédos családoknak a rablásra. Mert a „szorgalmas" méh is szereti a könnyü életet és ha munka nélkül jut teritett asztalhoz, akkor nem átall érte testvérháborut kezdeni.

A jóltáplált család erős rajjal, gazdag hordással ajándékozza meg a méhészt, mig bosszuság a büntetése annak, aki már tavasszal aratni akar.

Érdemes-e baromfit tartani?

Nem az „aszfalt-tyukokcskák-ról akarunk most szólani, amelyeket kedvtelésből tartanak, vagy inyencségből jóizü husuk, tojásuk miatt. Ezekről már megirtuk, hogy tartásuk rentabilitása vajmi kétes. Hasonlóképpen nem jöhetnek számitásba az elhanyagolt „konyhatyukok " sem, melyek főleg a hulladékot értékesitik, igaz, azt sem mindig haszonnal, mert gyakran tetvektől sinylődik, betegségeknek esik áldozatául a lichthófokban, sötét gangokon mocskos ládákban tartott, többnyire egy vagy két darabból álló, egész „tenyészet". Azok esetét fogjuk pár szóval megvilágitani, akik a baromfitartásból jövedelmet várnak.

Mint multkori cikkünkben közöltük, egy darab tyuknak tiz dkg eleség kell naponta. Ilyen tartás mellett átlagban 120 tojásra kell számitanunk évente minden darab után. Tojástyukjainkat háromévenként ki kell cserélnünük, ha nem akarjuk, hogy nyakunkra vénüljenek. Ez bizonyos értékcsökkenést jelent, melyet egy évre elosztva mintegy 60 fillérre tehetünk. Tisztán tartott, jólkezelt telepen az elhullásnak 5%-ok alul kell maradnia és védekezőszerek, anyagok, épületgondozás cimén sem terhelhet egy darab baromfit nagyobb összeg 50 fillérnél. Ezen az alapon igy számithatunk:

1 drb tyuk egyévi elesége 36½ kg.	3.65 P
értékcsökkenés	—.60 P
különféle költségek	—.50 P
5% elhullás	—.25 P
Összesen:	5.— P

Ötfilléres tojásár mellett ez 100 tojásnak felel meg, tehát 120 tojásos átlag mellett 20 tojás, vagyis egy pengő a nyereség évenként minden tyuk után.

Egyik kispesti olvasónk felhivta figyelmünket arra, hogy államilag ellenőrzött tenyészetében már évek óta szép jövedelmet tud felmutatni és meghivott, hogy győződjünk meg erről személyesen! Könyveit figyelmesen átvizsgáltuk, összehasonlitottuk más, gyakorlati adatokkal és mondhatjuk, a könyvvezetés korrektsége minden próbát kiállott. Végeredményben a 100 anyatyukra berendezett tenyészet 1315 pengős bevételével szemben 677 pengő kiadás mutatkozott a mult évben. Kiadások közé épületek értékcsökkenésére is beállitottunk egy tételt. Tehát ez a példásan kezelt kis tenyészet egy évben 638 pengő jövedelmet hozott! A tenyészet a tenyésztojásokat másnál bérben kelteti, elad tojást, naposcsibét, tenyészkakast az állami akciónak és feljavitott mustra-tyukokat, kakasokat. Répát, zöldet maga termel. A baromfit a tulajdonos felesége gondozza, munkájának jutalma az évi jövedelem, melynek összege egy hónapra számitva ötven pengőt meghalad.

Havi ötven pengő mellékkereset nem megvetendő összeg a mai világban! Ez a példa is bizonyitja, hogy a baromfitartásra nem *kell* ráfizetni, sőt nagyon is hálás pénzforrás lehet az, ha hozzáértéssel, szorgalommal üzik. Mindennél fontosabb a baromfiólak, udvarok tisztasága. Ezel elejétvehetjük a betegségek kitörésének, megszabadulunk a hullási veszteségtől, mely a legtöbb tenyészet rákfenéje és megtakaritjuk az oltóanyagok árát. Ez nem jelenti, hogy egyáltalán ne oltsunk! De ne tegyük azt derüre-borura, mert elvész a garaton, amit megnyertünk a vámon. Gyakori meszelés, tiszta homok, fertőtlenitett etetők, itatók, ülörudak, csapófészkek nagyon fontosak. És sokkal többet érnek, mint az ivóvizben oldott dezinficiáló szerek, melyeket tulajdonképpen olyan adagban kellene használni a kórokozók ellen, hogy attól nemcsak a bacillusok, hanem a tyukok is elpusztulnának.

Háboru a gyümölcsösben

Férges kajszit adott édesapám. Juj, mekkora kukac van benne!

— Kanyaritsd ki a férgesét, fiam, és tanuld meg, hogy az a legzamatosabb gyümölcs, amibe a kukac bevette magát.

Ez volt apáink véleménye a gyümölcstermesztésről ugy husz-harminc évvel ezelőtt. Mi gyerekek megszoktuk a kukacot, min kosztostársat, szakértelemmel meléltük le a kukacos, varas, penészfoltos részeket az apró, illatos jóizü gyümölcsökről. Az ilyen müvelet után sokszor nem maradt több egy gerezdnél személyes használatunkra. De volt gyümölcs bőven rendes esztendőkben, duskáltunk benne, jutott féregnek, ragyának, rothadásnak is belőle, sőt köténnyszámra osztogatta aljasát nagyanyánk a mindig rimánkodó cigánypurdéknak.

Azóta nagyot változott a világ! A békeévek bukolikus nyugalmát a kenyérért folyó vad hajsza váltotta fel, mindent pénzzé igyekszik tenni az ember és a pénz nagy zsarnok: mindig több és több munkát követel. Ilyenkor tavasszal valóságos háboru indul a gyümölcsösben a növénykártevők ellen. Bizonyára jól van igy, ez a haladás, civilizáció. Mégis, milyen más volt hajdanában, a rügyfakadás előtti nyesegetés, ágtisztitás kedvtelésből végzett munkája után, megpihenni a gyümölcsfák alatt, melyeknek rügyein a tavaszi nap melegétől folydogálni kezdett a téli álmok méze... Most: tetőtől talpig lucskosan dolgozik a gyümölcsös gondozója, munkaruháján vegyszerek foltjai éktelenkednek, ugy fest benne, mint egy kémiai háboru katonája.

Áprilisi offenziva

Már egy hónappal ezelőtt be kellett fejezni a fák nyesését, tisztogatását, a rügyfakadás előtti erős, lemosó permetezéseket gombabetegségek és a veszedelmes pajzstetü ellen. Figyeljük mostan cseresznye-, meggy-, kajszi- és szilvafáinkat: mikor a bimbók javarésze már kinyilt, akkor ne késlekedjünk őket megpermetezni ½%-os bordói lével, melynek 100 literjében ¼ kg Sulfarolt, vagy ¼ kg Amonilt oldottunk fel. Ezen utóbbi szerek kereskedésben kaphatók, mig bordói lét magunk készithetünk ugy, hogy 100 liter vizben annyi kg rézgálicot és frissen oltott, „szalonnás" meszet oldunk fel, ahány százalékosra akarjuk készitení az oldatot. Tehát ½%-os bordói léhez 1/2 kg rézgálic és 1/2 kg oltott mész kell. A fák permetezése mostantól kezdve mindig „ködszerü" legyen, mert a zsenge levelek, hajtások nem birnák el az erős, lemosó permetezést.

A lemosó permetezés és a koncentráltabb méregadagok természetesen hatásosabb támadást jelentenek a fák ellenségei ellen, mint a gyengébb oldatok ködszerü permetezése. Tehát, hogy eredményt érhessünk el, az ellenségek megtámadását többször ismételnünk kell. Igy almamoly és különféle gombabetegségek ellen ajánlatos a permetezést tiznaponkint megismételnünk alma- és körtefáinkon. Az első permetezés ideje: mikor a fa virágszirmait hullatja. Ilyenkor ½%-os bordói lé 100 literjébe tegyünk ¼ kg Sulfarolt, vagy Amonilt és azzal permetezzünk. Tiz nap mulva használjunk ismét ½%-os bordói lét, melybe most más vegyszereket tehetünk: ¼ kg 50 sz. Arzolt, vagy Darsint. Ujabb tiz nap mulva már 1%-os bordói lét vehetünk, mert a lombozat most már nem olyan zsenge, nem annyira érzékeny, mint előbb volt; a lébe ½ kg Sulfarolt tegyünk, vagy ugyanannyi Amonilt. Ezzel az oldattal, tiznapi időközökben még kétszer permetezhetünk, a vegyszereket azonban változtathatjuk, vehetünk ismét ¼ kg 50 sz. Arzolt, vagy Darsint a Sulfarol helyett.

A mandulát, őszibarackot, köszmétét elvirágzás után gombabetegségek, amerikai lisztharmat ellen szintén permetezni kell, még pedig legjobb erre ¼ kg Sulfarol vagy Amonil, feloldva 100 liter vizben. Háromhetes időközökben még kétszer megismételhetjük ezt a permetezést, de a használt vegyszer adagját most már ½ kg-ra emelhetjük.

Miért drága ez a méregháboru?

A jelenleg aktuális hadmüveletek ismertetése is nyilvánvalóvá teszi, hogy sok és különféle kémiai anyagra van szükség a modern gyümölcsösben. Állandóan hangzik a panasz, hogy a gyárak a védekezőszerek árát megokolatlanul magasan tartják, ami tulságos terhet ró a gyümölcstermelőre. Ha jogos is ez a panasz, hiszen Kartelországban élünk, mégsem magyarázza meg, hogy miért emelkednek a gyümölcsösök kiadásai sokszor horribilis magasra? Valljuk be őszintén: a gyümölcstermelő is ludas nem egyszer a dologban!

Különösen kisebb kertekben, hajmeresztő pocsékolás folyik permetezés idején. Gyenge szőlőpermetezővel, létráról öntözgetik az elérhetetlen faágakat, sőt többnyire a földet, amely haszontalanul beissza a méregdrága permetet. Legyünk tisztában azzal, hogy gyümölcsfákat eredményesen csak speciális fapermetezőkkel lehet permetezni, melyeknek ürtartalma 20—25 liter és 4—5 légköri nyomással dolgoznak.

De nagyon megdrágitják a védekezést azok a szomszédok is, akik elhanyagolják kertjüket, nemtörődve sem a maguk, sem mások érdekével. Igazi veszedelmei, ellenségei ezek a „gyümölcstermelők" a magyar közgazdaságnak, melynek milliókra rugó kárt okoznak. Valamikor, békevilágban, kedves, ártatlan emberek voltak. Most, a gyümölcsösökben folyó békés háboru idején, azonban egyenesen: *hazaárulók!*

A magyar baromfi és tojás értékesitésének és termelésének válsága és kivezető utjai

cimen értékes könyvvel szaporitották *Pákozdy* László és *Kubacska* Béla szerzők a magyar szakirodalmat. Megdöbbentő adatokkal mutatnak rá arra az önző, sőt esetenkint bünös politikára, mely a kartelbe tömörült érdekeltségeket jellemzi a baromfitermékek értékesitése terén. Gáncsvetéseiknek többek között sikerült a tojás sulyszerinti értékesitésének szabályozását is megakadályozni, még pedig azzal a furcsa érveléssel, hogy akkor a szakkereskedők tönkremennének, mert esős időben a termelők lucskos tojást hoznak, ami többet nyom a mérlegen! A profitéhes exportőrök spekulációi tönkretették az európai piacokon nevet szerzett „magyar kövér tojás" (Fettei) jóhirét, mert friss tojásként adják el a hütőházakban hónapokig visszatartott árut, mely a mellette tárolt élelmiszerektől gyakran banán, alma, vagy érettsajt-szagu, ize pedig nem is hasonlitható a valódi, friss tojáséhoz. Az egyezményes exportőrök egytized fillérrel sem fizetnek többet a sulyosabb és friss tojásért, mint az apró, régi áruért. A termelés fellendülése tehát nem várható addig, amig a termelők maguk nem tömörülnek értékesitő szövetkezetekbe. Szervezkedni kll, még pedig termelni-tudással és helyes értékesitési politikával! Szövetkezetek alapitására vonatkozó gyakorlati utmutatásokat, gondosan összállitott, érdekes táblázatokat tartalmaz a fényképekkel, Kubacska Béla szakszerű rajzaival diszitett mü, amely egypengőnyolcvanért megrendelhető Erdei Sándor kiadó cégnél, Hódmezővásárhely, Szent Imre-utca 1.

HOGYAN ÉPITKEZZÜNK?

Építkezési, családiház-építési, belső-berendezési, parcellázási tanácsadó

A nagyobb lakókényelmü családi házakról

Irta: Dr. Kotsis István okl. épitész, müegyetemi ny. r. tanár

A „Magyarság" mult vasárnapi számában oly kisebb lakóházakról szólottunk, amelyeket középosztályunk épitkezni kivánó nagyobb része a mai viszonyok között általában meg tud valósitani s amelyekben többgyermekes, vagyis 5—6 tagu családot véve számitásba, a ház kis terjedelmének dacára is bizonyos megfontolások révén tudunk lakáskulturát biztositan.

Most szóljunk a tehetősebb és ennélfogva igényteljesebb épittető lakóházáról.

Mit nyujtott régebben egy ugynevezett „nagyobb igényeket kielégitő" lakóház?

Több-kevesebb kényelem mellett *elsősorban reprezentativ alaprajzi és kiképzésbeli tulajdonságokat.*

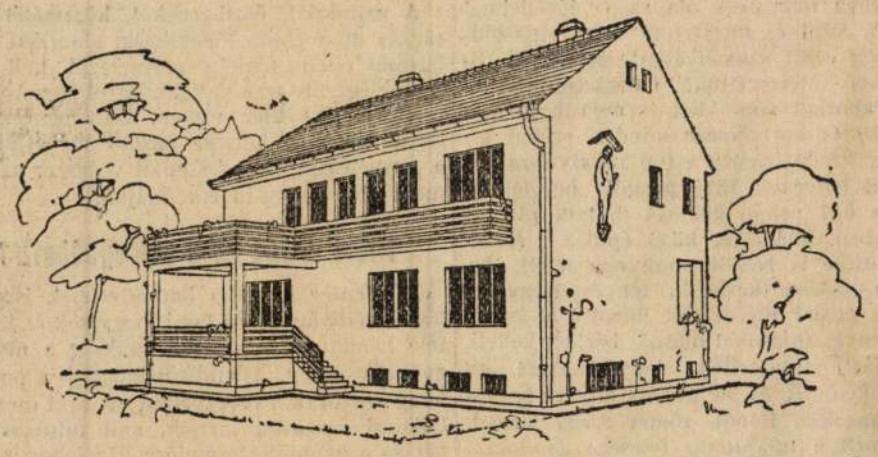

A család két szülőből és három gyermekből áll, épp úgy, mint az elmult vasárnapi számunkban közölt kisebb lakóháznál.

FÖLDSZINTEN a nappali helyiségek, emeleten a hálók. Főbejárás az előszobán át a hallba, gazdasági bejárás a lépcsőpihenő alatt egy lépcsőkaron át a földszinti tálalótérbe. Ebből nyilnak a személyzeti szoba, konyha és tisztogatófülke, valamint a személyzeti W. C. Ételbejuttatás az ebédlőbe a lakás belsejének elkerülésével a tálalón keresztül.

Az EMELETEN lévő hálóknál a kényelmes beosztásra különös gond fordittatott. Egymásba nyiló külön hálószobák a férj és a feleség részére, melyek egy közös öltöző-garderobon át közlekednek a fürdőszobájukkal. Kétágyas leányszoba, fülkében elhelyezett ágyakkal, a női hálószoba mellett; egyágyas hálószoba a fiú-nak, mindegyik fürdőfülkével. Tisztogatószoba vizvezetékkel és beépitett faliszekrényekkel; mellette padlásfeljáró. Mind a négy hálószoba előtt balkon, illetve terrasse.

ALAGSORBAN házmesterlakás, központi fütés helyisége, pincék, mosókonyha, mellette fütött ruhaszáritókamra.

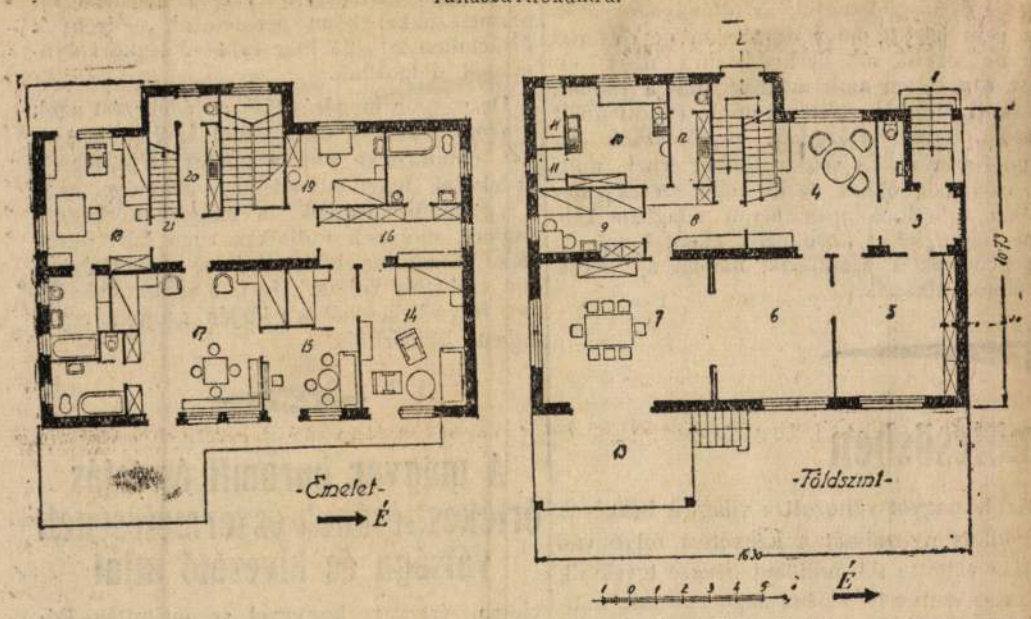

A földszinten: 1. főbejáró, 2. gazdasági bejáró, 3. előszoba, 4. hall, 5. férfi dolgozó, 6. fogadószoba, 7. ebédlő, 8. tálaló, 9. személyzeti szoba, 10. konyha, 11. kamra, 12. tisztogatókamra, 13. fedett loggia, lejárással a kertbe.

Az emeleten: 14. férfihálő, 15. nőihálő, 16. ruhatár, 17. két leánygyermek hálószobája, 18. fiugyermek hálószobája, 19. nevelőnő szobája, 20. tisztogatószoba, 21. padlásfeljáró.

Sok dekorativ keretet és külsőséget. Akadémikus alapelrendezést sokszor *kierőszakolt* szimmetriákat. Nagyméretü egymásba nyiló társadalmi helyiségeket, nagy ajtókkal összekapcsolva, amelyeket gazdag fafaragások és tagozott feltétek kereteznek. Diszes lépcsőházat, a hallban márványoszlopokat. Diszkutat, architektonikus kandallókat. Cirádás gipszmennyezeteket, aranyozással; drága selyemkárpitokat. Költséges, tagozott faburkolatokat, sokágu csillárokat. Ólomkeretbe foglalt szines üvegablakokat a lépcsőházban, ebédlőben, avagy fürdőszobában. A külsőben pedig a történelmi palotahomlokzatok miniatür másait.

Manapság egy ilyen környezetet idegenkedve szemlélünk. Semmi közösséget nem érezünk vele. Annak álpompája nem ragad magával, sőt egyenesen fáraszt.

Ezzel szemben mit kivánunk ma egy tehetősebb épittetőnek nyujtani?

a) Nagyobb lakókényelmet, amely testi és szellemi erőinek konzerválását fokozottan elősegiti, ennek révén munkateljesitményét mennyiségben és szintben emeli;

b) oly környezetet, amely a most mondott fizikai lakókényelem mellett pszchikai kényelmet is nyujt: benyomásbeli keresetlenséget és közvetlenséget, valamint könnyüségénél és derüjénél fogva inspiráló atmoszférát, — csupa oly tulajdonságokat, amelyek aktiv szellemi életet élő ember lelki karbantartásához és fejlődéséhez szükségesek.

Azok az eszközök és módok, amelyek a most mondottak nyujtására alkalmasak, nagyjából a következők:

A lakás nagyobbszámu helyiségeit fokozottan a *használhatóság* szempontjából oldjuk meg, jó elosztásban és helyes sorrendben csoportositva, hogy azokban könnyen és áttekinthetően lehessen élni. Nyugodtan le legyen bonyolitható a belső forgalom, ugy, hogy az állandó közlekedési vonalak ne kereszlezzék egymást. A belső butorberendezéseket előre figyelmesen átgondoljuk, minden helyiségben számbavéve az ott lefolyó életet. Ajtók és ablakok helyeit a belső berendezéssel *összhangban* adjuk meg, nem tesszük azokat elvből a szobák középvonalaiba, csak azért, hogy végig lehessen a szobasoron tekinteni, amely tulajdonság nem emeli a lakás értékét, de sokszor hasznavehetetlenné teszi a szobákat. A butorok mennyisége, jó elhelyezése és a közlekedés helyes átgondolása állapitják meg a szobák végleges méreteit és alakját, amely utóbbiak éppen ezért nem lesznek feltétlen nagy négyszögletesek, hanem lehetnek indokoltan tagoltak, nem a külsőségek, avagy „változatosság" miatt, de a jó használhatás érdekében.

Az azelőtti tulnyomóan reprezentativ és merevségében nehezen használható szobasor tervezése helyett tehát elmélyedő átgondolást végzünk minden helyiségnél azok használhatósága érdekében.

A mindennapi életmenetet kiszolgáló *mellékhelyiségeket* körültekintően oldjuk meg. A „mellékhelyiség" elnevezés már önmagában véve is hibás, mert az a „mellékes", vagyis „nem fontos" fogalmát tartalmazza, holott e helyiségek nagyon is fontosak. Ezeknek alapos megoldása a lakókényelem alapfeltétele.

Elsősorban a *fürdőalkalmatosságokra* kell bővebben áldoznunk. Készitsünk *több* fürdőszobát; egy 5—6 tagu család részére egyetlen fürdőszoba kevés, mert azt mindenki ugyanabban az időben akarja használni, amiből torlódás áll elő. Legjobb, ha minden hálószoba mellett van egy fürdőfülke, amely lehet kisebb méretü, hiszen egy, vagy legfeljebb két egyén részére szolgál. Amig a közös fürdőszobát nehézkesebben használjuk, addg a hálószobánk mellett lévő, kényelmesen hozzáférhető és állandóan rendelkezésünkre álló fürdőfülke sürü igénybevétele egyenesen bele fog tartozni napi programmunkba. A több külön fürdőszoba létesitésétől ne riaszszon el azok költsége. Egy kisebbméretü fürdőfülke teljes előállitási ára, káddal, mosdóval és W. C.-vel, beleértve az elfoglalt beépités költségeit is, körülbelül 800 pengőt tesz ki, amely nem haladja tul egy márványkandalló, egy pár faragott köoszlop, vagy egy diszkut árát.

A személyzet fürdőjéről is gondoskodjunk, ha máshol nem, ugy a világos és tiszta mosókonyhában elhelyezett fürdőkád utján, ami mindössze 120—150 P költséget jelent.

Legyen a házban *tisztogató kamra*, ahol a takaritó eszközöket tartjuk, amelyek eddig az előszoba-, vagy konyhaszekrényben állottak, benne vizvétel és kiöntő a lakástakaritásnál kikerülő szennyvizek eltávolitására, amelyeket eddig ilyennek hijján a fürdőkádba, avagy a konyhai vizkagylóba öntöttünk. Ugyanitt helyezhető el a beépitett szennyesgyüjtő szekrény is.

Mindeme belsőségeket bőséges csempeburkolattal látjuk el és jó felszerelési tárgyaktól nem sajnáljuk a költségeket.

Az alaprajz megoldásával együtt el kell helyeznünk nagyobb számu *beépitett szekrényt*, akár falba épitve, akár szekrényfal alakjában, télen a nyári, nyáron a téli ruhák elhelyezésére. Célszerü ezeket egy külön ruhatárhelyiségben összpontositani, a hálószobák mellett. Ezekben helyet kell biztositani a böröndök részére, amelyek eddig az előszobaszekrények tetején, vagy a padláson állottak. Csak bőséges szekrények segélyével lehet a lakásban rendet tartani.

Fel kell szerelni a házat minden olyan berendezéssel, amely annak *kiszolgálását megkönnyiti*. Központi fütéssel, központi melegvizkészitéssel, melynek melegvizét minden egyes mosdó-, fürdő- és mosóhelyhez elvezetjük; gáz-, avagy ujabban villanytüzhellyel.

Oly anyagokat és szerkezeteket alkalmazunk, amelyek az épület *karbantartási költségeit, valamint a fenntartással járó fizikai munkát csökkentik*. Rétegezett lemezből készült sima ajtólapokat, amelyeket gyorsan és könnyen le lehet mosni; nikkelezett vagy krómozott vereteket, amelyeket könnyen tisztán lehet tartani; a közlekedő helyiségekben könnyen mosható falvédő burkolatokat és lábazatokat; jó minőségü, hézagmentes padlóburkolatokat (linoleumot, gumipadlót).

Készitünk *nagyméretü ablaknyilásokat* oly szerkezetekkel (akár fából, akár vasból), amelyek révén azok teljes terjedelmükben nyithatók. Egy teljesen kitárt ablakon, amelyen nyitott állapotban semminemü osztás nem látszik, a kitekintés megkapó képet nyujt és jobban emeli a szoba belső térhatását, mint abban elhelyezett bárminő diszes alkatrész.

Bőséges alkalmat adunk a *környező külsővel való kapcsolatra* loggiával, vagy balkonokkal; a lakással kapcsolatos szabadtéri tartózkodásra zuhannyal ellátott napozó és tornászó terrasszal.

Jól elosztott, mesterséges világitást készitünk lehetőleg indirekt, de mindenképpen vakitásmentes lámpatestekkel.

Csupa elsőrendü anyagokat alkalmazunk, nagyon szolid kivitelben.

Ha a most nagy vonásokban elmondottakat megvalósitjuk, ugy előttünk fog állani a nagyobb igényeket kielégitő lakóház mai tipusának vázlatos képe.

Szeretném átvinni az épittető közönség tudatába azt, hogy ne higyje, hogy akkor, amikor jobb kivitelü és nagyobb anyagi áldozatokkal készült házának megépitése során pénzét az itt elmondott praktikus felszerelésekbe fekteti és a régebben divott reprezentativ luxust mellőzi, ugy a háza sivár benyomásu lesz.

A mai épitészet ezeket a jól felszerelt, átgondolt és mindenféle lakókényelemmel ellátott házakat egyszerü alkattal állitja elő. Nem komplikált keretekben, hanem természetes alapelrendezéssel, áttekinthető csoportositásban, nyugodt tömeggel és keresetlen megjelenési formákkal. *Az érték a belsőben van:* egyrészről *a jó átgondolásban, amelynek természetes tartozéka a müvészi vonalvezetés,* másrészről *az értékes, sőt nemes anyagokban és a jó kivitelező munkában.*

Ezek a házak *„egyszerüek"*, de nem *„egyhanguak"*. Az egyszerüségre pedig azért jutottunk el, mert ez őszinteséget és tisztaságot visz az épületbe, valamint áttekinthetőséget és rendet tükröz vissza, a formaságoktól való mentesülést és a lényeg kidomboritását célozza, — mind oly tulajdonságok, melyek a *ma* emberének természetes igényei.

Egy házban nem a „simaság" okozza a sivárságot, hanem a belső tartalmatlanság, amely szegénnyé teszi a legdusabban felcifrázott épületeket is, ezzel szemben az épitőmüvészi érték a legkeresetlenebb eszközökkel megoldottakba is gazdagságot visz.

Öröklakások

Krisztina-tértől kisszakasznyira, Gébics-u. 5. villában juliusra eladók, 3 és 2 szoba hallos lakások, kedvező fizetési feltételekkel, hosszu lejáratu kölcsönnel, 30 éves adómentességgel. Felvilágositás helyszinen és 51-0-42 telefonon.

Budapest ingatlanforgalma

Budapesten az elmult héten a következő ingatlanok cseréltek gazdát:

I. kerület. *Sashegyen* 2683/4. Eladó Congregation de Notre Dame de Sion. Vevő farcádi Sándor László dr. és neje. 539 öl. 13.000 P. Telek.

Péterhegyi-ut 6. Eladó Blumenthal Manóné. Vevő Blumenthal Gertrud. 1317 ölnek 4/14-ed része. Telek. Vételár nincs feltüntetve.

Városmajor-utcában 6986/10. Eladó Kovács Vilma. Vevő Erzsébet főhercegnő, Alcsut. 99 öl. 66.000 P. Uj épitkezés.

Szolyva-utca 8. Eladó Iván István és neje. Vevő Koncz Marisse. 252 öl. 23000 P. Uj épitkezés

Fadrusz utcában 4462/4—6 4462/4—18 és 4462/4—21. Eladó Fadrusz-utca 4 számu társasház szövetkezet. Vevő Komfort Épitő r.t. 222 négyzetméternek 38/530-ad része. 122 és 123 négyzetméternek 18/530-ad része. Összesen 9452 P.

Istenhegyi-ut 37. Eladó Csollán Ferenc dr. és társa. Vevő Fővárosi Vásárpénztár r.t. 1 hold, 68 öl. 5000 P. Árverési vétel. Telek.

Török Ignác-utca 46. Eladó Venczel Géza és neje. Vevő Rieger Ilona Julianna. 150 öl. 30.000 P. földszintes ház 2800 P. adómentes házbérjövedelemmel.

II. kerület. *Nagybányai-ut 89.* Eladó Lindenbach Károly. Vevő Kandler János dr. 667 ölnek 1/16-od része. 574 P. Telek.

Eszter-utca 11. Eladó Dobránszky Béláné dr.-né. Vevő Just Gyula és neje. 310 öl. 46.000 P. Családi villa 2400 P adómentes bérjövedelemmel. Eladó 1932. márciusában 20.550 P-ért vásárolta.

Eszter-utca 14. Eladó Babócsay Hermann és neje. Vevő Fővárosi Községi Takarékpénztár. 561 öl. 41.000 P. Árverési vétel. Egyemeletes bérház 4610 P adóköteles bérjövedelemmel.

Bolyai-utca 18. Eladó Katz Terézia. Vevő Rózsa Pál és neje. 403 öl. 39.465 P. Családi villa, 1800 P adóköteles bérjövedelemmel. Eladó 1932. februárjában 63.000 P-ért vásárolta.

III. kerület. *Szőlőkert-utca 23.* Eladó Burger Vilmos és társa. Vevő Gubicza József és neje. 148 ölnek 3/4-ed része. 7250 P. Földszintes ház, 1452 P adóköteles bérjövedelemmel.

Szentendrei-utca 4. Eladó Hagara Endréné és társa. Vevő Juhász György. 244 ölnek 39/48-ad része. 37250 P. Földszintes ház, 5360 P adóköteles bérjövedelemmel.

VI. kerület. *Bajnok-utca 17.* Eladó Bársony Endre dr. Vevő Bársony István dr. 184 ölnek 2/12 része. 12.000 P. Háromemeletes bérház 26.130 P adóköteles bérjövedelemmel.

VII. kerület. *Alsórákosi réteken* 31.016/20. Eladó Faragó Lajos, Faragó Vilmos és Ehrenfeld Mór. Vevő Szivós Erzsébet és Sándor. 77 öl. 3000 P. Telek.

Hungária-körut 31658/31. Eladó Vellár György és neje. Vevő Ritter Julianna. 132 öl. 65.000 P. Uj épitkezés.

Ajándék. VIII. Sándor-utca 38. Budapesti Gazdasági Részvénytársaág 236 öles telken álló házát odaajándékozta a Magyar Drogisták Bartha István Otthonának. Négyemeletes bérház, 16.000 P. adómentes és 18.078 P. adóköteles bérjövedelemmel.

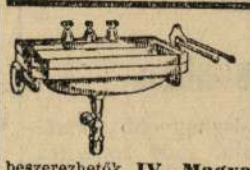

Mosdó-fürdőberendezések, fürdőkályhák — bidék W. C.-k izléses kivitelben, **locsolótömlők**

Bálint Andor

szaküzletében jutányosan beszerezhetők. **IV., Magyar-utca 1. Tel.: 85-3-19.**

ÉPITÉSI ÜZENETEK

Régi előfizető, Budapest. *1. kérdés:* A falszigetelőlemez a padlószint felett 10 cm-el helyeztetett el, ennekfolytán — a padlóval érintkző falrész nedves lévén — a padló penészedik. Mi itt a tendő? Hogyan lehet a falnedvesedést és padlórothadást meggátolni? Előrebocsátom, hogy szakszerü kivitelezés esetén alápincézetlen részen nemcsak a falazat, hanem a padló alatti rész is szigetelendő. Jelen esetben mindenekelőtt felbontjuk a padlót,. eltávolitjuk a gombásodott farészeket és leverjük a falszigetelő lemez alatti vakolatrészt. Ezután a padlószint alatt az előzetesen gondosan döngölt földalátöltésre 10 cm. vastag betonlemezt készitünk, erre két réteg 120-as szigetelőlemezt fektetünk alsó, közbülső és felső forró bitumenragasztással, a csatlakozásoknál 10 cm. szélességben átfedve. Ezt a kettős szigetelőlemezt a fal mellett felhajtva vizmentesen összedolgozzuk a falban lévő aszfaltszigetelőréteggel. A szigetelőlemezekre 6 cm-es védőbeton közbeiktatásával kerülnek a padlóalatti salak és homoktöltés és erre a padozat. *2. kérdés:* Felelős-e vállalkozó a felmerült müszaki hibákért? Igen. Vállakozó jelen esetben nemcsak felelős kivitelező, hanem tervező szakértő is, tehát kétszeresen kötelezően gondoskodnia kellett volna ugy a falak, mint a padozatok kifogástalan vizmentes szigeteléséről. Az eset egyébként jellemző keresztmetszetét adja a vállalkozás és tervezés egykézbeadása káros következményeinek.

*

Épitési rovatvezető épitész-mérnök fogadóóráit hétfőnt, kedden és szerdán délután 4—6 óra között tartja fiókkiadóhivatalunk helyiségében (IV., Eskü-ut 6. sz. félemelet, telefon: 88-8-66).

VITRAX üveg falburkolat üveg tapéta üveg butorburkolat

A legmodernebb szinekben készül és olcsóbb minden eddig ismert üvegburkolatnál

BALOG FERENC és Társa IV., Bécsi-utca 3. sz.

Kossis Iván dr

Javasolt alaprajzok kiskeresetű családok elhelyezésére, függő folyosós rendszerben.

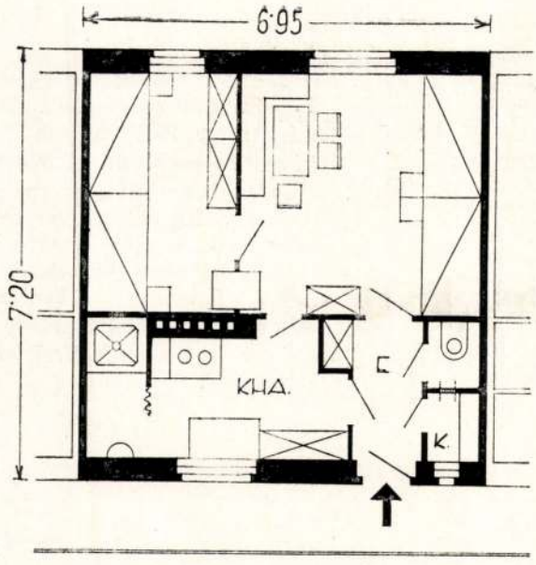

50·04 m².

3. ábra.
Négy ágyhellyel két szobában, közös kályhával; zuhanyfülke a konyha terében, attól függönnyel elválaszthatóan.

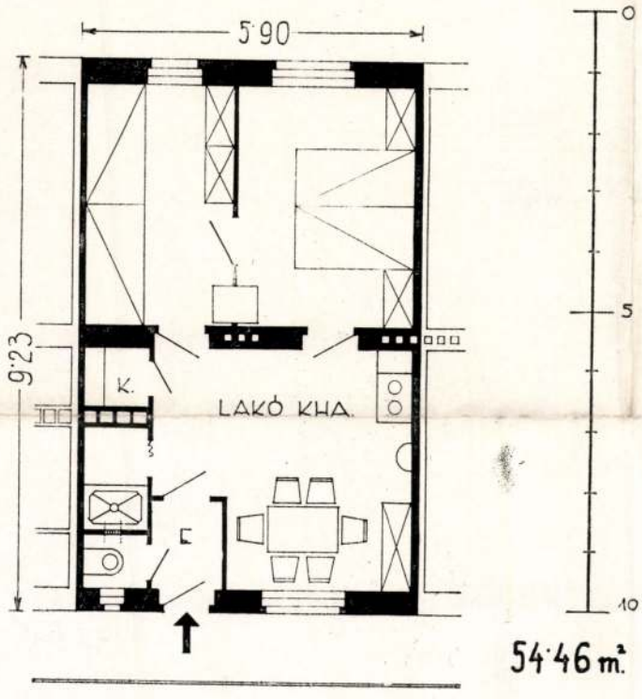

54·46 m².

4. ábra.
Négy ágyhellyel, közös kályhával ellátott két szobában; lakókonyhával, melyből nyílik a zuhanyfülke akár függönnyel, akár ajtóval elválasztva.

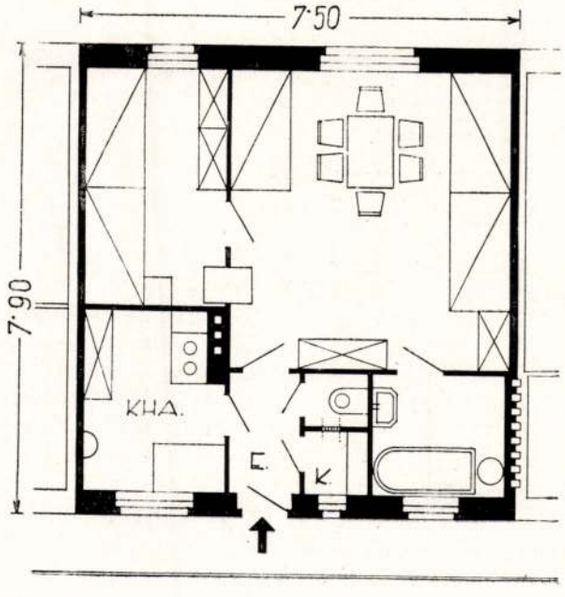

59·25 m².

5. ábra.
Öt ágyhellyel, kis konyhával, fürdőszobával.

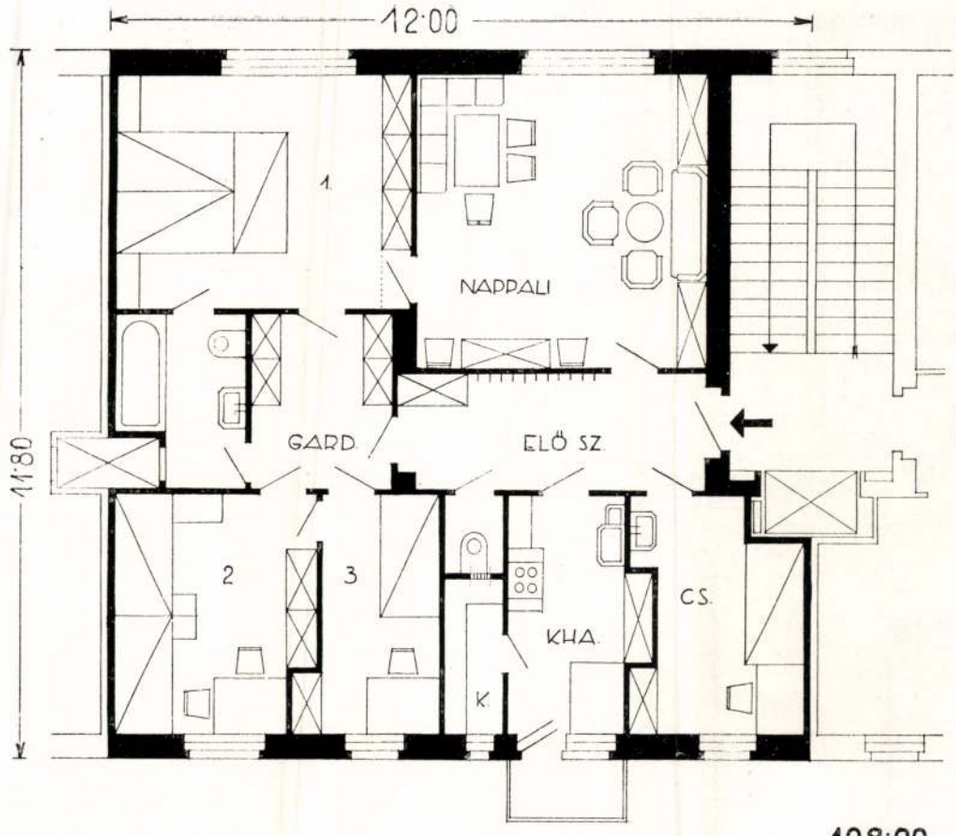

1. ábra.
Polgári lakás javasolt alaprajza a szabványos kétszoba-hallos típus helyett: *egy* közös nappali és *három* hálószobával, takarékos elrendezésben, kétfogatú rendszerben. A három hálószoba egy belső garderob-térből nyílik, így el van különítve az előszoba zajosabb forgalmától. A konyha előtt gazdasági balkon; személyzeti szobának külön bejárója az előszobából.

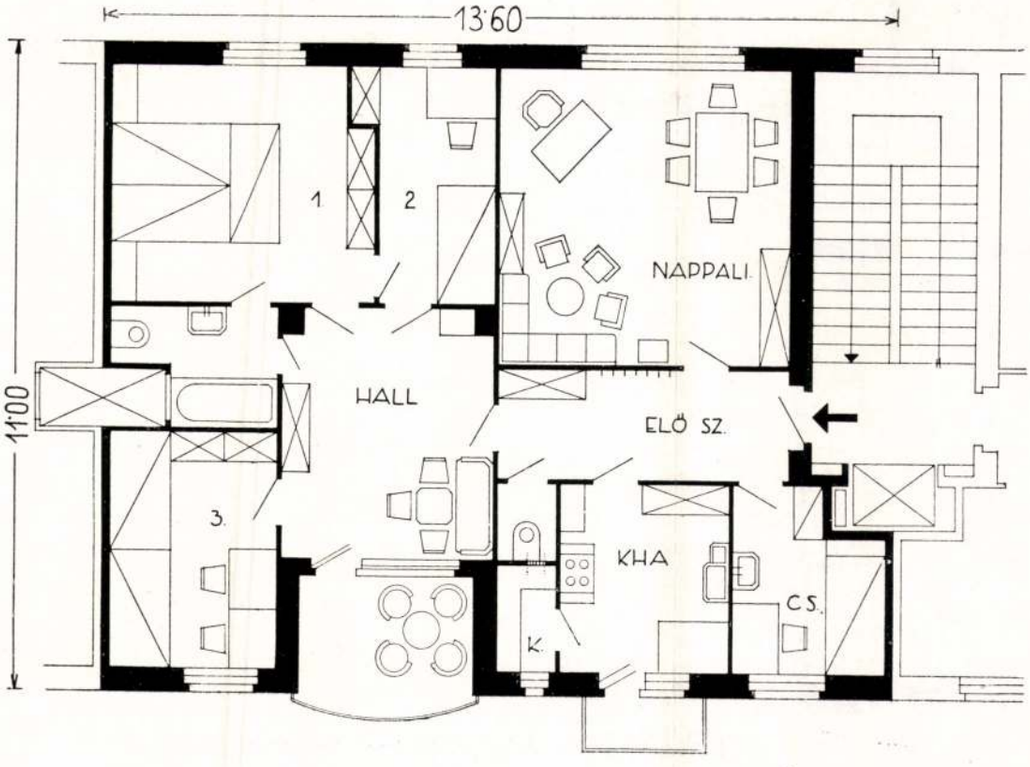

A 16-ik oldalon szöveg, 17–19. old. tervrajzok.

fordít

2. ábra.
Ugyanaz, de garderob-tér helyett közvetlen megvilágítású belső hall, mint a három hálószoba központi térsége; tágas lakó-loggiával.

Kotsis Iván dr.: Javaslat a középpolgári és a kiskeresetű családok lakásainak alaprajzi megjavítására. Építészet. 1941. 16–19. l.

48. Orsz. M. Kir. Közegészségügyi Intézet ápoló- és védőnőképző-épülete.
Neuer Flügelbau des Hygien. Landesinstitutes.
Nuova ala dell'Istituto nazionale di igiene.
Nouvelle aile de l'Institut national de santé publique.
New wing of the National Public-Health Institute.
(Dr. Kotsis Iván)

Liber Kőrépitk
48. n-Sép.

Kotsis Iván dr

49. Krisztina-körúti fedett vásár. ✦ Gedeckter Marktplatz am Krisztina-Ring. ✦ Mercato coperto nel Viale Krisztina. ✦ Les halles du boulevard Krisztina. ✦ Covered Market at the boulevard Krisztina.
(Kosch Jenő és Krencsey Géza)

Kotsis Iván dr

Balatonboglári
Semplom
Repr.
Tér és Forma
1943. 1. 4.
(Vuszapillantás.)

L'ÉTAT DU TRAVAIL DE CON
LA GUERRE

A Budapest, la construction municipale c
publiques aussi bien que la décoration de la vi
marchait dans les années de paix d'un pas égal a
tion privée et construction municipale ont rendu
apparition extérieure, une vraie grande ville et
siècle. Toutes les deux ont fait vivre l'industrie du
villes — à laquelle se joint d'une manière si
commerciale.

MAGYAR RAJZTANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETE
Budapest. IX. Török Pál-utca 1.
Tel.: 385-106. Posta csekk.: 27.933.

83.
----- Ikt. szám.
1943.

Nagyságos

dr. S z e n t i v á n y i Gyula urnak

B u d a p e s t, XI.

Lágymányosi-u. 16.

Kotsis Iván dr

ród

Tér és Forma.

1932. 45 — 49. l.

(Az állami ápolónő- és védőnőképző intézet épülete és az orvosok háza, képekkel.)

Terverte fenti.

Drogat a 200 mil

Kotsis Iván dr.

vrsd

Bierbauer Virgil dr

The Japanese Architect.
1931. okt. - képpel

2 Judica		Áron Görög: Nagyb. 5. v. Izraelita: Nisan 6
Hétfő **3** Rikárd	☽ Első negyed 23 ó. 30 pk.	Protestáns: Keresztély Görög: Nikéta Izraelita: Nisan 7
Kedd **4** Izidor		Protestáns: Izidor Görög: György Izraelita: Nisan 8
Szerda **5** Vince		Protestáns: Vince Görög: Diodór Izraelita: Nisan 9
Csütört. **6** Cölesztin		Protestáns: Cölesztin Görög: Eutik Izraelita: Nisan 10
Péntek **7** Fájd. Szűz		Protestáns: Hermann Görög: Kalliop Izraelita: Nisan 11
Szomb. **8** Denes	1933 **ÁPRILIS** 30 nap	Protestáns: Lidia Görög: Herodion Izraelita: Nisan 12

14-ik hét. Nap kelte 5 ó. 38 pk. — Nyugta 18 ó. 30 pk.

Kotsis Iván dr

Ivód

Komor János: Hogyan építünk — és hogyan kelle-ne építeni a Balaton partján? Tér és Forma 1931. 52, 53. l. (Terv-rajzokkal.)

ILLUSZTRÁCIÓK

Kotsis Iván dr

A zalaegerszegi
II. rk. templom.
Fenti I. díjat
nyert terve.
Repr.
Épitő Ipar – Épitő
Művészet. 1925.
27 – 28. sz.

egyet. ny. r. tanár úr és *Tettemanti Jenő* egyet. ny. r. tanár úr a mult tanévben töltötte be tanári szolgálatának 25. évét. Kívánom nekik szívem mélyéből, hogy további munkásságuk legyen ugyanolyan eredményes, mint amilyen az elmult 25 év volt.

A betegség miatt nyugalomba vonult *Pocsubay János* adjunktus úr miniszteri elismerést kapott nyugalombavonulásakor a szakoktatásban kifejtett sokévi lelkiismeretes és buzgó munkájáért.

Az irodai és kertészeti hivatalnoki személyzet körében is történt két előlépés. *Kresadlo József* okl. bányamérnök úr, quaestor, a VIII. fiz. osztály jellegét kapta, *Kiss Vilmos Lajos* kertészeti főintéző úr pedig a IX. fiz. osztály „B"-csoportjából az „A"-ba került. Mindkét előlépést örömmel vette a Kar tudomásul.

Végül két nagyon érdemes műszaki altisztünk, *Barsi Adolf* és *Laszke Károly* urak, 25 éves szolgálati jubileumuk alkalmából rektori elismerésben részesültek.

Örömmel jelentem, hogy nyári egyetemünk ezidén még sikeresebb volt, mint az előző évi. A *Nyári Egyetem* ötéves

Kotsis Iván dr.

írod
z

Építő Ipar – Építő
Művészet 1925. 113. l.
(A zalaegerszegi rk.
templompályázat tervei
a Magyar Mérnök- és
Építész-Egyletben.)

Tenti I. díjat és a
kivitellel való meg-
bízást nyerte.

közérdekű nagy munkát, mert azt szent kötelességének érezte. Egyetlen egy esetben sem részesült a felszólítás visszautasításban, sőt négy vidéki kartársunk is vállalkozott erre a nemes feladatra. Több kartársunk még anyagi áldozatot is hozott avégből, hogy az előadást megtarthassa és sokan nagy elfoglaltságuk folytán az éjjeli pihenést kényszerültek megrövidíteni az előadások anyagának összeállítása céljából.

Összesen 88 előadó, 104 előadást tartott 412 órában, 19 óra gyakorlattal. Még pedig út-, víz-, híd- és betonépítési tanfolyamon volt ..... 22 előadás összesen 99 órában
a geodéziai tanfolyamon ..... 9 „ „ 42 „
16 óra gyakorlattal
az építészeti „ ..... 23 „ összesen 55 órában,
a gépészeti és elektrotechnikai tanf. 22 „ „ 134 „
2 óra gyakorlattal
a vegyészeti tanfolyamon ..... 28 „ összesen 82 órában.

A gazdag programm igen nagy érdeklődést váltott ki. Úgylátszik, hogy a mérnöki tudás fontossága kezd lassan átmenni a köztudatba.

Kotsis Iván

Olasz- és Délnémet-ország építészeti tanulmányozó útjáról, az 1911/12. tanévre utazási ösztöndíjat kapott a kultuszminisztériumtól. Az erről tájékoztatás van az alábbi cikksorozatban közölve:

Tanulmányút Olaszországban. I. Építő Ipar. 1913. 3. sz. 4. sz. 5. sz. 6. sz. 7. sz. 8. sz. 9. sz. 10. sz.

Kotas Ivan

Moderne Bäuformen

1935. évf.

Védőnő nevelőintézet.

Königin v. Würtemberg
geb.
Kronprinzessin v. Griechenland

Kotsis Iván
epites

Cród

Say Géza: A bárokk
Székesfehérvár, Bp. 1938
Officina
Népeskönyv. 19. l.

Europa film, Kön

lapterjesztő és könyvkiadó rt

Budapest V.

Visegrádi út 36

Kotaris Ivan

róm. kat.

Arad és Vidéke

1913. jún. 6.

(Ki építse az új katholikus templomot?)

769. sz.

1907.

ján

ordultan és arczélben van ábrázolva, hogy
asztott liliomvégű jogart, baljában
ozható tárgyat tart. és hogy a mezőnyben
előtte czimer-
ssal. A hátlapon Austria czimere van a
g egyesitett czimerével, fölöt-
nnával, kinek jobb karján a gyermek
t mindkét oldalon egy-egy angyalfej
~~ett perem és a gyöngysor közt~~
perem és gyöngysor között:
AND. D. G. ROM. HVN. BOE. DAL. C. REX *
SPA. ARCHIDVX. AVSTRIE. DVX. BVR. 1554.

~~t lapi háttere sima.~~

éretei 4.3:4.3 cm.-- Becsértéke 10 K.--
7. április 30-án (787-907-97).

rtje díszés. Haja és szakálla hosszú,

1615

isznyai Pál és Keresztúri Pál hittani munkája,
li könyörgése, Károli Péter, Heyden Sebald,
Budai Ézsaiás, Páriz Pápai Ferencz és Wagner
bölcsészeti, Budai Ézsiás és Péczely József
ímtani, Földi János, Gáti István, Diószeghy

olájok volt még Sárospatakon, Gyula-
t. A debreczeni mellett a két első nagy szol-
áknak ők adták a rectort, s így saját tanrend-
k, mint anyaiskolákkal, szemben a particulák.
:skemét, Máramarossziget, Nagy-Kőrös, Pápa
imaszombat, Tarczal, Tokaj, Ujhely és Ungvár;
Udvarhely és Zilah. Az ev. ref. theologiai
t; a jogi főiskoláké meg Kolozsvár, Gyula-
rospatak, Kecskemét, Máramaros-Sziget, Pápa

mert ez alapelvekben a többi protestánsokéval
t és Tordán gymnasiumuk, Hidvégen, Szent-

skola XVII. századi törvényei» cz. akadémiai

szemeli ki, hogy kik állnak ki vitatkozni. Ez
törvények megtartása kötelesség. Megvannak
Labdázni és más illendő játékkal szórakozni s
Az iskolán kívül mindenki tógában jár. Haj
«misziri» gallért, vállig lenyúló kalapot, kato
az összes iskolások is jelen vannak. A temet
szabad betérni. Ezeket az 1657-iki törvények
ev. ref. főiskola épületének képét 408. számú

Az intézet jeles tanárai közül kimagas
MÁRTON, a ki már physicát is tanít, de kevés
nagy érdemeket; SINAI MIKLÓS és BUDAI ÉSAIÁ
az iskola belső fejlesztése dolgában örökítette
tantervében, az 1770-iki «Methodus»-ban j
lános elveket, emez meg a különös utasítások
a tanuló imádkozzék és járjon a templomb
karolják, az egyházi beszédet az iskolában újr
a fő. Ezért fontos az ismétlés s a kérdező t
addig nem lehet tovább menni, míg az anya
feleljenek. A szorgalom dicséretet érdemel; de

[1] Ezen törvények kapcsolatát és forrásait lásd
vényei» című művemben 1—6. és 79—177. l.

Kotsis Iván dr.

épitesz

l.

élet.

Medrzyańszky Alajos báró

VI. 240

Karczagmagyállam

656, 657. h.

48.,

Apagy. Piacztér Kutásás al-
kalmával. Sötét szürke. Hasán
3 csoportban 6, 6, 5 függélyes pár-
huzamos 2.5 Ctm hosszu hornyola-
tokkal diszitve. 2 Ctm átmérőjü
alja homoru. Zoltán István fő-
szolgabéró urtól 1903 Május 11-én.

50.,

Viss Csenkedálö. Nem Korongon
Készült. Vörhenyes sötét szürke. Finom
gyurma, jól égetett. Tetének Külső fe-
lülete hosszában hornyolva. A fül
alatt és a has körül 4 csücsökkel 13
magas talpa homoru. Ifj. Mato. Ján
urtól 1. 1906.

Kotsis Iván

laiban áhítatos dallamot muzsikáló Szent Kristóf reliefje arra figyelmeztet, hogy az ősi koronázó városba nemcsak bevonult a legújabbkori művészet, hanem, ami még fontosabb, teljesen és annyira otthon van benne, hogy az erős fejlődő élet aktivitásával minden kínálkozó helyet elfoglal és meghódít az új szépségnek.

Így kapott kedves emléket szép kovácsoltvas díszes kút alakjában a szeminárium melletti kis téren Maulpertsch Antal, a szeminárium templomának nagy barokk festője.

E két műalkotás között a Vármegyeház komoly méltóságú épülete a legfiatalabb a régi város nagyszabású, művészi értéket képviselő alkotásai közül.

A hagyomány tiszteletével párosult alkotókedv a város középpontjának újjáteremtésével különösen nehéz feladatot oldott meg, példaszerű tökéletességgel.

Kotsis Iván műegyetemi tanár a Városház kibővítését, valamint a Székesegyház és Városház közötti tér rendezését magába foglaló építészeti programmot mesterien hajtotta végre Schmidl Ferenc városi műszaki tanácsos közreműködésével. Nemcsak az új illeszkedik itt bele tökéletesen a régi környezetbe, hanem a régi is, mintha bilincsektől szabadult volna, új életre kelt (1936—37). Aki emlékszik a Székesegyház rosszul épített, kellemetlenül ható, régi környékére, most ámulva láthatja, mint támadt itt fel a kaoszból az ország egyik legintimebb hatású várostere.

A Székesegyház impozáns tömbje lélegzethez jutott a mögötte levő ház lebontásával, s magához méltó szomszédot kapott a megújult és kibővített Városházában. A kis Szent Anna kápolna is új hangsúllyal érvényesül, úgyhogy ez a három épület most pompás akkordban hat együtt a szabálytalan kis tér körül, amelyet finoman-szerényen zárnak le a Székesegyház előtt elvonuló Szent István-utca kis

Somogyi Antal 4
Székesfehérvár. Művészet és város, Budapest, 1939.

Az idegen, aki akárcsak húsz évvel ezelőtt is elvetődött Székesfehérvárra, egy vidéki város álmatag benyomásával találkozott. A szürke középszer porosodó fátylán keresztül ott vibrált ugyan a barokk letűnt pompája, de sem az új élet ébredésének, sem a régebbi múltnak nem voltak láthatók feltűnőbb nyomai.

Ma, mintha varázslatból ébredne, újjáéledő várost talál a látogató. Már a pályaudvaron kellemesen lep meg az újjáalakított perron anyagszerű modern vasbeton építészete. Az állomás előtti térség forgalomszabályozó szigetén Bory Jenő püspökkútja áll a régi sívárság helyén, a Lövölde ósdi falkerítése helyett park üde zöldjével találkozik a szem. Balra haladva, a szépen ívelő széles út mentén, a téli gazdasági iskola jó arányú épülete emelkedik azon a helyen, ahol azelőtt városvégi rendetlenség éktelenkedett. Majd a Prohászka emléktemplom következik, ahová a város minden látogatója betér, hogy hódoljon a nagy püspök világosságot árasztó halhatatlan szellemének. Beérve a Széchenyi-utcába, a régi lomhán szétterülő utca helyett gondozott forgalomosztó parksávval pompásan tagolt útra érünk, ahol most az élénk balatoni forgalom halad át.

A Vörösmarty téren áll Vörösmarty Mihály egyszerű beállítású szobra, báró Vay Miklóstól, már a múlt század második felének kegyeletes hódolata a művészet és a nemzeti értékek oltárán. Pár lépésre innét azonban, az útirányok szétágazását jelző kőoszlop oldalán Wilt Tibornak körvona-

Kotsis Iván

házai. A tér lépcsős följárója, burkolatának nagy terméskőlapjai, oly természetes és szükszavú előkelőséggel foglalják el helyüket, mintha ez a tér ősidőktől fogva az övék lett volna. Kálmáncsai Domonkos szobra pedig úgy áll a téren, mintha a Szent Anna kápolnának ez a bőkezű alapítója visszakívánkozott volna a földre, hogy teljessé tegye az újjászületett tér varázsát.

A Városház kapcsolatát a Székesegyház terével a vasrácsos erkéllyel kihangsúlyozott kis kapu és az átjáró széles félköríves nyílása teszi elevenné.

Az átjáró a dísz-udvaron vezet keresztül, amely valóban ünnepi hatású. A régi Városháza folyosóinak gyönyörű árkádjai, az új tanácsterem ablakai és az átjárók félköríves nyílásainak jó ritmusú játéka adja a keretét, az udvar terméskőburkolatának hatalmas lapjai monumentális ízű komolyságát, amivel szemben üde kontrasztként hat a feketevasrácsos kapu átlátszó könnyedsége.

Ha a Károly király-térre kijutva, a pompás barokk kapun keresztül a Városház belsejének megtekintésére indulunk, ami az első pillanatban szembeötlik, az a minden hivalkodó pompát mellőző nemes egyszerűség. A mészfehér fal között nagyszerűen hat a lépcső fekete vaskorlátjának egyszerű rajza. Hogy a vas díszítőértékét mily sokra becsüli az építész, mi sem mutatja jobban, minthogy a lépcső fordulójában a lapos falfülkét is műkovácsmunkával tölti ki. A szép munka, Kittlinger Kálmán műve, a Magyarok Nagyasszonyát ábrázolja kedves imádságszöveggel.

A folyosók fehér falába hallgatag előkelőséggel vágódnak az enyhén fényezett ajtók mélysötét foltjai. A hivatalos helyiségekben is mindenütt egyszerűség, választékos ízlés, úgyhogy, ha a székesfehérvári magyarnak a Városházán akad dolga, nem érezheti magát idegen környezetben. Nincs itt

Somogyi Antal: Művészet és város.
Székesfehérvár,
Buda, 1939

nyoma a reprezentációs szándékú cifra vakolatnak, de a hivatalos helyiségek szokványos barnára mázolt sívár berendezésének sem. Amit itt lát, az józanságról és magyaros ízlésről beszél, minden erőltetett népieskedés nélkül.

Különös érdekessége a Városházának a mérnöki hivatal, amelyhez hasonló alig van az országban. Már a hivatalhoz vezető folyosó értékes felvilágosítással fogadja a látogatót. A különböző ház- és lakástípusok helytelen és helyes megoldásáról kap itt szemléltető oktatást a falon elhelyezett rajzokból. Beljebb haladva, megismerkedhetik a különféle építési anyagokkal és eljárásokkal, természetben láthatja a padló-, a mennyezet- és falburkolóanyagok egész sorát, mert itt minden szoba padlója, mennyezete és fala valóságos állandó anyagbemutató kiállítás.

A mérnöki hivatal ilyen megoldásában sokkal többet kell látni eredeti és gyakorlati közönség-nevelő ötletnél. Hogy ez a hivatal ily méretekben és ily berendezéssel kapott helyet a Városházán, az annyit jelent, hogy új kor kezdetén élünk, hogy az emberiség új formákat keres életének, új világot épít, tehát minden krízisjelenség ellenére is alkotó kor, mert művészi kultúrájában a vezérszólam az építészeté.

A székesfehérvári műszaki hivatal ugyancsak élénk és korszerű tevékenységét illusztrálja az a pompás fényképsorozat, amely a polgármesteri hivatal folyosójának falain a városfejlesztés eleven ütemét mutatja be. Jólesik látni ezt az egész korszerű faldíszt, amely a város első vezetőjének nem méltóságára, hanem munkásságára hívja fel a látogató figyelmét.

Maga a polgármesteri hivatal is ugyanezt a póznélküli, az alkotóéletet szolgáló, amellett józan, mértékettartó kifinomult ízlést mutatja.

Az előszobában ügyesen megszerkesztett grafikonok tájékoztatnak a városvezetés munkájáról és eredményeiről.

Kotsis Iván

4. A Városháza új hátsó oldala

Somogyi Antal:
Székesfehérvár.
Művészet
és város. Budapest, 1939.

3. A Városháza udvara

< Kotsis Iván dr. >

< > Műrészek a balatoni építkezésekben.
Balaton, a M. M. É. Egylet 1931. II. – IV. közt rendezett balatoni életkerlet anyaga. Szerk.: Antal Dezső, Kiadta Tér és Forma.

Kotsis Iván dr

balatoni villatervek Repr.

Antal Balaton

17. l.

< Kotsis Iván >

< > Az olasz renaissance építőművészet alaktana. Bp. 1921.

< > Az olasz renaissance építőművészet. Bp. 1921.

< > A közép-európai renaissance építőművészet alaktana Bp. 1927.

< Kotsis Iván dr. >

< > A balatoni nyaralók építéséről.
Balatoni Könyvtár
4. sz. Bpest. 1935.
(Terorajzokkal.)

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

Kotsis Iván és

Buday László

cid

A Zörgő vászon és
helenggezakúzlet pa-
villonja a 37. Buda-
pesti Nemzetk. Vásáron
Terverték fentiek.
Repr.
Művészet 1942. 96. l.

FORUN

V. Kossuth I

Kotsis Iván dr

Wód

Építőmunka.

1933. 8–9. sz.

(A magyar építőművészet útja. K. I. válasza. Képekkel.)

Kotsis Iván dr

az alábbi tervpályázaton külön kiemelte és díjazta fenti tervét a bíráló bizottság.

Perspektíva

1935. 161. l.

(A Horthy Miklós-hid építészeti Kiképzésének tervpályázata; képekkel.

< Kotsis Iván dr >

< > Helyesen tanítják-e a műegyetemen a lakások tervezését.

Építőmunka

1934. 1. 27 23–25. l.

Kotsis Iván dr.

l.

Szépirodalom

1941. 165. p.

kek brsz. bizottsága

[illegible]

IX Rákos u 10.

< Kotsis Iván dr >

cikke

< ? : Az építészneveles
problémái.
Építőmunka 1933.
5. szám.

Kotsis Iván

Technika 1938.

OKTÓBER. 8. SZ. *Dr. Stachó Tibor:* Valószínűségszámítás a műszaki gyakorlatban. *Dr. Haviár Győző:* Légi bombák és tüzérségi lövedékek ellen védő építmények szilárdsági mértékszámítása. *Nemes Tihamér:* A „kábelcsonk" használata az újabb túlrövid hullámú közvetítésben. *Csányi Károly:* Építészhallgatóink középkori építészeti felvételei az 1937—38 tanévben. *Szászkabányai Hoffmann Géza:* Korszerű harcgázok gyártása. *Kotsis Iván:* Példák rossz-, elrontott, vagy a városképbe nem illő homlokzatok átalakítására, illetve kijavítására. *Dr. h. c. Gállik István:* A vasszerkezetek méretezése szempontjából fontosabb kihajlási kérdések megvilágítására. *Erdélyi Sándor* és *Hankiss Szilárd:* A szénkészletekkel való takarékoskodás.

Kotois Ivan dr

[illegible]

Csámpi [illegible]

10. l –

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kotsis Iván

építész

részt vett az

alábbi pályázaton

mod

mod

Aradi Közlöny 1913.

pil. 6. (A[z aradi második kath.] templom-pályázat eredménye.)

767

a) Az aquarellek és rajzok:
1. jegyzéke .....
2. leírása.....

b) A többi grafikai lapok:
1. jegyzéke .....
2. leírása.....

c) A fényképek:
1. jegyzéke .....
2. leírása.....

III. RÖVIDÍT

A rövidítések jegyzéke.....

MDK

Kotsis Lajos, Arad

Az aradi Westinhouse-gyár épitése

Vállalkozók Közl. 1909, márc. 17. 4 l.

klasszicizáló homlokzattal, trigrrel. A kapu felett 1821-es évszám.
en szobrok. Hárombolszakaszos hajó,
821-ben.

id. Dr. Kotsis Iván, építész MDk.

Ez év júniusában Kotsis Iván nyugalmazott műegyetemi tanár tervei alapján ismét átalakítják az Erkel Színház – korábban: Városi Színház – épületét. Rendezik a 2500 néző befogadására alkalmas Színház külső-belső közlekedését, megépítik a kiegészítő helyiségeket. Is 1960 szeptemberéig: az egész külső homlokzatot is átépítik. Repr.

V.O.: Júniusban megkezdik az Erkel Színház átalakítását

Népszabadság Bp. 1959. máj. 24. 8.1

Kotsis Iván MDK

magyar építész

a balatonboglári templom

kerverője

Bierbauer, Virgil: Modern Architecture in Hungary

Hungarian Quarterly, 1941-I.

138.0.

MDK

Kotsis Iván

építészmérnök, sz. Bp. 1919
1941-42. tanévben oklevelet szerzett végzett hallg.

József nádor 1941/42. 32o l.

Nagyszokoly /Tolna/

R.k.templom, homlokzati toronny
köríves szentéllyel, épült 178

/Stippek József, 1945/

Kotsis Iván

wód

z

Megfagyott Mucsikus

1926. 19. l. 23 l.

kawkaturával

36 l.

BUDAPEST.

Elküldendő:

Átvettem: .....

Eladó:	*Ellenőrzés:*	*Csomagoló:*	*Exped.:*	
2	5			

Kotsis Iván-

nak van ajánlva
az alábbi lévkönyv,
fenti arckepével
s a felajánlásra
vonatkozó rajzok-
kal

Megfagyott Múzsikus

1929.

Kotsis Iván dr

ired
2

Megfagyott Muzsikus
1929. 18-l. (kari-
gatúrával)

Brest 1930 VII/16 hó n.

T. Nagys. kentivanyi ünkeretes

umak.

Ezennel igazol$^{om}_{juk}$ a mai napon lefizetett 46 Pengőt

azaz Negyvenhat pengőt kolvettem

összeg vételét, mely összeget mégel számlája teljesen kivan lizetve

javára ir$^{tam.}_{tuk.}$

Tisztelettel

[illegible]

R. J. E. 359. sz.

Kotsis Iván

könyve

Közgi és kisla-
kások alaprajzi
megoldásai.
Bp. 1941

HELYSÉG
Badaló.

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS
Ref. egyh.

TÁRGY
Vichely.

MILYEN KÉP VAN RÓLA?

SZAKCSOPORT
Ötvösség.

KOR
1911.

MÉRET
39 cm m.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER
Schürmann

SZEMÉLYI VONATKOZÁS
Ifjúsági ce

EGYEB ADAT

Kotsis Iván

l-

Siklóssy FKT. bőrt

294. l-

<Kotsis Iván>

építész könyve

<> Architectural works and designs. [Melléklet a szerző Épületek és tervek c. művéhez.] Bp 1946.

Kotsis Iványi dr
építész

Fa, tempera, középkép 119·5×83 cm, egy-egy szárny 119×35·5 cm.

Kotsis I.: Családi lakóházak és nyaralók. Többszínny. táblával és sok képpel (85) 4.—
— Középeurópai renaissance építőművészet alaktana (85) 5.—
— Az olasz renaissance építőművészet formaképzése (85) 6.—
— Az olasz renaissance építőművészet homlokzati és térrendszerei. 2. kiadás (85) 6.—
— Tervezetek (85) 16.—
— A Tihanyi Magyar Biológiai Intézet épületei (85) 2.—

A NÖVÉNYZET HELYTELEN ALKALMAZÁSA A VÁROSKÉPEKBEN

DR KOTSIS IVÁN

A) *Architektonikus egységeket nyujtó homlokzatokat eltakarnak és értelmetlenné tesznek a homlokzatok elé ültetett fák.*

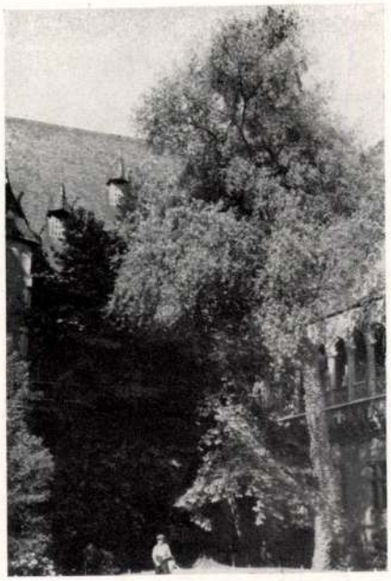

Az architektonikus előudvart az abba beültetett magas fák eltömték, annak kedvező térarányai elvesztek, homlokzati részletei pedig nem láthatók (Budapest, Városliget, Történelmi csarnok).

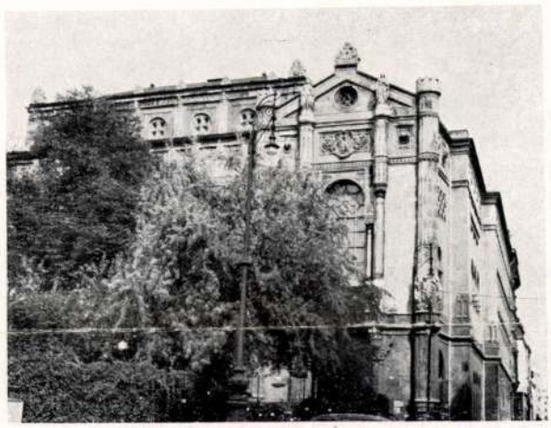

Mind történelmi, mind építőművészi szempontból kiválóan értékes homlokzatot láthatatlanná tesz az előtér befásítása. A homlokzat a maga egészében sehonnan sem tekinthető át, legfeljebb erősen rövidült vetületekben az oldalutcákból. (Budapest, Vigadó főhomlokzata.)

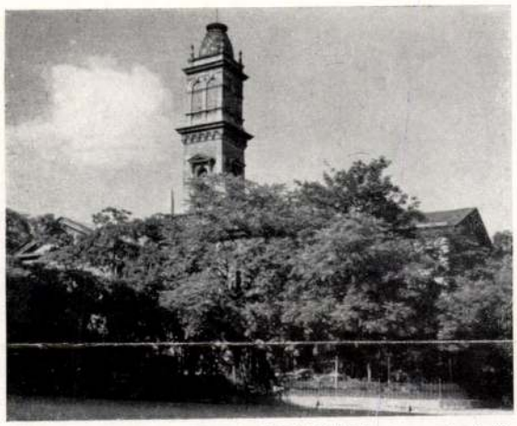

A budai várkerti kioszk Ybl Miklós tervezte épületének csak a tornya látszik ki a körülültetett fák közül, a többi része, így az olasz renaissance loggiája teljesen el van takarva. Érthető, hogy rendeltetésének megfelelően szükséges volt az épület köré árnyékot adó fákat ültetni, de azért valamelyes rendet mégis csak kellene itt teremteni és az épület közvetlen környezetét kiszabadítani a sűrű növényzetből.

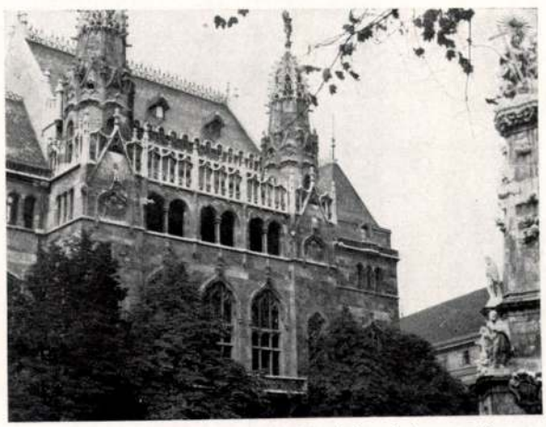

Monumentális középület főbejárati homlokzata elé nem helyes szorosan odazsúfolni a fákat; ezek zavarják a homlokzati kompozícói áttekinthetését és útjában állanak a bejáratnak (Vár, Pénzügyminisztérium). Fokozottan hibás ez a túlfásítás oly kis téren, mint az architektonikusan kihangsúlyozott és eléggé intim hatású Szentháromság-tér.

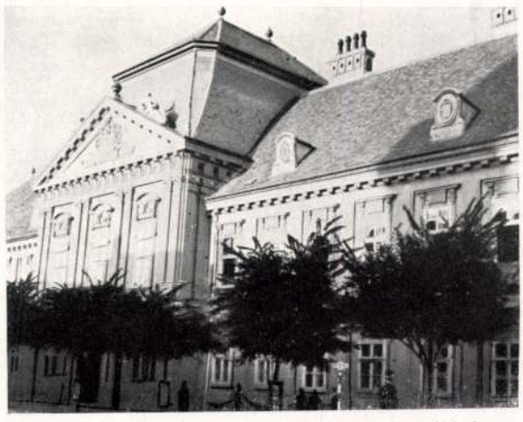

Egységesen megtervezett szép architekturájú homlokzatot derékban vág ketté a tövébe ültetett fasor, amely elrontja a homlokzat arányait és értelmetlenné teszi kiképzését, mert annak összetartozó részeit széjjelszakítja. (Székesfehérvár, püspöki palota főhomlokzata.)

Építészet 1941. 2. szám

Meggondolatlan fásítással jól megtervezett városi látkép semmisült meg Ybl Miklós budai Várbazára esetében, amely azért készült, hogy mint hosszan elnyúló építőművészi kulissza a Dunáról és a pesti Dunapartról nézve a várkert tövében összefoglaló lezárást adjon. Az eléje ültetett magasnövésű fák miatt a várbazár árkádjait ma már csak az láthatja, aki a közvetlen mellette haladó kocsiúttesten jár; már a budai Dunapart felől is el van takarva.

A budai Dunapartnak a Lánchídfőtől délre eső szakaszát nyugodt, közel egyenlő főpárkánymagasságú homlokzatsor szegélyezi, amelyet a Várkert dúslombozatú fái választanak el a királyi vár tömegétől. Kívánatos lett volna, hogy ez a házsor zavartalan tisztaságában húzódjék a Dunapart mentén, visszatükröződve a vízben; az eléje ültetett és majdnem a főpárkányok magasságáig érő fasor azonban zavarja annak egységes tömegét. A házak ablakaiból a Dunára néző kilátás elvész és az alsó emeletsorokban lévő helyiségek sötétek.

B) *A homlokzatokhoz túlközel ültetett fák, amellett, hogy teljesen eltakarják az épületeket, elzárják azok ablakait a levegőtől és világosságtól.*

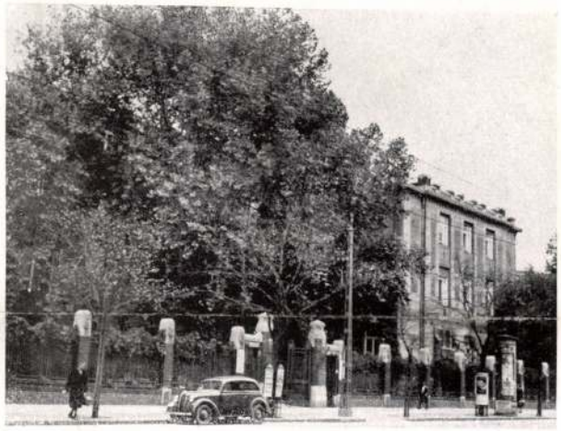

Az Üllői-úti sebészeti klinika előkertje.

A Döbrentei-tér déli homlokzatrészlete.

A homlokzatokhoz túlközel ültetett fák alakja eltorzul.

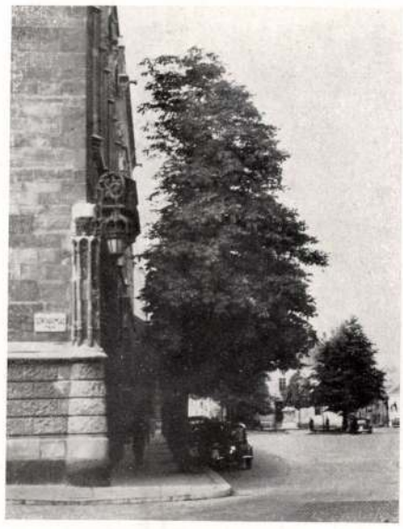

A pénzügyminisztérium keleti homlokfala menti fasor.

Kemenes-utcai házak tövében álló fák korcs képe.

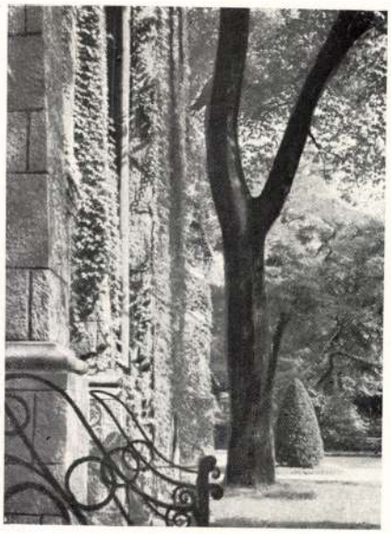

A városligeti Történelmi csarnok homlokfalától 1 méter távolságban álló magas fa.

Homlokzathoz túl közel ültetett fák, amelyek takarásuk révén még az építészi összképet is lerontják. Akadémikus elrendezésű homlokzat elé nem valók ötletszerűen elültetett facsoportok, mert ezek zavarják a homlokzat egységes benyomását azáltal, hogy annak egyes alkatrészeit elfedve, kiszakítják azokat a klasszikus együttesből. Ezzel szemben romantikus épületcsoportnál a fák ily elszórt megjelenése megengedhető, sőt sokszor egyenesen festői hatást kelt.

C) *A homlokzati síkoknak túlzott befuttatása növényzettel az egységesen megoldott kiképzést értelmetlenné teszi, sok esetben teljesen eltünteti szemeink elől.*

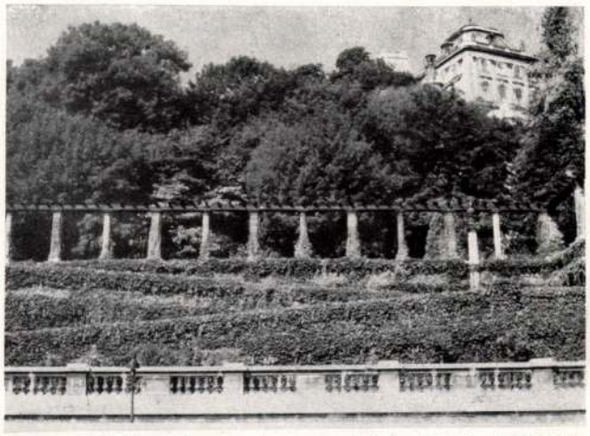

A budai Várkert-bazárnak nagyszabású lépcsőzeti kiképzése eltűnt a szemlélő elől, mert azt növényzettel befuttatták. A lépcsőket, illetve lejtőket kísérő, szépen megrajzolt és nagy költséggel megépített kőmellvédek mintha nem is léteznének. — Másik hiba: a Várbazár hármas épületcsoportja a két közbeeső lépcsőarchitektúra benövényesítése folytán három, egymással összefüggésben nem álló alkotórészre szakadt széjjel.

Az Erzsébet-híd budai feljárójának keménymészkőből kifaragott, kifejezetten építészeti tagozású felépítményére meggondolatlanul rábocsájtották az ampelopsist, amely ezt idomtalan, sok helyen egyenesen ijesztő tömegekben burkolja.

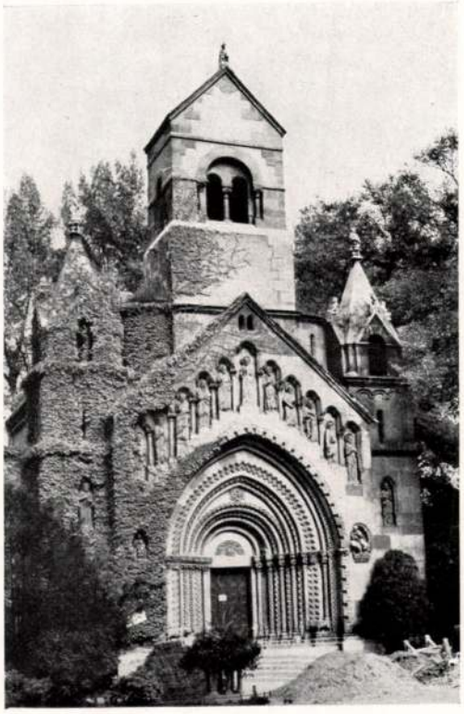

Példa a homlokzatoknak növényzettel való túlzott befuttatására, ahol a növényzet egyenesen lerontja az épület rendeltetését. A városligeti Történelmi Csarnok azért épült, hogy azon Magyarország különböző helyein fekvő és különféle időkből származó építészeti emlékei tanulmányozhatók legyenek. Alpár Ignác mesterünk és tanítványai a szóbanforgó román-, gót-, renaissance és barokkhomlokzatokat annakidején nagy fáradtsággal és utánjárással a helyszínén gyüjtötték össze és mérték fel, pontosan lerajzolva tagozataikat és díszítéseiket azért, hogy azokat itt teljes eredetiségükben reprodukálhassák, ami kétszeresen sikerült, mert az így keletkezett épületkomplexum célját nemcsak tökéletes történeti hűséggel, de szerencsés művészi összefoglalásban is oldja meg. Mindeme fáradozás azonban idővel jórészt kárbavész, mert az ampelopsis lassan be fogja takarni az egész épületcsoportot.

Kotsis Iván
építész

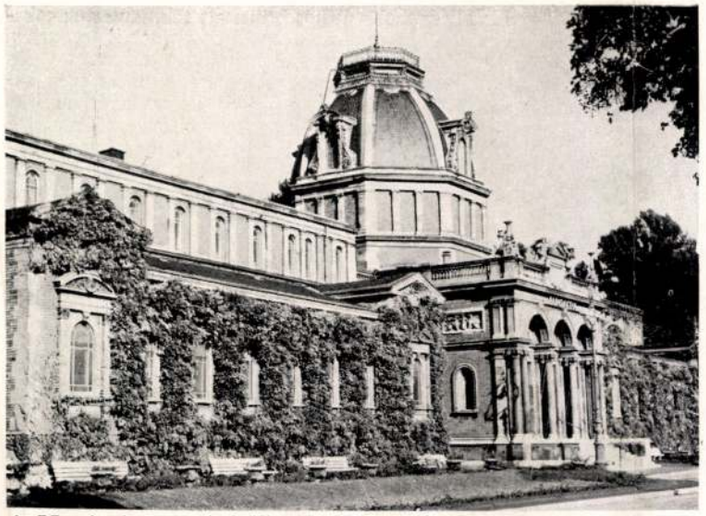

A Margitszigeten, ahol Ybl Miklós nemesen megrajzolt fürdőépülete kifejezetten zöld környezetben, vagyis gyeppázsitból kiemelkedően és nagy fákkal körülvéve áll, felesleges a homlokzatokat ily brutálisan befuttatni. Ha valaki ezt a homlokzatot meg akarja ismerni, annak maholnap a Fővárosi Múzeumban lévő eredeti terveket kell felkeresnie.

A főpárkány feletti attikára felvezetett növényzet önkényesen eltünteti az egységes kompozíciónak szerves befejező részét. (A budai Váralja-utca lezárása.)

Bronzszobor-talapzata nem lehet növényzet, mert ez esztétikai lehetetlenség. A szobor alatt mészkő lemezekkel burkolt magas, tagozott architektonikus talpazat épült, amely méretekben, arányokban, formákban és anyagban egyaránt a szoborhoz illően van kialakítva. A talapzatnak e négyféle művészi szerepe elvész a vadszőlővel való sűrű befuttatás következtében. (Szeged, Sárkányölő Szent György szobor az egyetemi épületek mentén.)

A szépszínű klinker-téglával burkolt homlokzat elé sűrű ampelopsis-réteget növesztettek, amely a homlokzat arányait elváltoztatja, a burkoló nemes anyagot láthatatlanná, a homlokzat részleteit megértethetetlenné teszi. Zavarnak a II. emeleti balkónról lecsüngő fürtök, az ablakok elé benőtt lombok, továbbá a földszinti dombormű értelmetlen megjelenése: mintegy kivágott keretben a sűrű növényzet mögött, holott ez a klinkertégla színéhez volt hozzákomponálva. A relief alakjaira a lombok zavaró árnyékot vetnek. (Szeged, Tudományegyetem.)

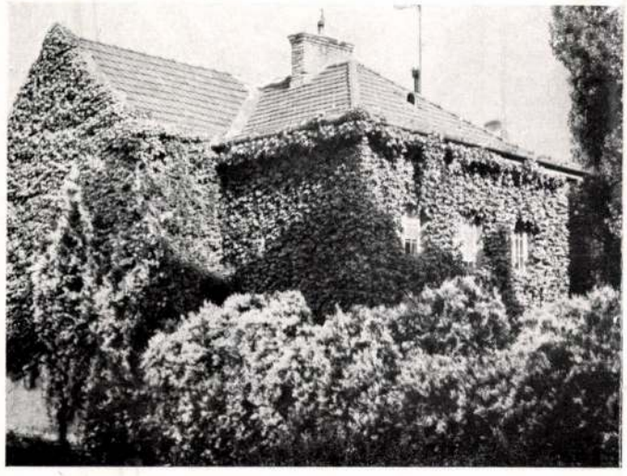

Típikus példa a homlokzat ampelopsissel való teljes bevonásának mindjobban elterjedő helytelen gyakorlatára. Az épület homlokzata teljesen belevész a reá bocsájtott sűrű növényzetbe, elveszti alakját, úgyszólván megszűnik épület lenni, idomtalan és értelmetlen tömeggé válik.

A képpel 43. oldalt lásd a komplett példányban

Szombat, 1945 június 2. 25. szám. Ára 2 pengő.

Magyar Nemzet

Közbiztonságunk és a sváb kérdés

Irta: Dr. Szakasits György

A demokratikus pártok, de maguk a kormányzati tényezők is az elmult hetekben végre napirendre vették közbiztonságunk, par excellence rendőrségünk problémáját.

Felelős politikai vezető személyiségek részéről hangzottak el őszinte, súlyos megállapítások és így eljutottunk odáig, hogy megindulhatott a tisztulás folyamata.

A demokrácia erejét és létjogosultságát bizonyítja az, hogy belpolitikánk egyik jelenleg legsúlyosabb problémájáról beszélni merünk és nem próbáljuk kendőzni a hibákat, hiányosságokat, hanem azokra nyugodtan, becsületesen rámutatunk és nem ijedünk meg, ha szükséges, az operáló kés kézbevételétől sem.

Pedig ha valaki látogatást tesz Tolnában vagy Baranyában, *azzal az érzéssel érkezik haza, hogy itt már csak az operáló kés segithet.* Hogy ez így van, egyáltalában nem csodálatos. Országunknak ez a területe az, ahol a köznyugalom helyreállítása másik legnagyobb problémánk végleges megoldásától, a sváb kérdés rendezésétől is függ.

Súlyos hiba lenne ugyanis azt hinnünk, hogy a pártközi bizottságban és a minisztertanácson elhangzott megnyilatkozások, melyek a sváb kérdés megoldása terén elvetették az egyetemleges felelősség elvét és azt a nagyon is helyes megállapítást tették, hogy nincs sváb és magyar, csak fasiszta vagy nem fasiszta van, egyszersmind elegendő volna azoknak a kaotikus állapotoknak megszüntetéséhez, amelyek a Dunántúl e két vármegyéjében uralkodnak.

Ezen a téren sokkal mélyebbre ható intézkedések szükségesek, ha nem akarjuk, hogy a fiatal magyar demokráciának tiszta nevét bárki is bemocskolhassa.

Miről is van tulajdonképen szó? A földbirtokreformról szóló rendelet egyik paragrafusa kimondja többek között, hogy a Volksbund tagjaitól el kell kobozni a földet. Ki volt a Volksbund tagja, azt a rendelkezésre álló adatok alapján a helyi földigénylő bizottság állapítja meg. Ez idáig még rendben volna, bár kétségtelen, hogy a helyi földigénylő bizottságok részéről az ilyen kérdésekben hozott döntések *nem mentek bizonyos személyes elfogultságtól.*

Még azt sem minősítenénk súlyos és helyrehozhatatlan hibának, ha a földosztás lázában olyanoktól is elveszik a földet, akik bár német anyanyelvüek, de bizonyíthatóan a Volksbund-ellenes, úgynevezett „hűség-mozgalom" tagjai voltak, akiket a multban éppen azért üldöztek a falun, mert hitet mertek tenni magyarságuk mellett. Mondom, ez sem helyrehozhatatlan hiba.

A súlyos és helyrehozhatatlan, legalább is már nehezen korrigálható események azok, amelyek Bonyhádon és környékén történtek.

Egyesek, akik magukat a rendőrség tagjainak merik nevezni, s akik még ennél is tovább menve, demokratikus pártjaink egyikének nevével takaróznak, tervszerüen fosztják ki az üresen maradt sváb falvakat és ahelyett, hogy az elkobzott ingóságokat, állatállományt leltároznák, azt további intézkedésig megőriznék, vagy azt **arra igényjogosultnak átadnák,** *feketekereskedelmet üznek a jogtalanul birtokukba jutott értékekkel, kiárusitják — saját számlára — vagy megtartják maguknak és mindezt a község demokratikusan érző és gondolkodó lakosságának szeme láttára, megfelelő terrorral gondoskodva arról, hogy kisded játékukat ne zavarhassa senki.* Nem riadnak vissza attól sem, **hogy a Szociáldemokrata Párt** helyi titkárát azért, mert egy gyűlésen ezekre az áldátlan állapotokra rámutatott, letartóztassák, s tíz napig őrizetben tartsák. A község lakosságának most már minden reménye abban van, hogy a megye új kommunistapárti főispánja erős kézzel rendet teremt az immár három hónap óta tartó rablóhadjáratért felelős tényezők között.

Nem kutatom, kit terhel ezekért az eseményekért a felelősség, csak még annyit, hogy sürgősen megszervezendő volna az a bizonyos „repülő népbiróság", amely az igazságügyi minisztérium részéről, szinte razziaszerüen végigságuldana vidéki városainkon, de főleg falvainkon és elsősorban azt vizsgálná, *nem élnek-e vissza egyesek a demokrácia nevével.*

A föld népének minden bizonnyal megerösödne a demokráciába vetett hite és bizalma, ha látná, hogy nincs magára hagyatva és még a mai szörnyü közlekedési nehézségek mellett is közvetlenül érezhetné a demokratikus államhatalom gondoskodását, ellenőrzését. — Sürgős és erélyes intézkedésekre van szükség, Bonyhád nem a világ vége!

Moszkvában rövidesen megkezdődik a jóvátételi konferencia

Véget ért a szíriai konfliktus – Angol csapatok bevonultak Damaszkuszba és más szíriai városokba

„Vihar egy dióhéjban" — így lehetne nevezni az egész libanon—szíriai konfliktust, amely péntek estére lezártnak tekinthető. A dióhéj-viharnak története, hogy tíz nappal ezelőtt a szíriai miniszterelnök Franciaország képviselőinek emlékiratot nyujtott át, melyben ismét leszögezte az ország függetlenségi aspirációit. Ennek a memorandumnak átadását apróbb zavargások előzték meg.

De Gaulle kormányának válasza az volt, hogy „bizonyos számú" francia erősítést küldött a libanoni partokra. Az angol parlament szíriai vitája során kiderült, hogy *ez az erősítés mindössze ötszáz főnyi katonaságot jelentett,* ami világossá teszi, hogy az egész ellentét sokkal inkább politikai, mint katonai természetű. De Gaulle gesztusára Szíria és Libanon megszakította tárgyalásait Franciaországgal. Annak a szerződésnek részleteiről van szó, amely kinyilvánította volna a két állam függetlenségét. De Gaulle és vele a francia sajtó, a konfliktus egész ideje alatt hangoztatta ugyan, hogy a francia kormány szándéka nem változott és hajlandó elismerni Szíria teljes szuverénitását.

Pánarab ügy

Mint ilyenkor történni szokott, *megmozdult az egész arab világ.* Így az ötszáz francia katona megérkezése Libanon partjaira tagadhatatlanul széleskörü hatással járt. Valóban jelentőssé azonban a libanoni kérdést az teszi, hogy *a mosszuli olaj két fővezetéken ömlik a Földközi-tenger keleti kikötőibe.* Az Eufrates partjaitól az egyik fővezeték, melyet francia olajvonalnak is neveznek, a szíriai sivatagon keresztülhaladva, Homsztól délnyugatra, Libanon partjain éri el a Földközi-tengert. Ezekután érthető, ha *Nagy-Britannia pillanatig sem maradhat érdektelen bármilyen szíriai kérdés felvetődésénél.* Szerda estére a helyzet súlyosbodott, mert Damaszkuszt állítólag bombázták, azonkívül a város különböző negyedeiben komolyabb csetepaték voltak. Mintegy 200 szíriai egyént kórházba kellett szállítani, a franciák páncélkocsikkal jelentek meg az utcákon, az angol követség épületébe belőttek, végül az összetűzések során egy brit tiszt meghalt, egy másik pedig súlyosan megsebesült. Ezekután Eden külügyminiszter csütörtökön az alsóház ülésén bejelentette, hogy angol csapatok vonultak be Szíriába; a brit kormány elhatározta a rend azonnali helyreállítását. Churchill személyes üzenetet küldött de Gaulle tábornokhoz, felkérte, hogy *adjon a francia csapatoknak parancsot, húzódjanak vissza a kaszárnyákba, mert csak így kerülhető el a brit-francia összeütközés Libanon földjén.*

A francia kormány enged

Truman amerikai elnök is érintkezésbe lépett a levantei kérdéssel kapcsolatban Churchillel. *Grew* amerikai helyettes külügyminiszter hivatalos nyilatkozatban tudatta, hogy országa feltétlenül helyesli Nagy-Britannia egész közelkeleti politikáját.

Feltehetően ez adta meg a döntő lökést, mert még ugyanannak az ülésnek végén, melynek kezdetekor Eden bejelentette az angol csapatok megjelenését Szíriában, a brit külügyminiszter már azt is közölhette, hogy *Párizsból kapott értesülései szerint a francia kormány utasította közelkeleti főparancsnokságát az angol katonai kérések teljesítésére.* Ezzel az incidens egyelőre lezárult.

Az angol sajtó viszont pénteken azt is hangsúlyozta, hogy Anglia és Franciaország minden látszólagos félreértését el kell oszlatni, hiszen *geográfiai parancs a két ország együttműködése.* Több angol lap kívánatosnak tartaná, ha de Gaulle mielőbb Londonba érkezne és közvetlen tárgyalásokon vitatná meg a nehéz kérdéseket.

Globocsnik és társai

A fogságba került németek és háborús bűnösök listája naponta új nevekkel szaporodik. A 8. angol hadsereg egységei elfogták *Reiner* dr-t, Karintia gauleiterét, aki nagy szerepet játszott az ottani szlovének bántalmazásánál és több szlovén politikus deportálását rendelte el.

Fogságba esett *Globocsnik,* Bécs szlávnevü gauleitere. Az ő bűnlajstromán súlyos cselekmények egész sora szerepel. 1933-ban Globocsnik egy osztrák terrorcsapat vezetője volt, amelyet Németországból pénzeltek. Hitlerék zsoldjában több bombamerénylettel bolygatta meg Ausztria belpolitikai életét. Globocsnik érdemeit azzal jutalmazták, hogy Himmler meghívta szükebb törzskarába. Amikor Ausztria végül is német megszállás alá került, Bécs zsidó és lengyel származású lakosságának deportálása vált tevékenységének egyik körévé. Aligha lehet ezek után kétséges, hogy Globocsnik a háborús főbűnösök listájának egyik tagja lesz.

Az osztrák belügyminisztérium egyébként közölte, hogy a nácipárt betiltása után *összeállították a bécsi fasiszták névjegyzékét.* Az osztrák fővárosban 200.000 ember — a lakosságnak tíz százaléka — volt a nácipártnak vagy valamilyen náciszervezetnek tagja.

A londoni értekezleten, amely előkészíti a háború főbűnösei fölött ítélkező törvényszék megalakítását, a szövetségesek közötti bizottság elnöke, a konferenciát megnyitó beszédében bejelentette, hogy eddig 2524 német, 110 olasz, 2 magyar, 17 bolgár, 2 albán és 2 román állampolgár került a háborús gonosztevők névjegyzékére. A két magyar háborús főbűnöst nem nevezte meg.

A flensburgi körzetben elfogott német vezérkar egyes tagjai máris Londonba érkeztek, mint hadifoglyok. 40 hadifogoly német tábornok útjáról London utcáin a fogolytábor felé, az angol lapok több fényképet közöltek. A svéd külügyminiszter bejelentette hogy 350 német követségi és konzulátusi tisztviselőt kiutasítottak Svédország területéről. Visszaszállítják őket Németországba. Jórészükről kiderült, hogy a Gestapo szolgálatában állottak. A francia rádió hosszasan foglalkozik Heydrichnek, a náci tömeggyilkosnak pályafutásával. Heydrich a Röhm-féle körhöz tartozott, később Röhm megöletése után, Hitler különös kegyeit élvezte. Ő szervezte meg a csehországi, norvégiai és hollandiai tömeggyilkosságokat.

A szovjetrádió hírmagyarázója kifogásolja, hogy Svájc nem tartóztatta le az ott menedéket keresett német diplomatákat, hanem egyszerűen áttette őket a határon. A hírmagyarázó nem érti, miért nem küldték még vissza Lavalt Spanyolországból Franciaországba. Ez azonban nem késhet sokáig, mert aligha lehet vitás, hogy Laval nevének előbb-utóbb meg kell jelennie azon a listán, amelyet a londoni értekezlet most állít össze.

Moszkvában döntenek a jóvátételekről

Sylvain Mangeot, a Reuter-iroda diplomáciai munkatársa írja:

Sir Walter Moncktonnak kinevezése a jóvátételi bizottság brit kiküldöttjévé, újabb lépést jelent a Jaltában kimondott döntések megvalósítása útján, hogy moszkvai székhellyel „kártérítési" bizottságot létesítenek. Az orosz küldöttség elnöke — egyúttal a bizottság elnöke is — Majszky Iván. Az amerikai kiküldöttek Pauley W. Edwin és dr. Lubin Isador, előzetes tanácskozások céljából most Londonban időznek. A moszkvai bizottság összejövetelének időpontját még nem közölték, de az a moszkvai bejelentés, hogy a brit szakértők bármely napon megérkezhetnek, továbbá az a tény, hogy az amerikai kiküldöttek Londonban tartózkodnak, arra utal, hogy a találkozó nem várathat sokáig magára.

A szövetséges szakértők már hónapok óta folytatnak egymással technikai megbeszélést a jóvátétel különböző formáiról. A moszkvai bizottság főbb feladatai a következők:

1. eldönteni, hogy a jóvátételnek milyen formában kell megtörténnie;
2. megállapítani a követendő összegek nagyságát;
3. megállapítani a különböző jóvátételt igénylők között felosztandó összeg méltányos arányát;
4. gondoskodni a Moszkvában nem közvetlenül képviselt kárigénylő nemzetek érdekeinek képviseletéről. *(MTI)*

Molotov diplomáciai fogadóestje a győzelem napja alkalmából

Moszkvából jelentik: (TASS.) Molotov külügyi népbiztos, a népbiztosok tanácsának helyettes elnöke május 31-én, a győzelem napja alkalmából fogadóestét adott a diplomáciai testület tagjai számára. A fogadó-estén megjelent Hopkins, Truman amerikai elnök személyes képviselője, résztvettek továbbá a külföldi nagykövetségek és követségek vezetői és főbb tisztviselői, a katonai, tengerészeti és légügyi attasék és a katonai bizottságok vezetői és tagjai. Szovjet részről jelen voltak: a Vörös Hadsereg több parancsnoka, Lozovszki, Kavtaradze, Litvinov és Majszki külügyi népbiztos-helyettesek, Gorkin, a legfőbb szovjet-tanács elnökségének titkára, a külügyi, külkereskedelmi, nemzetvédelmi és tengerészeti népbiztosság főbb tisztviselői, tudósok, írók, művészek, valamint a szovjet és külföldi sajtó képviselői. (MTI.)

A Daily Mail jelentése szerint angol-amerikai-orosz katonai szövetség készül

New-Yorkból jelentik: *(Reuter.)* A *Daily Mail* newyorki tudósítója egyes sanfranciszkói forrásokra hivatkozva jelenti, hogy *Nagy-Britannia, az Egyesült Államok és Oroszország katonai szövetkezés ügyében tárgyal egymással, hogy ily módon őrizzék meg a világbékét az új liga megalakulásáig.* San-Franciszkóban megállapítják, *Hopkins* és *Davies* moszkvai és londoni küldetése kapcsán olyan értelmű utasítást kapott *Truman* elnöktől, hogy tárgyaljon ilyen szövetségről, amelyhez *később esetleg csatlakozásra szólítják fel Franciaországot és Kínát is.* E módon addig is, amíg a nemzetek ratifikálják a világbiztonsági chartát, megteremtenék az ideiglenes egyetemleges rendőrségi szervezetet. *(MTI)*

Az Akadémia nagygyűlésén megtették az első lépéseket az újjászervezés felé

Háromnapos tanácskozás után befejeződött a *Tudományos Akadémia* nagygyűlése. Az idei nagyhét a szokott évi teendőkön kívül még más feladatot is köteles volt ellátni, az idei választásokon és az idei programadáson kellett eldőlnie, hogy az Akadémiának milyen mértékben és hogyan sikerül beleilleszkednie a demokratikus Magyarország szervezetébe.

Az akadémia tagjai, köztudomásúlag, túlnyomó többségükben nem azonosították magukat a mult reakciós politikájával és nem vettek részt a jobboldali mozgalmakban. Csupán *Hóman* Bálint és legszűkebb baráti köre — így *Vojnovich* Géza főtitkár, *Domanovszky* Sándor, *Melich* János, *Mauritz* Béla, *Kibédi Varga* Sándor professzor — volt az, aki behódolt a fasiszta eszméknek és ilyen irányban igyekezett befolyásolni az Akadémia egész működését.

Természetes, hogy amint a felszabadítás után megindult a szellemi élet, *lépések történtek a mult rendszernek az Akadémián belül való felszámolására. Szent-Györgyi* Albert radikális javaslatot terjesztett elő, amely szerint minden akadémiai tagság megszünt volna, egy harminc főből álló bizottság bírálta volna felül a régi tagok működését és az új helyek betöltését. Szent-Györgyi indítványát visszautasították, különösen *Ravasz* László püspök buzgólkodott, hogy a maga ellenjavaslatát vigye diadalra.

Időközben *Kornis* Gyula nyerte el az Akadémia elnöki tisztjét, tudományos képzettségénél, társadalmi tekintélyénél és nagy munkakedvénél fogva arra a legalkalamasabbnak is látszott. Erélyesen hozzálátott, hogy a demokrácia eszméi a tudósok szűk körén belül is érvényesülhessenek. Nem rajta múlott, ha törekvését nem koronázta teljes siker.

Az történt ugyanis, hogy az előző rendszer tudományos vezérei távolról sem vonultak vissza, sőt inkább igen agilisan résztvettek az Akadémia ügyeinek intézésében. Így Domanovszky Sándor vagy Melich János, akiket egy igazoló bizottság köztudomásulag már nem igazolt és így ildomos lett volna, hogy legalább is ügyük végleges befejezéséig távoltartsák magukat a tudományos közélettől. Résztvett a tudományos kortéziában *Mályusz* Elemér is, az *Egyedül Vagyunk* főmunkatársa és a nyilas Magyar Művészek Háza volt igazgatója, aki jelenleg nem tarthat előadást az egyetemen és még többen azok közül, akik a közvélemény előtt reakciós felfogásukról ismeretesek, de az egyetemi igazolások elhúzódása miatt eddig még nem kerültek ítélkezés alá.

Ennek következtében az Akadémia idei nagygyűlésén a demokrácia elveit távolról sem sikerült mindenben diadalra vinni. Főtitkárrá ismét Vojnovich Gézát választották meg, aki Hóman Bálint, József főherceg és Kibédi Varga Sándor mellett hűségesen végigszolgálta az előző rendszert.

Az új tagok listáját már nagyobb örömmel olvashatjuk végig, mert sok olyan nevet találunk köztük, akik eddig a politikai viszonyok következtében nem nyerhették el a nekik kijáró tudományos megbecsülést.

A nagygyűlés folyamán az első osztály tiszteleti tagjává választotta *Zolnai* Gyulát, rendes taggá *Laziczius* Gyulát, *Moravcsik* Gyulát, *Zsiray* Miklóst, *Bartók* Bélát, *Kodály* Zoltánt. Levelező tag lett: *Beke* Ödön, *Fokos* R. Dávid, *Györke* József, *Marót* Károly, *Galamb* Sándor, *Illyés* Gyula, *Turóczi-Trostler* József, *Zilahy* Lajos.

A második osztályban szintén számos új tagot üdvözölhetünk. Tiszteleti tag lett *Bolgár* Elek, *Polner* Ödön, *Vámbéry* Rusztem. Rendes tag: *Bartók* György, *Holub* József, *Alföldi* András, *Révész* Imre. *Varga* István. Levelezőtag: *Horváth* Barna, *Szemere* Samu, *Ember* Győző, *Genthon* István, *Kumorovitz* Bernát, *Ortutay* Gyula, *Supka* Géza, *Viski* Károly, *Balla* Antal, *Szászy* István.

A harmadik osztály, tiszteleti tag: *Hevesy* György, *Szent-Györgyi* Albert, *Vendl* Aladár, rendes tag: *Bay* Zoltán, *Kerékjártó* Béla, *Schulek* Elemér, *Széki* Tibor, *Issekutz* Béla, *Soós* Lajos. *Vitális* István, levelező tag: *Cotel* Ernő, *Kotsis* Iván, *Náray-Szabó* István, *Pattantyus* Á. Géza, *Plank* Jenő, *Szőkefalvi Nagy* Béla, br. *Andreánszky* Gábor, *Ábrahám* Ambrus, *Beznák* Aladár, *Entz* Béla, *Haynal* Imre, *Moesz* Gusztáv, *Papp* Simon, *Surányi* János.

A harmadik, a természettudományi osztály választásai már nem kelthetnek általános megelégedést, mert *ott még mindig a régi rendszer politikai alapelvei érvényesülnek.*

Új erők és ismert nevek vonultak be végre az Akadémiába és az ő közreműködésük remélhetőleg meg fogja szüntetni azt a nagy szakadékot, amely az Akadémia és a magyar élet között hosszú ideje tátong már. De az Akadémia újjászervezése a választásokkal még távolról sincs megoldva. Hátra van nagyon sok elvi és személyi kérdés. Így például *Moór* Gyula már be is nyújtotta indítványát az alapszabályok módosítására, amivel *el lehetne érni, hogy a régi feudális elemek végre kimaradjanak az Akadémia igazgató-tanácsából.* A személyi kérdések közül Vojnovich Géza mellett első helyen áll *Melich* János főkönyvtáros, aki *megbízásáról nem mondott le,* jóllehet ezt az összes többi tisztségviselők megtették.

Özv. Spitzer Béláné szül. Herczogovits Ilona fájdalomtól megtört szívvel jelenti, hogy szeretett férje

Spitzer Béla

a Mezei- Bánya Iparvasutak és Általános Gépgyári rt. azelőtt Orenstein és Koppel magyar rt. vezérigazgatója életének 65. évében, boldog házasságban rövid szenvedés után elhúnyt.

Temetése június 3-án, vasárnap d. e. ½12 órakor a kerepesi temetőben a r. k. Anyaszentegyház szertartása szerint. Gyászolják testvérei, rokonai és jóbarátai.

Mély fájdalommal megtört szívvel jelentjük, hogy hőn szeretett férj, fiú és testvér

Tóth József

építész, építőmester

folyó év január hó 26-án Kalocsán tragikus körülmények között elhunyt.

ARANY, EZÜST

vétel — eladás

Varjas, Károly-körút 22. udvar.

101/329 K. M. Sz. Jászberényi század

baj társi találkozót

tart, vasárnap, június 3-án az Országház-tér kávéházban 10 órakor

Száraz, érzékeny az arcbőre? Ne kísérletezzék, használja a kipróbált *Hormocith B.* krémet! Egy tubus ára: 36.—!

FUVAROZÁST épület javítást vállalok. **SÉRÜLT** Házat - Üzletet - Lakást - Örökiakást VENNÉK! **EXPRESS** „Építőmester" hirdetőbe 8—6-ig **THÖKÖLY-U. 7**

Gőzkomp fog közlekedni Pest és Buda között

Vas Zoltán polgármester tervbevette, hogy a Buda és Pest közötti forgalom lebonyolítására gőzkompokat állít be. A kompokat sodronykötél vontatná a két part között, a hajtóerőt a két parton lokomobilok szolgátatnák, mint a régi rendszerű szántógépeknél. A gőzkompokat elsősorban a rombadőlt hidak mellett állítanak fel, mindenekelőtt a Lánchíd mellett. Az átkelési járat felállításához kétheti előmunkálatra van szükség.

Ünnepélyes keretek között tartották meg az országos úrnapi körmenetet

Csütörtökön ünnepélyes keretek között folyt le az évről-évre hagyományosan megrendezett Úrnapi országos és hivatalos körmenet. Az idén a Szent István Bazilikában vette kezdetét ünnepi szentmisével az egyházi ünnepség. A magyar kormány képviseletében *Vörös* János honvédelmi miniszter jelent meg, akit *Esty* Miklós, az Actio Catholica országos elnöke fogadott. A Bazilikában lefolyt ünnepi szentmise után Meszlényi püspök vezetésével megindult az Oltári szentséget körülhordozó menet a Bazilika előtti téren és azt megkerülte. Az útvonalon felállított oltároknál a körmenet rövid időre megállott és az előírt ájtatosságok elvégzése után minden oltártól a püspök az Oltáriszentséggel áldást adott a térdre borult hívek óriási sokaságára. Ennek megtörténte után a színpompás körmenet visszatért a Bazilikába ahol Te Deum, szentségi áldás, majd a magyar Himnusz elénekelésével ért véget a felemelő egyházi szertartás.

Ki tud róla?

Ki tud Biró Márk ny. gimnáziumi igazgatóról és fiáról, dr *Biró* József műtörténészről? Értesítést kér dr Biró Imre egyetemi tanársegéd, Tátra-utca 5/b, vagy Mária-u. 29. Szemklinika.

Aki tud dr *Schömer* Ervin mérnökről vagy *Balogh* Gyögyről, értesítse dr *Schömer* Ervinnét, Budapest, XII., Ormódi-út 8. szám alatt.

Dr. Csergő Hugót 1944 október 30-án hurcolták el a németek a Wesselényi-utcai kórházból. Állítólag januárban Saxenhausenben volt. Értesítést kér dr. Csergő Hugóné, V., Pozsonyi-út 4. I. 1. cím alá.

Bálint Jenő író, aki Wilhelm Károly néven bujdosott a nyilas uralom alatt, január 7-én eltünt. Ráday-utca 19. számú házból a Mária Terézia laktanyába vitték. Aki a Mária Terézia laktanyában történtekről tud, értesítse feleségét, Budafok—Rózsavölgy Magyar-utca 14.

Halálozás

Felejthetetlen drága gyermekünk, dr Tihanyi Dezső f. évi január 26-án elhunyt.

Ranschburg Géza mérnök 1945. január 19-én Fertőrákoson elhunyt.

Koch Jenő kálhagyárost, aki Budapest ostroma alatt m. é. december 31-én gránáttalálat következtében elhunyt, május 27-én helyezték örök nyugalomra a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Ilonkám, életem hű párját, igaz barátomat és mindenemet exhumálása után, június 4-én d. e. 10 órakor az új izr. temetőben végleges nyugvóhelyére kisérem utolsó útjára. *Stahl Géza.*

Most jelent meg! Wolkov—Boghen:

Tanuljunk Könnyen Gyorsan OROSZUL!

P 60.— Novák Rudolf és Társa kiadása Budapest VII., Baross-utca 21. Mindenütt kapható!

Vízgyógyintézet

VII., Kürt-u. 4. mától kezdve ½8—½6 óráig ismét a t. közönség rendelkezésére áll. Szappan, lepedőt, vagy törülközőt mindenki hozzon magával.

Aranyat, brilliánst

órát vesz, elad, javít

Rőszler Andor órás és ékszerész

DOROTTYA-UTCA 13.

Sacharint

ipari célra nagyobb mennyiségben napi áron,

TATAI

vagy hasonló jóminőségü. Budapesten azonnal felhasználható ezenet legmagasabb áron veszek. Révész György élelmiszernagykereskedő, VI., Bajcsy-Zsilinszky-út 12/b.

Werth Henrik védelmében?

A Szabadság című lap május 28-i számának „Miért?" felírású cikke bírálja azt, amit lapunkban Werth Henrik háborús felelősségéről írtam. Alapvető tévedésnek mondja, ha ennek vagy annak a miniszternek vagy tábornoknak magatartására háborús felelősséget hárítok, mert a bíráló szerint nem azok magatartása, hanem egy huszonötéves rendszer vitte pusztulásba az országot és ez a rendszer *éppen a „Miért vesztettük el a háborút?" hangulatában,* az ebből kifejlődő hamis irredentizmusból született. Nem az a kérdés, — mondja a cikkíró — miért vesztettük el a háborút, hanem, hogy miért sodródtunk bele — Hitlerék csatlósaként.

A bíráló azzal, hogy nem a főszereplő személyeket, hanem a huszönötéves rendszert teszi felelőssé, közvetve Werth Henrik védelmére kel, amit egyáltalában nem helytelenítek, mert mint demokratikus érzésű ember híve vagyok a védelem szabadságának. De azt mégis kénytelen vagyok kimondani hogy a rendszert is csak a döntő állásokat betöltő személyek felfogása és magatartása alakította ki, más döntő tényezők pedig még a bűnös sváb rendszer közepette is megakadályozhatták volna, hogy „Hitlerék csatlósaként" sodródjunk a háborúba. Éppen ezzel a kérdéssel foglalkozik készülő könyvem, és a bírálót arra kérem, várja meg könyvem megjelenését, amelyből több részletet már nem fogok közzétenni. Csak előbbi érvelésem alátámasztására tisztelettel kérdem, vajjon nem mint győztesek kerültünk volna-e ki a háborúból, ha 1944 márciusában, amikor már szájról-szájra járt a németek felvonulásának híre, határunkon, Kállayval egyetértően Szombathelyi a lehető legtöbb csapatot összpontosítja a Dunántúl és határozott parancsot ad a védekezésre, ha a német bármily nagy túlerővel támad? Lehetetlen utólag kitalálni, mennyi csapat tagadta volna meg az engedelmességet, de a parancsot nem csak ki kellett volna adni, hanem annak betartását is minden eszközzel ki kellett volna erőszakolni. Mert abban igaza van a cikkírónak, ezt vallottam a háború első percétől kezdve, szóval és egy terjedelmes memorandumomban nyiltan, a sajtóban pedig az értelmes olvasó részére érthető, bár burkolt módon: a háborút a németek oldalán csak elveszíteni lehetett.

Ne hadakozzunk tehát a tollheggyel éppen mi egymás ellen — a „Miért" szerzője és e sorok írója — hiszen az alapvető kérdésekben egyetértünk. Ne kifogásolja készülő könyvem címét sem: „Miért vesztettük el a háborút?... mert én éppen a részéről fontosabbnak tartott kérdést igen tömör válasznak szántam, vagyis: azért vesztettük el a háborút, mert Hitlerék csatlósaként sodródtunk bele a háborúba. Címemet egyébként tudatosan választottam és az már azért sem érdemel gáncsot, mert a fegyverszüneti szerződésnek egyik kiinduló pontja az a beismerés, hogy Magyarország a háborút elvesztette. Bírálóm a „vereséget" szerencsénknek mondja, mert a magyar nép győzelmévé vált. A független demokratikus Magyarország nekem is szívem vágya volt kora ifjúságomtól kezdve, de én azt tartottam volna szerencsénknek ha ez a szabad népi ország nem vereségből, hanem a németek ellen kivívott győzelmünkből született volna meg. Ekkor már azok a pártok kormányozták volna az országot, mint ma. Nincsen ebben semmi „rosszemlékű frazeológia", sem a „lapuló reakció" hangulatkeltő jelszava, mert ugyanez volt meggyőződése egykori hős pártvezéremnek és benső barátomnak, Bajcsy-Zsilinszky Endrének, valamint bizonyára a Szabadság szerkesztőinek is, akik közül csak Zilahy Lajost van szerencsém személyesen ismerni.

Végül még csak a cikkírónak készülő könyvem érdekében írt önkéntelen, ingyen raklámját hálásan köszönöm.

Tombor Jenő.

A Nagyvásárteleptől a kis csarnokokig száz százalékkal megdrágul a főzelék és a gyümölcs

Reggel fél ötkor igen élénk a forgalom a nagyvásártelepen. Hatalmas társzekerek hozzák a gyümölcsöt és a zöldségfélét, mindazt, amit Budapest gyomra napról-napra beszed — *igen drága pénzért.* Idők jele, hogy az Orczy-úton közlekedő súlyosan megrakott teherkocsikat csak egy-két ember tolja-húzza azért, hogy a zörgő bordájú lovacskák meg ne szakadjanak. A Telep-utca sarkán magasra megrakott szénásszekerek hosszú sora áll, alkuszok vitatkoznak a szekeres parasztgazdákkal. Sok kétkerekű targoncát látni, a legtöbbet asszonyok húzzák, zöldségfélével, gyümölcsös kosarakkal megrakva. A nagyvásártelepről értekezletek hosszú sora folyt, hogy áthelyezzék-e és ha igen, hová, csak a közelmult napokban dőlt el *Vas* Zoltán polgármesternél, hogy a telep megtartja régi szerepét. A nagy forgalom arra vall, hogy a csepeli nagyvásártelepnek valóban komoly hivatása van a főváros élelmezésében.

A legérdekesebbek természetesen az árak. A *Magyar Nemzet* munkatársa még hajnali szürkületben jegyzi föl az elsőket. A spenót átlagára 16—22 pengő, a retek 4—5 pengő, a saláta 6—7 pengő, a szép ropogós cseresnye 30—35 pengő, egészen mézédes fekete cseresznye 40—50 pengő, a kisszemű eper 20—22 pengő. A nagyszemű eper, az úgynevezett ananász eper 50—60 pengő,

Ezek az átlagárak. Az áru hamar gazdát cserél, lovaskocsikon, hordár targoncákon, kis kétkerekű járműveken, kerékpárokon és babakocsikban szállítják a gyümölcsöt és zöldségfélét befelé, a város felé.

A belső területek lakossága bizonyára meglepetéssel olvassa az előbb felsorolt árakat és irreálisan alacsonynak tartja azokat. A Hunyadi-téri, a Rákóczi-téri, vadászutcai, valamint az egyéb vásárcsarnokokban a vásárló már egészen megváltozott körülmények között találkozik az árual. A 16 pengős spenót 34—40 pengő, a 18 pengős sóska 34 pengő, a cseresznye 40—50 pengő, a 20 pengős eper 35—40 pengő, a zöldborsó 60 pengő körül van, a 6 pengős saláta 12 pengő. *Hogyan futja be a zöldség és gyümölcsféle alig egy óra alatt ezt a karriert, miért drágul meg száz százalékkal minden, amire beér a városba?* Nehéz kérdés, megérdemli az illetékes körök legteljesebb figyelmét.

A szállítás kétségkívül drága. A fuvarosok kertelés nélkül elmondják, hogy *ezer pengőt kérnek egy fuvarért a nagyvásártértől a Rákóczi-térig,* egy szekér azonban behozza három-négy csarnoki árus ládáit, tíz mázsánál jelentékenyen nagyobb terhet. Az áru kilóját ezek szerint nem terheli egy pengőnél több szállítási költség. A csarnoki hordár is elkér 4—500 pengőt egy targonca áru behozataláért, de ő is elhoz 250—300 kilót; *két pengőnél ez sem nagyobb teher kilónként.* A csarnoki kereskedők romlási, száradási és egyéb károkról beszélnek, ha megkérdezik őket, a rövidre fogott igazság azonban mégis csak az, hogy *száz százalékkal megdrágul az áru, amint a rövid, egy-két kilométeres utat megteszi.*

Kellemesen meglepő körülmény, hogy a Községi Élelmiszerüzem a zöldségféléket alig adja drágábban a nagyvásártelepi áraknál. A Községi Élelmiszerüzem sem dolgozik ráfizetéssel, de nem keresi a százszázalékos hasznot. Igen jó volna, ha Vas Zoltán mint közélelmezési kormánybiztos sürgősen utána nézetne a dolognak a nagyvásártelep és a kiscsarnokok körül.

Skrivan 1852.

Ezúton értesíti mélyen t. vevőit, hogy ideiglenes helyiségét június 1-én megnyitja, Kecskeméti-utca 5. Vastagh-féle képkereskedésben.

Brilliánst, ékszert, aranyat napi áron vásárol **Scheer György** Semmelweis-utca 19 I/é emelet 1.

Hangszórók, erősítők

gyors és szakszerű javítását vállalja „SUPERVOX" Liliom-utca 52

Kotsis Iván dr

a Fov. Köm. Tanácsa kislakásos bérhaz terv-pályázatán a Hunor utcai csoport terveinél II. díj.

MMEEKözl. 1941. 48. l.

Kotsis Iván dr

a minisztérelnök
a Fővárosi Közmunkák
Tanácsának tagjává
kinevezte

MMÉEKözl

1941. 30. l.

(Kotsis Iván) dr

ired

E. F. Z: Dr (-): Épületek és tervek. Könyvism. Technika 1946. 46, 47. l -

184 oldalon 145 épület, illetve terv, összesen 482 ábrában. Fentinek több mint 3 évtizedre terjedő tervező építő-művészi tevékenységének összegyűjtése.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kotsis Iván dr

Wod

Müllépiwod

586 l

590 l

Kobsics Jenő dr

a belügyminiszter az
OTI. Közegészségügyi
Tanács tagjává ki-
nevezte

MMÉEK közl.
1943. 23-l.

Dr. IORGA

Kotsis Iván dr.

vod
z

H.-h.: Beszámoló
az Egylet Kolozsvári
tanulmányi kirándu-
lásáról

MMÉFKözl

1942. 95. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

rol és ragyogó vezércikkeket a modern Magyarország kiépítése-

< Kotsis Iván >.

cikke

< > A székesfehérvári
városháza átépítése -

MMÉEKözl

1939. 17-18. sz.
képekkel és mű-
szaki rajzokkal.

keringőztek és szétpuffantak.

— Mit csinálsz? — kérdeztem, amikor már észrevett.

— Játszok — mondta vidáman. — No meg, ha ugy veszem, komoly foglalkozás ez. Az ember teremt valamit, ha csak szappanbuborékot is. És nem is veri ki senkise a fejemből, hogy az Uristen is csak szappanhólyagokat eregetett ilyen szalmaszálból, mikor megteremtette a világot.

Ha valaki olyan bölcs, mint Móra Ferenc és olyan elborulhatlanul derüs is, könnyen rátalál arra a felismerésre, hogy megcáfolhatlan igazság csak kettő van: az Istené meg a gyermeké és ők tudják legjobban, hogy nagyon elég, ha szappanbuborékot fúj a teremtő géniusz, mert akármit alkosson is, a vége csak azt mutatja, hogy szappanbuborékot alkotott.

Ez az ősegyszerü igénytelenség szabta meg Móra Ferenc életét. Még ma sem ismeri a zaklató sóvárgásokat. Ha kiván valamit, az akkor ma se más, csak egy szines, szép szappanbuborék. Ha akar, ugyis világ lesz belőle, emberek gyönyörüsége, mint az a szappanbuborék, amelyik az isten fantáziájából hullott bele a mindenségbe.

Kotsis Iván

vód
z

Hock István: A soproni
nyári egyetem és annak
építészi vonatkozásai.

MMÉEKözl

1939. 160. l.

744. TINTATARTÓ, fajánsz, H F jegy

745. TALPAS KANNA, fehér fajánsz, s

746. TALPAS KANNA, fajánsz, sisakal

747. CUKORTARTÓ FEDŐVEL, fajáns
XVIII. sz. m. f.

748. SZENTELTVIZTARTÓ, Veronika-l
tett. Jegye H H. Holics, XVIII.

749. SZENTELTVIZTARTÓ, Veronika-l

750. LEVESES TÁL FEDŐVEL, fehé
alaku gomb. Holics, XVIII. sz.

751. PLATEAU (középrész), fajánsz, h
virágokkal. Jegye H H. Holics, X
Sz. 49 cm.

752. ÖT TÁNYÉR, fajánsz, hullámos
XVIII. sz.

753. KÉT OVÁLIS TÁL, szines fajánsz,
ill. H. P. T. Holics, XVIII. sz.

754. HÁROMSZÖGLETŰ TÁL, szines
P. 3. Holics, XVIII. sz.

<Kotsis Iván>

(nem a d.)

cikke

< > A 100 éves mű-
egyetem. Budapest
1947. 4–5. sz
képekkel

munkásságának eredményeképen három alkalommal olvasott fel tanul-
mányokat a körotkező címekkel: Nietzsche ismeretelmélete és meta

ösztöndíjjal. A középlatin filológia idevágó eredményeinek felhasználásával igyekezett szójegyzékeinket az eddigi kutatásoknál szélesebb keretbe állítani, a még meg nem fejtett elemek helyes értelmezését megadni s a szókincs időrendi és eredet szerinti rétegződését megállapítani. Kutatásai módszertani elgondolásáról és főbb eredményeiről a Magyar Nyelvtudományi Társaság 1936. december 15-én tartott felolvasóülésén számolt be s megírta idevágó két dolgozatát: az egyik, amely francia nyelven az Eötvös Szövetség Évkönyvében jelenik meg, a szójegyzékek latin szóanyagának eredetével foglalkozik, míg a másik, amely magyar nyelven a Nyelvtudományi Közleményekben jelenik meg, az egyes szócsoportok összefüggéséről, belső szerkezetéről és művelődéstörténeti jelentőségéről szól. Romanisztikai kutatásai másik ága az oláh nyelv és irodalom történetére vonatkozott. Átdolgozta és kiegészítette az oláh nyelv XVIII. századi görög elemeire vonatkozó adatgyüjtését és jórészt összeállította e tárgyról szóló tanulmánya kéziratát, amely az Archivum Europae Centro-Orientalis-ban jelenik meg francia nyelven. Ebben lehetőleg teljes művelődéstörténeti és nyelvészeti összefoglalását igyekezett adni annak az igen mélyreható újgörög hatásnak, amellyel eddig jóformán egyáltalában nem foglalkoztak, de amely teljesen átalakította a XVIII. századi és a XIX. századeleji oláh nyelv arculatát s azt a kárpátalji fejedelemségekben teljesen különbözővé tette az ugyanakkor Erdélyben beszélt s magyar művelődési hatás alatt álló oláh nyelvtől. Oláh nyelvészeti kutatásai mellett be-

Kotsis Iván

rod

z

Kartén 1940

216. l.

221. l.

223. l.

Pohl Károly pozsonyi királyi közjegyző úr által
rályfai kastély helyiségeiben talált festmények,
ureök, grafikai sorozatok, nyomatok és fény-
at tünteti föl:

A mű tárgy					Jegyzet
darab száma	becsértéke				
	egyenkint		összesen		
	K	f	K	f	
61	420790	—			
11	2450	—	423240	—	
4	430	—			
68	2707	—	3137	—	
66	3215	—			
8	84	—			
6	345	—			

Kotsis Iván dr

irod

Irsy László

Az én háram —

az én váram —

Bp. é n. 27. l.

Kotsis Iván dr

Terverte József királyi herceg tihanyi nyaraló kastélyát. Épült 1924-1925-ben.

Mihályi Ernő dr —

Vigyázó János dr

Tihany részletes kalauza. Bp. 1926.
18. l.
19. l. képpel

Fenti terverte a tihanyi biologiai állomas épitkezéseit 1926-1927.

1931. Uj ért felülnyomás, vizj. négyszeres k

10/16 fill.
piros

Vizj. szabad

10/16 fil
piros
vékonypa

< Kotsis Iván dr >

könyve

< > Térmüvészet

Bp. 1946.

Chaoul röntgendiagnosztikai előadásait. Három dolgozata „A pleuraempyemák sebészeti kezelésének mai állása", „A gümős mellhártyaizzadmányok sebészeti kezelése" és „Tüdősebészet a Sauerbruch-klinikán" címen hazai szaklapokban fog megjelenni. Megtekintette a lipcsei szakintézeteket is.

Dr. Malán Mihály (1900, Zólyom, róm. kat.), bölcsészdoktor, Budapestről (prof. Méhely), a budapesti egyetemi Embertani Intézet adjunktusa, előadótanár a Testnevelési Főiskolán, ösztöndíjas mindkét félévben. A Kaiser Wilhelm Institut für Anthropologieban Fischer professzor irányítása mellett a tájékozódóképesség öröklésére vonatkozólag végzett vizsgálatokat egy- és kétpetéjű ikreken, mely vizsgálatok kísérleti részét befejezte. Modern antropológiai módszereket sajátított el. Genetikai kurzuson vett részt és tanulmányozta a Hochschule für Leibesübungen biológiai oktatását. Egyetemi szakelőadásokat hallgatott. Előadást tartott az intézeti praktikum keretében a gyengetehetség eugenikai kihatásáról, a berlini Studentenschaft körében a magyarországi fajokról és a magyar kolónia előtt a magyarság fajképének kialakulásáról. Résztvett a jénai örökléstani kongresszuson és a reckahni ásatásokon, megtekintette a münchebergi tenyésztéskutató intézetet, továbbá Lipcsét, Boroszlót és Weimárt.

Dr. Oláh László (1904, Kassa, róm. kat.), okleveles mezőgazda, bölcsészdoktor, a debreceni gazdasági akadémiáról, a m. kir. Vetőmag-

Kotsis Iván dr.

laird

Fára Zal

32. l.

BUDAPEST
5 OKT 22-7
LEVÉL

Kotsis Iván dr

lárd

Fáratal

9, 10 l.

(keppel, 13, 14. keppel

Vármegyeház és

a Szent Ferencrendiek

temploma Zala-

egerszegen

K. 165/a.

Kotsis Ivan

wod

Somogyi Antal dr.

A modern katolikus
müvészet. Bp. 1933.
126. l. 213. l.

Du Sep

Allami

Kiletett 1841. Párisban

meghalt.

Kotsis Iván

Építészet

1942. 23. l.

Szépmüvészet

Kotsis Iván

l.

Építészet

1942. 19. l.

Szépművészet

Kolosi Iván

l.

Építészet

1943. 19. l.

20. l.

21. l.

22. l.

23. l.

KER. M. KIR. ADÓFELÜG

BUDAPESTI IV. KER. M. KIR. ADÓFELÜGYELŐSÉG

...szágos Biróttságának

úrnak

Kotsis Iván ifj

Építésmérnök

rendes tagul felvétetett.

MMÉEKözl

1944. 284. l

Kotsis Iván dr

l.

Zelovich József ünnegy

287. l.

PTÁR KÉPEI

< Kotsis Iván >

könyve

< > Épületek és tervek.
Bp. [1946]. 184 l.

Kotsis Iván dr

Balatoni nyaraló
tervek

Repr

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1928. 4. sz. 29—31 l.

Balatonfüredi m. kir.
csendőrségi gyógyház
terve.

u. o. 32. l.

24
Kat. Mátyás apost.
Prot. Mátyás

Izr.: Eszter b.

CSÜTÖRTÖK
25
Kat. Géza vt.
Prot. Géza

Holdtölte 8 ó. 43 p.

Izr.: Purim

PÉNTEK
26
Kat. Kort. Marg.
Prot. Sándor

Izr.: Susan Purim

SZOMBAT
27
Kat. Gábor passz.
Prot. Ákos

Izr.: S. Ki Thiza

9. HÉT • 1937. FEBRUÁR HÓ • 28 NAP.

Kotsis Iván

Az Orsz. Magy. Közegész-
ségügyi Intézettel kap-
csolatban tervezett
Anya- és Csecsemő-
védő Otthon és Iskola

MAGYAR EPITOMUVESZET

1928. 4. sz. 32. l.

után

távlati kép

3
Kat. Kunigunda
Prot. Kornélia

CSÜTÖRTÖK
4
Kat. Kázmér
Prot. Kázmèr

PÉNTEK
5
Kat. Özséb
Prot. Adoıján

☾ Utolsó negyed 10 ó. 17 p.

SZOMBAT
6
Kat. Perpetua
Prot. Gottlieb

Izr.: S. Vajakhel

10. HÉT • 1937. MÁRCIUS HÓ • 31 NAP.

Kotsis Iván

az alábbi tervpá-
lyázaton
megvétel

MAGYAR-EPITOMUVESZET

1928. 2 sz. (A szegedi
Fogadalmi templom-
tér környéke rende-
zésének tervpályá-
zata.)
műszaki
rajzolókal

30 Kat. Pál emlékezete Prot. Pál	
CSÜTÖRTÖK 1 Kat. Jézus sz. vére Prot. Tibold	☾ Utolsó negyed 14 ó. 3 p.
PÉNTEK 2 Kat. Sarlos B.A. Prot. Ottokár	
SZOMBAT 3 Kat. Minden sz. p. Prot Kornél	Izr: S. Pinkh. 1

27. HÉT • 1937. JULIUS HÓ • 31 NAP.

Kotsis Iván dr

a felsőmargitszigeti
tejcsarnok terve
fentitot

cod

Az óbudai hid
elhelyezése. A Fővá-
rosi Közmunkák Ta-
nácsának állásfogla-
lása. Bp. 1934. 13-l.

Kotsis Iván

karrikatúrája

repr.

Megfagyott Mozsikus

1921. 49. l

nagy
l nem
A gőz-
enziv-
s nyo-
egész
vveze-
ti, az
k, ja-
ntéke-

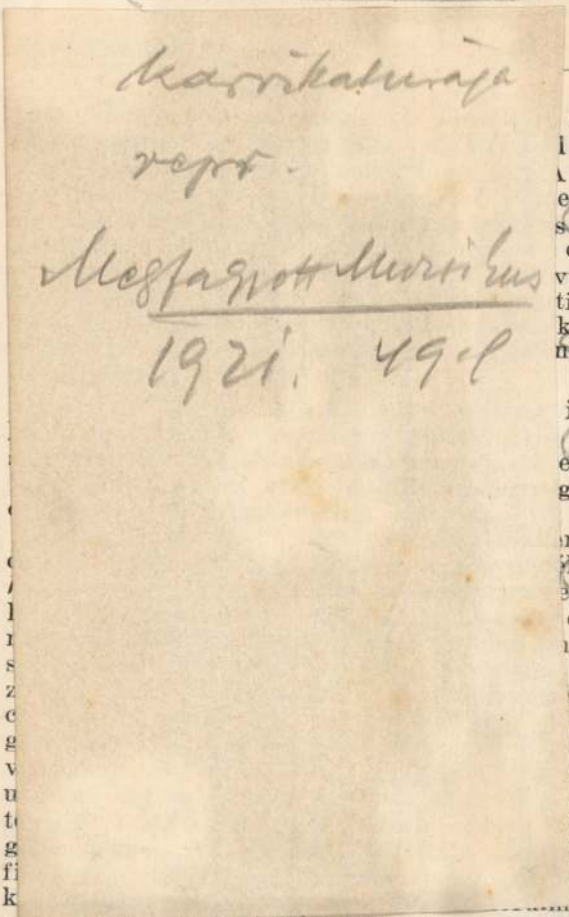

ilyen
járó
egyes
gesen

ntése
éknek
e koc-
de a
ı ve-
iga-
kből
dves
ı tá-
észe
nen-
irol-
igen
zési
ény,

mert a csocsatorna építési költsége, ha azt járhatóan kell készíteni, a távvezeték összes költségeinek igen lényeges része.

Ha a vizet friss, vagy fáradtgőzzel melegítjük, akkor a gőzkígyót behelyezhetjük a kazánba. Ha nagy melegmennyiségek átviteléről van szó, akkor a vizet a kazánon kívül, ellenáramú készülékekben melegítjük. Ez esetben a kazánnak csak az a feladata, hogy a víz tágulását felvegye és a távvezetékben szükséges sztatikai nyomást létesítse. Ezért a kazánban csak annyi gőzt fejlesztünk, amennyi egy, a nyomásnak megfelelő gőzpárna fenntartásához szükséges. Jobb és olcsóbb a gőzpárnát légpárnával helyettesíteni, amelyet egy önműködően vezérelt kompresszor tart nyomás alatt úgy, hogy a kazán tulajdonképen már semmi egyéb, mint egy közönséges szélkazán.

Az ismertetett elrendezések vagy olyanok, amelyek csak kis, vagy közepes berendezéseknél alkalmaztatnak, vagy pedig olyanok, amelyek — mivel itt az energiagazdálkodásnak olyan új területéről van szó, amelyen még minden fejlődésben van — már túlhaladottak. Nagy berendezéseknél, főleg erő-fűtési műveknél a forróvíz termelése leginkább ellenáramú készülékekben történt, a fáradtmeleg felhasználásával. Ezt a magábanvéve jó megoldást háttérbe szorította a *nagy vízhőmérsékletek* iránti követelmény.

Ha az ellenáramú készülék fűtőfelületét gazdaságos határok között akarjuk tartani, akkor a gőz és a víz közötti hőfokkülönbségnek nagynak kell lennie, aminek következtében a forróvíz hőmérsékletének lényegesen alacsonyabbnak kell lennie, mint aminő a gőznyomásnak megfelel. Ez a tény azonban teljesen ellentmond annak a gyakorlati követelménynek, amely szerint kis gőzhőmérsékelt, illetve nyomás mellett, nagy víz hő-

Kotsis Iván

karikatúrája

Meghagyott Muzsikus

1921. 29. 1.

Kotsis Iván dr.

Megfagyott Muzsikus
1922. 26. l. (Karikaturával.) 32. l.
(Kari Eaturával.)

MAGYAR FILM IRODA
CZVEK GYULA
Telefon 45-5-10 BUDAPEST, VIII, SÁNDOR-UTCA 7 Pikiári csekk: 35710

Műterem és laboratórium. Műtermi, műszaki és egyéb fényképfelvételek. Reprodukciók. Másolások. Nagyítások. Diapozitívek. Filmdiapozitívek. Amatőrmunkák kidolgozása

Felveszünk mindennemű megrendelést néma- és hangosfilmfelvételek, címfeliratok, reklám-, Trick-filmek és laboratóriumi munkák készítésére

T.

Müemlékek Országos Bizottsága,

BUDAPEST.

Kotsis Iván

Megfagyott Mussikus

1931. 40 l. kari-
katurával 46 l.
karikat.

Scuola alla R. Univ.
di Pop.

Te ne ringrazio
vivamente, il Governo
ringrazierà in modo
lusinghiero appena
che me ne darà giunta
dal Ministero della

Kotsis Iván dr

Megfagyott Muzsikus

1924. 19. l. 22. l.

24. l. 39. l. (K. karikaturái-
val.)

50. l.

A m. kir. vallás- és közo

10691 szám.

Műemlékek o

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Kotsis Ivan

l.

Építészet

1943. 58. l.

59. l.

42 II. -2 18

A

RT.

T, V.

2. III. 2.

T. EUROPA RT.

Budapest.

Kérem további intézkedésig kiadványaikból az alábbi példányszámokat küldeni:

Magyar Nemzet	5		
Független Magyarorsz.	10		
Film, Szinház, Irodal.	3		
Képes Sport	2		
Magyar Rejtvény Ujság			

KLEIN JÓZSEF

aláírás.

Mezőkeresztes, 1943 II hó 1.

Kotsis Iván

l.

Építész

1944. 29. l.

NE VÁLTSON NAPIJEGYET

A MŰCSARNOKBA !

A 81 ÉV ÓTA FENNÁLLÓ ORSZÁGOS
MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT
SZIVESEN LÁTJA TAGJAI SORÁBAN

Kotsis Iván dr

erőd

Független Kritika

1935. márc. 1.

(Tavaszi vásár magyar jellegéről.)

Varday Lajos f., Vermező-utca 4. (491.)
Vedrődi István f., Elek-utca 10. (555.)
Velten Armand f., Alpár-utca 8. (474.)
Vidovszky Béla f., Munkácsy-utca 27. (2, 379
Vigh Bertalan f., Horthy Miklós-út 85. (399
Vitéz Mátyás f., Damjanich-utca 23. (549, 5
Wágner Géza f., Egyetem-tér 5. (579, 585.)
Wirker Ferenc f., Abony. (571.)
Záhonyi Géza f., Szent László-út 26. (589.)
Zierlich Rezső sz., Egyetem-utca 2. (196.)

Horváth Kálmán f. Szondy-utca 37/a. (574.)
rgely sz. Szerb-utca 19. (186.)
ária f. Erzsébet-tér 7. (241, 431.)
gyi István sz. Százados-út, Művésztelep. (133—
., KA., EK., SZF., BKA.
gyvári Gyenes Lajos f. Lipót-körút 7. (381.)
Lajos f. Pozsonyi-ut 4/e. (4, 407, 408, 410, 412.)
Sz., LK.
lárd sz. Mária Terézia-tér 8. (163, 175, 177, 183.)
János f. Gát-utca 25. (569.)
ky József sz. Táncsics-utca 4. (153.)
er f. Atiila-körút 19. (3.) KA., HI., BD., NA.

ch Béla f. Margit-rakpart 42. (506, 507, 509,

Miklós f. Damjanich-utca 52. (551.)
zló f. Személynök utca 7. (28, 30.) H., LK., BK., KA.
szló sz. Korponai-utca 9. (158, 207, 211, 212.)
ji László sz. Rózsa-utca 20. (167.)
r Sándor f. Krisztina-körút 89. (572.)
ula f. Veress Pálné-utca 19. (236, 494, 498.) HV.,

Dezső f. Szolnok, Művésztelep. (573.)
Géza f. Kelenhegyi-út 12. (292, 294, 295.) LK.
Pál f. Trombitás-út 12. (233, 414, 419, 420, 422.)
., BK.
y Sándor f. Fő-utca 42. (456, 457, 458.) HK., SÖ·

Delacroix Géza f. Pannónia-utca 4/c. (562.)
Béla f. Podmanicky-utca 6. (587.)
enené f. Döbrentei-utca 8. (519.) KE.
Éva sz. Tigris-utca 55. (150, 151.) HI.

Kotsis Iván

Cesujtó bivalata
a Svábhegyre tervezett
Lovagvarszerű
turistaszállóról

8 Órai Ujság
1938.

AZ 1928/29. ÉVI

TÉLI KIÁLLÍTÁS

KÉPES TÁRGYMUTATÓJA

1928 DEC. 16-TÓL—1929 JAN. 27-IG.

ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT
BUDAPEST, VÁROSLIGET, MŰCSARNOK

Kohári Iván dr

Balatoni nyaraló

Repr.

Magyar Építőművészet

1929. 1. sz.

2048-909-45
Vegyesek.

597. Létrák.

1 darab létra barnára festett puhafából 10 fokkal és vaskapcsoloval.
Méretei: 328 cm. magas, 84 (37) cm. széles.
Becsértéke ~~per 80 K~~.....20 K

Régi leltári száma: 114.

Kotsis Iván dr

rend

Architectura

74, 75. l.

76. l.

Kotsis Iván

wód

Germagyumszellenc

469. l –

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

„Pátria" r.-t. Budapest — 485418

1624. DISZSZEKRÉNY, fekete fa, alsó és
fiókkal és kis ajtóval. A külső két szár
tok és vadászok ábrázolásával. Német,
in der Mitte hinter einer Doppeltür 1
figuren in Metaleinlagen geziert. Deut

1625. SECRETAIRE, rózsafa, berakott dis
Rosenholz, mit Intarsia und Marmor

1626. NŐI IRÓASZTAL, paliszanderfa és j
Damenschreibtisch, Palisanderholz un

1627. TOILETTSZEKRÉNY, körtefa, Loui
— Toiletteschrank, Birnenholz, mit
Louis XVI.

1628. NAGY CSILLÁR, faragott és arany
vergoldetes Holz mit 15 Arme.

1629. NÉGYSZÖGÜ ASZTAL, diófa, lantala
Biedermeyer.

1630. KANAPÉÁLLVÁNY, diófa, Bidermey

1631. HOSSZU KANAPÉ, diófa, barokk di
Kanapee, Nussholz, mit Barockdekor

ihle, Nussholz mit Rokokodekor und roter Damasttapezierung.

ve, aranyozott részletekkel, szürke márványlappal. Empire-
ichen, zum Teil vergoldet, mit grauer Marmorplatte. Empirestil.

berakott lappal, négy hajlott lábbal. Magyar, XVIII. sz. —
Platte intarsiert. Ungarisch, XVIII. Jh.

szlopos lábbal. Olasz, 1700 k. — Viereckiger Tisch, Nussholz,
1700.

VIII. sz. — Eckbank, Eichenholz, volkstümlich. XVIII. Jh.

Tisch, Nussholz. Biedermeier.

lappal. Magyar, XVIII. sz. — Tisch, Kirschenholz, mit einge-
Jh.

su berakással. XIX. sz. — Breites Bett, Nussholz, mit Intarsia

ón, renaissance tagozással. Svájc, 1626. — Lavaboschrank,
26.

aragott disszel és tagozással. XVII. sz. stilusában. — Breites
nd Profilierung. Stil des XVII. Jh.

Kotsis Iván

l.

La Rosée

68 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

< Kotsis Iván >

könyve

< > Térmüvészet
Bp. 1946. A
Mérnöki Tovább-
képző Intézet
kiadványai. É 23.

MÜEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

NEMZETI SZALON
MŰVÉSZETI EGYESÜLET

NYOMTATVÁNY

3 f
bélyeg

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

Budapest

41.947. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

A

MAGYAR MŰEMLÉKI KIÁLLÍTÁS

MEGNYITÁSÁRA 1942. NOVEMBER HÓ 25-ÉN, SZERDÁN D. U. 6 ÓRÁRA
A NEMZETI SZALON V. ERZSÉBET-TÉRI HELYISÉGEIBE.

GRÓF ZICHY JÁNOS
A NEMZETI SZALON ELNÖKE

GEREVICH TIBOR
A MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE

HUBAY CEBRIAN ANDOR
A NEMZETI SZALON IGAZGATÓJA

A KIÁLLÍTÁS DECEMBER 8-ÁN, KEDDEN ZÁRUL. MEGTEKINTHETŐ NAPONTA 10-TŐL 4-IG.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

NEMZETI SZALON
MŰVÉSZETI EGYESÜLET

NYOMTATVÁNY

3 f
bélyeg

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

Budapest

41.947. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

A

MAGYAR MŰEMLÉKI KIÁLLÍTÁS

MEGNYITÁSÁRA 1942. NOVEMBER HÓ 25-ÉN, SZERDÁN D. U. 6 ÓRÁRA
A NEMZETI SZALON V. ERZSÉBET-TÉRI HELYISÉGEIBE.

GRÓF ZICHY JÁNOS
A NEMZETI SZALON ELNÖKE

GEREVICH TIBOR
A MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK
ELNÖKE

HUBAY CEBRIAN ANDOR
A NEMZETI SZALON IGAZGATÓJA

A KIÁLLÍTÁS DECEMBER 8-ÁN, KEDDEN ZÁRUL. MEGTEKINTHETŐ NAPONTA
10-TŐL 4-IG.

< Kotsis Iván dr. >

könyve

< > Közép- és kislakások alaprajzi megoldásai bérházakban.

A Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványai

V. k. 2. füzet

Bp 1942

Könyvtáramban

pe-

ogy

ajdo-

nyos

ldás

nék

a

te-

egy

ldást

y

ma

t.

ól

s

ne

néz-

< Kotsis Iván >

cikke

< > Családi házak
a budai hegyvidéken.

MMÉEkösl

1940. 252–254 l.
kepekkel és
homlokrati és alaprajzokkal

Fentitől kerverett
családi házak

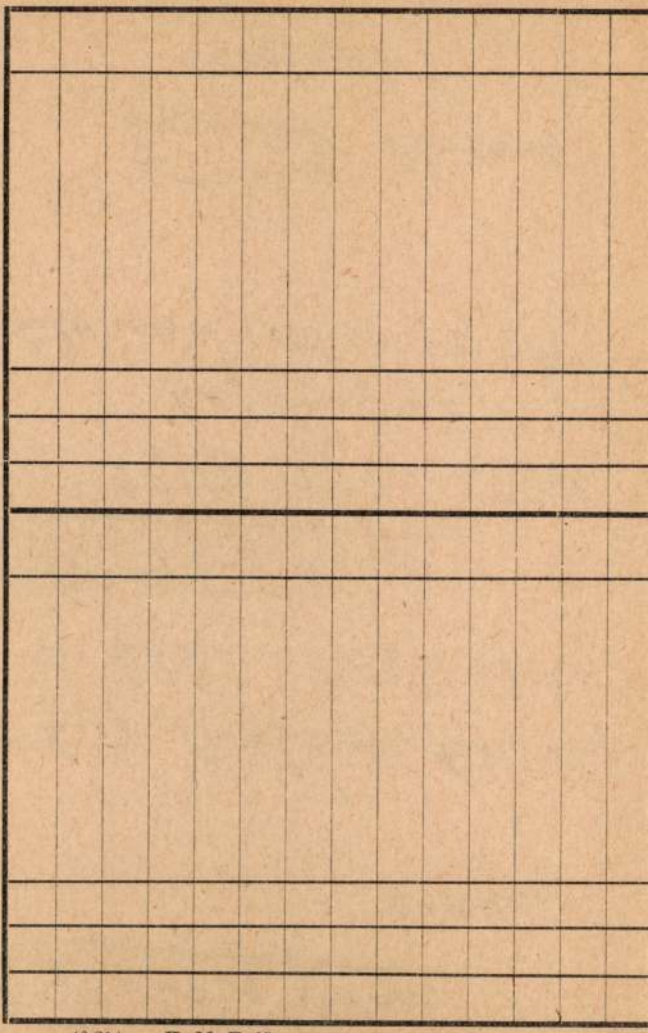

5859

40.214. — K. M. E. Ny.

Kotsis Iván dr

vrád
z

MMÉE-Közl
1938. 314. l
[Tudositás az Egylet
székesfehérvári
kirándulásáról.]

[H. I.-t.:

5633

40.214. — K. M. E. Ny.

<Kotsis Iván>

cvód

< > A városkép kialakításával számotvető bérházépítkezések Székesfehérvárott.

MMÉEKözl

1940. 3 – 7. l. számos képpel.

Tervezte fenti

ely összeget a Műemlékek Ország-
összesen 36 ablak rámának a
napon a MOB pénztárából felvet-

25.

Kotsis Iván

vród
z

M MÉE Közl

1938. 154. l.

(Hl. I.-t.: A Városi Mérnökök Orsz. Szövetségének Kongresszusa.)

5839

40.214. — K. M. E. Ny.

Kotsis Iván dr

Szód
2

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1930. 3-4. 23-l.
(A MMÉE egylet
nagypályázata)

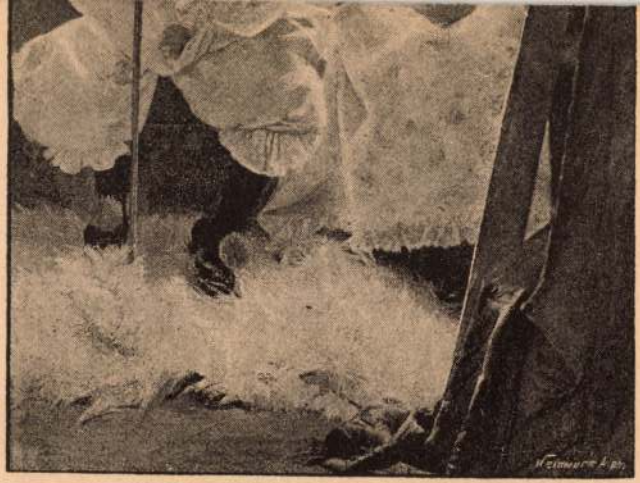

MÁRK LAJOS. MŰKRITIKA.

Kotsis Iván

irodalmi munkódése-
ber adatok
l.

MMÉFKözl

1938. 150 l.

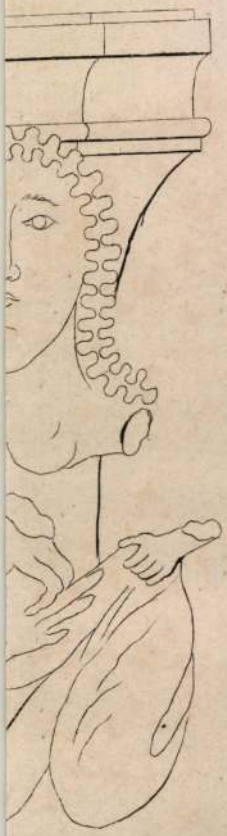

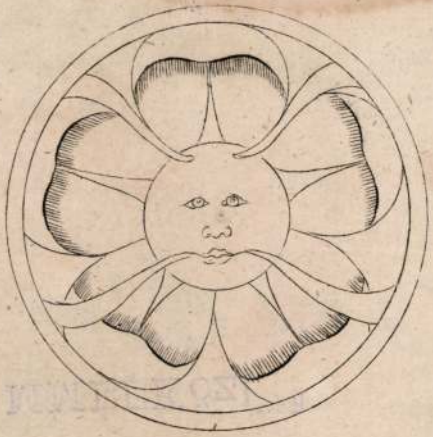

9.

5.

Kolsis Zeit

Thieme Becker

XXI - 353.0.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kotsis Iván dr

l.

Fábiánemléktemplomok

9.1.–10.1.

1905. XI-23.

Szabó István szatmármegyei püspöki hivatali irodaigazgató: néhai Meszlényi Gy. püspök naplójának a szatmári püspökség részére történő átvevése tárgyában részletes tájékozás kérik a gyűjtemény természete felől (995/905)

< Kotsis Iván dr >

könyve

< > Az olasz re-
naissance építőmű-
vészet alaktana.

Bp. 1921.

Könyvtáramba

Lap

3. Szakirodalom.

Könyvismertetések, bírálatok.

vatvezető: *Dr. Lósy-Schmidt Ede* egyleti könyvtárnok.

Emil: Verkehrsordnung und Strassenunfall. (K. A. amm könyve.) 25

dek József dr.: Hidrotechnika. I. rész, 1. kötet: drografia. (Dr. kendi Finály István könyve.) 221

bauer Virgil dr.: Az utolsó félszázad művészete. bl Ervin könyve.) 292

Az egyetemi templom. — A pálosok régi pesti szent- háza. (Dr. Saly László könyve.) 299

es Kornél: A levegő meghódítása. A léghajózás és repülés története kezdettől a mai napig. (Vitéz adarász László könyve.) 12

men Móric: Ötven esztendő Budapest székesfő- os történetéből. 1873—1923. (Dr. Gárdonyi Albert nyve.) és Budapest félszázados fejlődése. 1873—1923. udapest fővárosi statisztikai hivatal kiadása.) 84

Községfejlesztés. Havi folyóirat. (Szerk. Dr. Ráth ndor.) 137

Műszaki Szemle. (A Technikai Kísérleti Intézet adványa.) 152

parjog. (Dr. Egyed István könyve.) 194

Az automobil, teherautó, motorkerékpár szerkezete, zelése stb. 231

Gyakorlati üzemadminisztráció. (Pintér György nyve.) 231

Automobilközlekedési rendészet. (Dr. Kontz Endre.) 262

essey Béla: Hidraulikai számítások mérnökök és mű- yetemi hallgatók számára. (Rohringer Sándor könyve) 270

Jenő: Az acél alkalmazása a hídépítészetben. orányi Imre tanulmánya.) 292

zló Ernő: A szén és petróleum multja és jövője. adász Elemér könyve.) 50

-Schmidt Ede dr.: Az „Építő Ipar — Építő Művé- et" művészeti és műszaki hetilap félszázados jubi- uma. (Szerk.: Dr. Fábián Gáspár.) 25

< Kotsis Iván dr >

könyve

< > A középeurópai renaissance építő-művészet alaktana. Bp. 1927.

Herzó ösz. művei-sájnos többnyire évszámok nélkül-e mű utolsó oldalán

Könyvtáramban

eise um Ungarn. (Von Dr. Ladislaus Buday.) 37
eise um Ungarn. (A soproni m. kir. bánya- és erdő-rnöki főiskola rektorának e könyvbírálatra vonat-ó átirata és rovatvezető válasza.) 58
udapest székesfőváros statisztikai évkönyve. XIII. olyam, 1921—1924. 105
lagyar statisztikai évkönyv. Új folyam. XXVII—X. évf. (1919—1922.) 117
felső kereskedelmi iskolák reformjához. (Dr. Orel za tanulmánya.) 162
elentés amerikai és angliai tanulmányutamról. zárán Péter tanulmánya.) 210
si Viktor: Die neuzeitliche Dampfturbine. (Von . E. A. Kraft.) 238
ısházy Béla: Budapest elektromos gazdálkodása.)pkéz Sándor tanulmánya.) 152
Villamos fűtőtestek és rendszerbefoglalásuk. (Lon-ıer Ferenc tanulmánya.) 169
ısák Dezső: A rádióamatőr kézikönyve. (Horváth szló könyve.) 169
Rádiófelvevő-állomás működése és berendezése. irchner Gyula könyve.) 221
Rádióamatőr és grammofonszemle. (Havi folyóirat. erk. Horváth László.) 250
Rádiójog. (Dr. Holós József könyve.) 263
snyay Károly: Az alsó-csallóközi és csillizközi Ár-entesítő és Belvízlevezető Társulat. 1876—1926. zerk. Bálint István.) 262
Békés-Bihari Árvízkönyv. (Összeállította: Csige arga Antal.) 291
mm István: A szén és petróleum multja és jövője. Vadász Elemér könyve.) 50
ma Albert: Versuche über die Widerstandsfähigkeit nd die Formänderung gewölbter Kesselböden. (Von . Bach.) 210
Die Brinellsche Kugeldruckprobe. (Von P. Wilh.)öhmer.) 231
ida Ödön: Die Wärmewirtschaft in der Brennerei. Von Prof. Dr. W. Redenbacher.) 231
rebély László: Közúti vasúti villamosvontatás. (Zapp-ıer Mór könyve.) 116

(Kotsis Iván)

Könyvei

( ) Közép-ei kislakások alapvajzi megoldásai bérházakban.

( ) Sorházak alapvajzi megoldásai.

A Műegyetem Mérnöki Továbbképző Intézetének kiadványai.

11

Kat. Damáz p.
Prot. Árpád

CSÜTÖRTÖK

12

Kat. Otilia
Prot. Gabriella

PÉNTEK

13

Kat. Luca sz.
Prot. Luca

SZOMBAT

14

Kat. Nikáz pk.
Prot. Szilárdka

(Kotsis Iván)

cikke

( ) Munkáslakóházak tervei

Technika 1944. 45 l.

u. az: Bérházakban elhelyezett kis- és középlakások.

u.o. 114. l.

Fogyasztási Szövetkezet.

...yula ur

...ztárunknál

...7 számlájára 21 kor. — fillért

...onegy K fillért

...tus hó 13-n.

Szeged Délvidéki Általános
Fogyasztási Szövetkezet.

< Kotsis Iván dr >

Kőnyve

< > A mai kor építészetének irányelvei. Különlenyomat a Magyar Iparművészet 1933. évi augusztusi számából.

fd.

Czéh ládák, székesfehérvár

VIII. 186.

Kotsis Iván -ról

Erzsuli karikaturák az alábbi műben

Vállalkozók Lapja

1937. ápr. 29. (K. M.: A „Megfagyott Muzsikus.")

Román kori feszület III. 139, 140

Kotsis Iván

wód

~

Korjubérk.

39. l.

<Kotsis Iván>

<> Épületek a magyar falu részére. Tervezte —. Képekkel és műszaki rajzokkal.

MMÉE Közl.
1939. 32 — 40 p.

valaha illuszionyolc tagú parlamenti frakciónak volt az irányítója, teljesen letörve, ügyvédi irodáját régen felhagyva, existencia nélkül jár az országban. Istóczy egy darabig régi hirnevéből akarta fenntartani magát és ahol bekopogtatott, mindenütt a multjára hivatkozott, hangoztatva, hogy ő, bár szegényen, megkopva, párthiveitől cserbenhagyva, sőt megtagadva vergődik, mitsem engedett régi elveiből. Később azonban a hirhedt antiszemita vezér még alább adta. Felcsapott könyvügynöknek és főképen zsidó ügyfeleket igyekezett szerezni magának. Ebben az időtájban gyakorta megfordult különböző budapesti pénzintézetekben, hivatalokban és kereskedésekben, de persze nem nagyon sikerült keresetre szert tennie. Később azután végleg eltünt a fővárosból és ki tudja, hol fejezte be a szenvedélyekből teljes nyomoruságba hervadt, zaklatott életét.

A régi Magyarország irodalmi életében a «Vasárnapi Ujság» évtizedeken át körülbelül azt a szerepet töltötte be, amit mostanában talán a «Nyugat». Érdekes tragikuma az életnek, hogy amint Osvát Ernő, a «Nyugat» szerkesztője, sajátmaga vetett véget életének, éppen olyan módon ment az elmulásba 1907-ben Nagy Miklós, a «Vasárnapi Ujság»-nak negyven esztendőn át

Kotsis Iván dr

l. Lech Maszt 40

5. l.

és eladásra kerülő képek ex
mony össze fogja állitatni
tán azonnal fogom Doktor

Mannai Kezvel

< Koksis Iván >

okl. építész, műegyetemi
adjunktus

Könyve

< > Az olasz renaissance építőművészet alaktana.

Bp. 1917.

Litografált jegyzet.

Vicelekép.

Huszárok és dragonosok.

Gyakorlat közben, l
lyezett hat képen vannak
kürtös elbukott. Felirata

balra: VERLAG VON J
STUTTGART
és jobbra: No. 155.

Szines könyomat, n

Sz. n.
189-
Át. le

<Kotsis Iván>

Könyve

< > Tervezet a kir.

József-műegyetem
építészi osztály anak
önálló épületére.

Pp 1918

Műleírás 10 l. és
XIII. tabla

Kotsis Iván

Dr. Kotsis Iván. Vidéki kastélyok és balatoni villák. Megjelent a Magyar Épitő Művészet 1926. 1. számában. Dr. *Kotsis* Iván műegyetemi tanár a magyar épitészkultura legtermékenyebb művelője. Valóságos német tipusu professzor, aki folyton uj és uj értékekkel lepi meg a művészetet szerető és könyv-kulturáért áldozni tudó közönséget. Mig azonban a német professzor mások dolgait gyüjti egybe, addig Kotsis Iván saját alkotásaiból ad egy-egy csokrot, mely eme óriási szorgalmu épitőművészünk kiváló képességeiről ad tanubizonyságot. József kir. herceg ur őfenségének tihanyi kastélya képezi a füzet legértékesebb chef d'oeuvre-jét. Ez a kastély az ujabb magyar épitőművészet legszebb alkotásai között foglal helyet. Ki kell emelnünk még a Margitszigeti tejivócsarnokát, mely könnyed architekturájával pompásan illik a Kotsis Iván által megtervezett Viztorony körüli kerti hangulatba. Kedves az Istenhegyi-utra tervezett Ehrlich-féle villája, valamint a balatoni nyári szines laképületei. A zalaegerszegi templom pompás barokk torony rajza zárja be a füzetet.

Épitő Ipar — Épitő Művészet 1926. 44. l.

J. és Társa
zi-ut 16.

Kotsis Iván

wod

Genthon István. Új

magyar templomok.

Magyar Szemle

1935. XXIII. 139. l.

különböző részein szétszóródott minisztertársainak megkérdezése nélkül döntött a francia kormánynak abban a kérésében, hogy a Landsdowne által politikailag létrehozott francia-angol entente cordiale-t segítsék a két ország vezérkarai között meginduló tárgyalásokkal, illetve az azokat logikusan követő katonai egyezménnyel. Mások, így elsősorban Churchill, azt hiszik, hogy ha Grey idejében, de mindenesetre 1912 előtt, határozottan és minden kétséget kizáró formában figyelmeztette volna Németországot arra, hogy Belgium semlegességének megsértése, vagy ehhez hasonló természetű más súlyos agresszív lépés esetén Anglia nemcsak diplomáciai támogatással, hanem hadseregével is Franciaország oldalán fog állani, a háború nemcsak 1914 nyarán, hanem talán sohasem tört volna ki. Ezt az érvelést nagyon alátámasztja és nagyon valószerűvé teszi az a tény, hogy amikor 1911 júliusában, pár nappal a Panther nevű német cirkálónak a marokkói parton, Agadirban való kikötése után, Lloyd George elmondta emlékezetes beszédét a londoni Mansion House bankettjén, a német diplomácia nyomban meghátrált. Pedig ez a beszéd semmi határozott formába öntött fenyegetést nem tartalmazott Németország felé, csupán erőteljes hangsúlyozása volt annak, hogy Anglia nemzeti és nagyhatalmi presztizsét köti ahhoz, hogy adott szava mellett kitart és ezért vállal minden várható következményt, tehát a háborút is.

Grey életének tragédiája, mint ezt sajátmaga is tudta és most halála alkalmából a róla szóló megemlékezések is felújították, az volt, hogy a két, egymást követő liberális kabinetben, 1906-tól a háború kezdetéig, bel-

Kotsis Iván

vód

Kenessey Péter:

Kotsis Iván a nyilaskorata a Pénzintézeti Központ szabadságtér palotájáról.

Magyarország 1939

dec. 12. Esti lap.

Kotsis Iván

Tér és Forma 1929. II. éj. 37

130

Dr. Kotsis Iván: Családi házak és nyaralók A tízméteres minimálháztól kezdve a két emeletsorban elhelyezett luxuslakásig úgyszólván mindenfajta lakóigény kielégítésére találunk példákat dr. Kotsis Iván most megjelent könyvében. Kétszobás, három- és négyszobás ikertípus-házak terveit látjuk minimálisra szorított méretekkel, a legegyszerűbb alaprajzi formákba foglalva. Majd két zemplénmegyei kastély fényképeit és alaprajzait látjuk, az egész épület tulajdonképpen nem is kastély, hanem angol ízű lakóház, síma felületekkel, egyenes vonalakkal és ormokkal. Egy rózsadombi villa már kívül is, belül is a konvenciók keretein belül marad, habár ízléssel és tudással készült. A magyar kúria és egyéb vidéki ízű épületek szigorú alaprajzokkal, bizonyos idillikus karakterrel bírnak. A balatonparti kisházak a nagy teraszokkal, alacsony, nagyereszű tetőkkel és fehérrel kombinált

színekkel ideálisan illeszkednek a környezetbe. Különösen a XXIV. számú kis ház nagyon megkapó, vagy még inkább a XXVI. számú tihanyi nyaraló, amely hatalmas vasablakával, egyszerű megjelenésével egyike a füzet legjobb házainak. Még egy csoportos és szellemes elgondolású nyaralótelepet látunk, amely ugyancsak a Balaton partjára volt elképzelve. Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni, hogy mennyire fontos a balatoni építkezések kultusza, mennyi tennivaló van még e téren és mennyire okos a Kotsis Iván kezdeményezése, aki végre odavaló házakat épített a Balaton partjára és lehetővé teszi azoknak a publikáció révén való megismerését.

K. J.

A KÖNYVOSZTÁLYA

ucca 27. szám

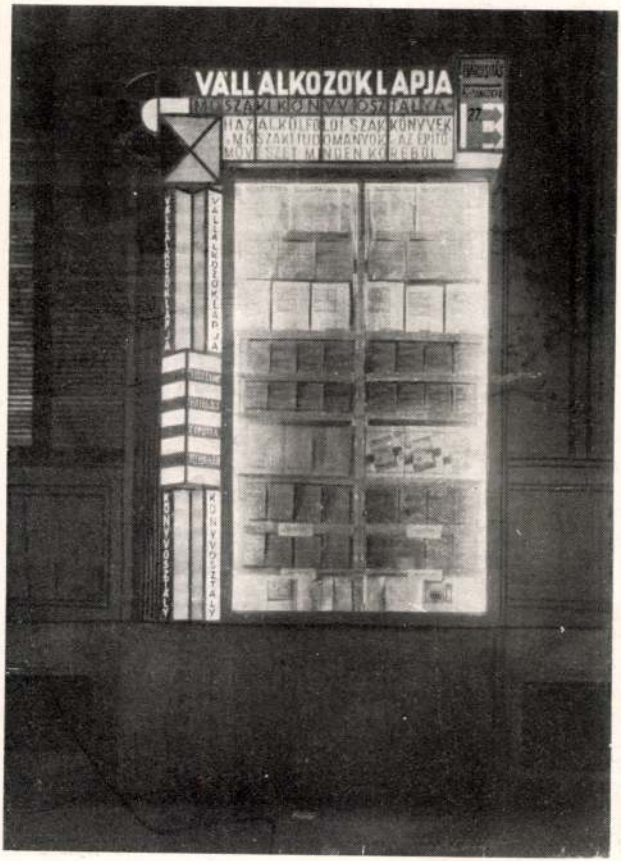

z körút sarkán (Főposta épületében) *(Éjjel)*

Kotsis Iván

vod

Komor Marcell =

Az építésztanárok hiva-
tásáról -

Tér és Forma

1929. II. cf. 3 a.

94—98. l.

OLY ÉS FIAI
GYÁRA

UCCA 4-6

tása mellett típus- és széria-
ehetővé, hogy finom művészi

.600 pengőért
1.750 pengőért
.200 pengőért

szobából álló kiállításunk (VII,
e 7-ig megtekinthető. Ugyanitt
, irodabútorok, amerikai össze-
k és csillárok kaphatók

Kotsis Iván dr

Pest. 1940. jún. 4.

— **A Magyar Építőművészek Szövetsége** június hó 25-én tartott közgyűlésén a Szövetség I. Mesterének *Jánszky* Béla, II. Mesterének *Gregerson* Hugó, titkárának *Feleki* Zoltán építészeket választotta meg. A Magyar Építőművészek Szövetsége ezévi Mesterdíját dr. *Kotsis* Iván műépítész, műegyetemi ny. r. tanár a székesfehérvári városháza és környéke átépítésének terveiért, az Építészeti díjat pedig *Wannemacher* Fábián műépítész a Műcsarnokban kiállított terveiért nyerte.

+ Köpczény
+ Wagyüregd
+ Wémetjarfalva

Óroszvár

Rajka

+ Sokoroallja

Kotsis Ivan hadnagy

épitette a 2-ik hadsereg
lembergi kiállitásán
Medgyaszay István terve
szerint a hadsereg-pavillont
és Marothy Kálmán ter-
ve szerint a hadiépités
pavillonját. Repr.
Vas. Ujs. 1916. 515. l.

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Kocsis Iván

Építőmunka 1934. 150 l.

RÉGEN HALOTTUNK OLYAN FIGYELEMREMÉLTÓ ELŐADÁST, mint amilyet Dr. Kocsis Iván műegyetemi építész-professzor tartott a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben. Egy ki nem mondott, de sokunk által már régen érzett tényt állapított meg: Magyarország átlagépítészete alatta van a nyugateurópai építészet nivójának. Néhány csúcsteljesítményt kivéve építészetünk tömegteljesítménye nagyon selejtes, tobzódik a pallér-stilus. De szépen burjánzik az állmodernizmus is: a szív nélküli száraz formalizmus. Feleletet kell egyszer adnunk arra a kérdésre, hogy hol a hiba? A diagnozis talán ez lehetne: igazán művészi értéke csak annak van, amiben benne él egy népközösség lelke. A magyar építészetben nem él benne a magyarság lelke, ezért selejtes, felületes és határozatlan. Szív és lélek nélkül tervezünk, mint ahogy szív és lélek nélkül élünk. Nugateurópaibbak akarunk lenni a nyugateurópaiaknál, ahelyett, hogy egyéniségünk termékeny értékeit kifejlesztenénk, hogy megtöltsék és életet adjanak az internacionális kereteknek. Utánzatokkal maszkirozzuk magunkat európaivá. Az igazi európaiság az volna, ha a magunk másutt nem található értékeivel gazdagítanánk azt a közösséget, melynek ezer éven, véren, szenvedésen át tagja vagyunk.

A magyar építőművészet nivója akkor fog emelkedni, ha függetleníteni tudjuk magunkat, minden invenció-gyilkos formalizmustól és ál-európaiságtól. A modern architektura kiszabadított ugyan a stiluskalitkákból, de szabadságunkkal alig tudtunk mit kezdeni. Ennek az átmeneti korszaknak — amely kétségtelenül szükségszerű és hasznos volt, — a végefelé járunk. Ezt igazolta Kocsis Iván dr. nagysikerű előadása is.

Cs—ő.

TAURUS C

BUDAPEST · II · RETI

Kotsis Iván

irod

Gerevich Tibor:

Műemlékeink védelme.

Szépművészet

1943. 5. l.

Tekintetes

Műemléket

Kotsis Iván

pályatervek az aradi
VII. templom terv-
pályázatán, 1913-ban
megvették.

Magyar Építőművészet
1913. 5. sz. 32. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kotsis Iván dr

írod

Somogyi Antal dr.

Modern magyar egyházi építészet.

Szépművészet

1941. 56. l.

Kotsis Iván dr

MAGYAR ÉPÍTÉSZEK MUNKÁI A KÜLFÖLDI SZAKSAJTÓBAN. A berlini Bauwelt számos képpel ismertette a székesfehérvári városház dr. Kotsis Iván tervezte átépítését. Ugyanerről az építkezésről dícsérőleg nyilatkozik a Moderne Bauformen júniusi számában. (1938)

1938.

Tér és Forma

1938. 6. sz. 176. l.

BARA LAJOS
Trafik és ujság
KOVÁSZNA

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Kotsis Iván

wód

Gerevich Tibor

Magyar műemléki kiállítás a Nemzeti Szalonban. Budapest, 1942. 14. l.

Kotsis Iván

l.

Szefeblex. 316,
317. l.

Kotsis Iván

irod

Nádor Jenő: Ország-
zaszló-ünnepségekkel
áldor Székesfehérvár
kilenesszázéves létezik

Ujság 1938 márc. 20

Kotsis Iván dr.

építész.

Szül. Arad 1889.

A doktori avatás ideje 1918.

Műegyetem 216. l.

Székesfehérvár.

A középtérben van a bás
vár, melyet jobbról ágyúkkal
ri sátrak előtt a mocsaron át
hidveréshez szükséges kelléke
tonaság áll. Felirata fölül:

Eroberung der Stat
weissenb

a lap hátán német nyomtatás

Fm., mér. a vk. 6.7: 1

140-95

Kotsis Iván

erd
2

Dr Kotsis Iván: Családi házak. Familienhäuser. Terverte —. II. kiadás. Pest 1922. Kis 8r 31 l. 15 terveret 49 ábrával.

Kotsis Iván dr

MAGYAR MŰVESZET

1926. 539
1927. 113
1928. 143

Kocsis Iván

Művészet 1913 - 237

Colonia Apulensis VII. 140.

Kocsis Iván dr

Műcsarnok
1921 tav. kiáll - 370, 372 - 374

Szent István Király V. 231

Muz. és Kvt. Ert.

Kotsis István, műépítész VIII. 2.

Kotsis István

Kotsis Iván

építész. műegyetemi tanár, növendékeivel meglátogatta az ármusintavásárt, az ottani épületekről nyilatkozik.

Magyarország 1932 ápr. 30.

U. 3197

ADLER ÉS TÁRSA
Budapest, V., Mérleg-u. 13.

ALAPITVA : 1874.

TELEFON: Aut. 82-7-39.

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula urnak,

Budapest.

I. Lenke-tér 7.

Kotsis Iván dr.

irod

Kotsis Iván: Terve-
zetek. – Entwürfe.
1912 – 1922. Bpest,
1922. Ivrét. 78
számozott fehete nyo-
mású és 7 számozatlan
szines nyomásu lap.

1904. V. 17.

Zombor

Kőnyi Szemle (3/3/1904.)

Kotsis Ivánd

Magyar Múzeum

1926. 539

1927. 113

1928. 143

~~Eperjesi ág. ev. kollégiumi könyvtár~~

~~VII 213~~

választó kerület. **szavazókör.**

....., lakhelye (telepe): ..... ker. ..... utca ..... szám.

| A választói jogosultság alapja * | | |

Kotsis Iván dr. épitez

i

l. maj Kocsis alatt is
Vergeléti nt 4-6.

Mincsarnok
1926. augst-magy. Eiáll
425, 427, 428, 429

Kotsis Iván dr

épitéz

U. 4235.

~~[illegible]~~

Kéjanyag

Halmi Artur önarcképe

Müvészet 1915 273

Hambacher Johan Georg

mestergegge Nagyolve

Arch. Ért. 1910. 412. l.

126. sz. a.

Egyházművészeti emlékek a beszterczebányai

múzeumban III. 222, 223.

Kotoris Ivan

U. 4200.

Kotsis Iván

U. 427/1930

alra, állva. Haja ősz, szemöldöke sötét-
leberetvált. Gyűrűs jobb kezét a díszes kö-
fedelén lángoló ostya van „JHS" jel-
kon, rajzeszkaökkel tett tokása „Ratio Edu-
Litterariae per Regnum Hungariae et
nek sarkánál szögés fokmérő van, fekszik s
t. Caputiuma, reverendája s piros bélésű
ármas láncon lógó keresztet a mellét diszi-
zik. Balra a háttérben – a globuson túl, a
áll, melynek polczain a könyvek köit az „Aes-
Poetica Narrativa", a „Poetica Dramati-
nerus", a „Plato", a „Cicero" s a „Seneca"

· 114: 86 cm.

. X. 15-én 25 ft.

si F. javitosta (321/98).

Kołsis Iván

U. 767/a
769

Kotsis Ivan

Ojibeq

Kotsis Iván dr

1931. okt. 2. a mérnökegyletben a Balatoni épitkezésekről, tartott előadást.

MMÉE Köpb

1931. 204 l.

1931. febr. 9-én. Müvészet a balatoni épitkezésben cimen tartott előadást.

u. o.

GR

-53

Kotsis Ivánda

1921-ben kitüntető elismerést kapott a Műegyetem építészi osztálya épülete részére készített tervezetére, illetve annak akvarell-perspektivájára -

MMÉE Közl

1921. 237. 1

Keresztelő Szent János. Faszobor, gótstílus, XV. század. Mag. 96 cm. 1480

Kotsis Iván dr

irod.

MMÉE Közl

1931. 57. l.

(Az óbudai Dunahid terv pályázatának eredménye.)

Kret!

Kotsis Iván

~~Leon Battista Alberti~~

irod

MMÉE Közl.

1914. 432. l. (Az 1914. évi 7 bl-pályázat bíráló bizottságának jelentése.)

Esztergom Vármegye Bp. l. n. 176 l.

Város Levéltár : Esztergom. Esztergom
1887, 238 l.

<Kotsis Iván dr>

Irod

< > A nyaralók épi-
tésérül. MMÉE
Közl. 1934. 17–18. sz.
szerű szerzőjzaival.

Lépjen be a

Csepelszigeti Duna Egyesületbe!

Tagsági járulék negyedévenként az egyesület hivatalos értesítője.

Évi tagdíj egyéneknek csak 6.— P,

jogi személyeknek 30.— P.

Pallas nyomda, Budapest.

Kotsis Iván dr.

cród

Lux Kálmán dr

Kotsis Iván dr. könyvei az olasz renaissance építőművészet köréből. (Az olasz renaissance építőművészet formakeprése, homlokzati és téralakításai, és az olasz renaissance építőművészet alaktana.)

MMÉE Kozl

1921. 320 l

329.330. l

-9

S

F

~~Fert 1947 9 ndr Reb.~~

~~38~~

~~32~~

~~32~~

< Kotsis Iván >

< > Építőművészetünk időszerű kérdései.

MMEE Közl

1934. 306–311. l.

Ittenbach,: Szent asszonyok kriuz-
tus sírjánál. Csruza.

Kőrösy László: Esztergon. Esztergon 1887,
240 l.

Kotsis Iván

Kotsis Iván dr. építész, műegyetemi nyilv. r. tanár lakása, XI. Kanizsai-u. 5.
468-140

Budapest, 1940. szept.

Kotsis Iván

1942

Magyar Építőművészet

8. SZ. Vezérgondolata: Bérházak. *vitéz Irsy László:* Bevezető. *Dr. Kotsis Iván:* A közeljövő lakásépítési programmja. — Bérházak a Lajos-utcában. — Bérház a Lajos-utcában. — Bérházak Székesfehérvárott. — Bérház a Vincellér-utcában. — Bérház a Madách Imre úton. — Bérház a Bocskay-úton. — Bérházak a Vilma királynő úton, a Vármegye utcában és a Kapás-utcában. — Bérház a Krisztina-körúton. — Bérházak a Damjanich- és Csalogány-utcában. — Bérházak a Kolosy-téren, a Lilitom- és a Katona József-utcában. — Bérházak a Jurányi-utcában és a Szépvölgyi úton. — *Lantos Zoltán:* Betonalapok és talajvíz. *Réczey Miklós:* Anyaggazdálkodási kérdések.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Kotsis Iván

épitész

l.

Lex Magy Társ

309. 6. l.

GÁBOR

ÁR LERAKATA

EST

ca 6 Telefon: 37-0-05

a 50 „ 34-4-58

a 15 „ 11-3-40

u. 15

t 48 Tel. hivó: 52-9-53

t 98 Tel. hivó: 95-0-01

l iroda:

u. 3 Telefon: 94-2-12

Kotsis Ivan dr

Erzey (Komor Marcell): Dr Kotsis Ivan. Vallalkozók Lapja. 1921 dec. 21.

Kotsis Iván dr.

A Magyar Mérnök- és Építész Egylet harcterén elesett hőzeit megörökítő és az egyleti székház I. emleti csarnokában elhelyezendő emléktábla terv pályázatán az 1921. évi Ybl-ermét és a kivitelezést nyerte.

MMÉE Közl.

1922. 14. l. Képpel

ktatásügyi minisztertől.

BUDAPEST
937 NOV. 25 15
N 5 N

Kirotthágos Sch. Elnökh.

BUDAPEST IX.

ndre (Ráckos u) 10

<Kossis Iván dr.>

<> Javaslat a műegyetemi építészoktatás tanmenetének módosítására.

MMÉE Közl

1919. 232 – 234. l.

Kotsis Ivándr.

Az olasz reneszánsz
építőművészet alak-
tana c. könyvének
ism.

M M. ÉE közl

1919. 56 l.

<Kotsis Iván dr.>

<>. Terveret a József-
műegyetem építészi
osztályának önálló
épületére. Bpest, 1918.

Kotsis Iván

László

Révai XXI. 522. l.

Kotsis Iván

Wód

Lechmápm 520. l.

csaknem teljesen kidomborodnak az a
lömbség a két relief között. Ez mozg
tanulmányozása az első reliefen is
felkuszó alakon is. Itt még erőteljé
tömegben adja az egymásba kapaszkod
szetének, amit későbbi működésében t
miája mutatja az anatómia biztos s
te végéig fo lakozott anatómiával, b
nya mardt fenn. A stilus összehasonl
hogy a berlini Friedrich-Muzeumban l
egyidőben készült. Nem fejezte be, am
nemcsak az az oka, mert sokszor olya
tudta megvalósitani, hanem gyakran m
teljesen, hogy a márvány felületével
mozgalmasságot és drámaiságot.

Első bolognai tartózkodása idej
léknek a diszitése volt első bologn
alapját, a szarkofágot még az öreg N
de nem tőle származik a kivitelezés
tól később Nicolo dell'arca is dol

Kotsis Iván

építész

Lajd

Revái XX. 509. l.

Kotsis Iván

épitém

Élet. arck.

Váljubal

185, 186 l.

187, 188,

189, 190.

191, l.

Bő forrás, ez ham-
nálandó fel.

Müemlékek Tekintetes Országos Bizottságának

Budapest
Rákos ucca 10.

Kotsis Iván dr

okl. építész, műszaki doktor,
a keverés ny. r. tanára,
1928. jan. 3-tól nyilvános
rendes Tanár.

Programmja, a m. kir.
József nádor műszaki és
gazdaságtudományi egyetem
— ar 1937/38. tanév első
félévéről. 10. l.

Kotsis Iván

wod

Budtechnfejl.

590 l.

Kotsis Iván

Kotsis: Gazdasági épületek tervezése — 6.—
— Az olasz renaissance építőművészet alaktana — — — — — — — — 10.—
— Az olasz renaissance építőművészet formaképzése — — — — — — — 10.—
— Tervezetek — — — — — — — — 16.—
— Középeurópai renaissance építészet alaktan — — — — — — — — — 8.—
— Családi lakóházak és nyaralók — 6.—
— Épületek becslése — — — — — 1.20
— A mezőgazdaság és a falu építészete (6.—) — — — — — — — 3.—

Kotsis Iván

KOTSIS I. Az olasz renaissance építőművészet alaktana 1921. 2.20
— Az olasz renaissance építőművészet formaképzése, homlokzati és téralakításai. 1921. 2.20

Bendetz-Eszatogus
1941. junius

Kotsis Iván

F 1938-ban

MAGYAR ÉPÍTÉSZEK MUNKÁI A KÜLFÖLDI SZAKSAJTÓBAN. A berlini Bauwelt számos képpel ismertette a székesfehérvári városház dr. Kotsis Iván tervezte átépítését. Ugyanerről az építkezésről dícsérőleg nyilatkozik a Moderne Bauformen júniusi számában. F

L

L 1938.

Tér és Forma

1938. 6 sz.

TELEFON:
JÓZSEF
61—25

BUD

MŰHELY ÉS RAKTA
NAGYTEMPLOM-U.

Kiadó: Führer Miklós — "Pátria" irodalmi Vállalat és Nyomdai R

Kotsis Iván

Professzor. Kiáll Breuer Marcell itt-tartása érdekében, de sikertelenül.

Major Máté: Az építészet ni világa. Magyar, 1960 425. l.

Kotsis Iván

1926 ban a Műegyetem új tervezési tanszékének vezetője lett. - Pályájának rövid ismertetése:

Szentkirályi Zoltán: Adatok a magyar építészképzés történetéhez. - Éptud, 1971, /III/.4.sz.439-463.l.

459.l.

ifj Kotsis Iván

Meczner Lajos és Tillai Ernő tervei szerint épitették ujjá az I. Úri u. 6. és 9. sz. a. lakóépületeket.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335 l

7431

id. Kotsis Iván

cikke: Történelmi városmagokban épülő lakóházakról

Magy. Ép. ip. 1972. 2-3. sz. 133 - 140 l.

Kotsis Iván

Tervezte a Tihanyi Biológiai Kutató Intézet épületét.

Szalai Zoltán: Balaton-i képes krónika, Budapest, 1969.

Id. dr. Kotsis Iván

cikke: Néhány nóucsaládi háras lakótelepek ömképeiről

Magy.Ép.ip. 1971. sz. 222-224. l. 222-224.

٢٠ ٢٧٤٠ ٠٠٠ ٠٠٠

id. dr. Kotsis Iván

cikke: Néhány szó az építészképzésről

Magy. Ép. in. 1971. 10. sz. 595-596.

DR KOTSIS IVÁN, épitész

Ohmann Béla szobrászmüvész plakettje:
1949.-DR KOTSIS/IVÁNNAK/BARÁTAI.3 sor irás.H/.1889-1949.drapáriás nő és férfi szemben a balatonboglári templom modelljával.90 mm.öntött,bronz.14/302/.old.

SZIGETI ISTVÁN: Ohmann Béla szobrászmüvész érmei és plakettjei 13/301/.old.

AZ ÉREM,Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------- XVII. 1961. 17.sz. Bp.

DR KOTSIS IVÁN, épitész

Ohmann Béla szobrászmüvész plakettje:.-
1959.-DOKTOR-KOTSIS-IVÁNNAK, szemüveges férfi arcképe b
H/ 1889-1959./BARÁTAI, babérág 85 mm. öntött, bronz.
14/302/.old.

SZIGETI ISTVÁN:, Ohmann Béla szobrászmüvész érmei és
plakettjei 13/301/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------ XVII. 1961. 17.sz. Bp .

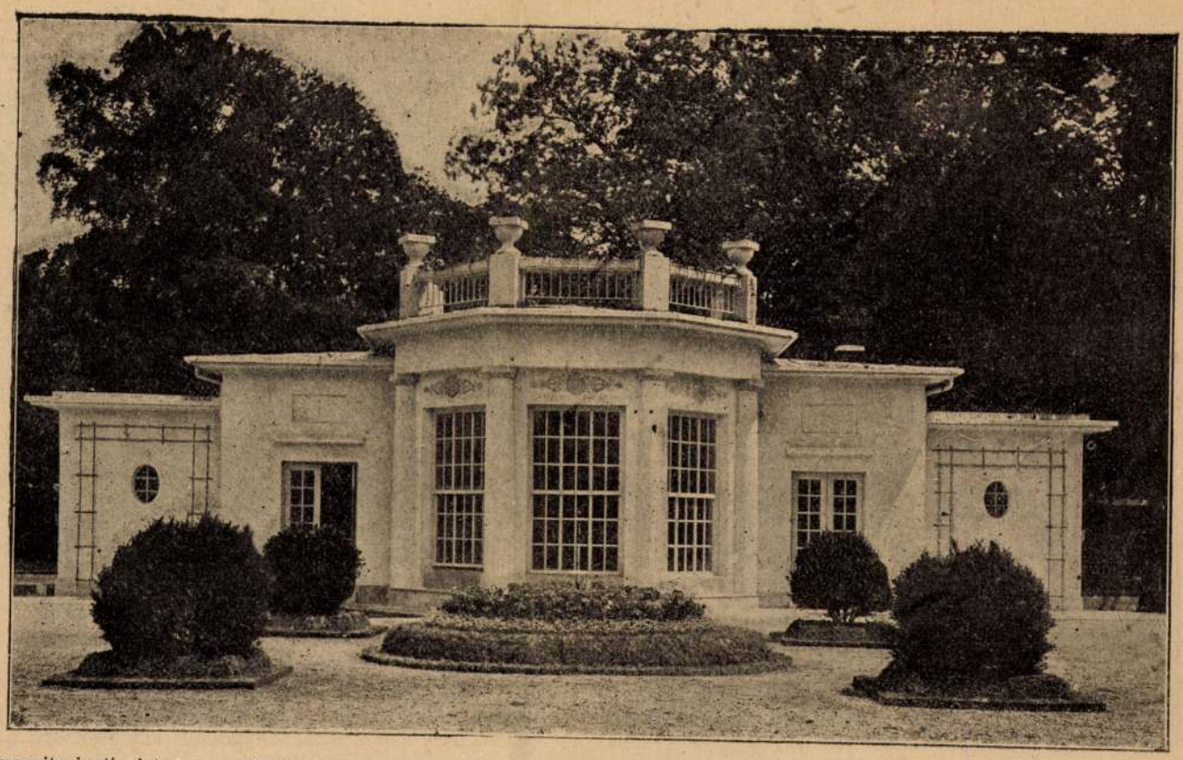

A margitszigeti viztorony melletti uj tejcsarnok és kerti kiképzés. Épült dr. Kotsis Iván épitész müegyet. m. tanár tervei szerint

zésére szokták felhozni azt a régi megállapítást, hogy a kivétel megerősíti a szabályt.

Szentencia. Vilmos császár emlékiratait nemcsak magyar, hanem német nyelven is megrendelheti. A német könyv címe: Ereignisse und Gestalten 1878—1918 és elegáns félvászonkötésben ára 504.— korona. A postai szállítás díja fejében Magyarországon 24, Jugoszláviában 120 K-t számítunk.

Jellique. Az Uj Idők bekötési táblája (féléves) most 600 koronába kerül. Október elején 300 korona volt az ára. Másik kérdése megválaszolásának is sorát ejtjük.

Régi előfizető. Melankóliás = szomoru, elmélázó, bús, kedélybeteg. Szentimentális = érzelmes, érzelgős. Gentleman = dzsentlmen. Energia = energia. A könyvekről legközelebb.

O. Böske (Orbó). Levelét nem kaptuk meg.

T. Hermin (Zsztgrót). A gyümölcsfoltot megnedvesítjük, aztán kis darab kénszalagot meggyújtunk, ennek gőze fölé tartjuk. A képződő kénsavat hideg vízzel jól kiöblögetjük, különben kimarja a ruhát.

Vilma. A számokat elküldöttük.

Művészet. A hiányzó számot elküldöttük. L. K. címe: Bp., VI., Nagy János-utca 12.

Centifólia. 1. Kívánságát a januármárciusi évnegyedre vonatkozóan teljesítjük. 2. A számokat elküldöttük. 3. Érdeklődjék a Honvédelmi Minisztérium tiszteket nyilvántartó osztályánál és mellékeljen leveléhez felbélyegzett válaszborítékot. 4. Erre a kérdésére a szépségápolási rovat felel.

Régi előfizető új címen. A számot elküldöttük. A kedvezményben még részesülhetnek, az október 1-i számban közölt feltételek mellett. Levelezőlapján kevés bélyeg volt, 8 K 50 fillér büntetést fizetett érte a kiadóhivatal.

B. M. A Hauptmann-cikk érdektelen.

Cs. Irén. Olyan intézmény, mint amilyen után ön érdeklődik, nem létezik. Csak: Izraelita Aggok Háza van. Címe: VI., Hungária-ut 19.

Sz. M. I. A Croker-regényekből karácsonyra lesz egyöntetü kötött kiadás. Örvendünk, hogy meg van elégedve. A pénz beérkezett.

Tanítónő: Kérésével forduljon közvetlenül a szerzőhöz. Cime: Rákóczi-út 28. szám.

Sztr. L. Dilettáns írások.

Gubacs. Előfizetését, amint kivánta, március végéig előjegyeztük.

Régi előfizető. A boriték második oldalán megtalálja még elintézetlen kérdésére a választ.

MAGYAR KALENDÁRIUM

NOVEMBER

19. 1779. Mária Terézia a Helytartótanács indítványára engedélyt ad az első magyar ujság megindítására. — 1840. Kossuth Lajos Pestvármegye közgyűlésén gr. *Széchenyi* Istvánt a „legnagyobb magyar" névvel tisztelte meg. — 1841. Pesten született *Schulek* Frigyes, müépitész. — 1850. A *Hölgyfutár* írja: „Budán a gesztenye sokkal olcsóbb, mint Pesten, itt ellenben az ürmös drágább s most sokan azon törik fejöket, hogy e két ellenkező bajt miképp lehetne kiegyenlíteni." — 1855. Pesten meghalt *Vörösmarty* Mihály. — 1864. Cuju-ban (Afrika) meghalt *Magyar* László, híres utazó.

20. 1849. A *Lánchidat* átadták a közforgalomnak. (Költsége 6,244.800 frt. A vámszedést nov. 21-én kezdték el. A hidat Tierney *Clark* Vilmos angol mérnök tervezte, az épités vezetője ennek testvére, *Clark* Ádám volt.) — „Lánchidunkon az is kettős díjt fizet, ki vállán visz valamit, tanácsoljuk tehát mindenkinek, hogy esernyőjét ne vállán, hanem hóna alatt vigye". *(Hölgyfutár).* — 1856. Marosvásárhelyen meghalt *Bolyai* Farkas, híres mathematikus. — 1875. *Tóth* Ede a „Tolonc" cimü népszinművével 29 versenyző közt egyhangú itélettel elnyerte a 100 arany pályadijat. — 1880. *Tisza* Kálmán miniszterelnök a képviselőházban az egész országra nézve a csendőrség intézményének fölállítását kérte. — 1886. Budapesten meghalt *Jókainé* Laborfalvi Róza élte 69-ik évében.

21. 1830. Pesten meghalt *Kisfaludy* Károly. — 1872. Az uj *Ludovika-akadémia* megnyitása.

22. 1877. Érmindszenten (Szilágy vármegye) született *Ady* Endre költő.

23. 1851. Baján született *Bayer* József szinészettörténeti iró.

24. 1919. Meghalt *Simonyi* Zsigmond, budapesti egyetemi tanár, nyelvész. — 1920. S. *Fáy* Szeréna megünnepli nemzeti szinházi működésének *40 éves* évfordulóját.

25. 1850. Életbe lépett a 9 §-os szinházi cenzura (Bach rendeletére). — 1890. A *P. H.* írja: A bacillustan rohamos terjedése idején érdekes megemlékezni M. Terentius Varro egy kijelentésére, mely a Rerum rusticarum c. művében található. A Kr. sz. e. 37-ben irt könyvben azt állitja, hogy a mocsaras vidékeken szemmel nem látható apró lények teremnek, melyek a levegővel behatolnak az orron és szájon át az emberi szervezetbe és különböző sulyos betegségeket okoznak. Szóval semmi sem uj a nap alatt".

Összeállitotta: *Erődi Jenő*

Fest, irt, takarit
D . . . . . ?
József 126—38 **József 116—55**

Laptulajdonos: *Singer és Wolfner, Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám.*
Felelős kiadó: *Wolfner József.*

Kéziratokat nem adunk vissza. — Az Uj Idők képeinek és szövegének utánnyomása tilos.

Uj Idők 1922. XXVIII. 47.7.

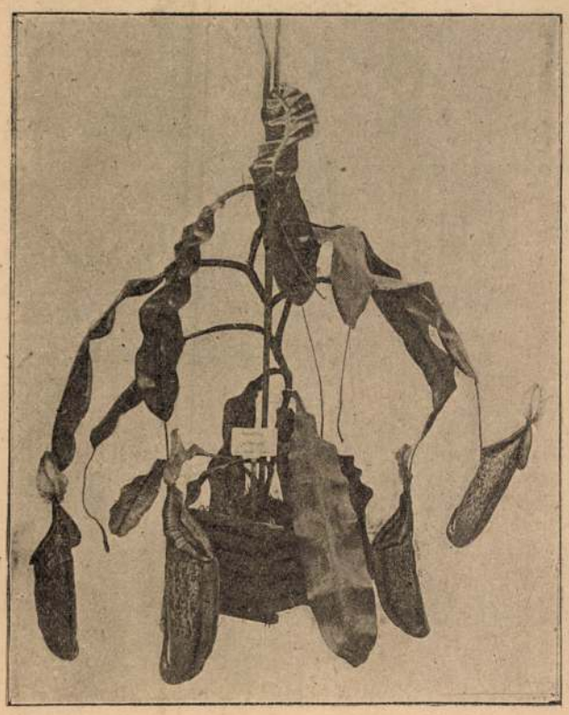

Exotikus érdekességek a budapesti Állatkert pálmaházában. A Nepenthes picturata rovarfogó növény

A Morenia corallina ujgranadai pálma nyolcéves virágzó példánya

Az Állatkert pálmaházából

Két trópikus jövevény képét nyomatjuk ide: mind a kettő a budapesti pálmaház érdekességei közé tartozik. Az egyik, a *Morenia corallina* azért, mert bár Ujgranáda pálmadíszéből való, mégis magyar, sőt budapesti születésü s a honossági bizonyítványához még hozzátesszük, hogy jelenleg nyolc éves, de máris termi a jövendő moreniácskák magvait. Csaknem két tucat van belőle a pálmaházban, terméssel megrakva, ami darabonkint 60—75 szem pálmamagot jelent. Ezekre szükség is lesz, mert a *Morenia* kiváló szobanövény s e tulajdonsága és pompás korállszinü virágai révén bizonyára sok budapesti szalon ékességei közt fog szerepelni.

A másik kép a bogárfogó növények ravasz csoportjából való, hazája India. Ott a *Nepenthes*-fajok nedves berkek lakói s feltünnek levelük sajátságos alkotásával, amely jól látható a mi képünkön is. A levélnyél ugyanis levéllemezzé szélesedik ki, amely a hegyén ismét elvékonyodik, majd pedig kancsóformáju tömlővé alakul, amelynek szélei többnyire csalógatón pirosak s befelé lehajló mirigyszőröktől sikosak. Az odavetődő rovarok belepottyannak s miután a levélkancsó nedvvel van tele, nincs számukra menekvés. A nedv a gyomorsavhoz hasonló oldatot is tartalmaz, a bogárhullákat feloldja, úgy, hogy csak a szilárdabb részek maradnak meg. Sokan úgy fogják fel ezt a sajátszerü berendezést, hogy a növény ily módon is szerzi be táplálékát, de ez a kérdés, bár Darwin óta sokan foglalkoztak vele, még nincs végérvényesen tisztázva.

Szanatoriumok és gyógyintézetek

SVÁBHEGYI LIGET-SZANATÓRIUM

KLIMATIKUS,
DIÉTÁS
GYÓGYINTÉZET

Belbetegeknek és idegbetegeknek. Hízó kúrák, fogyó kúrák. Napfürdő és légfürdő. Vizgyógyintézet. Egész éven át nyitva. Igazgató-főorvos Dr. Jakab László.

ISZAPKURÁK

orvosi felügyelet mellett

DR. PAJOR-szanatoriumban
BUDAPEST, VIII. KER., VAS-UTCA 17. SZ.

Kívánatra iszap házhoz küldetik.

Dr. Justus kórházi főorvos
bőrgyógyitó és kozmetikai intézet
IV, Ferenc József-rakpart 26. Telefon J. 56-76

Rákosi Jenő sikerült arcképe, amelyet a mai szám első oldalán közlünk, Pérely Imre rajza és a kiváló fiatal művész *Magyar Fejek* című kötetéből való, amely most hagyta el a sajtót s amelynek ismertetésére még visszatérünk.

Szerkesztői üzenetek

Makány Rózsinak, aki új előfizetőt szerzett lapunknak, elküldöttük *Surányi Miklós:* Floriche c. regényét, *Gencsy* Elzának *Szomaházy:* A csipkeverőlány c. regényét, *Molnár* Gyulánénak *Nádas* Sándor egyik kötetét. Fogadják szivességükért hálás köszönetünket.

Pallay Zsuzsika 9, *Névery* Ilona 2, *Arazim* Viktorné 4, *Drevenka* István 1, *Serbán* Anna 3, *Gross* Menyhért 1 címet bocsátott a kiadóhivatal rendelkezésére. Köszönjük.

Gálfalvy Zoltánt arra kéri a szerkesztőség, hogy: Uram legyen a csönd című szép versének kéziratát, amely elveszett, postafordultával küldje be hozzánk. A levél, amelyet címére a kórházba irtunk, azzal érkezett vissza, hogy ő ott ismeretlen.

Gyémántköszörüs, 13. A Nobel-díj és a boldogtalan szerelem közt lényeges különbség az, hogy a Nobel-díjat igen kevesen kapják meg, a boldogtalan szerelmet azonban előbb vagy utóbb, többé vagy kevésbé, mindenki megkapja. Aki először kapja meg a Nobel-díjat, az szerencsés ember, aki másodszor is megkapja, az hallatlanul szerencsés ember. Aki először esik boldogtalan szerelembe, az szerencsétlen, de — egy német mondás szerint, — istennek érezheti magát. Aki másodszor esik boldogtalan szerelembe, az talán még szerencsétlenebb, mint első izben, de — ugyanazon német mondás szerint, — már nem isten, csupán . . . szamár. Különben sem a Nobel-díj, sem a boldogtalan szerelem nem tart örökké. Elfogy egyik is, másik is, azzal a különbséggel, hogy a boldogtalan szerelemből kigyógyulni jó, a Nobel-díj elfogyása azonban fölöttébb kellemetlen lehet.

Debreceni előfizető. Igy értelmezendő: Adott esetekben bizonyos jelenségek nagy számban ismétlődnek. Mentül nagyobb ez a szám, annál inkább mondhatjuk a jelenség megismétlődését szabálynak. A szabálytól való *eltérés* kivételnek minősíthető, a kivétel puszta megállapíthatása már magában véve azt jelenti, hogy a szabály körébe tartozó ismétlődő jelenségek száma igen nagy, mert ha nem volna igen nagy, úgy a kivétel nem tűnnék föl olyannak. Ennek jellem-

Kotsis Iván

UJ KÖNTÖSBEN

Irta: Kertész K. Róbert.

Uj köntösben mutatkozik be az „Építőmunka", — új formában és megerősített szerkesztőséggel.

A ma művészetének ez az organuma az építőművészet, építőipar, belső építészet, lakberendezőművészet és iparművészet gondolatkörén túl felölelni kívánja a festő és szobrászművészeteknek azokat a területeit is, melyek a ma művészeti szellemében termelnek s melyek lényegüknél fogva a szülő anyaművészettel, az építőművészettel kapcsolatukat meg nem tagadhatják. Ezekre is kiterjeszti hatóradiusát az Építőmunka. Igy egységbe foglaltan mutathatja be mindazt, amit a mai korszellem az alkotóművészetekben produkál. A nagy egység mellett a különböző ágazatok közötti összefüggés is érthetővé válik.

Az Építőmunka elsősorban a nagyközönséghez szól, hogy a megismerésen keresztül a megértéshez közelebb hozza azokat a törekvéseket, mely a ma művészetét és a ma művészeit áthatják. Azokat, az egész kultúrvilágban elemi, átütő erővel érvényesülő akarásokat, melyeknek elindító szellemi és ideggóca századunk harmadik évtizedébe van beleágyazva. Azokba a társadalom psychikai elváltozásokba, melyeket a háború utáni időkben a természettudományok és a technika rohamos fejlődése és az új szociális élettünetek idéztek elő, — a megelőző évtizedek előkészítő munkáival.

Az egész művelt világon egységesen és úgyszólván mindenütt érvényesülnek ezek a jelenségek, nem lehet elzárkózni előlük — és nem vonhatja ki magát hatásuk alól egy haladó természetű nemzet sem.

A magyarság őseitől örökölt hagyományos haladó szelleme belékapcsolódott immár ebbe az áramlatba, az új világkorszaknak alkotóművészi munkásságába. Amivel csak következetes maradt önmagához és ahhoz a nemzeti szemszögből oly értékes sajátosságához, hogy a magyar nemzet minden időkben, veleszületett és nem csökkenő ősi energiájával és szellemi rugalmasságával mindig idejekorán felismerte a kor követelőleg fellépő igényeit, — a kultúrélet minden képsíkján. Szent István, Nagy Lajos, Mátyás király, Bethlen Gábor, Széchenyi és Kossuth a magyar haladó szellemnek örökké világító egyéniségei, kik a maguk idejében merészen jelölték ki az új utakat a nemzet boldogulása felé s amelyeken haladó magyarság mindég belé tudott kapcsolódni a kor vezető eszméjének haladó vonalába a kultúréletben is. Keleti eredetű, nagy, ősi kultúránk újjá született a szentistváni nyugati kereszténységben. Gizella és Gellért a német és itáliai művelődési áramlatok jelzői ebben a korban. Az anjou Nagy Lajos a francia szellem, Corvin Mátyás az olasz renaissance áramlatának tárták fel a nemzet kapuit. Bethlen Gábor a lelkek felszabadulását hozta Hollandia és Németország felől, Széchenyi a társadalmi és műszaki vívmányokat Angliából, Kossuth a nemzeti szabadság mózesi lángoszlopát gyújtotta fel, — és a nemzet mindég követte vezéreit a haladás útjára és amellett nemzeti egyéniségét is mindég megőrizte.

Ezt az örökké fiatal, erős nemzetet igazán nem lehet a maradiság és a beteges konzervativizmus vádjával illetni. Minden történelmi balszerencse ellenére is a nemzet a szellemi életben az élen haladt — és magyar maradt. És így van ez most is és így lesz ez a jövőben is.

Igaz, minden korban voltak a haladásnak — gyakran jóhiszemű — ellenzői és ezek mindig a nemzeti gondolatot próbálták a haladás útjába állítani. Szent Istvánnak meg kellett küzdenie a koppányokkal, Vata lázadásával, Mátyás szembekerült a főnemesekkel, Bethlen a Habsburgokkal, Széchenyi a nemességgel, — de a haladás, az új eszmény gondolata a nemzet összessége és a nemzeti kultúra javára mindenkor diadalra jutott. A mai új világkorszak művészi szelleme is beleütközik a haladás egyenes útján abba az akadályba, amit azok állítanak elébe, akik szellemi életünk nemzeti voltát féltik tőle. Fölösleges aggodalom!

A mai kor művészi irányzata ép oly kevéssé nemzetellenes, mint ahogy a középkori, a renaissance nem volt az, vagy a barok. Ezekben a nagy, szintén nemzetközi keletkezésű művészi irányokban is tudott a magyarság alkotni; még pedig magyart alkotni, olyat, amely minden külföldivel összevetve attól eltérő és félreismerhetetlenül nemzeti, magyar.

Nincsen rá semmi ok, a jelentől félteni a nemzeti gondolatot. A mai kor művészi irányában is meg fogja találni a magyarság a maga sajátos nemzeti ösvényeit, a maga nemzeti kifejező eszközeit. Amint a művészetek egyes ágazataiban, — bízvást mondhatjuk, — már meg is találta. Amit a fiatalok, a haladók, a komolyan küzdők alkotnak, — az magyar művészet, mert magyarok csinálják és az ő magyar lelkük fog kiütközni alkotásaikon. Van és még inkább lesz magyar nemzeti újművészet, mert ez a nemzet haladó nemzet és mert tehetséges.

CSALÁDI LAKÓHÁZ
BUDAPEST—MÁRTONHEGYEN

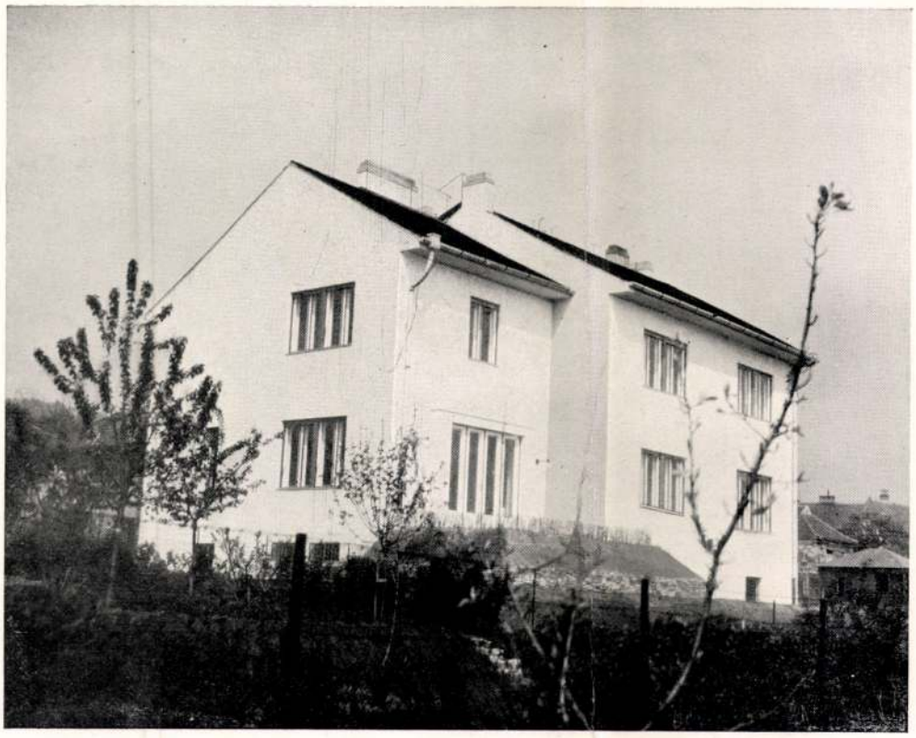

Dr. Kotsis Iván.

Az épület két emeletsorban közel egyenlő alapterületű lakószobákat tartalmaz, azért, hogy szükség esetén két lakássá lehessen megosztani. Ez esetben az egyik lakás a földszintet, a másik az emeletet fogja elfoglalni. A bejáró a jelenlegi gazdasági bejáró lesz, a jelenlegi főbejáró helyére kerül a földszinti lakás fürdőszobája (az emeleti alá).

Az emeleti mellékhelyiségek helye máris elő van készítve a délkeleti sarkon lévő padlástér alakjában.

Az uccai homlokzat csaknem északnak néz, ezért erre a lakóhelyiségeknek ablaka nincs; ezek az épület déli és keleti oldalai felé vannak.

A tető teljesen vápa-, illetve zughajlat nélkül készült, nyeregtetőszerűen, amelynek fedélsíkjai az ereszek helye szerint különböző mélységig nyulnak le.

A tető lefedése carbolineummal itatott cseréppel készült; a homlokzat erősen durva kőporos vakolatú. Külső színhatás: fehér falsík, fekete tető és grafitszürke ablakkeretek és rácsok, fehér ablakszárnyak.

Az északi homlokzaton álló szent Ferenc szobrát Ohmann Béla szobrászművész készítette.

Az épületet Dávid János és Fia építési vállalata építette.

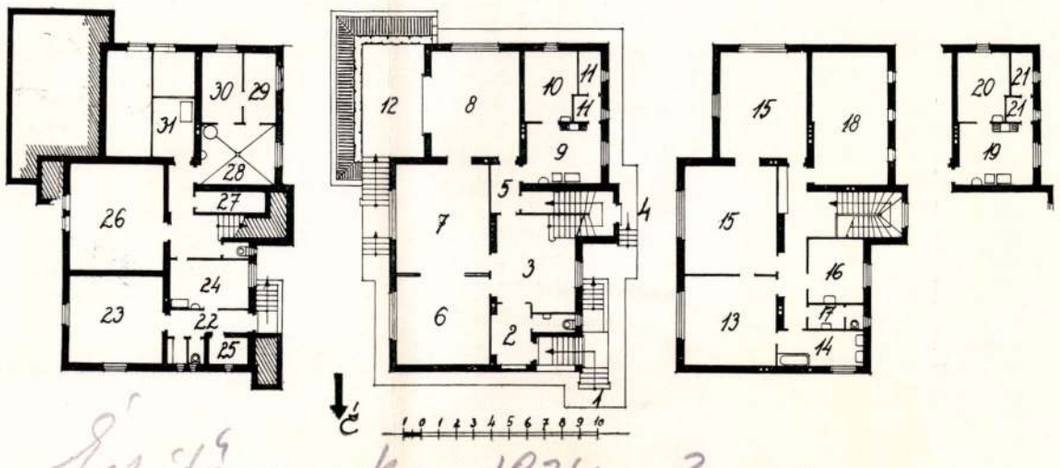

55, l -

54 ALAPRAJZ

Építőmunka 1934. 3. szám

Kotsis Iván müépitész

műegyetemi tanár

Diákülő, Tihany

Tér és Forma, 1933 VI. 13

Kotsis Iván építész

Pesti Hirlap. 1926. jun. 20. 14

A tanarszi kiállítás díjai

Kotsis Iván

balatoni üdülőház

Tér és Forma, 1932 V.373

Kotsis ~~Istrán~~ Korin épitén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 92-98.

komor Marcell: Az épitésztanárok hivatásáról.

Kotsis Iván müépitész

Balatonboglár, templom

Tér és Forma, 1933 VI.1o7

Kotsis Iván

"Magyar épitőművészet utja"

Tér és Forma, 1934 VII. 37

Kotsis Iván

Bpest, Nemzetközi Vásár

Tér és Forma, 1935 VIII. 209

Kotsis Iván építén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 430-435.

dr. Kotsis Iván: Az állami közegész-
ségügyi Sutéret uj épületei.

Kozsis Iván építész

Tér és Forma, 1930

III. évf. 192-195.

Dr. Kozsis Iván: Építészetnevelés a művészetben.

Kotsis Iván

Tér és Forma, 1930

III. évf. 265-268.
Müller Pál: Balatoni üdülőhár
és nálloda terv.

Kassis Iván építész

Tér és Forma, 1929

II. évf. 324-330.
Forgó Pál: Lakóház, bérház, családi ház.

Kotsis Iván épitén

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Épitész-
kongresszus alkalmával
nem [illegible] nagyar [illegible] ák

Kotsis Iván építész

Tér és Forma, 1982

E. évf. 249-370. o.

Orbán Forene: kertes házak.

Kotsis Iván építész

Tér és Forma, 1932

V. évf. 45-49. o.

dr. Kotsis Iván: Az állami Ápolónő és Védőnőképző Intézet épülete és az orvosok lakása.

Kotsis Iván épitén

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 41-66.o.

Kemer János: Hogyan építünk és hogyan kellene építeni a Balaton partján.

Kotsis Iván építész

Tér és Forma, 1930.

III. évf. 302. l. Dr. B. V.: A Liège-i nemzetközi építészeti Tervkiállítás magyar osztályának sikere.

Kotsis Iván építész

Budapesti Szemle CCXX. 1931.
462-468. Lyka Károly: Hat
év magyar építőművészete

Decker festő

152

id. Kotsis Iván

Országos közegészségügyi Intézet-épületét említi

Galamb Erzsébet - Sándor János: A magyar kórháztervezés fejlődése és irányai.

Magyar építőművészet, 1972.1.sz.

51. l.

Kotsis Iván, építész.

Tiszteletbeli doktorrá avatták
a Műegyetemen.

—: Tiszteletbeli doktorok avatása 3.

Népszabadság, Bp. 1971. ápr. 8.

Kotsis Iván, id.

Hudec László Kinába szakadt magyar épitészről /1893-1958/ emlékezik id, Kotsis Iván.

Kotsis Iván, id.: Gondolatok Granasztói Pál 197o. december 6-i előadásával kapcsolatban.

Magyar Ép. műv. 1971. 3.sz. 56-58.l.
6o-61.l.

Kotsis Iván
építén

Kotsis Iván tevékenysége haladó-
jellegű.

Láncz Sándor: Van-e modern realista v. .
Müvészet, 1971.december - 6.oldal

Kotsis Iván

1931-ben épült szolnoki gabonatár-
háza jelentős mezőgazdasági raktár-
ként tartják számon építészeti vonatko-
zásban.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967 Budapest 1970

150 p

Kotsis Iván

szemes termények tárolására szolgáló raktárépülete a hasonló jellegű hazai épületek mintaképe volt.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1601

Kotsis Iván

balatonboglári templomépülete jelzi a modern egyházi építészet csucspontját.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

891

Lotsis Iván

1911-ben végezte a bp-i Műegyetemet; lakóházakat, középületeket, iskolát, kórházat, laktanyát, templomot tervezett.

Mezőnyi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

851

Épitészet

Egyházi

Kotsis Iván, Balatonboglár

Tér és Forma, 1933 VI. 1o7

Építészet

Egyházi

B.boglár, templom Kotsistól

Tér és Forma, 1934 VII. 359

Egyházi épitészet „Vass József emlék-
templom". Dr. Kotsis Iván műegyetemi
tanár terveiz. Balatonboglár.

---

8 órai Ujság.
1931. IV. 5., 12.
(: Hír. :)

Építészet - világi

Üdülő, Balatonfüred, - Kotsis Iván

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Ép.tész-
kongresszus alkalmàval
bemutatott magyar munkák

K o c s i s I v á n építész

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
237.
"Áradi második kat.templom pályázata"

Építészet – világi

Üdülő – Balatonfüred

Terv. Kotsis Iván

Tér és Forma, 1930

III. évf. 265-268.
Müller Pál: Balatoni üdülőbár
és szállóda terv.

Építészet - világi

Bérház, Nyíregyháza — Kotsis István

Tér és Forma, 1929

II. évf. 82-98.

Komor Marcell: Az építésztanárok hivatásáról.

Építészet - világi

Szálloda - terv, Kotsis Iván

Tér és Forma, 1930

III. évf. 265-269.

Müller Pál: Balatoni üdülőhán
és szálloda terv.

Építészet - világi

Orvos háza (Szeknárd) - Kotsis Iván

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 249-370.o.

Orbán Ferenc: kertes házak.

Építészet - világi

Állami ápoló- és Védőnőképző Intézet
(Bp. Gyáli-út) — Orvosi Intézmények (Bp. Dalj-u.)

Kotsis Iván tervei.

Tér és Forma, 1929

II. évf. 430-435.
dr. Kotsis Iván: Az állami közegészségügyi Intézet új épületei.

Építészet – világi

Ápoló és védőnőképző Intézet (Bp.)

ford. Kotsis Iván

Tér és Forma, 1932

V. köt. 45-49. o.

Dr. Kotsis Iván: Az állami Ápolónő és Védőnőképző Intézete és az orvosok háza.

Építészet - világi

Országos Képző Intézet, Bp. - Kotsis Iván

Tér és Forma, 1930. VII. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Építészet - világi

Orvosok háza (Bp.) terv: Kotsis Iván.

Tér és Forma, 1932

V. évf. 45-49. o.

Dr. Kotsis Iván: Az állami Ápolónő és Védőnőképző Intézet és az orvosok háza.

Kotsis Iván

teroczte a székesfehérvári bérházat
1942. 203. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967 Budapest 1970.

861

Kotsis Iván

tervezte a balatonboglári róm. kath. templomot 1941; a római kath. plébánia épületét. 201-202. sz. reprodukciók.

Merényi Ferenc: cf. magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

861

Kotsis Iván, építész

Megemlítve: a Gellert szálló helyre-állításával kapcsolatban.

Granasztói Pál: Városok, álmok, zene
896-904.

JELENKOR, Pécs, 1972 október XV/10.

M.D.K

dr. Kotsis Iván, építész-tanár

második díjat nyert a Fővárosi Közmunkatatanács Hunor-utcai kislakásos berliazámak sürebb körü terepályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1941. LXII. évf.

márc. 27 sz. 6. old.

MDK

Kotsis Iván épitész

Orszöszt 1936/37, 16 l.

K

~~Csányi Kárly~~

~~Fleischl Dezsö~~

Kotsis Iván

Sváb Gyula

Sándy Gyula

Wälder Gyula

épitészek

Sváb!

vad

Megfagyott Muzikus extra Naima

a 39-ik évfordulóra 1898–1937. III. l. torzképpel.

Q

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula

festőművész úrnak

Budapest

VI. Szépművészeti múzeum

Aréna út 41.

ajánlva

Ajánlott
Alcsut
92

M.D.K.

ar. Kotsis Iván. építész-tanár

tervei szerint átépített
székesfehérvári városházát
30 szerült kép alakjában ismer-
teti a Berlinben megjelenő
„Bauwelt". Cikkíró csak azt hi-
báztatja, hogy helymegnevezés-
képpen mindig Stuhlweissenburg
szerepel.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

jun. 9. sz. 4. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

sz. old.

Kotsis Iván dr.

Templom-terve, a Magy.Képzőm.Egy.jub.kiáll.-án.

P.H.934.XII.12.

Kotsis Iván, épitész

MDK

A szerző bemutatja művében.

Jajczay János: Mai magyar egyházművészet 8.

A Könyv, Bp. 1938-ápr.-máj. [IV/4-5

Kotsis Iván építőművész

Ezüstérem kitüntetést nyert, a Magy.Képzőm.
Egy.jub.kiáll.-án.

P.H.934.XII.22.

-1-

Dr. Kotsis Iván, építész-tanár M.D.K.

a Beszkárt Igazgatóságához írt „Kérelem" formájában hivatkozik a „8 órai Ujság" febr. 24-i számában megjelent, közleményre, mely szerint a Svábhegyen építendő szálló „Középkori stílusban fog épülni és idegen forgalmi attrakció lesz." ./.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

márc. 24. sz. 4. old.

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván, építész-tanár

... Éva inti ettől az épít-
kező hatóságot, mondván,
hogy az így tervezett mű „vagy
rossz gotikus épület, vagy
rossz szálloda" lesz.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

márc. 24. sz. 4. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

sz. old.

MDK

Kotsis Iván dr., épitész

könnyed, preziz modorában adja elö monda-
nivalóit bájos magyar baroostilben.

Ep. Ipar p. Művészet. Dér.: A néprajzi Muzeum pályterve
1923. okt. 26.

Kotsis Iván épitén M.D.K.

a balatonboglári tplom épitője

Kampis, hagy. műv. Bp. 1960 552

MDK

dr. Kotsis Iván épitész

Krónika. Épitő Ipar-Épitő Müvészet, 1922. okt.15.
151 l.

NMK

Kotsis Iván dr., épitész

résztvett a páylázaton.

Ezvey: Tanulmánytervek. A Néprajzi Muzeum pályaterveI.
Vállalkozók L apja .1923.okt.17.

MDK

dr. Kotsis Iván

A bpesti Néprajzi Muz. dijnyertes pályamüve,

rajz

Angol-magyar kiáll. Mücs. 1926. máj.

31. l.

kei. Hasonló faragványd
szán is, - ez utábbiak
romzata hiányzik, a Viz
nyak külső felén festet

Irodalom: Müller,
benbürgen. Mittheilunge
szárnyasoltárai. Magyar
old., 119-121. kép /1-1
Altäre. Strassburg 1916
1932, 23, 64-66. - Roth
Wiese, E., Könyvismerte
IV /1935/ 153. - Gentho
téneti Erdély. szerk. A

M á r i a o l t

dr. Kotsis Iván, épitész

A Zalaegerszegi r.k. templom terve, épit.rajz

angol-magyar kiáll. Műcs. 1926. máj.

31. l.

dr. Kotsis Iván építész

Regnum Marianum templom, épit.rajz

Angol-magyar kiáll. Műcs. 1926. máj.

32. l.

MDX

dr. Kotsis Iván épitész

József fhg. tihanyi kastélya, ép.rajz

Angol-magyar kiáll. Műcs. 1926. máj.

32. l. 31. l.

MDK

Kotsis Iván, épitész

a hazai viszonyokhoz alkalmazkodó és helyesen értelmezett modern épitészet szellemében maradandó értékü müveket alkotott.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai. 47,48.l.

MDK

Kotsis Iván, épitész

ezüst érmet kapott.

/Magy.Képzömüv.Egy. választmánya./

Kitüntetések a Mücsarnok kiállitásán. /Jub.kiáll./
Nemzeti Ujság. 1934 dec.22. 11.1.

MDK

Dr.Kotsis Iván,épitész

választmányi tag lett.

A végrehajtó bizottság tisztikarának kialakitása 1929 ápr.22.-én.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapesten. MMHE Közl.

1929 máj.26. 135.,136.l.

Kotsis Iván

Templomokat tervezek

Pesti Napló 1938 V. 22

Kotsis Iván dr.

Tihanyi diáknyaralója (fénykép) a Magy.Képző-
művészek Egyesületének kiáll.-án.

Ujság,934.XII.8.

Kotsis Iván dr. épitőművész

A Magy.Képzőművészek Egyesületének jub.kiállitásával kapcsolatban, ezüstéremmel tüntették ki

N.U.934.XII.22.

Ketsis Iván

Templomterve a Magy.Képzőm.Egyesület 40 éves jub.kiáll.-án.

N.U.934.XII.8.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész, müegyetemi tanár

irodájával együtt résztvett a Kongresszus Végrehajtóbizottságának munkájában

XII.Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp. 1931. 17.old.

M.D.K.

Kotsis Iván, épitész, müegyetemi tanár

az I.sz. kongresszusi téma /Az épitészi szakoktatás reformja/ albizottságának főelőadója

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 19.old.

M.D.K.

Kotsis Iván, épitész, müegyetemi tanár

a Kiállitási bizttság tagja

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 20.old

14.D.K.

Kotsis Iván, cp. műegy. tan.

a Kongresszus IX. 8-i ülésén fő előadója az I. témának (Az építési oktatás reformjáról.). Több külföldi referátum és hozzászólás elhangzása után, összefoglalja a Kongresszus idevágó határozatait, miszerint az építész hallgatónak már tanulmányi évei alatt főgonddal kell lennie a tervezés gazdasági vonatkozásaira, a szerkezeti kérdések alapos ismeretére, az anyagok megismerésére. A diploma elnyerése előtt javasolandó a gyakorlati kilépés (épületen!), utána pedig megfelelő fizikai és adminisztrációs ismeretek megszerzése.

93-117

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930., Compte-rendu. Bp.1931. 93-117.old.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész, müegyetemi tanár

rendezte a XII.Nemzetközi Építészkongresszus alkalmából a Müegyetemen bemutatott építészhallgatók munkáinak kiálliátását, melyet 1930. szept. 7-én tekintett meg a Kongresszus.

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 312.old.

Kotsis Iván, ép.

a legérdekesebb, leg jelentősebb m a i anyagot ezuttal az épitészek hozták a kiállitásra.
A modern magyar épitészet java alkotásai szebbnélszebb fotográfiákban.

K.A.: A Képzőművészek Egyesületének jubiláriskiállitása.
Pesti Napló. 1934 dec.8. 12.1.

M. D. K.

KOTSIS Iván jel. építész

nyug. egyetemi tanár - KÖZTI

Ybl-díj I. fok.

Kiosztottár az Ybl-díjakat

Magyar Nemzet 1961. ápr. 2. 4. l.

MDK

Kotsis Iván épitész

Molnár E: Egyházmüvészeti kiáll. Magyar Iparmüvészet, 1941, 3.sz. 30.l.

M. D. K

KOTSIS Iván építész

Templomok

Szanaszlói Pál: A magyar építészet
kilenc évszázada
Magyar Építőművészet 1958. (VII.) 6. sz.
194. l.

MDK

Kotsis Iván dr.

Sós Aladár: A Néprajzi Muzeum tervei. Világ, 1923. nov. 15.

Kotsis Iván MDK

tervét megvették

A szegedi fogadalmi templom-tér rendezésére kiirt tervpályázat.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye
1928. II. 19.53.o.

MDK

Kotsis Iván

Képzőművészet, 1935. 12.o. kép

MDK

Kotsis Iván

ezüstérmet kapott.

M. Képzőművv. Egyesület...kitüntetései.
Képzőművészet, 1935. 12. o.

Kotsis Iván MDK

A dunakorzói szállodasor ujjáépitésére 1946-ban kiirt tervpályázaton kiemelkedtek Schőmer Ervin, Olgyay Aladár és Viktor, Kamarássy Jenő dijazott tervei, továbbá dr Kotsis ~~Iván~~ Iván terve.

/ A tervpályázatot ismertette: ifj. Kismarty Lechner Jenő a Té és Forma 1946-os évfolyamában./

Granasztói Pál - Polónyi Károly: Budapest holnap. Bp. 1959.

110-111.l.

M.D.K.

Kotsis Iván, id. épitész

1961. évi Ybl -dijas / I. fokozat/
az épitészek nevelése terén kifejtett több évtizedes munkásságáért és példaadó szakmai magatartásáért

Magyar Épitőművészet 1961 4.sz. 61.l.

M. D. L.

KOTSIS Iván építész

„érdemei a funkcionális építészet
parai elterjedése körül kiemelen-
dők"

Kubinszky Mihály: Gondolatok a
századelejt magyar építészetére
Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 46. l

Kotsis Iván, építész

M Dk

A székesfehérvári vácosháza
tömbjét példaszerűen alakította ki
Kotsis Iván.

Cz. Á.: Fitz Jenő: Székesfehérvár

47.l

VII/7.

KÖNYVBARÁT, Bp. 1957. december

id. Kotsis Iván, építész

MDH

Az Ybl M.-díj I. fokozatát és 10000 forintot kapott.

–: Kiosztottak az Ybl-díjakat

11.l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. ápr. 2.

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván

A Mücsarnokban kiállitott 443 kép és szobormü között szerepel müve a tavaszi nagy tárlaton, az épitészmüvészeti részen.

Képek, szobrok - festők, szobrászok c.
Szinházi Élet Bp. 1921. juni. 26.- juli 2.
X. évf. 26. sz. 23. l.

MDK

Kotsis Iván tenár

Építészhallgtervek

MDK

Művészet 1917. 3. 1.

Dr. Kotsis Iván, ép. MDK

370. Az aradi templom dijazott pályaterve. Vizf.
372. A Ferenc József jubileumi templom pályaterve. Rajz.
373. A müegyetem épitészeti osztályának tervezett önálló épülete. Vizf.
374. Siremlék terve. Vizf.

Mücs.-OMKT. 1921. Tavaszi kiáll. Kat.19.1.

MDK

dr.Kotsis Iván építész

Egyleti közlemények. MMÉKözl 1929. IV.14. 103 l.

MDK

dr.Kotsis Iván

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja. 1935. nov. 16.

MDK

Kostisx építészek
Kotsis Iván

?. Épitőmüv. 1929. ... Tér és Forma 1929. II. évf.
3. sz. 132 l.

Kotsis Iván

MDK

A Balatonboglári templom terve

Balatonmenti kápolna terve

Magyar Egyházmüvészeti Kiállitás
Nemzeti Szalon 1941. febr-márc.

MDK

dr.Kotsis Iván épitész

dr.K.I: A sztmargitszigeti viztorony mellett épült zenepavillon. MMÉEKözl. 1927. 11-12.sz. 7o l.

MDK

Kotsis Iván dr. építész

Kotsis I: Adatok a bp-i... Müegyetemen folyó építésznevelséshez. Építészhallgtervk 6 l.

MDK

Kotsis Iván építész

Folytatjuk a középitkezések listáját! Népszerü tudományos és techn. Napló 1932. jul.2o.

MDK

Kotsis Iván dr. építészmérnök

Építészmérnöki osztály. Ir József nádorjyet.
1939/40. II. 9. l.

MDK

dr.Kotsis Iván

O. Ösztöndijtanács tagjainak névsora. Országzászt
1941/42 ~~72xxlxx~~ 7o l.

MDK

dr.Kotsis Iván építészmérnök

Komor Marcell: Az építéstanárok hivatásáról.
Tér és Forma 1929.II.évf.3.sz. képekkel. 92-98 l.

MDK

Kotsis Iván építész

Modern magy. épitőmüv. i kiáll. Párisban. Vállalk. Lapja 1939. ápr. 6. 4.l.

MDK

Kotsis Iván dr. épitész

ny.r.tanár

Pr Józsefmüegyet. 1939/4o. I. 9.l.

MDK

dr.Kotsis Iván **építész**

Pogány M: Vándoruton kiáll.ok és épületek között.
Pesti Napló 1935. jun.16. 39.l.

MDK

Kotsis Iván építész

Megfagyott Muzsikus extra száma a 39. évford.ra
1898-1937, III.1. torzképpel

MDK

Kotsis Iván dr. építész

A m. építőművészet Párisban és Milanoban. Vállalk.
Lapja 1933. máj. 11.

M. D. K.

KOTSIS Ivón építész
(1889 -)

Bp. Regnum Marianum

Balatonboglár, r. k. templom

Genthon-Németh-'égyári:Magyar müvészet 1800-e945.
Bp. 1958. 376, 378.

MDK

dr,Kotsis Iván épitész

MM és ÉE Közl. 1928. X.28. 299.1.

MDK

dr.Kotsis Iván építész

[illegible] és [illegible], 1929. jun. 25. 158. l.

MDK

Dr. Kotsis Iván épitész

Épitészet, 1941. 2.sz. 60. o.

MDK

Kotsis Iván épitész

A Társulat köréből. Uj tagok. Magyar Iparmüvészet. 1910. 8.sz. XI.l.

Kotsis Iván MDK

megvétel

Ybl Ervin: A szegedi Fogadalmi templom környékének pályatervei.
Budapesti Hirlap 1928. jun. 13.

Kotsis Iván

MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Műcsarnokban.
Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

dr. Kolsis Iván, építész M.D.K.

készítette dr. Mihailich Győző Hortobágy-híd pályázaton második díjat nyert terveinek építészeti részét. Szerző szerint ez volna alkalmas a kivitelre, mert ebben van legtöbb szépség, nyugalom és erő, s az építés legnagyobb érdeme, hogy a terven architekturának nyoma sincs.

Magyar Velemos: Hídépítés és építőművészet

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64. köt. 327. old. rajzmell. 11. ábra

M.D.K.

Kolsis Ivan, építés, tanár

több Székesfehérvári térhár-
építkezését mutatja be, melyeknél
minden esetben különös tekintet-
tel volt a városkép kialakítására.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1940. 74. köt. 3-7. old. 22 szöv. ábra

MDK

Kotsis Iván, ép.

templomtervei teszik gazdagabbá az épitészeti gyüjteményt.

-r-: Egyházművészeti kiáll.
Nemz.Sual. -Magyarország.1941.febr.15. 4.l.

Kotisi Iván MDK

Rimini Arco di Augusto, ceruzarajz

Műcsarnok 1920. tavaszi kiállitás

Kotsis Iván MDK

Nápoli városkép, ceruza
Venezisa S. Maria del Miracoli, ceruza
Architektonikus városképek ceruza

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván, építész

ismerteti a margitszigeti víztorony köröndjének déli oldalára támaszkodó, s tervei szerint megépült zenehari fülkét, mely „a 4 évvel korábban épült tejcsarnoki kertelrendezésnek egyik legnélkülözhetetlenebb része."

Dr. Kotsis Iván: A margitszigeti víztorony mellett épült zenepavillon.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp., 1927. 61. köt. 11-12. sz. 70-71. old. 1 á.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész, tanár

Lágymányosra tervezett diák-szállóját, az ott szóba jöhető állandó kiállítási terület kérdésével kapcsolatban, említi:

Padányi Gulyás Ferő: Az állandó kiállítási terület kérdése...

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1928. 62. kötet. 60. old.

M.D.K.

dr. Kotsis Iván, építész, tanár

Sikanyi biológiai intézetének tervei és fényképei szerepeltek a XII. nemzetközi építészkongresszus műszaki tervkiállításán. Bécs. 1930. szept. 8-15.

Magyar Vilmos: A XII. nemzetközi építészkongresszus tervkiállításának mérlege,

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64.köt. 380.old.

К.Д.К.

Объявление

№ 85.

MDK

Kotsis Iván dr. tanár

Müegyetem épitész-tanára.

Épitészhallgtervk.

Kotsis Iván

építész

Klebelsberg-emlékkiállitás - Műcsarnokban - építési terveivel szerepel.

Magyarország
1933.II.12.

Kotsis Iván dr. müegyetemi nyilv.r.tanár

A XII.épitészeti kongresszussal kapcsolatban a Müegyetemen az épitészhallgatók munkáiból kiállitás nyilt. Ennek rendezője Kotsis Iván dr.

N.U.930.IX.5.

Kotsis Iván, id. épitész M.D.K.

Székesfehérvár városkép-javitási terve.

Társtervező: Schmidl Ferenc

Müemlékvédelem 1966/3. 145.l.

Kotsis Iván dr

Kossuth-u. 1. - vodalai homlok-
zatához hefeste a Burbaner-ikai
sarokerkélyét. (131 kép)
A Városi Tanácsháza ban álépítési
munkálatokat oldott meg. (170-
171 kép)
Dr. Fitz J. - Csánár L. - Papp J.,
Szécsényi, Bp. 1966.

143.
113 -

Kotsis Iván

A Vásoshár tömbjének példaszerű kialakítása az ő tervei szerint szilárdít. A régi Bierbauer-ház felállozása árán a volt Zichy-ház kiegészítése adta meg a zibőbéléshez az ideális megoldást. A rénben elzoutott műemlékek gondos helyreállítása is az ő nevéhez fűződik, Arany János – 3, 5, 8, 9.

Dr. Fitz J. – Gásnár L. – Papp I. 85 l.
Szétesfetés ... 64 l.
Szétesfetés ..., Bp. 1966. 51.

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK ÉS
A MŰEGYETEMI DIÁKOTTHON
MEGHÍVJA ÖNT

MAGYARÁSZ IMRE

FESTŐMŰVÉSZ
ÚJABB KÉPEINEK BEMUTATÓJÁRA

MEGNYITJA

FRANK JÁNOS

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ
1967 MÁJUS 28-ÁN, VASÁRNAP DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR

MŰEGYETEMI DIÁKOTTHON
BUDAPEST XI, IRINYI JÓZSEF UTCA 9
(A PETŐFI HÍD BUDAI HÍDFŐJÉNÉL)

3191 fnyv I

Balatonboglár

)br. Kotsis Iván, templ.

Tér és Forma, 1933 VI. 1o7

M.D.K.

F: Kossis Iván, építész, tanár

nyaralók építéséről szóló cikkét 5 saját tervével illusztrálja.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1934. 68. köt. 102-104. old.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész

---

néhány falusi épületét mutatja be, um.: egy kertgazdasági lakótelepet, egy négyszolás lakóházat, a balatonboglári r.k. plébániát, s egy bányamérnöki lakóházat Nógrádkövesden. Mindegyikhez kimerítő terv- és fénykép illusztráció. U.o.: napközi-otthonos óvodák típustervei, orvosi lakások típustervei s egy falusi kápolna nagyon szép terozajra

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1939. 73. köt. 32-40. old. számos szöv. á.

M.D.K.

Dr. Kolsis Iván, épitész

az egyleti székház I. emeleti elő-csarnokában elhelyezendő s az Egylet harcterén elesett tagjait megörökítő emléktáblájának terve, mellyel az 1921. évi Hel-pályázatot megnyerte.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1922. 56. köt. 2. száma rajzmelléklete Közl. a technikai érdekeltség köréből

M.D.K.

dr. Kotsis Iván, építés-tanár

ez egri liceum felvételi rajzaival szerepel a Nemzeti Szalonban rendezett műcsoki kiállításon

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.
sz. old.

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván, építész-tanár

Mihailics Györövel körös terve a két 50.000 p-ös első díj egyirét nyerte el az óbudai Dunabid pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

febr. 11. sz. 7. old.

Dr. Kotsis Tzvan, épités-tanár

Mitsoltan györgyel kötös
terme a két 10.000 f-ös elsőt dij
egyszerű szerzete el az óbudai
szemelnek fizikatan

Kotsis Iván

MDK

A Tihanyi Élettani Intézet

Udvar, Távlati kép,

Homlokzat a Balatonra

Laboratórium

Micsarnek 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MDK

dr. Kotsis Iván épitészmérnök

ép.mérn.oszt.

~~Mikes Károly~~

O.Öszt.tanács tagjainak nécsora 1941. Orszöszt 1939/40.

62 l.

Kotsis Iván MDK

Balatonfüredi csendőrszanatórium

Tihanyi diáknyaraló

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Kotsis Iván MDK

Balatonboglári templom
Balatonboglári templom belseje

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

-1-

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván, építész

nevét említi a szerző a 39. jegyzetben, mint aki Janáky Istvánnal és Hidasi Lajossal a bontási munkálatokat irányította. [Szemléletes ismeretségem a visszaemlékezésem alapján ekkor szeretném megjegyzni a következőket: ez abban a rövid átmeneti időben lehetett, amikor Janáky már lemondott, de Hidasi még nem volt önálló fő-

Czagány István: Müemlékhelyreállitási kérdések a Budai várpalota ujjáépitésénél

Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf.3.sz.

39. jegyz. 217. old.

D-4 -2.

Kotsis Iván, építész

M.D.K.

... építész. Hogy Kotsis mennyire nem értett egyet a várpalota ujjáépítési terveivel, hörtudomásu volt – ő maga is vissza húzodott az egésztől, mert teljesen más, puritán egyszerűségű elképzelései voltak, és csak a Krisztina városi szárnnyal foglalkozott. Egébként utalok Granasztói: Vallomás és Bucsi G. könyvére, (1. kiad. 381-386. old.), ahol „Horgas" prof. nála tett látogatását, maliciózusan és állástoglalás nélkül. Leírja. B. ne

Czagány István: Müemlékhelyreállitási kérdések a Budai várpalota ujjáépitésénél

Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf.3.sz.

39. jegyz. 217.old.

MDK

Kotsis Iván dr.

MMÉEKözl. LXVIII. kötet. 27-30. sz.

M.D.K.

Kotsis Iván szobrász

Miszáth -emlék

Németh Lajos: Korunk szobrászati alkotásai és ma él jelentős szobrászok fővárosunkban Bp. 1967.

78.l.

MDK

Kotsis Iván ifj.

Fizetéstelen tanársegéd, az újkori épitéstani tanszék mellett.

József nádor, 1941/42. 74.l.

MDK

Kotsis Iván dr.

Fábián G.dr.: Balaton körüli dolgok. Épitő Ipar - Épitő Müvészet. 1932. szept. 1. 67-68.l.

Kotsis Iván MDK

Az aradi templom dijazott pályaterve, vizf.

Mücsarnok 1921. tavaszi kiállitás

Kotsis Iván

A Ferenc József lubileumi templom pályaterve, rajz

A müegyétem épitészi osztályának tervezett önálló épülete, vizf.

Siremlék terve, vizf.

Mücsarnok 1921. tavaszi kiállitás

MDK

Kotsis Iván dr.,

irod

Népszerű Tudományos és Technikai Napló
A Pesti Napló ingyen melléklete..1932.jul.3.

MDK

Kotsis Iván dr.

Szépmüvészet 1941. 165.1.

M.D.K.

D: Kossis Iván, építés

terve 1000 pengős meg-
vételben részesült a szegedi
Fogadalmi templom hör-
nyéréner városrendezési
pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

jan. 18. sz. 6. old.

MDK

Kotsis Iván dr.

A boglári Vass József-emléktemplom. Távlati kép.
A belső távlat és alaprajz.

Magyar Épitőművészet, 1931. 7-9.sz. 24.lap

MDK

Kotsis Iván

Üdülőház Balatonfüreden. Repr.
Orvosképző intézet Bpesten. Repr.
Üdülőház Balatonfüreden. Repr.

Tér és Forma, 1930. 9.sz. 389. és 390. lap

MDK

Kotsis Iván dr.

Templom Balatonbogláron.Terv.: Dr.Kotsis Iván.
Repr.
A balatonboglári templom tervei.Repr.
Helyszinrajz és alaprajz. Repr.

Tér és Forma, 1933. 4-5.sz. 108, 110.lap

MDK

Kotsis Iván dr. műegyetemi tanár

A székesfehérvári muzeum kibővitésénél felmerült probléma: a szomszéd disztelen falának eltakarása, a régi épületnek az újjal és az időközben megváltozott környezettel való összhangbá hozása, Kotsis Iván dr. műegyetemi tanár tervei szerint oldodott meg.

Marosi Arnold: A muzeum kibővitése és átrendezése.

Székesfehérvári Szemle, 1937. 3-4.sz. 33-36.lap
Képekkel.

MDK

Kotsis Iván dr.

Balatoni nyaraló, képekkel és alaprajzokkal.

Tér és Forma, 1935. 69-71.lap.

MDK

Kotsis Iván dr.

Diáknyaraló.

MDK

Kotsis Iván dr.

A Tihanyi Élettani Intézet.
a/ Udvar.
b/ Távlati kép.
c/ Homlokzat a Balatonra.
d/ Laboratórium.

MDK

kotsis ivan dr.

A Tihanyi Elettani Intezet.

a/ Udvar.

b/ Tévlati kép.

c/ Homlokzat a bejaratnál.

d/ laboratóriumok

Kisbelsőben családiakról. tárgyu. 1935. 12.lap

MDK

Kotsis Iván dr.

Kotsis Iván dr. kitünó perspektivája a zalaegerszeg
róm.kath.templomról nyerte az épitészeti nagydijat,
a Műcsarnok tárlatán.
Kotsis egész kollekcióval volt képviselve a tár-
laton.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1926. 108.lap

MDK

Kotsis Iván dr. műegy.tanár

Mihailich Győző dr. és Kotsis Iván dr. műegy. tanárok 50.000 pengővel dijazott terve az óbudai Dunahid tervpályázatán.

Cikk: Döntöttek az óbudai Dunahid tervp.

Epitő Ipar - Epitő Művészet, 1931.febr.15. 31.lap

MDK

Kotsis Iván dr. műegy. ny. r. tanár

A kereskedelemügyi miniszter dr. Kotsis Iván műegy ny.r. tanárt az 1932. év végéig terjedő működési időszak tartamára az Orsz. Középitési Tanács tagjává nevezte ki.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.máj.l. 67.lap

MDK

Kotsis Iván dr. műegy. magántanár

Az 1920-21-ik évi Fittler-éremre a következő művekkel pályázott:

1. Az olasz renaisance épitőművészet alaktana, 1917.
2. Tervezet a kir.József-műegyetem épitészi oszt.-nak önálló épületére, 1918.
3. Családi házak, 1920.
4. Különféle rendeltetésű és helyszinrajzú épületek alaprajzi megoldásai, 1920.
5. Az olasz renaisance épitőművészet formaképzése, homlokzati és téralakitásai, 1921.

A Fittler-érmet az ötödik művel nyerte el.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1922.febr.15.28.lap

Kotsis Iván dr. műegy. magántanár

Az 1920-21-ik évi Pittler-ünnepre a következő művekkel pályázott:

1. Az olasz renaissance építőművészet alaktana, 1917.
2. Tervezet a kir. József-műegyetem építészi osztályának önálló épületére, 1918.
3. Családi házak, 1920.
4. Különféle rendeltetésű és helyzetű épületek elhelyezési megoldásai, 1920.
5. Az olasz renaissance építőművészet formaképzésének összefoglaló és történeti része, 1921.

A Pittler-ünnepet az 1921-ik évvel nyerte el.

Építő ipar - Építő művészet, 1922. Febr. 15. 28. lap

MDK

Kotsis Iván épitész, műegy. tanár

Példák rossz-, elrontott, vagy a városképbe nem illő homlokzatok átalakitására, illetve kijavitására. Tervezte: Kotsis Iván épitész, műegy.tanár.

Technika, 1938.okt. Képekkel a 299, 300, 301, 302, 303 oldalakon.

MDK

Kotsis Iván

Mezőtúri városháza tervp. Főhomlokzat. Nem dijazott terv. Repr.

Magy. Építőművészet, 1914. 2.sz. 22.l. 23.l.-on az alaprajzok.

Kotsis Iván

Mezőtúri vérosháza terv. Részlet. Hom díja-
zott terv. Nagy.

Nagy: Építőművészet, 1914. 2.sz. 22.l. 23.l.-on
is ismertetik.

MDK

Kotsis Iván dr.

Kápolna egy balatonmenti nyaraló telepen. Repr.
Családi lakóház Nógrádkövesden. Repr.

Györgyiújmagyép.II. 64, 65.lap (Kép,és alaprajz.)
66, 67.lap

MDK

Kotsis Iván dr.

Részletek a balatonboglári róm.kath.templomból.
Tervező : Dr. Kotsis Iván.

Magy.Épitőművészet, 1941. 12.sz. Képekkel.

Kotsis Iván dr.

Mészáros a bajtongolyót rám.kath.templomból.

Tervező : Dr. Kotsis Iván.

Magy. Építőművészet, 1941. 12. sz. Képekkel.

MDK

Kotsis Iván dr. épitész

Munkájával résztvett az 1933-ban Párisban rendezett nemzetk.kiállitáson. Az épitészeti kiállitást a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia épitészeti folyóirat rendezte.

Sz.: Magy.épitészek kiáll.Párisban.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 185.l.

MDK

Kotsis Iván

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.1.

MDK

Kotsis Iván dr.

Az uj épitészet. Vállalkozók Lapja 1933. jan. 5. Ø 4.l.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész. tanár

Balatonmelléki épületterveit állította ki a Képzőművészek Egyesületének a Műcsarnokban megnyílt kiállításán.

Vállalkozók Lapja. Bpl 1934. LV. évf.
dec. 22. sz. 6. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja. Bpl. 1934. LV. évf.

sz. old.

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván, műeg.-tanárt

a szükebb körű pályázaton neki járó 1200 p.-ön felül további 1800 p. honorárium-ban részesítette a Borárosi-téri lud épitészeti pályatervei felett döntő bizottság – a pályaterv értékes gondolataiért.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVI. évf.

nov. 6. sz. 3. old.

MDK

Kotsis Iván dr.

Marisy Ö.: A Balaton irodalmunk és művészetünk tükrében. Szépművészet 1941. 7. sz. 161-165.l.

MDK

Kotsis Iván dr. építészmérnök, műegyetemi nyilv. r.tanár

A "Perspektiva" c. képes építőművészeti folyóirat főmunkatársa volt.

H.: Szakirodalom.

Magyar Iparművészet, 1935. 90.lap

MDK

Kotsis Iván dr. és Mihailich Győző dr.

az alábbi pályázaton megosztott I. dijat nyertek /5o.ooo forint/.

Döntöttek az óbudai Dunahid tervpályázatáról. Épitő Ipar - Épitő Müvészet. 1931. febr. 15. 31.l.

MDK

Kotsis Iván

a balatonboglári tpl. terve

balatonmenti kápolna terve

M. egyházművészeti kiáll. N.Szal. 1941. II.

Kotsis Iván

A Tavaki kiállításon a „Zalaegerszegi római katolikus templom" c. művére a Képzőműv. Társ. építészeti díját kapta.

Magyarság
M. 1926. VI. 20.

Kotsis Iván dr.

A szegedi fogadalmi templom
környékének rendezésére kiírt pá-
lyázatra készített pályaművét meg-
vásárolták, a bírálóbizottság dön-
tése alapján.

Magyarság, 1928. jan. 11.

MDK.

Kotsis Iván, ép.

kép: két alaprajz a 23. oldalon?

Magyar Építömüvészet. 1914. 2. sz.

-1-

M.D.K.

Dr. Kotsis Iván, epitér

Előadást tartott a balatoni épitkezésekről, minél során bemutatta a Biológiai Intézet, a József-fhg. nyaralója és egy nagméretű szálloda általa tervezek „historiai-izű" terveit, melyeket előadó Sihanynak ezen a pontján helyénvalónak tart. Kis családi harakat ille. -/.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

okt. 22. sz. 4. old.

M.D.K.

dr. Kotsis Iván, építész

... leg, melyekről amitén
sokat tervét mutatta be,
lándzsát tört a modern
építészeti felfogás mellett.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

okt. 22. sz. 4. old.

Ketsis István építész M.D.K.

A Müegy etemen tanár.

Székesfehérvár városrendezés.

B alatonbe lár, templom /1935/ repr.

Dr. Kubinszky Mihály :A modern magyar építészet kibontakozása /1890-1944/

Magyar Építőművészet 1963 /3. 16.,17.,18.1.

MDK

Kotsis István műegyetemi tanár

A Bpesten tartozkodó 120 külföldi műépitészt Kotsis István műegyetemi tanár köszöntötte.

Cikk: A külföldi épitészek fogadtatása a Műegyetemen.

Pesti Napló, 1935. szept.15. 20.l.

Kotsis István építész M.D.K.

B a latenbeglár. templom.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 770.1.

A Kultura Világa Bp. 1963.

M.D. K.

Dr. Kotsis Iván, épitész

munkássága dicséretének szenteli a lap vezércikkét Ezrey, aki több eddig megjelent Kotsis-könyvén kívül főleg a doktori disszertációja helyett bemyujtott és példásan megoldott tervét dicséri. a József Műegyetem Építési Osztályának önálló épületére vonatkozólag.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1921. XLII. évf.

dec. 21. sz. 1. old.

MDK

Kotsis Iván, épitész-prof.

nagyértékü rajzokat és a saját felvételeiket bocsátotta rendelkezésünkre a kiállitás alkalmából. /A fényképek és müszaki felvételek tulnyomórészt a Müemlékek Országos Bizottságának gyüjteményeiből származnak/.

Gerevich Tibor: Müemlékeink védelme. Müem. kiáll.
Szépmüvészet. 1943.1.sz. 3-5.l.

MDK

Kotsis Iván, építész

Tervei alapján restaurálják-átépítik a volt Kossuth Akadémia [előbb: Ludovika Akadémia] épületét.

Bernáth László: Szelíd hérelem a műemléki jelügyelőséghez 2

Bp. 1967. jún. 15.

ESTI HIRLAP

Kotsis Iván

Balatonboglári templom építésze

The Hungarian Quarterly, Vol. VII No, 1. 1941
(Bierbauer Virgil)

Kotsis Iván MDK

Rimini, Arco di Augusto, ceruza

Műcsarnok 1920. tavaszi kiállitás

MDK

Kotsis Iván

Magyar Iparmüvészet 1923. 72.l.

Kotsis Iván

MDK

Venezia.S.Maris dei Miracoli, ceruza

Nápoli városkép, ceruza

Architektonikus városképek, ceruza

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Kotsis Iván

Résztvett az alábbi pályázaton

Miniszteri döntés a Boráros-téri híd egyes díszitő részeinek kiképzésére kiirt tervpályázat ügyében. Pesti Napló 1935. nov. 9. 10.l.

ifj. Kutsis Iván épitém M.D.R.

terve Falusi lakóház épitésére

Falusi lakóházrelj. Bp. 1948 16-19

Kl. Kinder trocken spielen

Herr Meier Lederhosen spazieren

Frau Lehrer rot Typ Herr 16-19

MDK

dr. Kotsis Iván müegy.nyilv.r.tanár

MM és ÉE, 1928. IX.21. 267 l.

ifj. Kotsis Iván építész M.O.K.

Serve falusi lakóházak építésére

Falusi lakóházak. Bp. 1948 64-65

Tadeusz Borowski Ulica Polna 24-25

Kotsis István dr.

Alkotásaival szerepelt a XII.Nemzetk.Épitész-kongresszus alkalmából rendezett épitészeti tervkiállitáson.

N.U.930.IX.7.

M. D. V.

KOTSIS István építész

Balatonboglár r. k. templom

Gerő László: Építészeti stílusok
Bp. 1957. 136. l.

Dr. Kotsis István

MDK

A Boráros téri /Petőfi-/ híd épitésére kiirt pályázatra /1929-30/ benyujtott 17 pályatervből.
I. dijat Kossalka és Wälder
II. dijat Mihailich és Kotsis
III. dijat Kiss Jenő, Sávoly Pál és Rottmann Elemér terve nyerte.

70.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

Dr. Kotsis István

– Janáky István – Dr. Gerő László a Kös-
épülettervező Vállalat keretében 1951-59
között négy ~~[illegible]~~ tervet kérvített a budai
palota helyreállítására. 1951-től
Flach János, majd Pázmády István
vatlakozott hozzájuk a belső architek-
túra megtervezésére.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

46.l.

dr. Kotsis Iván

A budai palota, nélső, énaki palota-
nakonának az „E" és „C" épülettel
azonos kiterjedésűvé tétele dr. Kotsis
Iván korábbi elképzeléséből fakadt.
Már 1949-ben tervbe vette ezt, mikor az
„A" épület ÉNy-i sarkát és az Istálló épü-
let nemkőzti falát átboltozva a Szt. György
tér D-i végében kaput kívánt létesí-
teni.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

140. l.

1.

id. dr. Kotsis Iván

publikálta előnei, 1945 augusztusában a budai palota főhomlokzatáne vonatkozó terveit. Az épület homlokzatának lapos tetővel való helyreállitását terveite.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

137. l.

id. dr. Kotsis Iván

a meglévő kupola helyére a hajdani Zillbach-féle csillagvizsgáló toronyhoz hasonló műtárgyat kívánt felépíteni a budai palotában.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

137.l.

Országos Tanyavári Dalosta és Zenei Egyesület. Pp. 1906. Miskolc K., 194 l., 212 kép

id. dr. Kotsis Iván

alapötletét fejlesztette tovább az 1949-ben megindult állami tervezési a budai palotákban.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

137-138. l.

dr. Kotsis Iván

vett részt az Építésügyi Minisztérium által 1950-ben a budai palota főhomlokzatára kiírt pályázaton. Sajnálatos módon ő nem javasolta a kupolás megoldást.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép
138. l

dr. Kotsis Iván

terveivel az 1954-es tervezés végleg nakitott (lapostetejü megoldás helyett hoporzó alakú mansardtetők hemültek).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

139. l.

dr. Kotsis Iván

építkezést tervezett a budai palota „F" épülete Hauszmann-féle főlépcsőháza helyébe, amit 1950-51-ben lebontottak. Rövidesen elkészült

Czagány István: A budavári palota és a Szent György tér épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 k

138. l.

Tel. dr. Kotsis István

– Jankay István – dr. Gerő László:
A palota 1949. évi újjáépítési terve.
Tusrajz a palota és a középkori
erődrendszer déli oldaláról. (KÖZTI)
(repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép
131. l.

id. dr. Kotsis István

- Zsanáky István: A palota 1949. évi újjáépítési terve. Részlet fotó a dunai főhomlokzatról (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

131. l.

Dr. Kotsis István

1945 utáni terveiben felmerült a G. K. Zillacke-féle csillagvizsgáló torony motívuma a budai palota helyreállításával kapcsolatosan.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

128. l.

Dr. Kotsis István

MDK

Az óbudai /Árpád-/hid terveire 1929 dec. ben kiirt pályázaton az I. és II. összevont egyforma dijat nyerte

Dr. Mihailich Győző ésKotsis István dr. terve , valamint Dr. Kossalka János és Wälder Gyula terve.

70.e.

Dr. Mihailich Győző: ~~A/XIX./és/XX./századbeli/~~
A XIX. és XX. századbeli
magyar hidépités története. Bp. 1960.

Kotsis István ifj. MDK

Bp. I. Uri utca 6. sz. ház homlokzatát 1958-ban átalakitotta Tillai E.né, ifj Kotsis István és Meczner Lajosl

Repr. 96. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

56.1.

Kotsis István

épitész

Klebelsberg eklékkiállitás - Mücsarnokban - épitési tervével szerepel.

Tihanyi élettani intézet tervei.

Pesti Hirlap
1933.II.12.

Kotsis István ifj.

I. Tárnok u. 5. sz. házat 1956-57-ben Bottló Márta és ifj. Kotsis István állitotta helyre.

Repr. 90. kép.

Zakariás D. Sándor: Budapest. Gy. 1961.

54.1.

M.D.K.

KOTSIS István építész

Tihany, Biológiai kutatóintézet

Balatonboglár, templom

Műegyetemi tanár

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961.
317, 323, 328.

M. D. K.

Kotsis István építész
(1889 -)

Bp. Regnum Marianum Templom

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1945 372, 374.

mdk.

ifj. dr. Kolsis István

Jervezte a kultura palotáját Zalaegerszegen.

V. O. A szakszervezetek is a kultura uj palotája Zalaegerszegen.

Népművelés 1961, 7. sz 31. l

MDK

Kotsis István

Részt vett a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia folyóirat 1933. elején Párizsban rendezett II. nemzetk. modern. építészeti kiállitásain.

Kotsis István dr
építész

a balatonfüredi Horváth-ház /Gyógy tér 1/
helyreállitója. /1958/

54-55.o.

repr. 56.o. 50.kép.

Entz Géza - G erő László: A Balaton környék műemlékei.
Bp. 1958.

Kotsis Iván, Képzőmüv.Társ. épitési dija

Zalaegerszegi r.k.templom, festm.

Képzőművészeti élet 1926-ban. Pesti Hirlap 1927 évi nagy naptára. 130 l.

Kotsis Iván, építész

L: Csaba Rezső

Z. Csaba László: Az építőmunka

6-7

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/6

Kotsis Iván: építkú

L. Tesz Frigyes

Moravánszky Á: Nemzeti és népies törekvéset - 20-22

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Kotsis Iván, építész

L: Dévényi Tamás

–: Beszélgetés a harmincas évek 2-3

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 8312

Kotsis Iván építész

L: Cserba Dezső

Polónyi Károly: A Duna-part változásai 12-24

Magyar

Építőművészet Bp. 1983

83/3

Kotsis Iván, építész

L: Alpár Ignác

Pusztai L: A magyar építészeti múzeum.. 35

Magyar Építőművészet, 18 p. 1983 83/2

Kotsis Iván, építész

L: Vákár Tibor

Vákár T: Egy építészmérnök pályakezdése 33-34

1930-35

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983 83/2

Kotsis Iván, építész

L: Kozma Lajos

—: A harminces évek építészetének kronológiai táblázata 6-8.

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Kotsis Iván, Ybl-díjas építész
Gerle János: Iskolaépítés a századfordulón.

7. Kotsis Iván: Állami elemi iskola terve Mezőkapusra

Magyar Építőművészet, 1987. 3., 18-old.

Építész konzulens: dr. Kotsis Iván + Ybl-díjas építész, író

Festetics kastély helyreállítása, Keszthely. Építész: Csontos Csaba, Dobozi Miklós, Zalaváry Lajos, és Detre Villő (KÖZTI).

Építésztervező „György szárnyak": Zalaváry Lajos, Csontos Csaba, Dobozi Miklós.

-"- „Taszilós szárnyak": Csontos Csaba, Detre Villő.

Kerti építmények: Csontos Csaba, Dobozi Miklós.

Építész konzulens: néhai dr. Kotsis Iván.

Kerttervező: néhai Schrenk Ágnes, Havassy Gabriella.

Statikus tervező: néhai Vörös György, Molnár Zoltán.

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 38-old.

Id. dr. Kotsis Iván, Ybl-díjas építész, író.

Közti Emléktár.

Tarkasdy Zoltán 1986-ban nyitotta meg a Közti Emléktárának bemutatkozó kiállítását, melyet azzal a szándékkal hoztak létre, hogy megőrizze, folyamatosan gyűjtse a vállalatnál dolgozó építészek tervett, vázlatait, dokumentumait, az első kiállítás a vállalat, hőskorának nagy egyéniségeit mutatja be: Dávid Károly, – Ilidasi Lajos, – Janáky István, – Kalesz Gyula, – id. dr. Kotsis Iván és Rimanóczy Gyulát.

Magyar Építőművészet, 1986. 4., 64-old.

MDK

Kotsis Iván épitész

Középitkezések listája. Pésti Napló mell. 1932. jul. 27. 2 l.

id. Kotsis Iván

Tervei alapján állították helyre a kolostorfüredi volt Horváth házat.

Dercsényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar műemlékvédelem II. (1959–1960) Budapest, 1964

2621.

Kotsis Iván

építész

~ nagy szerepe volt az építészoktatásban

Rados: Magyar építészettört. 334.
Műszaki kiadó 1971

Rudas fürdő.
/Az épület melletti parkban lévő oszloplábakról nyit a kép; miután az egész épület totáljét láttuk, gép varióz a kupolás felülnézetre, majd el távolodva a Gellérthegy háttere is bekerül./

Rác fürdő.
/Totál a Gellérthegy felől, belátszik a Várhegy is. Fontos, hogy a képen az épület ne kerüljön hangsulyb

Király fürdő.
/Az épület totálja az északi homlokzat gép varióz az ÉK-i sarokrészletre, továbbsiklik a hátsó nyugati homlokzat szamárhátives ablakmaradványain s közelit az emelet szabályosan kiképzett mészkőkváderes fal-

dr. Kotsis Iván

professzor terve volt az egyetlen, mely 1956-ban az akkor még álló romos dunakorzói szállodák helyreállitását jevesolta.

Polonyi Károly: Az újjáéledő Dunakorzó-
Budapest, 1971.8.sz.6-8.l.

7.l.

Kotsis Iván

által helyreállított épületek képét közli.

Tatár Dezső: A város /Székesfehérvár/"műemléki jelentőségű területe"
Műemlékvédelem, 1970.3.sz.
137-143. l.

Kossis Iván

nevezési átalakításait, ill. helyreállítá-
sát említi:

Kovács Péter: Székesfehérvár vízellátásának kialakulása régi metszetek alapján. - Műemlékvédelem. 1970.3.sz. 152-156. l.

Kotsis Iván
építén

~ Tihanyi Biológiai Kutató Intézet.

Rados: Magyar építészettört. 327.
Műszaki kiadó 1971.

1) Kotsis Iván
épitén

~ műve a balatonboglári templom

/1889/

Budán és a Balaton mellett ~~több~~ villát
épített. Ő tervezte a tihanyi Halbio-
A magyarországi műv. Tört. I. 493.
Corvina 1971.

2) Kotsis Iván
égitéa.

Lógiai Intézetet.

A magyarországi műv. tört. I. 493.
Corvina 1971.

MDK

dr.Kotsis Iván müegy.tanár

Kinek jutottak a középitkezések... Népszerü Tud. és technikai napló. Pesti Napló mell. 1932.jul.13.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

EVANGÉLIKUS ÉLET

Dr. Kotsis Iván

1021

25 évünk új templomai

Vecsés

Sorozatunk kezdetén a háború utáni első létesítményt, a vecsési fatemplomot mutattuk be. Nem sokkal előbb két riportot is közöltünk Vecséssel kapcsolatban. Akkor ígértük, hogy új templomaink ismertetésének sorát a vecsési megépült új templommal zárjuk.

Amikor sorozatunk indult, akkor tették le a németek által felrobbantott vecsési templomunk helyén az újnak az alapjait. Most, egy esztendő után, örömmel adunk hírt arról, hogy áll az új épület. Vakolása és berendezése hiányzik még. Annak elkészülte után, szeptemberre tervezik a felszentelést.

A dr. Kotsis Iván építészmérnök által tervezett épület belterjes gyülekezeti életre mutat. Arányos kis templomkombinát ez, amelyben a templomtérre rányitható a gyülekezeti terem, s az irodának is beillő sekrestye is helyet kapott benne. Tornyában már szól a három harang.

A templomtér 80 ülőhelyes. Fűthető. A vecsési gyülekezetben 400 lélekkel számolnak. Az építésre 300 000 Ft-ot fordítottak, amelynek háromnegyed részét külső segítségből fedezték. A régi templom pusztulásának körülményei ezt ebben a kivételes esetben indokolttá is teszik. Sőt: jelképessé. Legjelentősebb összeget a Lutheránus Világszövetségtől juttatta, de jelentős adomány érkezett az NSZK egyházaitól is, s ez különösen is szép gesztus. A Gyülekezeti Segély ide juttatta tavaly a nagy szeretetadományt, s jelentősen adakoztak a Pest megyei gyülekezetek is.

A gyülekezet lelkésze Marschalkó Gyula.

Ha igen
A rossza
Mondan

húsvét — béke

ságáért, csak egyet nem akarnak most sem, azt, hogy valóságos béke legyen a „Szentföldön", Isten és Jézus Krisztus békéjének földjén. Sőt, a „zavartalanságot" is fegyverek biztosítják, mint ahogyan a szupermodern harceszközök arzenálja jelenti a legfőbb érvet annak a bizonyításában, hogy a jelenlegi Izráel Isten választott népe, s mint ilyennek, „kötelessége megvédeni a pogányoktól, a hitetlenektől" a bibliai földet. S éppen ezért nincs béke a Jordán völgyében, a Sinai félszigeten s ezért kell napról napra aggódnia azoknak, akiknek drága az emberiség valóban zavartalan jelene és békés jövője.

Sajnos, valami hasonló megy végbe földünk egy másik táján, Indokínában, amikor a világ leggazdagabb állama, egyik legnagyobb katonai hatalma a „keresztyén hit védelme" ürügyén, a húsvétkor feltámadt Békesség Fejedelme nevében folytat immár évek óta „keresztesháborút" parányi gyerekek, a gyásztól és ezernyi fájdalomtól meggyötört asszonyok, a szegényes kenyeret adó országuk és a népük szabadságát még foggal s körömmel is védelmező parasztok ellen. A B 52-es repülőgépek több száz ezer tonnányi robbanóanyagot zúdítanak rizsföldekre, lakott házakra, kórházakra és a barbár támadások után égnek meredő templomromok közül olyan elhagyatottan, olyan vádlóan tekint az egész világra, embergyerekeinek kínzóira a meggyötört Megváltó szobor-hasonmása. Egészen úgy, mint akkor, azon az emlékezetes nagypénteki napon...

Tudom, hogy mások gonosz tetteiért nem mindig kell szégyenkeznem s tudom, hogy az ilyesfajta Isten- és emberellenes vétkekért nem vonható a keresztyének közössége, az egyház, egyetemlegesen felelősségre; én mégis szégyenkezem s úgy érzem: még mindig nem imádkoztunk eleget, még mindig nem tettünk meg mindent azért, hogy ne csak Jeruzsálem városának neve, hogy ne csak a Krisztus feltámadását hirdető Ige, hanem a mindennapok valósága is visszhangozza az egyik legszebb emberi szót, s az ősi köszöntést: Béke, „Békesség néktek!"

Dr. Vámos József

Kotsis Iván

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3
Telefon: 139-292

1957 ÁPR 10.

NÉPSZABADSÁG

470

MI A KIÚT LAKÁSGONDJAINKBÓL?

Beszélgetés DR. KOTSIS IVÁN műegyetemi professzorral

Magyarország lakásviszonyai igen súlyosak. Gondjainkat semmivel sem könnyebbíti, hogy a világ egyes országainak lakáshelyzete a miénkénél is kedvezőtlenebb. A munkás-paraszt kormány egyik fő feladatának tekinti a lakáskérdés megoldását. A tervek kidolgozásában döntő szavuk lesz a legkiválóbb szakembereknek is. Erről beszélgettünk a magyar építéstudomány és a lakásépítés egyik neves szakértőjével, dr. Kotsis Iván műegyetemi professzorral.

— Mi a súlyos lakáshiány oka?

— Az elmúlt tíz esztendőben közismerten nagy volt az építőtevékenység, de az ipari, mezőgazdasági, hivatali és számos egyéb jellegű építkezésekkel szemben a lakásépítés erősen háttérbe szorult.

A most készülő háromévés terv végrehajtása során szembe kell néznünk a reális lehetőségekkel. Elsősorban is *sok* lakást kell építenünk. Az építéshelyeket úgy kell kijelölni és a lakóházakat megtervezni, hogy a kivitelezést minél gazdaságosabbá és gyorsabbá tehessük. Mindkét szempont a *lakótelepek* építését indokolja. Az épületek azonban ne ötemeletes zárt lakókaszárnyák, hanem zöld parkterületen, szabadonálló, nyitott és laza, sávos elrendezésűek legyenek, amelyeknek térközeit a levegő jól átjárja. A lakóházsávokban többféle lakástípust kell tervezni.

— A szakemberek között igen sokan a „foghijak" beépítését szorgalmazzák. Mennyire járható a lakáshiány enyhítésének ez az útja?

— A „foghijak" beépítésével a mai lakáshiány nem oldható meg. Amennyire örvendetes volna a városkép szempontjából, hogy a tűzfalakkal határolt telkek beépüljenek, annyira időszerűtlen jelenleg ez az építésmód. Ma gyorsan, olcsón és sok lakást kell termelnünk. A „foghijak" alaprajzainak a több'nyire kicsiny, vagy elszabdalt telkek sokszor szabálytalan idomú körvonalaiba kell beilleszkedniök. Nem használhatók fel típus-alaprajzok, hanem telkenként sajátos, drágább és mindig kompromisszumok árán alakított terveket kell készíteni. De egyéb megkötöttségek is nehezítik a takarékoskodást: a párkánymagasság, a tetőkiképzés, a szomszédokhoz csatlakozóan földszinti üzletek kényszerű megtervezése. Növeli a költségeket az is, hogy a kivitelezés elaprózódik. Egy helyen csak kis tömeg épül és így eleve le kell mondanunk a tömegépítkezés közismert gazdaságossági tényezőiről. A „foghijak" beépítésének sorrendben a lakáskérdés viszonylagos megoldása *után* kell következnie.

— Az irány tehát jó darabig: a lakótelepek építése. De megfelel-e a követelményeknek jelenlegi lakótelep-tervezési gyakorlatunk?

— A nyitott sávokban kialakított lakótelepekre igen sok és jó tervet készítettek. E lakástípusokat mégsem szabad örökérvényűeknek tekintenünk. A tipizálásnak nem az a célja, hogy egy megállapított típus szerint éveken át építsünk, hanem az, hogy egy lakótelepen ugyanaz az alaprajzú lakás több példányban épüljön. Így olcsó, ha viszont például két év múlva más helyen nem ugyanaz, hanem ennek javított változata épül fel, nem lesz drágább, és csak az a fontos, hogy a javított változatból egyszerre több ház épüljön.

Mellőzni kell a hamis reprezentációt, a költséges kiképzéseket, például a felesleges faragottkő alapzatokat. Balkonokat lakószobákhoz nem szükséges építeni, mert nagyon költségesek és feleslegesek, de még francia ablakokat sem. A gyakorlat már régen igazolta, hogy ezeket a lakók tartózkodásra nem használják és csupán a homlokzat kedvéért tervezik. Ezenkívül drágák és télen hűtik a lakást. Csak a konyha elé épített poroló-balkon építése célszerű, amit jól old meg a függőfolyosós elrendezés. A homlokzati egyszerűsítés révén elérhető megtakarítás terhére kívánatos a lakószobák területének valamelyes növelése. Ha a szobák elég nagyok, a lakó könnyebben megbékül a kevésbé tökéletes technikai felszereléssel.

Már a tömeges lakástermelés során is szükséges a 3 szobás, konyhás lakások építése, amelyben a szülők és a kétnembeli gyermekek hálóhelye legyen elkülönítve. Építeni kell lakókonyhás típusokat is, mert ma már világszerte mind több családnak a konyha az étkező helye. A szerkezetek jók legyenek és ne bonyolultak; tömeges termelés esetén minél egyszerűbb a kivitelezés, annál biztonságosabb.

Vidéki városainkban a lakáshelyzet a fővárosihoz hasonló. Talán azzal a különbséggel, hogy ott a külső telepes építés a kevéssé zárt városalakulat folytán önként adódik; kisebb a belterület, kevesebb a bántó „foghij" és a figyelem már azelőtt is a külső telepek felé irányult. A vidéken ipartelepek, üzemek és bányák körzetében a munkásság részére ne építsünk lakásokat több, gyakran 3 emeletes zárt bérházak alakjában. Vegyük figyelembe, hogy a dolgozók túlnyomórészt faluról kerültek munkahelyükre és nem szívesen mondanak le régebbi igényeikről. Továbbá: mivel a bányák és üzemek dolgozói naphosszat sötét bányában vagy az üzemek rossz levegőjű munkacsarnokaiban tartózkodnak, szükségük van tehát arra, hogy szabad idejüket legalább részben levegőn, kertben töltsék.

Az e célra alkalmas, ideális típus a földszintes kertesház volna. Mivel azonban az egyénenkénti, vagyis szabadonálló lakóház telke és építése drága, azonkívül szétjellhúzza a települést, célszerűbb e lakásokat vagy földszintes ikerház, vagy még inkább 4—6—8 egységű sorházakban építeni. Ezekben az előkerten kívül mindenkinek biztosíthatók a kis háztáji gazdaság feltételei. Az ilyen kertes, földszintes lakóházakhoz nem feltétlenül szükséges vízvezeték és csatornázás. A nagy közművezeték, a víztárolás és a szennyvízderítés a költségeket aránytalanul növeli. De nem is szükségesek ezek. A gyakorlat igazolja, hogy a kertben két-két telekhatáron álló közös kút, valamint a lakóház hátsó, fedett tornácából megközelíthető, jól szellőzött száraz árnyékszék, a falusi lakóházhoz szokott dolgozók igényeit — legalábbis átmenetileg — kielégítik.

— Urrá lehetünk-e súlyos lakás-nehézségeinken, építőanyag-iparunk mai kapacitásával és kizárólag a hagyományos építőanyagok felhasználásával?

— Aligha, mert a rendelkezésre álló építőanyag kevés. Az új anyagok és szerkezetek (főként nagy panelekre gondolok) éppen a tipizálható lakásépítésben alkalmazhatók előnyösen és tömegesen.

Eddig dr. Kotsis Iván professzor nyilatkozata.

Ugy véljük, ez is hozzájárul számos vitás kérdés tisztázásához.

Vincze Oszkár

Máté Lajos — akinek tudomásunk szerint ez az első rendezése — mindvégig gondoskodik az előadás gördülékenységéről, ám mintha túlságosan drámaian állítaná be azokat a családi és érzel-

tét betöltő — műsorra készül. A terv szerint a különböző műsort különböző helyeken egyidejűleg tudja eljátszani a vendégszereplő együttes egy-egy részlege.

A tánckar, *Kerekes Antal* veze-

sen *Balogh Csóka Jó*
vel egy hattagú né
amely népdalokat, cs
verbunkosokat fog e

A társulat a terve
lis közepén indul a

KÖNYVEKRŐL

Gáspár Ervin: Jancsi és Juliska*

Szinte egy lélegzetre elolvassa az ember Gáspár Ervin regényét, a Jancsi és Juliskát, de gondolatai még soká ott rajzanak a két szerelmes fiatal, Jancsi és Juliska körül. Visszatérnek az egyetem folyosójára, ahol Jancsi először hallotta Juliska felcsattanó gúnyos nevetését. Hej, de boszszantotta ez a nevetés. Olyannyira, hogy mérge — észre sem vette, miként — szerelemmé változott. S aztán újra magunk előtt látjuk a diákszobát, ahol Szabó János, a parasztgyerekből lett egyetemi hallgató, „a jövendő nagy filozófusa", átvirrasztott éjszakákon pontról pontra kitervelte, hogyan fogja lehetetlenné tenni Juliska jampec udvarlóit, akik már annyiszor „leégették" őt a lány előtt. S hogyan vonja majd felelősségre a gúnyolódásért Juliskát — csak azért is Juliskát és nem *Júliát*, se nem *Juliettet* —, míg végül feleségül nem veszi. Mennyi izgalmas, fájó és meghatóan kedves kalandon kell átvergődnie Jancsinak, mire eljut a balatonparti stégre, ahol egy augusztusi éjszakán megvallhatja érzelmeit!

Gáspár Ervin azt írja a könyv előszavában, hogy rossz volna, ha eget ostromló ambíciói és tengernyi gondja közepette az ifjúság megfeledkeznék a romantikáról.

Jancsi és Juliska rájött, hogy a romantikának, sőt a boldogságnak nem a jólét és a gondtalanság, hanem az igaz szerelem a forrása. Nem egyszerre jutottak el ehhez. Jancsi sokáig vallja, hogy óriási célkitűzései nem engednek időt holmi-féle „szerelmeskedésre". A Szabó Jancsi-fajta egyszerű, érzéseikben, magatartásukban természetes fiataloknak meg kell küzdeniök — hacsak hasonulni nem akarnak — a „dörzsöltséggel", a sokszor durvaságot takaró finomkodással, az üresség leplező, de a tudás igényével fellépő tudálékossággal, a szószátyárkodással. És nem kevesen elbuknak, alulmaradnak ebben az összeütközésben. Jancsival és Juliskával nem ez történik.

Megőrzik természetességüket, fogékonyságukat a szépre és a jóra. Egyszerűek maradnak, úgy gazdagodnak. És boldogságuk sem „szegi szárnyát" nagy terveiknek, nagyratörő ambicióiknak.

Jancsi — naplója elején — egy „reprezentatív" filozófiai mű megírására készül, a végén pedig már új gondok foglalkoztatják: a megélhetés, a gyerekkocsi, az első kis bicikli stb. *Új* gondjai azonban nem olyan gondok, amelyek az előbbieket egyszerűen csak *felváltják*. Jancsi és Juliska a küzdelemből megtisztulva, megokosodva kerül ki. Mindenekelőtt Jancsi alakján érezni, hogy amíg harcolt valódi és vélt ellenségei ellen, harcolt önmaga hibái ellen is, felnőtt, teljes értékű emberré vált, aki szerelmesével az oldalán kész az új harcokra, küzdelemre a még teljesebb, tartalmasabb életért. Jó, hogy ezt az író *nem mondja ki*, jobb, árnyaltabb, hatásosabb, hogy ezt inkább csak érezni a szereplők jellemének alakulásán, a befejező rész hangulatán.

Fiatalokról szól Gáspár Ervin könyve. De nemcsak azoknak. Ki állítaná, hogy a nehézségekkel, amelyekkel a könyv hősei megküzdenek, az idősebb nemzedékek — ha más formában is — nem találják szemben magukat? Ma, amikor oly fontos gondunk az ifjúság szocialista nevelése, a Jancsi és Juliska többet ér tucatnyi pedagógiai előadásnál, azoknak is, akiket nevelnek, s azoknak is, akik nevelnek.

Cs. G.

* Magvető Könyvkiadó.

Örsi Ferenc: Aranylakodalom*

Két évvel ezelőtt a „Testvértüzek" pécsi bemutatóján a szakemberek megegyeztek abban, hogy Örsi Ferenc személyében vérbeli drámaíró jelentkezett. Legújabb művével a fiatal pécsi író ismét szentesíti ezt a megállapítást. Most regényt írt, de talán így még szembetűnőbb: mennyire drámában lát, mennyire drámában gondolkozik.

Regényének egyik hőse Nanica, egy öreg parasztasszony. Ő az, akinek a sorsában a néhány év előtti magyar falu ellentmondásos valóságát ábrázolja. Látszatra nincs is itt szó nagy kérdésekről, csupán Nanica pajtájáról, istállójáról, csekély vagyonkájáról. De a szűk udvaron kavargó harcban mégis egy egész külön világ elevenedik meg. Kétféle erkölcs, életmód, politikai szemlélet. Örsi egész típus-sorozatot vonultat fel. Ilonkát, a parázna, durva fiatal asszonyt; Berger Gyurit, a félrelökött, beteg férjet; az ordenáré Bigyónét és az okos, emberséges tsz-elnököt, és Szikingert, aki borbélyságból tanácselnökké nyelvelte fel magát, s a többieket.

Az író nagy szeretettel és az öreg parasztasszony lelkének igaz ismeretével mutatja meg Nanica vergődését az ellene összefogó Ilonkáék és Szikingerék hálójában. Mélységesen igaz és művészileg is igen meggyőző a könyvben, hogy Nanicát nem a megélhetésért folytatott küzdelem sarkallja vagyonkája szívós védelmezésére (hisz a téeszben megtalál mindent, amire szüksége van), hanem igazságérzete, önérzetessége. Ha egy-két jó szót szólnának hozzá, le is mondana erről a vagyonról, de mivel árral, hazugul akarják elvenni tőle, védi mind a tíz körmével.

Kár, hogy Nanica szövetségeseit halványabban rajzolta meg az író, s így Nanica győzelme nem elég meggyőző, nincs megfelelően előkészítve.

A cselekmény szálainak ügyes bonyolítása, a párbeszédek tömörsége, erőteljes lüktetése, a feszültség finom adagolása, ko-

* Dunántúli Magvető

DR. KOTSIS IVÁN.

ÉPITÉSZ.

JELEN VOLT WALTER GROPIUS ELŐADÁSÁN A MAGYAR MÉRNÖK ÉS ÉPITÉSZ EGYLET BUDAPESTI SZÉKHÁZÁBAN 1934. ~~FEBR.~~ 5-ÉN, S SZEREPEL A ~~FÉNYKÉPEN~~ IS.

BODRI FERENC: GROPIUS PESTI FÉNYKÉPE.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1970/1. 54. LAP.

Dr. Kotsis Iván

aláírása is szerepel annak a fényképnek a hátlapján, mely Walter Gropius budapesti előadása alkalmából, 1934. febr.5-én készült.

Bodri Ferenc: Gropius pesti fényképe. Magyar Építőművészet, 1970.1.sz. 54. l.

dr. Kotsis Iván

Walter Gropiusz 1934.febr.5-én tartott budapesti előadása alkalmából készült, őt Thoma Frigyes, Bierbauer /Borbiró/ Virgil, dr. Kotsis Iván és Králik László társaságában ábrázoló fényképet közöl.

Bodri Ferenc: Gropius pesti fényképe. - Magyar Építőművészet, 1970.1.sz. 54. l.

M D K

Kotsis Iván müépitész

A ma müvészetének szeminárriuma. Esti Kurir 1936. jan. 23. 9. 1.

Ö: Kolsis Iván, építész M.D.K.

első díjat nyert pályaterve szerint épült fel a zalaegerszegi második kat. templom, melyet 1925. jun. 28-án avattak fel.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye. Bp. 1925. 58. köt. 27-28. sz. 156. old. Alaprajz és homlokzati nézetek a 23-24. sz. ban

Dr. Kotsis Iván, építész M.D.K.

terverte a Margitsugeten, a viztorony mellett létesített tejcsarnok, tejivó és buffet-épületet a hőrájuk tartozó területrenderéssel együtt.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1922. 56. hót. 23. szám rajzmelléklete

Körl. a techn. érdekeltség köréből és köv. old.

Kolsis Iván

Részvett az I. nemzeti kiállítás szü-
rjében.

dr. 1933. III. 18.

M.D.K.

Kotsis Iván,épitész

A balatonboglári templomot épitette. 552.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film.Minerva.1960.Budapest

Kotsis Iván

szerepelt az I. nemzeti kiállítás zsűrijében.

NM. 1933. III. 18.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész, tanár

Eszmei tervet készitett a műegetem építészi osztálya önálló épületére, melyet fedett és nyitott árkádok kötnének össze a meglevő épületekkel. A nagyszabásu elgondolás helyszinrajzát és szinezett távlati képét közli:

Épitőipar - Épitőmüvészet, Bp. 1919. évf. 18. sz.
43. köt. utolsó két rajzmellékletén.

MDK

Kotsis Iván

Dr.B.V.: A Liége-i nemzetk. építészeti tervkiáll. Tér és Forma 1930. 7. sz. 302.l.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész

terverte Jbl Miklósnak Szécsfehér-
várra szánt emléktábláját, melynek le-
lepleresi ünnepségét a háboru kitöré-
se miatt elhalasztották. A pályadíj-
nyertes művet a lap körölte 24. sz. 251-ik
oldalán, mire a 25. sz. 264-265. oldalon
Magyar Vilmos, az ötörös gáncsoskodó a
legkiméletlenebb kritikával illeti úgy
a tervet, mint a felirás szövegét [amiben
némileg igaza is van.]. Kotsis válasza:
A horai olasz renaissance építőművészet arány-
és részlet hatzeseről.

Építőipar - Építőművészet. Bp.1914. 38.évf. 26. sz.

271-272. old.

MDK

Kotsis Iván dr.

Biologiai intézet

Magyar V.: XII. Nemzetközi építész kongresszusról. Építő Ipar - Építő Művészet 1931. jan. 15. 13.l.

MDK

Ketsis Iván

Zalaegerszegi r.k.templom /Képzőművészeti Társulat épitési dija/.

Képzőművészeti élet 1926-ban. Pesti Hirlap 1927 évi nagy naptára. 130.l.

MDK

Kotsis Iván

Magyar Építőművészet 1914. 4. sz.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész

tervét a Néprajzi Muzeum meghívásos pályázatán a négy egyenlő díj egyikével tüntették ki.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1923. XLIV. évf.

okt. 17, sz. 2. old.

MDK

Kotsis Iván dr.

Francia füzet a modern templomépitésről. Tér és Forma 1934. 12. sz. 359.l.

dr. Kotsis Iván, építész

M.D.K.

Ibl-éremmel kitüntetett „Hősör emléktablájának" felállításához, az egyleti szerkár elsőemeleti csarnokában, a nagyválasztmány hozzájárult, s a 75.000 K. kőfaragó-költséget gyűjtés utján kivánja előteremtesni.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1922. XLIII. évf.

febr. 22. sz. 6. old.

M.D.K.

Kotsis Iván, építész-tanár

a Magyar Építészek Szövetségében bemutatta Szőrcsjehérvár legujabb építkezéseit, ahol három év alatt, vezetése mellett a régi épületek teljes restaurációja készült el!

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.

jun. 27. sz. 3. old.

Kotsis Iván

MDK

Regnum Marianum temploma

József főherceg tihanyi kastélya

Műcsarnok 1926 Angol-magyar kiállitás

Kotsis Iván MDK

A budapesti Néprajzi Muzeum dijnyertes pályamüve

A Zalaegerszegi római katolikus templom terve

Mücsarnok 1926 Angol-magyar kiállitás

Kotsis Iván MNK

MDK

Kotsis Iván dr. ép.

A mü- és közép. szakoszt. ...ülésének jegyzőkönyve.
MMÉEKözl 1929. VI.9. 147. l.

MDK

Kotsis Iván

Muskátli utcai villa, repr.

Képzőművészet 1935. 8o. sz. 13.l.

Kotsis Iván

Kiállít

NV. 1942. IV. 26.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Köz
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első k

"Magyar Tanácsköztársaság Kép
cimü levéltári publikáció jelent meg, an
Müvészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonatk

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk kia

"Müvészettörténeti Tanulmányok
cimü kötete, mely a Dokumentációs Közp

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányok
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatók

MDK

Kotsis Iván, építész

A balatonboglári kat. templom.

repr: 76.

Weichinger K: L'architecture hongroise au XI. siècle. Műegyetemi Közlemények 1948 2. 76 l.

...s Iván építész
...ító Ipar-Épitő Művészet, 1921. 163. l.
Miskolci temető tervért 3000 koronát. II. díj
" épület " 6000 " III. "

vörös bársony, lenajlo szélekkel, [illegible]
245 mm) aranyozott ezüst veretekkel, 8 emberfővel s ornamentikával díszített sarokverettel, két köldökverettel, 4 csattal. A két köldökvereten Oláh Miklós címere, körfelirattal: A. RMI D. NIC. OLA. ARCHIEPI. STRI. PRIM. UNG. LEG. NATI ZC.

Velencében, 1543-ban készült, a Giunta testvérek nyomdájában. Oláh Miklós esztergomi érsek (1554—1568) egész lapot betöltő festett címere minden bizonnyal valamivel később készült magyar munka. Valószínűleg Oláh Miklós miniátora, I. K. mester festette. A fametszetek színezése, a kis címer és a három díszítő motívum festése még Olaszországban készülhetett.

A nyomtatvány Oláh Miklós tulajdonában volt. Az Ia lapon (előzéklap) olvasható egykorú latin bejegyzés szerint az esztergomi székesegyház káptalanjának 1618 májusában, Pozsonyban ajándékozta Pázmány Péter, akinek a könyvet Heteesi Pethe László végrendeletileg hagyományozta. A Pontificale a XVIII. században a Nagyszombatban lévő esztergomi káptalani könyvtárban volt; a könyvtár 1790-ben és 1833-ban készült katalogusaiban szerepel. (Catalogus Biblioth. Ven. Capituli E. M. Strigon. Anno 1790. Tomus 1. 341. l. és Catalogus Biblioth. Super Ven. Capi. E. M. Str. Tyrnaviae A. 1833. 161 l. N° I. 12.)

A nyomtatvány fametszeteinek kitűnő színezését valószínűleg még Olaszországban készítette egy elsőrendű miniátor. Ugyancsak ő festhette az 1a lap fametszetű keretdíszítésében, a két angyal által tartott kis festett Oláh címert, amelynek színezése a fametszetek színezésével teljesen megegyező, továbbá a IIa lapon a tulajdonképeni címlapon található aranyliliomos díszítő motívumot s az e mellett levő két parányi díszítőmotívumot is. Az előzéklap nagy festett címere, a kereszt-

Dr Kotsis Iván

Született Apadon 1889. december 15-én
Építész. Ybl-díj nyertese. Tanulmányai:
Műegyetem, Budapest. (1907-11) Művei:
Rossith kastély, Szépholom (1914)
Fehete Morton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966.
334 l 169 l

Dr Kotsis Iván

Közfürdő" (Budapest, Margit-sziget)
Regnum Marianum templom: Sz. Ferenc
kolostor, Zalacgerszeg (1925); Biológiai
Intézet, Tihany; Rom. katholikus templom
Balatonboglár.

Fehete Márton: Prominent Hungarians
Home and Abroad, München, 1966. 334p
169p

Dr. 3

Kotsis Iván

Számos cikket közölt az olasz és közép-europai építészetről.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l 170 l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kotsis Iván

Kotsis Iván professzor a funkcionális tervezés elvei szerint oktatta növendékeit a Műegyetemen.

Gábor Eszter: A „Római iskola" építeszete
Művészet, 1977. december - 11 lap.

Kotsis Iván

1933-ban építette Kotsis Iván
a balatonboglári templomot.
Az első modern középület a két
világháború között.

Gábor Eszter: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december – 11 lap.

Kotsis Iván

Méltatás

P. Szücs Julianna: Az idérőjel csapdája.
Művészet, 1977. december - 2 lap.

Rotsis Iván

A Korszerű eklektika képviselője

Rotsis Iván.

Gálor Eszter: A „Rómaiskola" építészete.

szet, 1977. december - 11 lap.

Kotsis Iván

Kotsis Iván balatonboglári
temploma nem oszlik bazili-
kálisan hajókra, hanem egy-
ségesen van megtartva, mint
a középkori falusi templomoké.

Gálor Eszter: A „Római iskola" építészete
Művészet, 1977. december - 11 lap.

Kotsis Iván

épitészeti munkákat terveztek, a mozgalomszerüen
együvé tartozó fiatalok,valamint az idősebb genera
ció Kotsis Iván,Rimanóczy Gyula,Nyiri István,
Lauber László

Ernyey Gyula:Az ipari forma története Magyarország
gon
Akadémiai Kiadó 1974 35.o.

5

Kotsis Iván id.

Székesfehérvár belvárosának egységes kialakítása (1936-44) MTA Német-völgyi-úti lakóháza. (1958), Erkel szín-ház átépítése. (1960) stb.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon /Fonó György-né, Kis Tamás/, Budapest, 1969. 1-617 l

298 l

Kotsis Iván id.

Ibl díjas. Főbb művei: Könyvek: Az olasz renaissance építészet formaképzése és térrendszere (1921. 3. ríad 1947), A renaissance építészművészet formái. (1948).

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon (Fonó Györgyné, Kis Tamas), Budapest, 1969.

1-6171

2981

Kotsis Iván id.

Továbbá számos gyakorlati tervezési kézikönyve. Főbb tervezői munkák: Tihanyi Biológiai Kutató Intézet és pállodaepület (1924-27), Országos Közegészségügyi Intézet Gyáliuti épületcsop (1923-33)

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon. (Fonó Györgyné, Fonó Tamás) Bpest, 1969 1-617

2981

Kotsis Iván id.

1950-a Középülettervező Vállalat építésze. A 20-as évek óta nagy számú középületet, lakóépületet és műemlék-helyreállítást tervezett. A műszaki tudományok doktora (1957)

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon. (Fonó György-né, Kis Tamás) Gyesl, 1969. 1-6171

2981.

Kotsis Iván id.

(1889) - építész, építészettörténész. A Budapest-i Műszaki Egyetemen tanul. 1911-26 ugyanott adjunktus, 1926-49 az épülettervezési tanára /nyug./

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon / Fonó Györgyné, Kis Tamás / Bpest, 1969.

1-6171 297-981

KOTSIS *Iván*, építész és építészeti író. * Arad 1889 dec. 15. A bpesti műegyetemen tanult, melynek jelenleg rendes tanára. K. tervezte a széphalmi Kossuth-kastélyt, József főherceg tihanyi nyaralóját, a IV. Károly király emlékére emelt zalaegerszegi új templomot és ferencrendi kolostort, a tihanyi biológiai intézetet stb.

Önállóan megjelent könyvei: Tanulmányút Olaszországban (Bpest, 1912). Az olasz renaissance formaképzése (u. o., 1920). Az olasz renaissance építőművészet alaktana (u. o., 1920). Családi házak (u. o., 1921) stb.

Nem az ikk
jelent meg
Lásd

E. J. I 5881

Koppány:

A vár látképe:

várat, a mely
A meredek szi
rül és a hegy oldalban
szögletesek s az épület
kúp alakú. A hátterb
ket. Felirata fölül:

„K

Rézmetszet, méretei a

Ltha 4

Kotsis Iván, id., dr.

műemlékvédelem témájú
cikkeit említi

Faller László: A műemlékvédelem hazai irodalma 1969-
ben. - Műemlékvédelem, 1971.2.sz. 113-116. l.

114-115. l.

Kotsis Iván dr

Balatonboglári
temploma repr.

Domus. 1936.

Tér és Forma

1937. 22. l.

Kotsis Iván

A balatonboglári
templom
repr

Jajmaicgylum

4-8. tábla

VASÁRN. **3** K.G2. Klotild P. Klotild	Ógörög máj. 21. Mindsz. A. 1.
HÉTFŐ **4** K. Kar.Ferenc Prot. Kerény	☾ Utolsó negyed 13 óra 53 p.
KEDD **5** K. Bon. pk. vt. Prot. Bonifác	
SZERDA **6** K. Norbert pk. Prot. Norbert	
CSÜTÖRT. **7** Kath. Róbert Prot. Róbert	
PÉNTEK **8** Kath. Medárd Prot. Medárd	
SZOMBAT **9** K. Prim. Félix Prot. Félix	Izr. 26. S. Selakh L. 3. P.

Kotsis Iván

balatonboglári templom

repr.

The Architectural Forum

1934.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

KOTSIS Iván

Kubinszky Mihály:
Kotsis Iván építésztpro-
fessor emlékezete. = Magyar
Szemle, 7, 1998, 3/4. 173-180.

Kotsis Iván ifj

III. é. ép. hallg. 1939–40

Kotsis-tanszék.

Vendéglő Reöfülöpön (Terveret) Tárlati kiock, kismuta, munszaki rajzok.

Technika

1940. 277. l.

h. 100

Müv. 1 köt. 8-ad r.

HAMPEL

Dr. Joseph

Das mittelalterliche Drahtemail.

Ein Abschnitt ungarischer Kunstgeschichte.

Mit XXIII Tafeln Abbildungen.

1.-45.11.

Budapest

F. Kilián, 1888.

Kotsis Iván ifj

IV. é. ép. hallg. 1940-41

Kotsis-tanszék

Magyar Király Szálloda

Székesfehérvárosi

(Terveret) Ábrákkal-

és alapraj zokkal.

Technika

1941. 377. l.

Mün.

f. 28

1 Rot. 8°

Ebers

Georg

Sinnbildliches - die koptische Kunst.

Ein neues Gebiet der altchristlichen Sculptur und ihre Symbole.

Eine Studie.

Mit 14 Zinkotypien.

M.D.K.

Kotsis János, takácsm.

A várpalotai takácscéh cserépkorsója. Feliratból: "... Kotsis János...és a többi betsületes Mester emberek." Készitette Mantli György, Várpalotán, 1844-ben. L.45-ös 45/a kép. L.függ.69. M.Népr.Múz. 51.30.898. Függelék: 64, 196.o.

Nagybákay Péter: Veszprémi és Veszprémmegyei céhkorsók. 139.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei.4.1965.Veszprém. Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém.1965

M.D.K.

Kotsis János ötvösmester

Veszprémből, 1779-ben szerzödtette el fiát, Jánost a győri Löffler× Támáshoz tanoncnak.

× [a 274-ik oldalon „Leffler"-ner irva]

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert.
Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.
276. old.

Egylet

Dr. Kotsis Iván professzor szép képekben mutatta be a Mérnök- és Építészegyletben legujabb alkotását, a balatonboglári kis templomot. A legmodernebb formaadással sem távolodott el a szekrális jellegtől. Puritán formák, puritánul egyszerü szerkezetek harmonikus egészet nyujtanak. Vasbetongerendákkal kombinált famennyezete őszinte konstrukció. A legmodernebb modernség vivmányai mindig összeegyeztethetők a katolikus egyház szellemével. A multban is láthattuk, hogy a katolikus templomok és egyéb egyházi épitkezések formálása terén a mindenkori legujabb alakitások érvényesültek. És minden korok épitőművészei megtalálták a szent célnak megfelelő kifejező formákat és szerkezeteket is.

A bemutatott templom rendkivül olcsón épült. Mindössze alig husz pengőbe került egy beépitett köbméter. (Négyezer összkubaturával összesen 80.000 pengő összköltség járt.)

A weekendházak tervpályázatát ismertette a birálóbizottság nevében Lehotzky épitészmérnök. Örvendeztető, vidám képet nyujt a sok kedves ötlet és a kiváló kéziügyességre valló tervek legnagyobb része. Szinte kedvünk volna névszerint felsorolni a szerencsés kezü ifju erőket, aminek csak meg nem okolt szerénységük az akadálya, mert nem nyervén természetesen minden egyes terv, titokban tartották a szerzőséget. Van jó néhány szép jövővel kecsegtető kiváló munka. A probléma ugyan igen igénytelen: egy pár ágy elhelyezésére alkalmas kis otthonkákat kellett tervezni, de annyi báj ömlik el sok művön, hogy szerzőiket szivélyesen üdvözöljük. Azokat is, akiknek neve nem került felszinre. A győztesek neveit volt alkalmunk közölni. Még előbb-utóbb feltétlenül rákerül a sor a nyeretlenek legtöbbjére más feladatoknál. Csak adjon az ég minél több alkalmat a fiatal épitész nemzedéknek az erőik összemérésére, az erőik csillogtatására, diadalra juttatása.

A Kamara rendkivüli közgyülését jónak látták szóba hozni. Részünkről ezt a felkavarást egyáltalában nem szeretjük és szükség sem volt reá. Tekintélyromoblásról, helytelen támadásról szólott egy felszólaló, de mi alkalmat sem akarunk arra adni, hogy olvasónk személy szerint tudomásul vegyék a felszólalást, amely még négy további hozzászólást provokált. Elvégre a Budapesti Mérnöki Kamarának megvannak az eszközei, a fegyverei arra, hogy illetéktelen megtámadtatása esetében megfelő módon válaszoljon. Nincsen szükség arra, hogy a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet szolgáljon védőbástyául egy hatósági tekintélyü szerv számára, amelynek szigoru és kellően müködő fegyelmi fórum áll a rendelkezésére.

A jelenvoltak, élükön Jakabffy Zoltán elnökkel, egyhanguan konstatálták, hogy a Mérnöki Kamara ülésének pertraktálása nem való a szakosztályi ülés keretében, de mindennek ellenére a felszólalások az ülés idejének legnagyobb részét igénybe vették.

Vállalkozók Lapja 1932 nov. 17.

ajánlja a munkáknak [illegible]

sát. Normál költségvetésből lehetne kiindulni. A labilis költségvetéseket *Németországban szabvány költségvetésekkel kerülik ki. A korrupció ellen a teljes nyilvánosság feltétlenül kell.* Az árakat szinte tudományos alapossággal lehetne megállapitani. *Igen fontos volna az érdekeltségnek ellenőrző tevékenységét intézményesen biztositani. A közmunka mennyiséget hivatalból állapitják meg, a vállalkozók munkateljesitő képességét az ipartestületek lajstromai mutatják.* A közmunkák az illető vállalkozók magánelfoglaltsága alapján adatnának ki, még pedig szinte mechanizmus működéseképen, mert a lajstromok nyilvánosak, betekinthetők, ellenőrizhetők.

A munka ellenőrzése és átvétele az érdekeltség képviselőjének jelenlétében történnék, hogy ezáltal a nem megfelelő munkát az érdekeltség tudtával és beleegyezésével lehessen redukálni.

A protekció érvényesülése ellen a teljes nyilvánosság, a stróman ellen pedig a törvény szigora szolgálhat védelmül. *Minden vállalkozó sorra kerül.*

A hivatal tudja, hogy kinek kalkulál, de a nyilvánosság ellenőrzése alatt állván, nem érvényesülhet részrehajlás, nem változhatik meg esetenkint a kalkuláció.

A vállalkozónak nem volna érdeke a jó munka liferálása(!), mert automatikusan amugyis kap munkát. De a versenytárgyalási munkáknál láttuk épen a minőség leromlását(?)

A szabad verseny az előadó véleménye szerint ma csak látszólagosan érvényesül és semmit nem veszit az arányos közmunkakiosztás által. Csak olyan vállalkozó vehető figyelembe, aki legalább öt év óta már végzett munkákat, tehát nem állhat elő az az eset, hogy egy bukott képviselő máról holnapra iparengedélyt vált és elszedi a munkákat a régi cégek elől. *A vállalkozók nem fognak rendszer és korlát nélkül szaporodni.*

Hangsulyozza *Krompecher* László, hogy itt államszocializmusról van szó, statisztikus elgondolásról, amely messze távolságban van a kommunista fefogástól.

A közmunkáknak versenytárgyalási rendszer szerint való kiadása tulajdonképen az állampénzek tervszerütlen kiszolgáltatása a szemben álló karteleknek és bankoknak(?)

Használja ki az állam is a tőkének nagy erejét a maga előnyére.

Azzal zárta be szavait az előadó, hogy *az ő rendszerét máról-holnapra lehetne életbe léptetni*, amely a racionalizálást és szabványositást megyorsitja és az államot a tervszerü gazdálkodás felé mintegy kényszeritené.

*

Az előadás ujszerüségével érdeklődést váltott ki, de egyben nagy skepszist is. *Nagyon kételkedünk magunk is az ilyen mélyreható és amellett szemmelláthatóan hibás alapokra támaszkodó változtatás sikeres voltában.* Szinte teliesen érthetetlenül állunk ezzel a javaslattal szemben és ugy érezzük, hogy ez a tisztán teoretikus elgondolás légüres térben mozog. Ugyanis aki ismeri az iparosság és a vállalkozó mentalitását, aki tisztában van gazdasági életünk azon alapfeltételével, amit a *szabadverseny* jelent, az előtt

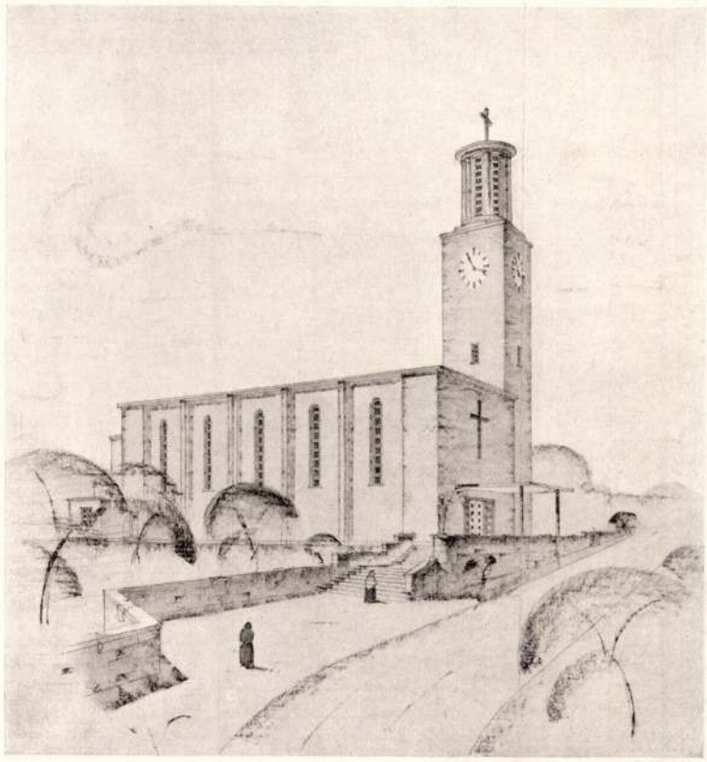

DR. KOTSIS IVÁN:
A BOGLÁRI VASS JÓZSEF-EMLÉKTEMPLOM
TÁVLATI KÉP
ALUL A BELSŐ TÁVLAT ÉS ALAPRAJZ

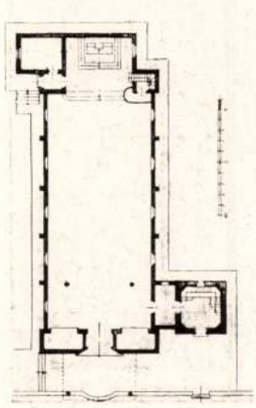

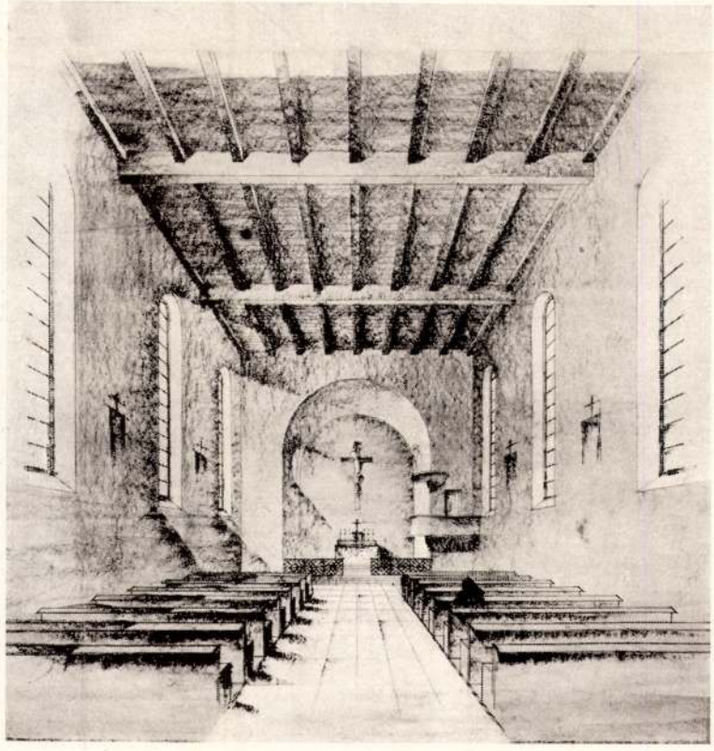

Magyar Építőművészet
1931. 7—9. 11.

FRECSKA JÁNOS:
A KŐBÁNYAI EVANG. TEMPLOM

ÉPÍTETTE: GRATZ ANTAL ÉS FIA
BERENDEZTE: ÖZV. KLEKNER LÁSZLÓNÉ

Kotsis Iván, Ybl-díjas építész
a MÉSZ Mesteriskola előadásai.

I. ciklus 1970–72.

Kotsis Iván: Tervezői tapasztalatok és irányelvek.

II. ciklus 1972–74.
Városképek karbantartása.
A mai építészetről.

Magyar Építőművészet, 1969.1–2 szám, 3–4. old.

Tisztaság, lelkiismeretesség, őszinteség

Kotsis Iván centenáriuma

Száz éve született *Kotsis* Iván építész. Hosszú életében jelentős művet alkotott mind az épülettervezés, mind az építészoktatás területén. A maga építőművészeti hitvallását az alaprajz tisztaságában, a szerkezet lelkiismeretességében, és a kifejezésbeli őszinteségben látta (és a katedráról ezt adta tovább). 1911-es olaszországi és dél-német ösztöndíjas tanulmányútjáról visszatérve műegyetemi oktató lett, majd 1926—1949-ig egyetemi tanár. Megszervezte az épülettervezési tanszéket.

Az olasz reneszánsz építészet homlokzati és térrendszereiről írott műve három kiadást is megért. Számos tervgyűjteményt is közreadott, úgy érezte, a modern építészet eszméi olyan belső és külső megjelenést igényelnek, amelyre a tartalmas egyszerűség követelménye a jellemző. Ez pedig megnehezíti az építészek dolgát. Segíteni akart, mert érezte, hogy ebben az irányzatban a „szépség kifejezése" nehezebb. Nem áll már rendelkezésre a formák arzenálja, a megmaradó kevés gesztust pontosan kell megfogalmazni, ahogyan a szép gondolatokat is tömören kell kifejezni, és nem terjengős körmondatokkal.

Ezeket a gondolatokat 1946-ban könyvalakban kiadott terveihez fűzte bevezetőül. Ekkor már álltak jelentős lakóházai és nyaralói, és Székesfehérvár belvárosának egységes kialakítása is neki volt köszönhető. A *balatonboglári római katolikus templom, a plébánia és a kultúrház*, a *Tihanyi Magyar Biológiai Kutatóintézet*, a *Műegyetem Aerodinamikai Intézete*, az *Országos Közegészségügyi Intézet* épületegyüttesének megépülte és a *Marosvásárhelyi Megyeháza* átépítése után, sikerei csúcsán mondhatta el félig modern, félig tradicionális ars poeticáját.

Ekkoriban úgy látszott, hogy a *Gerevich* Tibor által alapított *Római iskola:* az Olaszországból kisugárzó *novecento-klassicizmus* nyomán irányadó áramlat lett művészetben, építészetben egyaránt. Kotsis középületeit *Kontuly* Béla festőművész és *Ohmann* Béla szobrászművész díszítették, a Római iskola jeles képviselői. A szocreál építészet térhódítása sem cáfolta ezt a látszatot. A hatvanas években következett csak be az a fordulat, amely radikálisan szakított az építészet idéző gesztusaival. Kotsis Iván furcsa módon éppen ekkor kapott Ybl-díjat, sőt még 76 évesen ő tervezhette a Soproni Színház felújítását. Közel kilencvenévesen is tiszta, lelkiismeretes sorokat fogalmazott itt, a *Magyar Nemzet* hasábjain, változatlan építészeti elveinek védelmében.

Kotsis Iván egy *másik* modern építészetet értett a szó jelentése mögött. Akadt egy-két pályaterve, amely nem épülhetett meg: a hármashatár-hegyi *Nemzeti Pantheon*, vagy a *Horthy Miklós (Petőfi) híd* pályamű, amelyet *Michailich* Győzővel közösen készített, és amely szinte előképe a negyedszázaddal később *Sávoly* Pál tervei szerint megvalósult Erzsébet hídnak. Kotsist, az építészt azonban nem ezek a kudarcok bántották. Neki a modern magyar építészet kifejezéstelen panelba, néma technológiákba fulladt kísérlete fájt inkább. Ha ma látná, hogy a nemzetközi posztmodernizmus is visszatért valamiféle régi, szépségről álmodozó klasszicizmushoz, bizonyára azt érezné, pedagógiai munkája nem egészen volt hiábavaló.

(szegő)

KOTSIS Iván
MN 1984. dec. 19

keddi műsora

Operaház: Figaro házassága (Bérletszünet, 7) — **Erkel Színház:** Hunyadi László (Főisk. béri. X. sor. 2. ea., 7) — **Nemzeti Színház:** Megmaradni (7) — **Várszínház:** Ruzante — Mandragora (7) — **Katona József Színház:** Csirkefej (7) — **Madách Színház:** Don Juan (7) — **a Stúdióban:** Audiencia (éjjel fél 11) — **Madách Kamara:** Válás Kaliforniában (7) — **Vígszínház:** A nép ellensége (Bródy béri. 2. ea., 7) — **Pesti Színház:** A földigilisztáik életéből (XVI. béri. 2. ea., 7) — **Fővárosi Operettszínház:** A denevér (7) — **Thália Színház:** Ördögölő Józsiás (7) — **Játékszín:** Hyppolit, a lakáj (7) — **József Attila Színház:** A hölgy fecseg . . . (7) — **Radnóti Miklós Színház:** Hotel Imperial (7) — **Vidám Színpad:** Délután a legjobb (7) — **a Kisszínházban:** Goodbye, Charlie! (fél 8) — **Mikroszkóp Színpad:** A zsupszfalvi tűzoltók (de. 10), Gyilkosság a szeretetotthonban (fél 8) — **Józsefvárosi Színház:** Ciklámen (7) — **Karinthy Színház:** Egerek és emberek (7) — **Arany János Színház — a Pataky I. Műv. Központban:** Hókirálynő (du. 3) — **Állami Bábszínház — a Jókai téren:** Játékok, zenére (de. 10) — **Korona Pódium:** Kópék szinkópában; Tahi Tóth László és Balázs Péter show-műsora (Gobbi béri., 7) — **Zeneakadémia:** A Bartók Vonósnégyes koncertje (Mesterművek, ritkaságok 3. fél 8).

országok 1971-től félkész termékeik és feldolgozott áruik túlnyomó többségét a vámok részleges vagy teljes csökkentésével exportálhatják az Európai Gazdasági Közösség piacára. A GSP rendszere kiterjed minden félkész termékre, feldolgozott árura, számos mezőgazdasági termékre. A tarifaszabályok évente jelennek meg a közösség hivatalos lapjában.

— **Savez Hrvata,** azaz Horvátok Szövetsége néven önálló nemzetiségi szervezetet hoztak létre azok a hazai horvátok, akik elégedetlenek a hivatalos szervezet — a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége — munkájával. Az alapítók úgy határoztak, hogy szövetségüket anyanyelvi elnevezéssel jegyeztetik be a cégbíróságon. A szervezet nem zárt, szívesen fogadja tagjai közé a hazai szerbeket, továbbá azokat a patronáló magyarokat, akiknek fontos a nemzetiségiek ügye.

A televízió és a rádió műsora

TV1

8.05: Panoráma 8.55: Az Országházból jelentjük 17.20: Pannon Krónika 18.30: A tenger 19.30: Híradó 20.05: Életfogytiglan 20.55: Az Országházból jelentjük 21.25: Stúdió '89 22.10: A magyar máltai szeretetszolgálat 22.35: Híradó 3.

TV2

17.15: Tv2 18.00: Telesport 19.00: Jakab és Adele 21.00: Híradó 2. 21.30: Napzárta 22.15: A gagman 22.45: Szimultán kb. 23.30: Tv2.

SZLOVÁK/1

17.15: A Folktaam együttes műsorából 17.45: Objektív (magazin) 18.20: A természetvédelemről 19.30: Híradó 20.00: A világ legtávolibb pontja (angol tévésorozat, feb. rész) 20.55: Publicisztikai műsor 22.35: Koncert.

SZLOVÁK/2

16.25: Csehszlovákia—Kanada (Jégkorongmérkőzés) 19.30: Híradó 20.00: A fiatalok tévéklubja 21.30: Híradó 22.00: Világhíradó 22.15: A bandita balladája (cseh film)

Műkorcsolya — Moszkovszkije Novosztyi Kupa 21.00: Golf — Ryder Kupa 22.00: Greg Lemond műsora 23.00: Birkózás 24.00: Micsoda hét.

SUPER CHANNEL MŰSORÁBÓL

18.30: Profil. Ma: Duran Duran 19.30: Időlánc 20.00: Ultrasport 22.00: Hírek. Időjárás 0.10: Hírek. Időjárás 0.20: Egyveleg 1.20: Időlánc 2.00: Műsorzárás.

TV5 MŰSORÁBÓL

19.00: Horgász—vadász magazin 19.30: Hírek, időjárás 20.00: Jelen idő. Dok. műsor 21.00: Sportmagazin 22.00: Tv-híradó 22.30: Te jó ég, kedd van! 24.00: Kerevet. Beszélgetés Samuel Fullerrel 0.55: Műsorzárás.

KOSSUTH

4.30: Jó reggelt! 8.50: Külpolitikai figyelő 9.00: Napközben 11.00: Műsorajánlat 11.36: A kígyó pillantása 12.00: Déli krónika 12.30: Ki nyer ma? 12.45: Világhírlap 13.00: Klasszikusok délidőben 14.05: Poggyász 14.35: Dzsesszmelódiák 15.00: Ezredforduló 16.00: Tizenhat óra 17.05: A véges végtelen 17.30: A Szabó család 18.05: Láttuk, hallottuk, olvastuk 18.30: Esti magazin 19.30: Sportvilág 20.00: Ádám Jenő: Tulipán — népdalszvit 21.02: Nyugat—keleti átjáró. 22.00: Hírvilág 23.00: Széll György vezényli a Cleve-

KOTZ, Luise festő

több magyarországi kastélyról és kertről irt és festett

HORNYÁK Mária: A Brunszvik család martonvásári angolkertjének története a források tükrében. = Művészettörténeti Ért., 41, 1992, 1-4.

93, 98. 83-84. jegyzet

Visitatio Canonica : Az Esztergomi Főegyházmegye Barsi Főesperességének egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1747-1674. Vál., bev. Tomisa Ilona. Bp. : MTA Néprajzi Kutató Intézete, 1992

KOTSIS Iván építész

KOPPÁNY Tibor: A Balaton környékének
műemlékei. Bp. OMvH, 1993 68,208

Jantsits Gabriella 149, 1152
Járai Judit 2413
Járy Péter 130
Jasan, Viktor 541
Jaschik Álmos 2283
Jávor Anna 1110
Jávor Ottó 119, 148
Jávor Piroska 1993
Jean, Marcel 2284
Jecza Péter 2285
Jedrzjewska, Hanna 228
Jelenczki István 2286
Jelenszky László 533
Jeney Lajos 1720
Jerger Krisztina 1811, 2232, 2729
Jilek, Frantisek 1025
O.Jobbágyi Zsuzsa 1685, 1820
Jónás Kornél 1298
Joó József 428
K.Jószai Sándor 2287
Jovanović, Miograd 1299
Jovanović, Slobodan 229, 491
Jovánovics György 2288
Jovián György 1839, 2289
Józsa András 1300
Józsa György Gábor 147, 400, 449, 1458
Józsa Lajos 2290
Józsa T. István 2630
József Dénes 39, 1709
jp 394
Juhász Erzsébet 1557
Juhász Ferenc 2100
Juhász Gyula 1578
Juhász István 485

KOTSIS Iván épitész

ERÉNYI Iván: Menyhárd István. Bp. : Akad.K.,
1990 46-48.p.

központ foglalta el: Pécs
adódott. Az egyik a muzeu
kenysége, amellyel arra t
zeti Galéria gyüjtési pro
zad modern magyar képzőmü
ményekben levő alkotásait
re a Tamás, a Tompa, a Ku
az egyéb szerzeményekről,
képek letétjének megszerz
Muzeumon kivüli egyedüli
temény. A másik az 1967-b
te felváltva rendeznek ki

KOTSIS Iván épitész

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 30.p. és ill.

Deutsch-áruház tervezője Székesfehérvár, Szabadság tér 1909-1911-ben Bauer és Guttmann. Ezt alakitotta át Kotsis Iván, 1938-ban

= id. KOTSIS Iván építő

Horváth Aladár
A KÉT KOTSIS IVÁN

Id. Kotsis Iván, Balatonboglár "elfeledett" jótevője
1889-1980

Egy igen különleges tehetségű, de szerény tudóst ünnepelt 1979. december 15-én az Elnöki Tanács, felettesei és munkatársai kilencvenedik születésnapján.

Akkor még senki sem sejtette, hogy a következő év január 11-én örökre eltávozik az élők sorából, szerettei, tisztelői, munkatársai környezetéből. Csendes, nagytudású építész volt. Ezt bizonyítja, hogy amikor kilencvenedik születése napján köszöntötték, ezeket mondta:

"A születésnapokra szóló köszöntések régi magyar szokásai nem tekinthetők érdemszerző teljesítmények elismerésének, mert hiszen egymagába véve az a tény, hogy az ember felett elmúlik az idő, nem tudható be az egyén érdekének. Érdemszerző csakis tényleges teljesítmény, alkotás vagy cselekedet lehet, ami viszont független az illető éveinek számától...".

Ki volt Kotsis Iván professzor?

Aradon, 1889. december 15-én született. Középiskolai tanulmányait az ottani állami főreáliskolában, egyetemi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. 1911-ben kitűnő minősítésű építészi oklevelet szerzett. Tanulmányai végeztével előbb HAUSZMANN Alajos, majd HÜLTL Dezső professzor oldalán az újkori építészeti tanszékén vállalt tanársegédi, illetve adjunktusi állást. Oktatói tevékenységét 1914-ben harctéri szolgálatai miatt meg kellett szakítania, de 1917-től kezdve ismét a Műegyetemen folytatta áldásos munkáját.

1918-ban műszaki doktori címmel tüntették ki, majd 1921-ben meghívott előadóként a renaissance építészet formaképzésének oktatásával bízták meg.

1920-ban magántanárrá képesítették.

1922-ben az újonnan szervezett épülettervezési tanszék helyettes tanári teendőivel bízzák meg.

1923-ban a tanszék címzetes rendkívüli tanárává, 1926-ban nyilvános rendkívüli tanárává, 1928-ban pedig nyilvános rendes tanárává nevezték ki.

1945-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta, de 1949-ben tanácskozó tagjává minősítette át.

Műegyetemi tanári munkakörét 1949. december 31-ig látta el, amikor nyugállományba helyezték.

videofilmmel tiszteleg Somogyország neves tudósának, a Megyei Könyvtárban pedig hozzáértő kezek 14 tabló és négy tároló dokumentumai segítségével Fodor életútját keltik életre. Tudományos ülések sorozata méltatja Fodor József munkásságát Budapesten, Kaposváron, az Akadémián, a Fodor József Iskolaegészségügyi Társaságban, a Magyar Higiénikusok Társasága Vándorgyűlésén és TIT-rendezvényen.

1960 óta 34-szer ítélik oda a szakma legjelesebb képviselőinek a közegészségügy legrangosabb elismerését jelentő Fodor-emlékérmet. Koszorúzási ünnepségre gyűlnek össze Lakócsán és virágos koszorúk borítják Fodor síremlékét Budapesten a Nemzeti Panteonban. És újabb méltatások tucatnyi gyertyalángként jelzik szaklapokban és újságokban Imre József professzor visszaemlékezésének igazát:

"A közművelődés minden ágában két tényező tartja fenn a haladást: a szaktudós és az agitátor. Fodor mindkettő volt!... Az Ő lelke lebeg máig is mindazok között és felett, kik a közegészségügyi munkát hazánkban szolgálják, s nemzetünk még nem rótta le a hálának azt az adóját, mellyel Neki tartozik!".

(*= A Fodor József életút kiállításon a Megyei Könyvtárban 1993. szeptember 2-án elhangzott megnyitó beszéd alapján)

FODOR JÓZSEF DR.
1843 – 1901

Műegyetemi tanári állásából távozva 1950. január 1-jén a Középülettervező Vállalat szolgálatába lépett, ahol a budai Várpalota helyreállítási munkáinak tervezésével bízták meg. Ezt a munkát névleg mint beosztott, valójában mint a munkálatok szellemi irányítója látta el. Többek között az Akadémia helyreállítási munkáinak irányítását is reá bízták.
Mint tervező építész, 36 tervpályázaton vett részt, azokon 20 alkalommal nyert díjat vagy megvételt, közöttük 9 alkalommal első díjat.

Jelentősebb építészeti alkotása száz körül van. Ezekből csak párat említenék:

1922. Széphalom. Kossuth kastély.
1924-25. József Főherceg nyaralója, Tihany.
Ferences templom és kolostor, Zalaegerszeg.
1926. Budapest. Regnum Marianum templom.
1926-27. Biológiai Kutató Intézet, Tihany.
1931. Római katholikus templom, Balatonboglár.
1936. Budapest. Műegyetem. Aeródinamikai Intézet.
1938. Római katholikus plébánia, Balatonboglár.
1939-41. Ciszterci rend bérházai, Székesfehérvár.
1941-42. Püspöki bérház, Székesfehérvár.
Kultúrház, Balatonboglár.
1963-66. Füvészkert átalakítása, Budapest.
1966. ELTE Őslénytani Tanszék, Budapest - és még sorolhatnám.

Még pályája kezdetén elnyeri a Magyar Mérnök- és Építész- Egylet Ybl-érmét (1914, 1922.), Fittler-érmet (1921), Czigler- érmet (1929), a Képzőművészeti Társulat Nagydíját, a Képzőművészeti Egyesület Jubileumi Ezüstérmét. Lehetne még sorolni egészen a Zászlórendig.

Tevékenységét, tudományos munkásságát húsz körüli könyv, száznál több közlemény bizonyítja. A folyóiratokat, cikkeket nem is érdemes említeni számuk miatt.

Édesapjáról ifj. Kotsis Iván így emlékezik:

"Nagyon nehéz Édesapámról tárgyilagos véleményt mondani, mert azonkívül, hogy nagyon tiszteltem, nagyon szerettem is, és ez sokszor gátja a tárgyilagos véleménynek... emberi értékét mindég humanista, demokratikus és puritán életfelfogással tudom jellemezni. Sem emberi, sem szakmai meggyőződését nem adta fel akár anyagi előnyökért vagy hatalmi késztetésért... Hallatlanul sokat dolgozott, utolsó percig munkájával töltötte életét. Ma is csodálom, hogyan tudott annyit és oly sokfélét alkotni. Igaz, ebben nagyon nagy szerepe volt jó édesanyánknak is, aki a mindennapok terhét jórészt átvállalta Tőle...".

Az előbbi leírásból, emléksorokból is érzékelhető, hogy a nagytudású ember szerény és puritán hírében állt. Ezt bizonyítja fia további "vallomása" édesapjáról:

"Apám irtózott a cím- és rangkórságtól, ettől a harmincas években nagyon is dívó társadalmi betegségtől. Az egyetemi tanárokat akkoriban "Méltóságos" cím illette meg. Amikor kinevezték műegyetemi nyilvános rendes tanárrá, ajtajára a következő feliratú táblát tétette: "A tanár úr kéri, hogy a vele akár írásban, akár szóbeli érintkezés során a "méltóságos" megszólítást mellőzzék. Mondanom sem kell, hogy nem mindenki vette jónéven ezt a kiírást...".

Visszatérve Balatonbogláron tervezett épületeire, először a Római katholikus templomot említeném, már csak azért is, mert Balatonbogláron dr. Kotsis Iván első munkája volt.

Épült 1931-ben (az írások szerint). Sokakat meglepett az egyszerű és modern megoldás. A templom felépítéséért összefogott az egész község. A megmaradt és előkerült nálam lévő iratanyag alapján gyűjtést is indítottak. Ebben nagy szerep jutott nemcsak Varga Bélának, a község plébánosának, hanem többek között Sümegi Vilmosnak is, a község "jótevőjének", aki világ és országos hírű művészek közreműködésével hangversenyeket, előadásokat szervezett s a bevételt a templom javára fordították. Nevezettnek nagy segítséget nyújtott kiterjedt ismeretsége, beosztása folytán az anyagbeszerzések stb., amiről egy szintén fennmaradt levélben olvashatunk. Varga Béla levélben közli a templomépítés körülményeit, a felmerülő nehézségeket Sümegi Vilmossal:

"Kedves jó Vilmos Bátyám!
...A templom ügyéről, amiről érdeklődik, előszóval számoltam be. Azóta nem sokat haladt előre. Míg Pesten jártam, esett az eső, s nem tudtak dolgozni. Mész sem volt, s emiatt a falazás is megállt. A tetőnek fele be van deszkázva. A toronyhoz egészen kezdetleges módon csigázzák fel az anyagot, ami nagyon meglassítja a munkát... Kotsis tanár úr pontosan megmondta, hogy milyen mozaiklapokkal akarja a templomot, illetve annak alapzatát fedni... Másik ilyen anyag, amit be kell még szervezni, az üveg... A pénzünk veszedelmesen fogy. A hét folyamán 6.000 pengőre apadt le...".

A második balatonboglári épület a plébánia épülete volt. Szerényen, de meg kell említenem, hogy amikor Varga Béla véglegesen hazakészült Amerikából, nem kis meglepetésre, 1991. április 8-án egyik országos napilapban hazatérésének "nehézségeit" ecsetelte egy újságíró. E cikk sugallatára levelet írtam az Esztergomi Érseki Hatóságnak, miben közöltem, hogy itt áll az általa építtetett nagyméretű plébánia épülete, ahol minden bizonnyal van egy-két szoba tulajdonosa számára, ahol nyugodtan élhet, s ahol hívei szeretettel gondozzák majd. Úgy gondolom, ez kötelességem volt.

Dr. Kotsis Iván harmadik boglári épülete a KULTÚRHÁZ (Lengyel Gimnázium). Ez az épület sok mindent látott történelmi épületté vált, sok mindent láthattak, érzékelhettek falai. Még pár éve is vihart kavart megléte

akkor, amikor VIKÁR Béla világhírű, Somogyból származó tudós nevét levésették az épület homlokzatáról. E megoldással ma sem tudok egyetérteni, mert nem ez lett volna a humánus megoldás. Megértő kompromisszum vajon nem vezetett volna eredményre?

Az épület történetével magam is foglalkoztam már, s cikkeztem róla. Valamikor úgy tettem említést, hogy "... igaz, hogy Lengyel Gimnázium lett belőle, de Kultúrháznak épült...". Nos, ez így is volt, de előre elhatározás alapján a lengyel fiatalok oktatását szolgálta ittlétük alatt.

Egy nem igazolható történet alapján beszélt dr. Teleki Pál miniszterelnökkel (1939-40-ben lehetett), aki állítólag azt javasolta, hogy lengyel gimnáziumnak nem épülhet, mert ez a németeknek nem tetszik majd és belekötnek, hanem úgy épüljön, mint "Kultúrház". Ezen állítólagos történet igazolni látszik ifj. Kotsis Iván visszaemlékezéseiből is.

"Mint negyedéves építészhallgató, szabad időmben apám irodájában dolgoztam. Egyik délelőtt, tavasszal vagy kora nyáron bejött az irodába Varga Béla balatonboglári plébános. Bevonult Apámmal a belső szobába, és zárt ajtók mögött tárgyalt vele. Egy idő múlva az ajtó kinyílt - és ahogy szokott - először sűrű szivarfüst jött ki rajta, majd a plébános úr és apám. Varga Bélán látszott, hogy nagyon siet. Elbúcsúzott és távozott. Apám az asztalhoz jött, felszólított, hogy tegyem félre a megkezdett munkát és tegyek fel új tiszta papírt. "A boglári Kultúrház tervét kell gyorsan felrajzolnod" - mondta, majd leült mellém és lerajzolta elgondolását. Vázolás közben inkább magának mondta: "Ez lesz az előcsarnok, ez lehet egy tanterem, a második, a harmadik, itt a nagyterem, ez jó lesz tornateremnek is...". "Kultúrház vagy iskola készül?" - szóltam közbe. "Kultúrház - felelte -, de úgy kell megcsinálni, hogy átmenetileg iskolának is alkalmas legyen, tudod, a lengyel menekülteknek, de erről nem kell beszélni. A feliratokat úgy kell készíteni, mintha kulturház volna, de 'nagyon kell vele sietni'.". Ezzel ott is hagyott, s telefonált a statikus barátjának, hogy még délután jöjjön át egy sürgős munka megbeszélésére..."

(Megjegyzés: Ifj. dr. Kotsis Iván utólag közölte, hogy amikor ez történt, nem negyed-, hanem ötödéves végzős volt. A történet pedig az édesapja műegyetemi irodájában hangzott el. H. A.)

Tehát a lengyel gimnázium "Kultúrház"-nak épült ama megjegyzésemmel, hogy majd idővel a kultúrház funkcióját fogja betölteni. Ezt igazolják a terven a nagyterembe berajzolt padsorok is. Ez tehát az igazság a jelenlegi Lengyel-Magyar Barátság Háza (volt Vikár Béla Művelődési Ház) körül.

Ifj. Dr. Kotsis Iván
Budapest, 1919. – 1982 v.)

"Az alma nem esik messze a fájától" - mondja a közmondás. Az ifjú édesapja

nyomdokait követve, maga is híres építésszé válik.

A budapesti Eötvös József reáliskolában érettségizik, majd a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Építészmérnöki Osztályára kerül. Jeles minősítésű építészmérnöki oklevelet szerez. Szigorlati tervéért megkapja az "Alpár emlékplakettet. Doktori szigorlata kitűnő minősítéssel zárul 1948-ban. Már a műegyetemi tanulmányai közben dolgozik édesapja tervező-építész irodájában.

A Műegyetemen először mint kisegítő, majd rendes tanársegéd, végül mint adjunktus dolgozik. 1938-49-ben a Felső Építőipari Iskolában tanít. 1949-től a Középülettervező Vállalatnál fejti ki tevékenységét 1960-ig. Édesapjával és Janáky Istvánnal részt vesz a Budai Várpalota felújítási munkáiban. Ezen kívül csak egy pár munkája: Budapest, Dísz tér 16. sz. Műemléki épület helyreállítása 1957-ben. Budapest, Mezőgazd. Múzeum (Vajdahunyad Vára) helyreállítása 1954-61-ben. Budapest, Mátyásföld, Ev. Templom, 1963. Ceglédi Zeneiskola, 1965. Vecsési Ev. Templom, 1972. Budapest, Ev. Theológia, 1973-74. Váci Könyvtár 1978-80, és még lehetne sorolni. 1982-ben nyugdíjazásáig a Pest Megyei Tervező Vállalatnál mint műteremvezető és irányító tervező dolgozik.

Ifj. Kotsis Iván 73 évesen, de fiatalosan ma is tevékenykedik. Nyaranta családjával, rokonságával édesapja által épített villában nyaralnak. A villa ma is úgy áll, mint hajdanán. Szerénységet, de ugyanakkor szépséget is mutat, mint ahogy a korabeli levelezőlap is tanúsítja.

Óhatatlan, hogy ha a Kotsis-villát említi az ember, ne jusson eszébe SINKA István író, költő, aki pár évig e villának nyári lakója volt.

Sinka István Nagyszalontán 1897. szeptember 24-én született, 1969. június 17-én hunyt el Budapesten. Bihari ridegpásztor családban született, maga is bojtár, majd juhász Nagyszalonta környékén. Első verseit Bajcsy-Zsilinszky Endre "Szabadság" c. lapjában közölték. 1939-ben a Magyar Élet kiadó jelenteti meg VÁD c. verseskötetét. Számos verskötete, regény, novella maradt az utókorra. Ma is megbecsült azok között, akik szeretik az egyszerűséget, szépet, nemeset. Boglári Békés István író 1989-ben "A balatonboglári barátok között" írásában hosszasan ecseteli Sinka boglári nyaralásait.

"... 1945 nyarától Kotsis Iván építészék Kodály utcai nyaralótelkén Sinkáék rendelkezésére állt egy tágas szoba a melegebb hónapokban... Kotsis Ivánék feljegyzése szerint 1963 nyarán láthatták utoljára Sinkáékat. A következő nyáron - a költő egészségi állapotának jelentős leromlása, s az orvosi óvatosságra figyelmeztetés miatt - már nem merték a nyaralást megkockáztatni. Kotsisné (Hedda asszony) határozottan emlékszik arra, hogy - jónéhány rövidebb Sinka-versen kívül - a Mesterek utcájának jelentős részét, a Szigetek könyvének harmadik-negyedik-ötödik fejezetét itt segítette legépelni oly módon, hogy a friss költői termést változó írógépelőknek dedikálta. Valószínűnek tartja, hogy a művek eleje is Bogláron született 1951-54 között..."

Így kapcsolódik össze Balatonboglár múltjával, történelmével a két Kotsis Iván, Varga Béla, Sümegi Vilmos, Sinka István és még sok más híresség, akikről még meg kell emlékezni.

(Szerkesztés közben kaptuk a szomorú hírt, hogy ifj. Kotsis Iván is elhunyt.)

1.sz. melléklet.
Dr. Kotsis Iván professzor 90 éves korában

2.sz. melléklet.
Dr. Kotsis Iván professzort köszöntik 90. születésnapján

3.sz. melléklet.
Ifj. Dr. Kotsis Iván kézírása Édesapjáról

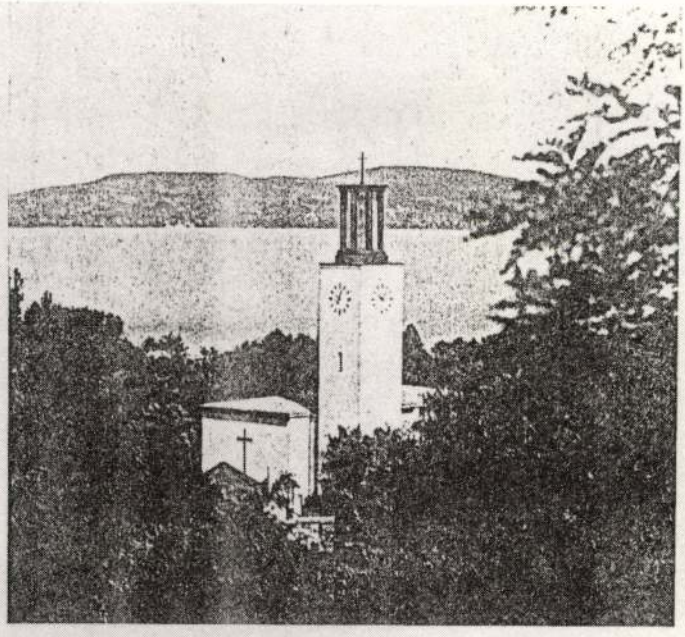

Összkép a dombtetőről nézve; háttérben a Balaton és a zalai hegyek.

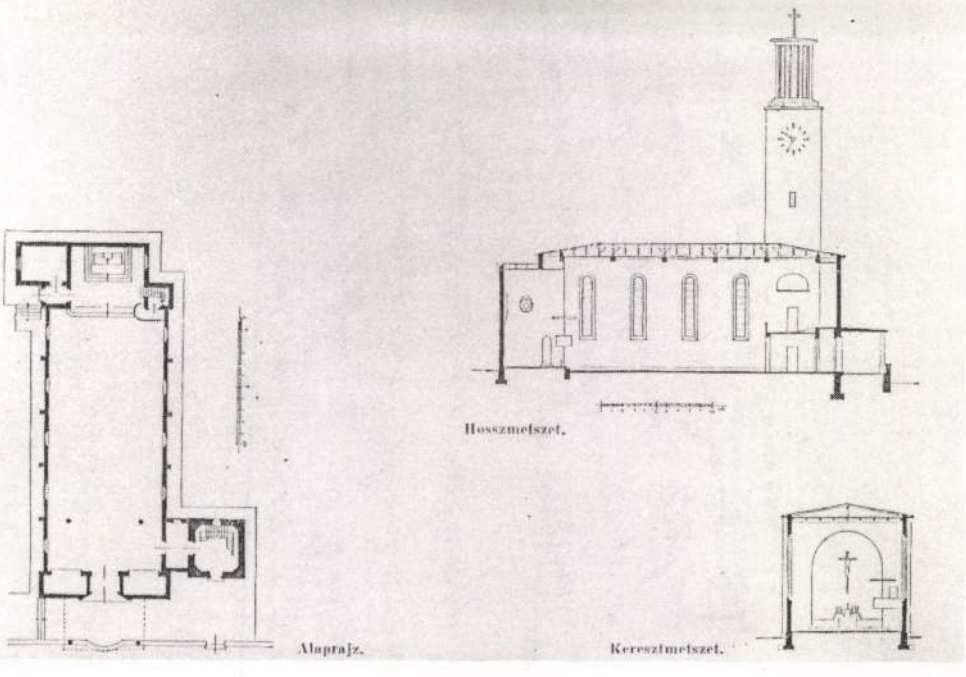

Hosszmetszet.

Alaprajz.

Keresztmetszet.

4.sz. melléklet.
Rk. templom

Másik ilyen anyag, amit be kell még szerezni az üveg. Egyenlőre ugyan még nem sürgős, azonban még is jó lenne irányában érdeklődni; esetleg ingyen is megkaphatjuk. A toronyüveg maga ezer pengő. 4 mm. vastag, 80 cm. hosszú és 20 cm. szélesla-pok.

minden között a központi fütés berendeze-

A templom ügyéről, amiről érdeklődik, élőszoval szá-

tem jó lenne valami használt

-tráltak. Kemoltam be. Azóta nem sokat haladt előre. Mig Pesten jártam esett az eső s nem tudtak dolgozni. Mész sem volt s emiatt a falazás is megállt. A tetőnek fele bevan deszkázva. A toronyhoz egészen kezdetleges módon csigázzák fel az anyagot, ami nagyon meglassitja a munkát.

Káldyval beszéltem ma kétszer is. Neki a Kotsis tanár ur pontosan meg is mondta, hogy milyen mozaiklapokkal akarja a templomot, illetve annak alapzatát fedni negyvenszer negyven centimétere-

Szives vendéglátásukat hálásan köszönöm!

Méltóságos Asszony kezeit csókolom! Köszöntöm mély

telettel, sok szeretettel

tonboglár, 1931. nov. 14. őszinte hive:

Varga Béla

ön is megköszönöm utólag, hogy a jelenlegi legnagyobb

yarral, Apponyival megismertetett, illetve Neki bemuta-

5.sz. melléklet.
Varga Béla levele Sümegi Vilmoshoz

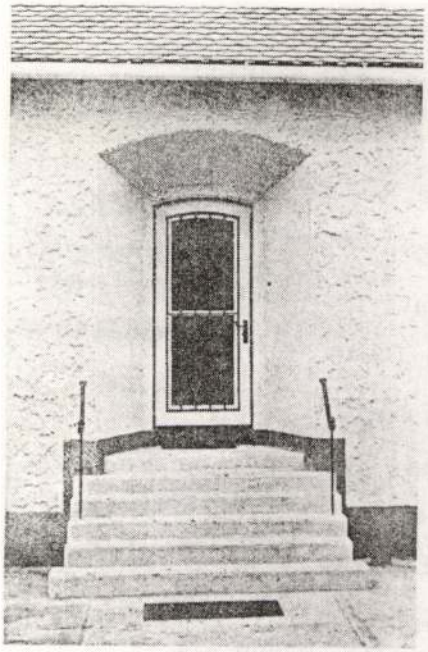

A felső, vagyis lakáshoz vezető bejárat kiképzése.

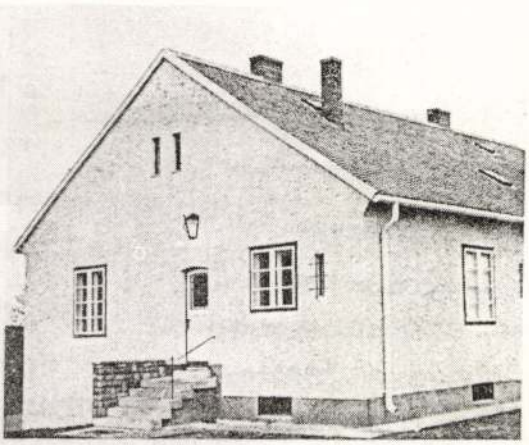

Gazdasági bejárat felőli homlokzat.

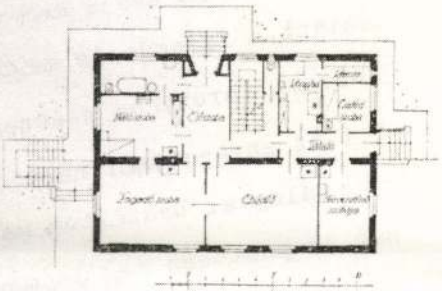

Felső emeletsor alaprajza.

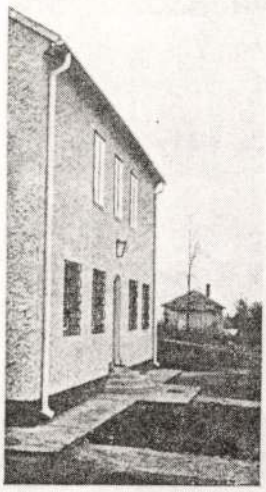

Utca felőli homlokzat.

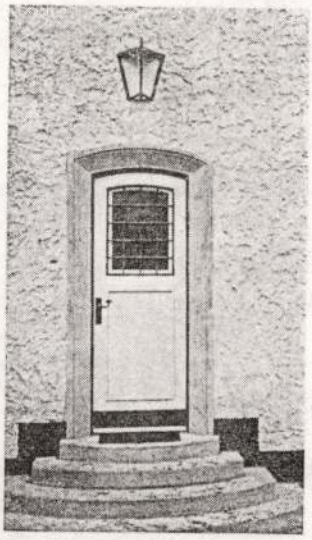

Az alsó, vagyis a plébániához vezető bejárat kiképzése.

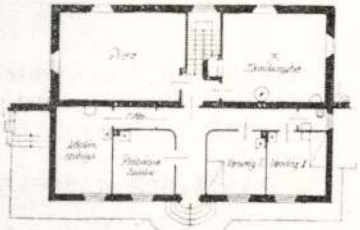

Alsó emeletsor alaprajza.

A két emeletsort belső lépcső kapcsolja össze, úgy, hogy a plébánia-hivatal, valamint a káplán lakása és a vendégszobák a plébános lakásával a belső lépcsőn keresztül összeköttetésben állanak.

Az épület előtt az utca vonaláig kb. 25 *m* mély előkert van.

Épült 1938-ban. Beépített köbtartalma 1330 köbméter.

6.sz. melléklet.
Rk. plébánia terve

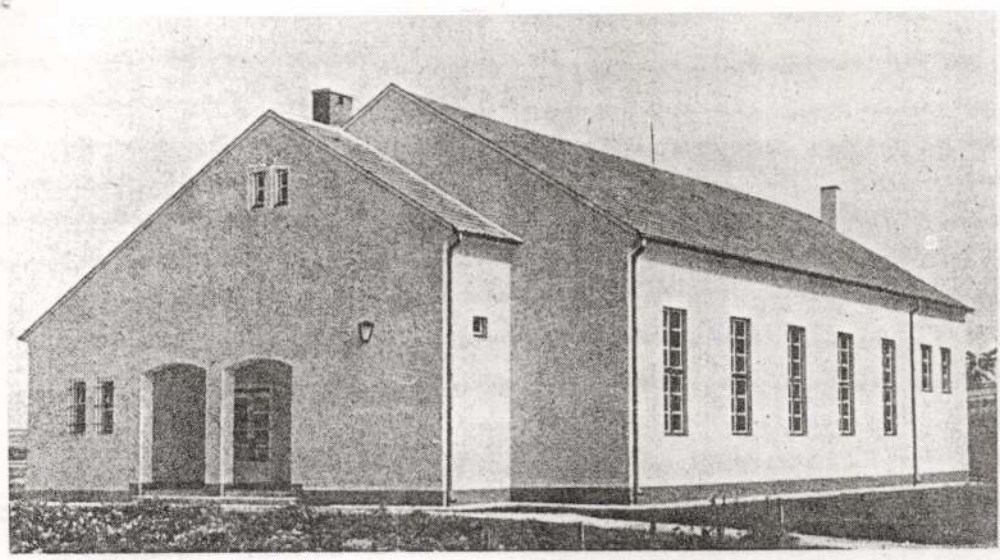

Utca felőli kép.

KULTÚRHÁZ BALATONBOGLÁRON.

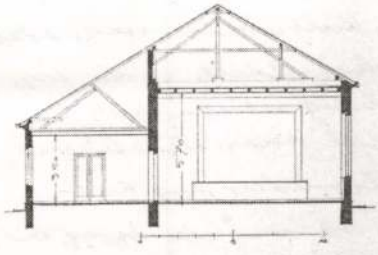

Metszet az előadótermen át.

1. Főbejáró. 2. Bejáró a színpadhoz és a népfürdőhöz. 3. Tornác. 4. Szélfogó. 5. Férfi mosdó és W. C. 6. Női mosdó és W. C. 7. Előcsarnok, télen pedig ezenfelül társalgó is. 8. Társalgó; a nagyteremben tartandó előadások alkalmával a közönség ruhatára. 9. Nagy előadóterem. 10. Színpad. 11. Női öltöző. 12. Férfi öltöző. 13. Tüzelőanyag-kamra. 14. Padlásfeljáró; a színpadról a díszleteket közvetlenül felvihetik az alsó padlásra. 15. Vetítő kamra, alatta a tekercselő helyiség. 16. Népfürdő.

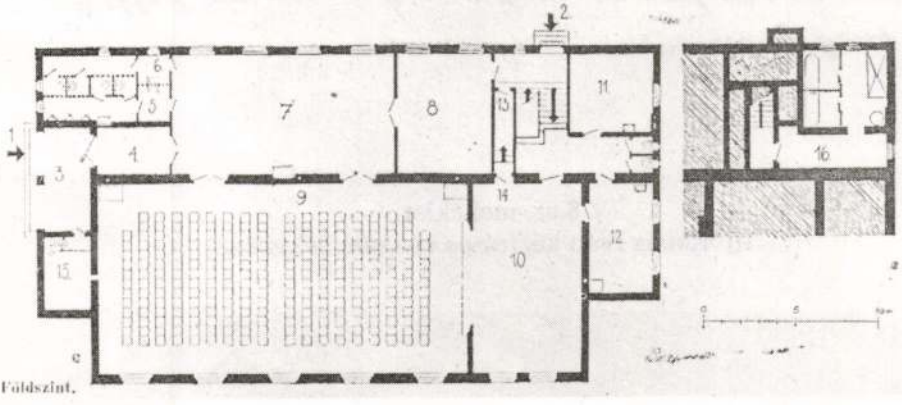

Földszint.

Alagsor.

7.sz. melléklet.
Kulturház /Lengyel gimnázium/

Mint megjelenés építén hallgató pabad időmben apám irodájában dolgoztam. Egyik délelőtt, tavasnal, vagy kora járon, bejött az irodába Varga Béla Balatonboglár plébános. Bevonult apámmal a belső nobába és rávt ajtó mögött targyalt vele. Egy idő mulva az ajtó ki jilt, - és ahogy nokott - elönor sürü nivarfüst jött ki rajta, majd a plebános úr és apám. Varga Belán látnott, hogy nagyon siet. Ebucsuzott és eltávozott. Apám avantalom hoz jött, felnóli tott hogy tegyem fére a meybeszdett munkát és tegyek fel uj tinta papirt. „A boglári kulturhár tervét kell gyorsan felrajzolnod" mondta, majd leült mellém és levázolta elgondolását. Vázolás közben inkább magának mondta: „Ez lesz az előcsarnok, ez lehet egy tanterem, a masodik, a harmadik, itt a nagyterem ez jó lesz tornateremnek is. ..... „Kulturhár vagy iskola készül"? nóltam közbe. „Kulturhár, - felelte - de úgy kell megcsinalni, hogy átmenetileg iskolának is alkalmas legyen, tudod a lengyel menekültekhez, de erről nem kell beszélni. A felivalokat ugy kell kérítemi ~~hogy~~, mintha kulturhár oblna," de nagyon kell vele sietni." Ezzel ott is hagyott és telefonált a statikus barátjának, hogy még délután jöjjön át egy sürgős munka megbeszélésére.

8.sz. melléklet.
Ifj. Kotsis Iván kézírásos visszaemlékezése

9.sz. melléklet.
Ifj. Kotsis Iván 73 évesen

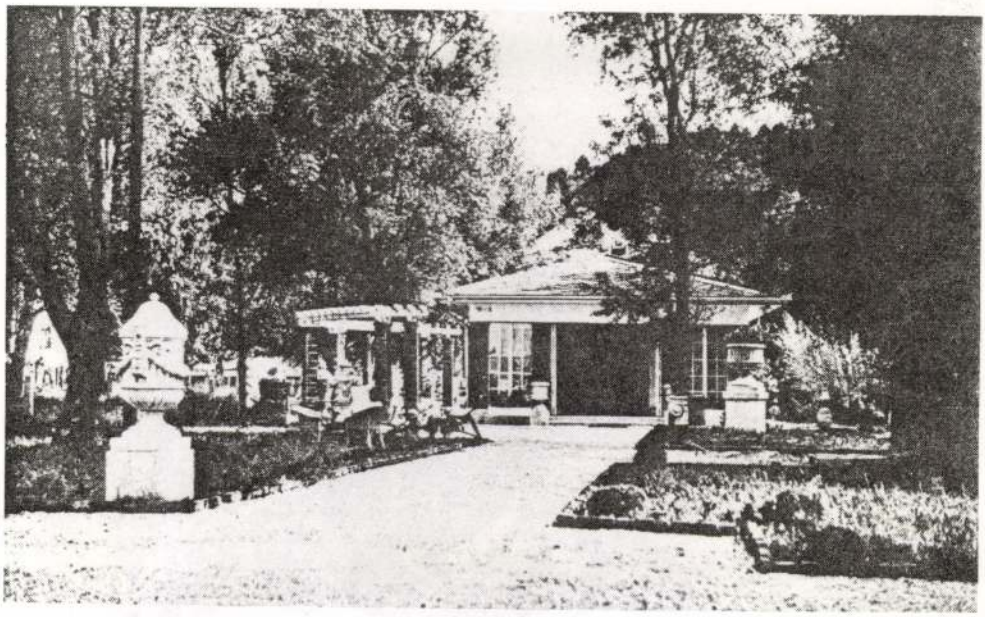

10.sz. melléklet.
Dr. Kotsis Iván villa.
/korabeli levelezőlap. 1932 körül/

KOTSIS Iván

M. Tudománytörténeti Lexikon A–tól Z–ig.
Bp. 1997 490–492.

ifj. KOTSIS Iván építész (1919-1992v.3)

HORVÁTH Aladár: A két Kotsis Iván. = Somogyi Honismeret, 1993, 2. 5o-64. ill.

ES MATIÈRES

TUDES

e fontaine de 13e siècle du monastère cistercien à Pilis . . 1
ênois au Musée Hongrois des Beaux-Arts 20
d'autrefois de Donner à Presbourg 36
zéchenyi à l'architecture 45

CHERCHE

on de la balustrade renaissance précoce à Vác, d'après un
i Mathias 62
e de la construction du palais royal à Buda (1712—1770) 67
Melchior Hefele aux Archives Episcopales de Szombathely 79
anglais de la famille Brunszvik à Martonvásár d'après les
. 87
ire de la construction du palais Csekonics à Pest 100
Haris à Budapest 104

EMORIAM

. 121

EVUE

marginales au catalogue d'une exposition 124
Ybl à Budapest 129
es arts au XIXe siècle. Exposition à la Galerie Nationale
. 133

KOTSIS Iván épített

Vadas Ferenc: A soproni zsinagóga.
- Műemlékvédelmi Szemle, 1990/1.
125. old.

KOTSIS Iván építész

Kubinszky Mihály: Kotsis Iván professzor (1889-1980). = Magyar Építőipar, 1998/1-2. 34-37. ill

KOTSIS Iván

Székesfehérvár, gótikus kápolna helyrállításával

Deák Zoltán: Hamis és hamiskás képzetek a magyar műemlékvédelemben. = Tusnád 1995. Sepriszentgyörgy, 1996 44. és ll

am kialakításával:

a hungarológus képzés keretében ösztön- alapítása ugyanazon külföldi egyetem nyvtáros hallgatói számára,

kultúregyezmény keretében, vagy alapít- nyi támogatással magyarországi ösztöndíj van könyvtárosok számára, akik a magyar- szági könyvkiadás, könyvkereskedelem és nyvtárak helyzetét tanulmányoznák gyűjte- ényfejlesztési céllal, esetleg tájékoztató nferenciák, továbbképzések szervezése a lföldi hungarika gyűjtemények könyvtáro- inak.

. Van-e a könyvtárnak megfelelő anyagi for- a hungarika anyag beszerzésére? Hogy ez énynek megfelelően alakuljon, szükséges a arországi támogatás biztosítása tervszerű- választott kulcsintézmények esetén (pl. hun- ógiai központok stb.). Fontos lenne továbbá ős külföldi hungarika gyűjtemények mellett a arika beszerzést támogató alapítványok lét- ásának ösztönzése (pl. Nanterre (Paris) emének kortörténeti gyűjteménye).

kapcsolatok és a során feltétlenül sz tógépes információ lehetőségeit. A S gyűjteményére és alapozva meg kell tájékoztatási rends

Irodalom

1. KOVÁCS Ilona – külföldi hungarika új peregrináció. M országon. 3. Bud Filológiai Társasá
2. Az adattárak az Kézirattárában és
3. Hungarika anyag ke. Szerk. Kovác Budapest : OSZK 1. Ausztria, 2. N Német Szövetség államok, 6. Bene alatt), 8/9. Nagy-

KOTSIS Iván:

Visszaemlékezések és tanulságok,
M.Ép.müv. 1965. 2.sz.

KOTSIS Ivan epitè

Levéltári Közlemények 1987. 225.

KOTSIS Iván

A mai magyar építészet

Különnyomat a Magyar Szemlé'ből, Bp. 1939.

9 l., 27 cm

KOTSIS Iván:

Lakóépületek tervezése, Bp. 1944.
(Épít. műv.) 108, 2 l., 23 cm

KOTSIS Iván

Épületek és tervek, Pósa kiad. Bp. 1946.

184 lap, 1 mell., 31 cm

KOTSIS Iván

Közép- és kislakások alaprajzi megoldásai bérházakban, M.T. ~~int. kiad.~~ Bp. 1942.

* Mérnöki Továbbképző Int. kiadványai

5. kötet, 2 füzet

28 l., 24 cm

KOTSIS Iván:

Javaslat a középpolgári és kiskeresetü családok lakásainak alaprajzi megjavitására,
Ép. 1941. 1.sz. 16 old.

KOTSIS Iván:

Épitésznevelés a Müegyetemen,
T. és F. 193o. 192.old-

Tér és Forma

KOTSIS IVán:

Családi házak és nyaralók, Bp. 1929, Németh József (3. bőv. kiad.)

45 l., 32 ábra

KOTSIS Iván építész

Miklósi villa, 1938-1939, Bp., XIV. Cikkámen u.4.

BUZA Péter: Herminamező, fejezetek egy városrész történetéből. Bp., 1992
Adattár: 15.

Kotsis János,csizmadiamester

Győrben polgárjogot nyert:1840.dec.16.Himódról jött kath.Taksa 12 Ft./[illegible]/Liber Neo-Civium ab anno 1839.Győrv.lvt/ 103.o

Lengyel Alfréd: Sopronmegyei családnevek Győr város polgárkönyveiben. 97.old.

Soproni Szemle,Helytört.Folyóirat.XII.1958.Sopron.

M.D.K.

Kotsis Józsefné, özvegy, kovácsmester

1856-ban tanulója Tatt Sándor, aki Kolonits Lajosnál remekelt.

Bodgál Ferenc: A miskolci kovács-kerékgyártó céh. 315.o.

A Herman Ottó Múz. Évkönyve. V. Miskolc, 1965

Kotsis Lajos

és Magyar Géza tervei alapján épül fel Veszprém város központja.

Perényi Imre: A város központja tervezés és rekonstrukció. Budapest, 1970.

186.

KOTSIS LAJOS

Farkasrét

2003.

113.0.

blk= kue
3000= 40175737
3100= Erd,lyi, Bela (1940)
3140= m
3162= Designer
2194= Ungarn
3200= Ungarn
3270= 1940.06.27
3290= Tornalja
3360= 1998
309a= KMML I, 1999
9995= 0022
kenn= hg
redk= Nov ky, A^B0gnes
9906= un
9908= H
katg= 4
9900= 20011023
9990= oder ex?
revi= created 10 Jul 2000/BRAND

MDK

Kotsis Lajos

Vállalk. Közl. 1908. aug. 12. 7. l.

MDK

Kotsis Lajos, Arad, építész

a dévai ref. tpl építése...

Építő munkálatok. Vállalk. Közl. 1908.márc.4.
8.l.

M.D.K.

Kotsis Lajos, építész, építő mester

ezt főleg Aradon és vidéken 8. működök, csak élete vége felé költözök Pestre, 69 éves korában meghalt. Gyászolják építésztanár fiai: Iván és Endre

Vállalkozók Lapja, Bp. 1922. XLIII. évf.

dec. 20. sz. 8. old.

Kotsis Lajos

III. é. ép. hallg. 1941-42

Kotsis-tanszék

Lakótelep tervl.

Technika. 1942.

327. l. távlati Ép.

és műszaki

rajzok

Dr. K. Lippich Eler)

1. – 156. ll., 11
répes tábla

Budapest,
Lampel Róbert
é. n.

Kotsis Lajos

nagylatosik az aradi kulturpalota építési vállalkozója volt

U. 1181

Aradi Közlöny

1914. jan. 24.

(Egy millióba került a kulturpalota.)

766 1938 dec

ü Bizottság!

Dr. Lux Kálmán műpárti tanácsnak

l van szerencsém a feldebrői róm.
zett helyreállitási munkálatoknak
ásomat felterjeszteni és kérem, hogy
ére a felmentvényt megadni méltóz-

szerepel a nagyméltóságu m.kir.Val-
isztérium 11519/938-III.sz. rendelet-
0.- P., valamint a 12179/1938.III.sz.
Miniszteriumi rendelettel junius 4.-én
atarozására kiutalt 1962.P. 80 fillé-
5 P 33 fill összesen 6825.-P.33

Kotsis Lajos

III. ép. hallg. 1941-42

Kotsis-tanner

Kőrséghára tervé

Technika 1942

264. (ábrával)

Kotsis Nagy Margit

v Kerámiája

Rebr.

Korunk, 1972. 6. n. 817

Kotsis Nagy Margit

Beszélgetés

Repr.

Korunk (97). 8. sz. 1257.

KOTSIS Iván

Mv 1998/3.

A hét közepén a rendezők kétnapos erdélyi körúttal illusztrálták a tárgyban rendezett konferencia örök aktualitását. A kirándulás első napján Kézdivásárhely főterével és utcatereivel, Feketehalom erődtemplomával, Nagyszeben erődítményeivel és belvárosával, valamint Medgyes belvárosával és erődtemplomával ismerkedhettek meg a résztvevők. A második nap kolozsvári sétával kezdődött, majd Szamosújváron a Zápolya-Martinuzzi várkastély és a belváros megtekintésével folytatódott. E nap délutánján Beszterce belvárosa és evangélikus temploma kínált számtalan tanulsággal szolgáló látnivalót a szakemberek számára. Az autóbuszokban töltött 800 kilométer és a késő éjszakába nyúló program fáradalmait minden bizonnyal minden látogatóban feledtette az a gazdag élmény, melyet a kirándulás szakszerűen bemutatott célállomásai nyújtottak.

A konferencia záró eseményeként a hivatalos Ajánlás szövegtervezetének megvitatására került sor. A szöveget érintő konkrét észrevételek közül két gondolat kiemelése ide kívánkozik. E szerint fontos, hogy a szöveg egyszerű szavakkal megfogalmazza, hogy a történeti város az ott élők számára szép és lakható legyen, valamint szögezze le azt is, hogy a szabályozási tervekben a telepíthető funkciókra is ki kell térni. Az Ajánlás utóéletével kapcsolatban markáns véleményként hangzott el több hozzászóló részéről, hogy azt az összes szakmai szervezetnek, hatóságnak, tervezőnek és felhasználónak el kell juttatni, és el kell érni azt is, hogy a főbb feladatokkal a tömegkommunikációs eszközök is rendszeresen foglalkozzanak.

Ugyanezen gondolatok egyenes következményeként javasolta *Gerhard Meighörner* (Németország) azt, hogy a jövő műemlékvédelmi konferenciáira, mind nagyobb számban, társadalomtudósok és politikusok is kapjanak meghívást.

A konferencia idején Tusnádon 30 cm-es hó és tél volt. A Szent Anna-tó be volt fagyva... A konferencia hangulatát és szellemét – mint rendesen – éppen az ellenkezője jellemezte.

Káldi Gyula

A konferencia ajánlását, a történeti városok védelméről, terjedelmi okokból nem tudjuk közölni, de az ICOMOS Híradóban megjelent. Kérésre postán eljuttatjuk Olvasóinkhoz.

(A szerk.)

Egy magyar építész európai életművének nyomában
Vágó József-emlékülés Budapesten
1998. április 3.

Párizs és Róma után a közelmúltban Budapesten is konferencián adóztak Vágó József (1877-1947) építész emlékének. Az európai Kaleidoszkóp-program keretében a Francia Építészeti Intézet, a Magyarországi Francia Intézet, valamint a Brüsszeli Építészeti Archívum és a bolognai Vision d'Europe rendezett emlékülést Vágó József tiszteletére 1998. április 3-án Budapesten, a Francia Intézetben, *Egy magyar építész európai életművének nyomában* címmel.

Jean-Luc Soulé, a Magyarországi Francia Intézet igazgatója és *Luciana Ravanel*, a Francia Építészeti Intézet igazgatója megnyitó szavai után *Horler Miklós*, az ülés elnöke köszöntötte a résztvevőket, és méltatta Vágó József munkásságát.

Pierre Vágó felelevenítette személyes emlékeit, beszélt édesapjának Magyarországhoz fűződő szeretetteljes kapcsolatáról. Vágó József 1920 elején elhagyta Magyarországot, s ezt követően Olaszországban, majd Franciaországban élt. A harmincas években azonban hazalátogatott, s hosszabb-rövidebb ideig Budapesten élt.

Gerle János az előadásában Vágó József magyarországi munkásságát ismertette. Elemezte a műveit jellemző díszítő motívumokat, felhívta a figyelmet egy kevéssé ismert részletre: Vágó „kézjegyeként" tarthatjuk számon az épületein fellelhető (kovácsoltvas) galambfigurákat. Kitért a pusztulás határán álló – vagy már lebontott – művekre is.

Gellér Katalin az építésznek a Hauszmann Alajos által tervezett Nemzeti Szalon átépítésével kapcsolatos tevékenységét vázolta fel. Részletesen foglalkozott a Nemzeti Szalonnak mint intézménynek a művészetszervező szerepével.

A Magyar Építészeti Múzeum részéről *Hadik András* a múzeum történetét és gyűjteményeit mutatta be röviden, majd e beszámoló írója Vágó József és Bölöni György levelezéséről beszélt, s az építésznek a „jövő városára" vonatkozó teoretikus gondolatait foglalta össze. Utóbbi hamarosan megjelenik a múzeum Lapis angularis című forráskiadvány-sorozatának második kötetében.

Anne Lambrichs – akinek Vágóról írt monográfiája a közeljövőben jelenik meg Franciaországban – és *Maurice Culot* Vágó

József olaszországi tevékenységét mutatták be vetített képes előadásukban. A művek mellé fölsorakoztatták a korabeli folyóiratokban fellelhető pro és contra kritikákat.

Vadas Ferenc, a Hild-Ybl Alapítvány részéről Vágó József városrendezési munkásságát ismertette. Budapest két világháború közötti urbanizációs problémáira megoldást kereső ideáltervei mellett elemezte a különböző városrendezési tervpályázatokat, amelyeket összevetett Vágó terveivel. Az előadó többek között az Erzsébet tér, az Andrássy út lezárása, az Erzsébet sugárút, a Nyugati tér és a legismertebb, a Tabán rendezésének kérdéseire tért ki.

Jacques Gubler a genfi Népszövetségi Palota pályázatának történetét mutatta be, összevetette a pályázati kiírás követelményeit és az egyes építészek, építészcsoportok által benyújtott terveket és javaslatokat.

Az előadásokat követően *a Gerle János* által vezetett vita zárta az emlékülést.

Hajdú Virág

Kotsis Iván professzorra emlékezett az MTA és az építésztársadalom 1998. április 15.

(Barka Gábor felvétele)

Kotsis Iván (Arad, 1889 - Budapest, 1980) a XX. század hazai építészképzésének egyik legmarkánsabb egyénisége volt. A század elején a fiatal építészhallgató még a történeti formák másolásával, velejéig a historizmus szellemében kezdte szárnypróbálgatásait. Érdemben ez egy kívülről-befelé épülettervezés volt, ahol a kompozíció a tömeg egészéből, annak homlokzati vetületeiből és annak részleteiből indult ki. Mai szemmel ítélve, voltak ennek is előnyei, hiszen a tetszetős arányok biztosítottaknak látszottak. S talán valóban *Adolf Loosnak* volt igaza abban is, hogy a modern építészet elterjedése jelentős részben gazdasági kérdés is volt, hiszen a belülről-kifelé alkotás a funkcionalizmus alaptételeként a kompozíciót szükségszerűen a feladat méretéhez szabta, és ilyetén szűkítette. Ilyen változtatást épülettervezésnél végrehajtani akkor kísérlet lehetett, amit a nagy világmozgalmak, mint a De Stijl és Bauhaus követtek. De a Műegyetem oktatásában ezt általánosan bevezetni több volt mint kísérlet, az egy bátor cselekedet volt. S mivel ez a modern szemléletű épülettervezési oktatás együtt járt az építészek tartószerkezeti ismereteinek célszerű fokozásával, amit hasonlóan elsőrendű pedagógiai módszerekkel *Csonka Pál* professzor vezetett be egyidejűleg, így méltó dolog az is, hogy a két nagy oktató szobra immár egymás mellett áll a Műegyetem kertjében. Mert ez a két oktató volt az, akiknek reformja révén az építészből építészmérnök lehetett.

Kotsis Iván professzor azonban mégsem volt „bigott" modern, hiszen az építészethez éppen az itáliai reneszánsz páratlan ismeretével kötődött. A fiatal korban tett tanulmányútjai során – az egész életére jellemző szorgalmával – valóban megismerte ezt az anyagot. És tisztelte. Műemlék-helyreállítási tevékenysége sajátos (és eddig csak említett, nem feldolgozott). Székesfehérvárott, később más városokban is (Marosvásárhely, Sopron, Budapest) a történeti városmaghoz közeli területeken a városképet alapvetően befolyásoló munkákat végzett. Nemcsak tisztelte a múltat, de felismerte annak lényegét. Kötődik ehhez építészettörténeti tevékenysége is, a reneszánsz építészet formáiról írt könyve nemzetközi megismerést érdemelne. Kéziratban, helyesebben szabadkézi rajzokban fennmaradt kötetnyi terjedelmű hatalmas munkája erről az anyagról pedig sajnos – szinte szégyen – még mindig kiadatlan.

Ez év április 15-én az MTA Építészettörténeti és Elméleti Bizottsága, valamint az MTA Építészettudományi Bizottsága az Akadémia székházában megemlékeztek Kotsis Iványról, akit 1945-ben az MTA tagjainak sorába választott, de nemsokára azok sorából törölt is. Azután, hogy a BME is elbocsátotta 1949-ben a meg nem alkuvó professzort. Emlékezés és teljes rehabilitáció volt ez a meghitt ünnepség, melyen – *Finta József* bevezetője után – *Kubinszky Mihály*, Kotsis Ivánnak még egykor tanítványa, a mester építészeti tevékenységét ismertette, míg *Krähling János* docens az építészettörténeti munkásságról és *Bitó János* professzor, Kotsis Iván tanszékének késői utóda az egykori elődd felsőoktatási munkásságáról szólt. *Winkler Gábor*, *Szrogh György* és *Jánossy György* referátumai egészítették ki az emlékezést. Ugyanaz nap délután *Petró Bálint*, a BME Építészmérnöki Karának dékánja avatta fel a *Szathmáry Gyöngyi* szobrászművész által készített mellszobrot. Az MTA koszorúját *Kollár Lajos* professzor helyezte el. S megemlékezett Kotsis Iványról Balatonboglár város is, ahol Kotsis Iván nemcsak nyaralt és pihent, de ahol az új magyar építészet egyik legjelentősebb korai művét, a római katolikus plébániatemplomot is építette. A polgármester koszorút helyezett el, a plébános meg is áldotta a szobrot.

Kubinszky Mihály

Műemléki világnap – Cegléden
1998. április 18.

1984 óta tartják meg a világ sok országában – köztük Magyarországon is – április 18-án (vagy annak közelében, ha az ünnepre esik) a műemléki világnapot. Nálunk az a hagyomány alakult ki, hogy a számos helyi megemlékezés mellett egy központi rendezvényt tartanak, ahol a műemlékvédelem egy-egy aktuális tudományos témáját tárgyalják meg, ugyanakkor kitüntetések átadására, kiállítások megnyitására is sor kerül.

Idén, a helyi Önkormányzat és a Városvédő és Szépítő Egyesület meghívására, a műemléki világnap központi rendezvényére április 17-én Cegléden, a városháza dísztermében került sor, ilyen alkalmakkor talán még soha nem tapasztalt népes részvétel mellett. A kitűnő hangulatot azonnal biztosította a ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium leánykarának igen színvonalas, kitűnő bevezető műsora.

A műemléki világnap résztvevőit *Sós János* polgármester és az esemény fővédnöke, *Gál Zoltán*, az Országgyűlés elnöke köszöntötte, majd *Szili Katalin*, a KTM politikai államtitkára átadta a Magyar Műemlékvédelemért Díjakat és a Műmlékvédelemért Emlékplaketteket. (A kitüntetettek névsorát lásd a továbbiakban.) Ezt követte a Dercsényi Dezső-sajtódíj átadása *Kalmár Péter*, az OMvH elnöke részéről.

A műemléki világnap központi rendezvényének elnöksége

A ceglédi ünnepi ülés közönsége

Ismerkedés Cegléd nevezetességeivel (Galacanu Efstatia felv.)

Maga a tudományos ülés – a hely jellegére tekintettel – az alföldi mezővárosok építészeti örökségének kérdéseivel foglalkozott a következő előadások keretében: *Szakály Ferenc:* Mi az, hogy mezőváros?; *Meggyesi Tamás:* Az alföldi mezővárosok morfológiája; *Csatári Bálint:* A mezővárosok a településhálózatban; *Fejérdy Tamás:* A mezővárosok építészeti arculatának alakulása – remények és lehetőségek; *Farkas Gábor:* Cegléd építészeti öröksége. Az utóbbi előadónak (a város főépítészének) egy kiállítása is megnyílt a szünetben e sorok írójának bevezető szavaival, amit ugyan – hangosítás hiányában – nagyon kevesen hallottak.

Az ünnepi ülést a polgármester fogadása és rövid, de tartalmas városbemutató séta követte. A rendezvény méltó volt az alkalomhoz és a 634 éves fennállását ünneplő városhoz.

R. A.

Kitüntetések

1998. április 17-én Cegléden, a műemléki világnap alkalmából *Baja Ferenc* környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter

a Magyar Műemlékvédelemért Díjjal tüntette ki:

Baloghné Ormos Ilonát, a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Tájépítészeti-Védelmi és Fejlesztési Karának dékánját,
Császár László építészmérnököt, a művészettörténeti tudomány doktorát,
Gábor Jenő építészmérnököt, a győri egyházmegye építészét,
Kriszt Györgyöt, az OMvH Műemlékfelügyeleti Igazgatóságának vezető felügyelőjét,
László Csaba régészt,
Máté Zsolt építészmérnököt, a műszaki tudomány kandidátusát;

a Műemlékvédelemért Emlékplakettel tüntette ki:

Borsay Sándort és *Rácz Zoltánt*, a MTESZ Hajdú-Bihar Megyei Albizottság tagjait,
Doba Istvánt és *Tavno Tarnat*, a Hackman cég vezetőit,
Gellér Ferenc építészmérnököt,
Hídvégi Miklóst, a XI. ker. Etele Helytörténeti Kör nemrég elhunyt elnökét (posztumusz),
Löffler Aurélné tolmácsot,
Márkus János építészmérnököt, a Ceglédi Városvédő és Szépítő Egyesület elnökét,
Ott László építészmérnököt, Heves megye nyugalmazott megyei főépítészét,
Páll Istvánt, a Sóstói Falumúzeum igazgatóját,
Persányi Miklóst, a Fővárosi Növény- és Állatkert főigazgatóját,
Somogyvári Imrét, az „Alapítvány a Pécsi Ókeresztény Sírkamrák Megmentéséért" ügyvezető titkárát, az Osztrák Köztársaság pécsi tiszteletbeli főkonzulját.

A Dercsényi Dezső-sajtódíjat *Kalmár Péter*, az OMvH elnöke adta át:

Tihanyi Lajos újságírónak, a Jászkun Krónikában megjelent A pusztulás anatómi-

Kotsis Iván

— A Középülettervező Vállalat Igazgatósága, Pártszervezete és Szakszervezeti Bizottsága nagy szomorúsággal jelenti, hogy **dr. Kotsis Iván** építész, nyug. egyetemi tanár, az egész magyar építésztársadalom szeretett és tisztelt doyenje, 99 éves korában, 1980. január 11-én elhunyt. Több mint fél évszázados — az Ybl Miklós díjjal, a Szocialista Munkáért Érdeméremmel, két ízben a Munka Érdemrend arany fokozatával, s a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével elismert — munkássága mind az építészeti tervezés, mind annak oktatása terén kimagasló jelentőségű. Szakmai és emberi magatartása generációk számára mutat példát. A vállalat dolgozói saját halottjukként mélyen gyászolják. Hamvasztás előtti búcsúztatása 1980. január 25-én, pénteken 15.00 órakor lesz a Farkasréti temető halottasházában. ×

Magyar Nemzet 1980. Jan. 20.

dr Kotsis Iván, építész

A Középülettervező Vállalat Igazgatósága, pártszervezete és szakszervezeti bizottsága nagy szomorúsággal jelenti, hogy **dr. Kotsis Iván** építész, nyug. egyetemi tanár, az egész magyar építésztársadalom szeretett és tisztelt doyenje, 90 éves korában 1980. január 11-én elhunyt. Több mint fél évszázados — az Ybl Miklós díjjal, a Szocialista Munkáért Érdeméremmel, két ízben a Munka Érdemrend arany fokozatával, s a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével elismert — munkássága mind az építészeti tervezés, mind annak oktatása terén kimagasló jelentőségű. Szakmai és emberi magatartása generációk számára mutat példát. A vállalat dolgozói saját halottjukként mélyen gyászolják. Hamvasztás előtti búcsúztatása 1980. január 25-én, pénteken 15 órakor lesz a Farkasréti temető halottasházában.

– Halálozás

23.

Népszabadság, Bp. 1980 jan 20.

Kotsis Iván:

A balatonboglári kápolna

Gábor Eszter: A római iskola építészete.
Művészet, 1977. december - 11. oldal.

Ketsis Iván

A balatonboglári kápolna belső tere

Gábor Eszter: A római iskola építészete.
Művészet, 1977. december - 11. oldal.

Kotsics Nagy Margit

Művei közül a Plátói nesetem, a Tánc, a Barátnők, a Menyasszony s az Akvárium említve.

Konint, 1973. szept. 32. évf. 9 sz. 1449 p.

Kotsics Nagy Margit

1967-ből a kolozsvári főiskola üveg-szakán végzett.

Konnerz, 1973. szept 32. évf. 9 sz. 1450 p.

Kotsics Nagy Margit

Ritmus (plantika).

Konvoc, 1973. júl. 32. evf. 7 sz. 1034 p.

Kotsics Nagy Márgit

Szerelmes-ének (fotó)

Koninck, 1973. szept. 32. evf. 9 sz. 1450 p.

Kotsics Nagy Márgit

Elsüllyedt világ (szabar. fotó)

Kosinec, 1973. szept. 32. evf. 9sz. 1449p.

Kotsics Nagy Margit

Kompozíció (grafika)

Konvoc, 1973. febr. 32. elf. 2sz. 326p.

KOTSIS NAGY MARGIT üvegalakzatainak kiállitása Nagyváradon. /rövid hir./

Utunk, XXVIII.évf. 39./1300./sz. 1973. szept. 28. 12.old.

Kotsis Nagy Margit szobrászművész

a XXI. Szegedi Nyári Tárlaton szere-
pelnek a művész munkái.

Tasnádi Attila: Ideális egyensúlyra törekedve.
Népszava, 1980. aug. 29.

Fodor Sándor:

A virágok törvénye./KOTSIS NAGY MARGIT kerámikusról./

Utunk, XXVIII.évf. 31./1292./sz. 1973. aug. 3. 11.old.

Kotsis Nagy Margit

„Kifordult a szoknyám"
„kerámiakép. (repro-)

Tandi Lajos: Dél-Alföldi Tárlat.
Új Tükör, 1978. június 11-4 lap.

Kotsis Nagy Margit
Lobrász

A régi klasszikus iskola Live
de keramiában már az uj-modern
irányzat érvényesül s vált ki elismerést
a nézőből

Hét

1975 IX.5 4-6-7

Kotsis Nagy Margit

„Magány"
„Mértani ritmus"
„Suttogásos és sikolyos"
„Katharina Blum elveszett tisztesége"

A Hét. 1975. szept. 12

Kotsis Nagy Margit, szobrász

Az idei Szegeden megnyitott XIII. Délafföldi Tárlaton, ~~szerepel a~~ szerepel a művész műve: „Rombadőlt világ" c. terrakotta. (említve)

Gass Ervin: Egységes, szinvonalas tárlat Szegeden.
Békés Megyei Népújság, 1978. jún. 11.

Kotsis Nagy Margit, szobrász

Szegeden az elmúlt héten megnyílt a 13. dél-alföldi tárlat mellett szerepelnek a művész terrakottái.

Palner Zoltán: Dél-alföldi festő egyéniségei tárlata
Csongrád Megyei Hírlap, 1998. jún. 4.

Kotsis Nagy Margit, szobrász

Szegeden megnyílt a XIII. dél-alföldi tárlat. dr Koncz János megnyitó beszédében külön köszönti az először jelentkezőket, melyekhez a művész is tartozik.

dr. Koncz János: Megnyitó beszéde a XIII. dél-alföldi tárlaton.
Csongrád Megyei Hírlap, 1978. máj. 28.

Kotsis Nagy Margit, [ ]

L: Kokas I.

Tandi L. kiállítási jegyzetek 108-112.

Tiszatáj, Szeged, 1980. nov. XXXIV/11

óhoz kereste a történetet, hanem valóban utána akart járni a legerényesebb po
asszony titkának.

Miközben viszont a titok felderítésére vállalkozott, érdeklődése szinte teljesen
ire, Brutusra terelődött át. A nő titkát igyekezett kilesni, s a férjéét leplezte l
itus titoktalanságát. Magabiztosságát, dölyfét, fölényét. Érzéketlenségét. Amiko
ai kárörvendően biztatják, ne vegye tudomásul, mi történik vagy mi van készülő
a felesége és a királyfiú között, így válaszol: „Nem is veszem. Csak most éppe
ngerültem. De egyébként ... akármit fecseghettek, rólam lepereg. Rajtam nen
a tisztességtelenség és különben is nagyon unom már ezt az egészet." A tisztes

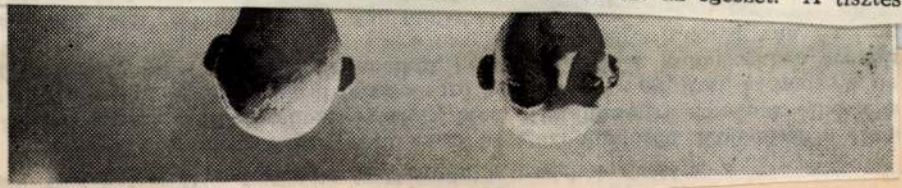

llene azokat a jellemeket, amelyekre e freudi tétel megfogalmazása vár. Az írón
g csak a tétel variánsaival sem kell foglalkoznia. A *Lukréciá*ban viszont jó néhá
riációs lehetősége adódott. Az erényességét koloncként hordozó szépasszonytól
varló szavak, simogatások, érintések által felperzselt, magamegadó nőn át az e
k áldozatáig legalább három Lukrécia-arcot, három magatartásformát lehet
kadinak megrajzolnia. Mindehhez természetesen a három tarquiniusi hódítóarc

A *Lukréciá*nak több változatát készítette el az író. Felrajzolta mind a hárc
ot. Hogy a különböző megközelítésű és mondanivalójú történetekből végül is m
ket fogadta el hitelesnek, melyik állt legközelebb eredeti elképzeléséhez — k
ítetlen. A több variációs, a lényegi mondandó változataira épülő drámatöred
en a formájában mindenesetre azt sejteti, hogy az írója — a tanulságokkal se
készen a mű keletkezése idején. Vagyis hogy kivételes

Kotsis Nagy Margit, kobrén

KOTSIS NAGY MARGIT: KÖNYÖRGÉS

K

8.

CXXV/12

a szureti zenet.

Kotsis Nagy Margit, nobrán

KOTSIS NAGY MARGIT: EGYÜTT

51.

XXV/12.

Kotsis Nagy Margit, rokkán

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁJA

Kotsis

Tiszat.

8

XXXV/8.

a száj piros poronjaba derekig beasott,
egymásnak feszülő gladiátoroknak
megreccsen csont-páncélzata, elindulok
az eső-szuronyos felhők támaszpontja felé
nád-soványan, némán, bakancsom nyomában
a sár szirmai kinyílnak, elkárhozott fákat
marcangol mögöttem az ősz,
nincs nap, nincs hold, katonák rontanak rám
a parancsok fedezékei mögül ragyogva:

Kotsis Nagy Margit robotja

1

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁJA

Kotsis

2.

Tiszai

18.

egyszer biztos. (Elgondolkodva.)

ALI: Én megsirattam a gazdámat. Ilyen erős gazdám nekem sose lesz, érted, so

Kotsis Nagy Margit, szobrász

Kotsis Nagy Margit plasztikái

Nevét, munkáit még kevesen ismerik idehaza. Az alig arasznyi, színezett terrakottaszobrocskák alkotója egy kis létszámú baráti kör, néhány tanítvány, a szegedi képzőművészek egy része és a jobb emlékezetű helybeli vagy hódmezővásárhelyi tárlatlátogatók előtt ismert. Kotsis Nagy Margit nem pályakezdő művész, de élete, sorsa úgy alakult, hogy érett alkotóként még mindig az újrakezdés, az önmegismertetés testet-lelket felőrlő gondjával kell megküzdenie.

Két éve él Szegeden. Csíkszeredán született, gyermekkorát itt töltötte a székelyek és csángók között. Eredetileg nem képzőművésznek készült, bölcsészdiplomát szerzett a kolozsvári egyetemen. Négy évet Nagyváradon tanított. Már felnőtt fejjel pályát változtatott, biztos megélhetést, állást otthagyva, hat évig a „Ion Andreescu" képzőművészeti főiskolán folytatott tanulmányokat, iparművész, pontosabban üvegtervező lett, 1973-ban. Négy évig a feketeerdői üveggyárban dolgozott, üvegtervezőként sikereket ért el a szakmában. Közben plasztikákat is készített, 1975-ös nagyváradi önálló kiállításán már ezeket mutatta be. A vásárhelyi és szegedi tárlatokon kerámikus-szobrászként szerepelt alkotásaival. A tavalyi Vásárhelyi Őszi Tárlaton Hajnalvárók című szoborsorozata díjat nyert. Ennyi a vargabetűkkel tűzdelt életpálya vázlatos rajzolata. Kotsis Nagy Margit pályaképének megrajzolásakor az életrajzi események kevésbé fontosak. Meghatározóbb a környezet, a Székelyföld és lakói, az egyetemi évek, Erdély szellemi kiválóságainak hatása, valamint az a kitartó útkeresés, mely egyetlen célt szolgált nála, megtalálni az önkifejezés számára legalkalmasabb közegét. Ez a képzőművészet lett.

A bölcsészeten eltöltött évek határozták meg szellemi tájékozódását. Olyan kiválóságok tanították, mint Balogh Edgár, Jancsó Elemér, Cselényi József, Szabó T. Attila, Csetri Elek, Szabó György. Az ő szellemi hatásuknak is tulajdonítható, hogy sikerült hosszas útkeresés, kitérők után megtalálnia a számára legmegfelelőbbnek bizonyult kifejezési formát. A főiskolán végzett stúdiumok, az alapos és sokirányú képzés mellett iránymutatást adott számára a Bauhaus, Moholy-Nagy írásai, Kepes György munkássága. Plasztikáin végigtekintve jobbára egyforma fejű, fazonarcú figurákat látni. Szorongók, szemlélődők, töprengők, kiszolgáltatott, esendő emberek, önmagukat keresők, másokhoz kötődni akarók. Az alakjukat borító leplek — a sohasem volt ruhák — valami elvont, időtlen környezettel övezik a fejeket. A leplek, mint emlékek és tapasztalatok sokasága rakódnak a figurára és ruhaként borítják, bástyafalként védik, vagy börtönként szorítják. Ezek az általános arcok vagy félbevágott fejek sok mindent kifejeznek együtt, vagy magukban is.

Kotsis Nagy Margit valamennyi művében tartalmi az indíttatás. Addig kísérletezik, addig építkezik, míg a gondolati struktúra térformává alakul. Szobrai arasznyi méretük ellenére gyakran monumentálisnak hatnak. Közlendője érdekében a legmerészebb formai megoldásokra vállalkozik. Különböző léptékű figurákat komponál egy szoborcsoportba, minden lényegtelennek tartott anatómiai elemet elhagy. A figura tartása, feje, keze, arckifejezése a fontos, minden egyéb egyéni vonásától, karakterétől megfosztja alakjait, torzítja, redukálja a formát, ha mondandója azt követeli.

Műveit kollektív lelkiismeretünk tükrének, vagy inkább tükörcserepeinek vélhetjük. Rájuk tekintve huszadik századi önmagunkra ismerünk, lazuló emberi kapcsolatainkra, arcvesztésünkre, tétova közösségkeresésünkre, mélyülő közönyünkre.

Első önálló kiállítására készül, mely 1982-ben a szegedi Móra Ferenc Múzeumban lesz.

TÓTH ATTILA

Ritoók János 1935—1981

Az erdélyi magyar irodalmat nemcsak a könyörtelen idő ritkítja, a váratlan villámcsapások is. Ilyen váratlan villám: egy szívroham végzett Ritoók Jánossal egy májusi éjszakán. Költő volt és tudós, a kolozsvári Korunk szerkesztőségében dolgozott, ahol igen nagy szükség volt áldozatosságára, lelkesedésére és munkabírására. Mindig a nehezebb feladatot, a súlyosabb felelősséget vállalta, mindig panasz nélkül tette a dolgát, noha a nemzetiségi élet és sorsvállalás gondjai próbára tették az ő türelmét és szívósságát is. Diákos mosollyal végezte nehéz munkáját: a

— Kitook János, erdélyi magyar irodalomtudó. Apai örökségét sem felejtette el, ellenkezőleg, azon volt, hogy az erdélyi hagyományoknak megfelelően két kultúrában szerezzen jártasságot, ha önmagát a magyar nyelvben találta is meg. Az erdélyi magyar—szász történelmi és irodalmi kapcsolatok tudós kutatójaként dolgozott, 1979-ben megjelent Kettős tükör című könyvében a magyar—szász együttélés múltját és a

[illegible] a személyiség identitásáról és a lélek hűségéről vallott általuk. „Reggel van. / Állok az ország fölött — írta Itthon című versében — Most szépet álmodom. / A legszebbet, amit ember / ezen a tájon álmodhat: / itthon vagyok." A házsongárdi temető földjében bizonyára ezt az álmot álmodja tovább.

POMOGÁTS BÉLA

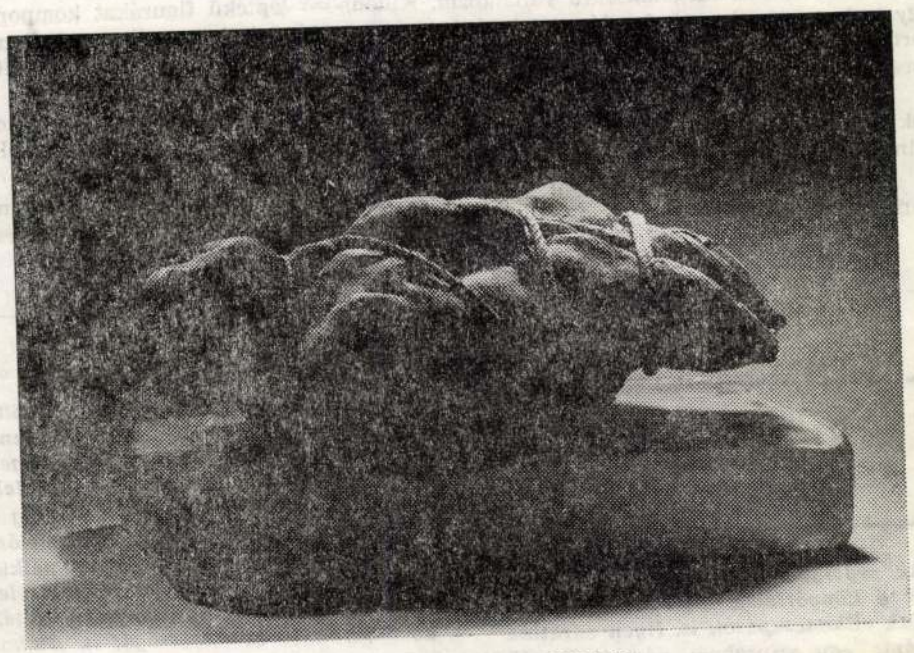

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁJA

Kotsis Nagy Margit, szobrász

L: Kotsis Nagy Margit

↓

Tóth Attila cikke (94-95.l.) után.

Kotsis Nagy Margit; Mennhája 96.

Tiszatáj, Szeged, 1981. aug. XXXV/8.

.44

Kotsis Nagy Margit, rokon

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁJA

enlétét" — írja Sütő András könyvéről. Elemzéseinek külön színt ad az értél

Kotsis Nagy Margit, Kolozsvár

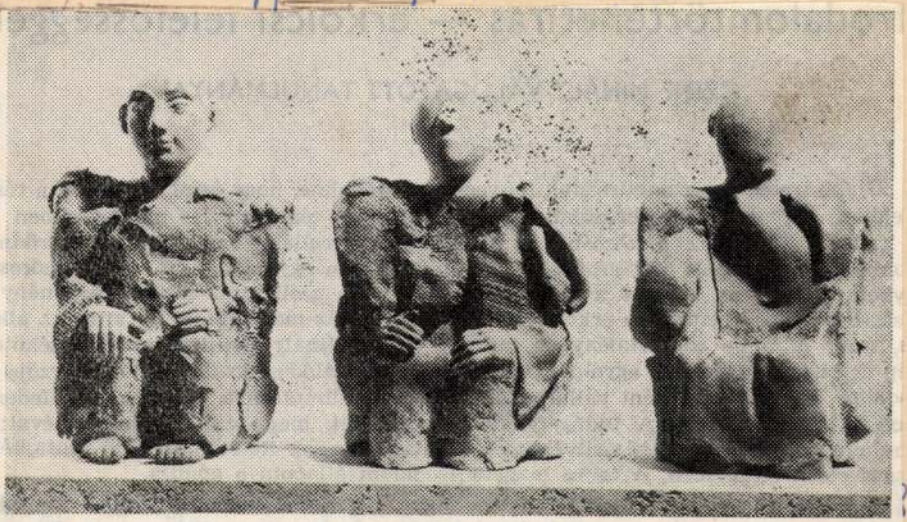

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁI

rradalom szintézisét csodálja; mindannak összefoglalását és meghaladását, amit *yugat*, a *Huszadik Század* és a *Szocializmus* köre eszmékben és képekben, de pa ilisan képvisel. Móricz Zsigmond viszont nem annyira mitológiájával, mint inkáb idő vállalásával: a hagyományőrzés és megújulás képességével ragadja meg. Azzá gy szervesen kötődik a protestáns magyarsághoz, de a *Kelet Népé*ből mégis né ontos fórumot szervez, s a harmincas években — a város és a munkásság életén egismerésével — a parasztság és a falu önszemléletét is képes meghaladni. Pály nak tanulságai alapján — mint a szerző fejtegeti — naturalizmusfogalmunkon azítani lehet: ez az irányzat nálunk — miképp Kelet-Európában általában — der bb hangvételű, társadalmibb látású, elbeszélőbb kedvű, mint nyugati mintája: ne dekadencia, hanem a realizmus irányába mutat.

Czine tájékozódásának közelebbi köre — a két világháború között kibontako pi irodalom — az emberi-írói magatartás, a hűség és szolgálat vonzó gesztusaib lik példaerejűvé. „Harangtisztán" csendül a szó, szálfaegyenes a derék, lobogós nvedély. Most születnek — a humánus élmény forróságából — a kötet legszeb rtréi: Illyésről és Németh Lászlóról, Tamási Áronról és Veres Péterről, Szabó Pá l és Erdeiről. A mozgalomban — mint Czine meggyőzően bizonyítja — az 1919-be ukott társadalmi forradalom keresi a lehetőséget és a formát, hogy felszínre tö n. Nem a kiábrándulás a bábája tehát, hanem a folytatás igénye és akarása. Ezé lhat a felszabadulás utáni irodalmi fejlődés meghatározó tényezőjévé. Szabó Dez

Kotsis Lajos

IV. é. ép. hallg. 1942-43

Kotsis-tanszék

Kulturház Kaposváron. (Terveret)

Műszaki rajzokkal

Technika 1943. 234 l.

müv.

L. 77

Klein

Johannes

Die romanische Steinplastik
des Niederrheins

(Studien zur deutschen Kunstgeschichte
184. Heft).

Kotsis Iván dr

terverte a balaton-
beglári rk. tem-
plomot

vród
Biertempl

VI. l.

KRATOCHVILL ÁGOSTON
MŰ- ÉS CIMTÁBLA ÖNTÖDÉJE
Budapest, VII,. Cserhát-utca 22. szám.

Készit elismert tiszta és izléses kivitelben : mindennemü bronz és horganyból **öntött felirati táblákat** u. m.: **vármegyei határjelzőtáblák, anyakönyvvezetői táblák, utcajelző és házszámok** városok részére, **cégtáblák gépgyárak** részére és miden más **Telefon 28—35.** — célra megfelelő öntött táblákat jutányos árak mellett. — **Telefon 28—35.**

nácsa, idevágó tanulmányait kiegészitendő, átkérte Eperjes város tanácsától az ottani vágóhid terveit és költségvetését

Vizvezeté épités Győrött A villamostelep gépészeti berendezéséhez szükséges vizmedence tárgyában az üzemi bizottság javaslatára a tanács a vizmedence készitésére beadott ajánlatok közül a Beton-, hid- és mélyépitő részvénytársaság legkedvezőbb, 13104 k. 40 fillérrel záruló ajánlatát fogadta el.

A nagyváradi állomáson épitendő laktanya munkálataira a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetőségéhez augusztus 25-én déli 12 óráig ajánlatok nyujthatók be.

Az ungvári katonai lőtér helyreállitását Fischmann Sámuel és tsa ungvári vállalkozó cég kapta meg 3468 kor. 10 fill. vállalati összeg mellett.

Kavics szállitás Máramaros vármegye részére. Máramarosvármegye alábbi utvonalaira az 1908. évben szükséges kavics szállitását a következő vállalkozók nyerték el: Slamovits Márton (Faluszlatina) a sziget-kamenichidi utvonalra (301 garmada) 14·70 kor. egységáron, 4427 kor. 05 fill, a técső-királymezői utvonalra (549 garmada) 16.63 kor. egységáron 9020 kor. a dolha vidéki utvonalra (496 garmada) 16.07 kor. egységáron 8069 kor. 50 fill. Steinmetz Marko Léb (Felsővisó) az izavölgyi utvonalra (1379 garm.) 22·57 kor. egységáron 31.518 k. 20 fill. az oroszvizi utvonalra (143 garm.) 13·94 k egységáron 1994 korona, Davidovics Ábrahám a konyha—kisbocskói utvonalra (190 garm.) 12.61 kor. egységáron 1683 k. id. Slamovits Leizer (Csománfalva) a talaborvölgyi utvonalra (409 garm.) 13 kor. egységáron 5317 kor. Dávidovits Zélig (Bárdfalu) a Naszóvölgyi utvonalra (240 garm) 11·57 kor. egységáron 2275 kor. 80 fillér árban.

Műtárgyak épitése Szilágyvármegyében. A zilahi járás területén levő vicinális közutakon levő 68 db mütárgynak betonból való ujjáépitését Goldglanz Mór szilágysomlyói vállalkozó kapta meg 32.654 kor. 52 fill. vállalati összeg mellett.

Utcarendezés Aradon. Arad város tanácsa a Nádor-utca feltöltésével és csatornázásával kapcsolatos munkákat Rossi és Pellegrini aradi cégnek adta vállalatba 10.477 kor. 40 f. vállalati árban.

Uj városháza Nagyszőllősön. Ez a rég huzódó épitkezés rövid időn belül megoldásra kerül. A kérdés már annyira tisztázott, hogy csak a csendőrség válaszát várják arra vonatkozólag, hogy mily helyiségek lesznek szükségesek a csendőr laktanya részére, mert az intéző körök óhaja az, hogy a városháza a csendőrlaktanyával együtt épittessék fel.

Utépités Szolnokvármegyében. A kuncsorba—tiszaroffi th. utból még kiépitendő 6'3 km. hosszu szakasz kiépitési munkáival Kálmán Miklós kisujszállási vállalkozót bizták meg 12169 kor. 53 fillér vállalati összeg mellett.

A szegedi vágóhid kibővitése. A városi mérnöki hivatal elkészitette a közvágóhid kibővitésére vonatkozó terveket és költségvetést. A tervek szerint bővitendő: az aprómarha vágó, az udvaron levő szabadpálya és a kocsiszin. Épitendő: egy marhamérleg helyiség, hat zsirolvasztó, egy uj bélsárkigázoló helyiség, korlátok a sertés-szuróhoz, továbbá az udvar kikövezendő és aszfaltozandó. A költségvetés szerint 105.344 koronára van szükség. A tanács az ügyet közelebb bemutatja a közgyülésnek.

Iskola épités Szekszárdon. A szekszárdi polgári leányiskola uj épületének tervezetét és költségvetését a közoktatási minister jóváhagyta. Az 50000 korona államsegélyt a városnak kölcsön utján kell fedeznie és arra az állam évi 3000 korona törlesztést folyósit.

Hidépités a Répcén. A sopron—sárvári ut áthelyezésével kapcsolatban szükségessé vált egy uj hidnak emelése a Répcén. A munkálatokat a soproni államépitészeti hivatal fogja kiadni. Az uj hid vasbetonból készül és 10,000 koronába kerül. A napokban tárgyalta a megyei közigazgatási bizottság a hid épitésének ügyét, melyet változatlanul elfogadott.

A szatmári postapalota épitését a vállalat kivitelével megbizott Fogarassy Sándor szatmári mérnök már legközelebb megkezdi.

Járdaépités Győrött. A város törvényhatósága elhatározta, hogy a budai utat a munkástelepig járdával fogja ellátni. A mérnöki hivatal már elkészitette a terveket.

Kórház épités Keszthelyen. A belügyminister jóváhagyta a keszthelyi kórház épitésére vonatkozólag kidolgozott terveket. Az épitési költségek 141000 koronára rugnak, mely összegből 51000 kor. áll rendelkezésre, mig a hiányzó 90000 koronát hosszu lejáratu kölcsön utján fedezik.

A kassai dohánygyár udvarának rendezése. A kassai m. kir. dohánygyár igazgatósága a gyár udvarának rendezésével és kövezésével Chrzanovszky Szaniszló és Lux Dávid kassai társvállalkozókat bizta meg, kik a munkálatokat 23.997 kor. 89 fillérért vállalták el.

Kövezési munka Szamosujvárott. Szamosujvár sz. kir. város tanácsa a város belterületén folyó évben teljesitendő kövező munkák kivitelére Zárai János szamosujvári kövezőmesternek adott megbizást 951 kor. 62 fill. vállalati összeg mellett.

Magasépitkezések a Máv. dombovár—báttaszéki vonalán. A Máv. zágrábi üzletvezetősége árlejtést hirdet a dombovár—báttaszéki vonalon fekvő állomásokon létesitendő magasépitkezésekre. Pályázati határidő augusztus 29-ik napjának déli 12 órája.

Az Aradon emelendő polgári fiuiskola épitésénél előforduló épitőipari munkákat a következők kapták meg: Kotsis Lajos épitész a föld, kőmüves, elhelyező és cementmunkát 151.843 kor. 45 fill. az ácsmunkát 18748 kor. 93 fill. Mairovitz Emil a kőfaragó munkát 14.806 kor. 34 fill. Gönczö és Katona cég a bádogos munkát 2518 kor. 92 fill. Mittner József a cserepes munkát 3832 kor. 32 f. Sebessy Ferenc az asztalos munkát 22.086 k. 61 f. Stoll Béla a lakatos munkát 11846 k. Czeiler István a mázoló munkát 2363 kor. 69 fill. Glück József a szobafestő munkát 2228 kor. Scheibel Vilmos a vizvezetékberendezési és szennyvizcsatorna épitési munkákat 9565 kor. 02 f. vállalati összeg mellett.

Uj pályaudvarok a magyar tengerparton. A kormány elhatározta, hogy Fiuméban a már elrendelt és tervbe vett kibővitési munkálatokon kivül a fiumei anyag-pályaudvart ugy a haditengerészeti akadémia, mint a tenger felőli oldalon feltöltéssel kibővitteti és Buccariban rendező pályaudvart épittet. A kibővitési munkálatok közel négy millió koronába kerülnek.

Fővárosi hirek.

A székesfőváros uj beruházásai. A főváros tudvalevőleg uj nagy beruházási kölcsönt szándékozik fölvenni, s hogy ennek programmját megállapithassák, a tanács fölhivta a tanácsi ügyosztályok vezetőit, hogy az ügykörükbe tartozó közigazgatási ág keretében s a hozzájuk tartozó intézményeknél 1920. évig miféle uj létesitményekre és beruházásokra lesz szükség. Az egyes ügyosztályok már elkészitették programmjukat s a középitési ügyosztály részéről dr. Buzáth János tanácsjegyző e hó 5-én mutatta be a tanácsnak a legközelebbi tiz év közmunka és beruházási programmját. Az ügyosztály 138 millió koronát kér a legközelebbi 10 év beruházására. Ebbe a programmba föl van véve a gázgyárak megváltása és fejlesztése A gázgyárakért 18 és fél millió koronát kell a társulatnak fizetni s közel 20 millió koronát tesz ki a tiz év alatt épitendő gázgyárak költsége. Megszüntetni tervezi az ügyosztály a budai és józsefvárosi gázgyárakat s helyettük a Kelenföldön s a pesti oldalon tervez egy-egy uj gázgyarat felépiteni s a gázgyárakat házi kezelésbe kivánja venni. A két villamvilágitási vállalatot szintén meg kivánja váltani az ügyosztály s e célra 35 millió koronát irányoz elő. Ezeket a telepeket 1917. évben szándékozik az ügyosztály megváltani és házi kezelésbe venni. Vizvezetéki beruházásokra 14 és fél millió koronát kér az ügyosztály. Ebből a pénzből tervezik kiépiteni a káposztásmegyeri vizmütelepet ugy, amint az eredetileg terveztetett, tudniillik napi 240.000 köbméter viztermelő képességgel. A vizmütelepet a szentendrei szigeten 4000 fm. partszakaszon 30 db. vertikális kuttal, a Duna alatti összekötő csatornával és átemelő teleppel fogják kibőviteni. Mindez 4 és fél millió koronába kerül. A budai vizmütelep hasonlókép átépitésre és kibővitésre szorul ezenkivül itt 3 uj átemelő telepet kell épiteni s az egész budai oldalt felölelő csőhálózatot létesiteni. A budai vizvezetéki beruházások hét és fél millió koronába kerülnek. Ezenkivül a Hungária köruton tervez az ügyosztály 800.000 kor. költséggel uj nyomócsövet és elosztó hálózatot létesiteni s végül a Markó-utcai vizműtelep szivattyutelepét tervezi áthelyezni két millió korona költséggel. Az áthelyezést akkép tervezik, hogy a telep viztermelő berendezése meghagyassék, a szivattyutelep az uj Országház felső oldalán létesitendő parkban a föld alá helyeztessék s a telep primőr állomása a Margithid fölött helyeztessék el. Az általános csatornázás befejezésére 21 millió korona szükséges. Ebbe benfoglaltatik az óbudai főgyüjtő mellékcsatornák és szivattyu telep költsége másfél millió koronával, az első és második kerületi főgyüjtő és mellékgyüjtők, valamint végkiömlő költségei hat millió koronával. A pesti oldalon az általános csatornázás kiömlő-rendszerének végrehajtására két és fél millió szükséges. A Hungária uton és Kőbánya külső részein 8 és fél millió korona költséggel főgyüjtők épitendők. Ezekkel a létesitményekkel teljesen befejeztetnék a főváros általános csatornázása s az összes szennyvizek mindkét oldalon a főváros alsó pontjain nyomatnának a Dunába. Fölmerült azonban már régebben az az eszme, hogy ezek a szennyvizek a helyett hogy nagy költséggel a Dunába nyomatnának, inkább gazdasági célokra — öntözésre — használtassanak föl. Ez a kérdés ugyan még hosszas tárgyalást igényel s nem is valószinü, hogy hamarosan megoldásra kerül, mégis fölemliti az ügyosztály, hogy ennek berendezése területpedzéssel együtt, 25 millió koronát fog igényelni. Ezeken kivül még a következő közmunkákat tervezi az ügyosztály az Ördögárok beboltozását a Csaba-utcától a Laszlovszky vámig 640 000 korona költséggel. Ugyancsak az Ördögárok szabályozását a Laszlovszky vámtól a határig 600.000 korona költséggel, a lágymányosi kikötő védtöltését egymillió korona költséggel, az Aranyhegyi árok szabályozását 300 000 korona költséggel, a Rádl és Filátori árok szabályozását 250.000 korona költséggel, a Rákospatak szabályozását 850.000 korona költséggel és a Ferenc József-rakpart kiépitését 800.000 korona költséggel.

Halálozás. Reiter Ede temesvári épitőmester e hó 7 én életének 62. évében elhunyt.

Iroda áthelyezés. Deutsch B. okl. mérnök irodáját VII. Rákóczi-ut 80. sz. alá helyezte át. Elvállalja vasbetonfödémek, lépcsők, gyárkémények, alapozások és e szakba vágó munkák tervezését és kivitelét. Az Ujpesten épülő járásbirósági épület és fogház vasbeton munkáinak elkészitésére is csak nem régen kapott megbizást.

Bőrnemüek szállitása. A máv. igazgatósága a mühelyeiben az 1909—1910. évben szükséges bőrnemüek szállitásával a junius 12-én tartott árlejtés alapján a következő cégeket bizta meg: Kalledey Mórt vékony fekete borjubőr szállitásával 6·20 kor., fekete tehénbőr szál-

REICH és FELDMANN
mű-, épület-, vasszerkezet és tűzhely-lakatosok
Budapest, VII., Murányi-utca 50. szám.

KÉSZITENEK: bárminemü kovácsolt munkát, u. m. vasrácsokat, kandalókat bárminemü világitótesteket saját terv vagy rajz után, különlegességeket u. m. dombormü, vert vagy kovácsolt vas és fémbutor vereteket.
SPECIALISTÁK: vaskapuk és sirráesok készitésében.
Költségvetések dijmentesen.

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG
Olcsó és kitünő épitkezési anyag fagymentes, szintartó, kőkemény, plasztikus.
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Csatornázás, kövezés, és szökőkut épités. A középitési bizottság a f. é. julius 31-én tartott árlejtés alapján a következők ajánlatát terjeszti elfogadás végett a tanács elé: Halász Hubert ajánlatát a Diós és Kerekes utcákban, valamint a Köztemető uton épitendő csatornára 5467 kor. 11 fill., illetve 4352 kor. 21 fill., Pessi Giovanni ajánlatát a Thököly és Hajtsár uton épitendő csatornára 7527 kor. 36 fill., id. Zech Károly ajánlatát a városligeti mutatványos telep utainak kikövezésére 7702 kor. 55 fill., Benz Ferenc ajánlatát a millenniumi emlékmü környékének kövezésére 35.761 kor. 17 fill., az Asztalos Sándor-utca makadam burkolására 8066 kor. 16 fill., a Lónyay-utca kövezésére 15.022 kor. 74 fill, Hirsch Mihály ajánlatát a Lónyay-utca járdáinak aszfaltozására 25.281 kor., Neuchatel aszfalt társaság ajánlatát ugyanezen utca kocsiutjának aszfaltozására 114.648 kor. 30 fill. és végül Magyar Lajos ajánlatát a Népliget utcainak makadam burkolására 62.317 kor. 13 fill. vállalati összeg mellett. A városligetben épitendő 2 szökőkut föld, kőmüves, elhelyező és kőfaragó munkáira uj árlejtés kiirását hozta javaslatba a bizottság.

A Pasaréti csatornázása. A tanács kivitelre elfogadta a II. ker. Pázsit- és Küküllő-utcákban tervezett közcsatorna épitésére vonatkozó tervet és megállapitotta, hogy a csatornák megépitése 21700 korona költséget igényel. A nevezett utcák közcsatornáját az érdekelt ingatlan-tulajdonosok a saját költségükön kötelesek megépiteni. A tanács az érdekeltek kérelmére hajlandó a közcsatornát a fővárosi közegek vezetése mellett megépittetni, de csak ugy, ha az érdekeltek a hozzávetőleg 21700 koronában megállapitott költséget a főváros közp. pénztáránál letétbe helyezik.

Átalakitasi munkák a városházán. A vizmü igazgatóság megszaporodott személyzete elhelyezésére az iga gatóság a központi városházán még két három hivatalos helyiség átengedését kérte. A tanács a kérelemnek eleget tett s a Gerlóczy utcai részen három oromszobát engedett át az igazgatóságnak. Ezeket a szobákat megfelelő módon átalakitják és az átalakitási munkákra a tanács 8200 koronát irányzott elő.

A központi vásárcsarnok átalakitása. A vásárcsarnoki bizottság a központi vásárcsarnok átalakitását, illetve kibővitését haladéktalanul szükségesnek jelezte. A vasuti perron kibővitésével és az áruhelyek áthelyezésével, továbbá a vas- és farészek elkészitésével a mérnöki hivatal jelentése szerint 23.000 korona költség merül fel. A közgazdasági és közélelmezési bizottságot felhivta a tanács, hogy a szükséges átalakitási és berendezési munkákra az árlejtést hirdesse meg.

Tüdőbajosok barakk-kórháza. Mult év junius havában a székesfőváros közgyülése elvben kimondotta, hogy tüdőbajosok részére sürgősen kórházat épit. A tanács már elő is terjesztette javaslatát két darab hordozható és szétszedhető barakk épitésére, amelyeket az uj Szent János-kórház területére terveztek. A szakbizottságok és fórumok a javaslatot letárgyalták s a miniszter hozzájárult. Akkor az épitést Hőnig Dezső fővárosi mérnök tervei alapján meg is kezdették. A helyszinén járt épitésre felügyelő bizottság nemrég megállapitotta, hogy az épitkezés serényen haladt előre s augusztusban már mindkét barakkot meg is nyitják, 108 betegágyra berendezve. A sterilizátorok, fürdők és fertőtlenitők tanulmányozására Bárczy István polgármester Ludvik Endre kórházi igazgatót és Hőnig Dezső fővárosi mérnököt Bécsbe küldötte, hogy a Wiener Allgemeine-Krankenhaus udvarán lévő Neisser- és Nothnagel-féle barakkberendezéseket tanulmányozhassák. A két uj kórház belső berendezéssel együtt 300.000 koronába kerül.

A vidéken.

Főgimnázium, finevelő és internátus épités Csikszeredán. Az erdélyi r. k. státus igazgatótanácsa Kolozsvárt lapunk mai számában árlejtést irt ki a Csikszeredán emelendő és a r. k. főgimnázium, finevelő és internátus elhelyezésére szolgáló épületek felépitésénél előforduló épitőipari munkákra. Előirányzott költség összesen 1.080,000 korona. Ajánlat az összes munkákra, vagy egyes munkanemekre különkülön is tehető. Pályázati határidő szeptember 7-ik napjának déli 12 órája. Az épület Pápai Sándor kolozsvári müépitész tervei szerint épül.

Járásbirósági épület épitése Hajdunánason. A Hajdunánáson épitendő járásbirósági épület 128 400 koronával előirányzott munkálataira a polgármesteri hivatalban julius 31 én tartott árlejtésen a következő cégek pályáztak: Weil és Szilárd (Budapest) 2% felülfizetéssel, Szél Imre (Hajdunánás) 132.000 koronával. Az épitkezés kivitelére Weil és Szilárd budapesti épitészek kaptak megbizást.

Kutak furása Kaposvárott. Kaposvár város polgármestere julius 29-én árlejtést tartott a városi vizmü vizgyüjtési berendezésének kibővitéséhez szükséges 14 furt kut létesitésére. Egy ajánlat érkezett be és mivel az ajánlattevő az előirányzott költséggel szemben 10000 koronával magasabb árral pályázott, a kutak furására ujabbi árlejtést fognak tartani.

Ipartestületi ház épitése Kezdivásárhelyt. A kézdivásárhelyi mészáros ipartestület egyemeletes házat épittet mintegy 30000 korona költséggel. Az épitkezést még ez év folyamán keresztülviszik.

A verseci katonai lőtér helyreállitását Kernkemmer Károly és Kautzner Kornél verseci társvállalkozókra bizták 1326 k. 12 fill. vállalati összeg mellett.

A Komjat állomáson épitendő felvételi épület és a Nyitra-Ivánka állomáson létesitendő lakóház munkálataira a balparti üzletvezetőség árlejtést hirdetett. Pályázati határidő augusztus 26. napja.

A nagyszalontai főgimnázium épitésénél előforduló föld, kőmüves, elhelyező, cserepes, ács, cement, szobafestő munkákra és az ablakponyvák szállitására Nagy József nagyszalontai épitőmester 202.502 kor. 54 fill., a bádogos munkára Fey Rezső nagyváradi cég 7479 k. 50 fill., az asztalos munkára Rainer Károly fia szegedi cég 12.754 kor. 20 fill, a lakatos munkára Mezei Imre nagyszalontai lakatosmester 17 121 kor. 20 fill., a mázoló munkára Patócs Ferenc és Novák Kálmán nagyszalontai iparosok 4199 kor. 10 fill., az üveges munkára Schillinger Ferenc nagyszalontai üveges 4377 kor. 27 fill., a kőfaragó és szobrász munkára N. Szabados József békésgyulai vállalkozó 10.547 kor. 85 fill., a padozati munkára az Egyesült parkettgyárak r. t. budapesti cég 5716 k. 82 fill., a vasbeton munkára Walla József budapesti cég 7004 kor., a vasmunkára a Vasgerendákat árusitó r. t. budapesti cég 19.788 kor. 80 fill., a vizvezeték berendezési munkára Bogdány és tsa budapesti cég 8748 kor. 10 fillérért kapott megbizást.

Hidak épitése Aradvármegyében. A boros sebes—déznai, mikalaka—nagyhalmágyi, arad—zámi, bokszeg—beéli, kisjenő—seprős—cserméi, borosjenő—sikulai, világos—paulisi és dézna—menyházai törvh. közuton ujjáépitésre és javitásra kerülő hidak munkálataira az aradi m. kir. államépitészeti hivatalban julius 28-án tartott árlejtésen Kádár és Böhm aradi társvállalkozók kaptak megbizást.

Erdőőri lak épitése Szegeden. Szeged város tanácsa elhatározta, hogy a leégett csorvai erdőőri lakást felépitteti. Az épités költségeire 3114 koronát irányzott elő a város.

A nagyváradi honvéd hadapród iskola palatetőzetének helyreállitását Nagy István és Wolhirt István nagyváradi cserepezőmesterek vállalták el 1442 k. 05 f.-ért.

Főgimnázium épités Érsekujvárott. Érsekujvárott legközelebb uj katholikus főgimnázium fog épülni, melynek terveit Herczegh Zsigmond budapesti müépitész készitette. A tervek jóváhagyás végett a vallás és közoktatásügyi ministeriumhoz vannak felterjesztve.

Óvoda épités Szilbácson. A szilbácsi községi óvoda épitését Petrovics Vásza ópalánkai kőmüvesmester munkába vette. Az épitési költség 25800 koronára rug.

Utépités Hajduvármegyében. Hajduvármegye alispánja augusztus 6-án árlejtést tartott a hajduszoboszlói vasuti hozzájáró ut és a Városház-utca, valamint a hajduböszörményi utnak kiépitésére. Ajánlatot tettek: Kissebesi gránitkőbányák r. t. (Budapest) a hajduszoboszlói ut és Városház-utca kiépitésére 78680 k., Engel és Balázs (N.-Várad) az összes munkára 102733 k. 95 f., Gál Sándor és tsa (Hajduböszörmény) ugyanarra 115024 k., Korláti bazaltbánya r. t. (Budapest) a hajduböszörményi ut kiépitésére 31163 k. 40 fillérrel. A hajduszoboszlói utépitésre a Kissebesi gránitkőbányák r. t, a hajduböszörményire Gál Sándor és tsa cég kapott megbizást.

Aszfaltozas Egerben. A Baktai-ut nyugoti oldalának, a szinházhoz vezető utnak, továbbá a törvényszékhez vezető utnak aszfaltozására Eger város tanácsánál e hó 6 án tartott árlejtésen a következő cégek pályáztak: Magyar aszfalt r. t. 14679 k, Szirmai es tsa (Arad) 13862 k., Neuchatel asphalt társ. 16634 kor.-val. A tanács az ajánlatokat átszámitás végett kiadta a városi mérnöknek.

A kassai vagóhid átalakitasa. Kassa városnak az uj husvizsgálati törvény értelmében át kell alakitania a vágóhidat. E végből a város ta-

CRISTOFOLI VINCE
Cémentáru-gyáros.
Telefon 59—81. Alapittatott 1868.
Vállal: Terazzo- granitto és mozaikburkolatokat, valamint cementlap, keramitlap, mozaiklap és á la mettlaplap burkolatokat. Betoncsatornázások, gép és falalapozások, födém, folyosó- és lépcső-szerkezetek Cement vizcsövek, jászolok, szökőkutak és vizmedencék.
Költségvetések és rajzok dijtalanul készittetnek.
BUDAPEST, VII., Ilka-utca 34. sz.

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG
Olcsó és kitünő épitkezési anyag. fagymentes, szintartó, kökemény, plasztikus
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

mai számában árlejtést irt ki. Pályázati határidő március 14. napjának d. e. 10 órája. A községház Bobula János budapesti épitész tervei szerint épül.

Városi bérház épitése Temesvárott. Temesvár város polgármestere lapunk mai számában árlejtést irt ki a temesvár-gyárvárosi városi bérház építésénél előforduló föld, kőmüves és elhelyező, ács, kőfaragó, vasbeton-födém, cseréptedő, falburkolati, bádogos, asztalos, lakatos, mázoló, üveges, hajó és amerikai padozati, műkő és beton, szobrász, szobafestő, vizvezetéki és csatornázási és parafakő munka, valamint hengerelt vastartók, esslingeni redőnyök és ablakponyvák, acélgörredőnyök és villamos csengő készitésére, illetve szállitására. Ajánlat az összes munkákra, egyes csoportokra, vagy pedig munkanemenként külön-külön is tehető. Pályázati határidő április 2-ik napjának d. e. 10 órája.

Betonáteresztők épitése Mosonvármegye th. utain. A magyaróvári m. kir. államépitészeti hivatal lapunk mai számában árlejtést irt ki Mosonvármegye th. utain az 1908. évben létesitendő 10 db. 0·4—2·0 m. nyilásu betonáteresztő és 1 db. kövezett teknő épitésére. Előirányzott költség 5640 kor. 88 fillér. Pályázati határidő március 20-ik napjának d. e. 10 órája.

Iskola épités Nagyszőllősön. A nagyszőllősi áll. elemi iskola és mellékhelyiségeinek ujra épitésére 122 753 kor. 26 fillér előirányzattal az ugocsavármegyei m. kir. államépitészeti hivatal lapunk mai számában árlejtést irt ki. Pályázati határidő március 30-ik napjának d. e. 10 órája.

Községi épitkezések Poroszlón. Hevesmegyei Poroszló község előljárósága lapunk mai számában árlejtést irt ki községház, jegyzőilak és tűzoltószertár épitésére. Előirányzat 71.753 k. 97 fillér. Pályázati határidő március 16-ik napjának d. e. 10 órája.

Az Ujvidék állomáson létesitendő vizmü magasépitményeinek előállitására az államvasutak budapest-jobbparti üzletvezetősége február 27-én árlejtést tartott. Ajánlatot tettek: Jentsch Ferenc 148.338 k. 94 f. alternativ 149.141 k. 44 f. Kallós és Koch 156 525 kor. 54 f. alternativ 150.194 kor. 35 fill. Bäck Alajos 145.584 kor. 70 f. alternativ 146.654 kor. 70 fillérrel. Az ajánlatokat döntés végett az igazgatóság elé terjesztették.

A szegedi körtöltés épitése. Hubert Lajos kir. folyammérnök, a szegedi körtöltés épitésének művezetője kilátásba helyezte, hogy a körtöltés végleges kiépitése ez idén megtörténik. A város tanácsa elhatározta, hogy a hátralékos államsegélyért fölir a földmivelésügyi kormányhoz, a többi szükséges összeget pedig a közgyüléstől kéri.

Gyárak épitése Sopronban. A soproni Lapp-féle vasárugyár r. t. Csengeri-utcai telepét nagyobb befektetéssel kibőviteni akarja, illetve a sörgyár szomszédságában akar vasöntőde gyárat létesiteni, a mely 2—300 munkásra lenne berendezve. A tárgyalások ez irányban még folynak. — A Haas féle szőnyeggyár épitkezéseit már megkezdették. A nagy szőnyeggyár a huszárkaszárnya és a sörgyár között épül. A gyárépület alapjait még az őszszel lerakták, a télen szünetelt a munka, de legközelebb ismét megkezdik az épitést s még ebben az évben tető alá kerül a gyári épület. Az épitkezést Schneider Márton épitőmester végzi.

Iskola épités Szeremle községben. A szeremlei [Pest m.] ref. egyházközség Vadász Pál bajai épitész tervei szerint két tantermet és tanitói lakást magában foglaló iskola épületet épittet a nyár folyamán. Az épitkezésnek vállalati uton leendő kivitele céljából szükséges intézkedéseket a tervek jóváhagyása után azonnal megteszik.

A dévai ref. templom épitésére e hó 1-én tartott árlejtésen a következők ajánlkoztak: Lábas Gyula (Szabadka) 15%, Kotsis Lajos (Arad) 41·4%, Steiner József (Arad), 35%, Fischer Adolf (Lugos) 29% felülfizetéssel az előirányzott 72331 kor. 12 fillérrel. Az egyház Lábas Gyula szabadkai mérnököt bizta meg az épités kivitelével.

A szombathelyi muzeum berendezése. A muzeum berendezésére kiküldött bizottság mult héten bontotta fel a beérkezett ajánlatokat, amelyek alapján a régiség és a néprajzitár felszerelésének elkészitésével 10770 korona költségen belül Rosta Sándor és társai szombathelyi asztalosokat, a természetrajzi szertár butorzatának és szekrényeinek elkészitésével pedig Mederl János kőszegi asztalosmestert bizta meg.

Szivattyutelep létesitése Ujvidéken. A Limán dülőben, az ujvidéki selyemgyár mellett épitendő szivattyutelep gépészeti berendezésével Ujvidék sz. kir. város tanácsa Walser Ferenc budapesti céget bizta meg.

Gazdasági épitkezések a zsebelyi vallásalapitványi birtokon. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium segédhivatali főigazgatójához március 9-én déli 1 óráig ajánlatok adhatók be a m. vallásalap tulajdonát képező Temesvármegyében, Zsebely község határában fekvő zsebelyi I. sz. Mira pusztai birtokon tervezett bérlőlakás és ököristálló épitésére. Előirányzat 47825 kor. 21 fill. Ajánlat az összes munkákra, az összes munkákra a vasmunka nélkül és a vasmunkára külön is tehető.

Szakiskola bővitése Budafokon. A földmivelésügyi minister a budafoki pincemesteri tanfolyam részére 2 egyemeletes szárnyépület épitését határozta el és a tervek elkészitésével Hubschl Kálmán váci épitészt bizta meg. Az épitésre előirányzott összeg 78.000 korona. A munkákra az árlejtést nemsokára kiirják.

Munkáslakóházak épitése Petrozsényban. A salgótarjáni kőszénbánya részv. társaság Petrozsényban 105 drb. kettős munkás lakóházat épittet. Az épitkezés kivitelére Sternberg Bertalan petrozsényi vállalkozó kapott megbizást.

Tanitóképző intézet épitése Sárospatakon. A m. kir. vallás és közoktatásügyi ministeriumban már elkészitették a Sárospatakon létesitendő áll. tanitóképzőintézet terveit és költségvetését és igy az épitési munkálatok nemsokára kiadásra kerülnek.

Tüzoltólaktanya épités Nagykörösön. Nagykőrös város tanácsa elhatározta, hogy a tavaszszal uj tüzoltó laktanyát épittet.

A gurahonci cementgyár kibővitése. Az aradi és csanádi egyesült vasutak r. t. igazgatósága elhatározta, hogy a gurahonci cementgyárat az üzemképesség fokozása céljából 100.000 korona költséggel kibővitteti.

Vizvezeték épités Likéren. A rimamurány—salgótarjáni vasmüvek r. t. likéri gyártelepén vizvezetéket létesit. A vizvezeték Walser Ferenc budapesti cég tervei szerint készül és az épitést szintén a tervező cég készíti. A munkálatokat már megkezdték.

Szinkör épités Nagyváradon A nagyváradi szinkör épitése ügyében kiküldött bizottság elfogadta a városi mérnöki hivatal által készitett terveket, melyek szerint a szinkör épitési költsége 150.000 koronát igényel. Az épités költségei a kormány által kilátásba helyezett segély és a szinházigazgató hozzájárulása által teljes fedezetet nyernek.

Iskola épités S.-A.-Ujhelyen. A közoktatásügyi kormány állami polgári fiuiskolát szándékozik S.-A.-Ujhelyen létesiteni. A város az iskola céljaira ingyen telket és 2000 korona évenkénti segélyt biztositott.

A zombor—óbecsei vasut pótépitkezései. A zombor—óbecsei h. é. vasut forgalmának emelkedése következtében a cservenkai és ujsziváci állomások felvételi épületeit kibővitik.

A győri uj viztorony. A győri uj viztorony helyét Révfaluban a hédervári ut mellett jelölték ki. Az épitésre a pályázat határidejét március 14-ikére tüzte ki a város. Az uj viztorony 36 méter magas lesz. Viztartánya 600 köbméter viz befogadására készül. A torony belsejébe a viztartányig kőcsigalépcső, a viztartány mellett épitett kis toronyba vascsigalépcső vezet.

Villamos központi telep létesitése Csurgón. Csurgó nagyközség előljárósága Hollós József műszaki tanácsos javaslatára szerződést kötött Láng Mór csurgói gőzmalomtulajdonossal a község villamos világitásának ellátása céljából szükséges villamos központi telep létesitésére vonatkozólag. A határozatnak belügyministeri jóváhagyása után a telep munkálatait megkezdik.

Az ujszegedi vizvezeték terveinek felülbirálására kiküldött bizottság Szabó Kálmán főkertész javaslatára elejtette az alacsony nyomásu vizvezeték terveit és egész Ujszeged területére magasnyomásu vizvezeték épitését javasolja.

A soproni siketnéma intézet épitése. Sopron város közgyülése elhatározta, hogy az épitendő siketnéma intézet helyéül a honvédlaktanya mögötti területből 800 négyszögölet átenged.

A püspökladányi vallásalapitv. uradalom Szőkeszigeti és Rákos-Ürmösháti bérrészletein teljesitendő gazdasági épitkezések kivitelére a m. kir vallás- és közoktatásügyi ministeriumban február 18-án tartott árlejtés alapján

Eredeti Meidinger rendszerü szabályozó-, töltő és szellőző kályhák minden kivitelben.
BUDAPEST és BÉCS
EHRLICH J. és H. Meidinger kályhagyára.
Központi légfütések.
Meidinger caloriféres-ek cserépburkolatban.
Cs. és kir. kiz. szabadalm.
Siemang-Ehrlich-féle kaszárnya kályhák.
BUDAPEST, IX. ker., Lónyay-utca 15. szám.

ZIMMERSPITZ VILMOS
mázoló, fényező és aranyozó vállalata
Budapest, VII., Alsóerdősor-u. 22.

Elvállal: Épületek, portálok és butorok mázolását és fényezését minden kivitelben jutányos árak mellett.
TELEFON 87—31. TELEFON 87—31.

Pályázatok állásokra.

Építészmérnöki állás. Brassó vármegye alispánja a városnál betöltendő építészmérnöki állásra pályázatot hirdet. Felhivatnak mindazok, kik ezen állásra pályázni kivánnak, hogy szabályszerüen felszerelt kérvényüket minősitsük igazolása mellett március 15-ig Brassó vármegye alispánjához nyujtsák be. A városi építészmérnök illetményei: 2400 korona évi törzsfizetés, 600 kor. lakpénz és ötödéves pótlék.

Mérnöki állás. Budafok községben rendszeresitett mérnöki állásra pályázat hirdettetik. A mérnök kötelességét Budafok községnek az építészmérnöki állás szervezésére alkotott szabályrendelete irja elő. Az állás javadalmazása 1200 kor. Építési kérvények tárgyalása alkalmával szükséges kiszállásoknál 5 kor. napidij. Felhivatnak pályázni óhajtók, hogy képesitésüket igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeiket Gerébi Endre főszolgabiróhoz Bián március 25-én déli 12 óráig adják be. A választás Budafok községházánál március 26 án fog megejtetni.

Betöltött mérnöki állások. Az Esterházy hercegi hitbizományi javak közp. igazgatósága a december 20-kára hirdetett pályázat alapján a mérnöki állásra Kauser József okl. gépészmérnököt, a segédmérnöki állásra pedig Pálffy Jenő szigorló mérnököt nevezte ki.

Mérnöki munkálatok.

Közterületek felmérése. Sopronmegyei Csáva község a tulajdonát képező ingatlanok, utak és árkok fölmérésére szakértő mérnököt keres. Ajánlatok március 20-ig az előljárósághoz küldendők.

Legelő felmérés. Krassó-Szörény megyei Petnik község előljárósága pályázatot hirdet a községi közlegelőben végzendő felmérési és térképezési munkálatokra. Felhivatnak mindazon mérnökök, kik a munkálatokat elvállalni óhajtják, hogy ajánlataikat március 18-áig a községi előljárósághoz adják be. A közelebbi feltételek és fizetési módozatok a körjegyzői irodában megtudhatók

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedély. A kereskedelemügyi minister Fábián Lajos vállalkozó mérnök, budapesti lakosnak a m. kir. államvasutak Pápa állomásából kiágazólag Hanta, Tapolcafő, Adász-Tevel, Nagy-Tevel, Iharkut, Jákó és Farkasgyepü községek érintésével a m. kir. államvasutak Városlőd vagy Szentgál állomásáig, valamint ugyancsak Pápa állomásától Hanta, Igalhegy, Pápakiskovácsi, Noráp, Kup, Pölöske, Noszlop, Somlyóvár és Nagyszőllős irányában a m. kir. államvasutak Somlyóvásárhely megállóhelyéig és innen vagy Devecser állomásából kiindulva a dunántuli h. é. vasutak Sümeg vagy Ukk állomásáig vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutra az előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára megujitotta.

A nagykikinda—aradi h. é. vasut engedélyokiratát a napnkban adta ki a kereskedelemügyi m. kir. minister. Ezen engedélyokirat erejénél fogva Kraushaar Károly temesvári lakos engedélyt kapott arra, hogy a m. kir. államvasutak Nagykikinda állomásából kiágazólag a temesvár—nagyszentmiklósi h. é. vasut Lovrin és a m. kir. államvasutak Perjámos állomásán át a m. kir. államvasutak Ujarad állomásáig és innen a máv. uj-arad—aradi vonalszakaszának együttes használata mellett a m. kir. államvasutak Arad állomásáig mint forgalmi végpontig vezető fővonalból, továbbá ennek Perjámos közelében a Maros folyóhoz vezető vontató-vágányból és a m. kir. államvasutak Nagykikinda állomásától Nyerőig, illetve a temesvár—nagyszentmiklósi h. é. vasut Lovrin állomásától a m. kir. államvasutak Zsombolya állomásáig vezető szárnyvonalaiból álló helyi érdekü gőzüzemü vasutat megépitse. Az engedélyezett vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 10,150 000 koronában állapittatik meg, mely tőkéből forgalmi eszközök beszerzésére engedélyes 636,000 kor.-t tartozik forditani.

A komárom—érsekujvári vasut vonalon a nagy Dunahid jobbparti hidfőjének, a mederpilléreinek, az összes kisebb hidaknak és áteresztőknek a megépitése 1908. év folyamán van tervbe véve, mig az Érsekujvár felőli hidfő befejezése az 1909. év tavaszán várható. A Vág-Dunahidnál a pillérek épitése 1908. év nyarán kezdődik, az épületek alapozása Ujkomárom állomáson, valamint az őrházak alapozása is már a folyó év végéig elkészül.

A budafok—tétényi vasut. A budapest—budafoki villamos h. é. vasuttársaság Nagytétényig kivánja a vonalat meghosszabbitani. A 4·0 kilométer hosszu vonal közigazgatási bejárását március 12 én tartják meg a nagytétényi községházánál.

A szabadka—gombos—palánkai vasut engedélyokiratát a napokban adta ki a kereskedelemügyi minister. Ezen engedélyokirat erejénél fogva a Gfrerer, Schoch és Grossmann budapesti vállalkozó cég engedélyt kapott arra, hogy a m. kir. államvasutak Szabadka állomásából kiágazólag a zombor—óbecsei h. é. vasut Cservenka és a baja—zombor—ujvidéki h. é. vasut Hódság állomásán át, a m. kir. államvasutak Ujgombos állomásáig vezetendő fővonalból, továbbá Bácsordastól való kiágazással Ujpalánkáig vezetendő szárnyvonalból, végül Ujpalánkától a Dunapartig vezetendő vontató vágányból álló h. é. gőzüzemü vasutat megépitse. Az engedélyezett vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 11.552.000 koronában állapittatott meg, mely tőkéből forgalmi eszközök beszerzésére engedélyes 688.000 koronát tartozik forditani.

Iparvágány engedélyének átruházása. A bazini állomásból az ottani Rössler Imre-féle téglagyárba vezető iparvágány engedélyét a kereskedelemügyi minister az első bazini tégla- és agyagárugyár részvénytársaságra ruházta át.

Az ipolypásztó—hosszuvölgyi vasut közigazgatási bejárását február 15-én tartották meg, melyen a bizottság a tervezetet jóváhagyta. A vonal 17 kilométer hosszu és Ipolypásztó községtől Börzsöny községen át az u. n. Hosszuvölgybe vezet és főképen az esztergomi érsekség erdőségeiből faanyagot fog szállitani. Az erdőkben lóüzemü szárnyvasutak terveztettek. A vonalon levő legnagyobb mütárgy a 80 méter nyilásu Ipolyhid. A vasut épitését Kutasi Oszkár budapesti mérnök vállalkozó eszközli, aki a nyomjelzést és tervezést is végezte és már a napokban megkezdeti a munkákat.

Az arad—nagykikindai vasut és ennek lovrin—zsombolya és nagykikinda—nyerői szárnyvonalainak, valamint a Perjámostól a Maros partig vezető átrakodó szárnyvágányának kiépitésére és üzembentartására a kereskedelemügyi m. kir. ministerium részéről kiküldött dr. Halászy László min. oszt. tanácsos jelenlétében a mult héten alakult meg a nagykikinda—aradi h. é. vasut részvénytársaság tizenkét millió alaptőkével. Elnökké Abonyi Emil nyug. min. tanácsos, alelnökké dr. Bogdán Zsivko kikindai polgármester és Pallós Ármin épitési vállalkozó választattak meg. Ezen fontos, 128 km. hosszu délvidéki vasut az ország egyik leggazdagabb vidékét szeli át, mely vidéknek több mint egy évtized óta táplált régi vágya ölt testet ezen vasutnak létrejövetele által, mely lokális fontosságán kivül rendkivül közforgalmi jelentőséggel is bir, amennyiben a délvidéket Erdélylyel a legrövidebb utvonalon hozza összeköttetésbe. A vasut épitését Pallós Ármin épitési vállalkozó cég, kivel a közgyülés a vasut kiépitésére a szerződést megkötötte, haladéktalanul megkezdi, ugy hogy a vasutvonal egyrésze még ez év őszén, a többi része pedig legkésőbb a jövő év őszéig a közforgalom részére átadható lesz.

Iparvasut épités Krassó-Szörény vármegyében. Az Eissler I. és Testvérei cég szirinyavölgyi iparvasutjának drenkovai rakodójától a toronyicai pálya dunai rakodójáig gőzüzemü iparvasutat épit. A pálya közigazgatási bejárását március 14-én tartják meg.

Iparvasut Horvátországban. Az uljaniki halászati részvénytársaság a lonjavölgyi vasut Poljána állomásától a Toplica patak melletti halastavakig lóüzemü iparvasutat épit.

Vizépitészet és szabályozás.

A Rába szabályozó társulat igazgatósága a társulat 1908. évi beruházásaira 2,500.000 koronát irányzott elő Ezt az összeget a Répce árapasztó csatornák földmunkáira és műtárgyaira, a belvizcsatornák költségeire, valamint a Répce alsó szakaszának rendezésére. a Hanság csatorna meghosszabbitására és lerakatainak rendezésére, a Répcemeder kotrására, ártéri hidak épitésére és felemelésére kisajátitásokra és kártalanitásokra és kisebb nagyobb belviz- és patakrendezésekre forditják.

A kiskőszeg—bezdáni Dunaszakasz szabályozására a földmivelésügyi m. kir. minister lapunk mai számában ujabbi árlejtést irt ki. Az ajánlatok a ministerium házi pénztáránál március 23-án d. e. ½12 óráig nyujtandók be.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

A városligeti tó feltöltésével és betonozásával a Budapesti Korcsolyázó-Egylet a február 20-án tartott árlejtés alapján Pohl György budapesti mérnököt bizta meg 242.000 kor. vállalati összeg mellett

A Thököly-ut rendezése alkalmával az oldalutaknak keramittal leendő burkolására, illetve alternativ bazalt vagy gránit kockakövel leendő burkolása esetén szükséges 236.000 db kockakő szállitására és a kövezési munkákra a székesfőváros tanácsa árlejtést hirdet. Az ajánlatok a tan II. ügyosztályban március 20-án d. e. 11 óráig nyujtandók be.

Mázoló munka. Budapest székesfőváros tanácsa árlejtést hirdet a sétányokon, a Városligetben és a Népligetben az 1908. esetleg 1908—1910. években szükséges mázoló munkákra. Az ajánlatok a tanácsi II. ügyosztályban március 27-én d. e. 11 óráig nyujtandók be.

A Ferenc József-rakpart alsó lépcsőinek, padkájának és kőhányásainak helyreállitására a székesfőváros tanácsa ujabbi árlejtést hirdetett. Az ajánlatokat a tan II. ügyosztályban március 27-én d. e. 11 óráig kell benyujtani.

Az Andrássy-ut fakocka burkolatának javitása. A VI. ker. előljáróság még a mult év julius havában jelentést tett a tanácsnak, hogy az Andrássy ut középső uttestén levő faburkolat kijavitására az 1907. évi költségvetésben 25000 K hitelösszeg már teljesen felhasználtatott s hogy az előljáróság az összeg csekélységénél fogva csak a legszükségesebb javitási munkálatokat volt képes végrehajtatni, feltétlenül javitásra szorul azonban a jelentés szerint még 9322·91 m² terület, aminek összes költsége 93 610 K-t fog kitenni s az előljáróság ennek fedezésére póthitelt kért a tanácstól. A tanács a mérnöki hivatal által is megerősitett indokoknál fogva a maga részéről is szükségesnek tartván a megrongált faburkolat kijavitását, a közforgalom érdekében s a közgyülés utólagos jóváhagyása reményében még a mult év október havában felhatalmazta az előljáróságot, hogy arra alkalmas időben a javitási munkálatokat azonnal megkezdhesse és hogy e célra kért póthitel engedélyezése előtt 30000 K hitelt igénybe vehessen. A tanács a pénzügyi bizottsággal egyetemben most oly előterjesztéssel járul a közgyülés elé, hogy a 93610 K költséget a községi alap 1907. évi bevételi LIX. fejezete (Utépitési és kövezési járulék, továbbá gyalogut- és szegélykövek eladásából) alatt elért 318.685 K többletből még rendelkezésre álló 240.715 K terhére póthitelképpen engedélyezze.

A vidéken.

Községház épités Berkenyéden. Szepesmegyei Berkenyéd községházának felépitése alkalmával teljesitendő föld, kőmüves és elhelyező vas, ács, bádogos és padozati munkáknak vállalatba adása céljából a község előljárósága lapunk

MDK

Kotsis Lajos, [építész:]

Siófokon, - a tanácskozáson -, ismertette Siófok fejlesztésének tervét.

-: Dunántúli kisvárosok képviselőinek tanácskozása 9.

Népszabadság, Bp. 1969 júl. 4.

Kotsis Nagy Margit, szobrászművész

Az Országos Képzőművészeti Kiállítás ápr. 8.-án nyílt meg. – A kiállítás utolsó termében vannak elhelyezve a kisplasztikai művek. – Kotsis Nagy Margit szomorú szépséges szeretői kis méretben készültek el. (említve).

P. Szabó Ernő: Visszanézni a csillagokra.
Magyar Ifjúság, 1982. máj. 21. 34. old.

Kotsis Nagy Margit

Kiállítás Hódmezővásárhelyen

Magyar Nemzet 1984. XI. 11.

Kotsis Nagy Margit szobrász

Szuromi Pál: Triptichon
Országos tárlatok
Szegeden és Vásár-
helyen

Művészet, 1982. január

Kotsis Nagy Margit

Raj

Tiszatáj 1984/2

Kotsis Nagy Margit

Rajzok

Tiszatáj 1984/1.

Kotsis Nagy Margit, szoprán

a: Tápai Antal

Tandi Lajos: Van hegedi nóbánat! 91–96

Tiszatáj, heged, 1981 dec. XXXV/12

KOTSIS LAJOS, festő

ESZTERGOMI KIÁLLITÁSOK, 1945-1960

1955. márc. 15.-Esztergomi és esztergom-vidéki festők és szobrászok csoportkiállitása.-Kotsis mü is szerepelt azon.-/Magyar-Szovjet Társaság/. 194.old

ZOLNAY LASZLÓ: Esztergomi kiállitások, 1945-1960
195.old

Esztergom évlapjai,-Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

Kotsis Lajos

Cikke: Az M.7. esautópálya pihenőhelyén létesítendő autós csárda és expresso terepályárat. — Magyar Építőművészet, 1968. 1.m. 2-5.l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971. 2.sz. 149-182. l.

153. l.

Kotsis Lajos

ötv.

l.

Kőmagyötvj.

2046. 7.

ABRY

Kotsis Lajos

ötvös Szeged

Kömagyötvj. 343 l.

2046

Nr. 2041

LK

Ludovicus Kotsis, ca 1850. (Politzer L. közlése. — *Mitteilung v. L. Politzer.*)

Gombok, Politzer ékszerésznél, Szeged. — *Knöpfe bei Juvelier Politzer, Segedin.*

Kocsis Lajos

epitéz

ved

Marks 828. l

Kotsis Lajos, épitész V. 220

Kotsis Ludwig

geb. Wien (??) 26 J. a.

1879-80.

Bécsi akadémia
könyvtár

Mozaikok Kiemelése V. 52–53.

Kotsis Lajos

U. 1187

772/907

és Strelitz

rkolat.

t)

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1984 AUG 11

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

Kotsis Nagy Margit,
szobrászművész

ALFÖLDI MŰHEL

1021 Kotsis Nagy Margit műhelyében

MOZDULAT

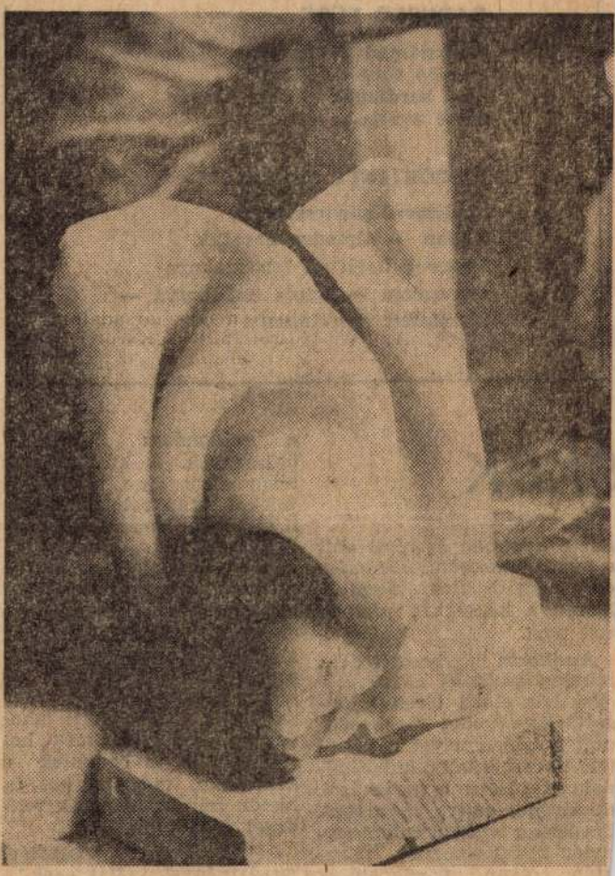

VÁZLAT

FEKETE JÁNOS: TOTEM

Simai Mihály

Tollrajzok

VILLOGÓ TÁJ

Sziromszikrák Kökénytüzek
Mályvák első fellángolása
Forrósodik az ég-üveg
Forrong fehérben az akácfa

KARCOLÓ FÜBE

Hátbatámad a napsugár
karcoló fűbe fekszem
Zöld kardlapok — veri a nyár
hőssé avatja a testem

KISZŐKÍTETT SZERELEM

Papírmező pipacspirosba
lobban — álmodva ébredek
Sustorog határnyi búzaszoknya
morzsolom — szinte imádkozva —
kiszőkített szerelmemet

ékok

állt a kapuban és részt vett
a közös játékban. Általában
csag négy-öt utca „játszott",
hiszen a községben nincsen
sok utca.

Amikorra besötétedett,
minden szereplő a művelő-
dési ház előtti téren tolon-
gott. Este pedig megkezdő-
dött a bál, amelyet nyugod-
tan nevezhetünk álarcosbál-
nak is, hiszen a maszkások
mindvégig rejtve maradtak.
Tíz órakor viszont valameny-
nyien bemutatkoztak. Itt az-
után olyan meglepetések
voltak, hogy megdöbbent a
közönség. Sokszor hetven-

a színpadon: örömapák,
örömanyák. A köszöntő, a
menyasszonytánc, a vőfély
játékai mind belefért az es-
ti műsorba. Persze egész es-
te találgatták, hogy ki
a menyasszony. Azt ugyan
a hangjáról nem lehetett
megismerni! Meglepetésre
olyan férfi került ki a maszk
alól, ki kitűnő színészi ké-
pességekkel rendelkezett és
humorizálni is tudott. Így
zajlott le a forráskúti lako-
dalmas, amelyről még he-
tek múltán is beszéltek a
községben, meg máshol is,
hiszen mindig igen sok ven-
déget fogadtunk.

— Évről évre visszatérő rendezvények voltak ezek?

— Igen. Évről évre meg-
rendeztük az adott időszak-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 133-068, 337-748, 340-725

Kotsis Nagy Margit
szobrászművész

TISZATÁJ

1981 8

1021

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁJA

gy ezáltal is megrövidítsék a végcélhoz vezető utat.
át"; oldjanak a helyzet szülte feszültségen. Nehogy
ta legyen. A szándékok, vágyak nyílt kimondása ép
k még a látszatát is, mint a húzódozás és az elu
zéd, beszéd. Vallomás. Egymás terveinek számba vé
ek. Pszichologizálás; Lukrécia és Tarquinius pszich
S ebben a drámatöredékben végül is ez az igazi
hoz képest, de az *Elektrá*hoz képest is. Mert Klytai
túlságosan is egy pont körül forog az író képzelete
y mozgatja ott a cselekményt, anélkül, hogy a szerzőnek különösebben árnyalnia
lene azokat a jellemeket, amelyekre e freudi tétel megfogalmazása vár. Az írónak
g csak a tétel variánsaival sem kell foglalkoznia. A *Lukréciá*ban viszont jó néhány
iációs lehetősége adódott. Az erényességét koloncként hordozó szépasszonytól az
arló szavak, simogatások, érintések által felperzselt, magamegadó nőn át az erő-
k áldozatáig legalább három Lukrécia-arcot, három magatartásformát lehetett
kadinak megrajzolnia. Mindehhez természetesen a három tarquiniusi hódítóarcot.

A *Lukréciá*nak több változatát készítette el az író. Felrajzolta mind a három
ot. Hogy a különböző megközelítésű és mondanivalójú történetekből végül is me-
et fogadta el hitelesnek, melyik állt legközelebb eredeti elképzeléséhez — ki-
tetlen. A több variációs, a lényegi mondandó változataira épülő drámatöredék
en a formájában mindenesetre azt sejteti, hogy az írója — a tanulságokkal sem
készen a mű keletkezése idején. Vagyis hogy kivételesen nem a kész mondani-
hoz kereste a történetet, hanem valóban utána akart járni a legerényesebb pol-
asszony titkának.

Miközben viszont a titok felderítésére vállalkozott, érdeklődése szinte teljesen a
re, Brutusra terelődött át. A nő titkát igyekezett kilesni, s a férjéét leplezte le.
tus titoktalanságát. Magabiztosságát, dölyfét, fölényét. Érzéketlenségét. Amikor
ai kárörvendően biztatják, ne vegye tudomásul, mi történik vagy mi van készülő-
a felesége és a királyfiú között, így válaszol: „Nem is veszem. Csak most éppen
ngerültem. De egyébként ... akármit fecseghettek, rólam lepereg. Rajtam nem
a tisztességtelenség és különben is nagyon unom már ezt az egészet." A tisztes-

MH SAJTOFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-548, 340-128
Kötsis Nagy Margit, szabadszámkon
1984 AUG 11
CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP
1021

TÉRFORMA

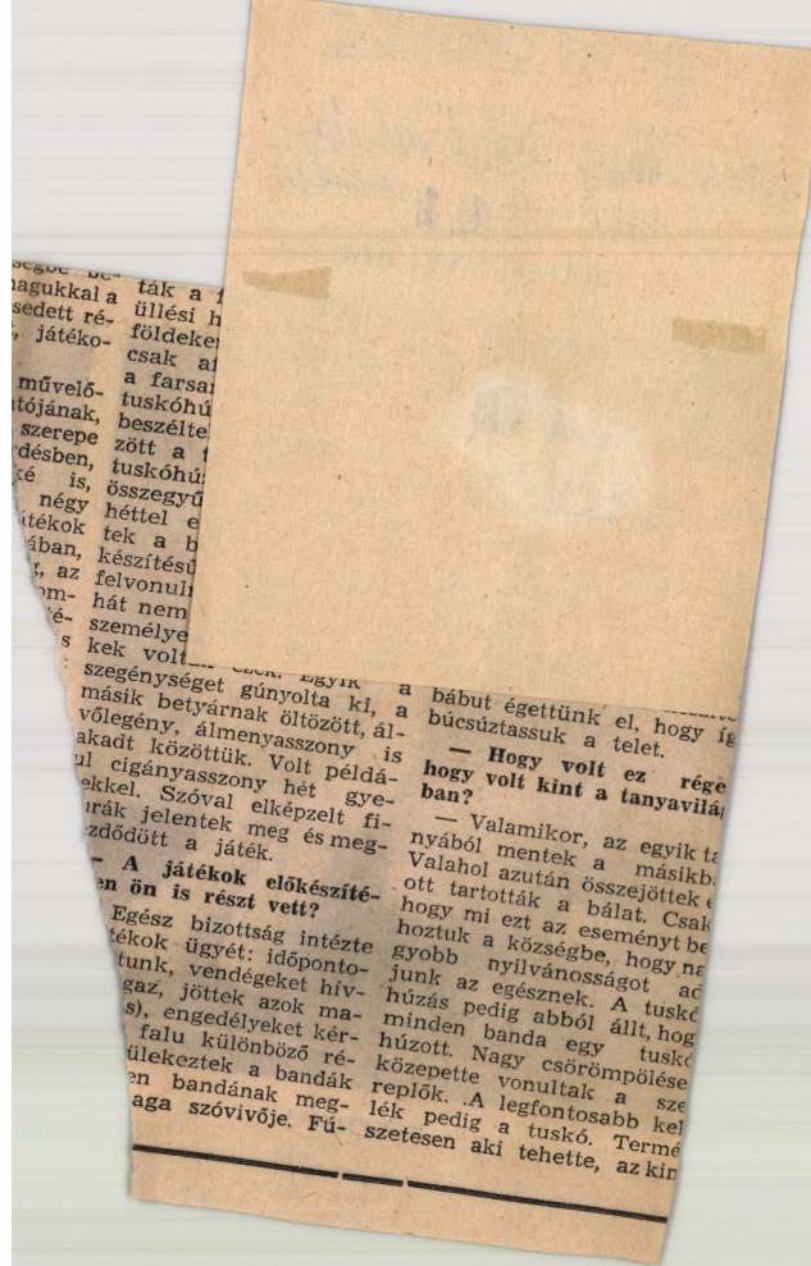

ségbe be-
nagukkal a
sedett ré-
, játéko-

művelő-
tójának,
szerepe
désben,
ké is,
négy
átékok
ában,
, az
om-
té-
s

ták a f
üllési h
földeke
csak a
a farsa
tuskóhú
beszélte
zött a
tuskóhú
összegyű
héttel e
tek a b
készítésü
felvonul
hát nem
személye
kek volt

szegénységet gúnyolta ki, a
másik betyárnak öltözött, ál-
vőlegény, álmenyasszony is
akadt közöttük. Volt példá-
ul cigányasszony hét gye-
ekkel. Szóval elképzelt fi-
rák jelentek meg és meg-
zdődött a játék.

**— A játékok előkészíté-
en ön is részt vett?**

Egész bizottság intézte
tékok ügyét: időponto-
tunk, vendégeket hív-
gaz, jöttek azok ma-
s), engedélyeket kér-
falu különböző ré-
ülekeztek a bandák
en bandának meg-
aga szóvivője. Fú-

a
bábut égettünk el, hogy íg
búcsúztassuk a telet.

**— Hogy volt ez rége
hogy volt kint a tanyavilá
ban?**

— Valamikor, az egyik t
nyából mentek a másikb
Valahol azután összejöttek
ott tartották a bálat. Csak
hogy mi ezt az eseményt be
hoztuk a községbe, hogy na
gyobb nyilvánosságot ad
junk az egésznek. A tuskó
húzás pedig abból állt, hog
minden banda egy tuskó
húzott. Nagy csörömpölése
közepette vonultak a sze
replők. A legfontosabb kel
lék pedig a tuskó. Termé
szetesen aki tehette, az kin

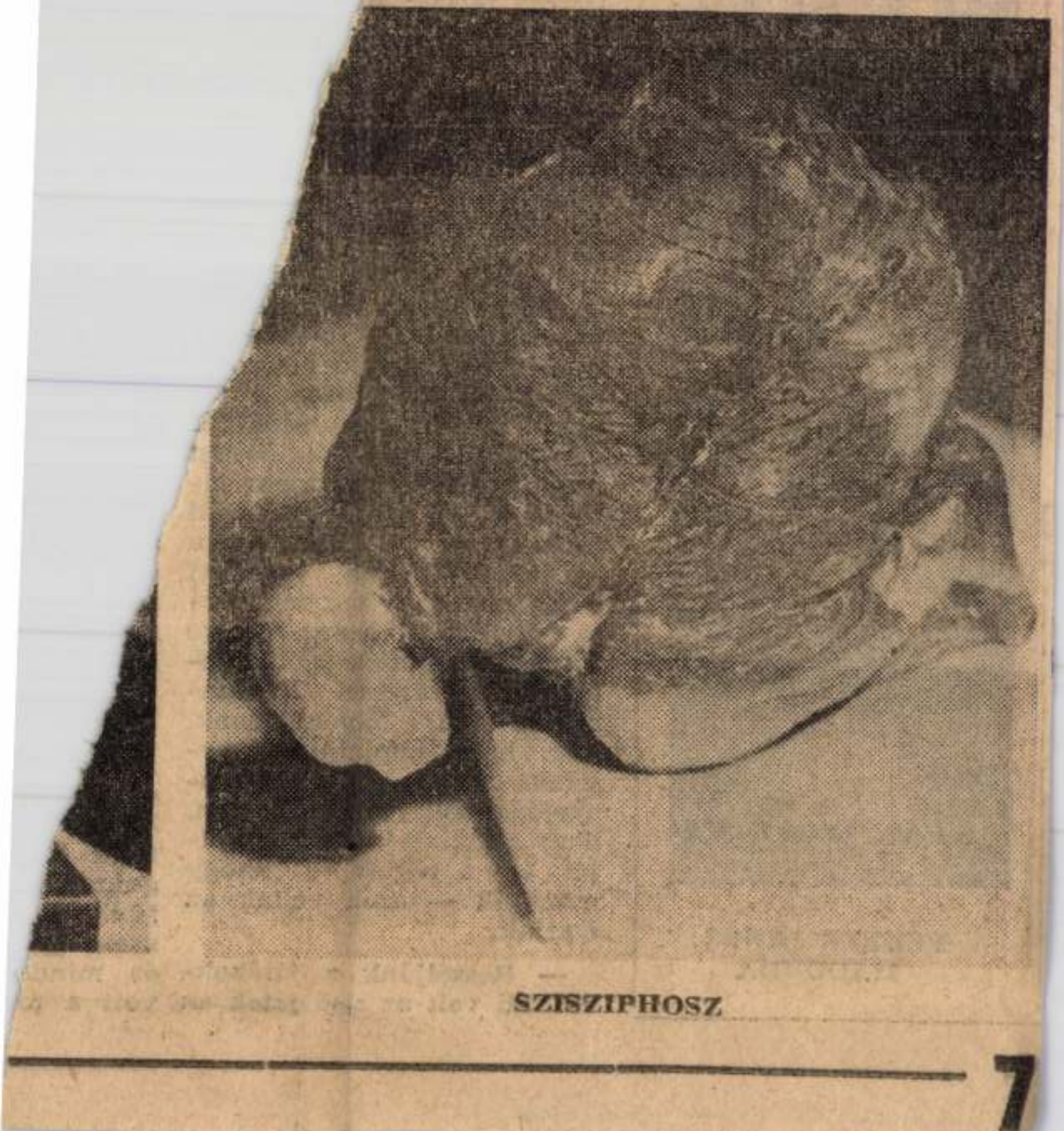

SZISZIPHOSZ

FEKETE JÁNOS: MADONNA

költözők hozták
tanyán meggyöke
gi hagyományok
kat.

A község egykori
dési otthon igazga
Petress Józsefnek
perdöntő ebben a kér
de jelentős mindazok
akik segítették őt a
évszakhoz kötődő já
kialakításában, leírás
megőrzésében. A farsang
aratás, a szüret jó alkalo
nak kínálkozott ezen a t
ren. Sőt a házasságkötés
„visszája" is jó lehetőséget
teremtett egy-egy vidám já-
tékra és az azt követő báli
mulatságra. Különösen a
hatvanas években jelentett
nagy eseményt minden for-
ráskúti megmozdulás. Messze
vidékekről jöttek a látoga-
tók, hogy részesei lehessenek a vidám fölvonulásnak. Kár, hogy napjainkra veszített vonzerejéből, látványosságából. Az kétségtelen, hogy a maiak is értik a módját, ám a régiek — ahogy mondják — azok voltak az igaziak.

— Beszéljünk a játékokról. Mi volt az első játék az

r
gu
ke

séb

a já
kat ad
tunk (i
guktól i
tünk. A
szein gy
és minde
volt a m

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1021

Margit Nagy Kotsis: Wenn sich Liebende umarmen (Terrakotta)

Landesausstellung Bildender Kunst

öder A
auch k
berzuk
Wäsche
lustlos
blätter
te es a
der H
te es."

Bösk

„Ich hörte das Stubenmädchen im Flur erklären, daß der Herr nicht zu Hause sei und der Gast es am folgenden Tag nochmals versuchten sollte. Dieser hörte jedoch nicht auf das Mädchen und näherte sich mit entschlossenen Schritten meiner Tür. Es klopfte. Ich erhob mich vom Diwan. Ein fremder Mann trat ein. Er schien überrascht, nur mich anzutreffen, fand im ersten Augenblick keine Worte, grüßte etwas verunsichert. Ich fragte, womit ich dienen könnte, er antwortete nicht. Und dann fing er ungefragt zu re-

Gyula Feledy: Alter Mann mi

Kotsis Nagy Margit, szobrászművész

A Műcsarnokban rendezték meg az országos tárlatot, melyen szerepel Kotsis Nagy Margit lírai terrakottja. (említve).

Wagner István: Élményre várva.
Magyar Hírlap, 1982. máj. 1. 7.-old.

Kotsis Nagy Margit, szobrász-művész

2.) Folytatás

Dél-Magyarország, 1983. dec. 17.
7. old.

Kotsis Nagy Margit dombormüve (Magyarcsanád)

gitenie, amikor bőgve bevonult az életbe. Legnagyobb érdeme: tisztán tartja körmeit, és senkinek sincs terhére. Legnagyobb hibái: nincs családja, nincs jó kedve, és nincs jó gyomra. Egyetlen kívánsága: nehogy élve temessék el. Életének fontos eseményei nincsenek."

Bizonyára sok igazságot tartalmaz ez az öngúnnyal írt önjellemzés, de az utolsó mondata mindenképpen hamis. Hamis, mert Alfred Nobel élete igazán fontos eseményektől gazdag. Már édesapja is igen kalandos életet élt. Volt hajóinas, építész, a geometria főiskolai tanára, de ami a legfőbb, kísérletező, feltaláló lélek. A robbanószerek iránti érdeklődést fia tőle örökölte. Az atya stockholmi laboratóriuma éppen Alfred fia születésének évében, 1833-ban robbant fel, és a családot valósággal kiűzték Svédországból. Ezután Finnországba

Kotsis Nagy Margit, szobrászművész 1.) Folytatás

Csongrád megyében a települések házasságkötő termeit az e tájon élő művészek alkotásaival dekorálják, szépítik. A megbízások második fordulójában két újabb mű készült el, melyek már láthatók a megyében: Kotsis Nagy Margit dombormüve Magyarcsanádon látható. Az emberi kapcsolatok fontosságára hívja fel a figyelmet, amikor sokalakos kompozícióján a fejek, a kezek és a lábak hármas ritmus képletére építi fel művét. Az egymásba kapcsolatok kezek, tekintetek a családi kötelékek fontosságára, az egymás iránti felelősségre figyelmeztetnek.

(emlitve és repr.)

T.L.: Újabb paznók.

Déb Magyarország, 1983. dec. 17. 6. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Kotsis Nagy Magit

TISZATÁJ

Szeged

1984 JAN

1021

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

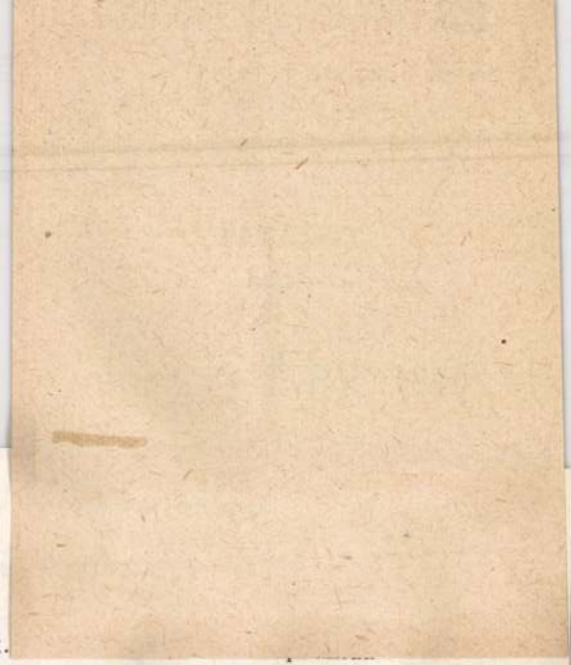

kert is vadon,
rázsa érte
szűkölő, pórázra
a lombot rázza.

példája az érett Dsida költészetének.
eményt, a környezet olyan konkrét, hogy maga előtt látja az ember. Ren-
megfigyelést sorol egymás mellé, mint például az attól való félelem kife-
ltsen zajt, a „nyálamat lenyelni se mertem"-megállapítás, vagy a lombo-
venítésére szolgáló metaforikus kép a pórázra kötözött szűkölő kutyával,
zgást, hanem a hanghatást is érzékelteti. Ebből a reális képből fokozato-
sba, a látomásba, s már a harmadik strófa végén megjelenik a félelem leg-
a padon, ül valaki." Még nem tudjuk, hogy ki. A feloldást hat verssza-
eti a gyermek gondolatainak, lázas vízióinak leírásával, a szikár fekete
gyedik strófában folytatja útját:

agy valami,
e néha csosszan.
dok sikoltani,
n kitátva, hosszan,
dok szaladni sem,
enetesen.

Nem rejt el e vacak világ itt,
Békák közé leguggolok.
A szív elárul, mert világít,
illatoznak a szemgolyók.
Aki él, nem rejtőzhet el.
Jön. Itt van már. Egész közel.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Kotsis Nagy Margit

TISZATÁJ

Szeged

Arany János u.

1984 JAN

1021

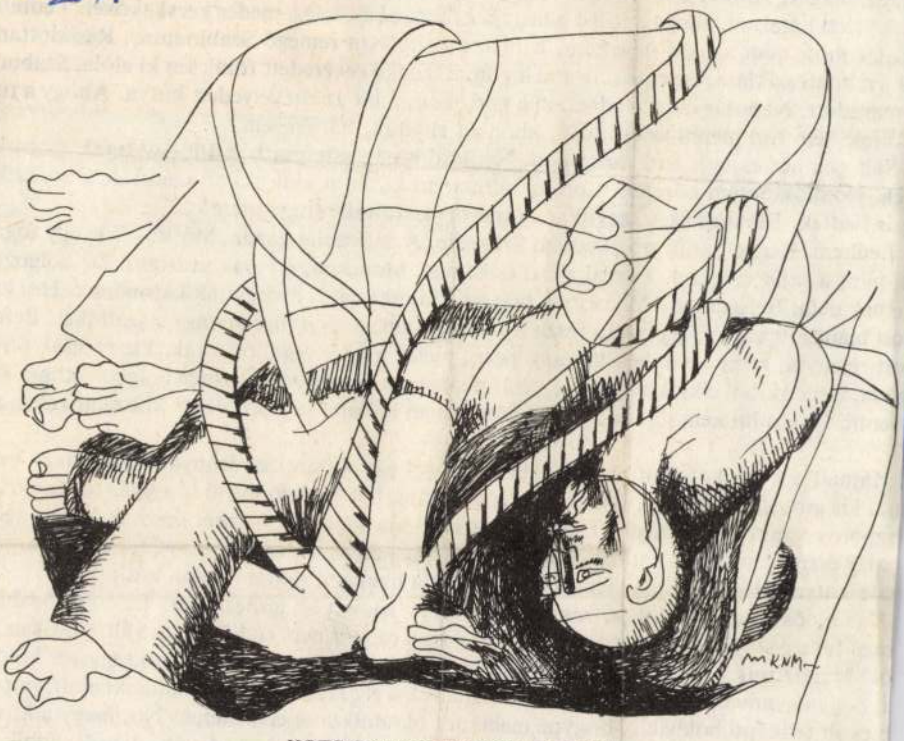

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

n csücsült, dugig rakva árukkal vízen ringott már a l
szkedni. Indultunk a Marosnak. A piacnál kitettem a t
meg ereszkedtem lefelé. Gondoltam, lemegyek Titelig i
egész világot. Amiért élek. A sors vagy a Maros nem
A peleti határnál, ahogy a folyó elhagyja a havasoka
et. De most nem azokra ügyeltem, hanem a gulibába
vik víz alatti sziklára, egyet fordított a lápon, a feneke k
a maradott. Napokig ott szaladoztam a partokon, mint
fölfelé nem tud menni az erdőnek, ahonnét elindult, hát én sem.
Sült gombát eszegettem, vadsalátát. Nyolcadik nap este parthoz állt egy tutaj, emberei
tek. Odaköszöntem közéjük. Cefetül nézhettem ki, mint akit akkor vágtak le a kötélről.
g is ijedtek. Elharapták a szavukat. Várakozva szóltak: Ingyi mere!
Leültem. Reggel velük ereszkedtem Szegedre. A Szilvániás gazda, Márkus Ede úgy foga-
t, mint a saját emberét. Fizetni akart nekem is. Mondom, én csak utaztam. De dolgozni
retnék nála. Befogadott. Akkoriban már az ő munkásait is hívogatták katonának. Hol itt,
ott hiányzott valaki. Én meg a fészit úgy forgattam, mint a fűrészt vagy a szálfákat. Befo-
dott. Hagyta, hogy a színben lakjam. Szép, meleg május vége jött ránk. De én csak őbö-
gtem, mint akiből elszökött az élet. Volt pénzem, a lenyárjadt harisnya helyett tudtam ru-
venni. De örülni nem jött kedvem. Miért is nem haltam meg ott, véle? Mit akar velem az
?
Hajnalt érkező kofahajókkal járt be Makóról egy kicsinyded leányka. Tizennégy éves
na, kis girhes. Szántam. Ha este elment a hajója, hát behúzódott ő is a gyár területére, a
szporos színbe vette magát. Egész nap tele a haja faporral, a szája prémjén is vastagon
Már észre sem vette. Senkije, mint nekem. Mert én olyan árva voltam, ha egy kicsinyke
záló kutya vetődött volna elém, hát annak is a nyakába tudtam volna esni.
Nahát, összeismerkedtünk, mint a testvérek. Kicsinyke girhecském. Előttem Szabina
rázó fekete sörénye, szeme. Pedig véle egy árva csókot nem tudtunk ám váltani. Csak lá-
ól várakoztunk egymásra. Hanem a girhes egy napon, év teltén is túnan, egyszer kihök-
i, hogy ugyanvalóst elmehetnék én hozzájuk. Én el. Tiszta voltam mindenki előtt, mint a
bickolt teliképű holdvilág, hogyne mehetnék el, amikor el is mehetek. No, megyünk, vo-
n, vasárnap reggel. Kiérünk a temető árkához. Négy kisgyerek, s árvák. A legkisebbik vi-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Kotsis Nagy Magit

TISZATÁJ

Szeged

grafikus

1984 JAN

1021

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

Történelmi papírke
a kert. Új istenheg
Hullanak bele, le a
Bibó úr bibor, röp

Könnyű volt neken
— ha szárny nélkü
szállni,
s talán nehezebb: itt a kertben járni.
Kitárt kezeimmel hogyha szaladok,
fejbelőtt repülőgép
árnyéka vagyok.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Kotsis Nagy Margit

grafikus

TISZATÁJ
Szeged

1984 JAN

1021

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

szet is egy nyelv,

ött született Korniss Dezső. Korniss, a „magányos", a „különc", a „szóki-
icsinyeskedjünk: a *nagy* festő, ki új formanyelvet kutatva, rengeteget tett
ktúráért. Hegyi Loránd, az életmű legjobb ismerője írja a Fülep Lajos ál-
ozatról (és természetesen Kornissról): „Mindazt, amit valaha látott, hal-
, érintett és megízlelt vagy megízlelni vélt, mindaz, amit valaha álmodott
és nem teljesült, vagy ki sem mondott, oly mélyen élt legbensőbb benső-
egjelenik, alakot ölt, létezővé válik az *Illuminációk* tenyérnyi lapjain."
ntő erő — nevezhetjük varázslatnak, ihletnek, esztétikumot létrehozó
— fontos dolog, de talán ennyire lényeges, ha nem lényegesebb, a művek
z, mely tartást ad az embernek, a művésznek, és segítette elviselni az el-
s keserű éveit.
rainál kell-e megtisztelőbb főhajtás: „Egy nagy és tiszta életmű kötelez
." Ugyanebben a bevezetőben olvasható: „Kötelező megjegyeznem, hogy
gnagyobb árváink egyike, aki élete hosszán szenvedte értékeinek mellőzé-
dhogynem elsikkasztását. Aki a szellemi ínség idején fejszével bánik, vagy

őt kívánva köszöntjük a 75 éves Korniss Dezsőt! *(A szerk.)*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

TISZATÁJ
Szeged
1983 JUN.

KOTSIS NAGY MARGIT

1021

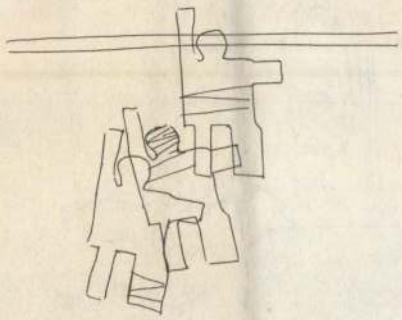

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

HÉZSŐ FERENC RAJZA

Tiszatáj
áj, 1983/3.

ILLUSZTRÁCIÓ

Kotsis Nagy Margit rajzai a 11., 44., 47., 54., 76., 87. és a 112. oldalon

Kotsis Nagy Margit

Magyar

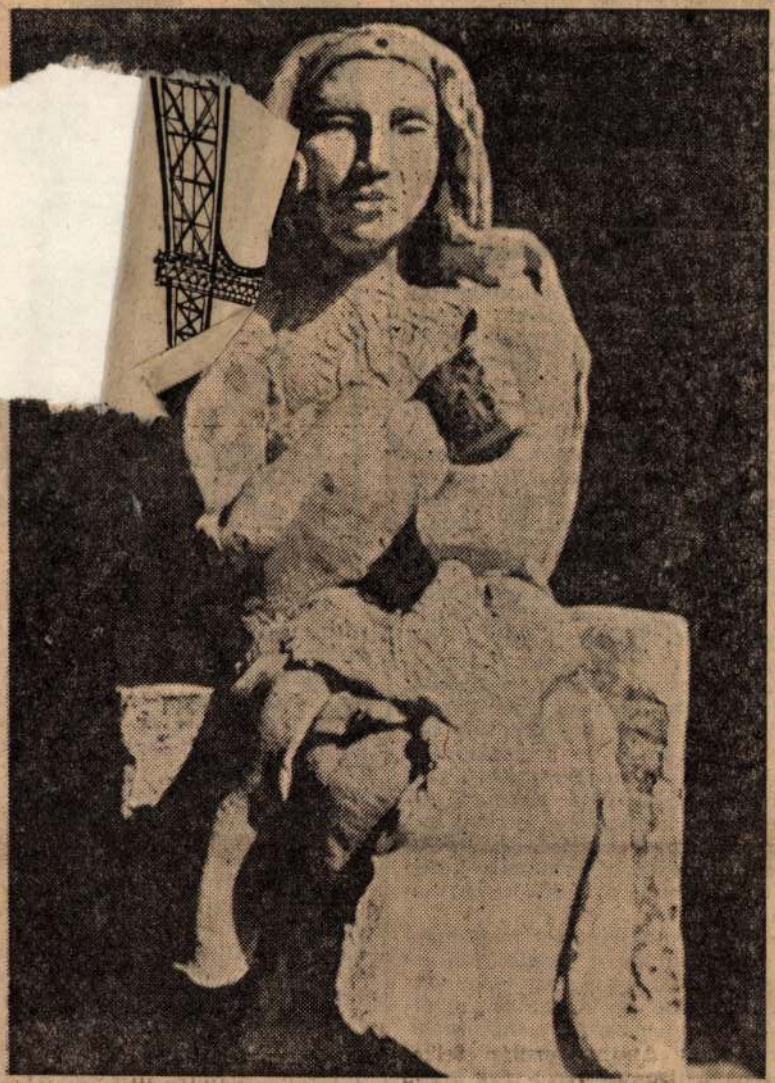

Kotsis Nagy Margit szobra

ben. A japán hódítás azóta is nyomasztó emlék e térségben, s nem csekély fáradságba kerül a múlt feledtetése. A kérdéses országoknak azonban valóban szükségük van pénzre, s igazuk lehet a szakértőknek, hogy ide érdemes befektetni, mert a legcsekélyebb ráfordítás is *nagy minőségi változást eredményez.* Hasonló ma már aligha érhető el másutt, hiszen itt minden adott: érintetlen terep, bőséges természeti kincs, olcsó munkaerő, s feltörekvő népesség.

A Fidzsi-szigeteken megrendezett fórumukon a tizenhárom ország vezetői ezt is számításba vették, amikor egy nevezőre próbálták hozni a nagyon is eltérő véleményeket a térség jövőjéről. Néhány, a függetlenségét csak a közeli múltban megszerzett állam, amelyek egyike-másika Kubát tekinti példának, azt követelte, hogy minden kapcsolatot szakítsanak

zülük egyik sem mondhat le a nyugat-európai gazdasági kapcsolatokról. A fokozatosan zuhanó mezőgazdasági árak, s az EGK mesterséges védővámja amúgy is nehéz helyzetbe hozta a termelőket, akik e bevált piacokat csupán veszteségekkel tudják másokkal helyettesíteni. Vészterhesek az Egyesült Államok irányából érkező jelzések is, miszerint a hadihajók kitiltását büntetéssel torolják meg. Washington mindenekelőtt attól tart, hogy Új-Zéland *iskolapéldát teremt,* s követőkre talál az *ASEAN*, a délkelet-ázsiai hatok táborában is, ami a Fülöp-szigeteken levő két támaszpontját fenyegetné. A mind viharosabb csendes-óceáni helyzetet ismerők emellett biztosra veszik, hogy Ázsia keleti és Dél-Amerika nyugati partja között az új keletű

Kotsis Nagy Margit

Szabar

Magyar Nemzet 1987. VI. 2.

széles körben érzett őszinte gyász tette, hogy sajnos előbb hallgathatjuk a kész lemezt, mintha semmi nem sürgette volna forgalomba kerülését; mintha az egészséges Ruttkai Évával együtt később hallgathattuk volna. S akkor talán nem is ugyanezt a válogatást, amelynek egy része korábbi rádió- és televíziós felvételekről került korongra. Éppen a művész nagyságrendjére tekintettel hozzáteszem: nagyon helyes, hogy odakerült. Nem említve, hogy olyan remekművekkel együtt, mint Juhász Gyula, Robert Burns egy-egy megzenésített verse és néhány világszerte népszerű örökzöld dallam.

A Ruttkai Éva művészete iránti érdeklődés — filmek, lemezek, szalagok vonatkozásában — a következő években nem csökkenni fog, hanem növekedni. Üdvös volna ismét

Kotsis Nagy Margit

KOTSIS NAGY MARGIT szobrászművész kiállítása nyílt meg csütörtökön a miskolci Szőnyi István Teremben. A Kolozsváron főiskolát végzett és 1978 óta Szegeden élő művész zömmel nőalakokat megjelenítő hatvan bronz- és terrakottaszobrát mutatja be a december 2-ig látogatható tárlaton.

Népszabadság, 1987. XI. 20

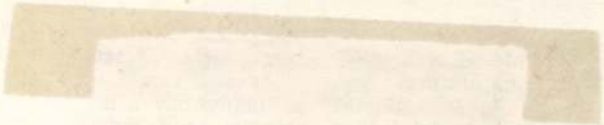

1021 KOTSIS NAGY MARGIT

KÉPZŐMŰVÉSZET

A létezés stációi

KOTSIS NAGY MARGIT

SZOBRÁSZATÁRÓL

Évtizedeinkben egyre jobban elszaporodnak a „hontalan" műalkotások. Adva van a kép vagy a szobor, amely jóformán semmit sem árul el születése földrajzi, szociológiai, történelmi körülményeiről. Nincsenek konkrétabb, érzékletesebb gyökerei. Akár Párizsban, Chicagóban készülhetett, akár Debrecenben. Az esztéták egy része természetesen már nem akad fenn az efféle jelenségeken, sőt félig-meddig törvényszerűségre gyanakszik. Azt mondják: minél kozmikusabbá, egyetemesebbé válik a földrészek közötti szellemi, művészeti csereforgalom, a nemzeti kultúrák annál inkább elvesztik egyéni karakterüket. Több lesz a hasonlóság, az összekötő szál, mint az elkülönítő, autonomitást jelző tartalmi és formai vonás.

Kotsis Nagy Margit munkásságára nemigen érvényes e kortársi tendencia. Úgy alakítja plasztikai világát, hogy minduntalan hírt ad személyes kötődéseiről, egyben erkölcsi, nemzeti hovatartozásáról. Többször megmintázza szülőföldjének szellemi, formai élményeit, amelybe az archaikus, méltóságos székelyföldi emberek éppúgy beletartoznak, mint a Kőmíves ballada eszméköre. Mindez azonban csupán az érem egyik oldala. A szemközti térfélen viszont azt látjuk: az alkotó korántsem akarja megkerülni korszakunk elevenen ható, aktuális emberi gondjait. Így aztán a méltóságos, áhítatos erdélyi figurasorok mellé jobbára magányos vagy kapcsolatokat kereső emberalakok kerülnek, akik majdhogynem reménytelen küzdelmet folytatnak sorsukkal, jellemükkel, küldetésükkel és környezetükkel. Nem nehéz ráismernünk e tipologizált külsejű, kötelékekben vergődő lények magatartásában napjaink elidegenülő, szorongásos életmintáira: az emberi szabadság gyötrelmes dilemmáira.

Aki megnézi az alkotó első önálló magyarországi bemutatóját a szegedi Horváth Mihály

és érzi ezt Moldova is. Itt, az Égi szekérben, negyedszázados riporteri-írói tevékenység után is szükségesnek tartja megfogalmazni, amikor először látogat a Repülőgépes Szolgálathoz: *„Ebben az első órában még nem tudok célszerű dolgokat kérdezni, egy jó kérdéshez több ismeret szükséges, mint egy közepes válaszhoz…"*

Moldova végül is tud kérdezni, mert igyekszik nagyon sok ismeretet begyűjteni. Tud kérdezni, s mások számára is élvezhetően, átélhetően meg tudja írni, amit lát és hall. S ez a kevesek adománya, mert megírni valamit más, mint leírni. Kapunk tőle egy kis mezőgazdasági repüléstörténetet; hogyan lehet megteremteni valamit a semmiből. Kapunk érzékletes képet a valódi hőskorszakról, amelyet szervezetlenség, ócska géppark és komoly életveszély jellemzett. Szolgál „kuriózumokkal" is, amennyiben ez a pontosabb bemutatáshoz szükséges, egyedi életformákról, eseményekről, pénzről, nőkről. De leginkább portrékat ad; tiszta, igaz, árnyalt, plasztikus emberi portrékat.

Van egy tévedés is ebben a könyvben. Éppen azért szólok róla, mert csak egy, s így kirí az egészből. Amikor Moldova a tokaji tanácselnökről, az egykor kiváló szőlész-borászról ír. Nem az a tévedés, hogy említi, hanem a nála és a tokaji szőlőművelésnél való hosszas elidőzés. Megakasztja ugyanis a könyv lendületét. Ennél a résznél döccen a szerkezet, megzavarodik a ritmus. Roppant érdekes, amit erről az emberről ír, közhellyel szólva mondhatom nyugodtan: kész regény. De ez egy másik könyv.

Ettől függetlenül az Égi szekér Moldova György egyik legjobb riportkönyve. Hogy csak az utóbbiakról szóljak, az Akit a mozdony füstje megcsapott… vagy A szent tehén című könyvében több vitatott vagy vitatható rész is van. (Tessék elolvasni az egykorú kritikákat, még inkább újraolvasni ezt a két könyvet!) Pedig azok is jó riportkönyvek. De az Égi szekér még egy lépcsőfokkal fölöttük áll. Moldova, a riporter elemében van. *(Magvető.)*

MÁTYÁS ISTVÁN

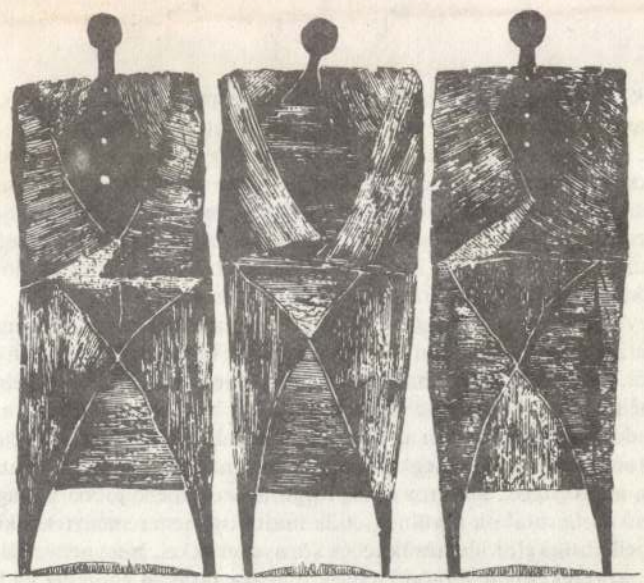

SZENTI ERNŐ GRAFIKÁJA

utcai Képtárban, az bizonyára észreveszi ezeket a sajátságos tematikai, tartalmi vonulatokat. Ám ezzel együtt azt is tapasztalhatja: szó sincs itt valamiféle mereven elkülönülő művészi útvonalról. Viszontlátjuk itt az analitikus, réteges agyagkezelést, a festékanyagok ritmikus, lakonikus felhasználását, nem beszélve a figurák karakterizáló, általánosító megformálásáról. Más kérdés, hogy alkalmanként a kollektív eszmeiségű, archaikusabb fogalmazású plasztikák valósággal ellenpontozzák az individuálisabb töltetű, dinamikusabb hatású szobrászi megoldásokat. Máshol meg a kétféle élménykör szorosabban összefonódik. Ilyenkor a történelmi és aktuális tartalmak mintegy átjárják, értelmezik egymást, ahogy ezt például a falakba burkolt

balladai asszony motívuma dokumentálja. Mozgásban, alakulóban van tehát Kotsis Nagy művészete. Igaz, a tematikai, gondolati csomópontok már meglehetősen határozott körvonalakat mutatnak, az alakító eszközök területén azonban a bizonyosságok és a lehetőségek viaskodását érzékeljük.

Egy fiatalabb művésznél az ilyen küzdelem már-már természetes. Előbb-utóbb ki kell szakadni a nagyhatású mester bűvköréből, majd rátalálni az egyénibb hangra. Csakhogy Kotsis Nagy Margit esetében bonyolultabb a helyzet. Mert a késve induló művészek közé tartozik. Ráadásul nem áll mögötte meghatározó érvényű szakmai atyamester. Jóllehet a kolozsvári főiskolán egyebek között mintázást is tanult, végzettségét tekintve mégis iparművész. Nem csoda így, ha az alkotó a mindent bepótlók és a mindenről tudni akarók igyekezetével munkálkodik.

S nem is eredménytelenül. Hisz a formai, kifejezésbeli mozgékonyság ellenére az is szembeötlő, hogy a különféle plasztikai megoldások hálózatában végül is egy szervesebb kötődésű, személyesebb arcélű szobrászat érlelődik.

Érdekes és tanulságos nyomon követni ezt a folyamatot. Már csak azért is, mert az utóbbi évtizedekben meglehetősen szkeptikus nézetek alakultak ki a hagyományosabb, realista szellemű művészet megújulási, felfrissülési lehetőségeiről. De időközben feltűnt Kő Pál vagy Lóránt Zsuzsa szobrászata, s ezzel egyszeriben kiderült: fölösleges volt a bizalmatlanság. Nos, lényegében Kotsis Nagy Margit munkássága is ehhez a tendenciához kapcsolódik. Kétségtelen ugyanis: többé-kevésbé ő is tiszteletben tartja a valóság arányrendjét, gyakorta visszatér a szimmetrikus, harmonikus elrendezésekhez, egyszersmind domináns szerepet biztosít az emberi figuráknak. Eközben azonban rendszeresen feszegeti, gazdagítja a klasszikusabb jellegű kifejezés módszertanát. Nem elégszik meg önmagában a töredezettebb hatású, réteges szoborépítéssel: a kollázstechnikát is autentikusan használja. Ha a téma úgy kívánja, akkor a személyes emlékű népi szőttesek és kézimunkák nyomait viselik a felületek, más esetekben viszont mindössze csak egy prózai szövetdarabét. A Sziszüphosz sorozat vonagló, vergődő alakjai ugyanakkor egyre-másra felrúgják a mértékesebb harmónia elvét, s helyette a szabadabb felfogású plasztikai ritmusnak engedelmeskednek.

Bizonyára ennyiből is kitűnik: Kotsis Nagy realista alapozású szobrászata több helyen érintkezik a modern művészetek törekvéseivel. Nála is a romantikusabb, drámaibb hangulatok hiteles tolmácsolása, az expresszív fogalmazás a perdöntő, ami szorosabban összeláncolódik egy gondolatiságra apelláló, jelképteremtő magatartással. Különös, hogy míg a pályatársak jó része többnyire a szenvtelenebb vagy a groteszkebb kifejezés alternatíváit vizsgálja, addig erre a művészetre sokkal inkább a komolysággal párosuló belső szenvedély a jellemző.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1983 5
Tiszatáj

Elég csak megfigyelnünk a *Menet* című kompozíciót: az alkotó egyik legjellegzetesebb, legjelentősebb művét. A történelmet idéző boltív alatt zárt formátumú, áhítatos-méltóságos asszonycsoport halad. Nyilván ezek a motívumok is a székelyföldi élményeket idézik, mégsem beszélhetünk itt valamiféle plasztikai zsánerjelenetről. Tudniillik a figurák archaikus, egyiptomias megformálása, egyáltalán a plasztikai elemek feszes, súlypontozott elrendezése általánosabb jelentést kölcsönöz a műalkotásnak. Nevezhetjük ezt hitnek, állandóságnak vagy a törvények tiszteletének — igazában ebben az eszmekörben mozog a szobor üzenete.

A létszerűség megidézése egyébként minduntalan visszatér Kotsis Nagy Margit művészetébe. Szinte az emberi létezés történelmi stációit elemzi. Egyfelől a hitre, a méltóságra: az emberi teljességre hivatkozik; másrészt pedig a kiszolgáltatottság, a szorongás, a tehetetlenség és a szenvedés árnyait firtatja. Emlékezetes plasztikát készít egyebek közt Veres Péter emlékére. Ez a fegyelmezetten sírdogáló asszony tulajdonképpen majdnem olyan, mint a többi balladás, fohászos hangvételű figura. És mégis. Az archoz simuló kézfejek ezúttal rendhagyó módon kifelé fordulnak: ezzel újszerű tartalommal telítődik meg a gyász képzetköre. Ám akkor is állapot- és létjelentéseket mintáz az alkotó, amikor napjaink lehangoló morális és lélektani szimptómáit láttatja. Mind a *Túlterhelt napok*, mind a *Sziszüphosz* sorozat darabjai a leplekbe burkolódzó, kötelékekbe szorított élethelyzeteket példázzák, egyben a kitörés, a szabadulás heroikus és már-már reménytelen küzdelméről is tudósítanak. Lehet: a nyugtalanul csavaródó, dinamikus térmozgású drapériaformák, a szabálytalanul felvillanó kéz- vagy lábmotívumok látszólag a pillanatnyi cselekvés érzetét keltik, a részletekből összeálló tartalmi és hangulatilag egész azonban mindenképpen az időtlenség érzetét sugallja. S még inkább így van ez az *Álom* című szalaggal átkötözött, kopasz alakjainál, akiknek voltaképpen már a mozgási szabadság is csak adatott meg.

Nem nehéz felfedeznünk e „szobrászi látleletek" hátterében a tartalmi, gondolati indíttatást. Ahogy tapasztalhattuk: egy-egy mondai, irodalmi téma többször is hatalmába keríti a művészt. Mindebből viszont csak az eszme, az aktualizálható gondolati feszültség érdekli: nem akar mesélő, „irodalmias" műveket csinálni. Éppen ellenkezőleg. Főként a plasztikai tömörítés, az intenzívebb drámai hatáskeltés foglalkoztatja. Ennek köszönhető, hogy az egészalakos figurák mellett egyre-másra megjelennek a csonkított formák, a torzós megoldások, mint ahogy a kötetlenebb, anyagszerűbb mintázást, az artisztikusabb felületkezelést is ugyanez a törekvés motiválja. Az eddigieknél is elementárisabb küzdelmet érzékeltet például az *Áttörés* című kompozíció, amelynél a személyiséget gúzsba kötő lepleket, kötelékeket egy vaskos, sarkképes falrészlet helyettesíti. Vagyis ezen kell áttörni. Logikus, hogy ilyen szituációban még inkább indokolt a szabadabb, gesztusszerűbb anyagkezelés. És az sem véletlen, hogy a gyötrelmesebb, fájdalmasabb témájú darabokat éppen a *Megtisztulás* torzója követi: egyszóval egy sajátos felfogású Corpus adaptáció.

Kotsis Nagy munkásságában tehát többszörösen is tetten érhető a művészi építkezés szerves logikája. Akárcsak a divatos témák iránti fogékonyság. Persze az a fontos: az alkotó többé-kevésbé átformálja, magához szelídíti a különféle szellemi tartalmakat. Mi sem bizonyítja ezt hitelesebben, mint a karakterizáló, állandósuló művészi vonások fokozatos gyarapodása. E tekintetben mindenesetre különös jelentősége van a konzekvens agyag és samott-használatnak. Itt azonban nemcsak a folyamatosság a lényeges, hanem az anyag virtuális átváltozása is. Hiszen a réteges, nagyvonalú alakításmód, a színek autentikusabb felhasználása azt eredményezi, hogy elég gyakran monumentális, drámai és mitikus arculatot nyernek ezek a kisplasztikák. Pedig az agyagszobrászatot mindenekelőtt a bensőségesség, az intimitás jellemzi: kivéve az ősi kultúrákat. Ámde a konkrétabb alakzatoknál is viszontlátjuk a művészi tipizálás változatait. Egyebek mellett eleven formai, jelentésbeli párbeszéd folyik a zárt öltözetű és a nyitottabb megjelenésű figurák között, ahol is a kiszolgáltatottságot, ősiséget is jelölő kopasz fejforma hovatovább attributum értékűvé válik.

Kotsis Nagy Margit szobrászatának forrásainál aligha lehet figyelmen kívül hagyni az etruszk és egyiptomi művészetet. Alkalmanként ő is markáns, időtlen alakokat mintáz, monu-

mentális térmegoldásokra törekszik, mindemellett fes[illegible]. Ugyanakkor a kortársi Jeanclos a másik nagyhatású inspirátor, aki talán mindenekelőtt plasztikai zaklatottságával és gondolati talányosságával hatott az alkotóra. Ezek a hatások szerencsére nem bénították meg túlságosan a művészt. Meglehet: egy-egy virtuózabb, zaklatottabb formatestű munkán belül még zavarja egymást a klasszikusabb jellegű drapéria és a vaskosabb, tömbszerű kézmotívum, de hát nem is olyan egyszerű mindig összehangolni az eltérő felfogásokat. Ennek ellenére az alkotó újabb sorozatai csak tovább bonyolítják a helyzetet. Többek között megjelenik a késő gótika és a manierizmus szellemisége. Ezt azonban úgy is felfoghatjuk: igazában szűkül a kör. Most például az archaikus, klasszikus kultúra és a modern művészet határmezsgyéjén vagyunk. Kotsis Nagy Margitnak pedig valószínűleg nemcsak tehetsége: megbízható művészi iránytűje is van.

SZUROMI PÁL

Kotsis Nagy Margit kiállítása 1983. április 15-től május 22-ig látható Szegeden, a Horváth Mihály utcai Képtárban.

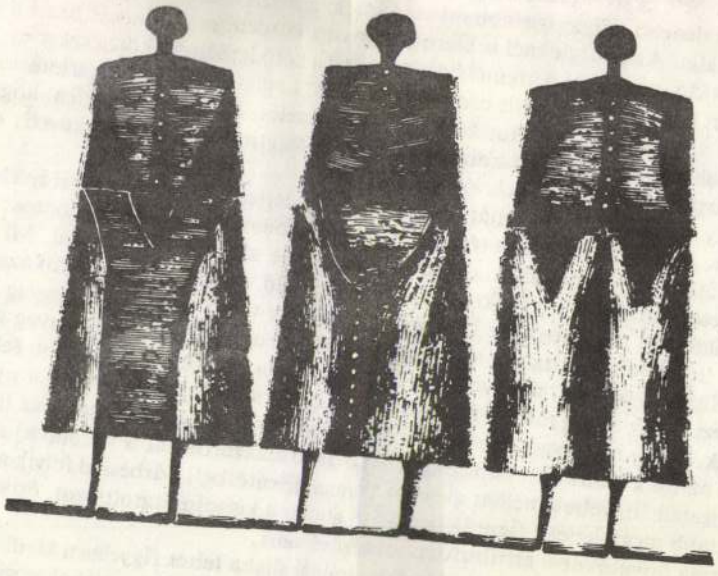

KÉPZŐMŰVÉSZET

A létezés stációi

KOTSIS NAGY MARGIT

SZOBRÁSZATÁRÓL

Évtizedeinkben egyre jobban elszaporodnak a „hontalan" műalkotások. Adva van a kép vagy a szobor, amely jóformán semmit sem árul el születése földrajzi, szociológiai, történelmi körülményeiről. Nincsenek konkrétabb, érzékletesebb gyökerei. Akár Párizsban, Chicagóban készülhetett, akár Debrecenben. Az esztéták egy része természetesen már nem akad fenn az efféle jelenségeken, sőt félig-meddig törvényszerűségre gyanakszik. Azt mondják: minél kozmikusabbá, egyetemesebbé válik a földrészek közötti szellemi, művészeti csereforgalom, a nemzeti kultúrák annál inkább elvesztik egyéni karakterüket. Több lesz a hasonlóság, az összekötő szál, mint az elkülönítő, autonomitást jelző tartalmi és formai vonás.

Kotsis Nagy Margit munkásságára nemigen érvényes e kortársi tendencia. Úgy alakítja plasztikai világát, hogy minduntalan hírt ad személyes kötődéseiről, egyben erkölcsi, nemzeti hovatartozásáról. Többször megmintázza szülőföldjének szellemi, formai élményeit, amelybe az archaikus, méltóságos székelyföldi emberek éppúgy beletartoznak, mint a Kőmíves ballada eszméköre. Mindez azonban csupán az érem egyik oldala. A szemközti térfélen viszont azt látjuk: az alkotó korántsem akarja megkerülni korszakunk elevenen ható, aktuális emberi gondjait. Így aztán a méltóságos, áhítatos erdélyi figurasorok mellé jobbára magányos vagy kapcsolatokat kereső emberalakok kerülnek, akik majdhogynem reménytelen küzdelmet folytatnak sorsukkal, jellemükkel, küldetésükkel és környezetükkel. Nem nehéz ráismernünk e tipologizált külsejű, kötelékekben vergődő lények magatartásában napjaink elidegenülő, szorongásos életmintáira: az emberi szabadság gyötrelmes dilemmáira.

Aki megnézi az alkotó első önálló magyarországi bemutatóját a szegedi Horváth Mihály

és érzi ezt Moldova is. Itt, az Égi szekérben, negyedszázados riporteri-írói tevékenység után is szükségesnek tartja megfogalmazni, amikor először látogat a Repülőgépes Szolgálathoz: *„Ebben az első órában még nem tudok célszerű dolgokat kérdezni, egy jó kérdéshez több ismeret szükséges, mint egy közepes válaszhoz…"*

Moldova végül is tud kérdezni, mert igyekszik nagyon sok ismeretet begyűjteni. Tud kérdezni, s mások számára is élvezhetően, átélhetően meg tudja írni, amit lát és hall. S ez a kevesek adománya, mert megírni valamit más, mint leírni. Kapunk tőle egy kis mezőgazdasági repüléstörténetet; hogyan lehet megteremteni valamit a semmiből. Kapunk érzékletes képet a valódi hőskorszakról, amelyet szervezetlenség, ócska géppark és komoly életveszély jellemzett. Szolgál „kuriózumokkal" is, amennyiben ez a pontosabb bemutatáshoz szükséges, egyedi életformákról, eseményekről, pénzről, nőkről. De leginkább portrékat ad; tiszta, igaz, árnyalt, plasztikus emberi portrékat.

Van egy tévedés is ebben a könyvben. Éppen azért szólok róla, mert csak egy, s így kirí az egészből. Amikor Moldova a tokaji tanácselnökről, az egykor kiváló szőlész-borászról ír. Nem az a tévedés, hogy említi, hanem a nála és a tokaji szőlőművelésnél való hosszas elidőzés. Megakasztja ugyanis a könyv lendületét. Ennél a résznél döccen a szerkezet, megzavarodik a ritmus. Roppant érdekes, amit erről az emberről ír, közhellyel szólva mondhatom nyugodtan: kész regény. De ez egy másik könyv.

Ettől függetlenül az Égi szekér Moldova György egyik legjobb riportkönyve. Hogy csak az utóbbiakról szóljak, az Akit a mozdony füstje megcsapott… vagy A szent tehén című könyvében több vitatott vagy vitatható rész is van. (Tessék elolvasni az egykorú kritikákat, még inkább újraolvasni ezt a két könyvet!) Pedig azok is jó riportkönyvek. De az Égi szekér még egy lépcsőfokkal fölöttük áll. Moldova, a riporter elemében van. *(Magvető.)*

MÁTYÁS ISTVÁN

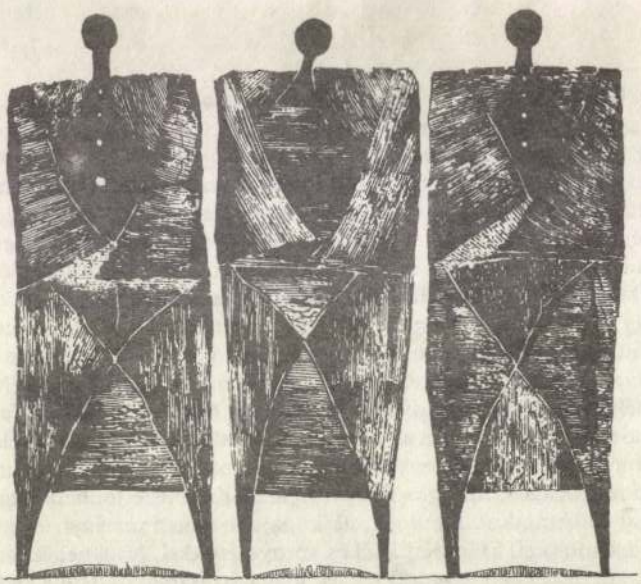

SZENTI ERNŐ GRAFIKÁJA

utcai Képtárban, az bizonyára észreveszi ezeket a sajátságos tematikai, tartalmi vonulatokat. Ám ezzel együtt azt is tapasztalhatja: szó sincs itt valamiféle mereven elkülönülő művészi útvonalról. Viszontlátjuk itt az analitikus, réteges agyagkezelést, a festékanyagok ritmikus, lakonikus felhasználását, nem beszélve a figurák karakterizáló, általánosító megformálásáról. Más kérdés, hogy alkalmanként a kollektív eszmeiségű, archaikusabb fogalmazású plasztikák valósággal ellenpontozzák az individuálisabb töltetű, dinamikusabb hatású szobrászi megoldásokat. Máshol meg a kétféle élménykör szorosabban összefonódik. Ilyenkor a történelmi és aktuális tartalmak mintegy átjárják, értelmezik egymást, ahogy ezt például a falakba burkolt

balladai asszony motívuma dokumentálja. Mozgásban, alakulóban van tehát Kotsis Nagy művészete. Igaz, a tematikai, gondolati csomópontok már meglehetősen határozott körvonalakat mutatnak, az alakító eszközök területén azonban a bizonyosságok és a lehetőségek viaskodását érzékeljük.

Egy fiatalabb művésznél az ilyen küzdelem már-már természetes. Előbb-utóbb ki kell szakadni a nagyhatású mester bűvköréből, majd rátalálni az egyénibb hangra. Csakhogy Kotsis Nagy Margit esetében bonyolultabb a helyzet. Mert a késve induló művészek közé tartozik. Ráadásul nem áll mögötte meghatározó érvényű szakmai atyamester. Jóllehet a kolozsvári főiskolán egyebek között mintázást is tanult, végzettségét tekintve mégis iparművész. Nem csoda így, ha az alkotó a mindent bepótlók és a mindenről tudni akarók igyekezetével munkálkodik.

mentális térmegoldásokra törekszik, mindemellett festi, színezi műveit. Ugyanakkor a kortársi Jeanclos a másik nagyhatású inspirátor, aki talán mindenekelőtt plasztikai zaklatottságával és gondolati talányosságával hatott az alkotóra. Ezek a hatások szerencsére nem bénították meg túlságosan a művészt. Meglehet: egy-egy virtuózabb, zaklatottabb formatestű munkán belül még zavarja egymást a klasszikusabb jellegű drapéria és a vaskosabb, tömbszerű kézmotívum, de hát nem is olyan egyszerű mindig összehangolni az eltérő felfogásokat. Ennek ellenére az alkotó újabb sorozatai csak tovább bonyolítják a helyzetet. Többek között megjelenik a késő gótika és a manierizmus szellemisége. Ezt azonban úgy is felfoghatjuk: igazában szűkül a kör. Most például az archaikus, klasszikus kultúra és a modern művészet határmezsgyéjén vagyunk. Kotsis Nagy Margitnak pedig valószínűleg nemcsak tehetsége: megbízható művészi iránytűje is van.

SZUROMI PÁL

Kotsis Nagy Margit kiállítása 1983. április 15-től május 22-ig látható Szegeden, a Horváth Mihály utcai Képtárban.

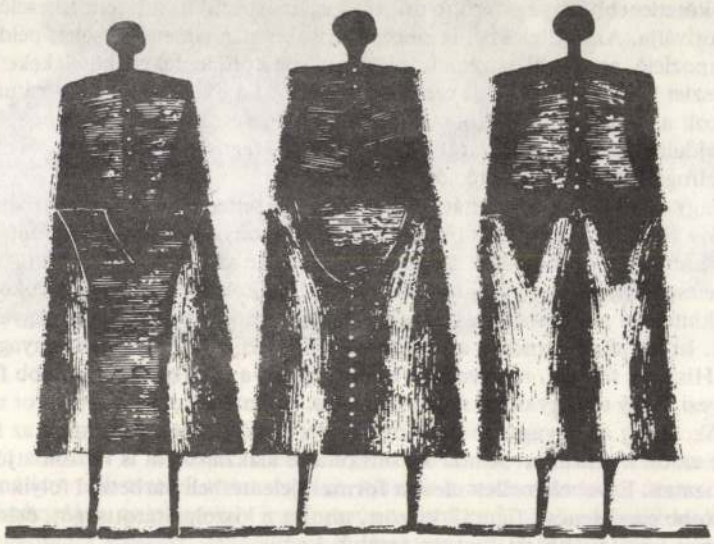

SZENTI ERNŐ GRAFIKÁJA

KOTSIS NAGY Margit garfikus

Rajzai közölve: Tiszatáj, 39.évf. 2.sz. 1985.

ugyanolyan osztálybázison nyugodtak, mint a nemzeti bizottságok. Bár a hivatali apparátus ettől kezdve nagyobb szerepet kapott, így a konzervatív társadalmi s közigazgatási erők befolyása is növekedett 1945. második felében, mégis a nemzeti bizottságok hatáskörének fenti korlátozása a népi demokratikus erők befolyásának nem egyszerű visszaszorítását jelentette, hanem egyben erőátcsoportosítást is. A népi, a demokratikus szárny új hadállásokba történt bevonulását is. Vagyis a népi demokratikus erők egy időben használták ki továbbra is még egy ideig mind a korábbi államhatalom intézményrendszerének polgári kereiteit, mind pedig a népi demokratikus hatalommal kialakult vagy általa teremtett népi bizottságok — nemzeti bizottság, üzemi bizottság, földigénylő bizottság, termelési bizottság stb. — tevékenységének lehetőségeit.

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

bizottságok hálózata a falvakra, a járásokra és városi kerületekre is. 1945 áprilisában már komolyan felvetődött a nemzeti bizottságok országos szervének, az MNFF Vezérlő Bizottságának a létrehozása is. Ez azonban az antifasiszta koalíció politikája folytán ekkor nem válhatott valóra. Csak 1945. április végén, amikor a nemzeti bizottságok közigazgatási önkormányzati testületi hatóságként is már csaknem az egész ország területén működve beindították az állami-közigazgatási apparátus munkáját, és amikor a kormány szuverenitása teljessé vált az országban a helyi igazgatás felett — adott ki a kormány kiegészítő rendeletet a közigazgatási testületi szervek pontosan körülhatárolt újjáalakítására.

Az 1945. április 26-án kiadott kiegészítő rendelet a közigazgatás újjászervezéséről a nemzeti bizottságok tevékenységében újabb szakaszhatár kezdetét jelentette. A népi bizottságok a kezdeti időszakban, a felszabadulás utáni megalakulástól az Ideiglenes Nemzetgyűlés és Kormány létrejöttéig *egyedüli kizárólagos hatalmi szervek* voltak. Ezt követően egész 1945 nyaráig, a szóban forgó rendelkezés végrehajtásáig a már egységesült nemzeti bizottsági formában *helyi hatalmi szervekként* tevékenykedtek. Ezután a nemzeti bizottságok közigazgatási, helyi államhatalmi hatásköre is fokozatosan megszűnt. Feladatkörük ezt követően túlnyomórészt társadalmi-politikai területekre összpontosult, korlátozódott. Ez a hatáskör zömmel a kezdeményezésekre, a szervezésre és az ellenőrzésre terjedt ki, amelyek csak időnként egészültek ki olyan hatalmi, igazgatási teendőkkel, amelyeket külön-külön ruháztak rájuk egy-egy akció során.

A rendelet — amely elismerte, hogy a nemzeti bizottságok gyakorolták és újjáalakításukig gyakorolják is a közigazgatási önkormányzati testületek funkcióit — úgy intézkedett, miszerint az újjáalakuló törvényhatósági bizottságok, illetve képviselőtestületek leendő tagjait az MNFF demokratikus pártjai és a szakszervezetek jelölik ki, de a nemzeti bizottságok hivatottak meghatározni, hogy melyik párt, illetve a szakszervezet hány tagot küldjön az önkormányzatokba. Ezek alapján a közigazgatási önkormányzati testületek — ahol az eddig nem történt meg — 1945 tavaszán és nyarán újjáalakultak, korábban, még 1944-ben felszabadult területeken általában a tavaszi hónapokban, a később felszabadultakén pedig nyáron. Valamennyi helyen megtörténtek az újjáalakulás után a közigazgatás teljes újjászervezését betetőző önkormányzati állások választásos betöltése, és más önkormányzati szervek megalakítása is.

A fenti rendelet értelmében és a győztes hatalmak politikájának megfelelően tehát 1945. nyár végére általában a nemzeti bizottságok államhatalmi, közigazgatási s helyi hatalmi hatásköre elvileg teljesen megszűnt. Azonban a legfontosabbnak tartott kérdésekről a tekintélyessé vált nemzeti bizottságok még évekig tárgyaltak, ilyen ügyekben határozatokat is hoztak és saját maguk vagy a közigazgatási szervek útján igyekeztek azokat végre is hajtani.

Más vonatkozásban sem jelentette e rendelet végrehajtása a népi baloldal kikapcsolását és a régi közigazgatás egyszerű, de főleg nem tartalmi visszaállítását. A rendelet ugyanis, amikor korlátozta a nemzeti bizottságok jogkörét, ugyanakkor a nemzeti bizottságokéval azonos társadalmi-politikai alapon a demokratikus pártok küldötteiből állította össze az önkormányzatok testületi szerveit. Ez azt is jelentette, hogy a helyi önkormányzatok régi — a virilizmuson, censusos választójogon és örökös tagságon alapuló — rendszerével szemben nagyot léptek előre, mert az újjáalakított helyi önkormányzati szervek

és osztódással szaporodó beszédnek a mondattanát. Ha kevésbé látványosan is, de valami hasonló történt, mint a szürrealista költőkkel az automatikus írás esetében, a képzetek szabad társításával. Hasonló történt, mondom, a különbség mégis nagyon lényeges. Ugyanis a szürrealisták még egy nemlétező világot akartak magukban föltárni, a gátlástalanul áradó látomások és képzetek segítségével, utódaik viszont egy szürrealista világot kaptak örökségül. Alkalmazkodni ehhez kellett. A feje tetejére állt világban arra kellett az embernek rádöbbennie, hogy lassan azt ismeri jobban, amit nem ért. Vagyis a képtelen, az abszurd lesz a közismert.

Egy olyan irodalomban, amelyben küzdelem folyik az emberiséghelyzetek megértéséért és megváltoztatásáért, s ahol új törvényei és új módszerei születnek az alkotásnak, ott még akkor sem beszélhetünk a költészet válságáról, ha maguk az alkotók beszélnek is róla. Hiszen az újítás mindig az életakarat jele. S nem is csak egy emberé! Mert nem csupán a politika eredményeit tekinthetjük közös erőfeszítés gyümölcsének, hanem egy irodalomét is! Ha a jelenkori finn költészetből eddig néhány nevet emeltem csak ki — meg sem említve például Lassi Nummit, Holappát, Saarikoskit — ennek egyedüli oka maga a műfaj, a határokat szabó idő. A hiányos körkép ellenére annyi azonban bizonyos, hogy az ötvenes évek óta megteremtett modern finn költészet nem négy vagy öt költő műve, de legalább háromnégy nemzedéké. Személy szerint azé a háromé is, akik a mai költői esten a vendégeink: Viljo Kajaváé, Vainö Kristináé és a legfiatalabbé: Hannu Kankaanpaaé.

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

Tények és ismeretek terjesztése helyett kénytelen leszek továbbra is az elfogultságaimra hivatkozni. Legalább tizenöt esztendeje figyelek megkülönböztetett kíváncsisággal a modern finn költészetre. Kíváncsiságomat Jávorszky Béla csöndes konoksága szikráztatta föl. Két alkalommal is odacsúsztatott elém egy vékonyka könyvet, félig-meddig magánkiadású fordításkötetét, nézzem meg, milyen verseket írnak északon a finnek. Megnéztem őket és beléjük szerettem.

Nem azért, mintha az elém csúsztatott versek olyan rendkívüliek és lenyűgözően nagyok lettek volna. A beatköltők: Corso, Ginsberg és Ferlinghetti lendületesebb és poklosabb verseket írtak. Szabadon tobzódott bennük a kaland, az életvágy, az őrület, a nemiség; tüntettek a versben vagy unatkoztak s földrészeket forgattak nyárson az ifjúság parazsa fölött. A finnek azonban valami egészen mást tudtak. Vagy ha hasonló dolgokról beszéltek is, akkor is másként. Más volt a fejtartásuk, a szájtartásuk, és mások voltak a gesztusaik. De nemcsak a fiatal amerikaiktól különböztek feltűnően, hanem a kortárs franciáktól, németektől, angoloktól, sőt — szememben — elütöttek a svédektől is, akik épp a modernség meggyökereztetésében hatottak rájuk kezdetben kitörölhetetlenül. Az utóbbiakhoz viszonyítva a finnek költészetét nem aszalta meg semmiféle absztrakció. Akármilyen vőfényei támadtak is Európában az avantgardizmusoknak, a finnek érzékletes nyelve láthatóan ellenállt a meddő, irodalmias csábításoknak. A szépség és a hétköznapiság, az átszellemített tárgyiasság és a földön gyalogló derű ugyanolyan magától értetődően elfér benne egymás mellett, mint a miénkben, és a versek minden szavának tapintható teste van, múltja és vére, mint az embernek, mint a fáknak. Öregek kézmozdulataként ténferegnek ezekben a versekben az őszi ködök s a tavasz a kezét gyökerek kis hóbugyija alá dugja. A szerelmesek halántékillata úgy csapja meg a versek olvasóját, mint az alma illata télen. Hogyan is vall erről az érzékletességről Eeva-Liisa Manner? „A világ: költészet, mit érzékeim írnak."

Ez a tulajdonság azonban csak egy a sok közül. Az ötvenes, a hatvanas, a hetvenes évek finn költői más fölismerhető értékekkel is gazdagították a hazai, de az egyetemes verskultúrát is. Például Paavo Haavikko, aki a közelmúltban kapta meg a Neustadti-díjat, vonzóbb nevén: a „kis Nobel-díjat", két lírai újításával is törvényteremtő költő.

Egyik újítása az, hogy a történelmet fölfedezi a lírai költészet számára is. Nem mint múltat, nem mint kihantolható tegnapot, hanem mint örök jelenidőt. Sok Haavikko-versben a történelem bizonyosságokat kínáló, mozgó parabola. Olyan fölfokozott értelme van, mint a szimbólumoknak, vagy a modern metaforáknak. A görögök kora, Tiberius és Cézár kora, a valamikori finn nagyhercegség kora ugyanúgy lehet verseiben a modern életérzés lejátszódásának eleven közege, miként az álom. Sőt, mintha a történelem lírai átértelmezésével Haavikko pőrébben tudná bizonyítani, hogy a világ régen és most is könyörtelen, rideg, az ember hatalomvágyó bolond s az ember kisded játékai pedig durvák és aljasak.

A másik újítása a vers szerkezetére és a versbeszédre vonatkozik. Haavikko észrevette, hogy ez a világ, ez a mi huszadik századi világunk gyorsan és érthetetlenül hadar. Egyszerre beszél mindenről: háborúkról és szépségversenyekről, a Földközi-tenger fölött forgolódó por-viharról, az öngyilkos bálnákról és a kokaincsempészetben fölhasznált tevék sorsáról. S Haavikko ahelyett, hogy föllázadt volna a világhódító hablatyolás ellen, mint mondjuk Pilinszky, szembenézett vele és megtanulta ennek a gyorsan bomló

Itt iskoláznak Beszterec, Buj, Gáva, Nagyhalász, Kótaj, Paszab, Tiszabercel, Tiszarád, Tiszatelek, Vasmegyer gimnazista korú gyerekei. Négy osztályunk mindegyike párhuzamos, évente 180—200 diák népesíti be az iskolát. A huszon-egynéhány év alatt fölsőfokúságig kitanult emberek serkentek, akiknek egy része agronómus, állatorvos, tanár, orvos a faluban.

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

A Kalevala évfordulóján

TORNAI JÓZSEF

Harc a csodamalommal

1.

A karjalai erdők és mocsarak szólalnak meg a Kalevalában? A nép beszél, a szót egymás szájába adva, időt, évszázadokat átlépve, összekötve? Vagy egyszerűen az emberi és a természeti lét nyitja száját, hogy elmondja nekünk, halandóknak, ami elmondhatatlan és halhatatlan?

A Kalevala arra válaszol, amit kérdezünk tőle.

Mégse felel mindenre; vannak titkok, amik elmondva, énekbe és varázslatba fogva is titkok maradnak benne. Annál több, amit azonban elmond, fölfejt. Akárhol érünk hozzá, minden ízében, szavában, minden runójában költészet. Teljesen mindegy, hogy a tájat festi, történetet, eseményt mond el, vagy átváltozásokat, lírai érzelmeket tesz átélhetővé: a nyelv és a kép mindig költészetté válik benne. Játékos, elevenséggel teli, túlcsorduló költészetté, melynek ráadásul még az is hatalmában áll, hogy emberi sorsokat, szenvedést, halált, szomorúságot a tükör közönyével vetítsen vissza ránk.

2.

A Kalevala azt mondja el: mi szent és mi gonosz egy népben. Ezt segít tisztázni, ahogyan Dél és Észak, Világosság és Sötétség, Vejnemöjnen és Luohi asszony harcát fölidézi.

Hajlamosak vagyunk rá, hogy ezt a tisztázást ne kíséreljük meg, s összekeverjük a kettőt. Maga alá gyűr a kétség, s ilyenkor nem hiszünk abban, hogy tisztázni lehet, mi az, ami bűnös és förtelmes egy nemzet életében, és mi marad meg ragyogónak. Többnyire csak az elhibázott tettekre gondolunk és megalázottnak érezzük magunkat. Utálni kellene, elutasítani saját népünket? A Kalevala azt bizonyítja: mégiscsak a tisztázás a föladatunk, sőt egyetlen igazságos választásunk. Ha egyik oldalra tesszük Vejnemöjnent, Ilmarinent, Lemminkejnent és az anyját, a másikra Luohit; a pohjolai gazdát és Loviatárt, a rontó boszorkányt, a három férfihős meg a fiát szerető és életre keltő édesanya gyarlóságai ellenére is a jóság és az igazság megtestesítője. Azoknak a tényeknek és erényeknek bizonyítéka, melyben egy nemzet megkapaszkodhat.

Nekünk is ezt kell tennünk történelmünk eseményeivel és alakjaival.

...A nyomunkat keresem. Nemcsak a mi rajunkét, meg annak a hegyoldalbeli pár tucat katonáét, hanem a többiét, talán tízezrekét. Ennek a hazájából kivetett hadseregmaradványnak a sorsáról sehol semmiféle írásbeli nyomot nem találtam. Lehet, hogy lappang valahol valami, az is lehet, hogy az én hibám, ha nem bukkantam rá. Ezeket a katonákat a háborúvég — a történelem — szétszórta. S ahány katona, annyi emberi sors. Voltak, akik csakugyan eljutottak az amerikaiakhoz, s majd amikor nyugati fogságból hazatérhettek, lettek itthon vétlenül, ártatlanul „nyugatosok", akiket mindenféle gyanúval, sandasággal lehetett körülhálózni-nyálkázni. Mások valahogyan haza tudtak szivárogni anélkül, hogy akár ilyen, akár amolyan hadifoglyokká váltak volna. A mi rajunk sorsa? Egyetlen olvasmányra azért mégis rátaláltam, amelyben egyetlen mondat mintha rólunk beszélne. A már többször említett Jolsvai Viktor-féle emlékirat azzal záródik, hogy az 1. hadsereg parancsnokságának egy része Steyrmarkban, Ausztriában május 5-én került amerikai fogságba. „A törzs többi része néhány megmaradt alakulattal ugyancsak Ausztria területén érte meg a háború végét. Most jövünk mi: „Míg a hadseregparancsnokság a nyugati hatalmak fogságába esett, addig a szétszórt és leharcolt 1. hadsereg maradványai zömükben a Dunától északra fekvő területen, illetve Csehországban — hazájuktól távol — a szovjet kezére kerültek."

Hát ez nem olyan egyszerű. Az én egyéni sorsom, rajom sorsa, meg sok-sok ezer ottani magyar katonáé oly bonyolultan alakult, hogy ennek akár vázlatos elmondásához is új fejezetet kell kezdeni. Hátha felfejthetek valamit abból a rejtelemből, amit úgy nevezhetnék: magyar katonák útjai a második világháborúban. Meg a háború után.

(Folytatjuk.)

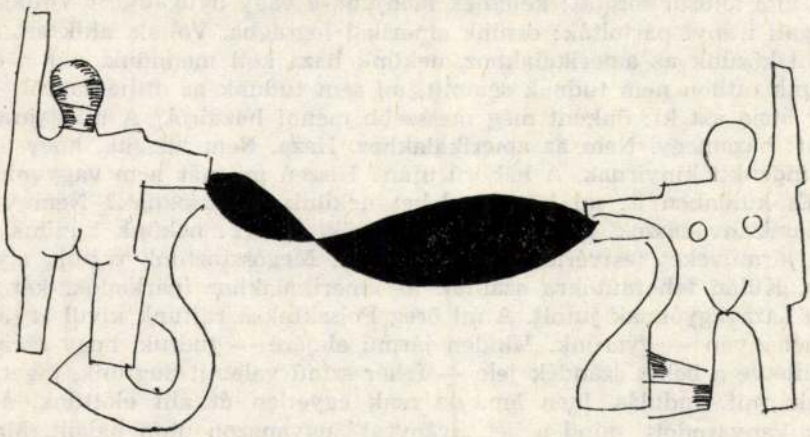

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

azonban — érdekes — azóta sem felejtettem el. Hálából, hogy ilyen vigasztaló kilátásokkal kecsegtetett, lakásában valamiképpen egyedül maradván, egy fiókot kihúztam, ingekre bukkantam. Egy fehér, kékcsíkos, majdnem új inget a hónom alá csaptam: no, az a derekamra tekert rongyszőnyeg, meg ez a csíkos ing az én egyetlen hadizsákmányom, amire frontbeli időm alatt szert tettem — de milyen jól jártam én azzal a csíkos inggel! Kinn, a hadifogságban óriási csomó mahorkát adott érte egy gyárbeli civil, azt a mahorkát szívtam — pipában —, amíg csak tartott belőle, heteken át.

Aztán Alsókubinból is elindultunk, megint visszafelé. Mondom, a dátumok elmosódtak, arra a hajnali ébredésre, egy hegyoldalban, talán éppen a Fehér-Kárpátokban, vagy attól nyugatra már, tisztán emlékszem. Arra ébredtünk, de nem is hajnal volt már, hiszen sütött a nap, hogy valaki rohangál a fák között és újra halljuk a kiabálást: „Keljetek fel... ébredjetek... vége a háborúnak! A németek letették a fegyvert! Most mondta be a rádió." Hittük is, nem is. Nem először kecsegtettük magunkat effélével. Jusson eszünkbe Huszt. De ez most komoly. Hitler öngyilkos lett, a németek letették a fegyvert... Körülálltuk a rádiót, volt aki hanyatt vágta magát, úgy sírt örömében: hát vége van! Hazamehetünk. Nincs már háború. Megértük végre, megúsztuk élve: mehetünk haza. Magyarországra.

1945. május 9. Ez volt az a nap. S volt annak az egy napnak egy nagyon rövid órácskája, nem több, amikor úgy érezhettük, végre magunk dönthetünk a magunk sorsáról. Mindenki önmagáról, egyéni sorsáról maga-maga dönthet. Ezt az érzést nem lehet csak úgy, mondatokba formálni, betűkkel leírni. Akkor, ott, a hegyoldalban százfelé szaladt a gondolatunk: hogyan döntsön akárki most, amikor végre mindenki a maga sorsáról dönthet. Mert erről volt ott akkor szó. Az történt ugyanis, hogy valaki, nem tudom ki, bedobta az iszonyú érvet: meg vagytok őrülve? Haza akartok menni? Hát nem tudjátok, hogy a ruszkik mindenkit falhoz állítanak? Kinyírnak, aki ellenük harcolt? Ezért akarsz haza menni? Hogy a háború után, amit élve megúsztál, kinyírjanak?

Kitört a tébolyítón vad vita, amit én most itt negyven év elteltével, érveket és ellenérveket, szenvedélyeket szembesítve is meg tudnék fogalmazni, íróként is tudnám dramatizálni azt a hegyoldalbeli, erdőbeli vitát — de minek? A végeredmény úgyis egyre megy majd.

A vita akörül forgott: keletnek menjünk-e vagy nyugatnak? Voltak, akik a nyugati irányt pártolták: essünk amerikai fogságba. Voltak, akik azt mondták: mi közünk az amerikaiakhoz, nekünk haza kell mennünk, vár a család. Mirólunk otthon nem tudnak semmit, mi sem tudunk az otthoniakról; miféle ember bírja azt ki: önként még messzebb menni hazulról? A mi rajunk úgy döntött: hazamegy. Nem az amerikaiakhoz. Haza. Nem hisszük, hogy a ruszkik mindenkit kinyírnak. A háború után? Hiszen mi már nem vagyunk katonák. És különben is, mi bűnünk lehet nekünk, rádiósoknak? Nem voltunk sem partizánvadászok, sem tábori csendőrök, sem... nekünk bűnünk nincs.

A járműveket testvériesen szétosztottuk. Megosztoztunk rajtuk, így pontosabb. Külön teherautókra szálltak az amerikaiakhoz iparkodók, két teherautó a hazavágyóknak jutott. A mi öreg Polszkinkra rajtunk kívül is ráfértek még néhányan — gyerünk. Minden jármű elejére — tudtuk, hogy ez a megadás, illetve a békés szándék jele — fehér színű valamit dugtunk, inget, lepedőt, akármit. Indulás. Igen ám, de csak egyetlen út állt előttünk, s az is délnek kanyarodott, mind a két „irányzat" ugyanazon úton haladt. Majd ha az út valahol kettéválik, egyik megy nyugatnak, a másik a hazafelé tartót választja. De az út jó darabig nem akart kettéválni...

KOTSIS LAJOSNÉ, festő

ESZTERGOMI KIÁLLITÁSOK, 1945-1960

1955. márc. 15.-Esztergomi és esztergom-vidéki festők és szobrászok csoportkiállitása.-Kotsisné müve is szerepelt azon.-/Magyar-Szovjet Társaság/. 194.old

ZOLNAY LÁSZLÓ: Esztergomi kiállitások, 1945-1960
194.old

Esztergom évlapjai,-Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

KOTSIS NAGY MARGIT ÚJRAKEZDÉSEI

„Az újrakezdést nem elképzelni, de gyakorolni kell. Mint az erkölcsöt, mint a művészetet. Mert az újrakezdés maga is erkölcs: az önátadás és az önfelejtés vizsgája"
(Csoóri Sándor)

Egy fa átültetvén nehezen kap újra életre. Egy ember, ha hazát cserél, örökre elszakítja önmagát éltető gyökereitől. De az ember, aki szülőföldjét hagyja el, hogy hazára találjon, vajon milyen poklokat jár meg? S mert művész, milyen érzékenységgel fogadja be és sugározza ki a pokoljárás kínjait és felemelő győzelmeit, gyötrődéseit és edző próbáit? . . .

Ám a fa új talajba kerülve, friss, éltető közegben, inspiráló hatásokra erőteljes lombot növeszt, ízes gyümölcsöt terem. A gyökeret veszített ember élete végig torzó marad. A hazát talált viszont különös vonzódással ragaszkodik tápláló emlőihez, a bölcsőringató vidékhez, dajkáló táj népéhez. De emészti a kétkedők önpusztító mártíromsága, a reménykedők parazsat fúvó hite, a hűtlenek makacs bizonyításakarata. Tudatukban élethalálharcot vív a gyermekkor és az ifjúság hol megzápulni látszó tojás-anyaméhe és az újra megkapaszkodás Közép-Európában nem is oly ritka reménycsírája. Kotsis Nagy Margit az újrakezdők népes és nemes táborából való, akiket Erdélyország indított útnak, s a mai Magyarország lett újrakezdésük földrengéses terepe.

(Kotsis Nagy Margit Erdélyben, Csíkszeredán született. Kolozsvárott a Babes-Bolyai Tudományegyetem magyar-történelem szakán szerzett diplomát, négy évig tanított Nagyváradon, majd fölvételizett a kolozsvári Ion Andrescu Képzőművészeti Főiskolára, ahol 1973-ban végzett. Az azóta eltelt több mint tíz esztendő a folytonos újrakezdések évtizede. A fekete-erdői üveggyárban ipari formatervezőként dolgozott, üvegszobraival, kerámiáival érte el első romániai sikereit. 1978-ban települt át Magyarországra, azóta Szegeden él és dolgozik. Megkapta a 27. Vásárhelyi Őszi Tárlat egyik díját, megrendezte *Kötődések* címmel első önálló kiállítását a szegedi Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában. Kötések és kötődések, folytonos újrakezdések jellemzik az eddigi pályaképet. Az egykori irodalmárból és pedagógusból előbb tisztes ipari formatervező, keramikus, majd jeles szobrász lett. De mindenekelőtt olyan alkotóművész, aki felelősnek érzi magát önarcképének megformálásáért éppúgy, mint az általa megfogalmazott emberi érzések és gondolatok tisztaságáért, az általánosítható mondanivalóért.)

IV.

Tisztelt Inber Et.! 1945. VIII. 25.

Mindössze négy napja szereltem le (légvédelmi tüzérnő vagyok). Elolvastam az Ön LENINGRÁDI NAPLÓ-ját. Függetelenül attól, hogy minden ismerős volt számomra, amiről Ön írt, de lehet hogy éppen ezért is, miközben olvastam, mindent átéltem, ami a legelső pillanatoktól kezdve történt.

Abban az időben, amikor Ön a blokád megpróbáltatásait átélve Sztalingrád sorsa miatt aggódott, mi, szerény védői, ott voltunk, s ebben semmi különöst nem láttunk, nem tekintjük ezt külön érdemnek. Nekünk úgy tűnt, hogy minden ugyanúgy történik, ahogy egy háborúban lenni szokott. Önre, s a hazafi leningrádi hősökre, akik városukat védték, nagy szeretettel gondoltunk.

Nagyon kérem Önt, szavaljon el valamit a rádióban. Hallani szeretném Önt, szeretett írónő. Ha egészsége és ideje engedi, azért inkább jöjjön el hozzánk....

Erősen szorítom kezeit.

Brjanszki kerület
Unyecs, Lunacsarszkij út 19.

Üdvözlettel: Galina Anatoljevna Homjuk

MAGOCSA LÁSZLÓ *fordítása*

FOLYÓIRATUNK SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGÁNAK TAGJAI:

BÁNSZKY PÁL
BÁRTH JÁNOS
FAZEKAS ISTVÁN
HATVANI DÁNIEL
HARSÁNYI ERNŐ
KOMÁROMI ATTILA
LISZTES LÁSZLÓ
PINTÉR LAJOS
SÓTI ÉVA
SZOBOSZLAY PÉTER
F. TÓTH PÁL (elnök)

A szálak eltéphetetlenek, Kotsis Nagy Margit bizonyára minden éjszaka Erdély fölött repül. Félelmetes csúcsok és vízmosta völgyek, Kőműves Kelemenné hamvait magukba záró, történelmi levegőt árasztó várfokok és székelykapuval köszöntő parasztporták, kendőbe burkolózó asszonyok és európai magaslatokra szálló géniuszok — a bölcsészkaron mesterei, Balogh — Edgárd, Jancsó Elemér, Cselényi József, Szabó T. Attila, Csetri Elek, Szabó György, Szegő Katalin — éltetik, az egész erdélyi múlt sűrűsödik és csapódik le plasztikáinak sorában. A kétely éppen az, hogy a kisebbségből kiszakadt művész miként tud integrálódni, hogyan tudja megőrizni a dédelgetett identitástudatot, miként asszimilálja az új környezet hatásait, képes-e hajszálgyökerein fölszívni azokat az éltető nedveket, amelyek olyan művek alkotására inspirálják, melyek egyszerre hitvallások, a szülőföld üzenetei és általános emberi gondok, örömök és remények megfogalmazásai?!

Kotsis Nagy Margit utóbbi években készített szobrai egyértelműen meggyőznek bennünket arról, hogy árvasága, fájdalmai, kimerülései és tehetetlenségérzése nem önmaga belső világának primer kivetítése, hanem egy nép, egy nemzet történelmi keserveinek újraélése, az emberi kapcsolatok bonyolultságának vallatása, a magunkkal cipelt batyu a hamubasült pogácsákkal, a mindig újrakezdők önméretű erkölcse, pokolpróbája, emberi bátorsága. Elsősorban magatartásformákat vallat, az emberi kapcsolatokban, drámai helyezetekben testet öltő filozófia, világnézet plasztikai megjelenítését tűzte ki programjául. Hol sziszifuszi küzdelmeket, hol tragikus hősöket, hol abszurd helyzeteket, hol bukásokban is fölemelő magatartásformákat fogalmaz meg, de valamennyi alkotása egyidejűleg „belső önarckép és általánosítható szimbólum". Élet és halál, szerelem és elválás, kapcsolatok és elidegenedések, szárnyalások és vergődések sárba gyúrt, viaszba formált, bronzba öntött jelképei ezek a csupasz koponyájú, gyűrött leplekbe burkolt, összekötözött alakok, a XX. század utolsó harmadának karanténjába zárt emberek.

(Gúzsba kötve táncolni — ezt a gondolatot juttatja eszükben Kotsis Nagy Margit megannyi szobra. Az emberi küzdés örökkévalósága, a mindig többre, jobbra vágyás, a soha be nem fejezhető munka, az egész életen át tartó örömteli kín fogalmazódik meg szobraiban. Egyszerre érezzük a vágy és a hit erejét és a kitörés lehetetlenségét. Munkássága anyaghoz kötött. Üvegtárgyak, kerámiák, agyagszobrok, viaszművek, kisbronzok, alumíniumplasztikák mind-mind visszautalnak a választott anyagra. A legkedvesebb mégis a jól formálható, képlékeny és minden nyomot magán viselő és megőrző agyag. A föld, mely végigkísér bennünket születésünktől halálunkig. Földből leszünk, s azzá leszünk — sugallja a Biblia, s kevesen tudják, milyen sokféle ez az anyag — van szürke, vörös, sárga, mindnek más a tulajdonsága, törvénye, lehetősége. Az újabb munkákon, ahol a figura és az architektúra kapcsolatát keresi, mintegy ellenpontként, megjelenik a samott, ez a rücskösebb, ridegebb, pólusosabb anyag.

Gyakran színezi is munkáit, de nem festi, hanem földszínei, a zöldes, kékes, vöröses, barnás és szürkés árnyalatok beépülnek a plasztikai struktúrába, kiemelnek, hangsúlyoznak. Igen fontos ismérve a szobroknak a faktúra. Gyakran öltözteti alakjait töredezett leplekbe, repedezett, foszló kendőkbe, máló drapériákba, melyek részint formai, részint tartalmi mondanivalók hordozói. Ezek a drapériák elrejtik az embert a világ elől, búvóhelyül szolgálnak, a szemérmes meghúzódás fészkei lehetnek. Ugyanakkor utalnak arra is, hogy ezeket úgy viseljük, mint a ránk rakódó évek nyomait, sorsunk bélyegeit. Formai szempontból ezek a dinamikus plasztikájú drapériák eltakarják a testet, sejtelmessé teszik a formákat, s kiemelik az időtlenséget kifejező, gyakran ellenpontként megjelenő kopasz koponyákat, kristályos tekinteteket. S mindezeken túl ezek a sima gömbformák feszültséget jelentenek az egykori szőttesek, kézimunkák, természeti formák faktúráit hordozó drapériák között. A legújabb kísérletek

a viasz anyagának kipróbálására szolgálnak. Ez nagyvonalúbb, ugyanakkor rendkívül részletgazdag megoldásokat kínál, s a viaszvesztéses bronzöntés technikájával átmenthető az időtállóbb és nemesebb anyagba.

(Tájékozódása elsősorban érzelmi jellegű. A megélt élményeit többféle források gazdagítják. A régi székely népművészet formakincsének egyes jegyei éppúgy fölfedezhetők munkáin, mint a néhány évvel ezelőtti nemzetközi kisplasztikai biennálé egyik szenzációját jelentő francia Jeanclos alvói, vagy Amerigo Tot méltán híres kavicsaszszonyai. De Kotsis Nagy Margitnak van ereje és tehetsége túllépni ezeken a hatásokon, a rokon jegyeken túl lényegi különbségek választják el ezektől. Kotsis Nagy Margit érzékenyebb az élet árnyékos oldalainak hatásaira, a szenvedésre, a gyötrődésre, a félelemre. De ez nem emberségének feladása, nem művészi pesszimizmus. Műhelyében a gyötrődő ember és a gyötrődő anyag születik új életre, izgató reménnyel.)

Egy fa átültetvén nehezen kap életre. Az ember, ha új hazát választ, örökre elszakítja önmagát éltető gyökereitől. De az az ember, aki szülőföldjét hagyja el, hogy hazára találjon, vajon milyen pokoljárást választ?! Kotsis Nagy Margit pályája ennek a választásnak szobrokká formált látlelete.

TANDI LAJOS

FOLYÓIRATUNK SZERKESZTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDNEK

BUDA FERENC (főmunkatárs)
FÜZI LÁSZLÓ
GOÓR IMRE
KOMÁROMI ATTILA
KOVÁCS ISTVÁN
SÜMEGI GYÖRGY
PINTÉR LAJOS

PETRŐCZI ÉVA

ÜZENET OVIDIUSNAK

Látod, „Orras Ovid",
örökéletű műfaj
a száműzetés,
s a száműzöttnek

manapság
utaznia se kell — —
Tomivá szűkült
ebben az évben
sokunk körül

ez a város,
bárha a mi földünkön, itt,
Rómának ismerik.

KEZDETEK

A reggel friss vizében
megmosdanak a dolgaim.
Az üledékek mélybe szállnak
az éj kloáka-torkain.

A tisztult arcú reggel
most ismerkedik újra vélem.
És ma is úgy mutatkozik,
mint először az életében.

Érintetlen, vadonatúj ing,
a bőrömhöz simult világ.
A hónaljszagú éjet érte
hallgatom — fekszem mindig át.

Ahol derékig napban állnak
a tűhegynyi fejű füvek,
éppen most kezdik megtalálni
minden élők a helyüket.

A füvek oldalára állni
a halott árnyékokkal szemben:
ez a reggel legátfogóbb értelme,
mely itt foglalja le a helyem.

Hogy a reggel talapzatára
épüljön fel békés napom
fűnyi magasig — embermagasig,
de tágan, mint a fűbirodalom.

Így kötök békét önmagammal,
a saját tudatomig érve.
Ébred — megrezdül bennünk valami:
a közlekedőedények törvénye.

Félve és féltve él az folyton,
s odafigyel minden szavára,
akiben remegve tudatosul
az élet oszthatatlansága.

Somostető, 1981. XI. 11.

JÓZANUL ÉLNI...

Amit elutasítsz magadban,
azzá te sohasem leszel.
Mit rád aggatnak, rongyszavakban,
súlytalanul vesz el.

Mosdatlan kéz hiába von rád
szurokszínű, lágy réteget,
ha ahelyett, hogy elátkoznád:
nyelvedre sem veszed.

Kővé tömörült némaságod
megtart belőled valamit.
Mihelyt bensődet szóra váltod:
magadtól elszakít.

Szó és visszhang úgy szunnyad itt benn,
hogy útvesztőkbe is vihet.
Egymás arcába ásít minden,
s nem szól mindenkinek.

Csendedhez tompaság ne érjen;
azzá leszel, amihez érsz.
Csak arra szólj, ami keményen
csendít meg, mint az érc.

A belső hallgatás törvénye
szüli meg azt is, aki ért.
Szájal, a csendedhez nem érve,
a zagyva hordalék.

A jó harcos bírja harc nélkül,
s csak olyan küzdelembe megy,
ahol ellenfelének végül
ő szab fegyvernemet.

Józanul élni Don Quijotét
segíts a szegénynek, Uram,
hogy e fény-árnyék itt- és ottlét
ne oltsa ki agyam.

Somostető, 1982. II. 1.

BÖRÖNDI LAJOS

VERSTÖREDÉK

liftek zuhannak bennünk
ezért ez a borzasztó szédülés
hányinger halálfélelem
liftek zuhannak bennünk

elindul lassú fájdalom
gyönyörűség lassan elindul
titkos pályákon vak ló
a semmi cél felé

lekozmált remények rossz íze
szájban méz és ecet
ifjúság fehér zászlaja
a sárba fojtva lenn

széttört poharak csöndje
halál érintése az arcon
kislány keze nyoma
mama: jelenti neve

liftek zuhannak bennünk
ezért ez a borzasztó szédülés
hányinger halálfélelem
liftek zuhannak bennünk

„SZISZÜPHOSZ" IV.

SZABÓ SÁNDOR

FEKSZEM A FŰBEN

Fekszem a fűben és irigylem:
hajdani szárnyam csonkig vásott.
Meghat ez a kiírthatatlan,
s hite, a csilló-mozdulások.

Bennem, mellettem s távolabb is
detonátorok szaporodnak.
Tegnap egy szép asszonyi mellet
megcsodáltam, s ma az vacogtat.

Szépen kimódolt terveinkből
a lelkem — a lelkünk — kipottyan.
Tetőtől talpig tenyér lennék
— mondom az ifjú fűnek titokban.

A fű mindent fölfog, de bölcsen
teszi a dolgát, csupa példa.
Gyere, elgázolt ifjúságom:
telepedj mellém néha-néha.

TRIPTICHON

Zsindely-könnye-kösöntyű.
Idő: porló göröngyű.
Idő: porló göröngyű.

Égbolt: véraláfutás.
Fény: fehérló-villanás.
Fény: fehérló-villanás.

Ló ló után ellovan.
A ló után hulla van.
A ló után hulla van.

A lóból is hulla lesz,
akár pej, akár deres,
akár pej, akár deres.

Lila moha, rőt moha.
Emlő: iker-tafota.
Emlő: iker-tafota.

Csellók és fiákerek.
Ferde fogda-raszterek.
Ferde fogda-raszterek.

Bídermájer szépiák.
Hegedűhomály-szobák.
Hegedűhomály-szobák.

Élet: émely-fülleteg.
Élet: füst, mi ellebeg.
Élet: füst, mi ellebeg.

Szempár: fojtott boksa-hő.
Cipő: gombos cipellő.
Cipő: gombos cipellő.

Szempár: napfényrobbanás.
Dáliák, begóniák.
Plein air: színagóniák.

Levendula-némaság.
Hó és tagló-bénaság.
Hó és tagló-bénaság.

Majmunka prae Majdanek.
Viperázó fénycsövek.
Viperázó fénycsövek.

Sárga homok, hó, sakál.
Nenőke. Fotó-oval.
Tányérhús, kaiserszakáll.

Volt egy íj, a vesszeje
lohol Plutó-messzire.
lohol Plutó-messzire.

ségkutató, valamint a szőlőnemesítő intézetnek már régi múltja van. A város határában működik mindegyik, ott, ahol leginkább mód van arra, hogy a szellem „anyagi erővé" váljék. A Magyar Tudományos Akadémia egy földrajzi kutatócsoportot telepített a városba. Mindezeken kívül Kecskemétnek három főiskolája, vagy azzal egyenrangú felsőfokú oktatási intézménye is van.

Akadt időszak a közelmúltban, amikor még írók is menedékre találtak a város falai között.

* * *

Manapság is felkapja még a szél a homokot, s viszi a város felé. Olykor a Széchenyiváros felett is homokfelhők keringenek, finom por alakjában rakódnak le a beton rései között. Mégsem hiszem, hogy e kettő, a homok és a beton találkozása terméketlen volna . . .

Valamire minden történelem tanít, így a kecskeméti is. Ha zord az idő, egy csőszkunyhóban is át kell tudni vészelni, a kedvezőbb történelmi széljárást pedig nem árt befogni a haladás vitorláiba.

Négy évtized óta az utóbbira ad példát Kecskemét.

Sajátosan magyar városfejlődési modellt szolgáltat? Meglehet. De erre adott már vigasztaló példát a két világháború között is. A népi írók gyakran és szívesen ellátogattak Kecskemétre, felüdülést keresvén és találván a homoki szorgalom teljesítményei és eredményei láttán. Közöttük az egyik legjelentősebb, Németh László, ki egyetemes érvényűt alkotott szépprózában, drámában és esszében egyaránt, Kecskeméttel való találkozását így fogalmazta meg: „. . . amit Kecskeméten láttam, szerepet kapott gondolkodásomban . . .Kecskemét a diadalmas belterjesség, a homokból tüzes és illatos minőséget csikaró munka és lelemény jelképe lett szememben. . . Amikor Kertmagyarország eszméjét s nevét a magyar gondolkodásba belévetettem, voltaképp Magyarország elkecskemétiesítésére gondoltam."

Jó lelkiismerettel ma sem gondolhatnak mást azok, akik e tájon élnek és dolgoznak, akár a homok, akár a beton, avagy mindkettő ölelésében.

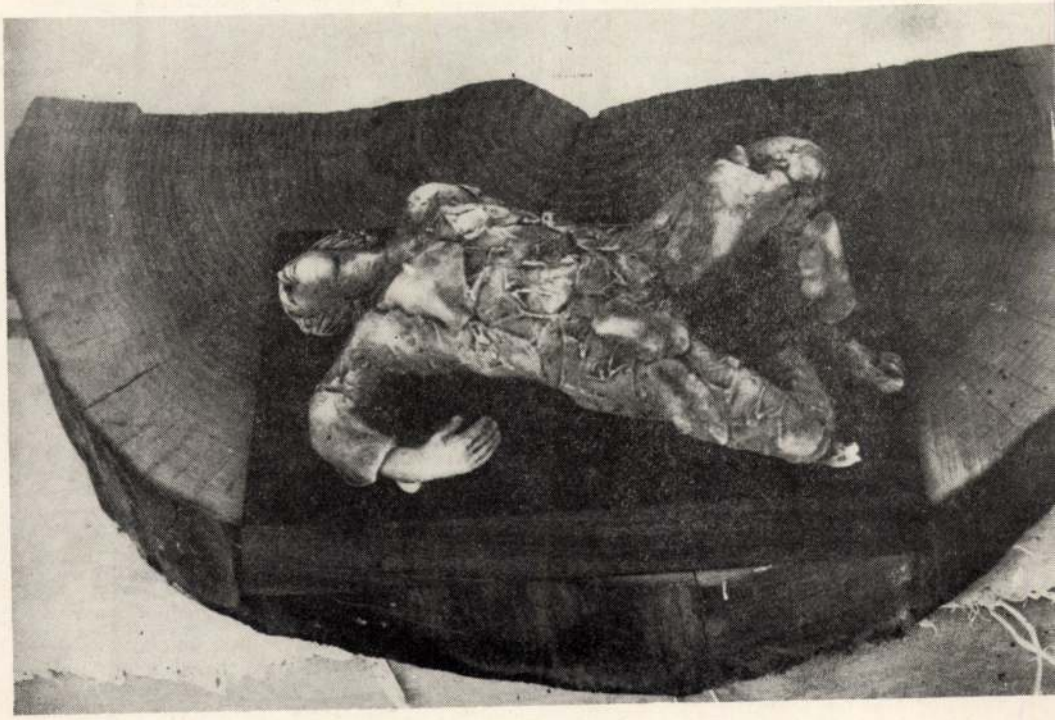

műveiről, alkotásairól nevezték el. Ilymódon keresztelhettek el utcát a folyóktól távol fekvő Kecskeméten a gőzhajóról.

Hanem ahogy jön egyik év a másikra, úgy fogy a tanácsi bérlakások száma, s úgy növekszik azoké, melyek a lakók tulajdonába kerülnek, tehát — tanácsi kiutalás alapján ugyan — megvásárolhatók, jelentős — a 70-es évek végén már egy kétszobás lakást számítva 180 ezer forint — összeg lefizetésével, s a fönnmaradó nagyobb hányad 30 évre szóló törlesztésével. A lakásigénylő tehát mind gyakrabban kerül partneri kapcsolatba a takarékpénztárral.

A törlesztés és a lakásfenntartás költségei jócskán megterhelik a családi költségvetést. Az új lakótelepre sok-sok fiatal házaspár költözik, általában a kisebb kereset „rámegy" a lakásra, főleg olyankor, ha a bútort is részletre veszik. S hiába az összkomfort, gyermeknevelésre a lakótelepi lakás — már csupán szűkösségénél fogva is — nem túl alkalmas, hiába illeti meg a gyermeket „vállalókat" legújabban már 40 ezer forint hitelelengedés. Élelmiszer-tartalékolásra lehetőség nincs, a házgyári lakások már jó ideje éléskamra nélkül készülnek. Az élet fenntartásáról tehát naponta kell gondoskodni, az itt lakók a szó szoros értelmében egyik napról a másikra élnek; szűkösen, kicsinyeskedve, bezárkózva, egymással is nehezen ismerkedve. Ilymódon a Széchenyiváros immár semmiben sem különbözik az ország, vagy akár a tágasabb világ lakótelepeitől.

A Széchenyivárost, végleges kiépülése után 40 ezer lakosra méretezik. Most lehetnek „félúton", ami annyit jelent, hogy immár minden ötödik kecskeméti e betonvázas emberi hangyabolyban lakik. Zsugorodik a Máriahegy, s nő, burjánzik a lakótelep.

De mindez viszonylag kevés kertségi ház szanálásával megoldható, azonban az Árpádváros új lakónegyedének a kiépítéséhez egy teljes régi városrészt le kellett rombolni. Igaz, nem volt érte nagy kár; sok volt a dohos, nedves, kellő komfort nélküli lakás. De a „betonmennyország" ezzel Kecskemét szívéig nyomult előre. S már korábban kiépült a belváros kelet—nyugat irányú, körúttól körútig tartó tengelye, az út kanyarulatait követő kilencemeletes szalagházzal, átellenben egymásba kapaszkodó, fűrészfogas rendszerű házsorral, az új üzletközponttal második virágkorát kezdi élni a Leninváros, nem szólva arról, hogy immár lassan egy évtizede, hogy visszaállították hajdanvolt funkciójába a városközpont kis sétálóutcáját, a Kéttemplom-közt, két oldalán az üzletsorral. A főtérről kitiltott gépjármű-forgalmat az egyirányú „kiskörútra" terelték.

Ezúttal sem folytatom a leltárt . . .

Egyhangúság, monotónia . . . Az időközben Kecskeméten megtelepedett ambíciózus építész-gárda, mintegy ellenpontként sikerrel igyekszik feltámasztani a népi építészet formamegoldásait, s ezeket számos köz- és magánépületen ki is próbálta már. Az előbbiek a különböző művészeti műhelyek székházai, a kerámia-stúdióé, a rajzfilmstúdióé. Egy évtizeden át nyári telepen, tehát időszakosan alkottak a városban a zománcművészek — a keramikusokhoz hasonlóan a világ sok-sok országából érkeznek —, ezúttal szintén állandó telephelyet kapnak. Az új városközpont egy régi parasztpolgári házában létesült a naiv művészek múzeuma, mellette hasonló stílusban épült fel a játékház és a -múzeum, a századforduló táján épült magyaros-szecessziós Cifrapalotában képtárat rendeztek be. Ugyancsak rangos nemzetközi intézmény a világviszonylatban egyedülálló Kodály Intézet; a város nagy szülöttének zenepedagógiai módszereit hivatott elterjeszteni a földkerekség sok-sok országában.

Mondják a pesszimisták: Kecskemétet az újabb elsivatagosodás veszélye fenyegeti: a betoné. De mint akkor, ezúttal is útját lehet állni, „meg lehet kötni" — telepítéssel. A művészetek és a tudományok otthonainak idetelepítésével.

Az előbbiekéről már volt szó . . . A tudományok műhelyei sem gyérek. Sőt a zöld-

Történelmünk rögös földjébe a tegnapi paraszti sors milliónyi vér—veríték-cseppje betaposódott. Örökre eltemetődtek a tizedébe, tizenkettedébe aratott gabonaföldek, a részibe munkált kapásnövények igaztalan elosztásának egykori törvénye-rendje, amit mindig a hatalmasok szabtak. De az emlékezet meg kell őrizze azokat a hiteles számadásokat, amelyeket ránk hagyott — gazdag, ízes, erőteljes, szép nyelven az író. Művének olvasásától megfrissül a gondolat, telítődik az élmény, föltisztul a történelmi háttér, élőbb a múlt és gondosabban virraszt a lelkiismeret, a féltés, hogy jobban vigyázzunk mindenre, ami végérvényesen a mienk lett.

Amikor Szabó Pállal találkozom, (most már csak az újraolvasás során), mindig arra tanít, hogy a kiteljesedő örömben soha ne feledkezzék meg az ember az egykor kétkézzel munkálkodók szenvedéseiről.

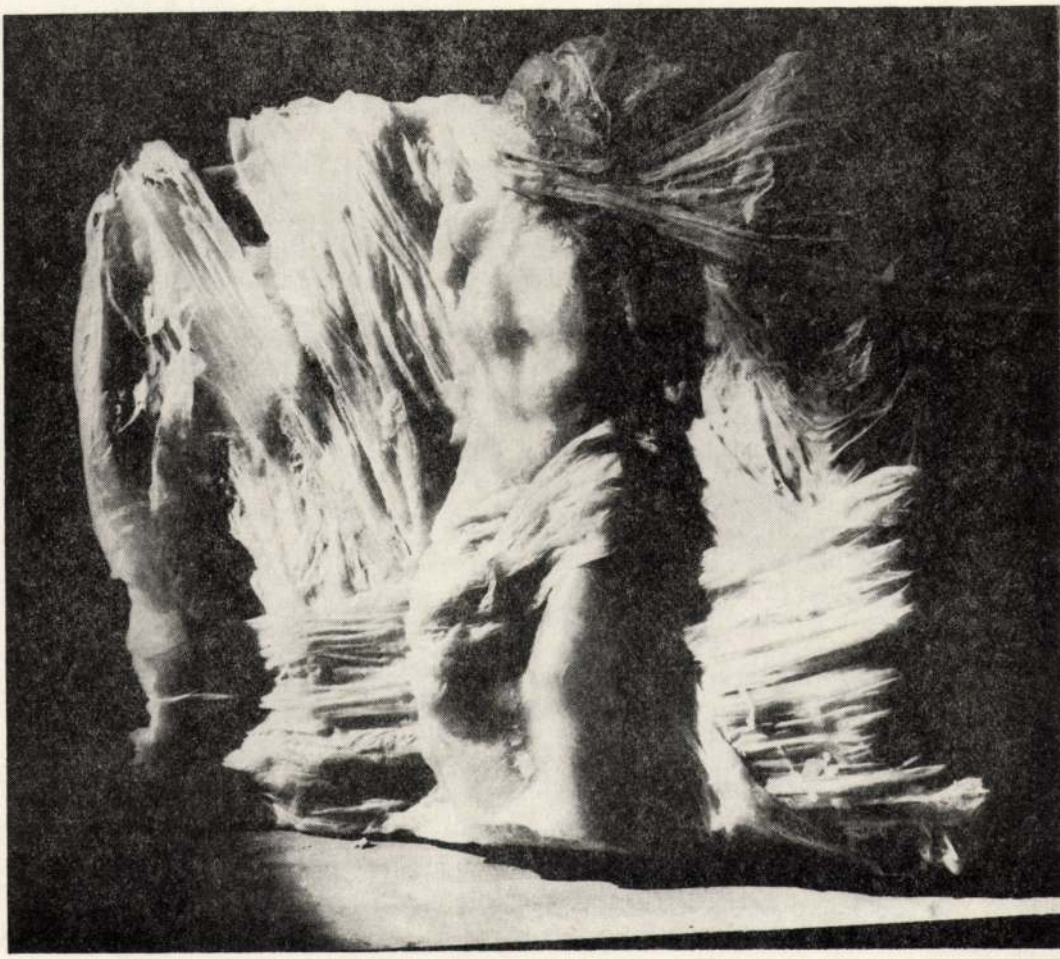

„EGY HADSEREGÉRT"

Mit is mond Dózsa György a nagy háború utolsó összecsapása előtt? Temesvár romfalaihoz ekkor érkezik meg az erdélyi vajda, Zápolya pihent, jól felfegyverzett serege. Dózsa tudja, hogy ez a végső összeütközés, itt a nagy leszámolás veszi kezdetét. Töredékesen eljutottak ugyan hozzá székely atyafiai, de a többit, a hadat, a csíki, háromszéki lovasokat, a székelység vitézeit az ellentáborba csalogatta Zápolya.

„Ezt akartam megírni. Új történelmet. Eddig mindig rosszul tanították. Szokták kérdezni: legkedvesebb könyvem? Nincs olyan az írónak. Erről azért szólok külön, mert nem vették észre, mit írtam, mit akartam írni. Ez a történelem fiam. Jön egy Zápolya, és arra hallgatnak" — tanítja Szabó Pál.

Ennyi tépelődéssel teli regényt sohasem írt. Egyszerre volt benne Dózsa György: az elhívott vezér, Gergely: a hazahúzó, a munkálkodó székely, Lőrinc: népe papja az igazi vezető, a veres diák: aki mesebeli alakként megy-megy forrongó országokon át, ott áll mindig a szegények oldalán, verekszik elpusztíthatatlanul, s viszi tovább forradalmi dalát, énekét, taglóját, bárdját, aki azért tanult, hogy könnyítsen majd az otthoniak szenvedésén, de csak a kardig, ágyúig jutott, és a felismerés nagy emberi igazságáig: soha nem szabad feladni! Mégis, mikor behajtja az ember a könyvet, akkor veszi észbe, hogy az író mégsem ezekben a hősökben él igazán. Nem, hanem egyetemesen a népben.

A testvérháborút tartotta a legsúlyosabb emberi bűnnek a világon. „Odaát is a mi hazánk van, Magyarország!" Azért is felelősek vagyunk. Mint ahogy azok felelősek miértünk," — fogalmazza Szabó Pál.

Mert mint a végzet kiszámíthatatlan ítélete szakadt rá 1514 ősze—tele Magyarországra, benne Erdély földjére. A Zápolyák számára egyetlen fontos: valami biztos nekik maradjon. Személyesen csak az övék legyen. Ha kettőbe szakad az ország, egyik felében ő legyen az úr. Fonja már Bécs és Nyugat is a hálót. Lapozzunk előre, csak néhány lapot a történelemben! 1526 mindössze 12 esztendő. II. Lajos seregei még nem állnak a mohácsi síkon, Mária királynő hajói viszik már az Árpádok és Mátyás kincseit a Dunán, ami a kótya-vetye uralkodó Dobzse László után megmaradt. Viszik Nyugatra! Zápolya kettészakított országot akart, s abból az egyik, Erdély legyen az övé. S jött a török, majd három részre szaggatódott Magyarország. Mikor a regény sorait nagy keserűséggel rótta az író, megint elvitték már a nép kincseit Nyugatra, árulók és megszállók közösen. Mária királynők és Zápolyák, akik még a XX. században sem restellték idézni Werbőczy úr szavait „/aki tarka cirádák közé fonta a betűket, mintha a magyar parasztság ravatalára fonná a díszt/, mint átkozott polgára a Hazának, örökös szolgaság járma alá vetve viseljék sorsukat."

Ilyen fájdalmakkal nincs tele egyetlen Szabó Pál-regény sem. A nagy temetőben (és olyan volt az ország, mint egy nagy, rettenetes nagy temető) ott áll a sirató, az író, hogy elzokogja a történelem sírja felett a legszomorúbb keservest. A magvető ember. A parasztsorsot idegeiben-izmaiban, szívében-álmaiban, kínban és nevetésben együtthordozó, mindig hazavágyakozó, aki annyira hűséges magához, hogy a nagy hadakozás utolsó nyilvesszőit az ugrai határból süvölteti az árulók szívébe, a temetőkert kapujában, mert nincs vége a harcnak, bizonyítja utolsó igazságként: „míg csak henyélő urak és verejtékező parasztok élnek a földön."

Gyergyó erdőkkel borított oldala benépesedett menekülőkkel. Ezren és ezren indultak át a hágón túlra, ahol nem parancsol a vajda, ahol nincs igaztalan felelősségrevonás. Moldova, a menekülő magyarságot befogadó föld ismét gyarapodott a székelység legjobbjaival. Helyüket másokkal, engedelmesebbekkel töltötték be a Zápolyák. Magyarország és Erdély, a két testvérföld nagy próbája is volt 1514 — tanítja Szabó Pál.

Seres András mellett egy fiatal erdélyi folklorista, Keszegh Vilmos tett sokat a gyűjteményért. Az ő munkája a sajtó alá rendezés volt. Ő írta a részletes tudományos jegyzeteket, melyek filológiailag is bekapcsolják a barcasági népköltészetet a magyar folklór szélesebb körébe. Munkájában többen osztoztak. Gazda Klára a gyermekfolklór fejezetet gondozta, Könczei Árpád és Szalay Zoltán pedig Jagamas János és Szenik Ilona irányításával a dallamokat jegyezte le hangszalagról. **(Kriterion Kiadó, 1984)**

KÓSA LÁSZLÓ

SIRATÓ

KRÓNIKA

MŰVÉSZETI MŰHELYEINKRŐL*

Tisztelt Értekezlet! Kedves Barátaink!

Engedjék meg, hogy a megszólítást rögtön így korrigáljam: a művészetek kedves barátai. Hiszen a művészeteknek, a művészeti műhelyeknek s maguknak a művészeknek a megyében lévő helyzetéről és szerepéről szeretnék néhány gondolatot elmondani.

Vallomásosan, szubjektíven, hisz a megye művészete mostanra olyan sokszínű, oly sokrétű, hogy erről képet rajzolni másképp nem is lehet.

Az, hogy Kecskemét Katona József városa, és később Petőfié, Jókaié is, az évszázados hagyományokat sugall. Az irodalmi és szellemi műhelyek mai rendje mégis új jelenség. Úgy látom, az 1960-as években indult új pezsgés. S mára már van, alig húsz év alatt, Kodály Intézetünk, Kerámia Stúdiónk, Pannónia Rajzfilmstúdiónk, tűzzománcműhelyünk, Forrásunk, Naiv Múzeumunk, Játékházunk, Galériánk, s benne Tóth Menyhért-gyűjteményünk, kovácsolódik a grafikai műhelyünk, Nagybaracskán országos szociofotó tábor létesült, s irodalmi társaságok is: a Katona Társaság mellett a Petőfi és a Nagy Lajos Társaság. Ideszámítanám a köztéri szobrászat új lendületét is, Amerigo Tot Bartók-emlékművét, a jelentős Széchenyi-szobrot, a Nicolas Schöffer-kísérleteket többek között. S nem utolsósorban: említeném a művészi építészetet.

Maga a Forrás például 17. életévében jár, ha egy emberi élet mércéjével mérjük: még fiatal, még tanul is persze, de már a felnőttség kapujában áll. Ez jellemzi a kultúránk egészét is, még fiatal, de felnőtt maholnap. S ez talán országosan is elütő, megkülönböztető és természetesen kedvező jelenség: az ilyen arányú új beruházás a kultúrába.

Ez a „beruházás" kedvezőbb gazdasági és világpolitikai keretek között indult, de a következetességre jellemző, hogy lendülete a nehezebb időszakokban sem tört meg.

Beruházás a kultúrába? — kérdezhetnénk. Igen, igenis van ilyen, éppúgy, mint ahogy a nehéziparba, építőiparba, mezőgazdasági kombinátba vagy melléküzemágakba beruházunk. S megtérül ez is, csak épp nem forinttal mérik, vagy nem mérhető azonnal számokkal, de megtérül az emberi tudásban, kulturáltságban, az emberi méltóságban.

Ennyi — az ország figyelmébe és szeretetébe ajánlott — műhely, ennyi művészeti irányzat, ennyi ágazat: hirtelenjében vagy tizenöt területet soroltunk. S továbbgondolva: még is érződik közöttük az egység, a jellemző egység. Van közös arculat. Ugyan mitől? Hiszen egy megye művészeti arculatát nem lehet se körzővel, vonalzóval, se tervutasítással megrajzolni. Mint az emberi arc, a művészeti arculat is évek során kimunkálódik és kifinomul. S azt kell mondanom, Budapesttől egy órányi járásra, Szegedtől egy órányi járásra, tehát kedvezően, de mégis bölcsészkar és humán egyetemek nélkül és művészeti képzési fórumok nélkül, s ott, ahol ha elültetünk egy fát, reggelre talajával együtt még mindig arrébb sodorhatja a szél, ott mégis van a helynek géniusza. Mégis van genius loci, mégis van a helynek ihlete.

Miből is tevődik össze ez az ihlet? Kodály és Bartók örökségéből, Kocsis Pál örökségéből, Erdeiéből, Nagy Lajoséból és másokéból. Volt agrárjellegből, de polgárosodni akarásból, a tanyák örökségéből, de városteremtő erőből, paraszti múltból, népművészet iránti tiszteletből, de abból a hitből, hogy itt új értelmiség is teremhet, s a bartóki modell szerint a népművészet a legmagasabb rangú, modern világi művészetnek lehet az alapja.

Mindezekhez társul a szociológia, a szociográfia tisztelete: magyarul a valóságtisztelet, a ténytisztelet. Ezeket sorolnám, ezeket a közös ihlető jegyeket, melyek az itt élő művészeket egybefogják, a műhelyeknek akaratlanul is egységes profilt adnak.

Ebből a bartókinak nevezhető egységből kétfelé nyílik zsákút: lehet menekülni a provincializmusba, a beszűkülésbe, a csak helyi mércével méricskélésbe; s lehetne menekülni — van példa erre is — a kozmopolitizmusba, kinyilatkoztató fellengzősségbe, a megfoghatatlan nagyvilágba. De ezek nem utak, mondottam, zsákutak és veszélyek.

Egy százezres városban vagy egy megyei kisvárosban az első, a provincializmus vállonveregetése a nagyobb veszély. Van genius loci, helyi ihletés — de a művészetben mindentől

* Szerkesztőnk e beszédét a megyei pártértekezlet pártonkívüli meghívott vendégeként mondta el, 1985 március 3-án.

SZÉPIRODALOM, SZOCIOGRÁFIA, MŰVÉSZET

forrás

4

XVII. ÉVFOLYAM
1985. ÁPRILIS

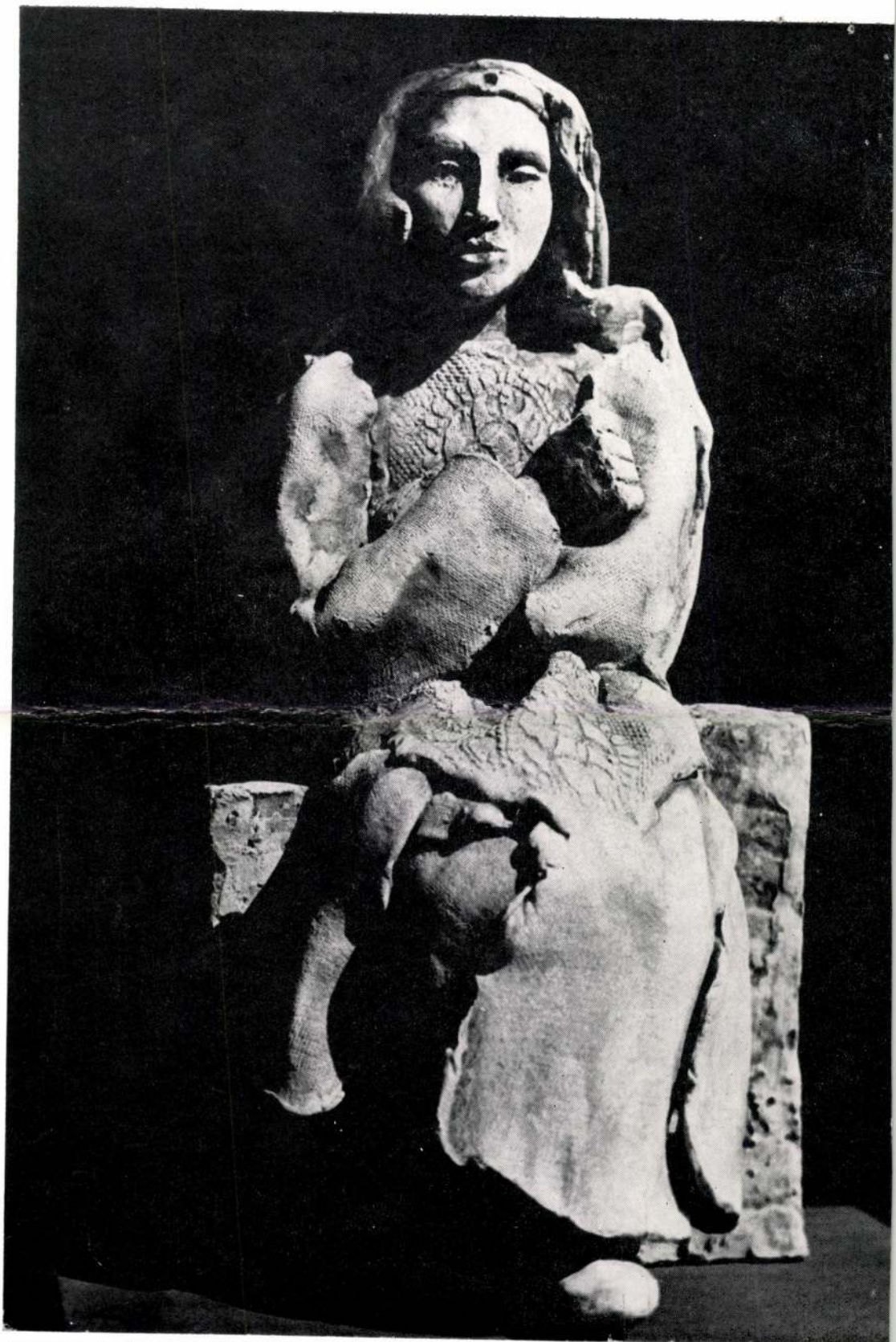

„VANNAK VIDÉKEK…" (KÁNYÁDI)
A CÍMLAPON: EGYÜTT

SIRATÓ
A HÁTSÓ BORÍTÓN: „PIETA 1943"

ÁRA: 16,— FT

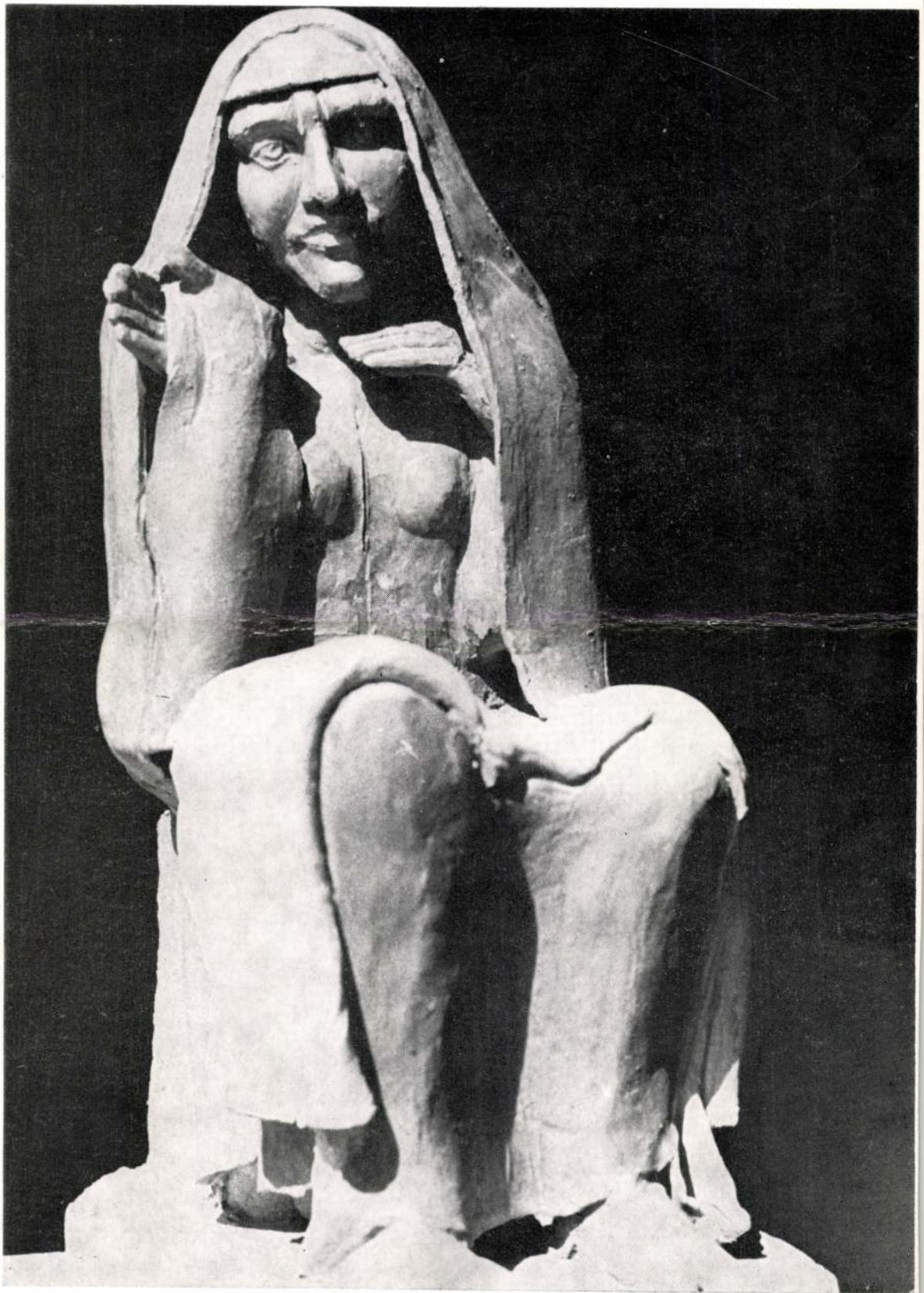

ATV GALÉRIÁJA

KOTSIS NAGY MARGIT

Kotsis Nagy Margit Csiksomlyón született. Kolozsvárott előbb bölcsészeti tanulmányokat folytatott. Négy évig magyar-történelem szakos tanárként dolgozott Nagyváradon. 1973-ban a kolozsvári „Ion Andrescu" Képzőművészeti Főiskolán szerzett diplomát. 1978 óta Szegeden él. Önálló tárlatot rendezett műveiből Nagyváradon 1973- és 1975-ben, Szegeden 1983-ban és Kiskunhalason 1984-ben. 1973-tól a Bihar-megyei kiállításokon szerepelt, 1978 óta rendszeresen részt vesz a Szegedi Nyári és a Hódmezővásárhelyi Őszi tárlatokon, valamint más közös bemutatókon.
Hódmezővásárhelyen díjat kapott, köztéri munkája a magyarcsanádi házasságkötő terem számára készült.

Magamról:

„Bármihez fogok hozzá, mindig tartalmi az indíttatás. Támad egy gondolatom, egy eszme foglalkoztat, kísérletezni kezdek. Formailag próbálom megfogalmazni. Ha nem megy, újra kezdem mindaddig, amíg a gondolati struktúra térformává alakul. Ha ez nem jön össze, akkor az a munkám nem marad meg. Akkor se, ha az égetésnél a tűz másként alakította a plasztikát, mint ahogy azt elképzeltem... Tanulmányozom a közösséget, a csoportokat az egyes ember különféle kapcsolatait. Érdekel a feszültségekkel teli tömeg, — mint sok ember együttese — a plasztikában. Ezek az általános arcok, vagy félbevágott fejek, sokmindent kifejeznek együtt, vagy magukban is. A különféle emberi szenvedések megfogalmazását keresem plasztikáimban... Az életben vannak fontos és mellékes dolgok. Nekem két dolog fontos: legalább napi öt-hat óra a műteremben és a gyerekekkel, a családdal ugyanannyi. Minden mellékes dolgot elhagytam... Úgy alakult az életem, hogy sokmindent kellett megélnem. Sok emberrel, sokféle világgal találkoztam, s ebből leszűrt gondolataimat kezdtem most feldolgozni. Már nem is kell kimennem a műtermemből, érzem, látom őket, jelen vannak."

Interjú részletek a Művészet XXII/7. számából (Beszélgetés Tóth Attilával)

A Magyar Népköztársaság
Művészeti Alapja
és a Magyar Televízió
Képzőművészeti Osztálya
meghívja Önt
a Vigadó Galériába

KOTSIS NAGY MARGIT

szobrászművész
kiállításának megtekintésére

Megtekinthető:
1986. október 23 — november 16.
A TV Galériájának adásnapja:
november 2.

A kiállítást rendezte:
D. Fehér Zsuzsa dr.

A katalógust tervezte: Sós László és Kemény Éva
Felelős kiadó: Fazekas János
Ára: 10 Ft

86-1629 GENERALART Nyomda — Dorog

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 438-068, 337-748, 340-776

Kotsis Nagy Margit

TISZATÁJ

Szeged

Grafika

1984 JAN

1021

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

ámar eltöri a szél". Úgy véle
utatja, és ha azért törik el, m
igethy is érzi, hogy a hasonl
színű politikai hullámlovag?
ényen volt bátorsága hangos
kasodását kiváltó másik gon
lert kutatásaink, megállapításaink célja sohasem az: hogy megmondjuk a
ban a legpusztítóbb, legembertelenebb és legízléstelenebb mánia. Nekünk
ig csak annyi kell, amennyi elég arra, hogy a jövő felé igazítás nagy felada
ethy valóságnak tekinti a leszűkítésnek ezt a programját, és ezen a nyomo
jogosultságát kívánja bizonyítani. Ezért kérdezi: „Ha Szabó Dezső 1922
zdulattal tolta el magától 1919-ben írott tanulmányát, ugyanolyan termé
teheti félre az utókor 1982-ben az ő 1922-ben papírra vetett sorait?"
k ebben a megközelítési módjában a valóság fölszabdalásának veszély
ésben már van tradíciója. Mindaddig, amíg Szabó Dezső, mint anti
ján álló (!), jobboldali radikális alkotóként jelenhet meg a köztu
gazításához a német- és nyilasellenes, a Tisza Istvánt nyílt levélb
mlatokat közvetítő, a nagybirtok ellen harcoló, a keresztén
k nevező, a Duna-völgyében élő népek megegyezését sürgető
zót emelő Szabó Dezsőt kell megmutatni. Pedig Szabó Dezső
indez együtt. Szabad-e földarabolni a valóságot a napi igényeg
Dezsőt azok miatt az elvei miatt, melyekre művei megrostálásának legi
zunk? Ha „az igazság töredéke akkor igényeihez igazító igazság", a
úgy e két tanulmányt s a leszűkítés gesztusát, mint k unk igényét?
ülvitte Szabó Dezső két fiatalkori Ady-tanulmányának megjelentetés
ji, sem terjedelmi okok miatt dolgozhatta fel a válogatás vagy a tanulm
ésként. Szempontjai, kérdései nem tekinthetők határozott állásfoglal
munkahipotézisek, vitaindító jellegűek. Alkalmat teremtenek egy hit
p kialakításához, de kérdéses, hogy amit a centenáriumi emlékülés
goldhatja-e ez a füzet? Szabó Dezső igazi arcának megismerése egyú
számvetés igényét is fölveti: mire van szükségünk a múltból, mit vá
kell megismernünk azért, hogy ne essünk ismét régi bűneinkbe.

„Valóságokat akartam láttatni, igazságokat akartam kiáltani."
Kós Károly

Borzongatóan szépek Kotsis Nagy Margit szobrai. Kellemeskedő külcsínt pedig nem lelünk bennük, annál inkább fölkavaró szenvedést, vívódást, gyötrelmet. Lelkiismeretünk legrejtettebb zugait sem hagyják érintetlenül. Érezzük, hogy tengernyi szenvedés, megalázottság, lélektiprás rejtezik a szobrokat világrasegítő, alkotó indulat mögött. A szépség szülője a túlélő remény, a lélek-tisztaság, a megbocsájtó emberség. És az, hogy e szobrok igaz vallomások agyagba égetve, bronzba öntve olyan szobrásztól, aki világraeszmélése óta osztozott erdélyi testvéreinek sorsában.

Tóth Attila

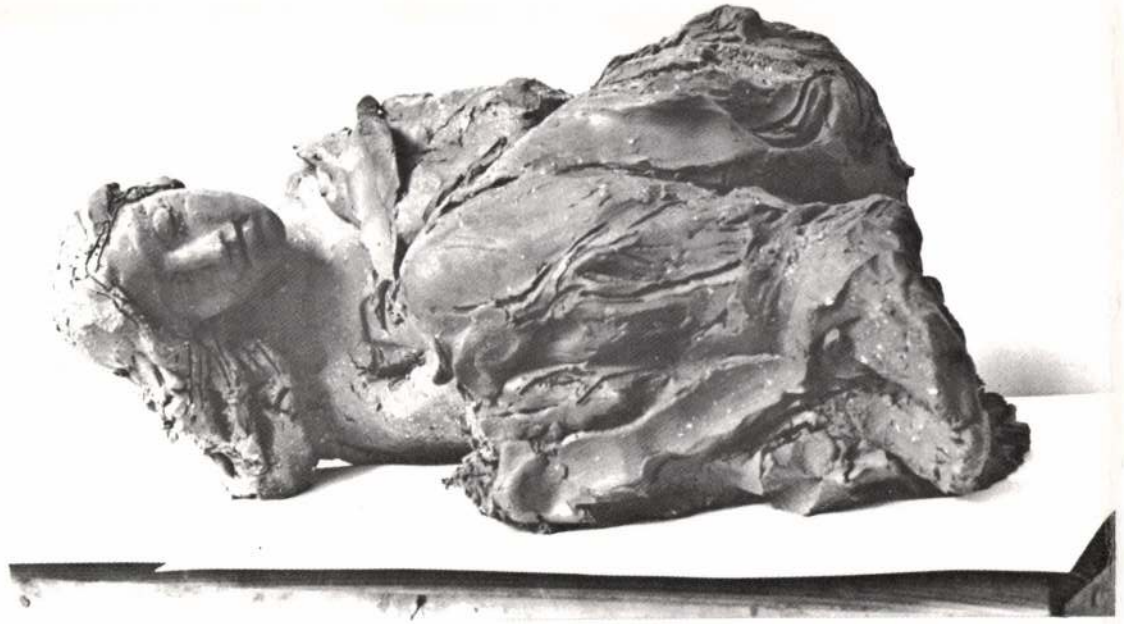

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

KOTSIS NAGY MARGIT

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA
1989. OKTÓBER 5-ÉN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN FÉL 6 ÓRÁRA

RENDEZTE ÉS MEGNYITJA

D. FEHÉR ZSUZSA DR.

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

MEGTEKINTHETŐ
1989. OKTÓBER 5–14.

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA
BUDAPEST, V., VÁCI UTCA 25.

FK.: TÓTH PÁL ISTVÁN • FOTÓ: GAJZÁGÓ JOLÁN

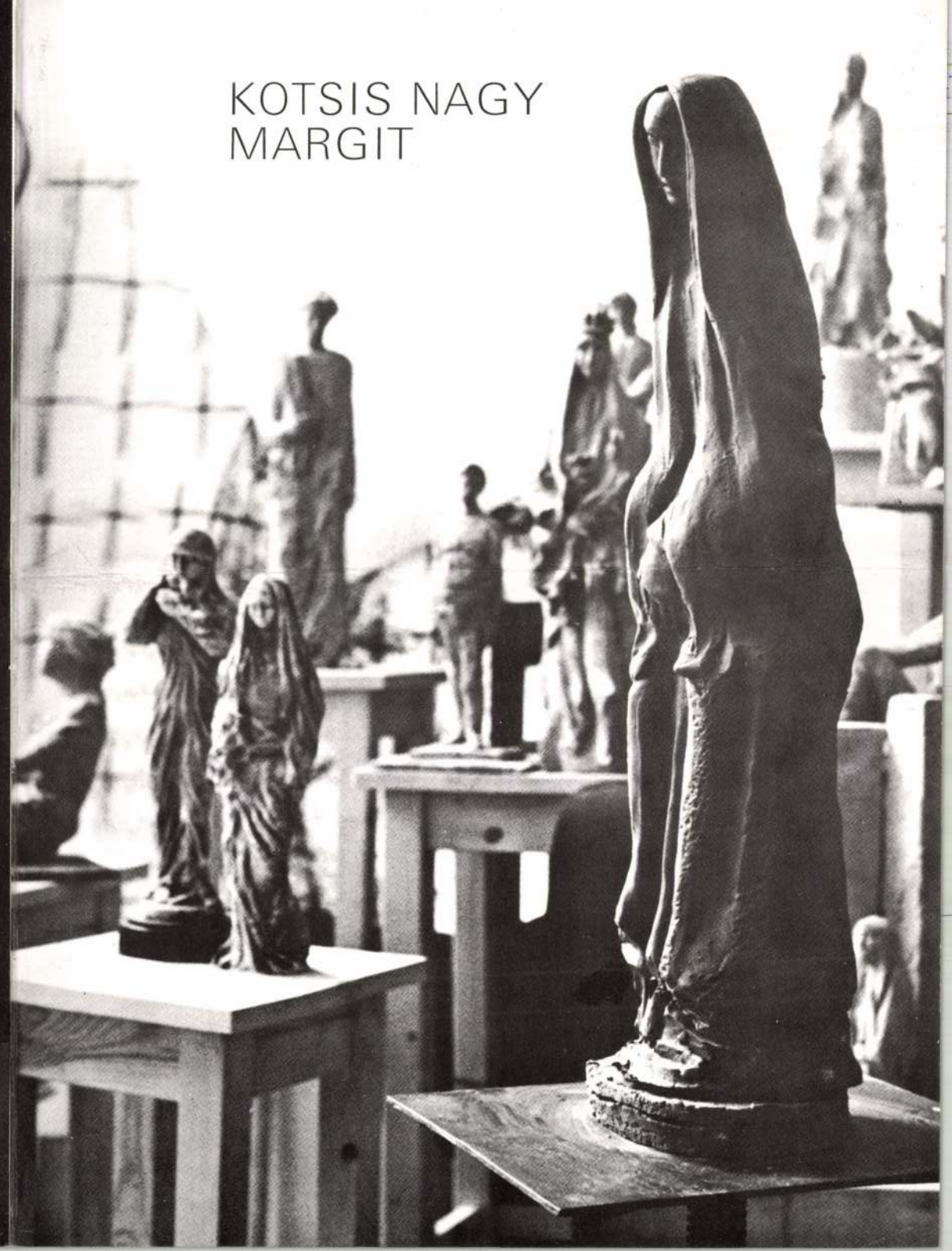

KOTSIS NAGY
MARGIT

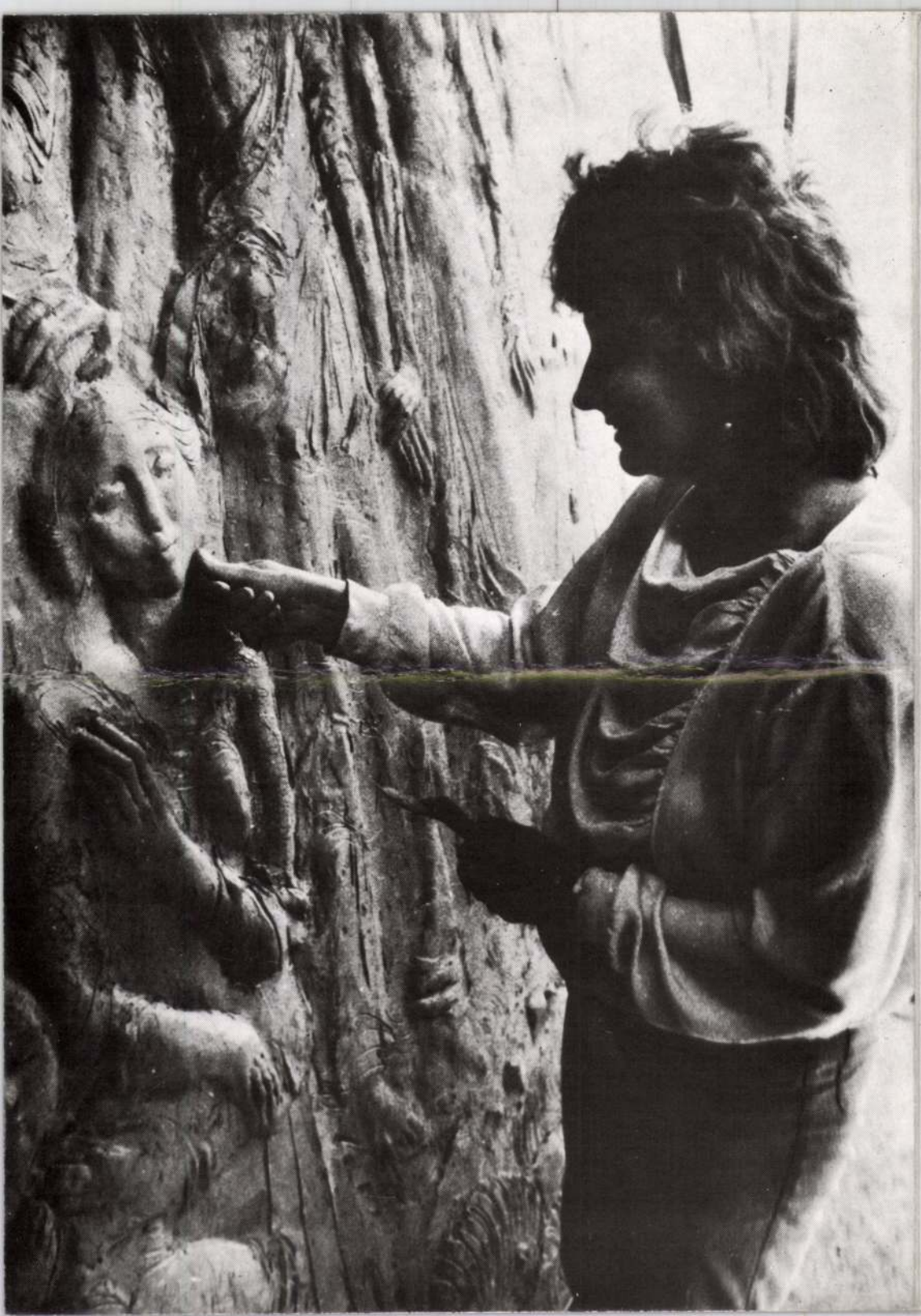

Erdélyből jöttem.
A főiskolát Kolozsváron végeztem.
1978 óta élek Szegeden.
Kotsis Nagy Margit

Kotsis Nagy Margit szobrairól a szavak segítségével szólni majdnem lehetetlen, mert olyasmikről vall a plasztika nyelvén, amikről beszélni nehéz, amik csak a példázatok, a szimbólumok segítségével közelíthetők meg.

Erdélyből jött, Szegeden lelt befogadó hazára. Művészete már idehaza bontakozott ki teljes virágjában abban a drámaiságban, szimbolizmusban, érzelmi és szellemi gazdaságban, ami immár legfőbb jellemzője munkálkodásának. Szobrainak drámaiságában benne foglaltatik a kisebbségben élő magyarok sorsközösségében eltöltött évtizedek élményanyaga, s benne, korunk létbizonytalanságának megrázó élménye is. Emberalakjainak megformálását néprajzi, népéletbeli motívumok is inspirálják, ám festett agyagszobrocskáinak, bronzfiguráinak elfedő leplein át elemi erővel tör a felszínre az emlékező anyag üzenete a szülőföldről, az egyetemes veszedelmekkel szembeszegülő küzdelemről, a lét- és tudatnyomorító megalázottság lélektipró élményéről, s a minden létező gyötrelmet leküzdő szeretetről. Mert Kotsis Nagy Margit anyaga emlékezni, örülni, szeretni és szenvedni egyaránt tud. Szobrai tisztán, őszintén fogalmazott belső önarcképek, hiszen csak saját asszonysorsa hányattatásait kellett anyagba formálnia, élményanyagának személyes burkaitól lehántva egyetemes szenvedéseket, felülemelkedéseket, kötődéseket megfogalmaznia. Szobrain a kötelékek az egymáshoz, a másokhoz tartozás néma szószólói. Egyedülálló karakterrel, közösségi sorsvállalással, küldetéstudattal, mély gondolatisággal fölruházott szobrászi világa nem kínál könnyű élményt művei szemlélőinek. Akit megérint, az igaz értékeket talál művészetében.

Tóth Attila

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

KOTSIS NAGY MARGIT

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA

1987. NOVEMBER 19-ÉN

CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

MEGNYITJA

KRATOCHWILL MIMI

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

A TÁRLAT MEGTEKINTHETŐ

1987. DECEMBER 2-IG

SZŐNYI ISTVÁN TEREM

MISKOLC, SZÉCHENYI ÚT 21.

Fk: Köteles István Fotó: Pintér József
Készült a Kinizsi Mg. Szakszövetkezet Nyomdaüzemében

Kotsis Nagy Margit Csíkszomlyón született. Kolozsvárott előbb bölcsészeti tanulmányokat folytatott. Négy évig magyar-történelem szakos tanárként dolgozott Nagyváradon. 1973-ban a kolozsvári „Ion Andrescu" Képzőművészeti Főiskolán szerzett diplomát. 1978 óta Szegeden él. Önálló tárlatot rendezett műveiből Nagyváradon 1973- és 1975-ben, Szegeden 1983-ban és Kiskunhalason 1984-ben. 1973-tól a Bihar-megyei kiállításokon szerepelt, 1978 óta rendszeresen részt vesz a Szegedi Nyári és a Hódmezővásárhelyi Őszi tárlatokon, valamint más közös bemutatókon.
Hódmezővásárhelyen díjat kapott, köztéri munkája a magyarcsanádi házasságkötő terem számára készült.

Magamról:

„Bármihez fogok hozzá, mindig tartalmi az indíttatás. Támad egy gondolatom, egy eszme foglalkoztat, kísérletezni kezdek. Formailag próbálom megfogalmazni. Ha nem megy, újra kezdem mindaddig, amíg a gondolati struktúra térformává alakul. Ha ez nem jön össze, akkor az a munkám nem marad meg. Akkor se, ha az égetésnél a tűz másként alakította a plasztikát, mint ahogy azt elképzeltem... Tanulmányozom a közösséget, a csoportokat az egyes ember különféle kapcsolatait. Érdekel a feszültségekkel teli tömeg, — mint sok ember együttese — a plasztikában. Ezek az általános arcok, vagy félbevágott fejek, sokmindent kifejeznek együtt, vagy magukban is. A különféle emberi szenvedések megfogalmazását keresem plasztikáimban... Az életben vannak fontos és mellékes dolgok. Nekem két dolog fontos: legalább napi öt-hat óra a műteremben és a gyerekekkel, a családdal ugyanannyi. Minden mellékes dolgot elhagytam... Úgy alakult az életem, hogy sokmindent kellett megélnem. Sok emberrel, sokféle világgal találkoztam, s ebből leszűrt gondolataimat kezdtem most feldolgozni. Már nem is kell kimennem a műtermemből, érzem, látom őket, jelen vannak."

Interjú részletek a Művészet XXII/7. számából (Beszélgetés Tóth Attilával)

A Magyar Népköztársaság
Művészeti Alapja
és a Magyar Televízió
Képzőművészeti Osztálya
meghívja Önt
a Vigadó Galériába

KOTSIS NAGY MARGIT

szobrászművész
kiállításának megtekintésére

Megtekinthető:
1986. október 23 — november 16.
A TV Galériájának adásnapja:
november 2.

A kiállítást rendezte:
D. Fehér Zsuzsa dr.

A katalógust tervezte: Sós László és Kemény Éva
Felelős kiadó: Fazekas János
Ára: 10 Ft

86-1629 GENERALART Nyomda — Dorog

A TV GALÉRIÁJA

KOTSIS NAGY MARGIT

Kotsis Nagy Margit
szobrászművész

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

1983 ÁPR 22

1021

Kiállítási napló

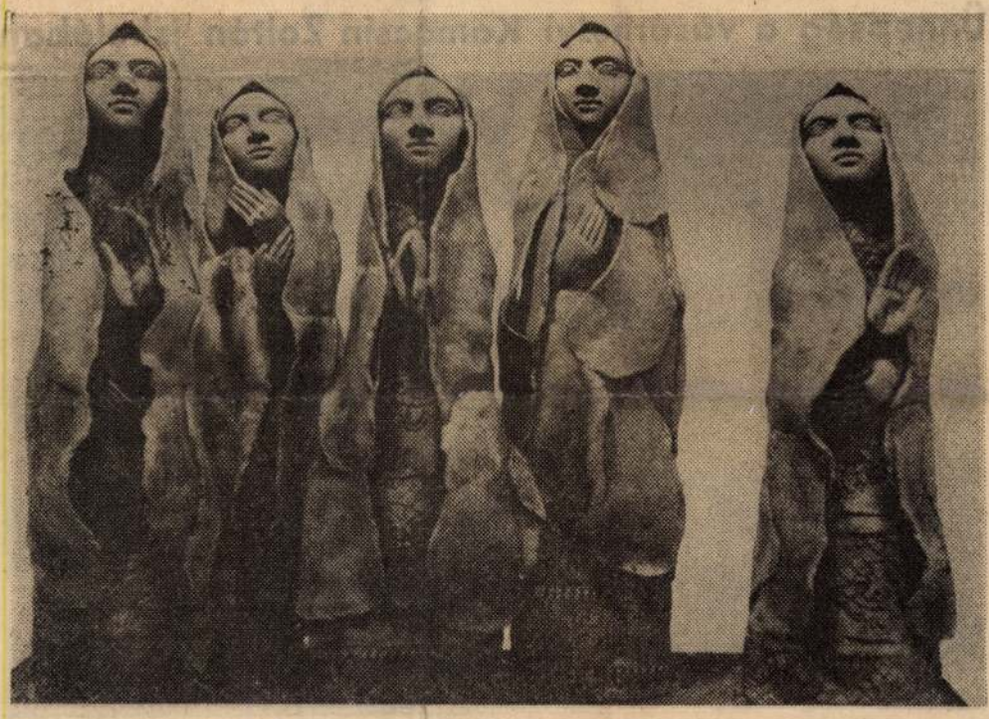

Kotsis Nagy Margit: Könyörgés c. kompozíciója

Magyarországi első önálló tárlatán láthatók együtt az alig néhány esztendeje Szegeden élő Kotsis Nagy Margit szobrászművész friss munkái. A Móra Ferenc Múzeum Képtárában bemutatott anyag az utóbbi három év termését állítja közszemlére, magába rejtve az Erdélyből áttelepült alkotóművész világának múltgyökereit, művészetének folytonosságát és újrakezdő akarását. Jelképes címet kapott a 30 terrakotta- és samottszobrot, többalakos kompozíciót sorakoztató kiállítás: Kötődések. A filozofikus tartalmú művek sugallják az eszméléstől hordozott környezeti élményekhez, behatárolt világhoz való kötődést, a gyermekkortól máig nyúló emberi tapasztalás érzelmi-gondolati hatásait. A küzdő, szenvedő, reménykedő, hányattatott sorsú egyszerű ember szenvedéllyel és együttérzéssel teli ábrázolásai Kotsis Nagy Margit agyagfigurái. A megszenvedett élet, önvallomásaiként állnak előttünk a parányi asszonyszobrok, a nyugtalan álmú, vergődő férfialakok. Az életét mindig újra- és újrakezdő művész, a bölcsészből képzőművésszé lett Kotsis Nagy Margit 1978-ban települt át Erdélyből Magyarországra. A gyermekkortól zárt közösségben élt ember ismételt útkeresésének és találásának szuggesztív megnyilvánulásai a szobrok, az egyszerű emberek társasága, az allegorikus önportré változatai.

Feszített érzelemvilág tárulkozik elénk a szobrokkal. „Nagyon nem kényeztetett el az élet." — mondta egy korábbi interjújában a művész, tudatos és átgondolt fogalmazással, mintegy a „nem nagyon" hangsúlyos ellentétpárjaként. Alkotásai is ekképpen *nagyon nem játékos* ábrázolások, hanem a gondolat és érzelemvilág mélységeibe merülő *általánosan emberi sorsmeditációk*. Drámai feszültséggel ölt testet kompozícióiban a kiszolgáltatottság, a tehetetlenség lélekbemaró érzése; az alvókat ábrázoló szoborcsoport minden figurája álmatlanul, vagy kín és lidércnyomás sújtotta vergődésben fekszik testi-szellemi túlterheltségtől. Önkínzó meditációk, filozofikus átgondolások az Ősterhek, a Magamemésztő, a Könnyeim belül folynak, a Terhek — a szikár címekhez szuggesztív kifejezőerővel adva az ábrázolás művészi tényeget. Drámai sorsfaggatások Kotsis Nagy szobrai, akárha belső önarcképként, vagy általánosított szimbólumként szembesülnek a nézővel. A derűt, lecsendesült lírát nem tűri a formát öltött, élmény szabdalta világ Kotsis Nagy Margit művészetében. Megalázott Sziszifusz görgeti önnön sorsát, reményt alig táplálva a tárlat egyik kompozíciósorában, tűz emészti a gazdagoktól és szegényektől egyaránt kitaszított prédikátor Savonarolát, a Tűzhalál férfialakja mintegy megváltásként fogadja az élettől elszakadást, míg a kiállítás más szobrain szinte a tűzhalál párhuzamaként emészti az Embert az önvád, a keserű emlék, a nyomasztó sors elleni visszafojtott örök lázadás tüze.

BECSEI PÉTER

Emlékezés a n

Ünnepség a vásárhelyi Komóc

Dr. Ágoston József, az SZMT vezető titkára mondott emlékbeszédet az iskola aulájában megrendezett ünnepségen. (Fotó: Enyedi Zoltán)

Névadója, *Komócsin Zoltán* újságíró, a magyar munkás- és ifjúsági mozgalom kiemelkedő személyisége születésének 60. évfordulója alkalmából emlékünnepséget tartott tegnap délután a vásárhelyi vendéglátó szakközépiskola, kereskedelmi és vendéglátóipari szakmunkásképző intézet és kollégium tantestülete és tanulóifjúsága. Az ünnepségen elnökhelyettese, *Csizmadia Sándorné dr.*, a városi tanács elnöke, *Bódi György*, a KISZ megyei bizottságának első titkára, valamint a megye és a város számos más társadalmi, politikai szervének képviselői.

Az iskola aulájában megrendezett ünnepséget *dr. F. Kiss Zoltán*, az intézmény igazgatója nyitotta meg, majd *dr. Ágoston József*, a Szakszervezetek megyei Tanácsa vezető titkára mondott beszédet. Ezt követően a Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskola kórusa és a névadóra emlékező intézmény tanulói adtak műsort. Az iskola zászlójára ünnepélyes keretek között vörös szalagot kötött fel *Komócsin Zoltánné*, a volt harcostársak nevében *Mison Nándor dr. Móricz Béláné*, *Boda József* és *Komócsin Antal*, Komócsin Zoltán nagybátyja. Továbbá felkötötték szalagjaikat a Komócsin Zoltán nevét viselő vásárhelyi KISZ-alapszervezetek és szegedi szocialista brigádok képviselői.

A Lenin gyászinduló hangjai mellett az intézet aulájában megkoszorúzta a névadó domborművét Gyárfás Mihály és dr. Földesi Gyula, Bódi György és Kerekes István, a KISZ városi bizottságának titkára, valamint dr. F. Kiss Zoltán, *Kain Istvánné*, az iskola pártszervezetének titkára és *Kulcsár Attila*, az iskola KISZ-bizottságának titkára.

Az ünnepség az Internacionálé hangjaival ért véget.

Ülésezett a megyei TESZÖV elnöksége

A gyümölcstermesztés árnyoldalai

(Folytatás az 1. oldalról.)

költségek csökkentésével, mindamellett, hogy csak annyi gyümölcsöt termeljenek a gazdaságok, amelynek biztos piaca van, amelyre feltétlenül szükség van. A megoldásnál mindenesetre immár kevésnek tűnik az üze-

TESZÖV önkormányzati és tagi bizottságának elnöke a szocialista munkaverseny és brigádmozgalom megyei helyzetét és a további tennivalókat elemezte. Elhangzott: a szocialista brigádok értékelése a mezőgazdaságban a végzett munka alapján lehet reális, s

Vrotsis Nagy Marajit

nokrán művész

Vijállítása nyílt a Csó 7 István Galériában.
Megnyitót mondott: D. Fehér Zsuzsa.

Új Tűzöv
1989 ott 15.

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Kotsis Nagy Margit,
szobrászművész

TISZATÁJ

1981 8

1021

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁJA

tféle értelemben is nagy áldozatot kívánt ez tőle. Gya
l kellett szembenéznie. Így történhetett, hogy a két
gyar irodalom történetét már 1964-ben megírta, teljes
ost sikerült megjelentetnie. Másrészt ezek az irodalmak
landónak mutatkozó értékeket a hetvenes évekig igen
sukat vállaló irodalomtörténésznek számtalan félbetört
ző és mégis kiteljesületlenül maradt, saját lehetőségeit
llett számba vennie. Az értékkutató irodalomtörténész öröme ritkán lehet maradéklan, a műveknek többnyire nagyobb az erkölcsi ethoszuk, mint esztétikai értékük. nép és irodalom ügyét együtt követő szemlélettel Czine Mihály szerencsésen tudja kerülni ennek a buktatóit: nem emeli a műveket valóságos értékük fölé, de a törnész kíváncsiságával követi az emberi szándékok, vállalkozások útjait is, számba szi ezek erkölcsi-gondolati értelmét. Eleven folyamatokat rajzol, s ezekből nemcsak hősi küzdelmet látjuk az irodalomért, nemzetiségi kultúráért, önismeretért, hanem t is, hogy a közösségért hozott áldozatok nem voltak hiábavalók, mégiscsak belőlük akult ki az a szellemiség, amelyik immár jelentős művek, jelentős gondolkodók ellemi-közösségi fluidumává válhatott. Olyan tartást, erkölcsiséget formált ki és van sokirányú esztétikai-gondolati próbálkozást tett, amelyet nem kerülhet meg a vőt kémlelő tekintet sem.

Czine Mihály esztétikai vagy poetikai kérdésekről is olyan szemléletesen tud szélni, mintha történetet mesélne. Már Szabó Pálról írott könyvével kapcsolatban revette Béládi Miklós, hogy következetesen kerüli a szaknyelv nehézkes fogalmait, mégsem mond kevesebbet az „elvont nyelvezetű dolgozatoknál". Tanulmáinak ezt a kitüntető vonását azért is érdemes külön megfigyelni, mert ez összeg szemléletének közösségi elkötelezettségével: a nagyközönség számára is kamatatni képes olyan elméleti, esztétikai indítású gondolatokat, melyeket csak a batottak számára szokott tartogatni a szaknyelv. „Regénye a tényekből építkező dern epikának egyik világirodalmi szintű megvalósulása. Nagy stiláris többlettel: ényeket közlő mondatok hajlataiban is ott él a népdalokra és balladákra emlékező poézis. S jelzi a modern regény másik tendenciáját is: a gondolat, a jelkép enlétét" — írja Sütő András könyvéről. Elemzéseinek külön színt ad az értékek

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Kotsis Nagy Margit,
szobrászművész

TISZATÁJ

1981 8.

1021

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁJA

éhezve, dideregve,
ha a hold fénylő
a fák beszédét a k
senki sem oldozza
megőszült szél kör
kattog, zakatol a
vadrózsaágakkal-le
kígyóhagymákkal
az öngyilkos távols
sorsom váltóján megszikráznak kerekei, végállomás,
végállomás, temetők porával keresztelő
szélvész-idő a peronokon is: az eldobált
cigarettacsikkek fölött
korom-csipke reverendában átsuhogó,
a parkokban felravatalozott falevelek mellé
fekete szárnyú siratóasszonyokat:
varjakat rendelő, nyálkás kavicsokon sétálgató
dér-papucsos varjakat,
arcodra
ezüst gázálarcot
itt készít majd a földmély fagyból, mondják,
itt bitangolnak el szemeidből a nyári éjszakák,
a holdsugarak tündöklő rozmaringbokrában
gerhegő beteg cigánylovak, a tóparti éjszakákról
korkotyínoló békák itt ugrálnak ki szemeidből,
itt hagynak magadra,
megreccsen csont-páncélzata
összeszorított fogaimnak:
a száj piros porondjába derékig beásott,
egymásnak feszülő gladiátoroknak
megreccsen csont-páncélzata, elindulok
az eső-szuronyos felhők támaszpontja felé
nád-soványan, némán, bakancsom nyomában
a sár szirmai kinyílnak, elkárhozott fákat
marcangol mögöttem az ősz,
nincs nap, nincs hold, katonák rontanak rám
a parancsok fedezékei mögül ragyogva:

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kotsis Nagy Margit,
szobrászművész

DÉL-MAGYARORSZÁG

1983 MÁJ 1

1021

KÖNYÖRGÉS — KOTSIS NAGY MARGIT KIÁLLÍTÁSÁRÓL

petróleumot kér a perczeli boltban. És nem hiszi el, hogy ne lehetne kiküldeni egy hordóval, mert az idős asszony biciklizni nem tud, vonatról is lezavariák, ha kezében „büdösködik" a mécsesbevaló. A világosság neki is jár.

Lajos bácsi elmegy az irodába és összegyűjti nemcsak a Tóthok észrevételeit a tanácstagi beszámolón. Megadja a választ a Németfalu kérdezőinek a puszta fölszántásáról, majd írásban fordul a tanácshoz, hogy hozzák közelebb a lakatlan tájon levő kutyaoltó helyet, mert jogos az észrevétel, hogy az öreg Maris ángyiék öt kilométerre húzzák a fölhergelődött kutyákat. Miután megkapja a hivatalos jelzést a közérdekű bejelentésére, amiben az áll, hogy a „nagyközségi tanácsnak nem áll módjában új eboltóhely kijelölése", maga szól az állatorvosnak, hogy odajöjjön ezután, ahová mindenkinek közel esik. Következőleg Lajos bácsi sajnálkozik Juhász Sándor fölvetésén, ami szerint sok pénzt beszednek a helyért a vásáron, pedig ott mindenki derékig jár a sárban.

a Soho ivojából i
tően látszott még
címeren. Azóta —
lamivel a falutó
eszembe jut a haz
szélgetésekkor nagy
pításokkal traktálju
hogy azok tudják i
ni a szülőföldjüket.
nek ott. Maga a
többet ad a tőle tá
vára. s erre Kist
lálunk példát. Régebben hiába kérték írásban, szóban delegációval, hogy kövezzék ki a művelődési ház utcáját, mindaddig míg egyszer a nagyemberekkel döcögő hivatali autó ott nem ragadt a sárban, maradt minden a régiben

Olyan gyarapodó faluban, mint Kistelek, általában a pletykának nagyobb az igaza, mint az eredménynek. A baráti beszélgetéseken csak egészen kevesek hozzá: szóba, hogy Kovács Pali aznap négyszer járta meg teli busszal a háta mögött a várost s azt se nagyon szokta szájára kapni a falu, hogy a nyugdíjba vonuló Wisch Pista bácsi mindig elszámolt a villanypénzzel Pedig a köz ettől gyarapodik még akkor is, ha egyesek epés megjegyzése szerint a csalóknak lopóknak nagyobb a tekintélyük és hamarabb megbocsátanak nekik, mint a becsületeseknek.

középületekből és 110 lakásból már csatornán folyik el a szennyvíz. A szemeteskocsi 340 háztól hordja el a hulladékot. Télen-nyáron járható a Vásártér, a Damjanich a Mező Imre, a Tápai, a Munkácsy, a Szabadság, a Keresztes Nagy Antal utca. Az idén szeretnék kikövezni az Erzsébet, a Fekete József és a Felszabadulás utcát.

Kistelek, nagysága ellenére családias. A Sisákok, a Pálinkások, a Pignitzkyek és még több régebbi família összetart jóban és rosszban. Az utódok is tudnak egymás dolgairól de már jobban szétrebbentek. Keseregnek is sokan, hogy nem képes Kistelek megtartani a fiatalokat. Ez is egyik oka, hogy fogyogy a falu, mindenki oda megy ahová a megélhetése sodorja. A fiatal diplomások közül alig tértek vissza. (Noha erről első

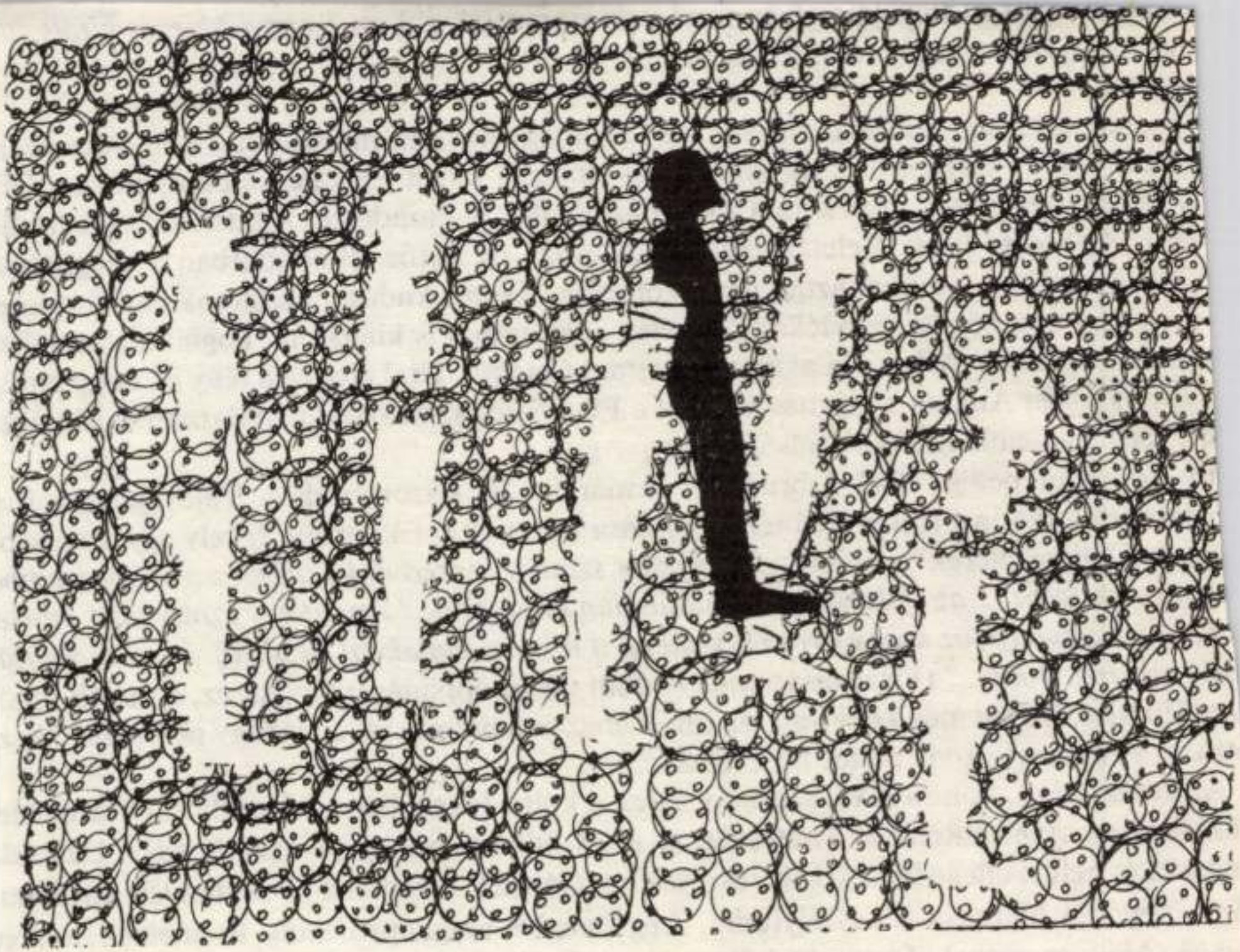

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

Dramaturgi sorsát figyelmesen és gondosan igazgatják abban, hogy a *Mátyás király jul*
mű mesejáték szerzője maradjon.
Holott...
Nyugtalanul sétált szobájában fel s alá, majd egy hirtelen mozdulattal könyvespolcáh
. Nem kellett keresgetnie, legfelülről egy dossziét emelt le, s kezembe nyomta. „Őri
az egyetlen példány, ez se kellett a színházaknak" — mondotta. A dosszién keze írásáv
cím: *Az utolsó ítélet*. Keletkezéséről faggattam, de sietős félmondatban a világhábor
z időket említette, többet aztán nem szólt róla. Keserű kudarc, kudarcok emlékét jeler
neki ez a színmű; az ajándékozó hirtelen gesztusából is kitetszett. Foglalkoztatta, ezé
tta keze ügyében. Mégis: ki akarta hullajtani életéből. Utal erre az a tény is, hogy amik
. április 17-én Álmom a színház címmel a Film Színház Muzsikában darabírói pályájár
élt, meg sem említette Az utolsó ítéletet.
Első drámája pedig; 1943. február 10. és március 10. között íródott. Valóságos meteor
i és a lélek szerinti történelmi tél tombolása közepette. Ekkortájt Jékely egyik verséb
égtelen téli harcterek"-et idézi, *„ahol most szintén jóskedvű kakukkhang / kong embe
adványok felett, / az új lombból minduntalan kibukkan, / s mint egy király post morte
eket, / osztogatja az arany éveket; s eképp a hősök, hullaként oszolva, / megtudhatjá
ldig élhettek volna."* (Virágvasárnap.) A doni összeroppanás pillanata ez, sorsunk hajó
r a Titanicé, itthon még kedv van szalonzenéhez és a bálozásra, a jéghegy pedig már besz
otta az épitményt, a víz zúdul be a hasadékon.
Az utolsó ítélet, noha a XVI. századot idézi, a költő Jékely jelenidejét féli. Egy város hie
hiája, az egyetemes Rend és Tisztesség, az *érték* felbomlásának példázatát adja. Pusztul
ie kívül és belül; ellene hadakozik Jékely hőse, Gábriel. Ám hiába kétségbeesett küzdelm
áros népéből hiányzik a veszélytudat. Legfönnebb magánpróféciák üzemelnek, mikér
ártóé. Aki nem menekül a tömlöcből, mert a maga mártiriuma által reméli a nép megvált

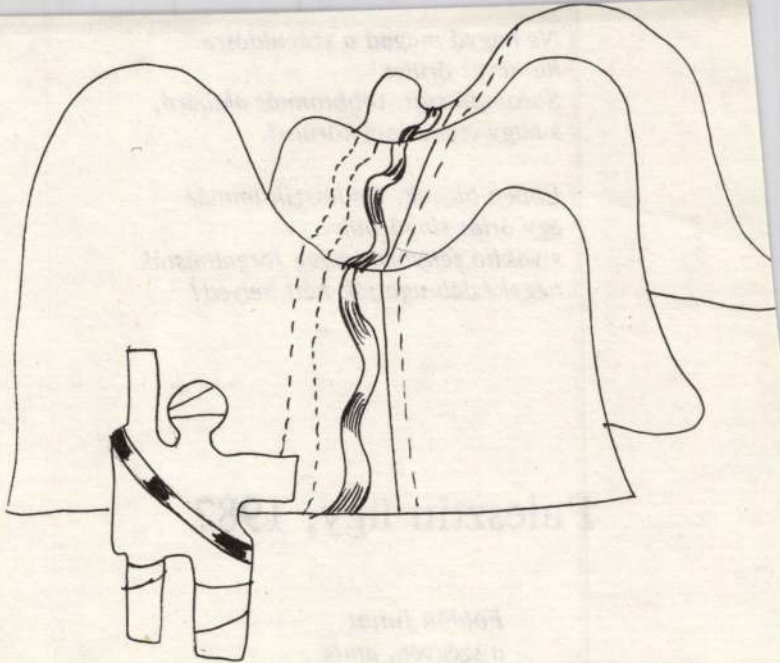

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

Ne hagyd magad a száguldásra,
ha neve: őrület.
Sorompó sújt, többtonnás alabárd,
s nagy csend lesz körüled.

Ebben bíznak. De látszik immár
egy óriás síngörbület,
s vakító fényben részeg forgalmisták
négykézláb ugatják hűlt helyed!

Palesztin ügy, 1982

Földön futtat
a szégyen, amíg
mások kenyerén tengsz.

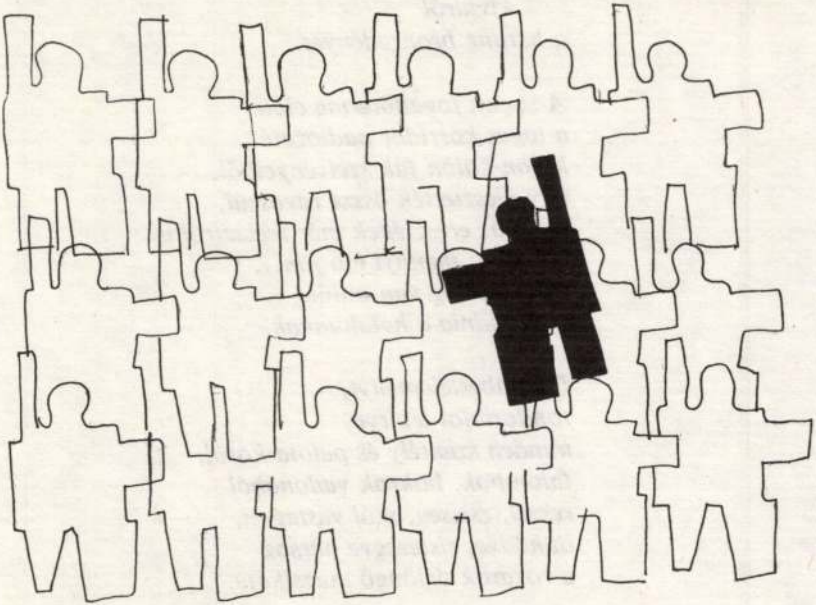

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

A lótuszlevelekkel
virágzó tó fölött
kötélhintára fűzött, bőrbe vont,
lengő szálfával bongatják
kivülről
a harang bronzedényét.

A sógun *fogadóterme előtt*
a tágas korridor padlózatát
külön-külön fák szelvényeiből,
úgy illesztették össze ravaszúl,
hogy az eresztékek már messziről is
jelezzék: mennyi láb jön...
Hisz mindig van mitől
aggódnia a hatalomnak.

De emberleleményt,
fondorlatot lebírva,
minden szentély és palota körül,
falombok, bokrok vadonából
reszel, zsizseg, szól vastagon,
dühödve, sisteregve harsog
a rovarok őrjöngő muzsikája.

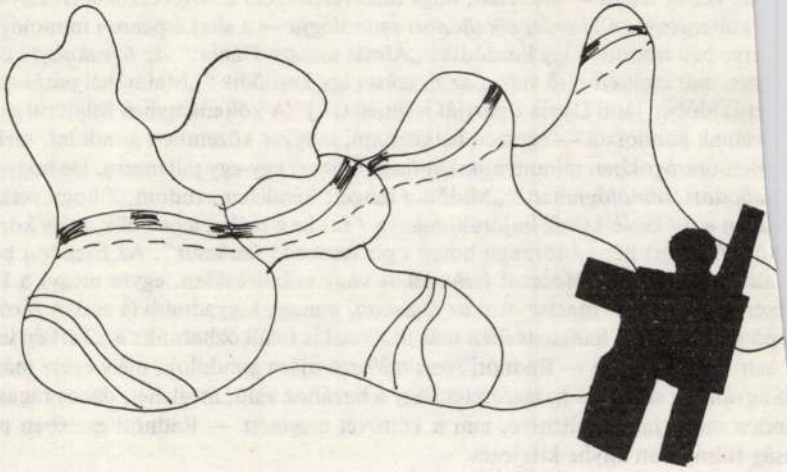

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

reginulat idézve, a személyesség és a távolságtartó objektivitás olyan különös
int amilyet már fiatalkori verseiben is megszoktatott velünk, például a *Szanatóri-*
n.

et került szóba — illő tehát, hogy észrevételezzem a következőket is. Egyik leghí-
költeménye, a *Hamlet elkallódott monológja* — a shakespeare-i monológhoz hí-
rse-ben íródott, s így kezdődik: „Álmát alussza Dánia." *Az üvegkalap* kötet más
ben már említett első verse, az *Északon* így kezdődik: „Malmőnél párás a tenger-
erűs időben látni Dánia / partját is innen (...)" A költeményben fölmerül az anyagi
ásának gondolata — egészen hétköznapi, magyar közemberi gondolat, mely, vall-
jlett országokban mindnyájunkat megkísérthet egy-egy pillanatra. De hogy is írta a
*allódott monológjá*ban? „Midőn a tengert kémlelem, tudom, / hogy vétkes nem
upán a ti / csalétkeitek hajórakománya / fut be a révbe, a portéka, mely közt / mo-
urkál a póri nép, / főrangú hölgy s pöffeszkedő tanácsúr". Az *Északon* bevezető
alán nem nehéz fölfedezni (szándékos vagy szándéktalan, egyre megy) a Hamlet-
ésére emlékeztető utalást. Ám az *Északon,* a maga higgadtabb (s csak a záró sorok-
apó szenvedélyű) hangnemében más utalással is találkozhatunk: a „Térkép lesz a táj
" sem véletlen talán — Radnóti *Nem tudhatom*jára gondolok, mely egész más össze-
n ugyan, de szintén a hazaszeretet vagy a hazához való, meglehet, dacos ragaszkodás
inden méltatlanság ellenére, ami a költővel megesett — Radnóti esetében persze a
ság túlságosan enyhe kifejezés.
atirikus Kálnoky (akiről más alkalommal már fejtegettem egyet s mást) *Az üvegkalap*
A félkör háromszögesítése ciklusban éli ki páratlan képességeit. Ennek mottója az
rdított Joachim Ringelnatztól való: „Csördíts pofájába az embereknek. / Aztán, ha

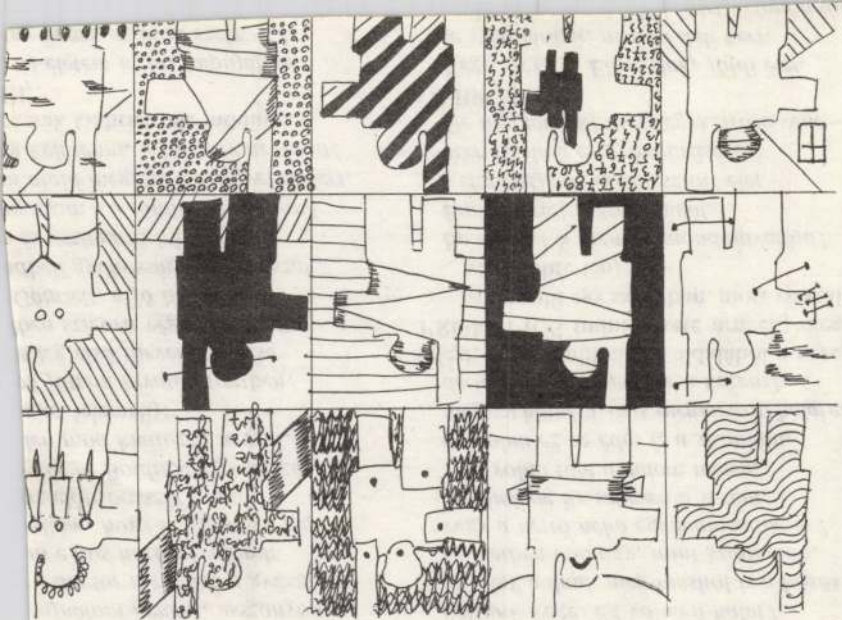

öreg! Requiescat in pace!
sajnálom kendet, asszonyom.
a doctor meghozá a gyászhírt,
m e bús házhoz vezérelt.
allám, hogy az együgyű nép
áz előtt bosszút kiáltoz,
gult jó Boldizsárt gyalázza
len mód kiáltozza nevem…
gját felemeli):
bá jöttem hivatali tisztben:
s legfelső törvénytanácsa
lben szigorú végzést hozott:
Gábrielt, a jó bíró fiát,
ıdbeli gyilkosság, vad erőszak,
s és uszítgatás bűnében
ogassam s a tömlöcbe vigyem!
m majd megszakad kegyelmedért,
eg kell lenni, a törvény nevében!
rázsák Gábriel felé indulnak.)
EL:
új életem kitárt kapujában
'ne vissza az átok szele — ?
Erőm elhagy. Fekete szőnyeg omlik
kettőnk közé. Ez volna a halál?
Hát így halnak meg máshol is a hősök,
az életben csakúgy, mint színpadon,
vagy a kettő néha egybemosódik — ?
Ne ömlene ily sebesen a vérem,
s ne volna tőle oldalam meleg,
ne volna ez az édes íz a számban,
még azt hinném, csak megjátszott halál ez —
de nézzétek, csupa vér a kezem!
(Nézi, hogy ömlik a vér oldalából a kezére.)
PROKOPIUS (mint fekete árnyék, meghúzódva állt egy sarokban, most vizsgálódva előbbre lép):
Be szívós! S mennyi mondanivalója!
Emlékezetét rázza a halál,
s elárasztja az elszalasztott élet
ezer csudája és gyönyörűsége.
De úgy látszik, most egykettőre vége —
GÁBRIEL:
Vége, vége… Elhagylak, földi élet,
te szép virágú, meddő déli kert,
[illegible] gyümölcsöd:

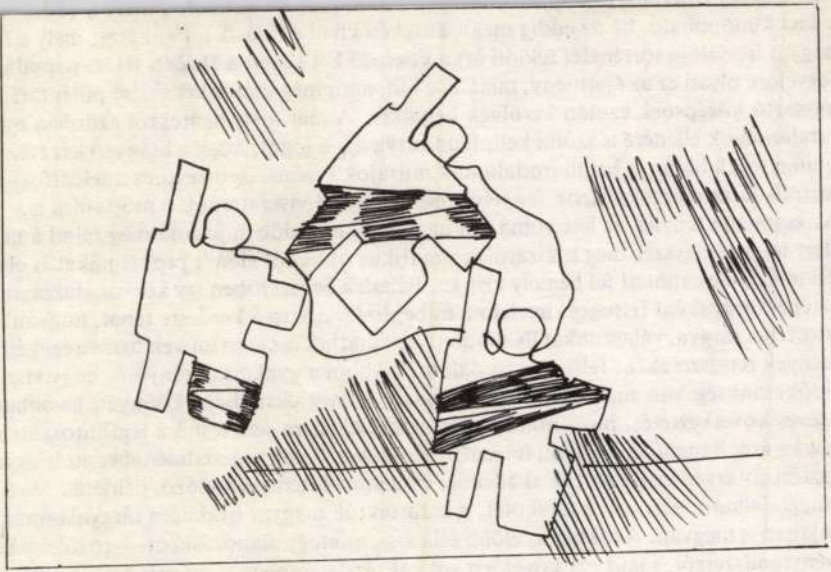

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

feltételezésekkel emetünk és nagyon óvatosan alkothatunk véleményt, mert a végső szó akkor lesz kimondható, ha az eddig megjelenteken kívül (a másik a IV. kötet, mely a hat túli magyar irodalom történetét tekinti át) a középső két kötet, a II. és a III. is napvilágot Mert egyelőre olyan ez az építmény, mint az a híd, amit még csak a két szélső pillér tart, az zán súlytartó középsőek ezután kerülnek helyükre. A már megjelentekről azonban mind bizonytalanságok ellenére is szólni kell, fenntartva azt a jogot, hogy a hiányzó két rész me lenése után (ezek határon belüli irodalmunk műfajok szerinti elemzését és a jelentősebb a tók portréit tartalmazzák), azok fényében esetleg újból visszatérünk e mostanira is.

Az eszményi tényleg az lett volna, ha nagyjából egy időben jelenik meg mind a négy tet. Mert így nemegyszer még a kizárólag praktikus okokból előállt problémákat is elvi-s kesztési tévedésnek tünteti fel némely kritika. Béládi a bevezetőben így körvonalazza az iro lomtörténet tárgyaként felfogott irodalom mibenlétét: „Arra a kérdésre tehát, hogy mi az dalomtörténet tárgya, válaszunkat ily módon foglalhatjuk össze: a művek összességeként é intézmények rendszereként felfogott irodalom." Abból a gyakorlati tényből, hogy viszony nagy időkülönbség van máris (s mekkora lesz?) a megjelenésben, könnyen levonható olyan téves következtetés, hogy minden deklaráció ellenére sem a mű a legfontosabb a k könyv számára, hanem az irodalmi intézményrendszer. Pedig végeredményben itt is ugyan szerkesztési elv érvényesül, ami az akadémiai irodalomtörténetnek előző, például 5. és 6. k tében megtalálható, sőt, ami a társkötet, a határon túli magyar irodalom tárgyalásának k pozíciójában is megvan. Azokban is előbb esik szó, mintegy alapozásként — rövidebben — intézményrendszerről, majd ezt követően sokkal részletesebben a művek összességeként irodalomról. Ez logikai és nem hierarchikus sorrend. S ami ott természetesnek fogadtatott

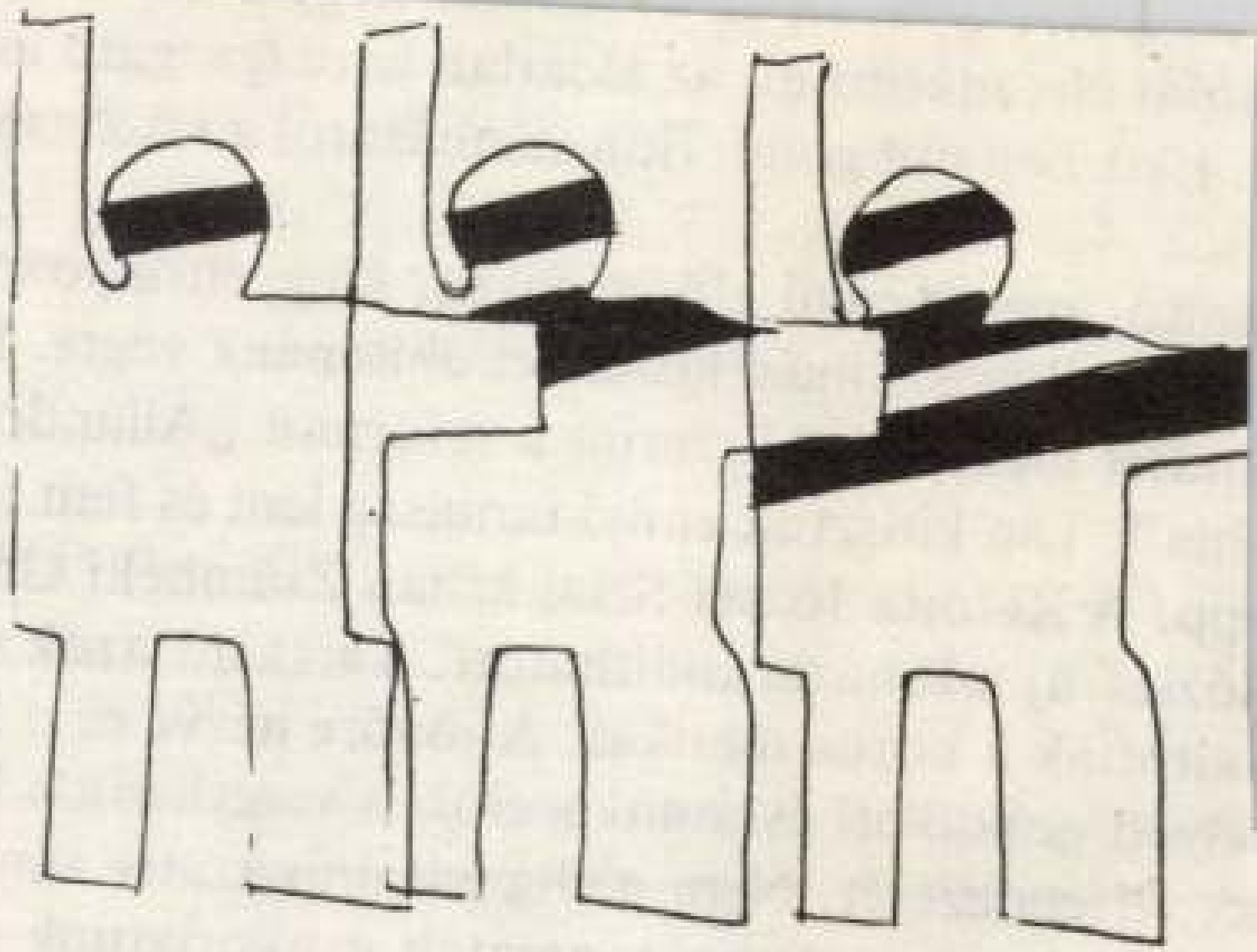

KOISIS NAGY MARGIT RAJZA

iójáť éli; másutt áll az áldatlan harc igazgató és művé
. Eközben mit gondoljon színházáról a közönség? En

anító, nagyigényű előadásokat, kiegyensúlyozott, fo
armonikus színházi közéletet áhítanánk végre. Kiváló
ndrét idézzük, aki szerint a reformot „Állandó társu
het". Tán kitisztult ennyi tanulság lent és fent több m
pp. A Katona József Színházban Zsámbéki Gábor és
ózsef új színházat indíthatott. Társként azok tartott
ajtották a közös munkát. A jövőre nézve ez a két vál
elyett gondolati és munkacélok is vezethetik a kiválas
sét, elrendezését. Nem pedig adminisztratív kénytelen
az évadokat; sokszor tapasztalt gyakorlatunk szerint
ezelőtt, amikor Szolnokon Székely Gábor utolsó rend

KOTSIS NAGY Margit *146, 157,* 108
?
IA Képz. Főisk. Kvár, keramikus és szobrász
(Magyarországon él.)

Banner Erdély

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés: Az ábráz
1. A szintézis elő
2. Történetiség és
3. Művészettörténet
hermeneutika----
4. A rekonstrukció
"Lengyel lovasa"
5. A középkori művé
dományos feltevé
a/ A középkori m
keretei------
b/ A kép funkció

KOTSIS Nagy Margit

Wagner Istvan

Sorsok - noborban, nóban

[Vigadó : Kotsis Nagy Margit]

Magyar Hirlap. 1986. nov. 19. 5.

.....

allèria)

KÓTYUK István festő

kiállításáról ld.

Rákosvidék 1991/5. 9. p.

KOTSIS NAGY MARGIT

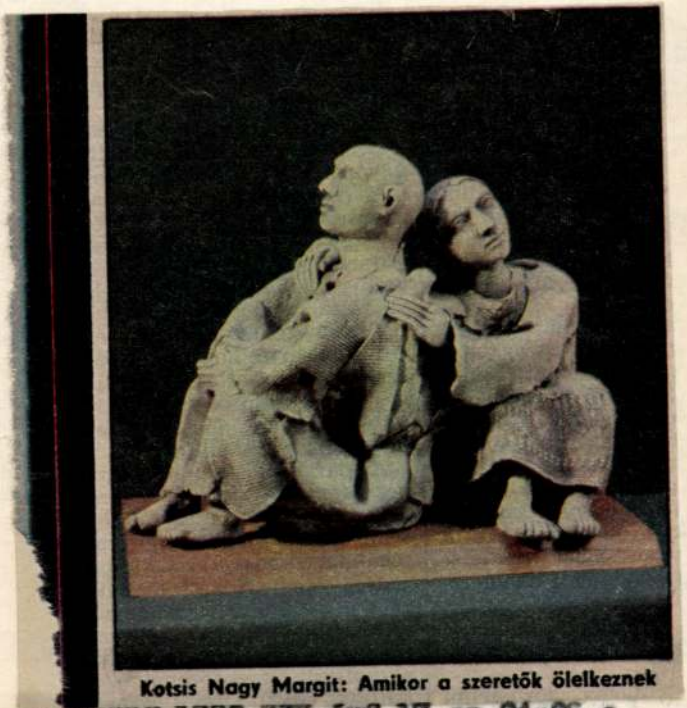

Kotsis Nagy Margit: Amikor a szeretők ölelkeznek

Uj TUKOR 1982.XIX.évf.17.sz.24-25.o.

ERZŐDÉS
ó egyéb jogviszony létesitéséhez

üvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

kel:

n:

i besorolás

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kotsis Nagy
Margit
1984 NOV 24
grafikusművész

DÉLMAGYARORSZÁG

1021

KOTSIS NAGY MARGIT RAJZA

gasok szemináriumi
nisztikus magyaráza
nem eléggé tájé

PAPP GYÖRGY: BARTÓK-LAP

KOTSIS NAGY Margit

Nagy Margit rajza a 96. oldalon

16

Tiszatáj, 1983/6.

KOTSIS Nagy Margit

Tardi Lajos: Kotsis Nagy Margit
újraéledései. = Forrás, 17, 1985, 4. 76-78.ll

Kotsis P.

MDK

MÁV mérnök

A II. Világháboru alatt lerombolt hidak ujjáépitésén dolgozott.

78.e.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

M.D.K.

Kotsis Sándor, szürszabóm.

Ismeretlen szürszabó ifjú társaság cserépkorsója. Feliratból: "...Kotsis Sándor...1845." Függelék: 67. 197.o.

Nagybákay Péter: Veszprémi és Veszprémmegyei céhkorsók. 139.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei.4.1965.Veszprém.Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém.1965

M.D.K.

Kolsos Ferenc, ácsmester

állítja helyre 1842-ben a
Bélapátfalvai plébániatemplom
tetőszékét. Ugyanekkor ő fel a
harangláb at is.

Heves Megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 545. old.
+ 546. "

KOTSOR Ferenc ácspallér. Bélapátfalván a faluban álló rk. plébániatemplom tető helyreállitását végzi 1842-ben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Kott Joseph

Auvinet 1915. 182

Szószék, XVII. sz.-beli, csetneki ev. templomban

VIII. 50.

KOTT, Otto

a templom belső polikróm-falfestését
készítette 1894

Barista Ilván: A Kőszegi Jézus Szive-templom.
Kőszeg, 1995 4.

at, hogy megözvegyülvén második
ádból választotta, valamint az is,
évektől mindvégig egy házban
oztatáskor együtt költöztek.[83]) A
azdag, de jómódú lehetett.
űleg felesége hozományából vette meg
(ma 22-24.) sz. alatti 280
egészen közel sógora Bajza u. 14.
amelyre Schickedanz tervei szerint
orházat.[85] Valószínű, hogy
dékozott, erre utal a hagyatékban
tésének megfelelő ikerház
kezésre nem került sor, és a telket
84-85-ben 6000 frt-ért eladta.[86]
első éveiben a Sugárút 87., majd
házban bérelt lakást. A házasságból
t (1879-1883), Elza (1881-1890) és

teremtett Schickedanz Albert
ozatosan élénkült meg. 1877
tudósított arról, hogy a párizsi

MDK

Kotta Elemér, disz.szobr.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

43.l.

Kottal Fayós

Egyházm. Lap

1881. 72, 73. l.

fogva a Bizottságot, hogy a szóbanfor-
állalatba adása iránt intézkedni, a
céljából ide juttatni, a helyreálli-
felülvizsgáltatni és a felülvizsgá-
eg az utalványozott összegről szóló
tni szíveskedjék.
május 19.
szter helyett:

Molnár
államtitkár.

k,
Budapest.

Kottász Sándor Dezső.

Születtett 1837. Budapesten.

Rk.

Szobrász

münchenben.

A család közlése

Holdnegyed:
● Ujhold 2-án
7 óra 57 pkor este.

1908
31 nap MÁRCIUS 31 nap

Nap
kelte 6 ó. 43 perck. nyugta 5 ó. 42 pk.

Vasárnap **1**		Katholikus: Farsang v. Protestáns: Albin 17. Görög: Húshagyó v.	
Hétfő **2**	Bécs városi-, Magyar vöröskereszt-, Bazilika- és Erzsébet-szanatorium-sorsjegyek huzása.	Katholikus: Szimplicius Protestáns: Szimplic 18. Görög: Leo pápa	
Kedd **3**		Katholikus: Kunigunda Protectáns: Kunigund 19. Görög: Arkip	
Szerda		Katholikus: Hamv. sz. †	

Március

1	**Vasárnap**
2	Hétfő
3	Kedd
4	Szerda
5	Csütörtök
6	Péntek
7	Szombat
8	**Vasárnap**
9	Hétfő
10	Kedd
11	Szerda
12	Csütörtök
13	Péntek
14	Szombat
15	**Vasárnap**
16	Hétfő
17	Kedd
18	Szerda
19	Csütörtök
20	Péntek
21	Szombat
22	**Vasárnap**
23	Hétfő
24	Kedd
25	Szerda
26	Csütörtök

Kottász Hugó

rzobrász

l.

Művészi Ipar

1893. 118. l.

jálva, körülbelül 380.000 koronára rúg.

Mindeme kombinációknak pénzügyi szer
törlesztéses kölcsön felhasználásával a múzeu
nagyobb mértékben vennék igénybe az állampénz

Ha ezzel szembeállítjuk az erkölcsi indol
ha megfontolóra vesszük, hogy e csekély ál
gére szolgálna a magyar közművelődésnek, h
könyvtár számára épülne fel a már oly régóta
len be nem látnunk, hogy ez az anyagi áldoza
közművelődés e menedékvárainak komoly lé
landó, hogy a kultúrára fordított minden fill
pénz nem áldozat, de egykoron fényesen ka
jövendő nagysága érdekében s végre, hogy a
múzeumok és könyvtárak ügyeit annyi lelkes
ügyszeretettel ellátják, a magyar közművelődés
évek s évtizedek óta. Lankadatlan munkájukbar
is látni fogják fáradozásuk eredménye gyanánt a
intézmény, melynek biztosítására egy emberélet b
erős meggyőződésben, hogy végre is megtalálj
e segítő kézre valóban égető nagy szükség va

Kottász Sándor

kisplasztikus

1904–6

Éimisk 1930. 85. l

fordult
~~néz~~, tojásdad medaillonban. Csiptetőt vi-
t haja és bajusza rövid, legye kicsiny, szakálla
rjának sarkai lehajtvák, keskeny nyakken-
bátja kettős elejű. Felirata a kép alatt két

yvessy Ferencz

rület országgyűlési képviselője

Fli.

a, méretei a vonalkeretnek 16·7 : 13·7 cm.

9703.

lési képviselők albuma. Budapest, 1888.

60-98-48.

Kottaun Alfréd MDK

Választmányi tagok
Csatkai Endre: A 40 éves Soproni Képzőművészeti Kör története.

Kottaun Antal

l
Emlöklap Sopr. 1897

25. l

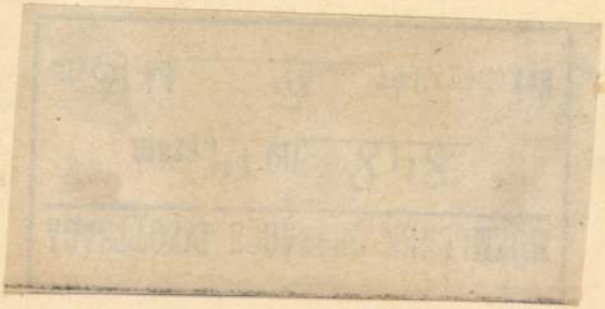

R. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

'E R G Y U L A urnak,
z. Bizottság Elnöke,

B U D A P E S T.

3-án 772,és 775.sz. a. kelt be -
van szerencsém dr.Lux Kálmán

Kotterba /réz-?/metsző

Századok 1874. 184-205 o.
Nagy Iván: Magyarország képzőművészei
/Perger Zsigmond/

D a n k ó Ödön iparmüvész

19 t

O.M.Iparmüvészeti Társulat
iparmüvészeti pályázatán
vásárlás

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
92.
"Kitüntetések"

Kotterba, C.

Forgách Móricz:

Derékon alól, szem ~~közt~~ be pér. Rövid hajat és bajuszt hord, szakála pedig le ~~van~~ béretvál~~va~~t. Balkezének hüvelykujján gyűrűt visel. Kettős elejű kabátjának gallérja s ujhajtókája paszománt, mellét két keresztet díszíti, oldalán kard lóg, derekát szolgálati jelvény szorítja. Vállzsinórzata mellén lelóg. Felirata a kép alatt három sorban:

„MORITZ GRAF FORGÁCH zů GHYMES ů. GÁCS
k.k. Oberst und Commandant
des 1ten Gendarmerie Regiments"

s a jobb karnál: „C. Kotterba sc."

Acélmetszet, az alak nagysága 10.2 c/m
Metszette: C. Kotterba.

9177.

147/0/5 N° 78.

MDK

Kotterba O.

Auróra, metszet

Nagy Iván: Magyarország képzőművészei. /Perger Zsigmond/ Századok 1874. 184-2o5 l.

Kotterle József

A 1880-as évekig a holló házi kerámia művészi
színvonalát irányítja.

Sikota György: Holló házi kerámia Bp. 1961.
40.o.

Kotthe Ferenc

a Sulojolonos 1506-ban (lési u. 20.)

Seitl: Budai Hár 1957. 334. o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kottoff Olivér

K

Művészet

AZ UJ SZALÓN KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁSA alkalmából zsufolásig megtelt jó, még jobb és egészen jó képekkel, amelyeknek összhatását talán csak éppen ez a zsufoltság rontotta kissé. A kiállító művészek között ott látjuk a tárlat állandó neveit, akiket már többször méltattunk: *Forbászi Aranyossi Arthur, R. Barabás Gizella, Barsi Bronecz Ferenc, Bereznay Bernola Károlyné, Csabonyi Antal, Deák János, Demeczkyné Volf Irma, B. Dimits Fehérhegyi Sándor, Forgács-Hann Erzsébet, Gách István, Gách Magda, Jancsó Béla, Idrányi Tibor, Ocsvár Rezső, Pokorny Marcella, Sziklai Lajos, Farádi Veres Iza, Sződy Szilárd.* Külön meg kell említeni Kottoff Olivér kiváló kutya portréját, továbbá Kolozsváry Endre „Vihar után a Hortobágyon" című képét, amit mint az állam vendége Hortobágyon festett.

Képzőművészet

1935. 80. sz. 20. l.

Kotz Ferenc építeti M.D.K.

Székesfehérvár, ferences tyslom egyik
építője 1720 után.

Genth. Kücml. 1959 I. 358.

Kotz, Franz

épitesz

Gentmüeml

203. l.

1578. szám.

1912.

Méltóságos

Hivatkozással 1906. évi 12. és 315. számú
becsü átirataira, legyen
jesen arra kérnem, hogy
niszterium utalványozt

A Megfeszített '92

KOTTRA Dezső

Ü. Mo. 1992. ápr. 14.

Nem volt magános lélek, de szerette a magányt csendjét. A leghűbb képet akkor kapjuk róla, h naphosszat szinte mozdulatlanul ül a Balatonba kon, s horgászik, révületben a víz sima, vagy fo színétől, a pászmás vagy szétbomló fénytől, a n érzésétől, amit a Balaton fojtott nyugalma keltet nagy tó mellett, és fáradhatatlanul festette róla varázsolta az égbolt és a víz egymásba omló szín a hegyeknek hol éles rajzú, hol rezgő vonalait, s bűbájos boszorkánytánca. Megszállottja lett a B miben sem különböznek az itthoniaktól, oda is magával.

Mészöly Géza józan lírizmusa, *Csók* István és Balaton-képei mellett *Egry* festményei átszellemü sivé fokozott jelképei. De fiatalságának mennyi kínlódása lopakodott azokba a festményeibe is, a színét nem hivalkodó, hanem vigasztaló nagyság Együttérzése a szegényekkel, elnyomottakkal tör Mestere nemigen volt, másoktól alig tanult, akitől Párizsban egyaránt. A maga szemével nézte az él barangolása idején kikötői rakodók, fahordók, g jeli menedékhelyek elgyötört társadalmi számki rajzain. Sosem tagadta meg őket. Sosem párto hogy balatoni képein a vidék kisemmizettjei, hal fáradt hazatérők szállingóztak a tündéri vízen, természetnek, eggyéforrva vele.

Egry József az utóbbi időben állandóan beteg alig vehetett részt. De demokráciánk tudta érté Kossuth-díjjal.

Tetőtől-talpig igaz embert, nagy művészt veszt

MMK

Kotz, Franz , épitész

Székesfehérvár (épült 1720-1745 között).

A rendházban az épitkezés tervei szignálva: Franz Kotz-tól.

Aggházy Mária: Adatok a dunántuli ferences kolostorok művészeti tevékenységéhez a XVIII. sz.-ban.

Művt. Irt. 1956. V. évf. 2-3.sz. 197.

Kotz Franz építész MDK

Szfvári Szt Imre templom (Ferences templom). A tervet ő szignálta, de valószinüleg csak a befejezésben vett rész Paul Hatzingerrel.)

Fitz, Székesfehérvár. 44.o.

Kolz Ferenc

kőművesmester. 1742-ben Flatzinger Pál kőművesmesterrel társulva végezte a székesfehérvári belvárosi templom átalakításait és szentélyzel való kibővítését, amely templom 1745 augusztusában consecrálták. 1727-ben lett városi polgárrá székesfehérvárt. 1742 után nincs adat róla.

Schoen Arnold: Az abai Szentháromság-templom szentélye. Székesfehérvári Szemle 1935. I–II. 22. l.

Kotz Franz

könnives

XVIII. sz.

lásd

Székesfeh. Szemle

1931. 10-12. sz.

4. l.

többször is emlitve